

ПОСТАТІ ТА ІДЕЇ

ПАВЛО ШТЕПА

УКРАЇНЕЦЬ МОСКВИН

Видавнича фірма
«ВІДРОДЖЕННЯ»

НАУКОВО-ІДЕОЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР ім. ДМИТРА ДОНЦОВА

Серія: Постаті та ідеї

Заснована в 2008 році

Павло Штепа

УКРАЇНЕЦЬ МОСКВИН

ДВІ ПРОТИЛЕЖНОСТІ

UKRAINIANS versus MOSCOVITES

(Two Antipodes)

3-е видання

Дрогобич
Видавнича фірма
«ВІДРОДЖЕННЯ»
2010

УДК 94(470+571)
ББК 63.3(РОС)
Ш 89

У цій книзі Павла Штепи – автора широко відомих в українському світі праць «Московство» та «Мафія і Україна» – подано широкоформатний зіставний аналіз характерологічних рис українців і росіян, показані взаємини між цими народами в політичному, економічному, культурному, релігійно-конфесійному та ін. аспектах.

Видання вирізняється величезним масивом залученої інформації, однозначністю інтерпретацій історичних та ін. фактів, безкомпромісністю авторської позиції. Тому – залежно від ставлення до української ідеї – воно викличе гарячий схвальний відгук в одних читачів і обурення в інших.

Видання книги «Українець і москвин» є відповіддю на нескінченний потік антиукраїнських публікацій у Росії й Україні та на такі ж висловлювання багатьох російських політиків і московських п'ятиколонників на українській землі.

Адресоване науковцям, політикам, студентам, широкому загалові читачів.

Літературний редактор *Ярослав Радевич-Винницький*

ISBN 978-966-538-224-9 (серія)
ISBN 978-966-538-227-0

© ВФ «Відродження», 2010 р.

ВІД ВИДАВЦІВ ДРУГОГО ВИДАННЯ

XX століття увиразнило й актуалізувало для цілого світу велику проблему України: відродження з попелу прадавнього етносу і розвій його цивілізаційної основи, зміну геополітичних тенденцій у просторі всієї Європі під впливом українського чинника та породження нових духовно-творчих інтенцій у Середньо-Східній Європі. Хоча для самої української нації це століття було особливо трагічним, навіть катастрофічним для її буття, все ж воно виявило дивовижну завзятість та енергетику опору і змагань народу, що його так наполегливо викреслюють з анналів Історії різні імперські туги і космополітичні доктрини.

Уся творчість кубанського українця Павла Штепи (1897–1983) була спрямована на те, щоб утвердити українську ідею у якнайширших вимірах. Він вийшов із школи політичного та культурологічного мислення Дмитра Донцова (1883–1973), який привніс велику категоричність й емоційну експансивність в українську національну ідеологію, вольовитість і дух героїзму, перший навчив нас мислити у параметрах цивілізаційних протистоянь і масштабах геополітичних закономірностей («Підстави нашої політики», 1921), дав тлумачення ірраціональних законів історичного та національного буття («Націоналізм», 1926) і виховав своєю публіцистикою ціле покоління націоналістів-вісниківців («Літературно-науковий вісник» і «Вісник», 1922–39). Саме від Д. Донцова Павло Штепа навчився аналізувати загрозливо-велетенський і химерний, неорганічний і руйнівний російський світ, завершено-концептуальну картину якого він дав у блискучій праці «Московство» (ВФ «Відродження» здійснила 7 (!) видань цієї книжки). Пройшовши бойову школу у підпільних революційно-націоналістичних УВО та ОУН у міжвоєнну добу, П. Штепа як науковець і мислитель зумів створити свою оригінальну етнологічну і культурологічну концепцію в післявоєнний час. Його студії приваблюють докладністю і логічністю викладу, багатим фактологічним матеріалом, широкими узагальненнями і висновками. Ця вісниківська традиція політичного мислення вивела його на ідейні та моральні вершини, з яких проблеми і значення України бачаться у вимірах вічності і цивілізаційної значущості, а сама українська сутність виявляється незнищеною. Про це переконливо свідчить і пропонована увазі читачів велика студія автора «Українець і москвин».

*Олег БАГАН,
керівник Науково-ідеологічного центру
ім. Дмитра Донцова*

ВІД ВИДАВЦІВ ПЕРШОГО ВИДАННЯ

Француз Ж. Б. Шерер у своїх «Анналах Малої Росії» (1776 р.) пише, що українські батьки передавали (тоді) своїм синам, як найдорожчу спадщину, клич «Воля або смерть». Автор першої (в Європі) наукової історії України Й. Енгел із здивуванням питав ще в 1796 році: «Як це сталося, що ці горді, вільні козаки опинилися в московському ярмі? Яким чином москвини змогли накласти кайдани на козаків – націю, що була пострахом для Туреччини, Польщі і татар? Як це сталося, що місце вільно обраного гетьмана зайняв московський губернатор?»

Як це сталося, що в 1917 році скинули з себе московське ярмо вдесятеро менші за Україну Литва, Естонія, Латвія, Фінляндія, а вдесятеро більша за них Україна понині карається в московському ярмі? – повторюють запит Й. Енгела з-перед 150 років наші діти.

Як це сталося? Яким чином? Чому? Хто завинив?

Маємо вже чималу літературу, яка мала б відповісти на ці великі, **вирішальні** (тут і надалі підкреслення авторське. – *Ред.*) для МАЙБУТНОСТІ нашої нації питання. Ця література мала б дати відповідь, бо ж вона написана переважно людьми, які брали особисто участь до 1917 і по 1917 р. у формуванні всього того комплексу, що творить відповідь на ці трагічні питання. Ця література мала б відповісти, але не відповідає, лише оповідає про **зверхні вияви** тих глибоко скритих від наших очей СИЛ, які керують людиною, і на зовнішні вияви тих сил, а не про них самих.

А про ті сили, сили, що вирішують долю людини і нації, знали наші прадіди великі, але забули за них правнуки погані. Настільки забули, що не збудив їх – правнуків поганих – навіть і громовий голос національного Пророка, ані розпучливі заклики української Касандри. Навіть і тепер – по жакливо кривавій лекції, що її дали нам самі ж москвини, – є серед нас багато людей, які не розуміють і понині великого учня Тараса Шевченка та Лесі Українки – Дмитра Донцова, який ось уже пів століття безупинно тлумачить нам про те саме, що і Т. Шевченко та Леся Українка, – про ті **невидимі, але ВИРІШАЛЬНІ** сили, що керують людиною і нацією.

Тих сил ми й донині не розуміємо, хоч багато про них деклямуємо. Але добре розуміють їх наші історичні вороги: москвини, поляки, жида та інші «добрі сусідоньки». Розуміють і тому-то плекають їх у своєму народі всіми

засобами, а, навпаки, нищать їх в народі українському – особливо у нашій інтелігенції – найжорстокішими і найпідлішими засобами. І мали в цьому наші вороги неабиякий успіх, доказом чого є існування УССР, а не Української Самостійної Соборної держави.

Люди, що вирости і живуть у вільному світі, мають безліч нагод довідатися про ті сили, бо існує велика про них література й існує найліпша література – саме вільне життя, з якого вдумлива людина вчиться більше, як з усіх книжок накупу. І, не дивлячись на такі можливості, є дуже мало людей, які розуміють дію тих сил в їхньому приватному житті і в житті їхньої нації. Яскраво переконуючою ілюстрацією цього нерозуміння є вся політика сучасного т. зв. вільного світу щодо Московської нинішньої імперії.

Наколи у вільному світі, з усіма його необмеженими можливостями вчитися, пізнавати правду є мало людей, які розуміють ті сили, то що ж можна сказати про наших нещасних в'язнів тої величезної тюрми, що називається УССР. Ми мало застнаevamo над ніби простим, але в дійсності надзвичайно вагітним наслідками фактом, що наші нові генерації (а вони складають вже тепер понад 85% людности України) народилися і вирости в ТЮРМІ, ізольовані від усього того, чим жило і живе все культурне людство. Ба гірше! Їх годовано від колиски всім тим, що веде націю (і людину) до загибелі. Зокрема, москвини від колиски, шоднини вбивали їм в голови **московську** відповідь на згадані вище трагічні питання: Як це сталося? Чому? Хто завинив? Нещасні наші брати і сестри в УССР інстинктивно відчують московську брехню, але і не знають правди. Бо ж звідки могли про неї довідатися у тім пеклі, де батьки бояться говорити зі своїми власними дітьми?

Власне для цих скалічених москвинами наших нових генерацій ця праця «Українець і москвин» буде справжнім «відкриттям Америки», бо ж на кожній її сторінці вони прочитають щось геть цілком протилежне всьому тому, що чули з дитинства. Всі їхні погляди, уявлення, знання перевернуться догори ногами. В цій праці розсипається на порох міт московського «старшебратства», ба навіть і самого «братства»; злітають з москвинів їхні соціалістичні і несоціалістичні маски, а показується москвина у всій його духовній наготі – показується **справжнього**, історичного, москвина.

Натомість отой ніби раб-хахол встає в цій праці у весь свій велетенський зріст старої, великої, культурної, колись могутньої і славної на весь світ нації. Нації, що творила **перша** з усіх європейських націй величезні культурні багатства і ними щедро обдаровувала сусідів, включно з дикунами-москвинами.

Протягом останніх двох століть москвини видали мільйони рублів і напружували всю свою геніяльність у брехні, підкупі, застрашуванні на те, щоб вкорінити в головах і душах українців почуття їхньої, української, національної меншwartости, а рівночасно почуття подиву, пошани до «великава рускава (с. т. московського) народа». За останні 40 літ москвини по-

десятерили видатки на цю ціль: тисячократно збільшили і поліпшили всі можливі і неможливі засоби вбити в українців їхню віру в свої власні сили. Школа, преса, театр, мистецтво, музика, наука, навіть сама українська мова – коротко, все в УССР служить для одної, найголовнішої (бо вирішальної), цілі москвинів – вбити в голови (і душі) українців тверде переконання, що, мовляв, без допомоги «великава братськава народа» України взагалі не існувало б ніколи в минулому і не може існувати в майбутньому.

Мільйони, що їх видали москвини до 1917 року на пропаганду московської вищости і української нижчости, повернулися їм у 1917 році мільйонократно. У вирішальний 1917 рік, рік що трапляється раз на тисячоліття, 99% нашої інтелігенції були хворі на жакхливу, нищивну для всієї нації хворобу – сухоти на ім'я малоросійство-москвофільство.

А ніщо інше – абсолютно ніщо інше – лише ці сухоти розуму і душі нашої провідної верстви, оце малоросійство-москвофільство довело до трагічних наслідків, мало усвідомлених нами і понині. Ці наслідки – це є те, що на Сході Європи існує в ХХ ст. НЕ майже 100-мільйонова вільна нація від Волги по Дунай, нація найкультурніша і найбагатша в цілому світі, нація-держава, що називається Україна (точніше Русь), але існує мертвий, спалений до чорної землі цвинтар – румовище, що називається УССР.

Це, а не менше, коштує Україну москвофільство-малоросійство її провідної верстви. Тільки за останні 40 років коштує воно Україну 15 мільйонів самих лише трупів, плюс другі 15 мільйонів ненароджених. 30 мільйонів! Вдвічі більше, як населення великої держави Канади. І ще коштуватиме, якщо не вилікується зі своєї фатальної хвороби – москвофільства-малоросійства у всіх її формах, у всіх царинах життя й у всіх її градаціях, від 100% до 1%. А ми легковажимо жакхливий для нас факт, що за останні 40 років москвини вщеплювали українцям бацили тої хвороби кінськими дозами, з дитинства починаючи. Легковажимо, бо ж, крім праць Д. Донцова, ми маємо **загрожуючо** мало поважних, науково обґрунтованих праць на тему нижчости москвина і вищости українця. А власне це почуття нашої нижчости і віра у вищість москвина – оце малоросійство-москвофільство, воно є нашим **НАЙНЕБЕЗПЕЧНИШИМ** і **НАЙЗАГРОЗЛИВИШИМ** ворогом, бо **ВОНО Є ДЖЕРЕЛОМ ВСІХ ІНШИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ХИБ, НЕЩАСТЬ І ВСІЄЇ ТЕПЕРІШНЬОЇ ТРАГЕДІЇ НАШОЇ НАЦІЇ**. Воно є далеко небезпечнішим ворогом, ніж всі москвини, поляки, жиди та інші історичні вороги разом. Повторюємо – воно, а ніщо інше довело до сучасної УССР. Це дуже добре розуміють москвини і дуже зле українці. Доказом цього є дуже сумний факт, що ми маємо обмаль зброї проти цього нашого найнебезпечнішого ворога. Порожні, хоч би й високопатріотичні чи націоналістичні, фрази не є ніякою зброєю, що і продемонстрували 1941–45 роки.

У 30-х роках нашу галицьку молодь поривала до великих чинів національна романтика, і у наших письменників, журналістів, а особливо у промовців запанував свосерідний патріотичний стиль, який надто часто пере-

ходив (і переходить) у «великих слів велику купу і більше нічого». Проте навіть порожні, але високопатріотичні фрази захоплювали галицьку молодь, бо в умовах українського життя під Польщею – хоч і обмежені, але все ж були можливості плекати патос героїки шойно пережитої збройної боротьби за національне визволення.

В умовах дикої московської деспотії в УССР такої можливості не мали стероризовані масовими розстрілами українці. Навпаки, українець в УССР бачив навколо себе на кожному кроці і щоднини зрадництво, брехню, підлоту, рабське підлабузництво вчорашніх свідків (а часом і учасників) національної боротьби 1917–22 рр. А це виховувало скептика, реаліста. Нашу молодь в УССР не захопите великими, гарними словами, бо вона надто багато чула їх і надто багато бачила в реальному житті їх брехливість.

Цю різницю між наддніпрянською і надністрянською молоддю ми побачили, коли наші галицькі націоналісти принесли в 1941–45 рр. на Наддніпрянщину нашу націоналістичну літературу. Наддніпрянська молодь з жадобою виголоднілої людини накидувалася, ковтала ту літературу, але нею не захоплювалася безкритично, а вимагала не загальникової, лише сконкретизованої відповіді, опертої на реальних фактах.

Ці конкретні факти подає праця «Українець і москвин».

Що більше, подає їх устами не українців, а безсторонніх чужинців і навіть устами самих же москвинів. Це надає ваги переконливості для людини, зараженої бацилами московфільства.

Дещо в цій праці показується «ерессю», особливо ті місця, де заперечуються канони сучасних істориків. Та мусимо пам'ятати, що чимало колишніх наукових канонів, істин, теорій нинішні науковці дали до архіву, і то навіть у точних науках, як, напр., фізика. А що ж можна сказати за такі, як, напр., праісторія, наука яка шойно розвивається? І ще треба до цього додати вплив чужих нам шкіл і чужих (часто ворожих) науковців. І також – нема де правди діти – факт, що почуття нашої національної меншwartости ще твердо сидить у нас самих. Ми якось охоче віримо всьому тому, що принижує нашу націю, і, навпаки, неохоче віримо запевненням навіть чужинців, що наша нація є (в якійсь царині) вища за їхню. Це вбиває у нас нашу віру в свої власні сили (найголовніша мета москвинів). А наші сили не є малі. Малою є лише наша віра в них. Доказів на це є тисячі в нашому житті. А коли б ми вірили в свої сили, то були б використали вдєсятеро більше їх і... самі не повірили б нашим успіхам та досягненням.

Ця праця збуджує і скріплює цю віру, особливо у молоді (яка поза етнографією не знає нічого великого в Україні), бо говорить про велич нашої нації за праісторичних часів і величезну її роль за історичних.

Критика нашої еміграції – ясна річ – викличе обурення однодумців тих людей та партій, які в 1917 році завели нашу націю «під дурного хату», а також і тих закоханих у себе «високоповажних» лідерів музейного гатунку. На це нема ради. Колись писав С. Петлюра до Д. Донцова, що він (Дон-

цов) добре робить, коли б'є по «високоповажних», мовляв, може, оздоровить наше суспільство. А наше емігрантське суспільство, на правду, є тяжко хворе; це кожний з нас бачить. Отже, критика нашої еміграції є на часі.

На часі, бо ж надходить велика дванадцята година для України. Надходить новий 1917 рік. А він буде далеко гірший, далеко тяжчий для України, як той, що був 40 років тому. Чи ми готові до нього? 40-літнє, ТОТАЛЬНЕ, від колиски вщеплювання українцям в УССР москвофільства, малоросійства, зневіри у власні сили, а віру в силу москвина – це жахливе для майбутности України затруднення чи не умертвить реалізацію української самостійної держави?

Чи ж не найголовнішим обов'язком української еміграції супроти України, є готувати **вже тепер** ліки проти того отруєння?

Праця «Українець і москвин» є одним з них. Тому її треба привітати, хоч би вона і мала деякі хиби, на думку наших ортодоксальних науковців. Зрештою, ця праця є лише популярний начерк, пристосований до інтелектуального рівня нової генерації, що народилася і виросла в тюрмі на ім'я УССР і тому нічогісінько не знає про все те, що в цій праці оповідається. Для них вона і написана.

Др. П. С.

*П'ЯТИСТАМ БЕЗСМЕРТНИМ з Кінгіру
з побожною пошаною
присвячує
автор*

Частина I

I

ВСТУП

Переможців не судять.

Кожний з нас розуміє, що під маскою «непредрешенства» криються плани врятувати ССРСР від розпаду на кілька самостійних держав. Авторство тих планів ми приписуємо московським іммігрантам. Ми думаємо, що москвини – іммігранти обдурили неформованих американців (та інших чужинців) своєю брехливою пропагандою. Бо ж як інакше можна пояснити, що така демократична, така свободолюбна Америка не визнає для України тих самих принципів, що їх записано в американській Конституції, в їхній Декларації Незалежності, в Атлантійській Хартії тощо. Наш клич: «Свобода людині, свобода народам» – та це ж офіційно оголошений в тих документах американський ідеал, ніби не забутий і тепер, бо ж кожного дня в пресі, на радіо, в заявах американських державних мужів чуємо запевнення, що Америка бореться за справедливість в цілому світі, за свободу для кожної людини і для кожної найменшої нації, за демократичний устрій в цілому світі і т. п. – гарні, святі ідеали та ідеї.

Ми чуємо ті запевнення, але бачимо... американську байдужість до зойків мільйонів катованих дітей, жінок по сибірських концетраках та тюрмах ССРСР. Бачимо їхню мовчанку про нищення цілих народів в ССРСР. Гірше того! Чуємо офіційні заяви, що їх не обходить, що діється чи буде діятись в межах ССРСР, оскільки це не загрожує безпеці Америки. Бачимо їхнє гаряче бажання домоворитися про співіснування з найдикішою тиранією, яку знав будь-коли світ. Бачимо їхню 100% оборонну політичну і мілітарну стратегію,

спрямовану на охорону лише своєї свободи, а коли і говорять про свободу інших народів, то і тоді аргументують інтересом американської безпеки, а не моральним, християнським обов'язком знищити джерело, ідеолога, носія і виконавця диявольської віри – Московщину.

Що це є? Забріханість? Політичний нерозум? Шоста колона? Гіси, опенгаймери, фукси, мекліни, когани, розенберги і т. п., зрадники та дорадники по урядах і університетах? Чи, може, ще щось? Безперечно, згадане грало і грає велику роль, але не вирішальну.

Вже пів століття Д. Донцов нагадує нам, пояснює нам на всі лади відомий ще біблійним мудрецам предвічний закон, що його встановив для добра людини Творець, – ЗАКОН БОРОТЬБИ ЗА ІСНУВАННЯ. Вже пів століття тлумачить нам Д. Донцов, що в міжнародних стосунках всі нації керуються виключно і єдино своїм національним егоїзмом, а всі ідеології, теорії, – зміни, – фільства і т. п. – це є лише маски, що за ними той егоїзм ховається, щоб перемогти противника. Перемогти! Це – найголовніше. А переможців це судять, і «оправдання» прийдуть автоматично. Національний егоїзм рішав міжнародні відносини від першого дня повстання народів і держав; рішає нині і буде рішати доти, доки всі люди не стануть справжніми християнами. А як далеко людству до того, видно з факту, що незважаючи на 2000-ну річницю християнства, національний егоїзм не лише не зменшився, але нині набрав форми відкритого цинізму. І в проблемах, зв'язаних з безпекою Америки, рішає національний егоїзм американців, а ніщо інше.

90 мільйонів японців задихаються на своїх перелюднених маленьких островах. 600 мільйонів китайців та 500 мільйонів індусів поки що «рятуються» періодичними голодовими вимираннями та худоб'ячим життєвим рівнем свого населення. В XIII ст. голод пігнав мільйонові азійські народи на захід. Нині приходить знову час, коли голод знову пожене ще більші мільйони азятів на той же захід. «Азія для азятів» стає вже не романтичним гаслом, але конкретним засобом рятуватися від голодової смерті.

Що більше! Цивілізовані, енергійні, працьовиті, невибагливі, агресивні японці, заволодівши величезними багатствами Сибіру, маючи невичерпні резерви дешевої робочої сили Китаю, за яких 25–50 років захоплять світові ринки своїми дешевими і добрими виробами і тим поставлять перелюднені Італію, Німеччину, Англію перед примарою зубожіння. Жодні митні стіни – як вже показав досвід – не лише не охороняють, але ще більше погіршують еконо-

міку. Крім того, будучи величезною економічною потугою, Японія матиме і відповідну мілітарну силу руйнувати митні мури. Майбутнє Америки zagrożене.

На шляху такого розвитку Японії стояла і стоїть велика Московська імперія. Вона є природним сторожем японської небезпеки для Америки. Отже, в інтересах Америки дбати, щоб той сторож був великим і сильним. Це і робила Америка протягом всієї своєї історії. Напр., з 1863 р. під час польського повстання Америка відмовилася від дипломатичної інтервенції за поляків, хоч і співчувала їхній боротьбі. За часів Кримської війни 1854 р. Америка тримала приязний москвинам нейтралітет. За програну московсько-японську війну в 1905 р. москвини заплатили дуже дешево завдяки натиску американської дипломатії на японців (не випадково мирні переговори велися в Америці). В 1922 р. Америка, незважаючи на свої антипатії до большевиків і незважаючи на те, що тоді Японія була її союзницею, примусила Японію забрати свою окупаційну армію з Сибіру. Америка довго відтягала визнання державної незалежності Латвії, Литви та Естонії, а коли і визнала, то устами свого високого комісара Е. Йона підкреслила тимчасовість самостійності тих держав і висловила надію, «що вони колись знову стануть частиною Московської імперії» (W. Lippmann. «U. S. Foreign Policy»). Як знаємо, президент Ф. Рузвельт здійснив ту надію 20 років пізніш. Америка не визнала уряд В. Леніна аж до 1933 р. (інші держави визнали далеко раніш) не із-за переконання, що большевики ослаблюють силу Московської імперії, погоджуючись на автономію немосковських народів імперії. Навіть в Лізі Націй Америка спротивилася прийняттю України в члени, хоч сама не була членом.

Свободолюбна Америка дбає, щоб деспотична царська і советська імперія не розпалася. Республіканська Франція мала і має деспотичну московську імперію за свого природнього союзника проти Німеччини. Парламентарська Англія у своїй традиційній політиці «рівноваги сил» хоче мати і велику Московську імперію, звичайно, дбаючи, щоб вона не лізла до теренів, опанованих Великою Британією. Німеччина також не хоче розподілу Московської імперії.

Отже, бачимо, що не москвофільство диктувало іншим націям їхню політику щодо москвинів, але їхній здоровий національний егоїзм, який за наших часів набрав навіть цинічних форм. Нині підписують правою рукою Ялтинський чи Постдамський договори, що ними віддають вільні нації на поталу московським тиранам, та й ще голосно і офіційно запевняють світ, що вони борються за християн-

ські ідеали, за демократію, за свободу народів, за соціяльну й інтер-національну справедливість.

Наше кількасотлітнє політичне і культурне рабство умертвило у нашій інтелігенції інстинкт національного егоїзму. Тому-то москвинам і полякам пощастило вщепити їй почуття меншвартости та накласти на її очі окуляри всіляких –ізмів, – фільства, – фобства то-що. Тверде життя катастрофою 1917 року жорстоко нагадало нам про предвічний закон боротьби за існування та про силу національного егоїзму. Але велика кількість нашої інтелігенції і донині тої пригадки не зрозуміла; донині ще носить ізмівські окуляри; донині ще вірять, що американська москвофільська політика є наслідком непоінформованости американців та дезінформації їх москвинами. Лише не сила їм пояснити: чому американці не беруть на увагу наших інформацій. Чейже в американських інтересах збирати інформації з усіх джерел, а не лише з одного – московського. Несила їм пояснити: чому американці (а не москвини, як думають наші примітиви) створюють і піддержують всякого роду українських ренегатів типу Гуляя, добре знаючи, що то є шахрайство. Не розуміючи отого головного ЧОМУ, ми напрям нашої пропаганди спрямували не лише на хибний, але й на шкідливий нам шлях.

Спочатку ми пробували висвітлювати світові наші муки та кривди, що їх заподіяли нам большевики (увага: большевики, а не москвини червоні); пробували апелювати до сердець та сумління світових політиків, благаючи їх виступити на захист зневаженої справедливости. А у відповідь світ... підписував торговельні договори із Сталіним на купно сибірського дерева, хоч з наших інформацій добре знав, що кожний сантиметр того дерева просякнений українською кров'ю. Трохи порозумнішавши, почали ми доводити світові, що большевики (знову – лише большевики, а не ВСІ москвини) планують зробити із світом те саме, що вони зробили з Україною. Мабуть, світ і тоді не «повірів» би нам, якби нам не допомогли самі москвини, даючи світові щораз більше доказів саме таких планів. Світ занепокоївся, і почав наново зброїтися. Зброїться проти кого? **Проти большевиків, а не проти москвинів.**

В останній коротенькій формулі міститься вся політика і стратегія американців (а за ними й інших держав) щодо ССРСР. На їхню думку, комуністична партія ССРСР – большевики, і лише вони, планують завоювати цілий світ, а московський нарід того не хоче. Значить, поваливши «советський» уряд, встановимо мир; а з огляду на катастрофальну силу атомової зброї – мир вічний. Мир! За всяку

ціну мир! Жодна ціна за мир не є зависока, бо ж нині війна означає знищення нашої планети.

Досвід з Лігою Націй та з Об'єднаними Націями показує, що втримати мир можна лише силою. Досвід за останніх 50 років показав також, що регіональні об'єднання середніх чи малих націй силою не є. Саме життя показало, що лише великодержави мають силу втримати мир. І справді, реальне життя, не звертаючи уваги на жодні «Об'єднані Нації», вже передало рішення світових проблем – в тому числі і проблему миру – трьом – чотирьом великопотугам. Тегеран, Ялта, Потсдам, Женева і майбутні наради 3–5 президентів чи міністрів рішали і, виглядає, надалі будуть рішати долю всього світу. Президент ЗСА Ф. Д. Рузвелт висловив це цілком ясно: «Рішати ці проблеми мають ЗСА, Великобританія, СРСР і Китай. Ці потуги в майбутньому мусять мати поліційний нагляд над меншими державами» (Н. Feis. «Churchill, Roosevelt, Stalin»). Старий випробуваний англійський принцип і система рівноваги європейських держав виростає нині на систему рівноваги 3–4 світових потуг. Мабуть, це є нині єдино можливий, реальний спосіб вдержати мир. Зрушення цієї рівноваги може стати початком кінця супрематії білої раси. На наших очах знову виходить на історичну сцену мільйонна Азія.

Минулий історичний досвід і всі об'єктивні дані вказують, що Японія буде організатором і лідером Паназійського руху. Розчленувати СРСР – це значить відкрити для Японії двері до Сибіру, с. т. започаткувати кінець гегемонії білої раси з усіма з того економічними і культурними наслідками. Отже, сильна держава на Сході Європи і в Сибіру є одною з найголовніших запорок світового миру. ЯКА є чи буде та держава, ЯКИЙ політичний, економічний, соціальний устрій вона має чи матиме – це другорядне. Першорядним є – щоб вона сповнювала свій обов'язок, щоб була заборолом азійської експансії, щоб була чинним складником в системі рівноваги світових потуг.

Люди, що знають історію Московської імперії з книжок, що їх написали москвини, або на підставі московських інформацій та джерел (а таких 90%) є переконані, що вся попередня і сучасна історія Сходу Європи доказує, що до такої ролі з усіх народів Сходу Європи, надається лише нарід московський. Він, хоч і дикунський, хоч і бідний на духові та матеріальні багатства, хоч і менший від сусідів, все ж створив і донині має велику імперію. Більше того! Цей дикунський, менший за своїх сусідів нарід запряг більших і далеко культурніших своїх сусідів до свого імперського воза; притягнув їх

до розбудови і скріплення Московської імперії. **Якими способами – це не важливо.** Важливо є голий факт, що той нарід зумів те зробити і тим довів, що має державнотворчі здібності. Щобільше, ті здібності не втратив і за наших часів, за часів, коли втратили чимало інших націй (Турецька імперія, Австро-Мадярска імперія, Французька колоніяльна імперія, навіть Бритійська імперія). А москвини не лише не втратили ані частинки своєї імперії, але навіть побільшили її. Засоби? Нехай аморальністю їх журяться старі чеснотливі дива та утопійні мрійники. Життя тверде і жорстоке; воно знає лише одну «мораль» – боротьбу за існування; знає лише національний егоїзм. А переможців не судять. Навпаки – потискають їхні закриті руки на 1001-ій конференції чи бенкеті. Хоч так цинічно не висловлюються (навпаки – говорять щось цілком протилежне), але так думають, і головне, таку ведуть політику всі державні мужі світу.

На користь Західного світу можна сказати, що він – а зокрема американці – волів би мати на місці нелюдської потвори – москвина (в їхньому уявленні – большевика) когось іншого, більш людського. І не лише воліють, але й шукають за ним. Звичайно, на їх увагу перша впадає Україна. Світ – зокрема американці – зацікавлені питанням: чи Україна, відбудована і підтримана Західним світом, матиме силу сповнити на Сході Європи і в системі рівноваги світових потуг роль, що її сповнювала і сповнює Московщина? **ЦЕ Є ОСНОВНЕ І ВИРІШАЛЬНЕ ПИТАННЯ.** Відповідь на нього і формує політику світу щодо нас і щодо москвинів. Отже, проблема відношення світу до ідеї Української Самостійної Соборної Держави зводиться до проблеми **НАШОЇ СИЛИ.** На це питання донині не дали ми ясної, **переконливої для чужинців** відповіді. **Скрайній час її дати.**

СИЛА НАЦІЇ

Дух животворить.

Г. Сковорода

Сила нації – це не лише 40 мільйонів, багатючий чорнозем, робочий нарід, Кривий Ріг, Донбас і т. п. матеріальні ознаки сили. Великі нації мають силу безмірно сильнішу за всі матеріальні багатства нації. Це є та сила, яка з двох маленьких острівців на заході Європи, створила світову імперію і вивела весь світ на шлях технічного поступу. Це є та сила, яка з малого міста на півдні Європи створила імперію і запліднила європейську культуру, заклавши основи правопорядку та державної адміністрації. Це є та сила, яка протягом лише кількох століть створила найбагатшу, найвільнішу і найсильнішу державу на обширах диких прерій. Це є та сила, яку мав і наш український нарід аж подостатком за передісторичних часів, а за історичних пов'язується з іменами Святослава, Володимира, Богдана, Мазепи, Тараса й багатьох інших.

З багатьох складників та сила складається. За браком місця тут не будемо зупинятися на них, лише пригадаймо, що в наш «прогресивний» вік чимало з тих складників проскрибовано, виклято словоблудами, фарисеями і просто дурнями. Фарисеї голосно ганьблять і засуджують національний егоїзм своїх ворогів, але **свій** підносять на височину найвищої чесноти, одягаючи на нього гарні шати: справедливості покривдженем, свободи уярмленим, світового миру, інтернаціональної законности, добробуту широких мас і т. п. облудну демагогію. Чимало легковірів (особливо серед українців) засліплені красою тих шат, не бачать під – справді гарними – шатами голої дійсности. Що ж дивного, що задивлені в небо мрійники, не бачать на грішній землі руху колісниці історії, що переїздить і по їхніх мріях і по них самих, розчавлюючи на смерть.

Національний егоїзм, імперіялізм – це прокляття людства! – лементують пацифісти. Чи ж не вони спричиняють війни, поневолення народів, руїни? Ось татари, засновуючи свою імперію, вигубили кілька мільйонів українців, руйнували висококультурну, багату Київську Русь, затримали на кілька століть поступ України. Московський імперіялізм обернув багату, культурну і вільну Україну в оже-

брачену, зруйновану економічно і культурно кріпацьку каторгу і пекло.

Так! Це правда. Але англійський імперіялізм дикі терени Америки, Австралії, Африки, терени, що годували лише нечисленні примітивні племена тубільців, перетворив на багаті, культурні і вільні держави, які годують тепер нові мільйони людей. Московський імперіялізм з багатої землі, населеної мільйонами заможних людей, зробив голу землю і ожебрачив ті мільйони, а англійський імперіялізм з голої землі створив нові джерела заробітку для нових мільйонів людей. Обидва – імперіялізми. Але наслідки цілком протилежні. Як бачимо, справа не в імперіялізмі, а в чомусь іншій.

Брутальна сила розбудовує імперії, – кричать демократи. А чому ж 350-мільйонна – та й ще перелюднена – Індія не заселила сусідню їй Австралію з островами, але зробила це вдесьтеро менша, та ще й з другого кінця світу, Англія? Чому 500-мільйоновий, перелюднений Китай не опанував сусіднього йому Сибіру, але зробила це вдесьтеро менша, не перелюднена, далека, та й ще дика, Московщина? Чому бідний, малий, дикунський московський нарід поневолив багатий, висококультурний і більший нарід український, а не навпаки? Виглядає, що чисельна, культурна й економічна перевага не є тою силою, що розбудовує імперії. Пошукаймо її деінде.

Все життя нації – політичне, економічне, культурне – залежить від національного характеру нації. Національний же характер, вдачу народу формує оточення, серед якого той нарід повстав і розвивався. Народи, що заселили багаті на їжу, теплі південні краї, не потребували витратити багато енергії, щоб вижити. Родюча земля давала багаті врожаї майже без обробки, а тепле підсоння давало можливість жити майже під голим небом. Це сприяло вихованню ледащої, безжурної людини. Маючи на місці їжі більш, як досить, південна людина не потребувала шукати нових місць поселення, і це виховало домосіда, виховало неагресивність щодо чужих земель. Маючи багато вільного часу, південна людина мала час приглядатися до оточення, серед якого жила, до природи та її життя; мала досить часу спостерігати, роздумувати, робити висновки, укладати їх в якийсь кодекс поглядів, вірувань, порад наступним поколінням, коротко – творити релігію, філософію, природознавчі науки, взагалі – культуру. І справді, культура людства зародилася і виросла на багатому Півдні: в Індії, в Китаю, в Єгипті, Месопотамії. І народи, що здавна населювали ті простори, розвинулися на народи м'якої, неагресивної, безжурної, покірної, поетичної, філософічної

вдачі. Вони розвинули у себе глибоку релігійність та зацікавленість нематеріальним, духовним життям.

Народи, що оселилися в північних краях, жили в цілком протилежних обставинах. Бідна, переважно камениста чи піскувата земля була вкрита лісом. Щоб посіяти, треба було пролити багато поту, викорчовуючи ліс, а врожаї були бідні. Тому головним джерелом їжі стало у них рибальство та мисливство. Рибальство в таких краях, як Скандинавія чи Англія, призвичаювало людину до морських небезпек. Бідна батьківщина не могла прогодувати, а широке, рідне море манило довідатись, що є на протилежному боці. І ще за передісторичних часів варяги почали опановувати побережжя Балтицького моря, завойовуючи британські острови, заходячи військово-купецькими валками Волгою до Малої Азії, Дніпром до Царгороду. Загнались навіть до Канади ще 1000 років перед Х. Колумбом. Морські небезпеки, далекі військові походи в незнані краї виховали у тих людей відчайдушну відвагу, віру в свої сили, гордість, твердість характеру, почуття власної гідності, енергію, агресивність та усвідомлення ваги організації, основаної на особистій свободі та особистій ініціативі.

Англіїці дуже рано встановили в себе закон майоритету, за яким все майно, права і титул від батька переходили лише до старшого сина, а молодші сини діставали виховання, освіту, меч і... порожні кишені. Отже, саме життя штовхало молодших синів шукати щастя та маєтку за морями. Ця молодь і збудувала світову Британську імперію, здобуваючи і закріплюючи за батьківщиною і для себе цілі континенти. Не лише для батьківщини, але й для себе. Це значить, що вони розбудовували цивілізацію в нових диких краях, добре розуміючи, що культурне піднесення краю означає й економічне його піднесення, збагачення краю і їх самих. Так з англійців виробився нарід колонізаторів, організаторів і творців нового життя, нових багатств.

Море і колонізаторство виплекали в англо-саксів певність у своїх силах, а звідси і почуття власної гідності та пошану до людської гідності взагалі. «Ніколи, ніколи, ніколи англієць не буде рабом» – співається в їхньому неофіційному гімні (порівняйте наш «Ще не вмерла»). Це глибока правда: в англійському характері нема ані сліду рабських рис, і тому він не є тираном-садистом, як москвин, хоч і буває жорстоким.

Розгляд повстання і розвитку національних характерів вказує нам, де шукати ту силу, що буде імперії, цивілізацію і культуру.

З порівняння історії індуської, згл. англійської нації бачимо, що не кількість населення, не природні багатства країни спричинювали могутність нації. Імперію на п'яти континентах створили з диких теренів англо-сакси, а не індуси чи китайці, хоч останні були старші, численніші і багатші за англо-саксів. Очевидячки, англо-сакси мали якусь силу, якої забракло індусам. Так, вони ту силу мали. Вона називається **ТВОРЧИЙ ДУХ НАЦІЇ**. Наш філософ Г. Сковорода висловив цю велику істину, цей великий закон життя в двох словах: **ДУХ ЖИВОТВОРИТЬ**. Так! Дух животворить, творить життя. Вільний творчий дух людини і нації родить вищі ідеали, нові ідеї, організує їх в систему тямок, створює план і здійснює його в конкретних, матеріяльних формах. Отже, дух творить не лише духові, але й матеріяльні багатства нації і людства. **ТВОРЧИЙ ДУХ НАЦІЇ Є БАТЬКОМ ДУХОВОЇ І ФІЗИЧНОЇ СИЛИ НАЦІЇ**.

Творчий дух народу народжується разом з народженням народу, с. т. тоді, коли культура провідної верстви окремих племен вже піднеслася вище примітивно-дикунського позему. Отже, корені творчого духа народу сягають в першопчатки того народу. Це значить, що **старший** є нарід, то глибший, то сильніший, непохитніший є його творчий дух. **Непохитніший** – це значить, що він не піддається чужим впливам, а, навпаки, чужі впливи, чужі запозичення перероблює своїм творчим духом, перетоплює в своїй культурній кузні на свій власний смак; надає власний зміст. Яскравим прикладом цього є українська нація. Скільки-то народів, скільки-то різних культур перекочувалося широкими просторами України! Бестіяльно жорстоко і тотально протягом століть засмічували, спотворювали, нищили вороги українську культуру і мову. Знесилена, зруйнована, обкрадена, затруєна чужими -ізмами, політично, економічно і культурно скована кайданами на руках і ногах, Україна – національна Україна, українська Україна року Божого 1958 не лише живе і творить, але й загрожує завалити найсильнішу і найдеспотичнішу в історії людства імперію. Добрі бо, глибокі бо, незнищимі бо основи нашої нації та її творчого духа заклали наші прапредки-трипільці 5000 років тому.

Тут мусимо пригадати різницю між культурою і цивілізацією. Цивілізацією ми називаємо зовнішні, матеріяльні форми, в які виливається, матеріялізується духовна творчість людини чи нації. **Зміст** тої духової творчости ми називаємо культурою, хоч часом говоримо про форми культури (москвини, не визнаючи жодних «духів», видумали дивогляд «матеріяльна культура»). Культура кожної нації скла-

дається зі своєї власної, лише їй питомої (національної) культури та запозичень з культур інших народів. Цивілізаторами якогось народу можуть бути і чужинці (разом з власною елітою). Натомість творцями національної культури є **виключно власна національна еліта народу**. Власна – значить та, що **виросла органічно, природно** з глибоких нетр свого народу, що зв'язана зі своїм народом **КРОВНО** і **духово**, що черпає свою силу з культури **власного** народу; коротко, що має національний **ГРУНТ**, якого соками живе і росте. І лише та еліта, що має глибокі корені в своїм власнім народі, в його культурі має духову силу асимілювати первні чужих культур, **гармонізуючи їх** із своїми національними, збагачуючи тим, а не засмічуючи свою національну. Вся трагедія москвинів є в тому, що, по-перше: в Московщині – внаслідок її географічно-економічних обставин та історичних подій – народна їхня культура зупинилася, замерзла на примітивному, дикунському поземі, не розвиваючись аж по сьогоднішній день; а по-друге, внаслідок тих же причин – не створилася в Московщині своя національна культурна еліта (її заступила хаотична мішанина чужинців. Див. далі). Не маючи цих двох обов'язкових для національної творчості передумов, не міг – ясна річ – народитися і розвинутися у москвинів їхній творчий дух. **Вони його не мають і понині**, як побачимо з дальшого нашого викладу.

Поперед ми говорили, що географічно-економічні чинники формують характер, вдачу, ментальність народів. Своєю чергою, вдача народу впливає на творення ідеалів, ідей, вірувань, коротко – на світогляд і культуру. З цих причин антропологи ділять народи на: народи рільничого культурного кола і народи кочово-мисливського кола. Культури цих кіл дуже відрізняються одна від одної. Щоб ясніше уявити собі цю різницю, наведемо простий приклад. Те саме явище в природі породжує у народу осілого, рільничого цілком інші думки, як у народу кочово-мисливського. Напр., наближення зими рільник радо вітає, бо зима є для нього заслужений відпочинок від тяжкої, майже цілорічної праці. Комори повні харчів на зиму, опал на зиму приготований, хата тепла. Тому зима породжує в душі рільника почуття певности в собі, незалежності, самопошани і власної гідности. Роботи взимі мало, і є час подумати над земним і понадземним життям; подумати про Творця земних благ – про Бога та Його закони. Зима наповнює душу рільника спокійною радістю, вдячністю Творцеві (Свята Вечера, кутя, колядки, обряди). **Рільник є ГЛИБОКО релігійний.**

Кочовик-мисливець кляне зиму. Ріки позамерзали – нема риби. Звірина поховалася чи вимандрувала. Мороз, глибокий сніг робить полювання тяжким, і часто мисливець вертається з порожніми руками до свого холодного шатра. Холодний, голодний, озлоблений на зиму, на звірину, на природу, на свою долю, на своїх ближніх і на самого себе, кляне все і всіх. Кляне і Того, Хто післав ту кляту зиму, – самого Бога. Він радо визнав би і поклонився чортові, якби той післав йому їжу. В його душі народжується і скріплюється злоба, ненависть. Живучи з полювання, с. т. з **убивства**, мисливець призвичаюється **проливати кров, вбивати**; стає жорстокий; навчається не цінити кров і життя людей. Дим з комина теплої хати рільника породжує в нім злобну заздрість і думку вкрасти чи силою забрати у рільника їжу. Виховується загарбник, імперіаліст. Всі думки його зосереджуються довкола їжі, тепла, матеріального добробуту – виховується матеріалістичний світогляд, а релігія його обертається на забобонну, зовнішню обрядовість. **Мисливець є ГЛИБОКИЙ атеїст.** (З усіх народів лише одні москвини не мають Святої Вечері, не мають колядок і майже не святкують Різдва. Це царський уряд заборонив колядувати в містах в Україні).

Вже з одного цього простого прикладу бачимо величезну різницю в напрямі, силі, глибині, змісті і навіть формі культур різного походження. Проф. В. Щербаківський пише: «Кожний з цих культурних кругів був витворений зовсім окремою расою, окремою і фізично, і психічно. Але, витворившись, впливає вже далі на психіку приналежних до даного кола людей. Отже, кожний культурний круг **консервує** ментальність приналежних до нього людей, розуміється, в певних межах. Ментальність людей чужого культурного кола завжди здається їм дивною, незрозумілою і навіть ворожою, бо в дійсності так і є. Культурні круги є константами (сталими сучинниками) в безпереривно мінливій людській історії, яка стає значно зрозумілішою, коли не спускаємо з ока тих констант» (В. Щербаківський. «Формація української нації»). Отже, і творчий дух, що виростає на ґрунті різних культур, буде різний у всіх аспектах, зокрема в силі. Щодо сили, то величезну, майже вирішальну вагу має ЧАС.

Культура є органічний складник нації і – як і сама нація – є живим організмом. Як і нації, культури народжуються, ростуть, старіють і вимирають, чи – запліднюючи інші – стають складниками молодших культур. Це бачимо на прикладі великих культур Єгипту та Малої Азії.

Національну культуру та її творчий дух можна порівняти з дубом. На доброму ґрунті протягом довгого часу виростає великий, здоровий, **глибоко закорінений** дуб, який витримує всі бурі. Тяжко знищити його творчу силу; навіть зрубаний він не вмирає; його глибокий здоровий корінь, розгалужений на мільйони дрібних корінців, схований глибоко в землі від ворожої руки, – пускає все нові і нові паростки, нову молоду творчість. Нищити їх ще тяжче, як рубати твердий стовбур, бо ростуть вони з надто глибокої і надто широкої кореневої системи та живляться **всією** кореневою системою старого дуба. На місце одного зламаного паростка виростають десятки нових, пружних, як загартована криця, що притоптані, зігнуті випростовуються до сонця при першій же можливості. Творча сила **такого дуба** – незнищима. Незнищимий Творчий Дух такої нації, яка має глибокі корені в старому глибокому ґрунті власного народу. Це ми і бачимо в Україні.

А що означає дух нації в щоденному, практичному житті – видно з прикладу Америки. Творчий дух піонерів-англо-саксів не міг пустити коріння в чужий йому ґрунт несамовитої мішанини всіх рас і всіх культур, що з неї склався теперішній американський нарід. Поки ще були живі зв'язки із старим пнем англо-сакської культури, як, напр., Дж. Вашингтон (1732–1799), Б. Франклін (1706–1790), Т. Джефферсон (1743–1826), А. Лінкольн (1809–1865) і т. п. Але коли англо-сакську кров і культуру залило море всіх рас і культур, включно з чорною, жовтою і семітською, коли утворилася нестравна саламаха часто протилежних культурних первнів, коли та саламаха на місце старих англійських пуританів з їхньою культурою поставила Голівуд з його «культурою» муринських джазів і тангів – тоді англо-сакський творчий дух здегенерувався до ролі цивілізатора. Правда, цивілізатором він показався геніяльним: за коротких кількох років американський нарід став найцивілізованішим народом у світі. Але під тою машиною та залізобетоною цивілізацією поховали американці рештки свого творчого духа: навіть в техніці не зродили якоїсь епохальної ідеї. Радіо, розщеплення атома, ракетний двигун, нові синтетичні матеріали – все це не американські, а європейські ідеї; американці їх лише технічно удосконалили. В царині соціальної американці не створили жодної нової великої ідеї, а лише мавпували європейські, поліпшуючи їх. У царині економічній лише наслідують європейські зразки. В царині політичній оскардилися на весь світ своїми Тегеранами, Ялтами, Потсдамами, Берліном, Об'єднаними Націями і т. п. фіясками.

Навіть такі примітиви, як москвини, дурять рузвелтів, труменів, як маленьких дітей. Цей найбільш цивілізований нарід, що має величезну технічно-матеріальну силу, не має духової сили поставити бо-дай одну десятку того спротиву москвинам, що його ставила і ставить понині закутана в кайдани, фізично знесилена, спалена до чорної землі геройська Україна. Ось що значить у практичному житті Дух Нації. Повторюємо: **ТВОРЧИЙ ДУХ НАЦІЇ Є БАТЬКОМ ДУХОВОЇ І ФІЗИЧНОЇ СИЛИ НАЦІЇ.**

Весь світ і багато українців мають стару і нинішню московську імперію за велику силу. Бо ж, якщо москвини створили і донині ще мають величезну імперію, то, значить, вони мають творчий дух. Ні, не значить. Треба дослідити: ХТО ту імперію будував, ЯК вона будувалася, ВІК тої імперії.

Щодо віку – Московська імперія існує офіційно два і пів століття, але фактично менше. Два і пів століття в житті нації – це те саме, що два і пів року в житті людини. Московська імперія є ще дуже молода, с. т. є ще в стадії формування, є ще не усталізована. Вже цей один факт говорить проти її сили. Друге – як побачимо з дальших розділів – московську імперію будували **немосквини**, хіба за винятком доби по 1917 році, а що вони «набудували» за цей період ми бачимо на власні очі. Третє – глибша аналіза зросту Суздальського князівства на Московську імперію вказує, що творенню Московської імперії надзвичайно сприяли обставини. До них належать:

1. Величезне «історичне щастя» москвинів. Проаналізуйте, напр., похід Карла XII на Україну або поясніть, чому історична доля не післала німцям когось розумнішого за А. Гітлера.

2. Нерозуміння Європою **причин** московського світового месіанізму і недооцінення нею його розгонової сили.

3. Державна бездарність, нерозум Польщі, Туреччини й України.

4. Боротьба між собою ворогів Московщини. Москвини завжди були тим третім, який користає з бійки двох.

5. Знайшлося багато чужинців, в тому числі й українців, які помагали москвинам будувати їхню імперію.

6. Надзвичайно розвинений у москвинів національний інстинкт, що дуже добре заміював їм творчий дух.

Імперія, збудована на сприятливих обставинах, а не творчим духом нації, тримається лише доти, доки ті сприятливі обставини існують. Впадуть вони – впаде Московська імперія. На наших очах деякі з тих обставин вже падають. Москвини докладають всіх

зусиль, щоб цей факт закрити перед світом. Обов'язком української науки – відкрити цей факт світові і тим зруйнувати міт про силу москвинів. Впаде той міт – впаде не лише страх перед Московщиною, але впаде й ілюзія світу, мовляв, москвини можуть виконати таку потрібну світові роль в системі рівноваги світових потуг. Втративши надію на Московщину, західний світ примушений буде шукати іншої сили, щоб втримати ту рівновагу.

ЧИ УКРАЇНА ЗМОЖЕ БУТИ ТОЮ СИЛОЮ?

«Дайте мені добрий підручник історії якогось народу, і я вам майже безпомилково скажу, що той нарід зробить у сучасній політичній ситуації», – каже еспанський історик А. Кастаньон. І справді, поступовання народу, його становище до власних справ та до інших народів визначається не лише хвилевими, матеріальними інтересами, не лише програмою партії, що стоїть при владі, а головне ВДАЧЕЮ та історичною ТРАДИЦІЄЮ нації» (М. Волинський).

Отже, погляньмо глибше на життя московської й української націй, прослідім національний дух, національну культуру, національні історичні традиції обидвох, щоб мати підставу заглянути в майбутнє цих націй.

ПОХОДЖЕННЯ І ВДАЧА МОСКВИНА

*Хто не бреше і не краде,
той не є москвин.*

Александр І

Грецький історик Геродот (484–425 до Р. Х.) пише, що на північ від Скитської держави (с. т. на просторі теперішньої Московщини. – *П. Ш.*) живе нарід андрофаги (що означає «людожери»). Він пише, що той нарід є якийсь особливий, цілком відмінний від скитів, говорить не скитською мовою, не має ніяких законів, має найдикіші звичаї, вони є мисливці-кочовики і людожери. Не тяжко вгадати в тому народі прапредків нинішніх москвинів. Факт людожерства прамосквинів підтверджує і сучасна археологія. На терені Московщини археологи знайшли чимало городищ з т. зв. «смітниками», в яких є повно людських кісток, порозбиваних, щоб здобути з них шпik. Ті городища належать до неолітичної доби (2000 років до Р. Х.), а Геродот жив в 5 ст. до Р. Х. Отже, виходить, що прамосквини були людожерами кілька тисяч років, аж до Геродота, а можливо, і далі аж в християнську добу, про що свідчить їхній фольклор. Напр., відомий московський антрополог В. Даль записав розповсюджену в Московщині московську народну пісню, в якій жінка обіцяє забити свого чоловіка, з його кісток зварити холодець, з його печінки – пиріг, з його мозку – юшку. Такі-то пісні співав «народ-богоносец» аж у ХХ ст., а це вказує, що людожерство було в них і за християнської доби; на це натякає і римський історик Тацит, що жив в I ст. по Р. Х. Крім того, археологи не знайшли ані одного поховання мерців на просторі Московщини з часів Неоліту; очевидячки прамосквини своїх мерців не ховали, а просто викидали на жир звірям (якщо самі не їли). Вказівкою на цю можливість є офіційно зареєстрований московською владою фактів такого «поховання» в ХІХ ст. в Московщині. Варто тут пригадати, що праукраїнці ховали своїх мерців ще 4000 років перед Р. Х. (В. Савицький).

Досліджуючи праісторію якогось народу, науковці послуговуються знахідками археологів, архаїчними залишками в фольклорі, побуті, мові, в тому числі і в топоніміці (наука про географічні

назви). Для науковця-дослідника географічні назви є безсумнівною вказівкою на те, який нарід заселявав у праісторії дану територію. Коли поглянемо на мапу Московщини, то побачимо, що більшість географічних назв (особливо річок, озер, гір) є **фінські**; навіть назва столиці є фінська («москва» у фінській мові означає «каламутна вода» – як бачимо, символічна назва). Сучасна лінія фінської топоніміки йде від південного кута Естонії, вздовж кордонів Латвії, на Вітебск, Арьол, Саратоф, Пензу, Аренбург, Челябінск (О. Лагутенко). Отже, топоніміка встановлює безсумнівно факт, що Московщина заселена угрофінами. Цей факт визнають і самі московські науковці. Напр., Д. Анучкін каже: «В X ст. вся територія пізнішого Ростовсько-Суздальського князівства була заселена виключно фінськими племенами». Московський історик М. Покровский пише: «В жилах сучасних москвинів тече щонайменше 80% фіно-татарської крові» («Історія російського гасударства»). Те саме говорять історики В. Мавродін, П. Третьяков, А. Спіцин та інші. П. Третьяков пише: «Судячи з археологічних знахідок, племена горішнього Дніпра, Оки і Волги були автохтони (тубільці) і з племенами середнього Подніпров'я генетично не були зв'язані. Судячи за краєологічним матеріалом XI–XIV ст., в'ятичі (московське плем'я. – П. Ш.) ясно відрізнялися від західних і подніпровських слов'ян» (П. Третьяков. «Восточнославянські племена»). Найліпший знавець московської археології проф. А. Спіцин пише: «В центральній Московщині жила значна кількість смоленських кривичів. В XI–XII ст. населення там збільшувалося – крім природнього приросту – головню асиміляцією тубільців – фінів. Могили X ст. українських племен в Центральній Московщині НЕМА ЦІЛКОМ» (А. Спіцин. «Владімірські кургани»). Іншими словами, українці **кровно** не мають нічогосінько спільного з москвинами, що доказує лабораторна аналіза крові. Прапредкам москвинів – угрофінам дали свою кров кривичі (біларуси), але й вона розчинилася і зникла в фіно-уральському етнічному морі. В XIII–XV ст. до того моря влилася величезна ріка (понад 50%) татарської крові. Таким чином, можна науково вважати теперішніх москвинів монголами на всі 100%. (Хіба за винятком малої частинки інтелігенції, що має якусь домішку європейської крові).

Гостру відрубність, цілковиту протилежність між москвином і українцем яскраво маніфестує той дуже промовистий факт, що в сумежній – між Московщиною і Україною – смузі цілком **НЕМА** переходових, мішаних говірок, діалектів. Таке явище є виняткове

в етнографії, бо звичайно **всюди** в сумежних – між двома народами – смугах є переходові говірки. Напр., ми, українці, маємо переходові (мішані) говірки на пограниччі польському, біларуському, словацькому, але на московському – як ножем відтята відрубність; ані натяку на будь-яке змішання. Навіть і пізніше, аж до наших часів, існувала ця відрубність. На московсько-українському пограниччі українські села і московські «деревні» – це були **два цілком протилежні світи**, між якими не вгавала ані на один день взаємна ворожнеча і ненависть.

Літописець X ст. вчислює такі московські племена: Чудь, Лівь, Водь, Ям, Чухна, Вєсь, П'єр, Меря, Мурома, Мордва, Мокша, Мєщєра, Череміси, Югра, Пєчора, Корель, Зиряни, Самоядь (проречисте ім'я. – П. Ш.), Єрза та інші.

«Слов'янізація (лише мовна) прамосквинів почалася щойно в IX ст. У москвинів нема найменших слідів динарської раси (в українців багато динарських первнів), а маленькі сліди нордійської є лише в західній частині Московщини у нащадків новгородських словін, предки яких прийшли колись з України» (за В. Щербаківським. «Формація української нації»).

Як знаємо, колискою європейських народів було сточище (басейн) Середземного і Чорного морів та Індія. Колискою азійських народів – Південно-Східна Азія (теперішній Китай). Отже, і мови європейські мають спільне походження; вони розвинулися з прамови, що її науковці називають індоєвропейською. До родини індоєвропейських мов належить і українська.

В мові угрофінів нема ані слідів індоєвропейської мови; значить прапредки теперішніх москвинів – угрофіни примандрували на простори теперішньої Московщини з Азії. Татари також прийшли з Азії. А татарської крові у жилах сучасних москвинів є понад 50%. На азійське походження москвинів вказує також і археологія (див. праці В. Мавродіна). Вказує і антропологія та лінгвістика (ономастика), навіть генетика (євгеніка). Напр., фіни і москвини є брахіцефали (українці – доліхоцефали), зріст їх 165,7 см (українців 168,5 см), довжина рук 46,06 см (українців 45,63 см), довжина ніг 50,6 см (українців 53,6 см), обсяг грудей у відсотках до височини – 52,34 (українців 55,04), волосся – 52% рудих (українці – 85% темних), очі малі, скісні, ніс кирпатий, вилиці випинаються. Короткі ноги і довгі руки є антропологічною ознакою примітивності (первісна, передісторична людина і теперішні мавпи мають довгі руки і короткі ноги (М. Савицький).

Модерна генетика, досліджуючи різницю в крові різних рас людей, встановила, що азійські народи мають у своїй крові переважно кровну групу «В», а індоєвропейські – групу «А». З історії знаємо, що народи переселялися і мішалися кровно. Антропологи знайшли підтвердження цього і в крові, знайшовши в крові європейців мішані кров'яні групи «АВ» (в різних пропорціях). Аналіз крові чистокровних москвинів показує, що вони мають переважно групу «В» (українці – переважно групу «А», а зовсім не мають групи «В», хоч мають дещо групи «АВ») (Р. Марсел).

Модерна медицина знає, що застрики пацієнтові неспорідненої йому крові можуть його вбити. Генетика експериментальним шляхом (на рослинах і тваринах) знайшла, що схрещування кровно споріднених батьків дає нащадків з прикметами обох батьків (матері і батька), а до того ж ті прикмети мають характер сталий, с. т. передаються нащадкам в дальших поколіннях. Навпаки, схрещування кровно неспоріднених дає покручів, с. т. мішанину прикмет, що дегенерують, слабші (біологічно) прикмети зовсім зникають в нащадках.

Московські науковці В. Самойлов, І. Смірнов, Е. Манойлов та інші знайшли, що у подружжя москвин – фінка (чи татарка) діти дістають кровні групи батька, що стало передаються в дальших поколіннях. Але в подружжі москвин – українка (чи чешка) діти дістають кровні групи матері, але в рецесивній формі, с. т. що в дальших поколіннях дають типових покручів, с. т. різноманітні, не стали прикмети («Архів криміналогії»).

Отже, бачимо, що безстороння наука: антропологія, лінгвістика, біологія цілком ясно і понад всякий сумнів довела, що москвини належать до азійської раси, а українці – до індоєвропейської. Іншими словами, москвини не мають нічого спільного з українцями (і взагалі, слов'янами) фізично, а як побачимо з дальших розділів, не мають нічого спільного також і духово. Ці два народи є цілком різні, расово, кровно і духово. МОСКВИНИ – АЗІЯТИ, УКРАЇНЦІ – ЄВРОПЕЙЦІ. Вони не лише різні, але й діаметрально протилежні у ВСІХ аспектах (про це далі). Цю різницю бачили українські науковці ще в ХІ ст. Наш літописець пише: «Радимичі і в'ятичі (предки москвинів. – П. Ш.) жили в лісах, як дикі звірі, їли всяку нечисть, вели сороміцькі розмови у присутності своїх батьків, сестер, а шлюбу не брали. Поляни, деревляни (предки українців. – П. Ш.) мають звичай лагідні, і вони чемні супроти своїх батьків, сестер і беруть шлюб». Вихована в московських шко-

лах наша інтелігенція ХХ ст. тої різниці не бачила (нарід бачив добре) і тому запровадила Україну до теперішньої жакливої катастрофи. Між іншим, дехто помилково бачить аналогію між москвинами і болгарами. А цієї аналогії нема. Правда, болгари є монголи так, як і москвини, але болгари – це мішанина монголів з тубильними русами (праукраїнцями); мішанина кровна і культурна. Москвини ж – це мішанина монголів (угрофінів) з монголами (татарами); мішанина також кровна і культурна. Єдино, що мають москвини від слов'ян – це зіпсута ними (москвинами) слов'янська мова. Єдина аналогія – це що обидва народи прибули до Європи з Азії.

Поперед ми згадали дещо про вплив географічно-економічних чинників – оточення на формування Духа нації. Подивимось, як вони формували дух Московської нації.

У всіх народів початок рільництва означає початок осілого життя і початок творення цивілізації та культури. Обробляючи, поліпшуючи означений кусник землі, поливаючи його власним потом з року в рік, одержуючи за це добрий урожай, рільник навчився **цінити** той означений кусник землі, **любити** його, вважати за Свій і, очевидячки, боронив його від загарбання іншими людьми. Так народжувалася і скріплювалася свідомість ВЛАСНОСТИ. Той кусник землі переходив від прадіда дідові, батькові, синові, онукові, правнукові через довгі покоління. Це створювало ТРАДИЦІЮ; народжувалася свідомість **історичної тягlosti** на ВЛАСНІЙ землі; народжувалася свідомість РОДУ, а з нього – свого племені, а далі свідомість приналежності до одного народу, с. т. народжувалася і скріплювалася свідомість національна. Народи рільничі є консервативні, патріотичні, свідомі права власності і правопорядку.

Щось цілком протилежне бачимо у москвинів. Історична доля оселила їх в багнистих північних лісах. Рільництво там було можливе лише на горбках сухішої землі, що були розкидані окремими острівцями серед безмежного, багнистого пралісу. На тих сухіших горбках москвини вирубали ліс, палили його і засівали в попіл зерно. По 3–5 роках така «паль» вже не родила, і треба було її кидати, а шукати нового, свіжішого горбка. Ця конечність створила дивовижну, незнану в інших народів форму **мандрівного** рільництва. Вирубувати московський праліс – праця тяжка, а головне, не вдячна, бо врожаї короткотривалі і малі. Це породило у москвина зневіру, знеохоту до рільництва; що гірше! – викликало ЗЛОБУ на невдячну ЗЕМЛЮ. Міняючи місця осідку що 3–5 років, очевидячки, не було потреби і бажання ставити довготривалі будови, огорожува-

ти обійстя, прикрашувати хату, взагалі, поліпшувати умови життя якогось одного, означеного місця. Московський історик В. Ключевський пише, що навіть у ХХ ст. московська «деревня» (село) виглядала на якийсь тимчасовий табір з вражаючим браком найпримітивніших життєвих вигод. Чорні, дерев'яні хати, неогорожені обійстя, ніякої деревини, ані натяку на чистоту, не згадуючи вже за квіти чи садок, як в українців, сморід від гнилого сміття навколо хати, бородаті, нечесані люди, непривітливість, підозрілі зловісні погляди – це все викликає у чужинця гнітюче вражіння. Всі чужинці, що були в Московщині, однозгідно свідчать про неймовірно жадливий фізичний і моральний бруд, байдужість москвинів до будь-якої краси чи культури, і то не лише у «мужиків», але й у московської аристократії. Навіть сама назва «деревня» зраджує несталість оселі та її нерільничий характер (українська назва оселі «село» походить від «оселитися», с. т. осісти на стало). Власне, навіть і назва «деревня» є пізнішого походження; первісно було «заїмка» (від «занять», с. т. забрати).

«Антирільничий характер, дух москвина відбився, як у дзеркалі, і в їхній мові. Слова «земледелец», «хлебопашец» складані, що вказує на їх не народне, а книжне походження; вони створені значно пізніше (мабуть, за часів А. Пушкіна, с. т. аж у ХІХ ст.) інтелекцією. Сам же нарід не створив назви на означення «людини землі», відповідно до французького *peysan*, італійського *contadino*, німецького *bauer*, українського «рільник». Московський же «пейзан» називає себе «крестьяніном» – іменем, в якому нема ані натяку на землю чи рільництво; ніби якийсь громадянин світу. Слово «мужик» також не вказує ані на землю, ані на рільництво. Так відповідає на питання про характер народу його власна мова» (за А. Салтиков. «Две Расіи»).

Зненавидівши невдячне рільництво, москвин, щоб прожити, звернувся до ловецтва та рибальства. Місцеві обставини тому дуже сприяли, бо в московському пралісі було багато звірини, та ще й такої коштовної, як футряні звірі. Футра завжди і всюди оцінювалися нарівні з золотом. Їх завжди можна було виміняти на рільничі продукти. Одним пострілом мисливець заробляв більше, як цілорічною тяжкою працею на московській багнистій землі. Крім того, московський праліс був весь вкритий густою мережею болотяних річок та озер, отже, був ідеальний край для рибальства. Рибалити – далеко легший спосіб наїстися, ніж корчувати пні на «паль». Так москвин навчився і при звичаївся шукати легкого хліба, звук ненавидіти

не лише рільничу працю, але й всяку працю. **Неробство стало одною з найхарактеристичніших рис московської національної вдачі.** Проф. В. Ключевській пише, що чужинці дивувалися, бачачи в Московщині величезну кількість людей («брадяг»), що нічого не робили, а в той же час великі обшири землі стояли необроблені, вкриті бур'янами. (Мільйони тих «брадяг» тепер мають «працю» в Україні: на кожних 2–3 українців є один московський наглядчак).

Відомий московський етнограф В. Даль пише (перед 1914 р.), що десятки тисяч московських селян щовесни лишають на жінку господарку, а самі їдуть на «уходи» на Україну або як «карабейнікі» (мандрівні продавці малого товару), або як косарі, а часто просто як професійні жебраки. В Києві юрби московських жебраків облягали всі наші храми; так само в кожному нашому місті жебраки та волоцюги були майже виключно москвини. В. Даль підкреслює, що не завжди тих «уходників» виганяла з дому біда. Він каже, що чимало серед них мали вдома заможні господарства. Цікавою ілюстрацією є репортаж московської «Правди». В московському містечку є фабрика. Її робітники нарікали, що в місцевій кооперативі продають її гнилу картоплю та цибулю, зіпсуту під час довгого транспортування (репортер скромно мовчить – звідки привезено). «Правда» пише, що всі заходи міськкому заохотити робітників мати пару грядок городовини біля своєї хати, успіху не мали, за винятком кількох робітників, що заблукали до того містечка «с юга» (тобто українців. – П. Ш.).

Крім свідoctв Дала та подібних репортажів, ми з земської статистики знаємо, що в Московщині навіть в ХХ ст. багато придатної для рільництва землі лежало облогом, необробленою. Проф. Н. Чегулін нарахував сотки покинутих людьми «деревень» і десятки тисяч гектарів орної землі навколо них, що позаростали бур'янами. Фахівець-грунтознавець проф. Г. Махів каже, що обслідування ґрунтів та статистичні числа цілком ясно вказують на повну можливість для Московщини прогодувати своє населення з урожаїв власних московських областей, якщо поліпшити примітивні способи тамошнього рільництва. Лише південні рослини, як цукрові буряки, виноград тощо, там не можуть рости. Отже, маємо аж занадто переконливий доказ, що **не земельний голод, не перелюднення штовхало і штовхає москвинів на загарбання чужих земель.** Цього переравного доказу наша пропаганда не використала. Між іншим, в Московщині, далеко за межами України (в Саратовщині), є кілька-десять українських сел. Вони заселені українцями, які, тікаючи від

земельного голоду в перелюдненій Україні, знайшли в Московщині покинуті москвинами землі. Земля в Саратовщині добра, й українці там скоро стали заможними господарями. На тій самій землі, що її покинули москвини.

Є ще один доказ не лише небажання москвина жити з праці рук своїх, але також доказ **нездібности москвинів до творчої праці** взагалі. Це є факт цілковитого занедбання розбудови Сибіру. Багатший за Канаду Сибір лежав у руках москвинів облогом кількасот років. Праліс, незлічимі підземні багатства, мільйони гектарів придатної для рільництва землі почали використовувати, колонізувати українці, як тільки дістали можливість (по знесенні кріпацтва) виїздити до Сибіру. Спроби ж московського уряду осадити на сибірській землі москвинів зазнали повної невдачі; оселені силою, вони, незважаючи на грошеву допомогу і великі пільги, кидали землю, а купували рушниці і жили з полювання на футряних звірів. Зрештою, московський уряд був задоволений тою своєю невдачею, бо мав мільйони рублів з торгівлі сибірськими футрами, а збіжжя мав досить запівдарма з України. Транссибірську залізницю москвини побудували виключно із стратегічних мотивів. Отже, бачимо, що москвини, маючи багатющий, але незаселений Сибір, не хотіли його розбудовувати, а воліли загарбувати **вже розбудовані, вже цивілізовані, вже заселені:** Україну, Польщу, балтицькі країни, Кавказ, Туркестан і т. п. Цього переважного для нас аргументу ми не використали.

Мандрівне рільництво, полювання і рибальство не прив'язували москвина до певного, сталого місця осідку. Це протягом довгих поколінь зродило і закріпило у москвина світогляд, психологію і вдачу «брадягі» (волоцюги), якому цілком байдуже, ДЕ жити. Цю московську національну рису помітили і московські письменники. «Ми нарід волоцюг», – каже М. Горькій. «Мандрівність завжди була характерною рисою нашого **сільського населення**», – вторує йому С. Раждественській. «Устал я жить в радном краю в таске па гречневим прасторам. Пакіну хіжину маю, уйду брадягаю і ворам», – співає С. Єсенін. «Ахота к перемене мест – весьма мучительнае свойства», – признається А. Пушкін. «Ми, москвини, завжди були «бегунами». Нас кортить бігти, бігти і бігти», – стверджує Вяч. Іванов. «Всі ми не можемо всидіти на одному місці; всі ми виглядаємо на мандрівників... Ми не маємо нічого сталого... в своїх домах ми ніби тимчасові гості... в місті поводимось, як кочовики», – каже П. Чаадаєв. «Ці московські бездомні волоцюги донині волочаться і,

здається, ще довго будуть волочитися», – каже про своїх москвинів Ф. Достоевській. Кинути свою хату і піти в світ за очі волочитися і красти – це ідеал москвина, як самі ж признаються. І справді, по всій Московській імперії (а найбільш по Україні) волочилися десятки тисяч «босяків» (волоцюг). І вони не були лише з пролетаріату; між ними чимало було інтелігентів з середньою і навіть університетською освітою (дивись: М. Горькій. «Агаркі»). В жодній країні всього світу не знайдете бодай трохи подібного явища.

Для порівняння варто тут пригадати, що українці-поселенці в Сибіру – навіть третє покоління там роджених – мріяли про поворот на Україну. Коли вони почули в 1917 році, що Україна є вільна, то одразу вислали до Києва делегацію розвідати про можливості повороту. В Сибіру вони мали багаті господарства, багато землі, табуни худоби і знали, що в Україні не будуть такими багатириями. Проте сказала та делегація київським репортерам: «Все покинемо і полинемо на рідну Вкраїну». Другим прикладом є наші лемки. Щоб знищити базу для УПА (Української Повстанської Армії), поляки виселили лемків на новоздобуті від німців землі і дали їм там добрі, культурні німецькі господарства, а лемківські села попалили. Та при першій же нагоді наші лемки поверталися на свою спалену Лемківщину, хоч поляки не пускали і всякими способами утискали, навіть вбивали. Лемки кидали добрі господарства на чужині, а воліли голодувати, терпіти польські утиски, мерзнути в землянках, але на своїй рідній Лемківщині. Мало є народів, що люблять свою землю так, як українці свою.

В. Ленін добре знав національну вдачу москвина і практично її використав. Він порозсилав своїх «ребят» по цілій советській імперії на легкий хліб погоничів, доглядачів над немоскалями. І москвин, справді, почувується, як вдома, всюди: в Москві, в Києві, в Варшаві, в Тбілісі, в Омську – і тому свято переконаний в своєму праві диктувати, накидувати місцевим людям свої московські звичаї, свої закони, свою московську мову, свою «вищу культуру». А коли хто з тубільців висловлював сумнів щодо московського права чи вищості, то таку «темну» голову москвин просвіщав ...кулею. Наведемо анекдот, який краще за томи книжок ілюструє національну «філософію» москвина. Впросився москвин до українця переночувати. Українець погостив його вечерею, постелив місце на спання, загасив світло і почав молитися. Москвин слухає і раптом перериває господареві молитву: «А ти як молишся? Так не можна молитися!». Обурений українець каже, що він є господарем хати і має право

молитися, як хоче. Москвин, показуючи на свої лапті, що висіли сушитися, питає: «А чиї ці лапті?» – «Ну, твої», – каже господар. – «Отже, як лапті мої, то я тут господар» – відповідав той зайда. Добре розуміючи практичне значення цієї московської філософії, В. Ленін використав її на всі 100% і тим врятував Московську імперію від розпаду на її складові частини.

Рідко заселені московські багністі ліси дозволяли москвині по виснаженні одної «палі» брати нову, **не питаючись нікого**. Такі, повторювані що 3–5 років з покоління в покоління захоплювання нових кусників землі без згоди будь-кого, ясна річ, не могли породити у свідомості москвина ідею власності. І справді, в московській мові не існує терміну «власність». Слово «собственность» (власність) видумала інтелігенція, і то щойно в XVIII ст. (В. Даль). Тому нема що дивуватися, що аж до XVIII ст. на всьому просторі московської держави фактично не було ані одного власника, крім царя. Москвини вважали всю землю, все рухоме і нерухоме майно, навіть життя всіх їх **власністю** царя. Навіть самий термін «подданий» зраджує цю їхню правосвідомість. Звідси – цар має право «жалувати», с. т. давати по своїй уподобі окремим особам право користуватися (царською) землею, майном, кріпаками тощо, але доти, доки він, цар, захоче. Це віддзеркалилося і в їхній мові. Донині платня державним (і недержавним) урядовцям називається в московській мові «жалованіє», с. т. ласка того, хто дає.

На основі цієї московської правосвідомості Пьотр I, Єкатеріна II та інші царі, підбивши Україну під свою владу, відібрали від українців і роздали, кому хотіли, десятки мільйонів гектарів прапрадідівської української землі. Аж в XIX ст. (I2.XII.1801 р.) **вперше** вийшов закон, яким надається право набувати на власність землю, нерухоме майно тощо всім людям, але й то з великими обмеженнями для кріпаків. **Москвини поспішили цей закон скасувати в 1917 році**. Отже, існував він лише одну сотку років. Ясна річ, це одне століття не могло змінити погляду москвина на право власності, і тому москвини і донині тримаються (в СРСР) свого старого погляду, змінивши лише особу власника: з царя на «саветскає гасударство».

Майже тисячолітнє фактичне (а подекуди і правне) заперечення ідеї приватної власності цілком природно ввійшло в розум, серце, кров і душу москвина; стало їхнім національним «Вірую». Цю їхню віру бачимо у ВСІХ, без жодного винятку, москвинів – від анархістів князя А. Кропоткіна і графа Л. Толстого до монархістів-слов'я-

нофілів К. Леонтєва, В. Соловйова включно – з цілою гамою між тими нібито крайностями – різних чернішевських, бакуніних, нечасвих – «ім же ність числа», разом із т. зв. «западніками», бо і в останніх за іншою ніби фразеологією вилазила, як шило з мішка, ця спільна ВСІМ москвинам їхня національна віра. Всі вони вірили в «гріховність» – за окресленням Л. Толстого – права приватної власності. Всі вони вважали зразком й ідеалом соціального устрою свою московську «абщину». ВСІ вони ненавиділи і мріяли зруйнувати європейський соціяльний лад, оснований на ідеї приватної власності.

Від заперечення ідеї власності в своїй країні до заперечення її в усьому світі – лише один крок. Всі згадані вище москвини проповідували ідею **світового** безвласницького суспільства. Лише маленька подробиця, на яку вказували та якої вимагали москвини монархісти і соціялісти: керувати переходом на те безвласницьке (тепер кажуть «безкласове») суспільство **в усьому світі** має право лише... автор тої ідеї, ведучій народ-богоносець, якого сам Бог вибрав для її здійснення, – народ московський. Ну, та це ж лише мала подробиця.

Ця «подробиця» народилася разом з народженням московського народу десь 1000 років тому. Захоплювати нову «палю» примушувала москвина примара голоду. А ця обставина в свідомості москвина виправдувала акт захоплення **не його** землі; давала йому моральну санкцію на право захоплювати не своє для рятунку свого і своєї родини життя. «Што взято – то свято» (див.: проф. К. Ільїн. «Рускає правасазнаніє»). Ця санкція, ця свідомість свого **права** захоплювати не своє, підтверджувана життєвою практикою протягом довгих поколінь, виплекала і закріпила у москвина світогляд і ментальність злодія, грабіжника, загарбника. Ця його злодійська ментальність домінує у всьому його житті – приватному, громадському, державному, міжнародному, і навіть в літературі, музиці, мистецтві. Ба, навіть у церковному. Злодійкуватість москвина в щоденному житті відома кожному з нас; вона віддзеркалюється в приказах самих москвинів («С трудов праведних не наживьош палат каменных») та є темою численних українських анекдотів і приказок. Крадіж державних грошей в Московщині є просто феноменальна. Крадуть всі – від прем'єр-міністра до двірника. Пьотр I хотів був наказати карати смертю кожного, хто краде державні гроші. Сенатор П. Ягужинський (українець) іронічно йому зауважив: «Хіба Ваша Величність хоче залишитися без підданих?». За Єкатеріни II «прили-

пало до пальців» урядовців 43% державних прибутків (В. Ключевській). В СРСР прилипає в різних формах значно більше. Про злочинство москвинів в міжнародному житті читайте історію Московщини, особливо за останні 40 років. **Ментальність злодія тягнеться безперервною ниткою через всю історію і через всю культуру москвинів.**

Але злодії бувають різні. Є злодії відважні, хоробрі, що не бояться ризикувати своїм життям; таких ми звемо розбійниками, душогубами, бандитами. Це розбійники-вовки. А є злодії боягузи, підлі, зрадливі, вбивають ззаду ножем у спину, з засідки навіть своїх товаришів. Це злодії – шакали. До якого роду належать москвини?

Життя в багnistому пралсі є повне **закритих, невидимих** небезпек для людини. Гарний зелений килим, що вкриває землю, може вкривати також і бездонну трясовину. За деревами і на деревах повно хижого звіра, готового кожної хвилини скочити на людину. І ця укрита небезпека є **близька**, бо за деревами неможливо бачити на дальшу відаль. Ця обставина цілком природно виплекала у москвина звичку **всюди і завжди** сподіватися **УКРИТОЇ** загрози його життю; виробила і закріпила в психології москвина підозрілість, недовір'я **навіть до безпечних** на вигляд речей, до найщиріших слів. **Москвин нікому не вірить**; не вірить товаришеві, не вірить сусідові, братові, кожного підозріває в підступі, в зраді, а тому і сам готовий зрадити, оббрехати, підступом знищити будь-кого, щоб врятувати свою шкіру. Ніде в світі не поширений так широко і так глибоко **ВИКАЗ**, як саме серед москвинів. Всі народи гидяться виказом, москвини, навпаки, вважають виказ за моральну, громадську чесноту, за патріотичний обов'язок. Це так і зазначено навіть в їхніх державних законах. Законом накладається на кожного громадянина (включаючи і священників) **обов'язок** виказувати ворогів царя, імператора, диктатора. Так було за царської влади, так є і за советської. Законом встановлені форми виказу і (система) і нагороди за виказ. Царі давали виказникові половину skonфіскованого у жертви майна; імператори давали за виказ графські титули, пролетарські диктатори ставили виказникам пам'ятники (напр., маленькому хлопчикові Павликові Морозову, що виказав власного батька). Без добре організованої державної системи виказу, без систематичного протегування і нагород зрадників, москвини не могли б загарбати сильніші за них народи; а головно – без цього не могли б їх вдержати в своїх пазурах. **Україну москвини підбили і тримають НЕ ЗБРОЄЮ, а лише підступом, українськими зрадниками**

і яничарами, а головню – добре організованою СИСТЕМОЮ ВИКАЗУ. Кожний москвин радіє, коли має нагоду виказати ворога Московщини. В засобах відкрити ворога не перебирає.

Щоб не загинути в своєму пралісі, москвин мусив бути дуже обережним; мусив бути готовий кожної хвилини до несподіваного нападу укритих за деревами ворогів. Він не міг наперед дізнатися, звідки і коли впаде на нього удар, бо в лісі далеко не заглянеш. Це стало напруження нервів, вічне очікування підступного, близького удару зродило у москвина крім підозрілости, ще й почуття своєї **безпорадности**, яке з бігом століть виросло на почуття **меншвартости** і велике боягузство. **Індивідуально москвин є глибокий боягуз.**

В тій своїй психологічній безпорадності москвин інстинктивно шукав моральної піддержки; інстинктивно шукав дорадника, протектора, провідника. В Бога і в його всемогучість, в Його охорону москвин (в протилежність українцеві) не вірив, а його не зіпсутий цивілізацією тваринний інстинкт самозбереження підказував йому горнутися до гурту таких, як він; шукати помочі в гурті. Так народилася у москвина ідея «людина – ніщо, а громада – все». Народилася ідея оборонятися, наступати «скопам» (гуртом), «мірам» (громадою). «На міру і смерть красна», «ламі стеной», «Іль мала нас?» і т. п. – вирази їхньої народної мудрости. Так закладалися психологічні основи московської «абщіни» (комуни) і абсолютизму влади їхніх царів та диктаторів.

Абщіна (громада) може допомогти своєму членові лише тоді, коли сама є сильна. А її сила лежить в добровільній чи примусовій дисципліні, яка підпорядковує відосередкові інтереси індивіда доосередковим інтересам громади. В громаді свобода, права індивіда мусять бути обмежені, мусять бути підпорядковані прововоді громади, інакше громада розпадеться, а з нею впаде єдина надія на допомогу, на охорону, на рятунок. Отже, громаду (абщіну, державу) мусив москвин скріпити за всяку ціну, хоч би і за ціну тотального поглинення індивіда абщіною, державою, хоч би за ціну абсолютного послуху прововодникові, хоч би за ціну тотального підпорядкування інтересів індивіда, його прав, його особистої свободи прововодникові. Так інстинкт самозбереження в московських умовах привів москвинів до ідеї спасенности **ТВЕРДОЇ, СИЛЬНОЇ** влади. Ось чому москвин охоче кориться своїм деспотам і, навпаки, завжди бунтується, коли бачить пом'якшення своїх володарів, ослаблення їх влади. Це, а ніщо інше було причиною бунтів в роках 1611, 1773, 1825, 1917.

Гієни ніколи не нападають одинцем (навіть на слабших від себе), а завжди нападають гуртом. Це є точний психологічний образ москвина. Москвини нападають лише гуртом, лише тоді, коли чують за собою силу гурта. Опинившись одинцем або як побачить, що його гурт є слабший за ворога, москвин впадає в паніку. З історії війн 1918–25, 1939–45, з репортажів УПА, з боротьби ОУН, із спогадів учасників і очевидців знаємо тисячі прикладів московського боягузтва та паніки. Знаємо сотки прикладів, коли гроза і пострах цілих околиць – НКВДисти панічно тікали при першому заламанні їхньої сили; ті грізні володарі, попавши в полон до УПА, плакали, навколішках благали на помилювання так ганебно, що аж гидко було на них дивитися. Доброю ілюстрацією є таке оповідання. В ресторані п'яний полковник бешкетує; кричить, вередує, загрожує револьвером переляканій публіці, знущається з неї. Закликали поліцію. Приходить маленький миршавий чоловічок в уніформі НКВД, підходить до бундючого полковника і спокійно каже: «Звольте заспокоїтись, товаришу полковнику, інакше ми вас заспокоїмо». Вмлівч зникає бундючість у того героя: зблід, зробився маленький, почав вибачатися благальним тоном і зник за пару хвилин. Добре бо знав, що НКВД є СИЛА.

Сила – це ЄДИНИЙ аргумент, що його розуміє і шанує москвин. Право, справедливість, мораль – це для нього китайська грамота.

Ліс зродив у москвина безпорадність, меншвартість, боягузтво. Щоб посилити себе, москвин прийшов до абщіни. Щоб посилити абщіну, визнав потребу сильної влади. А сильна влада в уявленні того дикуна, є лише влада деспотична. Це він і висловив у своїй мудрості: «Кнут не мука, а фпреть наука», «Палка нема, а даст ума», «Нет таво спарее, што кулаком па шее», «За бітава двух небітих дають» і т. п.

Абщіна не дозволяла жодного індивідуалізму у себе, бо ж то був би її кінець. Уряд не дозволяв суспільного індивідуалізму, громадської самодіяльності, бо то також було б початком його кінця, тому що був би втратив монополію на провід нацією, а свідомість москвина ототожнює це з втратою сили.

Ліс, абщіна, уряд вбили індивідуалізм москвина в самому його зародку. Безпорадність, почуття меншвартости, боягузтво, кріпацтво, абщіна, рабський соціальний устрій, деспотична державна влада – все це остаточно скріпило весь духовий комплекс, що його можна назвати рабською отарністю. Всі чужинці, що відвідували

Московщину в XV–XX ст. з огидою стверджують, що московському «рабалепствію» нема рівного в світі рабства. В Московщині ВСІХ століть, від X по XX включно ВСІ є раби, від канцлера імперії до останнього прошака. Над кріпаком знущається дворянин (тепер над колгоспником комуніст); над дворянином знущається аристократ (тепер над рядовим комуністом високопоставлений); над аристократом знущається цар (тепер над членом ЦК диктатор). Практикована протягом майже тисячоліття ця **рабська отарність стала національною рисою москвина.**

Сама природа Московщини сприяла вихованню тої отарности, пригноблюючи своєю географією всяку індивідуальність. Географія Московщини надзвичайно одноманітна, понура, вбога. Сіре, вічно захмарене «небо, ельнік і песок» (вираз їхнього поета) пригноблювали навіть чужинця. Подорожник на протязі соток кілометрів бачив лише плаский, пустельний, з ріденькими берізками чи миршавими сосонками краєвид (москвини свій праліс хижачьки вирубали), вбогість тонів і барв, ніяких гостро відмежованих обріїв, ні житла людського, ні згуку. Пласкість, неясність, розпливчивість, аморфність, загальниковість. Подорожуючи кілька день, мандрівник має враження, що сама місцевість подорожує разом з ним. Одноманітність (за В. Ключевскім). Пише московський поет (український переклад):

*Природа справді в нас миршава,
Покірно-рівні скрізь поля –
В Московщині сама земля
Вважа зухвальством величаве,*

*Таргани, сморід, бруд, гидота
Й загроза вічна від бича –
І ось оця дурна голота
«Святою Русью» велича.*

Всєвітінов. «Батьківщина»

Наш поет Є. Маланюк малює той самий образ:

*О, бідний, жалісно убогий
Гіпоборейський примітив:
Тупі, кирпаті, злобні боги,
Одноманітний голий спів*

*Болотяна, імлиста площа,
Берізки хворі і брудні –*

*Даремно сірий дощ полоще
Замурзані навіки дні.*

*«Ні лотоса, ні лавра» – позем! –
Ні натяку на вертикаль,
І лиш тупим, тяжким морозом
На півроку закута даль.*

Духова отарність, одноманітність, брак індивідуальності у москвина віддзеркалюється і на його обличчі. П. Чаадаєв каже, що його дуже вражало порівняння обличчя москвинів з обличчями європейців; вражала **безвиразність** обличчя москвина.

Проте, ця отара рабів під проводом деспотичного володаря стає грізною силою. Вона, зголодніла, насичена жадобою нажертися, відчуваючи психологічну потребу ствердити свою віру в свою силу, хоч би знущанням над слабшими чи безглуздим нищенням всього, що зустрине на шляху, ця орда пре, «очертя голову», на завоювання сусідів (а тепер і всього світу). Але, втративши свого деспота, та сила вмлівч обертається в порох; орда одразу стає хаотичною юрбою, що розбігається на всі чотири сторони. Це бачили ми на власні очі в 1917 році.

Кожна диктаторська влада падає з упадком диктатора. Упав Б. Муссоліні, і за 24 години перестала існувати фашистівська влада. Але італійці скоро самі зорганізували іншу, бо вони – як і всі європейці (отже, і українці) – звикли до ініціативи, до самоорганізації звикли брати на себе відповідальність. Трагедія москвинів є в тому, що вони протягом довгих століть звикли боятися власної відповідальності. Деспотична, централізована влада здушувала всяку ініціативу, всяку індивідуальність, жорстоко караючи підлеглих урядовців за помилки чи неуспіхи розпоряджень тих урядовців. Ясна річ, московський урядовець не мав жодного бажання ризикувати своєю головою з-за неуспіху свого розпорядження і тому чекав на наказ від свого зверхника, знаючи, що зверхник в разі невдачі скине провину на нього, вимагав «бумагі», с. т. «наказу на папері». Так протягом століть москвин звик лише виконувати накази «начальства». В СРСР ця стара московська звичка обернулася в катастрофальне явище, бо тепер у сучасній Московській імперії буквально ВСЕ життя удержавлене, отже, тепер ВСІ щасливі громадяни СРСР є державними урядовцями (читай: рабами). Практично це значить, що **КОЖНИЙ мусить** мати наказ на папері, інакше може втратити життя, бо ж Уряд у біді, спричиненій його ідіотськими наказами, об-

винувачує виконавців тих його ж (уряду) наказів. За мирних часів ця «система» лише мертвить все життя країни, але за воєнних часів приводить до катастрофи. Це ми і бачили в 1941 році, коли-то за 24 години все життя в СРСР пішло шкереберть, обернулося в хаос. Цей хаос був одною з найголовніших причин казково швидкого маршу німецької армії на схід. Очевидячки, так станеться і в майбутній війні.

В одному лише москвин виявив не будь-яку ініціативу. Це тоді, коли мав нагоду виказати чи знищити ворогів московської влади; тоді він радів, що сповнює свій патріотичний обов'язок.

Страх взяти на себе відповідальність, вимога писаного наказу породили в Московщині – нечуваний в інших державах – бюрократизм та величезну армію бюрократів. Нема в світі держави, якої уряд складається з більш, як один десяток міністерств. Уряд СРСР складається з **кількох десятків** міністрів і міністерств. Чужинці, що не знають історії Московщини, а також і наші недолуги пояснюють цю абнормальну кількість міністрів соціалістичним плануванням. В дійсності ж це є лише поворот (як і в усім) до старих московських національних традицій. В XVII ст. уряд Московщини складався з 50 міністерств (приказів).

Таку справу, яку з Європі звичайний урядовець вирішує протягом кількох хвилин, москвини вирішують кілька місяців. У 1828 р. Сенат розглядав справу одного «аткупщика», що тягнулася 15 років. Самий лише витяг з тої справи був написаний на 15000 аркушах (вся справа мала кількост тисяч аркушів). Так було до 1917 р., а потім погіршилася тисячократно.

Московський бюрократ воліє пошкодити справі, затягаючи її вирішення, аніж пошкодити своєму добробуту. Головне – його добробут, а добробут цілої нації остільки, оскільки він поліпшує його, урядовця, власний, і то не в майбутньому, але вже тепер, зараз. Таке ставлення до справ вбиває в зародку, а щонайменше, гальмує всякий здоровий почин, всяке поліпшення, поступ, розвиток творчих сил. І справді, всюди, куди приходила московська влада, життя завмирало, дегенерувало: москвини не те що не творили нове, але й уже створене руйнували. Це відноситься не лише до сучасної московської влади (в СРСР), якої руїницька діяльність у нас перед очима; це відноситься до всіх століть московської історії). Згадати хоч би багатий, культурний Новгород по 1478 р. або Україну по 1709 р. Доброю ілюстрацією нездарності москвина до будь-якої самостійної творчості є історія їхньої кооперації. В Україні кооперація

розбудовувалася стихійно самими селянами, часто без допомоги інтелігенції. В Московщині ж кооперація розвивалася дуже мляво. Московські кооператори-інтелігенти з плачем нарікали на неохоту, а часто і спротив московського мужика (а часто і немужика, напр., священників) закладанню кооперативи. Усі кооперативи в Московщині закладали інтелігенти, іноді напівпримусово (місцеве начальство «допомагало»), і чимало з них падало виключно з-за браку підтримки місцевим населенням (див.: І. Афанасьєв. «К історії рускай кааперації»). «Все, що збудовано в старій і новій Московській імперії, **буквально все**, с. т. від граматики їхньої мови до атомової зброї, – **ВСЕ ЗБУДОВАНО НЕМОСКВИНАМИ** (про це далі).

МОСКВИН ВМІЄ ЛИШЕ РУЙНУВАТИ.

Руїницький характер московської влади – не до вилікування, бо зумовлений самою **природою** московської влади і московського народу. Внаслідок своєї вдачі, яку формували чинники, що про них була мова поперед, і внаслідок історичного виховання, москвиніві **НЕСИЛА** зрозуміти ніяких засад, крім одної – **засади сили, фізичної сили**. Добровільну уступку, добровільний компроміс, добровільну кооперацію, співпрацю, федерацію москвин вважає за **ознаку слабости партнера** і тому з самого початку намагається **накинути йому свою волю**. Це є одна з найголовніших причин неможливості **будь-якої** співпраці з москвинами, неможливості **будь-якої** федерації з ними. Неможлива вона, бо жодна сила не може усунути цієї фатальної причини; несила навіть самим москвинам, навіть тоді, коли б і хотіли її усунути. Несила, бо та причина є в **крові москвина; вона є спадкова**.

Москвин розуміє лише засаду фізичної сили, лише фізичної. Це почасти пояснює нахил москвина все руйнувати. По 1905 р. уряд був дозволив на деяку, хоч і дуже обмежену, проте деяку місцеву ініціативу та самоуправу. Повстали земства та кооперація. Казково скоро українська кооперація виросла на велику силу. В парі з нею виростала сила земств. Виростала сила спротиву урядові; зменшувалася сила уряду. Ці нові сили підмінювали основну московську національну засаду – засаду фізичної сили; підмінювали альфу і омегу московської національно-державницької доктрини – зцентралізований деспотичний уряд. Захитувалася **основа** московської імперії, яка почала хилитися до розпаду. В. Ленін своїм нехибним національним інстинктом відчув катастрофу, що надходила, і відразу ж – **буквально на другий день по захопленню влади, знищив**

систему земств і вільну кооперацію, обернувши останню на слухняний апарат уряду.

Своїх преторіянців (партію большевиків) В. Ленін зорганізував за зразком «апрічнікав» Івана ІV. Жодних виборів до партії – лише призначені центром слухняні виконавці. Жодної опозиції в партії – лише сліпа віра в непомильність центру. Жодна толеранція хитких в партії – лиш смерть хитким. Ну, і за традицією – святий обов'язок кожного члена партії пильнувати один одного та своєчасно виказувати грішників центрові.

80 мільйонів рабів з полегшенням зітхнули. Нарешті прийшов «крепкій хазяїн» (так фактично і називали) і завів лад, інакше були б порізали горлянки один одному. Навів лад єдино зрозумілий і ЄДИНО МОЖЛИВИЙ, щоб вдержати в послуху ту орду, а звідси і вдержати награбоване майно – колонії. З ентузіазмом заспівали москвини осанну новому Іванові V «Гразнейшему Сабірателю Землі Рускай» (вираз їхнього історика). «Матушка Расея врятована!» – заспівали ВСІ москвини, включно з емігрантами: демократом А. Керенським і монархістом А. Денікіним.

РАБСТВО Є В КРОВІ МОСВИНА, Є СПАДКОВЕ.

Всяке послаблення Московщини є корисне Україні. Демократичний, децентралізований уряд в Московщині означає там анархію і хаос. Тому Україна має всіма способами сприяти встановленню в Московщині демократичного уряду.

Зловити звіра, та й ще примітивним знаряддям, вимагає від людини великої хитрости: обдурити звіра не так-то легко. Уживаючи хитрість, обдурювання звіра кожної днини з покоління в покоління протягом століть, москвин хитрість та обдурювання всосав з молоком матері. Дальші століття тиранії, безправства та почуття своєї меншwartости і боягузтво ще більше скріпили і розвинули у москвина брехливість, хитрість, ошуканство, підступ, віроломство, зрадництво. В умовах тотального рабства та виказу, властиво, не було інших способів для рабів рятувати свої шкіри.

В брехні москвин не знає меж. Цей примітив не розуміє, що своєю фантастичною забріханістю він сам робить з себе посміховисько в європейців. На жаль, ніхто ще не зібрав соток анекдотів про московську забріханість. Наш нарід коротко, але точно схарактеризував москвина: «Бреше, як москаль». Та головне, москвин не розуміє, не відчуває ніякого сорому в своїй брехливості; зловить його на брехні чи ошуканстві, або зрадї і...анї натяку на сором, лише хитренько ухилється: «Номер не прашол». Москвин не соромить-

ся своєї брехні тому, що, дійсно, ЩИРО **вважає ошуканство за мудрість**. У московській мові слово «хитрий» має похвальне значення, є синонімом слова «розумний». «Не абманеш – не прадаш», «С трудоф праведних не наживьош палат каменних» і безліч подібних характеризують життєву філософію москвина – від мужика до царів включно і не поминаючи священників, інтелігентів, письменників, мистців. «Рускіє люди землю сеют рожью, а живут ложью», – записав етнограф В. Даль признання самого народу.

Брехливість, ошуканство ВСІХ москвинів підкреслюють всі чужинці, що були в Московщині (див. VIII розділ). В кожному підручнику історії Московщини знайдете сотки конкретних прикладів московського ошуканства, віроломства, підступу, брехні. В архівах кожної держави, що мала щось до діла з москвинами, є тисячі документів на це. Лише за останні 15 років москвини з 378 підписаних ними міжнародніх умов дотримали лише 9, і то під загрозою сили. Московську брехливість, крутість, віроломство, ошуканство, зрадництво в щоденному житті знає кожний з нас; на власному досвіді, на власній шкірі вивчив.

Ідеали європейського лицарства є такі чужі, такі далекі і незрозумілі москвинові, що він їх вважає за ознаку дурноти європейців (П. Чаадаєв. «Філософські письма»). І справді, москвини не мали в своїй історії ані натяку на лицарський орден, як, напр., наша Січ чи козацтво. Вони цілком не мають лицарського епосу. Що гірше, мають епос розбійників, душоубів (Стенька Разін, Соловей Разбойнік і т. п.), а злодіїв вважають за «несчасненьких» (пестливо!), вартих співчуття й оправдання (див. твори Л. Толстого, Ф. Достоєвського, М. Горького та ін.). Європейці (отож й українці) думають, що глорифікація катів НКВД в сучасній московській літературі є вимушена терором влади. Глорифікація катів – старе явище в московській літературі. Читайте їхні передреволюційні твори про Івана IV чи Петра I. Сучасна московська література лише повернулася до – перерваної в XIX ст. – старої традиції. В глибині своєї душі, московський письменник подивляє, ставиться з пошаною до своїх історичних катів. Отже, офіційна глорифікація катів в СРСР є щира (в найліпшому випадку напівпримушена). Щоб переконатися в тій щирості, спробуйте відчути ТОН останніх московських історичних романів чи фільмів; ба, навіть таких праць, як, напр., «Великій рускій нарот» А. Панкратової. Примус і щирість завжди відіб'ються в тоні твору. А тон тих московських сучасних творів є, понад усякий сумнів, ЩИРИЙ.

БРЕХЛИВІСТЬ, ВІРОЛОМСТВО, ПІДСТУП Є НАЦІОНАЛЬНИМИ РИСАМИ МОСКВИНА І Є СПАДКОВИМИ. Цього не сміють забувати ані на одну хвилину наші політики. Наш нарід не забуває і тому має тверду засаду: хоч би москаль з неба – вірити йому не треба; з москалем дружи, а камінь за пазухою держи; і десятки подібних, вироблених столітнім ДОСВІДОМ виразів нашої народної мудрости. Вихована московською школою наша інтелігенція, цієї мудрости не знала. До чого це привело в 1917 році – бачить тепер і дитина.

Кожна людина і кожна нація має – в тій чи іншій мірі – почуття власної гідности, самопошани, національної гордості. Національна гордість зростається, росте, кріпне живими традиціями перемог, осягнень в культурній, економічній та інших царинах життя. Великі національні постаті: вожді, герої, письменники, мистці, філософи, реформатори і т. п. – є гордість і слава нації. Національна гордість, національна слава не є порожній звук, а цілком реальна і дуже велика сила, сила, що об'єднує націю, мобілізує її бойовий дух і веде до перемог. Ця сила не раз рятувала нації від поневолення сусідами. Вільні, культурні нації мають багато своїх великих постатей, творців культури, багатства і величі нації, мають великі досягнення в культурній, економічній і науковій царинах. Коротко, мають чим пишатися, і мають що позичити менш культурним націям.

Дика, бідна, рабська Московщина не мала чим похвалитися. Культура – на примітивно дикунському рівні; царі – азійські деспоти; герої – розбійники; ніяких великих постатей в літературі чи мистецтві (а ті більші – немосковського походження). Але й раб-москвин відчував потребу чимсь надолужити своє рабське пригнічення, чимсь піднести себе в своїх власних очах, щоб підбадьорити себе, щоб мати моральну силу «командувати» підвладними чи підбивати сусідні народи.

Модерна психологія вчить, що почуття меншвартости завжди породжує – як психологічну компенсацію – самохвальство. Самохвальство є цілком певною ознакою, що хвалько має почуття своєї меншвартости. Отже, москвинам, щоб рятуватися від духового пригнічення, від свого почуття меншвартости, не лишалося нічого іншого, як шукати компенсації в самохвальстві. Всі чужинці, що були в Московщині від XV до XX ст. включно, дивувалися неймовірній фантастичності, дикому фанатизму, примітизму московської пихи (див.: В. Січинський. «Чужинці про Україну»): «Масква – всему міру галава», «Масква – III Рім», «Расія – месія міра», «сталіца міра-

вова пралетаріата», «передавой, ведущий рускій нарот», винаходець всіх епохальних винаходів і т. п. – на правду, дикунсько-дитячі претензії. Та найцікавіше є те, що ці півдикуні, на правду, цілком ЩИРО в те вірять і з упертістю маньяка запліщують свої очі на такі факти, як напр., що їхні царі та міністри (кн. Меншиков, Долгорукий) були неграмотні тоді, коли (у XVIII ст.) в Україні прості селянки були грамотні (Ю. Юст), або на той факт, що москвини не дали світові ані одного-єдиного генія, ані вклали до світової культурної скарбниці нічогоісінько, а натомість мають безпринципну і безпереривну дику тиранію і рабство аж по сьогоднішній день.

Примітивні люди переконані, що, понижаючи противника, вони тим самим підвищують себе. Так і півдикун-москвин видумав для культури своєї нації такі, напр., епітети: гнілої французішка, макаронщик-італьяшка, свіячая немчура, япошка-макака, хахол-мазніца, грузін-кітошка, кітайоз-ходя і т. п. Подібні епітети вживає не лише їхнє простонароддя, але й московська «культурна» еліта. Напр., «французи – такий народ, від якого нудить, верне» (Ф. Достоевській), «французи гидкі» (І. Аксаков), «фанцузька література народилася в передпокоях і далі спальні не доходила» (А. Пушкін), «Ваше почуття огиди до французів я поділяю» (А. Чехов).

Москвини жили з ловецтва, полювання від початків своєї праісторії. Вбиваючи щодня звірину, москвин звик проливати кров цілком спокійно, ані трохи не хвилюючись, звик холоднокровно і байдуже дивитися на муки конаючої жертви. Це призвичаєння до крові, до мук жертви передавалося довгими століттями з покоління в покоління і виховало москвина на безсердечну, жорстоку людину. Жорстокість, сполучена з почуттям меншвартости, завжди породжує САДИЗМ. **Москвини є найгірші, найпідліші садисти** в цілому світі, про що свідчать не лише чужинці, але й самі москвини (В. Даль, Ф. Достоевській, М. Горькій та інші). Напр., М. Горькій пише: «Найяскравішою рисою московської вдачі є жорстокість, а найцікавішою рисою тої жорстокости є її чортівська фантазія; я сказав би – естетична винахідливість (зверніть увагу на московське означення садизму. – П. Ш.). Говорю про масову психологію, про народну душу, про національну жорстокість... «Я не знаю жодного місця на землі, де б поводитися з жінками і дітьми так жорстоко, як у нас. Я переглянув архів одного суду, і мене огорнув жах від кількості жорстокостей над дівчатами і дітьми. В Московщині всі б'ють один одного. А де ж той – так гарно змальований вашою літературою – богобоязний шукач правди і справедливости? Я сам

щиро шукав його в Московщині і не знайшов. Не знайшов, бо він існував лише в фантазії наших письменників, а не в житті» (М. Горькій).

«В 1812 році, коли відступала з Московщини розбита армія Наполеона, до московського полону здавалося багато напівзамерзлих французів. Московські баби купували у солдатів тих полонених французів, щоб самим їх забити. Купивши, мордували жорстоко, одна коле ножем, друга б'є кочергою, третя припікає вогнем і т. п. Вбивати не спішили, щоб довше смакувати зойки та муки своєї жертви» (А. Масаінов. «О дікарях океанійських і дікарях руских»).

В садизмі москвини не лише «ведущій» нарід, але й мають заслужене світове першенство у винаході нових метод тортур. Бестіяльні, азійські методи тортур виглядають гуманними в порівнянні з катуваннями, що їх винайшли москвини, бо азіяти катували лише тіло, а москвини знайшли і науково удосконалили методи катувати саму душу людини («виварачівай душу наізнанку»). **Злоба, безсердечність, жорстокість, садизм є найглибшими національними прикметами московського НАРОДУ.** Сотки тисяч московських солдатів, вартових, конвоїрів та старшин наочно продемонстрували це за останніх 40 років. За часів голоду в 1933 р. українські селяни ходили до Московщини по хліб, бо там тоді не було голоду, а крім того, до Московщини вивозили весь хліб з України. Московські селяни не лише не продавали хліба нашим, але й гнали «хахлів» з прокляттями та глузуванням до ближчої стації НКВД. У 1946 р. наші галицькі селяни, хоч і самі голодували, але ділилися останньою крихтою хліба з наддніпрянськими селянами, що приходили до Галичини по хліб за часів цього **третього** голоду. Тисячі прикладів бестіяльного московського садизму наведені в спогадах, в репортажах УПА, ОУН, в архівах чужих урядів. Гімалаї дитячих трупів, трупів жінок, чоловіків, закатованих методами, що їх найбуїніша азійська фантазія не могла б винайти, залишаться на віки вічні грізною пересторогою для всього людства, особливо для українців. Пересторогою, пригадкою, на що є здібний московський НАРОД. Кажемо **народ**, бо ті Гімалаї трупів неможливі були б силами лише чекістів, НКВДистів, большевиків без **активної** допомоги їм **всього** московського народу. Не наводимо тут жаху теперішнього, бо його читач знайде в сучасній літературі. Натомість наведім дещо з минулих століть, щоб показати, що **НЕ** теперішні пролетарські большевики видумали і вжили свої бестіяльні морди і знущання, але їх предки – буржуазні большевики ще в XV і дальших

століттях. Щоб показати, що свій дикий садизм москвини мають у своїй крові, що він у них успадкований від своїх предків. Щоб наказати, що т. зв. большевики ХХ ст. нічого нового свого не видумали, а лише повернулися (як і у всіх) до своїх старих національних традицій. Іншими словами, що сучасний москвин, хоч би із університетською освітою та в європейському фраці, є той самісінький варвар, що і його предок сотки років взад.

Московський уряд не дозволяв науковцям опубліковувати історичні документи з державного архіву, як це звичайно робиться в Європі. «Понеже в ніх многа несуществававших істин», як пояснив міністр освіти («несуществававшіє істини», с. т. правди, але такі, що не існували. Чи ж не большевицька діалектика?). Все ж в ХІХ ст., нарешті, дещо було опубліковане. Напр., у 1843 році в Москві вийшло кілька томів «Повеставанія о Расіи» та дещо опублікував професор історії М. Костомаров у своїх кількатомових працях. За браком місця тут наведемо лише кілька фактів з тих книжок.

«За часів т. зв. смуги (1607–1611 рр.) стрільці виводили на ганок Кремля арештованих бояр і питали натовп москвинів: «Чи любо?» Юрба кричала: «Любо». Тоді стрільці кидали бояр на підставлені під ганком списи, потім розпорювали жертвам животи, випускали кишки, відрубували руки, ноги, а юрба (мужчини, жінки, діти) з захопленням кричала «любо, любо!» Стрільці, повбивавши і пограбувавши бояр та заможних міщан, далі вбивали і грабували селян та палили села («Повеставаніє», т. V). Чи ж не точний образ 1917–20 рр.? По смерті царя Бориса Годунова мешканці Москви схопили його вдову, доньку і сина Фьодора, роздягли їх догола, посадили на віз з-під гною і повезли через пеньки і ями за Москву до в'язниці. Там вдову задушили, сина замордували в той спосіб, що розчавили йому статеві органи, а дочку Ксенію не вбили відразу, «даби лепотою ея насладітса, еже і биша» (т. V). Стрілецький полковник Янов «бил зело питан, потом четвертован, а голову палажили на труп ево». Злоумишленікам Соковкіну, Циклеру, Пушкіну, Філіпову, Рожіну, Лукьянову відрубали руки і ноги, потім голови, які настромили на коли, а інші частини тіла на залізні списи (т. VI). Підроблювачам грошей заливали розтоплений метал в горлянку. Курцям тютюну відрізували носи. За подружню зраду закопували жінок в землю по шию, навіть вагітних. У Солікамському закопали дві жінки: одна прожила 23 дні, друга – 12 (т. VI). Коли катовані жертви вмирили скоро, то знущались з їх трупів. У 1697 р. викопали труп боярина Милославського з могили, привезли на свинях

до села Преображенського (передмістя Москви), поклали труну на поміст, де рубали голови зрадникам, а кров їх пускали на труп Милославського (т. VI). Пьотр I власноручно рубав голови зв'язаним стрільцям і наказував своїм міністрам рубати. Рамадановській відрубав 4 голови, Галіцин, не вміючи рубати, крамсав, мучив, Меншіков хвалився, що відрубав 20 голів. Полковники Бломберг та Лефорт (німець і француз) відмовилися рубати (таких в XX ст. москвини називали «мягкателая інтелігенция»). За Лівонської війни мешканці міста Опочец ловили полонених, відрізували їм носи, вуха, уста, статеві органи, вставляли їх в рот жертв, здирали з живих цілу шкіру» (Костомаров. «Сочіненія», т. I). Пьотр I урочисто обіцяв своєму синові Алексею простити і не карати, якщо він повернеться додому (Алексей утік був до Австрії в 1716 р.). Алексей повірив батькові і повернувся. Пьотр негайно посадив його до в'язниці і там сам власноручно катував (фізично і морально) сина шість місяців – аж до смерті. У зв'язку з утечею сина Пьотр наказав посадити на паль генерала Глібова, а коло нього настромити на списи голови єпископа та кількох вельмож, що їх перед тим четвертовано. Цю центральну групу оточували 50 настромлених на списи голів духовників і світських вельмож (М. Костомаров). За цариці Анни (1731–41) голу людину виводили на мороз і поливали водою. За Нікалая I вели повільно жертву між двома рядами солдатів, і кожний з них бив жертву щосили шомполом (залізний прут). До кар, затверджених урядом, окремі урядовці додавали ще кари, що їх винаходила їхня власна «творча уява». Напр., прив'язували жертві тягар на ноги і кидали до річки по шию; тримали доти, доки не дасть викупу («Повєстваваніє», т. VI). Завжди було дуже багато охочих одержати посаду державного ката (кат одержував частину майна закатованого), тому уряд **продавав** цю посаду тому, хто більше дасть. Якщо у кого випадала з рук на землю монета, то його карали смертю: на монеті був образ царя. Боярина, що прикрасив був свою піч німецькими кафлями, на яких був зображений якийсь птах, закатували на смерть: орел був державним гербом. По захопленні Новгороду (1463 р.) 8000 родин новгородців погнали пішки на Московщину зимою, не дозволивши взяти теплого одягу. Це повторили в Пскові і Вятці в 1489 р. Так само робили москвини в Україні по 1917 р. з «розкуркуленими», з тою різницею, що царі не розлучали родин, а пролетарі вивозили батька в одне місце, матір – у друге, дітей – у третє на тисячі кілометрів окремо, не кажучи, куди кого вивезено, щоб до мук фізичних додати ще й муки душевні. Тут бачимо

прогрес «великай рускай культуры». В 1634 р. за невдалу облогу Смоленська і за некорисний договір з Польщею цар наказав спочатку катувати, а потім відрубати голови 15 боярам і воєводам, а їхні родини вивезли на заслання до Сибіру. Цю засаду відповідальності цілої родини за кожного члена її перебрали, властиво відновили, москвини в ССРСР і також з тою різницею, що і царі карали лише найближчих членів родини, а пролетарі карають не лише дальших членів, але навіть знайомих чи сусідів. І цікава «подробиця»: московський аристократ, посаджений на палі за наказом царя, протягом двох днів своєї смертельної агонії вистогнував «Боже, царя храни». Так само засуджені на страту большевицькі вельможі славословлять «мудрість вождів пролетарської революції» – тих самих, що їх засудили на страту. Коли цар Дімітрій дізнався про змову стрільців проти нього, то оголосив, що не вважатиме винним в змові тих, хто порубає змовників. Стрільці кинулися на своїх товаришів і завзято їх рубали, щоб тим показати свою невинність. Пролетарські царі ССРСР значно удосконалили цей спосіб. «І указал Гасударь біті батагамі князя Мішецкава, князя О. Крупскава, кн. Ухтомскава, кн. О. Лабанова-Растовскава, кн. І. Хаванскава, кн. С. Презаровскава, кн. М. Беласельскава». Те саме роблять москвини і тепер в ССРСР із своїми партійними «князями», вживаючи не ремінний батіг, а «ідеологічний».

В тому документальному «Повєстваванії о Расії» наведено сотки таких прикладів, як, напр., рот жертв наповнювали стрільним порохом і запалювали порох, жінкам просвердлювали дірки в грудях, через рот протягали мотуз і на ньому вішали жінку; підрізували м'язи на ногах і руках; відрізували статеві органи; здирали з живого шкіру від голови до ніг і багато інших, неможливих до друку мордів. У згаданих книжках наведено сотки подібних фактів, але в архівах є тисячі зареєстрованих. Правду каже москвин Д. Мережковській: «Нормальна річ: ескімоси їдять сире м'ясо, а москвини мордують» (Д. Мережковській. «Бальная Расія»).

Нам можуть закинути односторонність, мовляв, за тих часів (середньовіччя) навіть культурні європейці катували. Так, катували. Лише там бачимо велику, засадничу різницю. В Європі катування не було масовим мордом, не було народним явищем; там катувала законна влада, а не мордувала юрба, як в Московщині. В Європі катування було карою і після якогось суду, а в Московщині морди були примхою можновладців, пімстою або «патехаю» (розвагою) народу. Українська правосвідомість була найгуманнішою в цілій

Європі. Наша княжа «Руська Правда» забороняла катування і знущання. Європейська правосвідомість, основана на римському праві, якого засадою є, що обвинувачений НЕ має обов'язку доказувати свою невинність, а це є обов'язок прокурора доказати провину. Ця засада є і в нашій «Руській Правді». У московській правосвідомості і в їхніх законах панує цілком протилежна засада; у них прокурор мав право висунути обвинувачення без жодних доказів, а це вже обов'язок оскарженого доказати свою невинність. Різниця, як бачимо, засаднича. Європейський закон, як, напр., наша «Руська Правда», стає **на захист громадянина проти зловживань влади**, а в москвинів навпаки: **закон сприяє зловживанню влади**, бо ж оскаржений – замкнений у в'язниці – не мав фізичної можливості зібрати докази своєї невинності, а прокурор мав державний апарат для розшуків доказів провини. Ця різниця в правосвідомості спричинилася до того, що в Європі катування були обмежені законом, а в Московщині, навпаки, – були **ЗАКОННО безмежні, дикі і садистичні**.

За Александра II (1855–1881) москвини пробували змавпувати європейське судочинство, в тому числі і згадану засаду. В Європі та засада **мала корені** в правосвідомості європейців, і тому закон, оснований на ній, був живим, діючим. В московській же правосвідомості панувала цілком протилежна європейській засада, і тому максимум, що могли зробити московські реформатори (М. Сперанскій), – це прийняти компроміс: поставити обов'язком прокурора доказати провину, а також і обов'язком оскарженого доказати свою невинність. Та навіть і цей штучний – бо ж безґрунтовий – компроміс вмер природньою смертю, проживши лише пів століття. При першій нагоді (в 1917 р.) москвини викинули його на смітник, а повернулися до своєї традиційної засади XVI ст.

Тут варто розглянути ще одне питання. Чому москвини (і жида), слідчі НКВД, псують свої нерви (не згадуючи вже про час і кошти), щоб примусити в'язня підписати акт обвинувачення? Чей же підпису того цілком не потрібно, бо ж кожна дитина в СРСР знає, що підпис в'язня вимушений терором, катуванням, що обвинувачення є фантазією НКВД («прішито»), що в'язень не має жодної можливості відкликати той свій вимушений підпис, бо ж на «суд» його не привозять. Зрештою, для формальності НКВД могло б просто зфальшувати підпис в'язня, бо ж ніхто не висуне сумніву в правдивості підпису. Чому ж слідчі НКВД роблять все, що можуть, щоб одержати підпис в'язня?

НКВДисти цілком свідомі того, що вони живуть серед моря не-нависти, яке при першій нагоді їх залле, знищить. Це те вроджене почуття меншвартости і боягузтва тримає НКВДиста в сталому страху, в сталому напруженні нервів. Стале, 24 години на добу, нервово напруження протягом місяців і років не може витримати навіть така моральна потвора, як москвин чи жид, і тому НКВДисти піддержують свій дух наркотиками. Але й наркотиків не вистачає. Щоб не заломитися, НКВДист мусить чимось піддержувати свою віру в свої сили. Коли ж в'язень вперто відмовляється підписати акт оскарження, то це є **перемога** в'язня і **поразка** слідчого НКВДиста. Отже, заламується певність НКВДиста в його сили. НКВДист добре розуміє, що не знищений духово ворог лишається загрозою для СРСР, отже, і для нього особисто, хоч би й був фізично знищений. Несила знижити в'язня морально захитує, зневірює НКВДиста. А зневіра в свої сили – це початок кінця. Це інстинктивно відчуває НКВДист. Додайте ще вроджений московський садизм, що не задовольняється лише фізичними муками.

Всі народи – дикі і культурні – мають розваги особисті і колективні. Мають їх і москвини. Про одну з московських розваг (морди) ми вже згадали, а тут наведем приклад другої, дуже поширеної по всій Московщині. Взимі, коли у селян є багато вільного часу, мало що не кожної неділі по службі Божій всі парубки і нестарі жонаті одного села вирушають на сусіднє село битися. Обидва села зустрічаються десь в полі, і починається бій. То не є якесь дужання, змаг. То є справжня війна, бо билися великими ножами, тяжкими киями, каменями. Завжди було кілька вбитих і багато поранених. Старі люди, жінки і діти приглядалися збоку й окликами підбадьорували та заохочували своє село. Те село, що прогало бій, мусило давати переможному бочку горілки, і починалася загальна пиятика. Такі самі «дракі» (бійки) були і в містах; там один «край» міста йшов проти другого. Поліція не перешкоджала.

Царська влада, хоч і дивилася скрізь пальці на те варварство, все ж офіційно забороняла, навіть карала, коли воно переходило межі. 1917 рік приніс москвинам нову, пролетарську, владу, яка не лише дозволяла бити, але й заохочувала, закликала бити буржуїв і хахлів. Таку свободу привітали москвини з величезним ентузіазмом. Як би ні! Та це ж не нудне сусіднє село, але ціла багатюща Україна, не мізерна бочка самогону, але море доброї української горілки, гори українського сала, ковбас, білого хліба, «девушек», «часов»! Варто ризикнути головою, а «жизнь – капейка». Авторитетний свідок

і учасник подій І. Сталін пише: «Як тільки советський уряд кинув заклик допомогти фронтові в Україні, вся Московщина негайно відгукнулася і дала кілька дивізій добровольців» (Й. Сталін. «Статті і промови про Україну»). Ми додамо: не лише мужиків, але й інтелігенції, старшин, генералів (А. Брусілав, Паліванав, Клембовській, Гутар та інші); ба, навіть царських жандармів (полковник П. Муравйов, який вчинив жакхливу масакру українців у Києві в 1918 р.).

Чи сучасні «червоні» москвини, мавпуючи своїх царів і стару буржуазію з дворянством, навчилися з таких книжок, що ми їх навели? Ні! Поперед ми говорили, як і звідки увійшли в кров москвина його національні риси. Вони вродилися, розвинулися і закріпилися цілком природнім шляхом з умов оточення протягом довгих століть. Вони передавалися з покоління в покоління з молоком матері. Іншими словами РИСИ, ПРИКМЕТИ МОСКОВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВДАЧІ Є СПАДКОВІ.

Практично це значить, що перевиховати москвина – це те саме, що перевиховати вовка на ягня.

Про це не сміємо забувати ані на одну хвилину, щоб не повторилися 1654, 1709, 1917 роки.

РЕЛІГІЯ МОСКВИНА

*Гадітса – малітса,
не гадітса – таршкі накривать.*

Моск. приповідка про ікони

Релігію народу формують ті самі чинники, що формують і всю його духовість. Нема нічого випадкового в тому. Китайці мають буддизм, а не що інше. Не випадково іслам (магометанство) поширився так легко саме серед номадів, кочовиків. Завжди легко приймається те, що є **споріднене**. Релігію, яка не споріднена духовості народу, нарід або цілком не приймає (не прийняли християнства семіти-араби та жида), або коли й приймає, то завжди змінює її, пристосовує до своєї духовості, до своєї ментальності (напр., москвини). Навіть універсальне християнство набирає відмінних рис у різних народів і не лише в обрядах чи догмах, але навіть і в дусі. Еспанський католицизм, українське православ'я, американський протестантизм – чей же всі вони основані на тій самій науці Христа, але який же інший дух у кожного з них!

Іронія історії накинута (руками українців) москвинам релігію, яка в корені, цілковито заперечувала всю духовість москвина. Тому нема нічого дивного, що всі москвини, с. т. маси, інтелігенція, аристократія, царі і навіть єпископи та священики, від самих початків у XII ст. і донині Московщини змосковщили цілком своє «християнство», с. т. обернули його догори ногами; переробили на своє національне поганство.

На щастя Європи, химерна історична доля та релігійна толеранція татар урятували Європу від тогочасного «большевизму» – ісляму. Татари могли повернути москвинів на іслям дуже легко, бо примітивний, фанатичний, догматичний іслям якнайліпше відповідав усій духовості примітивного, дикого, забобонного і жорстокого москвина. Були б татари це зробили, була б європейська цивілізація поділила долю колись культурної Малої Азії та Єгипту; були б загинули не лише славна Александрійська бібліотека та прекрасні античні храми Малої Азії (від арабів), але були б загинули всі бібліотеки та храми Європи від москвинів. Проте магометанська

Московщина була б остаточно більш бажаною для України, ніж ніби християнська (та й ще православна), бо ми були б уникли найголовнішої причини поневолення москвинами України – stokлятого москвофільства. «Боронь мене, Боже, від приятелів, а з ворогами я якось дам собі раду». Дали б ми собі раду і з магометанською Московщиною. І мабуть, легше і скорше.

Погляньмо на московське «християнство», даючи перше слово самим москвинам. Московський історик В. Ключевській пише в своїм «Курсі рускай історії» (вільний переклад): «Мітологія фінів (предків москвинів. – П. Ш.) не дійшла до антропоморфізму. Сили і предмети природи вони мали не за символи чи вияви божества, але за саме божество; І звідси примітивний фетишизм. В московських переказах про життя їхніх святих можна зустріти сліди обожання – прикриті християнською формою – дерева, каменя тощо («В лесе раділса – пню малілса», – записав етнограф В. Даль. – П. Ш.). Поганство і християнство змішалися цілком і мирно в Московщині. Фінські поганські боги, одержавши християнське ім'я «беси», знайшли собі місце в московському християнському культі, змосковщилися і стали рідними також і москвинам. Таким чином, і для тої мішанини фіно-слов'ян християнство і поганство були не двома протилежними вірами, але, навпаки, були двома взаємнодоповнюючими частинами одної релігії; кожна частина діяла в своїй сфері: одна в небесній, а друга в підземній... Аж до 1917 року можна було зустріти цілі села, що молилися поганським богам перед християнською іконою. Прийняття християнства не стало для них виходом з тьми до світла, не стало переходом від лжі до істини, але – мовляв – перенесенням з-під влади богів нижчих під владу богів вищих, бо старі фінські боги не касувалися і визнавалися надалі, лише їм надавалося нижчої ранги (В. Ключевській. «Курс рускай історії»).

Відомий московський антрополог В. Даль пише про такі релігійні погляди москвинів. Під час молитви пояс спускають нижче пупа, ноги не розставляють, щоб чорт не проскочив. «Чай, кава, картопля, тютюн викляті на Вселенських Соборах (але горілка – ні). Дар Божий гріх колоти (їсти виделкою). Гріх їздити возом, що мав дишло (а не голоблі), бо антихрист має дишлову колісницю. Державна печатка на вазі та тягарцях – печатка антихриста. щеплення від віспи – запродаж дияволіві. Статистика населення робиться, щоб на тому світі платили податки дияволіві. «Який бог, така і йому свічка», «Гадітса – малітса, не гадітса – гаршкі накривать!» (про ікони).

На церковній дзвіниці ставили поганського боввана (в церкві не ставили. – П. Ш.). Попові і місцевій поліції давали добрі хабарі, щоб вони не перешкоджали приносити жертви поганським богам (різали чорного півня з відповідним ритуалом) та молитися в поганських капищах, захованих у лісі» (В. Даль). Кілька таких капищ знайдено в Московщині в 1931 р.

Москвини мали секту «діромолів». Ті сектанти свердлили в стіні хати дірку і крізь неї кричали: «Ізба мая, дира мая, спасі меня» (В. Соловйов).

Т. Шевченко в своєму «Щоденнику» каже: «Благочестиві уральці, а особливо уралки не «розкольникові» (старовірові. – П. Ш.) води напитись не дадуть. Найліпше удавати на Уралі попа-розстригу. Тоді, мов у казці, з'являється перед тобою все, включно із «свальним» гріхом. Мати одиначку дочку запропонує святому страдникові за віру для нічної розваги. Гидко! Гірше від поган!»

Історик Н. Костомаров пише: «При московських церквах були організовані «братчіни» для спільного святкування церковних свят. На тих святкуваннях москвини напивалися так, що билися і навіть вбивали. Весь час від Різдва до Водохреща пиячили безперестанку і билися. Жінки додержували кроку чоловікам. Священики пиячили і билися не гірше за свою паству. П'яні були і жебраки, сліпці, каліки. На вулицях валялися десятки і сотки п'яних, що часто замерзали на смерть» (Н. Костомаров. «Собрание сочинений», т. XIX).

Німецький дипломат А. Олеарій у своїй «Подорожі в Московію» (1633 р.) пише: «В Новгороді щороку буває храмове свято. Митрополит за добрі гроші дав дозвіл ставити на вулиці, біля церкви, шатри і продавати там горілку. Там люди пиячать і горлають. Одна п'яна баба впала на вулиці і заснула. П'яний мужик побачивши на землі оголену бабу, поліз на неї, хоч то був ясний день і на широкій дорозі та повно людей навколо. Москвини, включно з жінками і дітьми, зібралися навколо цілою юрбою, підбадьорювали «удальця» і сміялися». Отакі-то московські церковні свята.

Московський письменник Д. Мережковській пише: «На Великдень 1908 р. я зустрів в Петербурзі, на головній вулиці, групу п'яних, що йшли вулицею і кричали: «Христос васкрес ра... мать!». Це було за 10 років перед большевицькою безбожницькою пропагандою.

Темні маси? Той же Д. Мережковській пише, що стара релігійна бабка його приятеля – московського вельможі – захворувала на рак. Перше вона молилася, просила Бога, щоб Він її вилікував; коли ж

побачила, що молитва не помагає, роззлостилася і наказала порубати ікони і викинути їх на гній. Як бачимо «малітса – гадітса...» визнавали не лише темні мужики, але й аристократи. Одинокий, виключний випадок? Московський письменник В. Розанов пише (в 1913 році), що в Ніжегародській губернії **кілька** жіночих монастирів «раденія» (збочена, релігійна екстаза) і що в одній лише тій губернії було понад 30000 «скопцов» (добровільні євнухи, кастрати). Ті «раденія» (кінчалися «сексуальною оргією») були поширені серед московської аристократії ще в XIX ст. (а в XX був Г. Распутін. – П. Ш.). Імператор Александр I брав у них активну участь. У тих «раденіях» мужчини називалися «бугаї», а жінки – «богородиці»! Між іншим, цікаво згадати, що «Остромирове Євангеліє» – цей найдорожчий всім православним рукопис св. Письма – випадково знайшов урядовець в «гардеробе» (серед спідниць) Єкатеріни II.

В. Ключевській пише: «Цар Алєксєй у Велику П'ятницю на службі Божій в катедральному соборі лаяв патріярха Нікона голосно нецензурною вуличною лайкою (а в тому він був справжнім майстром). Взагалі, Алєксєй завжди поводився в церкві, як у себе в хаті; ходив по церкві, поправляв священників, а якщо ті помилилися в службі, лаяв їх голосно на всю церкву брудною лайкою (матюком! – П. Ш.). І це діялося в переповненому вірними храмі, і не було ніяких протестів патріярха. Цар Іван IV Лютий одягав сам і наказував 300 «апрічнікам» (теперішні НКВДисти. – П. Ш.) одягати чернецькі яси; називав себе їхнім ігуменом, і вони йшли молитися до церкви. По молитві їхали до в'язниці і катували в'язнів. Імена скатованих на смерть Іван записував до «синодиків» (поминальниць) і розсилав по монастирях для поминок. У деяких «синодиках» число жертв доходило до 4000 «упокоєнних христіан мужєскава, женєскава і детєскава чїна, імена коїх Ти Сам, Госпадї, весї». Іван IV власною рукою вбив ігумена Московського монастиря Корнілія і наказав на його надгробнику написати: «Паслал єго Земной Царь Царю Небєсному». А чернець Іосїф Валакаламський писав цареві: «Панєже власть царєская ат Бога ісходїт, царь богападобный єсть».

Про Петра I В. Ключевській пише: «Своїм пияцьким оргіям Пьотр надав форму сталої установи під іменем «Сумасброднейший, Всєшутейший і Всєп'янейший Сабор» (найбожевільніший, найблєзніший, найп'яніший). Головував на тому «соборї» найбільший пияк (сенатор Н. Зотов) з титулом «Всєшумейший, Всєшутейший Патріярх Масковскїй і всєя Язуї». При нїм був конклав з 12 «карди-

налів» – найбільших пияків і ненажер, з великою кількістю «єпископів» та інших «духовників», яких названо такими іменами, що їх ніяка цензура в світі не дозволить друкувати. Пьотр в тім «соборі» мав титул «протодіакона». Він сам уклав статут того «собору» з найменшими дрібницями і правилами, як «висвячувати» на різні ступені тої пияцької ієрархії. До того «собору» належали також «всешутейшіє матері – ігуменші та архієрейші». Першою заповіддю було напиватися щоденно і ніколи не йти спати тверезим. Та «братія» одягала церковні ризи і робила «богослужіння», с. т. співали сороміцькі та блюзнірські «молитви», проголошували анатему на «єретікоф» – непияків і т. п. Коротко, то була найдикіша, найогидніша і найблюзнірніша пародія служби Божої і священства. На великі церковні свята той «собор» з 200 людей на кількадесятьох санях гонили, як навіжені, по столиці цілу ніч на чолі зі своїм «патріархам» (в повному патріяршому облачінню зі жезлом і митрою, а решта – в єпископських та священницьких ризах), скаженно свистячи та співаючи порнографні (сороміцькі) пісні. Вони робили і пародію свячення; заїздили «святити» до домів московської аристократії, яка мусила напувати їх і платити за «свячення». Святкуючи Ніштадтський мир 1721 р., Пьотр наказав дати – в присутності всього царського двору – **блазеньський шлюб** у Троїцькому катедральному соборі «патріарху всеп'янейшева сабора» І. Батурлінові із вдовою попереднього «патріарха» Н. Зотова. Жодного протесту чи осудження з боку московської церковної ієрархії **не було**. Лише малорос митрополит Стефан Яворський не витримав і в своїй проповіді в присутності сенаторів гостро осудив Петра» (В. Ключевській. «Курс рускай історії»).

В тому, що не було протестів Московської Церкви, нема нічого дивного, бо ж ще в 1689 р. московський патріярх Іоакім писав цареві: «Аз, Государь, не знаю не старие вери, не новие, но што велят начальніці, то і гатов тварить і слухать їх ва всьом» (див. «Матеріяли з історії розколу»). Та і як би московські єрархи могли протестувати, коли «на Петрових прийняттях гвардійці носили у великих ведрах «сівуху» (горілку), а старшини гвардії пильнували, щоб ніхто не ухилився випити за здоров'я царя. Лише попів не треба було приневолювати: вони охоче пили і заїдали редькою та цибулею, засмерджуючи все навкілля. Чужинці дивувалися, що найп'янішими в тих оргіях були саме духовні особи» (за В. Ключевскім).

Про те, якими християнами були московські єпископи, оповідає літопис XV ст.: (переклад) «Багато людей постраждало від нього

(єпископа Фьодора. – П. Ш.) по тюрмах і позбулися свого маєтку, інші мусили працювати на нього, як запродані раби; інші зазнали заслання і грабунку всього, що мали, і не тільки світські люди, але й ченці, ігумени, священники. Безсердечний цей мучитель одним голови втинав, іншим бороди обтинав (тоді для москвина це було гірше за смерть. – П. Ш.), іншим очі випалював, язик вирізував, а інших розпинав на стіні і мучив без милосердя, бажаючи відібрати їхні маєтки, бо на маєтки неситий був, «як пекло». Це робив єпископ.

«Патріярх Нікон наказав катувати єпископа Павла Коломенського так, що той збожеволів. Свого духовника Нікон наказав бити два роки, поки той не сконав. У Воскресенському монастирі Нікон наказував бити монахів безмилосердно батогами та пекти вогнем, від чого багато ченців померло» («Повєстваваніє», т. VI). Той же Нікон якось поблагословив німців, взявши їх за москвинів. Довідавшись про помилку, він страшенно розлютився і вимагав, щоб німці надалі носили якусь відзнаку, щоб не змішувати їх з москвинами. Московська церковна влада забороняла споживати харчі, привезені з-за кордону, поки їх не пересвятять у церкві. Московська Церква перехрещувала навіть православну, вже охрещену православною Церквою (грецькою) Зою Палеолог, коли Іван III брав шлюб з нею в 1472 р. (перехрестили з Зої на Софію).

Про те, які вчені теологи були на Московському Патріяршому престолі, оповідають «Матеріали по історії раскола». Читаємо там: «Іоакім граматє начал учітса, а до таво не знал он пісанія, разве азбуке; ні церкві, ні чіна церковнава, панєже челавек служилий (він до 35 літ був військовий. – П. Ш.) і жил в глухой деревне і зайцев лавіл, а в церкве в редкій Велік день бивал». Не вмів читати-писати, до церкви ходив раз на рік і став патріярхом.

Очевидячки, священники не могли бути більш освічені за своїх єпископів. Московський архієпископ Геннадій пише: «Приведуть до мене мужика, щоб я висвятив його на священника. Даю йому читати Апостола, а він ледве-ледве по складах слово вимовить; даю Псалтир – ще гірше. Під «мужи́ком» не треба тут розуміти селянина, бо московське духовенство скоро обернулося в замкнену касту, і священником міг бути лише син священника. Отже, до Геннадія приводили сина священника. Той факт, що багато московських священників не вмели читати-писати, офіційно стверджено в резолюціях «Стоглавого Собору» 1551 р. Такий стан тягнувся довгий час. Навіть в XVII ст. Москвини вважали освіту (світську) «делам сатани», «дьявольським іскушенієм» (П. Морозов. «Теофан Прокопович»).

Для порівняння пригадаймо, що В ТОЙ САМИЙ ЧАС чужинці, розмовляючи з нашими звичайними монахами в Києві, дивувалися їхньому доброму знанню європейських богословських та філософських творів; дивувалися, що вони знали добре мови латинську та грецьку (мови науки і філософії). Тоді наші монахи та священники в оригіналі читали європейські твори, і не лише читали, але й самі писали великі наукові, теологічні трактати. Чимало з них мали свої власні великі бібліотеки. Ба, навіть наші селянки вміли читати – писати, як про це свідчить П. Алепський, Ю. Юст та інші чужинці.

Київський митрополит Петро Могила пропонував в 1640 р. московському цареві прислати українських теологів до Москви, щоб вони заклали там школу для вишколення священників. Москвини не захотіли. В 1645 р. був у Москві грецький митрополит Теофан. Він намовляв царя заснувати школу для священників; він навіть прислав вченого теолога архимандрита Бенедикта. Москвини його не прийняли. Аж в 1649 р. українці заснували першу в Московщині школу, завдяки енергійній допомозі міністра Ф. Ртіщева, який був у Києві і зрозумів політичні наслідки московського дикунства. Цар, загрожуючи карами, наказав боярам посилати дітей до тої школи. Москвини зчинили бурю протестів, доказуючи, що та школа зіпсує правду віру, бо навчає таких, напр., еретичних наук, як латинська мова. За пару років ту школу закрили. Коли ж два учні поїхали до Києва, то москвини просили царя заборонити тим учням повернутися до Московщини, бо вони привезуть еретичні думки, а Бог покарає за це Московщину (А. Пипін. «Історія рускаї літератури»).

Як московські єпископи виховували у своїх вірних пошану до священника, видно з того, що вони (єпископи) за несплату священникам данини єпископові наказували такого священника «сечь розгамі» **прилюдно по голому тілі**. Не дивно, що москвини вірять, ніби зустріч із священником віщує лихо, а щоб те лихо відвернути, плюють священникові вслід. Побожний нарід! Щоб прискорити Богослужбу, в московських церквах диякон говорив ектенію, священник «возглашав», дячок читав псалом, і все це робили всі три нараз. Ніхто з них не турбувався, чи люди чують, чи розуміють, аби лишень не пропустити нічого, що приписує «Служебнік». Зрештою, і вірні були більш зайняті балачками між собою (навіть сварками), ніж тою службою Божою.

Московські священники, будучи кров від крові, кість від кости свого народу, очевидячки, мали ту саму вдачу і той самий світогляд, що і їхній нарід. Метою їх (священників) життя був повний шлунок –

перш за все і понад все. Московський публіцист В. Белінській пише, що московський піп був у них символом «абжорства, скупасті, нізкапаклоннічства, невежества і бесстидства» (ненажерства, скнарства, підлабузництва, неуцтва, безсоромности). Ще треба додати, що в православних губерніях імперії в 1867 р. було священників у шість разів більше, ніж у католицьких та протестантських губерніях (В. Ключевській).

Московську «побожність» задокументовано офіційно в їхньому т. зв. «Стоглаві». В ньому читаємо: «священники завжди п'яні і в церкві сваряться найогиднішими словами; вони навіть б'ються в церкві. А на них і вірні взоруються: в церкві в шапках стоять, над службою Божою глузують і її не слухають, а розмовляють між собою і сваряться, вживаючи сороміцьких слів. Чому б ні – та ж царі, патріярхи, єпископи і священники так роблять! Чи є в світі хоч один, якийсь найдикіший нарід в Африці, який поводився б так у своїх і храмах? Напевно, нема.

«Боголюбивий, христіанській народ-Богonosец» (епітет, що його давала московська інтелігенція своєму народові) за кожної нагоди руйнував і грабував церкви, монастирі, дер і поганив святі книги, ікони, ризи. І не лише темний нарід, але й аристократія та царі. Сотки таких фактів з XVI–XVIII ст. наводить «Павестваваніє а Расіі», а з 1917–57 років занотовані в спогадах очевидців та в офіційних документах. Різниця між XVI і XX ст. лише та, що в XVI ст. москвини не мали ще в своїх пазурах немосковські святині, ще не підбили Україну та інших сусідів і тому могли нищити лише свої святині. Але після XVI століття москвини вже мали некосковські землі і тому залишили свої святині з спокою, а з подвійною запеклістю нищили святині підбитих народів (більше про це в XXVII розділі). Наведемо кілька прикладів з «Повестваванія».

«В постові в 1611 р. ростовці вдерлися до катедрального собору, порубали золоту «раку» (труну) св. Лаврентія на кусники, пограбували і зруйнували всю церкву, з митрополита здерли і потоптали ризи, а одягнули на глум у смердочє лахміття. Те саме зробили москвини перед тим (у 1605 р.) з патріярхом Іовом. «Івашка Заруцький» із своїми людьми Дівочий монастир сплондрували, образи потоптали, чорниць оголили і з ними «блуд мелі». «Стенька Разін із своїми людьми під час служби Божої буйствовали, блюзнірили, а по службі Божій катували і вбивали священників та забирали з церков усі золоті і срібляні речі». «Ваєвода М. Салтиков начал ево (патріярха Гермона) пазоріті і ругаті і ножом хатячі ево резаті» (т. V).

Точнісіньку аналогію бачимо в роках 1917–57 з тою різницею, що сучасні стенькі зробили великий «прогрес». Напр., Пьотр I конфіскував лише дзвони (робив з них гармати), а сучасні петри конфіскують «всьо пад метьолку», а храми руйнують чужі, **особливо історичні**, як, напр., наш Михайлівський монастир, збудований у XII ст. і розбудований гетьманом І. Мазепою; тут до релігійних спонук додалася головна – національна.

Монастирі, що їх засновували москвини в гушавині своїх лісів, силою обставин ставали адміністративними осередками, бо ігумен з братією мусив керувати економічним, а з того і політичним життям околиці. З плином часу такі монастирі виростили на міста, і світська влада набирала переваги. Монастирі мали свою землю і своїх кріпаків та ремісників, на яких світська влада не поширювалася і не могла брати з них державних податків. На ґрунті цього виникла боротьба між церковною і державною владою. Але державна влада мала збройну силу, і тому московські єрархи вибрали інший шлях, щоб забезпечити свій добробут: вони продали державі незалежність Церкви за ціну добробуту церковних єрархів. **Московська Церква визнала беззастережно зверхність держави над Церквою.** Пізніше це оформилося і правно. В «Своде Законів Російської імперії» написано, що найвища влада в Російській Православній Церкві належать імператорові (В. Солов'єв).

Всі європейські (отже, і Українська) Церкви ніколи не визнавали зверхности держави над Церквою. Навіть були часи, коли Церква була зверхником держави (католицька, кальвінська). Ані одна Церква в світі, крім Московської і Турецької (магометанської), не були ані одного дня під владою держави. Навіть магометанська ось уже 35 років є вільна, незалежна від держави. Лише одна Московська є і донині вірною рабинею і слугою своєї держави; лише одна Московська завжди була і сьогодні є складником державного апарату. Це підтверджують самі москвини (А. Салтиков, Д. Мережковській, Н. Бердяєв, Г. Федотов та інші). Напр., письменник І. Аксаков у формі ніби запитання пише: «З прилученням слуг Церкви до слуг держави чи не перетвориться сама Церква на один з органів державної влади?» («Сабраніє сачіненій»). Так було і є. Московські патріархи та єпископи наказували своїм священикам виказувати поліції тайну сповіді своїх парохіян, отже, навіть патріархи московські робили блюзнірство – канон Церкви обернули в поліційне знаряддя. Такого злочину супроти своєї Церкви не зробив жодний священик жодної Церкви.

«Московський наряд ніколи не був християнським. Ніколи не був релігійним. Він мав лише форму християнську, але про саме християнство ніколи і не думав. Тому-то він так легко кидав свою «релігійність» і записувався до безбожників – большевиків. Кидав без ніякої надуми чи сумніву. Спочатку советська влада нищила Церкву, але потім змінила тактику, плануючи використати Московську Церкву для своїх політичних цілей» (скорочено за З. Гіппіус. «Царство сатани»). З. Гіппіус писала це в 1919 році. Тепер ми є свідками того, що Московська Церква активно й охоче помагає своєму урядові в зовнішній і внутрішній політиці, спланованій на уярмлення москвинами ще вільних народів.

Патріарх Алексій у своєму «посланні» з приводу смерти І. Сталіна пише: «Відійшла велика сила **моральна**. Його славні діла будуть жити вічно». Моральні діла! Найпідлішого ката мільйонів невинних, в тому числі і священників, найзапеклішого ворога Церкви і віри в Бога! Був примушений терором? А де ж християнське вмєрти за віру, за Правду Христову? А це ж сам голова Церкви. Наші прості козаки тисячами віддавали своє життя «За віру християнську!». Зрештою, ось ніким не примушений голос. Архієпископ Веніамін в промові, що її виголосив в Парижі 17.IX.1945 року, каже: «Я вважаю советську владу за наставлену самим Богом. Боже благословення зійде на тих, хто піддержує советську владу». Чи падав так низько єрарх якоїсь Церкви?

Чи оті численні слуги Божі: Алексїї, Іоакими, Фьодори, Веніяміни, Побєдоносцеви збожеволіли, чи перейшли до слуг сатани? Ні! Ані збожеволіли, ані не переходили, бо ніколи слугами Божими не були, а були слугами сатани від часів зародження московського народу (пригадайте свідчення Геродота) по нинішній день. Боротися за будь-яку ідею, напр., ідею незалежності Церкви, можуть лише ті люди, що виховані на високих ідеалах та ідеях. На яких ідеях виховувалися московські єпископи та священники – показують такі факти.

«В Московській Духовній Академії існувала, заснована за зразком Петрової, «всєпьянейшая, всєшутейшая ієрархія», яка щороку в перший день жовтня, **на храмовє свято академічної церкви**, влаштовувала п'яну, блюзнірську оргію, з блюзнірськими «богослуженнями» і всією Петровою порнографією. Це робилося в мурах Троїцько-Сергієвської лаври, і про це знав ректор і все начальство» (Г. Ващенко). Подібне діялося і по духовних семінаріях (див.: А. Помяловській. «Очеркі бурси»).

Чи, може, безбожництво, сатанізм є лише в дикому простонародді та купці збоченої інтелігенції? Може, еліта нації не має сатану за свого бога? Відповідають московські письменники:

«Більше половини москвинів, селянства й інтелігенції, належить до Церкви лише формально із-за страху перед владою» (І. Аксаков). «Цар від Бога; був цар – був Бог; не стало царя – не стало Бога. Перехід від церкви до повного безбожництва стався так легко, ніби в лазні новою водою змилися» (В. Рязанов). «Придивіться ліпше до московського народу, і ви побачите, що він є **глибоко** атеїстичний нарід. Навіть у священників не прищепилася релігійність» (В. Белінскій). «Московська Церква наскрізь просякнута цілком чужим християнству чаклунським і навіть почасти нігілістичними тенденціями» (А. Салтиков), «Сором мені, що я в Бога вірив» (С. Єсенін). «Правду кажучи, в Московщині, в московським народі є готовий, сприяючий для приходу Антихриста, ґрунт» (Н. Бердяєв). «Як жиди, які не сподівалися, що з їх нетрів вийде Учитель Нової Віри, так і ми несподівано з наших безрелігійних нетрів родимо Антихриста» (К. Леонтьєв). «Боюся, що Антихристові властиво нема що у нас робити» (М. Булгаков).

Всі московські письменники – монархічні, ліберальні, соціалістичні – в тій чи іншій формі вірили в силу сатани і тужили за ним. Тут нема місця наводити тисячі цитат з їхніх творів; читайте їх всіх всуміш: М. Горького, В. Рязанова, В. Белінського, В. Соловйова, С. Єсеніна, А. Хомякова, М. Бакуніна, Ф. Тютчева, А. Блока, Л. Толстого, Н. Чернишевського, Н. Добролюбова, Ф. Достоевського. Останній устами своїх героїв цілком ясно висловив свою віру в диявола. Правда, більшість з них соромливо прикривали свого бога фіговим листочком християнської фразеології, але справжня СУТЬ, справжній ЗМІСТ їхньої віри завжди, як шило з мішка, вилазила при кожній спробі життя (див.: Д. Донцов. «За яку революцію» та «Підстави нашої політики»).

Боввани на церковних дзвіницях, п'яні храмові свята, сороміцькі лайки і сварки в церкві під час Богослужби, діромолі, добровільні кастрати, плундрування і зогидження святинь, блюзнірство Івана IV, Петра I, Александра I, сексуальні оргії монахів, монашок, аристократії, атеїзм інтелігенції, сучасні воюючі безбожники, єпископи-кати, патріярхи, глорифікуючі душегубів, десятки тисяч записаних до синодиків Іваном IV жертв, десятки мільйонів не записаних В. Ленінінм, морди цілих народів, нищення цілих Церков, з митрополитами, єпископами, священниками, вірними і храмами...

Кров! Кров! Кров!
Морд! Морд! Морд!
Нищення! Нищення! Нищення!
Визнавці Бога Любови
чи бога крові, морду, нищення?
Християнізм чи Сатанізм?

У 1620 р. швед Johannes Bothvidus захищав свою докторську дисертацію в Уппсальському університеті на тему: «Utrum Moschovitea sunt Christiani» («Чи москвини є християни?»). Він доводив, що москвини християнами не є. Професори університету визнали тезу доведеною і докторат видали.

Слушно! Бо християнство є релігією Любови. Релігією ж москвинів є кров, морд, ненависть.

САТАНІЗМ Є НАЦІОНАЛЬНОЮ РЕЛІГІЄЮ МОСКВИНІВ.

МОСКВИНИ І ТАТАРИ

*Не скиненням «татарського ярма»,
але свідомим перебранням спадку
та ідей татар стала Московщина
великою потугою.*

М. Правдін

Ті самі історичні обставини, за яких народжувалася і дозрівала нація, очевидячки, формували і її провідну верству. Як знаємо з історії, перша провідна верства предків москвинів складалася виключно з українців, від князя починаючи і на останньому монахові чи урядовцеві кінчаючи. Забирає довгі століття часу, щоб утворилася своя національна провідна верства нації. Отже, за 200–300 років від IX до XIII ст. (до татарщини) не могла з тубильного дикого населення Московщини вирости власна провідна верства; вирости лиш окремі – може, і численні – одиниці, а не ціла класа. Тому аж до татарщини москвини не мали своєї власної національної провідної верстви; її функції виконували нащадки українців. Правда, ті нащадки акліматизовувалися, женилися з тубільцями, пускали корені в московський ґрунт і ставали патріотами своєї нової батьківщини. Багато з них при кожній нагоді намагалися знищити силу Київської Русі, щоб тим посилити свою нову батьківщину. Напр., князь Андрей Боголюбській сплюндрував основно Київ в 1169 р. Московські історики, не маючи змоги заперечити факт українського походження їхньої першої провідної верстви, повідумували всякі фантастичні теорії, щоб так-сяк оперти своє «право» на Україну та її культуру. Та факт лишається фактом: **ми, українці, заклали Московську державу, і ми її розбудували (на свою голову) аж до Татарщини.**

Предки москвинів культурно були далеко нижчі за татар. Вже з одної цієї причини вони багато перебрали від татар. Але була ще й друга – далеко сильніша – причина скорого та **глибокого** потатарщення москвинів. Це – їхня кровна і духовна спорідненість з татарами. Як татари, так і предки москвинів – угрофіни належать до тої самої раси (азіатської); обидва ці народи належать до кочово-мис-

ливського культурного кола, тому і мали подібні релігії (поганські), подібний світогляд (матеріалістичний), подібну духовність і культуру. Також обидва починали щойно переходити до вищих за поганство релігій та зв'язаних з ними культур.

Ми звикли вважати татар дикунами, бо ж нічого, крім грабунку, плюндрування, брання ясиру, від них не зазнали. Проте дикунами – як на той час – вони не були. Вони були військовими розбійниками, здобичниками, а ця «професія» за тих часів вважалася цілком законною і морально виправданою. Тоді тою професією займалися всі європейські народи, хто мав до того силу і нагоду. Татари прийшли з Азії, де вони жили в сусідстві з висококультурним Китаєм, від якого перейняли штуку державного управління. Арабські історики ставлять татарську адміністрацію не нижче за римську. Чужоземні купці їздили по всій татарській державі з коштовними товарами цілком безпечно (в Московщині було небезпечно подорожувати навіть у XVIII ст.). Столиця Золотої Орди – Сарай була культурним містом з брукованими вулицями, каналізацією, мистецько збудованим палацом (будував український архітект). Релігійна толеранція татар була подивугідна, була вища за далеко пізнішу європейську. Щодо військової вмілости татари не були нижчі за римлян.

Московсько-татарська расова та духовна спорідненість спричинила неймовірно швидко і глибоке отатаршення москвинів. За надзвичайно короткий час – протягом першого століття татарської влади – абсолютно все московське життя, включаючи і московське «християнство», отатаршилося. Московські князі – в протилежність українським – відразу ж з початків татарської влади, визнали беззастережно зверхність хана і пішли на **тісну співпрацю** з татарами. Відразу ж встановлюються приятельські і навіть кровні зв'язки з татарами. Напр., оженилися з татарками князі Глеб Васильевич, Канстантін Растовській, Міхаїл Фьодаравіч, Фьодар Растовській, Юрій Суздальській і сам великий князь Міхаїл Тверской. Очевидячки, за прикладом князів тисячі московських вельмож зв'язалися шлюбними зв'язками з татарами, а це полегшувала та обставина, що по всій Московщині були розкидані тисячі татарських урядовців (баскаків) зі своєю військовою охороною. Шлюби з-поміж нижчих верств були цілком легкі і природні, бо ж нижчі верстви були чистокровні угрофіни.

Змішання крові було **масове**, що і виявила пізніше аналіза крові москвинів (москвини, як і всі азіати, мають кровну групу «Б»). Московський історик М. Покровский каже, що сучасні москвини

мають, щонайменше 80% татарської крові. Додайте ще угрофінську і маєте всі 100% азійської крові (за винятком хоча б якоїсь частини інтелігенції з домішкою української, польської, німецької крові). В Московщині є мільйони татарських прізвищ, таких, як, напр., Архалуков, Алімов, Аспетов, Аракчєєв, Аксаков, Ахматов, Асланбеков, Артанов, Аргамаков, Армяков, Ахметьєв, Архаров, Ащеулов, Арабажин, Асєєв, Алєєв, Ахшарумов, Ардуков, Арбатов, Баскаков, Берендєєв, Бурдюков, Бахметьєв, Бурнаков, Бурундоков, Барабанов, Беклемішев, Балматов, Базаров, Бакчєєв, Барханов, Балахонов, Бакунін, Батєнєв, Барсанов, і т. д. Це лише на дві перші букви азбуки з пам'яті; всяких Годунових, князів Хованських, Юсупових, Урусових, Салтикових, Ордин-Нащокіних, Мансурових, Сумбатових та інших князів знайдете сотки в кожній енциклопедії. «Да, азіати ми з раскосими і жадними глазами», – пише А. Блок.

«Московські князі і не думали про боротьбу з татарами. Вони розуміли, що покорою і грішми вони можуть досягнути більше, як боротьбою. В Орді звикли, що як приїде московський князь, то буде багато золота і срібла у хана і у його мурзів, тому його завжди так радо вітали. Коли Тверський князь повстав проти татар, хан доручив Московському князеві Івану Каліті приборкати повстання, і той на чолі татарської армії, – як каже літописець, – «землю положиша пусту». За це хан віддав І. Каліті великий княжий трон. Коли князь Юрій Галицький не хотів визнати Василія Тьомного Великим князем, посилаючись на своє старшинство в роді та на заповіт батька, то московський боярин Всеволожскій в облесливій промові до хана доказував йому, що джерелом всякого права є його ханська воля, а не якісь там старі закони та заповіти» (В. Ключевскій. «Курс русской історії»). Цар Іван III приймав європейських послів в Кремлі, сидючи у шапці. Але коли приїздив посол від хана, то Іван III виїздив йому назустріч аж за браму Москви, злізав з коня і з непокритою головою улєсливо кланявся, подавав сам татарському послові кумис (М. Покровскій. «Історія Росії»).

В протилежність московським, українські князі не припиняли боротьби з татарами аж до кінця татарщини. В цій боротьбі загинули українські королі Лев II, Андрій I. Їхній дід король Данило пробував (безуспішно) створити європейську коаліцію проти татар. Золота Орда зі своєю столицею Сараєм на Волзі контролювала волзький торговий шлях до багатого півдня. Вже одна ця обставина владно диктувала москвинам бути в якомога найліпших, приятельських стосунках з татарською владою і татарами взагалі. Справді, в Сараї

жили стало сотки московських купців, вельмож і навіть там стало жив московський єпископ. Багато з них були безпосередньо на службі в татарському уряді й у війську. Чужинці, що відвідували сарай (Рубрук, Рогер, Волф) пишуть, що москвини масово служили в татарській армії. Як близько перемішалися москвини з татарами, натякає послання московського митрополита Феосгена, в якому він наказував коритися верховній владі (а вона була татарська). Він не каже, якій владі – татарській чи московській, вважаючи, і цілком слушно, що влада була єдина – спільна татарсько-московська в єдиній спільній татарсько-московській державі.

Московська Церква (с. т. патріярхи, єпископи, народ) так ненавиділи католиків, що навіть пересвячували речі чи харчі, привезені з католицьких країв, а навіть православних українців карали за «латінське вплив'є» (напр., за плоскорізьби чи статуї Христа, Богоматері, святих), бо то було, на їх думку, страшний гріх. Татари були магометани. Московська Церква молилася за татарських ханів і це не вважала гріхом. Точна аналогія в ССРСР: там Московська Церква молиться і благословляє саветську безбожницьку владу.

Офіційно Московщина в складі Татарської держави мала становище федеративне, тому і називалася офіційно «Рускій улус». Жодна частина України не входила до складу «Рускаго улуса», і ніколи не було українського улусу (під будь-якою назвою); і тут була лише татарська окупація. Московські історики називають цю добровільну федерацію Московщини з Татарською Ордою «ігом» (ярмом) і намагаються доказати, що москвини збройною боротьбою скинули те ярмо. А це звичайна московська брехня. Та їхня (московська) збройна боротьба проти татар була нічим іншим, лише участю у внутрішній боротьбі між окремими ханами за владу. Москвини завжди збройно **помагали** тому ханові, який мав найбільше виглядів на перемогу. І лише тоді, коли Золота Орда вже розпалася, лише тоді москвини перебрали зверхню владу в татарсько-московській федерації. Кажемо **перебрали**, а не скинули її, с. т. татари і надалі лишилися на своїх адміністративних постах, поволі омосковлюючись мовно і релігійно, стаючи типовими москвинами. «Не відлученням від Золотої Орди, не скиненням татарського ярма, але цілком свідомим перебранням спадку та ідей татар стала Московщина великою потугою» (М. Правдін. «Наследіє Чингіс-хана»). Тому-то москвини і не мають державного свята «звільнення з татарського ярма». Вони взагалі не мають «свята незалежності». Всі європейські і американські народи мають своє свято незалежності, бо боролися

за свою свободу, виборили її і, щоб нащадки не забули тої боротьби, встановили те свято. Москвини **такого** свята не мають донині. 7-го Жовтня вони святкують не звільнення від деспотичної (царської) влади, не перемогу ідей свободи, але святкують перемогу **влади** (пролетарської) – ще більш деспотичної за скинену.

Варязька династія Рюриковичів зустріла в Україні вже готову, освячену тисячолітньою традицією державну систему та адміністративний апарат. В тій системі великим політичним чинником було віче – парламент у сучасному розумінні. Віче було настільки великим чинником, що часом скидало князів і наставляло нових. Рюриковичі, хоч і не звикли в своїй батьківщині до обмеження королівської влади, все ж мусили в Україні визнати права віча, бо ж не мали сили не визнати.

Цілком протилежні обставини зустріли українські князі в Московщині. Ніякої державної системи ані адміністративного апарату в Московщині вони не знайшли; там були лише дикі, розпорошені племена угрофінів. Ясна річ, українські князі в Московщині не мали жодного бажання обмежувати свою владу, організуючи якесь віче. Так уже на **першопочатках московської державности самі московські обставини породили московське самодержавство**, породили необмежену владу.

Всі монгольські держави були деспотіями, а в найліпшому разі влада хана в них завжди була необмежена. Необмеженим самодержавцем був і Хан Золотої Орди. Татари були учителями москвинів, отже, татарщина ще більш скріпила природне московське самодержавство – абсолютизм їхніх царів.

Характерним є також факт, що в жодній монгольській державі ніколи не сиділа на королівському троні жінка. Те саме й у москвинів аж до часів німецької династії. Царівна Софія була цілком випадковим явищем і власне тому короткотривалим. Пригадаймо, що у нас княгиня Ольга панувала ще в X ст.

Як ми вже сказали, внаслідок расової та духової споріднености москвинів з татарами процес потатарщення москвинів стався надзвичайно легко, і скоро. З тої ж причини отатарщення москвинів було **дуже глибоке та охопило всі сторони** матеріального і духового життя москвинів (порівняйте, напр., становище жінки). З цього природнього, глибокого і тотального ЗЛИТТЯ угрофінів з татарами утворився сучасний національний тип москвина. Тип **фізичний і духовий**. Сторонні домішки, як, напр., слов'янська, були дуже малі і тому зникли в морі московської крові без ніякого впливу. Тут тре-

ба підкреслити, що татарська кров дуже піднесла (духово) москвина. Найвартнішим для москвинів (і фатальним для нас) татарським подарунком було те, що татарська кров дала тому жалюгідному боягузові угрофінові великий степовий РОЗГІН І РОЗМАХ номада та необмежений фанатизм. Ці протилежні прикмети – боягузтво і розгін – виявляються тепер у москвина. Він стихійно пре громадою, ордою, але позанею гідкий боягуз.

Це злиття, цей національний тип показався дуже тривким, тривалим і дожив в чистому, незміненому стані аж до наших днів. У століттях по Петрі І москвин, фігурально висловлюючись, скинув свій національний «халат», а одягнувся в європейський фрак. Але то була зміна лише одягу, лише зовнішніх форм, а внутрішній зміст, мовляв, білізна лишилася стара, брудна, московська. Не змінивши духового наставлення людини, неможливо змінити її матеріального життя. **Весь зміст державного, громадського, приватного життя москвина лишнвся незмінним від доби Татарщини по сьогоднішній день.** Це визнають і самі москвини (див. писання єврейців).

Про це свідчать і чужинці, що мали нещастя бути в Московщині. Напр., Ф. Герберштайн (1517), Г. Штаден (1575), П. Одерборн (1581), Й. Поссевіно (1586), Г. Флетчер (1591), А. Мейовберг (1654), П. Алепський (1655), Ю. Кржаніч (1677), П. Гордон (1684), М. Невіль (1699), Й. Корб (1700), Ф. Вебер (1714), Д. Маршал (1722), Н. Матмесбурі (1778), Ч. Масон (1800), Е. Кларк (1812), Де. Кюстін (1838), Г. Ланной (1840), Р. Латам (1854), Д. Бодлей (1908), Р. Бізлей (1918), Г. Кон (1933), В. Чемберлен (1934), Ф. Войт (1938), М. Номад (1939), Р. Ессен (1943), Г. Ламб (1948), І. Бекер (1950), Д. Борнам (1952), Ф. Борнгорн (1956).

Книжки про Московщину декого з них московський уряд скуповував за кордоном і палив, бо всі вони однозгідно підкреслюють московську несамовиту деспотію, варварство, найгідкішу рабську покору, повну негачію людської гідности, брак найелементарнішої свободи, продажність і нездарність адміністрації, виказ, неймовірний фізичний і моральний бруд, розпусту, дику пиятику, безсоромну брехню, крутіїство, ошуканство, хамство, садизм, примітивну дурну пиху і т. д. І все це від XV ст. до XX ст. включно, без перерви і змін.

МОСКВИНИ Є МОНГОЛИ НАЙГІРШОГО ҐАТУНКУ.

МОСКОВЩИНА І КИЇВСЬКА РУСЬ

В Росії немає Руси.

М. Глінка

Французький єпископ Л. Готьє, що приїздив до Києва сватати нашу Ганну Ярославну за французького короля Генриха I, свідчить, що тоді Київська держава була могутнішою, щасливішою і культурнішою за Францію.

Москвини розуміють, що навіть у них не вистачить брехливості, щоб привласнити собі нашу передкиївську і післякиївську добу. Бо ж не перенесеш Босфорської нашої держави на береги річки Москви ані Запорозького нашого Ордену до Пензенської губернії, а вже ніяк не запишеш до «істинна рускіх» П. Сагайдачного, П. Могилу, Б. Хмельницького, В. Виговського, І. Мазепу, П. Орлика, П. Дорошенка, Т. Шевченка (останнього пробують). Отже, лишається єдина Київська доба, бо тут і спільна династія князів, спільна православна віра та азбука, плюс численні українці – будівники московської культури. Вже триста років москвини напружують всю свою геніальність у брехні, щоб доказати, ніби Київська доба «єсть общее достояніе великоросов, малоросов і беларосов». Свого апогея, свого верху ця брехня досягла за їхнього соціалістичного уряду СССР.

Тут нема місця згадувати про всі московські «наукові теорії», які намагаються піднести якусь основу під загарбання москвинами сусідніх земель, в тому числі України з її Київською добою. Лише пригадаймо їхню дитячо-фантастичну, просто кажучи, божевільну в очах нормальної людини теорію – маячення III Риму. Нею москвини намагаються вивести рід Романових (справжнє ім'я – Кошкіних) від – не смійтеся – ...римських імператорів. Наш нарід каже: «де Рим, де Крим, а де попова гребля». Навіть самі московські історики пізніше мусили признатися: «Московським політикам XVI ст. було замало шлюбного родства з Візантією (Іван III взяв небогу візантійського імператора. – П. Ш.). Їм хотілося освоюватися з самим коренем світової влади – з Римом. І в московським літописі XVI ст. з'являється нова генеологія московських князів, яка веде їх просто від римського імператора. Московська дипломатія вживала цю

видумку в практиці. Напр., в переговорах з польськими послами в 1653 році москвини оправдували царський титул Івана (перед тим іменувався князем, а не царем. – П. Ш.) словами з того літопису (примітиви чи нахаби? Мабуть, і одне, і друге. – П. Ш.). На дворі візантійського імператора великий Московський князь мав титул «стольник». Князь Василій Тьомний, звертаючись до візантійського імператора, сам титулував себе «сват св. царства його». Але в московських літописах XV–XVI ст. московський стольник і сват обертається вже в товариша імператора, а потім і в спадкоємця. Московщина відчула, що вона значно виросла, і тому шукала історичної, навіть теологічної основи для своєї державности» (В. Ключевській. «Курс рускаї історії»). Все ж москвинам пощастило вкрасти державний герб Візантії – двоголового орла. Прапор та гімн вони вкрали у Голландії.

Московські історики повидумували безліч теорій про «общее достояніє» (Київську нашу добу). Біда лише з тими теоріями, що вони не витримують найлагіднішої критики, що оперує історичними документами, фактами, даними археології, етнографії, лінгвістики тощо. Москвини протягом століть дуже пильнували, щоб така критика не з'явилася. Своїх критиків нищили, а чужоземних підкуплювали. Лише в 1905 році, коли деспотія була примушена трохи піддатися, з'являються розумніші московські історичні праці, як, напр., В. Ключевського, М. Покровського. Так, В. Ключевській пише: «Рік 1169 треба вважати за початок Московської держави. До цього року Київською державою правив великий князь в Києві. Андрей Боголюбський, що виріс у Суздальському князівстві, коли став великим князем, зруйнував Київ, віддав Київське князівство своєму молодшому братові Глебу, а сам заснував нову столицю Владімір і нове Велике князівство – Суздальське. В особі князя Андрея москвини ВПЕРШЕ виступають на історичний кін» (В. Ключевській. «Курс рускаї історії»).

Одна з московських «наукових» теорій каже, що внаслідок окупації України татарами переселився з України до Московщини не лише великий князь та митрополит, але також переселилася і більшість населення України. Ну, а як так, то виходить, що предки теперішніх москвинів були українці-емігранти. Отже, маємо спільне походження, отже, саме життя, сама історія передали Москві всі історичні права Києва, і це, мовляв, підтверджується тим фактом що київці брали активну участь у розбудові Московського царства і Російської імперії.

Всі висновки з дослідів археології, етнографії, праісторії, лінгвістики, історії аж надто ясно доказують, що українські прапредки і предки (праруські і руські племена) емігрували з України на всі сторони, КРИМ ПІВНОЧІ. Знаємо, що **ніколи** за всю нашу праісторію праукраїнці чи українці НЕ емігрували масово до Московщини. Причина була дуже проста: тоді **було це ФІЗИЧНО неможливо та й було проти всякого здорового глузду.**

Москвин В. Ключевській пише: «Простою сполучення між Київською Руссю і Ростовсько-Суздальським князівством не було. Коли ростовський чи муромський князь їхав до Києва, то мусив їхати не навпростець, але об'їздити далеко навколо. На всьому просторі між горішньою Окою та Десною, від міста Карачаєва до Козельська, тягнувся великий, непролазний праліс. Звідси і назва міста Брянськ (властиво Дебрянськ, від *дебрі* – хащі). Тому київці і називали тоді Суздальщину Заліссям» (В. Ключевській. Там же).

Всі навали (крім готської) приходили на Україну зі Сходу. Ясна річ, наше населення тікало в **протилежний** бік, с. т. на захід, тим більш, що дорогу на захід добре знало, бо ж віддавна торгувало із Заходом і знало, що там живуть також руси. Наближалася східна орда; люди запрягали до возів коні, садовили на вози дітей, старих, жінок, наладовували вози запасом їжі, майном і їхали давно прокладеними та знаними їм дорогами на захід, до знаних їм західноруських племен. На це аж надто ясно вказує той історичний факт, що **саме за часів Татарщини** населення західноукраїнських земель ПОТРОЇЛОСЯ. Саме за тих часів неймовірно скоро зростали там старі міста і розбудовувалися нові. Ніякого руху населення з заходу на ті землі тоді не було. Значить, потроїлося населення Галицько-Волинського князівства емігрантами зі сходу. А московські історики, проти всякої (крім московської) логіки і звичайного здорового глузду, кажуть нашому народові емігрувати на північ, с. т. тікати возами через **непрохідний навіть для війська багnistий праліс.** Як далеко заїхали б? Чи, може, кидали вози, дітей, старих, а самі продиралися через праліс до незнаних їм дикунів (або знаних як розбійники, людожери)? Шахрайство цієї «наукової» теорії таке примітивне, що від неї відмовилися навіть самі (розумніші) москвини.

В Московщині є чимало українських географічних назв (переважаюча більшість фінотатарські). Та і основа сучасної московської мови є староукраїнська (точніше – білоруська), лише спотворена до невпізнання угрофінськими, татарськими та німецькими впливами. Але спільність мови не означає спільності расової: теперішні болгар-

ри – нащадки азійського народу гунів – булгар говорять слов'янською мовою. Загляньмо до московської історії.

Багато було українських монахів-ідеалістів, які метою свого життя вважали нести світло Христової науки до поган. Такі наші монахи сотками йшли на північ, до Московщини, наvertати предків сучасних москвинів на християнство. Багатьох з них москвини замордували, як, напр., св. Киріяна в Суздалі, св. Леонтія в Ростові та інших. Ще й тепер можна бачити на далекій Півночі – аж до берегів Білого моря – дерев'яні церкви в українському стилі. Між іншим, монахи занесли туди кілька наших історичних переказів-пісень («біліни») та рукопис шедевр нашої літератури XII ст. «Слово о полку Ігоревім», єдиний примірник якого заховався від знищення москвинами аж в далекому монастирі в Ярославлі. В Україні москвини понищили багато нашої старої літератури, а у себе на півночі не догупались її шукати. Отже, українські монахи-місіонери, цілком природно, називали засновані ними монастирі та оселі навколо них українськими іменами. Це є походження українських географічних назв в Московщині. Походження московської релігії віддзеркалюється в назві. Москвини називають свою релігію «руская православная», бо ж взяли її від русів (з Києва). Українці свою називають «греко-православна», бо взяли від греків (з Царгороду). Українські князі, осідаючи на стало в Московщині, розбудовуючи місце свого нового осідку, очевидно, привозили з собою українців-священиків, українців-майстрів, український почет, слуг, військовий відділ. Їхні нащадки потім змосковшилися. Це є походження українських імен серед москвинів.

Українські мисливці заходили в глибину московських лісів у погоні за футряним звіром (див. на українській етнографічній мапі клин на північний схід від Гомеля). Вони закладали там свої опорні пункти – тимчасові оселі, де зимували, складали запаси їжі та фу-тер. З уплином часу ті оселі перетворювалися на сталі осередки торгівлі з місцевим фінським населенням; будувалася церква, засновувався монастир; оселя огороджувалася від нападу диких угрофінів; організовувалася стала військова залога; виростало місто, повставала місцева влада, адміністративний апарат. Ясна річ, що ані побудувати тих міст, ані правити ними не могли дикі угрофіни, тому всі майстри, монахи, купці й адміністрація були спочатку виключно українці, а пізніше переважно угрофіни. Отже, дикі угрофіни мусили вчитися української мови (спотворюючи її на свій лад), бо ж в їхній примітивній мові не існувало слів на означення того культурного

життя, що його принесли українці. Так закладалися основи московської мови. На це вказує також факт, що в московській мові терміни рибальства, полювання та інші, зв'язані з життям примітивного лісовика, є фінського походження, і, навпаки, терміни рільництва, рукомесел та інші, зв'язані з вищою культурою, мають слов'янські корені (пізніше німецькі).

Отже, бачимо, що московська мова почала народжуватися щойно в X ст., а літературна мова, як побачимо далі, – щойно у XVIII ст. (від М. Лононосова, що вчився в Київській академії), с. т. на **600 років** пізніше за українську. Від першопочатків аж до XVIII ст. в Московщині ніяких книжок, крім, українських не було. Лише в XVII ст. почали з'являтися, і то не московські оригінальні, а переклади з українських книжок, напр., таких український авторів, як С. Полоцького, Л. Барановича, П. Могили, Д. Ростовського, А. Радивиловського, С. Яворського, Г. Прокоповича та інших).

Літературні мови європейських народів (отже, і українська) розвинулися з їхніх народних мов. Європейські письменники повними пригоршнями черпали з мовних скарбів своїх народів, с. т. процес та створення літературної мови йшов природнім шляхом розбудови народної мови – знизу догори. У москвинів навпаки – згори донизу, бо ж у дикого фінського народу не було ЩО черпати, і тому москвини примушені були позичати складники літературної мови у чужинців. Московський проф. А. Пипін признається, що українська література цілком опанувала з XVII ст. літературне життя Московщини. Письменик А. Салтиков підтверджує, що московська літературна мова довгий час була дивовижною мішаниною українських, німецьких та інших первнів і цілком відірваною від московської народної. Щойно А. Пушкін (а це ж з XIX ст.) почав вводити первні народної мови.

Основа нації – її мова починає народжуватися щойно в X ст. Літературна починає творитися не з власної народної, а запозиченням у чужинців і т. п. убивчі для московської брехні про «три Русі» історичні факти – москвини старанно замовчують, висуваючи натомість прерізні теорії про існування в Московщині якихось праслов'янських племен до Р. Х. Навіть якби такі і були, то в тому дикому, відірваному від культурного світу пралісі ті гіпотетичні праслов'янські племена не могли б розвинути культуру і мову, вищу за тубильну фінську. Отже, несила їм накинути свою мову фінам, бо ж накидають завжди культурно сильніші культурно слабшим. Більше того, ті гіпотетичні праслов'яни в Московщині, мабуть, самі підда-

валися угрофінським впливам, на що натякає офіційно зареєстрований факт, що навіть у ХІХ ст. москвини, яких уряд оселював у Сибіру серед угрофінського населення, вже в **другому** поколінні забували свою московську мову, а говорили тубильною угрофінською. Гірше того – переймали не лише мову, але й віру (поганську) та звичаї тубільців. Для порівняння пригадаймо факт, що московський уряд свого часу оселив в Україні кількадесят сіл москвинів. Ті москвини за пару сот літ життя в Україні, оточені українськими селами, не лише ані на дрібочку не зукраїнилися, але навіть не перейняли від українців жодних культурних звичаїв. Коли місцева українська адміністрація почала вимагати від них додержуватися елементарних санітарних приписів, то вони воліли повертатися до Московщини чи виїздити до Сибіру, а не коритися звичайним вимогам чистоти. Також варто тут зауважити, що протягом тих сот літ не було ані одного українсько-московського шлюбу в тих селах. Так дуже гдилися наші селяни москвинами (в протилежність до інтелігенції).

Ніякий або дуже малий вплив на угрофінів з боку тих гіпотетичних праслов'янських племен в Московщині підтверджує також факт **надзвичайно повільного** слов'янення москвинів. Аж в ХІХ ст. в Московщині були **сотки** сіл, яких населення не говорило московською мовою. Московський етнограф В. Даль каже, що він здибав село 80 кілометрів від Москви, в якому селяни не розуміли московської мови. Подумайте! **Лише 80 км від столиці в ХІХ ст.** За тисячу років не те що не послов'янчилися, але навіть мови слов'янської не перейняли. Де ж є вплив тих мітичних праслов'янських чи слов'янських племен в Московщині?

За часів, коли москвини щойно починали ліпити так-сяк докупити свою мову, українці вже мали своїх власних письменників, що писали теологічні та філософські твори. Напр., митрополит Іларіон (1051), митр. Клим Смолятич (1147–1155), єпископ Кирил Турівський (1130–1182), Данило Паломник, невідомий на ім'я автор «Слова о полку Ігоревім», Г. Смотрицький (1587), Х. Філалет (1596–1608), І. Вишенський (помер 1625), К. Створовецький (1620), Е. Плетенецький (1617), З. Копистенський (1620), Л. Зизантій (1626), митр. П. Могила (1596–1647), С. Косов (1653), Й. Галятовський (1659), Л. Баранович (1666), Ф. Софонович (1667), А. Родивіловський (1676), С. Мокрієвич (1697), Д. Туптало (1689–1705) та десятки інших. **За цей останній час в Московщині вийшло ЛИШЕ три книжки.** Коли московський нарід ЩОЙНО народжувався, український ВЖЕ був понад тисячу років найкультурнішим народом

Європи (про це – в II-й частині цієї книжки). Отже, бачимо ясно, що московські теорії про «общее даястайніє», про «трі Русі», про спільне походження «велікаросав, маларосав, беларосав» і т. п. є ніщо інше, як традиційне московське «ловкасть рук і нікакова машенства».

Якщо московський нарід не мав сили нічим допомогти в будові Київської держави та її культури, то, може, провідна верства, еліта московського народу щось зробила, чей же вона походила з України? Відповідь на це дають історичні факти.

Вже перші київські володарі – Ігор, Святослав, Володимир Великий, Володимир Мономах – мусили висилати карні військові експедиції на Московщину, щоб приборкати московські племена, що ворохобилися і не хотіли платити державних податків Києву. Так само вже перші московські князі, хоч і були з київського роду Рюриківичів, відразу почали боротьбу проти Києва. Суздальський князь Юрій Долгорукий, захопивши київський великокняжий престіл, обсадив Київ та інші українські городи залогом своїх суздальців (пізніше місцеве населення винищило їх упень). Його син Андрій Боголюбській, що народився і виріс вже в Московщині, основно зруйнував Київ в 1169 році, пограбувавши з церков ікони, книжки, дзвони, церковний посуд, перебивши половину населення міста і запаливши його з чотирьох боків (1169–1917 – старенька традиція!). Перед тим, в 1018 році, Титмар Мерзебурзький писав, що Київ мав тоді 400 церков, 8 базарів і незчислиму кількість населення. А Боголюбській так основно знищив Київ, що наш літописець зауважує: «Татари не мали вже що нищити» (вони нищили Київ 70 років пізніше).

Всіх московсько-українських війн за доби Київської держави було одинадцять, отже, одна припадала на кожні 30 років. Московські історики малюють ті війни як внутрішню боротьбу поміж князями (за теперішньою термінологією – «гражданская»). Так само і війну між Україною і Московщиною в 1918–22 роках називають «гражданскою», с. т. внутрішньою війною одного народу. Знову бачимо тут «наукове» шахрайство, бо ж за своїм внутрішнім ЗМІСТОМ І НАСЛІДКАМИ війни Київської доби і війна 1918–22 рр. були НАЦІОНАЛЬНИМИ війнами двох ворожих націй. За Київської доби то були війни московських князів за свою державну незалежність від Києва. Війна 1918–22 рр. була війною українців за свою державну незалежність від Москви. Від 1169 року до сьогодні та війна не вгаває. Зрештою, московський патріот В. Ключевській

(а також і М. Покровській) основно доводить, що москвини й українці були у ВСІХ аспектах два цілком різні народи і що Московщина в ніякім аспекті не є спадкоємницею Києва. Вторує йому і московський професор права В. Буданов, який стверджує, що в законодавстві і в звичаєві праві Московщини нема ані сліду київських законів, кодифікованих у збірнику законів Київської держави «Руській Правді». Чей же цих московських патріотів не можна підозрівати в українському шовінізмі, а радше – в московському.

Від першого дня заснування Москви і по сьогоднішній день між Києвом і Москвою точиться – в тій чи іншій формі – невпинна, вперта, завзята боротьба. Ніщо, ніяка сила не може цієї війни припинити, хоч би того і бажали обидві сторони. Не може, бо ця війна не є звичайним антогонізмом між двома націями. Це є далеко, далеко щось більше. Це є війна двох СВІТІВ, двох цілком протилежних і одна одну абсолютно виключаючих сил. Сил навіть не людських, але сил Всесвіту. Сил Сотворителя Всесвіту і сил Руїнника Всесвіту. Сил Світла і сил Тьми. Сил Добра і сил Зла. Сил Любови і сил Ненависти. Сил творчих і сил руйнуючих. Сил Бога і сил Диявола. На яким боці є москвини – ми бачимо з поперед сказаного.

Вказуючи на Київ, прорік св. Апостол Андрій Первозванний: «На цих горах засіє благодать Божя».

Св. апостол Андрій прозваний Первозваним, бо він перший став апостолом Христа. Він перший став у лави воїв сил Божих. Він, Первозванний, благословив Київ і поставив його першим в лави сил Божих.

Від першого дня свого заснування в непроглядній давнині праісторії і по сьогоднішній день Київ стояв, стоїть і – як прорік Христовий Апостол – буде вічно стояти в ПЕРШИХ лавах сил Божих.

ВІЙНА КИЇВ – МОСКВА – ЦЕ ВІЙНА СИЛ БОЖИХ З СИЛАМИ ДИЯВОЛА. Війна непримирима (див.: Д. Донцов «Від містики до політики»).

ДВІ СТІНИ ЗУДАРЯТЬСЯ –
ОДНА ВПАДЕ,
ДРУГА ЗІСТАНЕТЬСЯ.

Б. Хмельницький

МОСКВИНИ І НІМЦІ

Будувати імперію – це не значить лише завоювати нові території. Будувати імперію – це значить так пов'язати всі частини імперії, щоб вони мали глибокі економічні, культурні і політичні причини **триматися** імперії, щоб відділення від імперії не бажали самі її частини. Інакше буде колоніальна окупація, що, як показує історія, є завжди тимчасова. Класичним прикладом першої є Бритійська імперія, яка офіційно називається British Commonwealth. Сама назва говорить за себе, бо commonwealth означає «загальний, спільний добробут». В деякій мірі подібною була Хозарська держава та Татарсько-Московська за Золотої Орди.

Вся внутрішня культурна, економічна і національна політика москвинів щодо немосковських частин імперії є класичним прикладом колоніальної окупації. Вже один цей чинник засуджує ту імперію на загибель. Трагедія москвинів є в тому, що шлях англійців був і є для них неможливий, бо причини тої неможливості мають дуже глибокі корені в самій духовості москвина. Англійським шляхом москвин не міг би піти, **хоч би й хотів**. Це є велика і окрема тема, яку донині не опрацювали наші науковці.

Поки існувала могутня Золота Орда, доти москвини не журилися охороною кордонів Московщини та волзького торговельного шляху. З упадком Золотої Орди москвини мусили те завдання взяти на свої власні плечі, а це в першу чергу вимагало грошей та вишколених адміністраторів.

Московщина має бідні болотяні, лісові ґрунти. Московське рільництво може прогудувати всю Московщину лише тоді, коли вкладе велику кількість праці та капіталу на меліорацію та перейде до культурних способів рільництва. Цього і донині в Московщині не зробили, а найголовнішою причиною того (крім браку капіталів та культурності) була і є **НЕНАВИСТЬ** москвина до рільництва. **Москвин не хотів і не хоче працювати на ріллі** (аналогічно і жид). На початках своєї державности москвини не мали багатой України, і тому московський уряд повинен був шукати способів **примусити** своє селянство орати і сіяти. Єдиним способом до того було припинити вічні мандрівки москвинів по лісах, прикріпити їх до якоїсь громади без права виходу з неї, поставити над ними жандармів, які

наганяли б їх до праці та пильнували, щоб вони не порозбігалися. А щоб ті жандарми могли виконувати свої обов'язки, треба було дати їм якусь пайку з урожаю та наділити їх безмежною владою над селянами. Коротко, єдиним виходом було завести кріпацтво. Іншого виходу московський уряд не міг знайти, хоч би й хотів, бо ж стояв перед непереможною перепоною – небажанням москвина працювати на землі. Лише сила – і то безоглядно жорстока – могла примусити московського «брадягу» обробляти землю. Отже, бачимо, що московське кріпацтво народилося разом з народженням московської держави. Аналогічно з самодержавством **самі московські географічно-економічні обставини породили московське кріпацтво цілком природним шляхом.** Іншими словами, кріпацтво в Московщині було державотворчим чинником. Цей погляд на кріпацтво так глибоко увійшов в світогляд москвинів, що вони трималися його навіть тоді, коли побачили самі, що він з державотворчого обернувся на державоруйнуючий, як це було в підбитій ними Україні, а пізніш (з розвитком грошового господарства) навіть і в самій Московщині. Московські царі ніколи не знесли б кріпацтво з міркувань доцільності (як це зробили, напр., англійці), а знесли лише тому, що побачили загрозу революції, що і висловив Александр II. Та сучасні червоні царі, йдучи за здоровим національним інстинктом свого народу, відновили ВСІ старі московські національні традиції, в тому числі і кріпацтво. Відродили всі московські традиції і весь московський світогляд (прикриваючи його більш модерною фразеологією), який вважав і донині вважає кріпацтво державотворчим чинником. Руїна сільського господарства в СРСР не змінить цього їхнього всмоктаного з молоком матері погляду.

Разом з кріпацтвом народилася фатальна донині для московської імперії **проблема видатності кріпацької праці** та зв'язана з нею проблема коштів примусового апарату, без якого неможливо одержати мінімум кріпацької продуктивності. За слушним виразом В. Ключевського цю «квадратуру кола» пробували вирішити всі царі, імператори і сьогоднішні диктатори.

Деспотичне самодержавство було першим рогом будинку московської держави; кріпацтво було другим. Третім рогом будинку став імперіялізм, який повстав у них так само природно, як самодержавство і кріпацтво, з умов московського життя і який так само, як і вони, був єдиним виходом для москвинів. Єдиним, бо відповідав національній вдачі москвинів – народу кочово-мисливського культурного кола, з його злобною заздрістю до добробуту рільника,

з його кровожерством, з його вродженим бандитизмом, з його жадою нищити все.

Московський уряд переконався на досвіді, що ніяким посиленням примусового апарату не витиснути більше грошей від своїх рабів. На торговельні прибутки не можна було покладатися, бо, крім футра та дерева, не мали майже нічого на продаж, та й торговельний волзький шлях був у руках татар. Не лишалося ніякого іншого виходу, як загарбати багатші сусідні землі і народи. Вже **перший** московський цар Іван IV Лютий підбиває в 1554 р. Казанську та Астраханську держави (рештки Золотої Орди), здобуваючи тим контроль над волзьким торговельним шляхом. Упоравшись на сході, він звертається на захід – підбиває слов'янську республіку Великий Новгород, відкриваючи тим торговельний шлях на Захід. Спроби підбити дальші європейські землі показали москвинам всю примітивність їхнього військового потенціалу, і вони зрозуміли, що без його поліпшення далеко не зайдуть. Тому **всі наступні століття по нинішній день москвини присвятили і присвячують всі матеріальні і духові сили, що їх мають, ВИКЛЮЧНО розбудові свого ВІЙСЬКОВОГО потенціалу.** Більше половини державного бюджету призначалося на ці цілі – безпосередньо чи посередньо за всіх царів, за всіх імператорів, а за нинішніх диктаторів призначається вже не більше половини, але всі 100% бюджету. Вся економічна та культурна розбудова московської імперії за всіх часів мала і має метою збільшити, поліпшити **ВІЙСЬКОВИЙ ПОТЕНЦІЯЛ.** І москвини добре вираховували, бо ж усі ті видатки на військо поверталися їм стократно з кожної новозагарбаної землі. Скільки-то вернулося з одної лише України!

За 234 роки (1228–1462) Московщина мала 160 зовнішніх та 90 «внутрішніх» війн. Від 1492 р. до 1595 (за 103 роки) Московщина воювала 50 років. Отже, пересічно один рік воювала, а один рік готувалася до наступної війни (В. Ключевській).

Для розбудови військового потенціалу, крім грошей, потрібні були і фахівці, цивілізатори. І всі московські царі, імператори, диктатори запрошують тисячі чужинців (головно українців та німців) на московську військову, державну і культурну службу. Після завоювання Прибалтики німці масово посунули до Московщини. Десятки балтицьких німецьких баронів та тисячі інших німців просякли все московське життя: адміністративне, військове, наукове, навіть наставляючи на московський трон чистокровних німців (Єкатеріна II, Пьотр III). Німці зайняли посади міністрів, губернаторів, гене-

ралів, адміралів, професорів та тисячі інших, перебираючи найвищі пости канцлерів (А. Бірон, А. Остерман, К. Мініх, С. Вітте, В. Плеве, П. Струве та ін.) чи міністрів (Бенкендорф, Дубельт, Нессельроде, Нольде, Таубе, Фредерікс, Штюрмер, Саблер, Меллер та ін.). Зароїлося в московській імперії всяких: Адельсон, Астенберг-Вігонт, граф Адлерберг, Бурман, бар. Будберг, гр. Борх, бар. Бломберг, Баумгартен, Бельгардт, бар. Більдерлінг, бар. Біспінг, Бетхер, Бетіхер, Бунге, бар. Бодє, Барк, гр. Берг, Балк, Вітте, бар. Брінкен, Брінкман, кн. Вітгенштайн, Валь, Вільперт, Волькенштайн, Вульфєрт, бар. Гойнінгтейн, Гершельман, Гросман, Глазенап, гр. Греббе, Герногрос, Гротен, Гірс, Грінсберг, бар. Гревеніц, бар. Грейфенфельц, Гіленшмідт, Грюнвальд, Грессер, Дрейер, Дерфельден, бар. Дрізен, бар. Драхєфельц, Ексе, Ессен, Здекауєр, бар. Зальца, бар. Ікскюль, бар. Гільденбанд, Коцебу, Кубе, бар. Каульбарс, Кауфман, гр. Кайзерлінг, гр. Клейнміхель, Клейгельс, бар. Корф, гр. Келлер, Клюке, Клюгенау, герцог Лейхтенберзький, гр. Ламсдорф, Ландсберг, Лануїц, Лампе, Лігнау, бар. Меллер, Лемке, бар. Мєстмахєр-Будде, Мейєр, бар. Мєдем, бар. Майдєль, Моріц, бар. Мейєндорф, Міллер, бар. Маас, бар. Менгден, Нейгардт, Нідєрміллер, бар. Нольде, бар. Нолькен, Ольдєрбург, бар. Остен-Саксен, Петєрс, Плєске, бар. Позєн, Плеве, Пілляр, Пільхау, Пістєлькорс, Прітвіц, Пальшау, гр. Палєн, бар. Рооп, Ротт, Рейєнштайн, Рєнєнкампф, бар. Рауш, Траубєнберг, бар. Розєн, Раух, Раабєн, Ріхтер, Рейнбот, Розєншільд, Паулін, бар. Таубє, Тотлєбєн, бар. Тієнгаузєн, Трєйчкє, бар. Торнау, Шєль, Фрєдєрікс, Фєлькєрзам, Фальх-Фєйн, бар. Унгер-Штєрнберг, бар. Штєйнгєль, бар. Штємпєль, бар. Швахгайм, бар. Шіллінг, Шванєбах, Штюрмєр, бар. Цєгє, Мантєйфєль, бар. Штальберг, бар. Сталь, Гольштейн, бар. Сівєрс, Саблєр, Старк і т. д. Цє лишє високєпоставлєні барєни та фєни, і то частинкє їх, а сєрєдньєї та мєншєї риби Шваців, Шульців, Бєккєрів, Шмідтів, Мєйєрів, Фаців, Амбєртів дєсяткє, а мєжє, і соткє тєсяч (за: В. Гємзин. «Бєльшєвизм»). Між іншим, власникєм крїпака Тараса Шєвчєнка був нїмєць Ф. Енгєльгардт.

Нїмці рєорганїзували москєвськє армію, флот, державну адмїнїстрацію, фїнанси; збудували фабрїкї; пїднєсли науку, шкільництво. І не лишє за царів та імператорів. Пїсля Рапальськєго договєру 1926 року соткє нїмєцькїх інжєнерів закладали оснєви індустрїалїзації ССРСР. По 2-їй свїтовїй вїйні (1939–1945) вжє не соткє, тєсячї нїмєцькїх інжєнерів побудували москвінам кораблї, пїдводні човни, лїтаки, повзи (танкї), ракетєву збрєю, атомєві бємбї.

Без чужинецької допомоги москвини були б не мали і одної десятої того військового потенціалу, що його тепер мають. За цю допомогу москвини збираються «віддячити» європейцям та американцям знищенням їхніх держав.

Українці і німці заклали основи та розбудували і московську мову. Напр., німець Н. Греч склав граматику московської мови (до того часу вони вживали українську граматику М. Смотрицького). Німець Грот уклав московський правопис та словник. Німець В. Даль зібрав етнографічний матеріал; німець А. Гільфердінг – мовний матеріал. Німець Г. Бауер вивчив їхню славу варязьку теорію. Німці Брокгауз і Ефрон видали першу їхню велику енциклопедію і т. п. Німці створили і всю московську наукову та технічну термінологію. Властиво, не створили і не московську, а просто переписали московськими буквами німецьку. Чому так сталося?

Кожний, навіть культурний нарід часом позичає чужі терміни, але він завжди змінює їх форму відповідно до законів своєї мови. І ми, українці, маємо чимало позичених у чужинців слів (часто без потреби, бо маємо свої власні), але з них ми лишили лише пень слова, а все інше зукраїнізували. Московська нація, як знаємо, була напівдикунська ще в ХІХ ст. (властиво, і тепер є) і тому змінити німецькі слова не мала сили (інтелектуальної). А в той час німці захопили провід в науковій житті Московщини, і, цілком зрозуміло, вони вводили німецьку чи знімечену термінологію, тим більш, що московська мова (народна) була така бідна і нерозвинена, що годі було думати щось взяти з неї.

Цілком протилежне бачимо в українській науковій та технічній термінології. Науку і техніку розвинули європейські народи, яких мови вийшли чи основані на мові латинській і почасти старогрецькій. Отже, самозрозуміло, науково-технічну свою термінологію вони створили на основі латинської та старогрецької мов. Тому сприяв ще й той факт, що науковою та дипломатичною мовою Середньовіччя була мова латинська, а твори грецьких філософів європейці вивчали в оригіналі.

Слов'янські мови не основані і не походять від латинської чи грецької, і тому слов'яни мусили або позичати греко-латинські терміни, або творити свої власні. Нації, що мають багату і розвинену народну мову, можуть це зробити легко. Напр., чехи і українці створили з власного мовного матеріалу (з народної мови) надзвичайно влучні, точні і легко зрозумілі наукові терміни. Звичайно, мають і позичені, але їх більш-менш знаціоналізували.

Нації, що мають бідну, нерозвинену народну мову, примушені були лише позичати в європейців. Так зробили москвини та болгари.

Та у москвинів поніменення мови не зупинилося на науковій термінології, а поширилося навіть на звичайну, щоденну мову і на мову літературну. Чому і як так сталося?

За Середньовіччя творцями літературних мов були монахи. У нас перші церковні книги були написані староболгарською мовою, але українські монахи згодом їх зукраїнізували; утворилася староукраїнська мова. Ці книжки наші місіонери принесли в Московщину. Наші монахи закладали в Московщині монастирі зі школами при них, ясна річ, навчали там староукраїнською мовою. Так ця мова поширилася там серед вищих верств та адміністрації, тим більш, що вищі верстви та адміністрація були українського походження.

Прийшла татарська влада. Татарська мова була без порівняння бідніша за староукраїнську, але далеко багатша за фінську. Політична влада була татарська; по всій Московщині стояли татарські залоги, провідна верства і низи масово женилися з татарами – все це висувало татарську мову на панівну державну мову в Московщині. Легко уявити собі, якою мовою говорили діти татаро-московських мішаних подруж. Фіно-татарська мова з якоюсь домішкою староукраїнської мала всі вигляди стати державною мовою Московщини, а значить, і мовою теперішніх москвинів. На перешкоді цьому процесові стала Церква (вона була в руках українців). Богослужба, навчання в монастирських школах лишилися в староукраїнській мові. Були би татари накинули москвинам іслам (а це вони могли зробити дуже легко) та замкнули монастирі, то мали б ми нині на північному сході Європи нову азійську, магометанську націю, що говорила б фіно-татарською мовою.

По упадку татарської влади вплив татарської мови на московську ще довго не припинявся, але саме тоді посилювався знову вплив української, бо московські царі, не маючи своїх, мусили привозити з Києва багато наших вчених, щоб піднести культуру (а з нею і військовий потенціал) Московщини. «В XVII ст. москвини, зрештою, зрозуміли, що для «кніжнава дела» треба справжніх учених. Своїх не було, отже, почали закликати з Києва. В XVI і XVII ст. освіта і література Києва та Західної Русі цілком опанували московську» (А. Пипін. «Історія славянської літератури»). «Малороси обсадили в Московщині всі впливові посади. Вони – митрополити, єпископи, вихователі царських дітей, ректори, префекти, учителі шкіл (що їх

вони ж засновували), міністри, науковці, державні урядовці і т. п. Все підпадало їх впливам та реформам. Вони виправляли церковні книги, реформували церковну та державну адміністрацію; вони писали книжки, складали проповіді; вони організовували церковні і світські хори; заводили церковний спів, церковний одяг. Вони встановлювали програми і методи навчання в школах, правопис і граматику, навіть диктували москвинам свою вимову. Вони впливали своєю зовнішністю: уладженням своїх домів, способом особистого життя, своїм одягом, поведінкою» (К. Бессонов). Н. Трубецкой стверджує, що від остаточного потатарщення московської мови врятували ці впливи Києва. Між іншим, той же проф. А. Пипін з сумом зазначає, що «в Києві до москвинів ставилися з презирством, як до дикунів». Отже, коротко кажучи, московська мова українізувалася, а точніше висловлюючись, у XVI–XVII ст. і до часів Петра I народжувалася в Московщині з **української** мови московська літературна мова.

Цей процес українізації московської мови спинили німці.

Як ми вже сказали, в століттях по Петрі I німці обсадили урядові пости, в тому числі в науці і літературі. Вони побачили, що примітивна фінотатарська мова не має мовного матеріялу, з якого можна б було творити терміни на означення первинів вищої культури. Української мови вони не знали; свою ж мову вважали за зразкову. До того ще прилучилася національна пиха тих культуртрегерів. І німці почали повними пригорщами вводити до московської мови не лише наукову термінологію, але й звичайні слова щоденного вжитку. В московській мові зародилося від таких слів, як, напр., абрікос (жердедя), бакі (бурці), бархат (оксамит), бінт (пов'язь), борт (облавок), брансбой (сикавка), брандмайстер (пожежник), брюкі (штани), брухт (покидьки), букша (маточина), бунт (повстання), бурта (купа), вакса (мастило), вал (окіп), вальдштеп (слуква), ванна (купільниця), вахта (варта), гауптвахта (вартівня), вінт (скрут), гебель (струг), горн (ріжок), гастроль (виступ), глетчер (льодовик), глазурь (полива), дек (поклад), дюна (надма), зонт (парасоля), камердінер (покойовий), кант (облямівка), кельнер (послугач), клапан (хлипак), крагі (холявки), крант (затичка), кран (підойма), крах (руїна), курорт (літницько), лозунг (гасло), лакей (прислужник), локон (кучер), маклер (посередник), мундштук (губник), орден (відзнака), офіцер (старшина), обер-, унтер-офіцер (над-, підстаршина), паз (утора), пакгауз (комора), парта (лава), патронташ (ладунка), пілігрім (прочанин), палітурка (обкладинка), помпа (смок), ранець

(наплечник), траур (жалоба), фалд (складинка), фальшивий (підроблений), фельдшер (підлікар), флюс (опух), флаг (прапор), флагшток (шогла), фон (гло), форпост (передова варта), фрахт (перевізник), футляр (коробка), шайка (ряжка), шанди (окопи), шахта (копальня), швейцар (дверник), шельма (крутій), шина (обруч), ширма (заслона), шіфта (зміна), шкатулка (коробочка), шлюз (спуст), шлагбаум (рогачка), шпали (злежні), шпiон (розвідник), шпулька (коток), шпунт (жолобок), шрам (близна), штемпель (клеймо), штат (державна), штепсель (втичка), штіблети (черевики), штраф (гривна), штука (одиниця), штурм (наступ), штурман (стерновий), шулер (шахрай), юнкер (юнак) і десятки тисяч подібних слів, що їх кожний більшменш культурний нарід має СВОЇ ВЛАСНІ.

За часів війни з Наполеоном москвини загналися аж до Парижу. Очевидячки, культурний блиск Парижу приголомшив, здивував тих дикунів. Повернувшись додому, вони почали вивчати французьку мову (в Московщині залишилися тисячі полонених французів) та мавпувати – в точнісінькому значенні цього слова – все французьке. Мавпувати – значить не стати культурнішими, але лише переймати мову, одяг модний, «манери» (зовнішня чемність), наймати французьких кухарів, французьких «бон» (вихотательниць дітей) і т. п. «На людях у французькій фракці, а вдома таргани та блощиці в ласці», – глузували з них українці. МОДА на французьке захопила всю московську аристократію. Школи були порожні, хоч за навчання платив уряд, але «французькі пансіони» (їх позакладали французькі полонені, часом малограмотні) були переповнені, хоч плата за навчання в них була дуже висока. Головними предметами навчання в тих «пансіонах» були «ізящні манери» та французька мова (В. Ключевській).

Ця мода залишила в московській мові тисячі французьких слів **щоденного вжитку**. Напр., азарт (запал), акомпанімент (супровід), акціонер (уділовець), ампула (роля), ангажемент (запрошення), анкета (запитник), анонс (оповістка), антракт (перерва), аплодісменти (оплески), апломб (самопевність), аранжер (впорядчик), армія (військо), арсенал (зброярня), артилеріст (гармаш), артист (мистець), асартімент (добір), атака (напад), ательє (робітня), афіша (оголошення), бал (оцінка, вечірка), бюлюстрада (поруччя), баланс (рівновага), банальний (утертий), бандаж (перев'язь), барельєф (плоскорізьба), барьер (перепона), басейн (водозбір, сточище), бівуак (табір), бландін (русявий), бакал (келих), бонна (нянька), бардюр (окрайок), ботфорти (чоботи), браслет (обручка), бреш (вилім),

брашюра (книжечка), брюнст (смуглявець), бульйон (юшка), бутилка (пляшка), бюджет (кошторис), бюст (погруддя), ваза (глек), візит (відвідини), вінігрет (саламаха), вуаль (серпанок), гардероб (шатня), група (гурток), газон (деркик), галімація (нісенітниця), гарантія (запорука), гардіна (завіса), гарнізон (залога), гравер (ритовник), гувернантка (вихователька), девіз (гасло), декаданс (занепад), департамент (відділ), деталь (подробиця, частина), дісананс (розлад), дуель (двобій), екіпаж (повоз), експлуататор (визискувач), експорт (вивіз), ексцес (надмір), елегантний (чепурний), емаль (слиця), еполети (караменники), ескіз (нарис), етажерка (полиця), етикетка (наліпка), жетон (значок), зонд (штир), інтерес (зацікавлення), інтрига (під'юджування), інтимний (близький), кавалерія (кіннота), канделябр (світильник), капріз (вередування, примха), кар'єр (копня), каска (шолом), квартира (помешкання), квітанція (посвідка), каланіст (поселенень), команда (наказ), камерсант (торговельник), камод (шафа), кампанія (товариство), камплот (змова), кампот (узвар), кампраментация (знеславлення), камунікат (повідомлення), канстатіравать (стверджувати), контрабандіст (пачкар), кантраст (протилежність), кантральор (провірник), контур (обрис), канфети (цукерки), кастюм (вбрання), кашмар (жах), крем (масть), кулінар (кухар), куліси (лаштунки), кур'єр (післанець), курйоз (дивогляд), куртіна (завіса), магазин (крамниця, склад), манери (поведінка), манжети (чохла), манкіравать (ухилятися) манто (накидка), марінад (меживо), маркер (значник), марш (похід), маршрут (розклад подорожі), медаль (відзнака), мемуари (спогади), міраж (омана), мадістка (швачка), момпасе (цукерки), матів (спонука), аранжерєя (теплиця), ордер (наказ), пальто (плащ), пансіон (бурса), портмоне (калитка), пасажір (подорожний), педаль (ступир), пейзаж (краєвид), пенсне (окуляри), персона (особа), пьєдестал (підніжжя), пікет (стійка), пілот (летун), плато (високорівня), поза (постава), порт'єр (дверник), престиж (повага), пріз (нагорода), протєже (пikлованець), пюре (м'яківка), район (округа), рапорт (звіт), реванш (відплата), режим (лад), резервуар (містище), резіденція (замешкання), резананс (луна), результат (наслідки), рекамендавать (раяти), ремонт (направа), ренаме (слава, розголос), репрезентабельний (показний), репресія (утиск), ресори (пружні), респект (повага), рестаран (харчівня), ресурси (засоби), секрет (таємниця), секретарь (писар), серія (низка), серйозний (поважний), сігнал (знак), сілуєт (обрис), спектакль (вистава), стаж (досвід), суфльор (підкажчик), табуретка, (стілець), тіраж (наклад), трактір (корчма), транспартір (кутомір), туалет (убиральня),

ураган (буревій), фаварітка (улюблениця), фамільярність (панібратство), фетр (повсть), фея (мавка), фільтр (цідило), флірт (залицяння), флакон (пляшечка), фланг (крило), фонд (запас), фантан (водограй), фармат (розмір), шаблон (зразок), шалапай (гульвіса), шеф (начальник), шафьор (водій) і т. д.

«Славарь інастранных слоф, вashedших в рускій язык» має 45000 слів. Під «іностранными» (чужомовними) словами москвини розуміють лише французькі, німецькі, англійські і т. п. слова. А слова, позичені у «молодшого брата» – хахла, не ввійшли до того словника, бо ж вони – «общее дастаяніе». Додайте до тих 45000 ще й «общее дастаяніе» і маєте «великій рускій язык», що його не розуміє їхній власний нарід. Народоволець поет Н. Некрасов написав сатиру «Разговор баріна с мужиком». В ній ані мужик баріна (інтелігента), ані барін мужика не розуміли, хоч обидва і говорили на «рускам языке» (общепонятном). Причина не в темноті того мужика. Чехи добре розуміють українців і українські книжки читають без словника, але москвинів зле розуміють (часом зовсім не розуміють), а московські книжки не можуть читати без словника.

По 1917 році московська пролетарська влада подбала, щоб їхній мужик зрозумів мову свого баріна, щоб власним досвідом пізнав «русскає значеніе вashedших в рускій язык інастранных слоф». Московський «не в тім'я битий» мужичок дійсно зрозумів «РУССКОЕ значеніе» їх. Зрозумів, що революція означає «грабь награбленнае»; контрреволюція – це кожний «інаверец», а найперше – хахол; соціалізм означає мільйони немоскалів – рабів під батогом «ведушева» народу; солідарність пролетаріяту означає викачку хліба з 15 мільйонів здохлих хахлів; «где так вольна дишит челавек» – це в льохах НКВД та сибірських концетраках; релігія означає десятки тисяч замордованих священиків; «самаапределеніе вплоть до атделенія» означає «кузькіну мать» та «виварачівай салазкі»; мир значить цвинтар; правосуддя – наган в потилицю; герой – це кат; бог – це «батюшка», що при владі; прогрес це – тисячі гармат, бомб, танків; «пралетарії всех стран, сасдіняйтесь» – це «часи, девушки і водка» «визволених» ним націй; інтернаціонал – це «дайош расту да ево»... весь світ. Багато ще інших «інастранных» слів зрозумів московський мужик. Добре зрозумів і тим врятував свою імперію від розвалу, а себе від тяжкої праці за хліб насущний.

Московська літературна мова є найменш слов'янська з усіх слов'янських мов, їхня ж наукова мова на всі 100% складається з запозичень у німців, французів та інших європейців; слов'янських

термінів є, мабуть, не більше, як один відсоток, бо москвини самі перервали процес послов'янщення (українізації) своєї мови, процес, що розпочався в XVII ст. Натомість москвини дозволили німцям творити московську мову, а згодом і самі французили її щосили. Всім тим москвини прогавили велику, неповторну нагоду створити одну – від Чорного до Білого моря – мову.

Але виникає питання: чи прогавили, чи не хотіли? Мабуть, друге. Мабуть, національний інстинкт підказав їм, що українізація їхньої мови означає **поглинення** слабенької московської мови далеко сильнішою українською, с. т. українська була б обернулася в **джержавну** мову цілої імперії. А від того один крок до гегемонії українців в імперії; два кроки до перенесення імперської столиці до Києва; три кроки до повернення Московщини на старі позиції XI ст., коли вона була колонією Києва. Рятуючись від такої можливості, стали на цілком протилежний шлях – на шлях **віддалити** свою мову якомога найдалше від української; для того і закликали німців на поміч. Зробили це не свідомо, а радше інстинктивно.

Москвини **оборонялися** від наступу української мови аж до нашої поразки в 1654 р. в Переяславі. По тій нашій поразці, а особливо по нашій катастрофі в 1709 р. під Полтавою москвини вже самі перейшли в наступ на нашу мову, ясна річ, не шляхом поглинання нашої мови московською, а звиклим для тих варварів шляхом нищення. Колись самі відривали свою мову від нашої, але тепер за таке саме відірвання стріляють українців тисячами. Причина маленька: тоді була українізація московської, а тепер московщення української, тоді москвинам помагали німці, а тепер – жида.

Таку-то роль відіграли німці в Московщині. Ми були б несправедливі, якщо б не згадали, що москвини створили один свій власний мовний шедевр, якого не має жодний нарід в світі. Шедевр на всі 100% московський національний («істинна рускій»). Це – їхній широко розповсюджений від мужика до аристократа, включно з імператорами і диктаторами, МАТЮК. Справа не в його гидоті (інші народи, може, мають гіршу лайку), навіть не в його поширенні, але в його **унікальній** ролі в московській мові. Своїм матюком москвин висловлює цілу гаму своїх почувань: гнів і захоплення, обурення і подив, презирство і ніжність, злобу і любов. Так! Навіть і любов. Всі ці і подібні почуття москвин висловлює одним-единим словом лише з допомогою відповідної модуляції та інтонації. Чи має хоч одна якась мова в світі таке «валшебнає» (чудодійне) слово? Жодна не має такої «перлинки». Москвини мають повне пра-

во пишати́ся своїм «веду́щим» наро́дом (за: Б. Гомзин. «Больше-визм – органі́чне московське яви́ще»).

За царівни Софії (в XVII ст.) була складена генеалогічна книга московської аристократії, т. зв. «Бархатная книга». В ній записано: імен московських (властиво, нащадків українців) 33, імен польсько-литовських (також у великій кількості українського походження) – 24%, імен німецьких – 25%, татарських 17%, нез’ясованих 1% (В. Ключевській). Цю книгу складено до Петра I, який започаткував **масовий** вплив німців до Московщини.

Отже, бачимо, що **будову московської держави в першій її добі започаткували українці; в другій добі поставили її на ноги татари, в третій добі розбудовували німці та, як побачимо далі, українці.**

ЧУЖИНЦІ ПРО МОСКВИНІВ

Москвини ще не є людьми.

J. Michelet

Світ уважав і ще вважає Московську імперію за велику силу. Цей міт був протягом всієї історії і донині є **головним** московським козирем в їхній міжнародній дипломатичній грі. Самі москвини ліпше, як будь-хто, розуміють фальшивість того козиря і тому дуже пильнують, щоб тої фальшивости не відкрив світ; щоб світ не дізнався ані самого москвина, яким він є в дійсності, ані про способи, якими збудував і зберігає від розпаду свою імперію. Цього москвини пильнували протягом всієї своєї історії. Теперішня «залізна заслона» не є винаходом московської большевицької партії: вона існує вже 600 років, а червоні москвини її лише удосконалили. В. Ключевській пише, в XVI–XVII ст. московський уряд не дозволяв москвинам виїздити за кордон, а втечу карав смертю та конфіскацією майна. «В договорі з Владиславом 17.VIII.1610 (при виборі його на московський трон) москвини викреслили пункт, яким дозволяється московським людям виїздити за кордон. А за кожним чужинцем в Московщині слідкував таємний агент» (В. Ключевській. «Курс русской історії»).

Чимало чужинців, повернувшись додому, списали свої вражіння і видали книжками. Ті книжки були для москвинів такі принижуючі та політично шкідливі, що московський уряд всіма способами нищив їх, напр., в 1591 р. вимагав від англійського уряду конфіскації книжки Де Флетчера, а по відмові сам скуповував і палив їх. У 1707 р. так само вимагав від австрійського уряду знищити книжку Ю. Корба, а по відмові скуповував і нищив. У 1800 р. підкупили москвини друкаря і зфальшували книжку К. де Рув'єра, але Наполеон вчасно довідався про те, і наказав знищити зфальшований, а надрукувати первісний. У 1833 р. москвини сконфіскували і спалили всі татарські книжки і документи в Криму. В 1868 р. москвини скуповували і палили книжку К. Деламара, в якій на мапі слов'янських народів Україна була показана, як окрема країна від Карпат по Кавказ. Єкатеріна II дала 25000 рублів хабара французькому

письменникові Ф. Вольтерові, щоб він написав історію Московщини в бажаному їй дусі. Тепер москвини не шкодують мільйони рублів на підкупство чужоземних письменників. Так само Нікалай І не шкодував рублів на це саме в 1845 р., щоб унешкодливити вплив книжки А. де Кюстіна. Аж до першої світової війни кілька паризьких часописів діставали стало тисячі франків хабара від московського уряду. Про московські рублі нашим москвофілам в Галичині кожний з нас знає. Пьотр І аж до далекої Іспанії послав своїх агентів відшукувати шкідливі москвинам книжки, документи, мапи. Московські агенти дісталися навіть до Ватиканської бібліотеки. Московський аристократ князь А. Волконскій – запеклий православний і запеклий ворог України – перейшов на католицизм і тепер пильнує у Ватикані інтереси Московської імперії (див. Енцикліку папи Пія XII «До російського народу»). За часів останньої війни москвини повикрадали з закордонних бібліотек сотки шкідливих їм книжок, зокрема, викрали всі наші наукові (термінологічні) словники, що їх була видала Українська Академія Наук за часів т. зв. українізації в 1923–33 рр.

Отже, від XV ст. донині без перерви московські уряди бояться правдивих інформацій про дійсного москвина та його імперії та не шкодують величезних грошей на поширення в світі бажаних уявлень про московський нарід, про його культуру в світі, засипають ним усі більші бібліотеки та університети своїми книжками, та книжками, написаними підкупленими чужими. Прочитавши каталог цих книжок, побачите, що 90% їх – це книжки на тему **могутности і сили** (матеріальної і культурної) московської нації. Звичайно москвини, як і завжди, не вагаються в тих книжках фальшувати навіть відомі чужинцям факти.

Чому така паніка? Чому така патологічна манія супроти чужоземних «шпіонав». Сильний не боїться показати себе таким, яким він є в дійсності. Америка сама запрошує до себе чужинців, щоб вони подивилися власними очима на Америку, і американці радо показують чужинцям все, що ті хочуть бачити. Жодна держава в світі ніколи не закривала і не закриває своїх кордонів для туристів. Чимало держав навіть протегують, полегшують приїзд до них закордонних туристів, запрошують самі чужинецьких журналістів, політиків, мистців та інших приїхати, подивитися, вивчити їхню країну. І самозрозуміло, й не думають слідкувати за чужинцями в їхній країні, як це робили і роблять москвини від XV ст. донині. До Італії щороку приїздить кілька мільйонів туристів; сотки тисяч приїздять

до Англії, Німеччини, Америки. Чому ж єдині москвини ось уже 500 років бояться пускати до себе чужинців, а коли і пустять, то слідкують за кожним їхнім кроком? Відповідь ясна. **Бояться, щоб світ не дізнався правду – про те, що т. зв. сила, могутність московської імперії і московської нації є МІТ, є БЛЕФ, є БРЕХНЯ.** Бояться, що світ пізнає цю правду.

Зрештою, і самі москвини не вірять в свою силу (матеріальну і духову). Найліпшим доказом того є сучасна їхня шалена реклама в СРСР вищости всього московського. Щодня в кожній формі, в кожній місцевості, на всіх мовах СРСР в пресі, радіо, театрах, школах намагаються москвини піддержати в собі віру в свою силу і, навпаки, вбити віру немосквинів в їхню (немосквинів) силу. **Переборщення** тої реклами кидається в вічі навіть сторонньому чужинцеві. Щось є зле з тою «силою», коли треба витратити таку величезну кількість енергії та грошей на її рекламу. Наша пропаганда, замість дати наукову аналізу **причин** московської самореклами, лише кпить з неї, не розуміючи, що за нею криється один з найбільших наших аргументів проти Московщини.

Поширений серед чужинців (включно з українцями) міт про мілітарну і культурну силу москвинів – це, хоч і непевна, велика московська сила. Зруйнувати цей міт – це зруйнувати «шосту колону», с. т. москвофільство чужинців і наше рідне. Тому свідоцтва чужинців про Московщину за всі століття московської історії набирають для нас великої ваги. Цих свідоцтв можна назбирати кілька великих книжок. Цього ми ще не зробили, не розуміючи, що вони заважили б багато в нашій боротьбі з Московщиною. З великої кількості свідоцтв чужинців про Московщину наведемо тут лише кілька. Почнемо з божка москвинів (і наших їх прихвостнів) – Карла Маркса.

Москвини видали повну збірку писань К. Маркса в 29-ти томах. Але, як і завжди, пошакраїли навіть свого божка: в тому «повному виданні» не помістили писань К. Маркса про москвинів. Напр., не помістили його есею «*Enthülungen über die Geschichte der Diplomatie des 18 Jahrhunderts*», що був надрукований в «*Free Press*», London, у 1856 році, а пізніше, в 1889 р., перевиданий брошурою донькою К. Маркса Елеонорою Акелінг. А в тій праці К. Маркс пише: «В кривавому болоті московського рабства, а не в суворій славі норманської епохи стоїть колиска Московщини. Треба тільки змінити низку імен та дат, і буде ясно, як день, що поміж політикою Івана III і теперішньою Росією існує не лише подібність, але й **тотожність**». Далі К. Маркс з великим презирством таврує ту політику і пише:

«Політика Івана I була політикою Івана III, Петра I і сучасної Росії. Лише Пётр I політику попередників усунути обмеження могутності підніс до політики – досягнути безмежну могутність. Московщина зроджена і вихована в огидній і жалюгідній школі монгольського рабства. Сильною вона стала лише тому, що в майстерності рабства стала віртуозом. Навіть і тоді, коли Московщина стала незалежною, вона і далі не кинула традиційної ролі раба. Пётр I поєднав політичну хитрість монгольського раба з амбіцією монгольського володаря, що йому Джингіс-Хан заповів здобути світ».

Трохи раніше (в 1853 р.) К. Маркс писав таке: «Життєві інтереси зроблять Великобританію найповажнішим і невгнутим противником московських завойовників та їхніх експансивних планів. Можна припускати, що ця величезна і роздута потуга буде спинена в своєму поході після того, коли вона вже зайшла так далеко на шляху до світового панування. На Албанському побережжі вона вже стоїть в самому серці Адріятики. Виглядає, що пізніше кордони Московщини протягнуться від Данцигу, а може, Штетина до Триєсту. А оскільки завоювання йде за завоюванням, анексія за анексією, можна вважати за певне, що завоювання Московщиною Туреччини буде лише вступом до завоювання Угорщини, Пруссії і Галічини та остаточним здійсненням Панслов'янської імперії. **Припинення московських завойовницьких планів є наказом години. В цьому йдуть рука в руку інтереси світової демократії й Англії.**

Як же не назвати К. Маркса пророком? Пророкував подібно і Наполеон, пишучи: «Свобода матиме на цей нарід (московський. – П. Ш.) вплив міцного вина на людину, що до нього не звикла. Коли якийсь новий Пугачов з університетською освітою стане на чолі незадоволених, коли той нарід почне революцію – мені бракує виразів висловити вам те, що прийде. Москвини – це варвари, що не мають батьківщини. Мою пам'ять пошанують тоді, коли ті північні варвари заволодіють Європою» («Letres»). Те саме писав і польський король Зигмунд II Август до британської королеви Єлисавети I в 1569 році: «Московія є ворогом усякої свободи. І вона з кожним днем зростає на силі. Ми знаємо, що Ваша Величність цілком несвідомі бездіяльності того ворога, його сил і тиранії, з якою він управляє і панує над своїми підданими. Тому ми, що знаємо його і розуміємо його плани ліпше, ніж інші суверени, бо ж є його сусідом, бажаємо перестерегти Вас та інших християнських суверенів не жертвувати Вашої гідності, Вашої свободи, Вашого власного

та Ваших підданих життя, а змагатися до побороення цього жорстокого і варварського народу».

Попереджував Європу і намагався зорганізувати європейську коаліцію проти Московщини і наш гетьман Пилип Орлик (1672–1742). Тепер Європа платить за свою глухоту і сліпоту.

Німець Г. фон Штаден був на московській службі («апрічніком») і, повернувшись додому, детально описав (у 1575 р.) тодішню апрічніну. Його свідчень не наводимо, бо тодішня апрічніна – це фотографічно точна, аж до дрібниць, копія сучасної апрічніни НКВД, яку кожен з нас знає.

Антиохійський патріярх Макарій III був у Москві в 1654–56 рр. З ним був його секретар Павло Алепський, який записав свої враження в «Деннику мандрівника». Його опис московського життя XVII ст. – це опис теперішнього життя в СРСР аж до подробиць. Між іншим, він пише: «Дякую Тобі, Боже, що ми знову в Країні козаків (в Україні. – П. Ш.), бо ж протягом тих двох років, що ми їх прожили в Московщині, наші серця були замкнені на колодку, наш розум стиснений, придушений. У тій країні ніхто не може почувати себе бодай трохи вільнішим, хіба ті люди, що там виростили; чужинець почувается там, як у тюрмі. Там ми забули, що таке радість та сміх. За кожним нашим кроком слідкували. Натомість Козацька країна була для нас наче б нашим рідним краєм; її мешканці справді були нашими приятелями, наче б рідними» (А. Алепській. «Путешествіє Антиохійского патріарха Макарія в Россію»). А скільки-то людей різних націй 300 років пізніше дякували Богові, перейшовши кордон СРСР!

Французький посол Г. Ланной, що подорожував по Московщині й Україні, пише, що в Московщині жінок продають на базарах, як худобу (G. Lannoу. «Voyages et Ambasadés», 1840). Цьому можна легко повірити, бо ж самі знаємо, що далеко пізніше москвини продавали кріпаків, як худобу. Пригадаймо Т. Шевченкове... «продаєм або у карти програєм людей...».

Вчений хорват Ю. Крижаніч, переконаний москвофіл, поїхав у 1559 р. до Москви пропагувати свою ідею єдиної слов'янської держави на чолі з московським царем. Повернувшись додому по 15 роках, він написав книжку, в якій пише, що москвини розумом тупі і забобонні, примітивні в торгівлі і рільництві, брудні в хатній господарці; посуд ніколи не миють; в хаті можна задихнутися від смороду і втратити половину крові від блощиць. Пише, що всі москвини є безпросвітні п'яниці, включно з жінками, брехуни,

ошуканці, підступні, жорстокі; страшенно ледачі і без примусу не зроблять нічого навіть для себе самих. Якщо хтось їм не покаже, то самі не можуть видумати нічого. Торгівці не знають примітивної арифметики. Хабарництво і сваволя начальників неймовірна і загальна – від найвищих вельмож до найнижчого урядовця. Священики малограмотні і такі ж некультурні, як і мужики. Книжок в Московщині ніхто не має (приватно). Навіть турки чи татари є культурніші за москвинів. Так пише хорват-москвофіл (за: В. Ключевській. «Курс рускай історії»).

Англійський посол Д. Флетчер, що жив в Московщині в 1588 році написав книжку «Of the Russe Common Wealth» (1591). Кожна сторінка його книжки малює жахливий образ московського життя. Виписувати цитати з неї – це переписати її всю. Зреферуємо її коротко. Він пише, що в Московщині все є приватною власністю царя, включно з людьми. Цар відбирає від своїх підданих майно і життя, коли лиш забажає і без пояснення. Губернатори провінцій не дістають усталеної державної платні, а на своє утримання самі збирають з місцевого населення. А що кожний москвин має ненаситну жадобу багатства, то губернатори деруть з населення, скільки можуть. Заскаржити його нема як, бо він є і суддя. Коли губернатор чи інший урядовець награвує досить майна, тоді цар наказує зрубати йому голову, ніби за зловживання, але награвованого не повертає пошкодованим, а кладе у свою кишеню. Є у москвинів ще інший спосіб «законного» грабунку. Вони мають закон, за яким половину майна державного злочинця одержує той, хто викаже владі того злочинця. Ніяких свідчень, крім виказу, не вимагається. Охочих дістати половину маєтку ніколи не бракувало. Коли бракує проступків, то їх видумують («прішивають» за сучасною термінологією в СРСР. – П. Ш.). Арештують людину, а за ціну звільнення вимагають, щоб вона посвідчила проти небажаної урядові людини. Москвини охоче це роблять, бо здібність брехати є у кожного з них в крові, а про сумління вони не мають жодного уявлення. Цей спосіб є поплатніший для уряду, бо не треба давати половини майна жертви. Всюди серед найвищих і найнижчих панує неймовірне пияцтво, безсоромне хабарництво, загальна дика розпушта, виказ, підлабузництво нижчих перед вищими, і пиха вищих над нижчими. Ошуканство на кожному кроці, крадежі державного і приватного майна – щоденне явище. Страшний бруд всюди, навіть в аристократичних домах, з мільйонами тарганів та блощиць, на що ніхто і уваги не звертає. Інакшого життя москвини не знають і не вірять, що є інакше в ін-

ших країнах, навпаки – переконані, що у них ліпше, як будь-де. Не вірять, бо уряд не дозволяє нікому виїздити за кордон, тримає кордон щільно замкнений, а за спробу нелегально виїхати, карає смертю і конфіскацією майна, і то не лише винного в тому, але й його найближчої рідні» (G. Fletcher. «Of the Russe Common Wealth»). Як бачимо, аналогія з сучасним життям в СРСР вражаюча. Свого часу московський уряд вимагав від англійського уряду знищення цієї книжки. Пізніше, аж в 1848 р., професор Московського університету українець О. Бодяньський якимсь чудом видав цю книжку у перекладі на московську мову. За це його позбавили катедри і покарали.

Посол Леопольда I А. Мейерберг у своїх «Оповіданнях» (1654 р.) пише: «Балачки московської аристократії низько простацькі, гидкі для культурної людини. Головна тема їхніх балачок та гумору – це очорнювання інших, плітки та обмови і примітивне хвальство. Брехати москвини вміють з неймовірною безсоромністю та нахабством: ані трохи не почервоніють, коли зловите їх на брехні. Московські міністри вживають всіх можливих і неможливих способів, щоб обдурити, представити за ніби дійсний факт, думаючи тим скрити свої наміри в переговорах з чужинцями (те саме в СРСР. – П. Ш.). Московські торгівці та ремісники фантастично нечесні; злодіїв та шахраїв повно на кожному кроці, і вони ходять безкарно» (A. Meyerberg. «Relazione», 1661).

Свідчення Д. Флетчера повторює слово в слово 100 років пізніше австрійський посол Н. Корб. Він пише: «Вся московська нація є в рабстві; всі і кожний без різниці стану, включно з міністрами, є рабами. Найвищі вельможі підписують свій лист до царя «твій холоп і раб... Івашка, Петрушка і т. п.»; якщо підпише *Іван, Пьотр*, то стратить своє життя. Москвини переконані, що ціла їхня країна з усіма багатствами і всіма людьми є приватна власність царя. І він має божеське право робити, що захоче і з маєтками, і з людьми. Ці люди необтесані, грубі, без найменших моральних засад. Пристойної поведінки не хочуть учитися від чужинців. Ця нація, народжена в рабстві, стає скаженою при найменшому проблиску волі. Покірні, коли загнuzдані і в ярмі, вони самі визнають себе за рабів царя. Вони визнають, що їхній цар має всі права на їхнє майно, на їхнє тіло і життя. Цю міру вони прикладають і до інших народів. Чужинцям, що опинилися в Московщині, москвини накидають ярмо, що його самі носять, і вимагають від чужинців бути такими ж рабами, як і вони. Якщо **чужинець** пробує втекти з Московщини, то, спіймавши, вони карають його як «беглава», с. т. раба, що втік від власника.

Члени вищої верстви, хоч і самі раби, на нижчих від себе дивляться з величезною пихою, поводяться з ними, як з рабами. Не маючи найменшої культури, вони ошуканство вважають за верх мудрости. В брехні вони не мають меж ані найменшого сорому. Основи людських звичайних чеснот є такі чужі москвинам, що у них сама підлість вважається за високу чесноту. Ця нація має таку нелюбов, ненависть до свободи, що протестують проти свободи і всіх благ, що свобода приносить. Москвини так звикли до свого рабства, що ледве чи коритимуться доброму і мудрому монархові, який обмежився б властивими йому функціями і не втручався б у приватне життя підданих на кожному їх кроці. На приятелювання і приязнь москвини дивляться виключно з погляду користі для себе. Московські солдати мають звичку жорстоко і з власної волі бити ув'язнених, знущатися з них і всякими способами катувати. Серед москвинів завжди і всюди можна знайти за гроші фальшивих свідків. **За пару рублів москвин складе фальшиву присягу на св. хресті і Євангелії.** Навіть у турків нема такого гидкого і добровільного самопониження перед вищими і такої жорстокости перед безборонними» (J. G. Korb. «Diarium itineris in Moscoviam Perillustris», 1701). Пізніше навіть самі москвини писали:

*То земной едет бог,
То отец наш казнить нас ізволит,
І на улице сколько там била талпи:
Васеводи, баяре, манахі, папи,
Мужики, старікі і старухі –
Все пред ним навалілись на брюхе...*

А. Толстой

Данський посол Й. Юст у своїх спогадах (1712 р.) пише: «Хоч тепер москвини намагаються мавпувати культурні нації, і хоч вони і переодяглися у французькі шати, і хоч виглядають назовні ніби цивілізованішими, як раніш, але кожний з них залишився і понині тим, чим він був, – варваром і рабом. Коли москвини сваряться, то навіть аристократи плюють один одному в обличчя і прозивають «вор», «машеннік» (зłodій, шахрай). На офіційному святкуванні, що його робив цар Пётр, найвищі вельможі понापивалися, як свині, горлали щосили, свистали, звертали, плювали один на одного, лаялись найогиднішими словами і т. п. так, що присутні чужоземні дипломати мусили втікати за першої можливости. У стосунках з москвинами єдино помагає тверда мова: мусите вживати гру-

бої, гострої, простацької мови, тоді вони піддадуться; коли ж говорите до них ввічливо – нічого не дістанете. Всі і все обкладено величезними податками. Суд можна легко купити, навіть найвищий, заплативши канцлерові А. Меншикову 20–30 тисяч рублів, з яких **цар бере свою пайку**» (J. Just. «Memoires», 1712).

Англійський дипломат Г. Малмсбурі пише в 1778 р., що підслесливність та плазування перед вищими вкупі з пихою до нижчих є властиві всім москвинам. Їхні забави, їхні доми всередині і кількість слуг мають чисто азійський характер, хоч вони і намагаються наподобуватися європейцям.

Французький історик J. Michelet (1798–1874) писав: «Московщина, використовуючи європейські ідеї і свободи, поширює замішання в Європі. Вона напала на Польщу, ніби обороняючи селян від гноблення їх польською шляхтою. Напала на Туреччину, ніби обороняючи політичну і релігійну свободу балканських слов'ян. Своєю пропагандою Московщина руйнує духові і моральні основи у кожного народу, що став її жертвою. Московська пропаганда каже нам сьогодні: «Я – справжнє християнство», а завтра скаже: «Я – справжній соціалізм» (це сказано понад сто років тому. – П. Ш.). Москвини збудували свою імперію на сліпій, дикій вірі в своє післанництво, не звертаючи жодної уваги на жертви, навіть своїх людей. Передумовою свого успіху вони вважають цілковите знищення особистості і знівечення всього духового життя. Якщо ми допустимо Московщину до участі в європейських справах, то тим впустимо в Європу розклад і колотнечу». Чи й Мішле був пророк, чи знав москвинів і вмів логічно думати?

Вмів логічно думати і член французького Конвенту Буасі Д'Англя. Він сказав на засіданні Конвенту в 1795 році: «Вже 60 років минуло, як Московщина поневолила Україну, Кавказ, підбила Грузію, Крим, поділила Польщу. Кажуть, що Московська імперія це – велетень на глиняних ногах, що корупція роз'їдає її, що рабство позбавляє її всякої енергії, що, поширюючись, вона тим самим сама готує собі кінець, що кожне її нове завоювання – це крок до її катастрофи. Погоджуюсь з усім тим. Але чи ця потвора не знищить нас скорше, ніж сама загине? Подумайте про це. Час минає. Московська орда готується. По раз другий рушить на Європу Аттила, і ми загинемо, якщо своєчасно не зупинимо ту азійську навалу». Це було сказано понад 150 років тому.

Англійський професор Е. Кларк пише: «В подорожі по Московщині повставали великі труднощі для нас завдяки нашій неувазі

до московських порядків та звичаїв. Підписуючи «подорожню», с. т. формуляр на поштові коні, чужинцям рекомендується додавати до своїх імен якийсь високий титул. Без цього москвини дивляться на вас, як на такого ж раба, як і вони самі, і тому ви наражаєтесь на образу, здирство і запізнення. Ця обережність настільки важлива, що досвідчені подорожні додають до своїх імен найфантастичніші титули, напр., герцог, барон, генерал, інспектор, професор тощо. В цьому є така велика потреба, що перед нашим виїздом з Москви один високий урядовець запевняв, що ми матимем багато перешкод в дорозі, бо хочемо подорожувати скромним іменем громадян Англії без титулів. І справді, ми мали більш ніж досить причин пожалувати, що не послухали тої поради і не додали ніяких титулів до своїх імен» (E. D. Clarke. «Travels in Russia», 1816).

Так було в царській імперії. А ось у пролетарській. Французький соціаліст і москвофіл проф. А. Жід на запрошення москвинів подорожував по СРСР (перед 2-ю війною). Він пише: «Будучи на Кавказі, я хотів був післати телеграму Й. Сталінові, в якій було речення «Я почувую потребу післати Вам своє найсердечніше...». Телеграфіст відмовився прийняти цю телеграму, пояснюючи мені, що до Й. Сталіна не можна звертатися, кажучи йому просто «Ви», але треба додати щось подібне, як, напр., «великий вождь, геніяльний тощо» (A. Gide. «Return de la Russie»).

Чужинці дивуються і не можуть зрозуміти, яким чином соціалістична і пролетарська країна СРСР повернула, здавалось би, ненавиджені старі зовнішні ознаки буржуазно-дворянського поневолення – всі оті уніформи, хрести, медалі, ранги та інші колись «буржуазні предрассудки». Тепер в СРСР носять блискучу уніформу не лише військові та поліцаї, як в інших державах, але носять її також цивільні урядовці, і не лише державні, але й «громадські», як, напр., інженери, учителі, студенти, учні. А головне – на всіх тих уніформах показані кількаразово (щоб не помилитися) РАНГІ. Американець В. Гвайт, що подорожував по СРСР, каже: «В британській та американській армії тяжко відрізнити старшину від рядовика: треба зблизька придивлятися відзнакам, в армії СРСР старшину можна відрізнити від рядового на віддалі чверть кілометра» (W. L. White. «Report on the Russians»). Портрети московських вождів з цілим іконостасом бляшанок на грудях кожний з нас бачив... «Нічим не оправдана пиха московського аристократа, який часто не вмів читати-писати, від якого смерділо на віддалі півкілометра – часто набирала дитячо-дикунських форм», – писав 250 років тому данець Ю. Юст.

Переконаний монархіст, французький маркіз А. де Кюстін в 1839 році поїхав до Петербургу, де його приймали бенкетами. Прийняв навіть сам імператор Нікалай I і довго з ним розмовляв. Повернувшись до Франції, А. Кюстін написав книжку про москвинів. Москвини і нині скаженіють, коли згадаєте їм про цю книжку. Нікалай I не шкодував грошей французьким авторам, щоб вони написали про москвинів щось протилежне до А. Кюстіна чи бодай негативно скритикували його книжку. Тут зреферуємо з неї скорочено і уривочно дещо лише.

«Від часу, коли я побував в Московщині, я бачу дуже чорне майбутнє Європи. Я думаю, що головним призначенням Московщини є покарати інвазією здрібнілу культуру Європи. Та східна тиранія загрожує нам, і ми впадемо її жертвою, якщо наші (європейські) роздори та несправедливості роблять нас заслуженими такої кари». Кремль – це витвір, безперечно, надлюдської істоти, але істоти злоторної. СЛАВА В РАБСТВІ – це є алегорія Кремля. Це диявольське спорудження цілком надається на мешкання постатей з Апокаліпси. В архітектурі Кремля все має символічне значення. Темні кремлівські церкви з їх вузьким склепінням нагадують льохи. Це – мальовані в'язниці, а палати кремлівські – це позолочені темниці... Цю твердиню збудував не Іван IV, але він в ній народився, там помер і туди повертається його дух. Кремль – це капище деспотизму – збудували італійські архітекти. Вони будували всюди, але ніде не створили щось подібного до Кремля. Це пророчий дух Івана III збудував палац для тирана – свого онука... На дні душі московського народу дикунська байдужість до святости слова, до широти почувань, до справедливості закорінена глибоко, як і брехня у всіх його вчинках і поступованнях. Інші нації ненавиділи тиранію, московська ж любить її. Цей нарід вважає покору за найвищу чесноту, тому і зберігає тиранію для своїх нащадків. Де інде Івана IV вважали б за потвору, що її виригнуло пекло, і огида до нього жила б в наступних поколіннях. А у москвинів навпаки: тиранія Івана IV викликала у них подив, пошану і любов до нього. Коли він вмер, то ціла московська нація – включно з дітьми закатованих ним жертв – щиро оплакувала його смерть. (Так само і смерть В. Леніна. – П. Ш.). Політична слухняність у москвинів є якимось просто релігійним культом. Своїх не обмежених нічим володарів (самадержцев) вони називають ласкаво, пестливо «батюшка» і вірять у свого «батюшку» далеко більше, як у Бога. Плазуючи біля ніг тирана, із сльозами благають його, щоб він зберіг те, що зненавидів би

кожний нарід. Із сльозами і любов'ю заприсягаються коритися його тиранії. Заприсягаються ВСІ: вельможі і жебраки, великі і малі, всі стани – вся нація. Благають, бо передчувають, що безладдя, яке повстане у них без тирана, зруйнує їхню імперію рабів. Направду, цей нарід любить рабство більше, ніж інші народи люблять свободу. Не то свободу, але й навіть звичайну лагідність москвин вважає за слабкість і охоче кориться жорстокості, вважаючи її за силу. Нічого, крім страху, його не обеззброює. Єдиною спонукою їхньої діяльності є страх і користь... В Московщині не існує середини між тираном і рабом. Як не дивно, обидві риси знайдено в кожного з них. Кожний москвин є тиран і раб в одній особі... Їхня веселість виглядає гірше за смуток. Вони, як діти чи дикуни, живуть настроями; вранці забувають, що планували зробити вчора, порох та дим, хаос та небуття – це все, що може виникнути в москвина... москвин сполучує скрайню пиху із скрайньою зневірою у власні сили; назовні пиха, а всередині стурбоване рабство. Це я бачив у кожного москвина. Взагалі, у москвина зовнішність є всім, а зовнішність у них найбільш облудна, як будь-де інде. Тому кожного, хто піднесе цю фальшиву маску, москвини вважають своїм найгіршим ворогом. (Слушно! – П. Ш.). Все життя, у всіх його проявах у цій країні (Московщині) є суцільною змовою проти правди. Москвини вважають зрадником кожного, хто не є брехуном; вважають державною зрадою заперечення брехні. Історія країни є власністю царя, і він змінює її, як хоче; він щодня роздає своєму народові історичні правди, оброблені відповідно до вимог того дня (чи не про СРСР писав А. Кюстін понад 100 років тому? – П. Ш.). У Троїцькому монастирі, крім безліч прерізного гробацтва, була книгозбірня. На всі мої довгі прохання показати її, я діставав вперту відповідь: «Це заборонено».

Коли я казав москвинам, що їхні ліси зле зберігаються і їм колись забракне палива, то вони сміялися з мене, бо в канцеляріях їхніх міністерств точно записано, скільки кожна губернія має лісу, і той рахунок показує, що їхні ліси безмежні... на папері (Чи ж не советське планування врожаїв? – П. Ш.). А. Кюстін прочитав у «Петербурзьких Ведамастях» (4.III.1837) і переповів у своїй книзі, що рязанська селянка виказала владі свого сина, що втік з війська, і за це цар нагородив її срібляним орденом Анни з написом «За пильність». А. Кюстін далі пише: «В серці московського народу повно розхристаної амбіції, яка не знає меж. Така амбіція може затруювати лише рабські московські душі. Московська нація є істотно загарбницька, пожадлива внаслідок злиднів. У рабському

упокоренні вона наперед покутує надію поширити тиранське панування на інші нації, яких славу і багатство вона сподівається загарбати. Ця надія розважає її в її ганьбі, і, щоб змити з себе ганьбу рабства, нарід рабів мріє про панування над світом. Москвини обожають не імператора Нікалая I, а пана нації, нації амбітнішої за свого імператора... Московщина дивиться на Європу, як на свою здобич, яка раніш чи пізніш – через наші роздори – може бути їхня. Московщина розпалює і роздмухує в Європі анархію в надії скористатися зіпсуттям, нею викликаним, для своєї мети: це історія Польщі, розпочата на велику скалю... В Петербурзі казали мені: «Європа вступила на шлях, яким ішла Польща; Європа виснажується через свій порожній лібералізм в той час, коли ми, москвини, стоїмо могутні власне тому, що не маємо ваших європейських свобод. Ми потерпимо в армії деспотизму, але колись ми примусимо інших заплатити за наше приниження (рабство)»... Далі пише А. Кюстін так: «В Московській імперії уряд панує над всім життям, але нічого не животворить. Московські матері мають більше причин оплакувати народження дитини, ніж її смерть... москвини визначаються хіба тим, що вміють мавпувати; їм цілком бракує винахідливості, цілком бракує духа творчості. Це є суспільство імітаторів, а коли людині несила створити свого, лише може мавпувати, то її «творчість» обертається в карикатуру. Москвини не дали нічогоісного до світової скарбниці людського духа. Не дали навіть і ті москвини, яких вони назвали «велікімі», бо й ті «великі» лише копіювали європейців. Москвини мавпують лише форми європейської культури, а духа тої культури вони не приймають, бо він є надто чужий їм. Не маючи сили створити щось своє власне, мавпуючи чуже бездушно, механічно, москвини створили під назвою «русская культура» лише карикатуру культури. Правда, у фальшуванні, у підробці москвини мають великий хист... Навіть релігія у москвинів не є прагненням людської душі. Їхня релігія вийшла з царської канцелярії, щоб тримати порядок у державі. Московські священники були, є і будуть завжди ніким іншим, лиш поліцаями, вбраними в іншу від світських поліцаїв уніформу (напр., священники в ССРСР. – П. Ш.). Про московську національну гордість – церкву св. Васілія Блаженнава в Москві А. Кюстін каже: «Країна, де подібна будова зветься місцем молитви, не є Європою; це Індія, Персія, Китай, а люди, що йдуть вклонитися Богові до цієї строкатої скрині, не є християнами». Пригадаймо, що цю самісіньку думку висловлює і наш Т. Шевченко. Він записав до свого «щоденника»: «Війшов я до притвору

(московської церкви. – П. Ш.) і з перестрашу спинився. Мене перестрашило якесь препогане чудо-диво, намальоване на трьохаршинній дошці. Спочатку я думав, що це індійський Ману чи Вішну заблукав до християнського храму... В самому Богослуженні (московському. – П. Ш.) показалося мені щось тибетське чи японське... Сьогодні велике свято в християнським світі – Петра і Павла, а тут колосальна п'ятика з цього приводу» (Т. Шевченко. «Дневнік»). Послухаймо далі А. Кюстіна. Він каже: «Та було б несправедливо винуватити імператора в нещастях москвинів чи в хибах московського уряду. Бо ж сили монарха не вистачило б, якби він захотів людяно керувати своїм нелюдям народом. Москвини оправдують і схвалюють нелюдність і злочин, якщо те відповідає інтересам і бажанням їхньої країни. Московщина далеко більш подібна на татарський Сарай, ніж на грецьку Візантію... Я подав дещо з царювання Івана IV тому, що москвини наших днів є такі самісінькі, як і за Івана IV. Щоб належно оцінити європейську свободу, треба пожити в тюрмі, що називається Московщина. Кожний, хто пізнав життя в Московщині, буде задоволений з життя в будь-якій європейській державі, під будь-яким європейським урядом» (Переказано скорочено за: А. L. de Custin. «Journey of Our Times»).

Так! Москвини ті самісінькі за часів Івана IV, за часів А. де Кюстіна і за наших часів. Це підтвердив і лідер московських соціалістів – демократ А. Керенській в 1950 році, коли він повторив слово в слово святу московську догму, догму всіх часів: часів Івана IV, Петра I, Єкатеріни II, Нікалая I, Леніна: – «Ліпше тиран, ніж розподіл нашої імперії». Цей авторитетний голос московської демократії однодушно підтвердили і щодня підтверджують своєю діяльністю всі московські партії, угруповання, організації: інтернаціоналістичні, соціалістичні, демократичні, наукові, мистецькі, літературні, включно з Московською Церквою. Яким же бездонним ідіотизмом є – на тлі цього – бараняча віра українських демократів: мовляв, московський народ є невинний, мовляв, він також страждає під тиранією царів і большевиків. Як бачимо, навіть сторонній чужинець А. де Кюстін ще 115 років тому бачив і розумів те, чого не бачать і не розуміють наші національні євнухи-кастрати навіть тепер. Чужинці ж і тепер бачать непереривну від часів Івана III тяглість, тотожність московської психіки, культури, політики. Напр., американець В. Бедел-Сміт.

В. Бедел-Сміт був американським амбасадором в СРСР. Книжку А. Кюстіна перевидано (англійською мовою) в Америці в 1952 р.

Передмову до того видання написав В. Бедел-Сміт. Він пише: «Читаючи книгу А. де Кюстіна, написану в 1843 році про імперію Нікалая I, я думав, що читаю про СРСР 1943 року. В такій мірі була їх неймовірна тотожність, хоч розділяє їх час понад сто років» (вільний переклад). В. Бедел-Сміт сам написав книжку про своє амбасадорство в СРСР. В ній читаємо: «Основа большевизму є чисто московська. В. Ленін та Й. Сталін розбудували цю основу (большевицьку) на столітніх традиціях деспотичного самодержавства московських царів. Советська політика – це подружжя старого московського імперіялізму з молодого комуністичною ідеологією. А фактично большевизм є цілком тотожний з московством» (вільний переклад за: W. Bedell-Smith. «My Three Years in Moscow»).

Те саме пише колишній комуніст американський проф. В. Чемберлен: «Чим довше жив я в СРСР (а він жив там 15 років, знає московську мову й історію. – П. Ш.), тим більше мене вражало те, з якою великою силою стара царська адміністративна теорія і практика вдержалася в СРСР. Численними нитками, паралелями, часом дивними, часом смішними, часом зловіщими зв'язана автократія царів з автократією советською. Я переконаний, що можна далеко більше і ліпше пізнати дух і реальне життя СРСР, простудіювавши добрий підручник історії Московської імперії, аніж порпатись у промовах советських лідерів та їхніх статистичних числах. Найяскравішою ланкою між старою і новою Московщиною є абсолютно новий характер держави з його невіддільними наслідками – цілковитим невизнанням і глуфом над правами людини. Короновані автократи минулого і некороновані автократи теперішні вбивали і висилали ненормальну, на погляд європейця, кількість людей. Дух передреволюційних жидівських погромів воскрес у ліквідації «куркулів» (українців. – П. Ш.). Новий націоналізм в СРСР є чисто московський. Всі нові ордени і медалі носять імена московських національних героїв. Українські гетьмани, татарські хани, грузинські князі – національні герої немосковських народів підозріло забуті... Коли порівняємо СРСР з Московщиною часів Петра I, то аналогії знайдемо, як грибів по дощі. Читаючи книжку «Русская фабрика в прошлом и настоящем» М. Туган-Барановского, я із здивуванням знайшов там цілу купу конкретних проблем, що їх намагався рішеннями Пётр I тоді, і ті самісінькі проблеми намагається вирішити Й. Сталін тепер. У XVIII ст. Пётр прикріплював до фабрик робітників на 10 років. Й. Сталін прикріплює на ціле життя. Товари, що їх виробляли московські фабрики XVIII ст. були дуже дорогі

і дуже поганої якості. Тепер те саме. Щоб поліпшити якість товарів, тоді рубали голови директорам фабрик. Тепер їх розстрілюють. Пьотр будував за державні гроші фабрики і віддавав їх багатим людям – на догідних умовах сплати їх – не питаючи їх згоди; навіть накидав силою («А буде волею не похотят, то неволею»). Ясна річ, така фабрика оберталась у державну установу. Тепер в ССРС ВСІ фабрики є державні установи. Вдержати чужинецького фахівця тоді можна було лише великою платнею, бо чужинці не могли витримати дикунства та бюрократизму московського життя. Точнісінько так і тепер в ССРС. Тоді чужинці мусили жити відокремлено від москвинів (в «німецькій слабаде»). Тепер в ССРС вони живуть у ще гіршому відокремленні. Тоді за чужинцями постійно слідкувала поліція. Тепер за кожним чужинцем в ССРС йде тень агента ГПУ. В договорі Д. Рузвелта про визнання ССРС є пункт про право американців мати свого священика в Москві. Абсолютно ідентичний пункт є в договорі Московщини з Німеччиною у XVIII ст. Тепер чужинецькі амбасади примушені урядом ССРС купувати харчі не за советські рублі, а за валюту. Те саме було і 200 років тому. За царів «гнілою Запад» був улюбленим кличем т. зв. «слов'янофілів». Цей самісінький клич посилено втлумачують у голови московської молоді тепер. Месіянїзм передреволюційної Московщини – III Рим знайшов свою нову форму в III Інтернаціоналі. За Петра I і його попередників Московська держава робила внутрішні позики, яких ніколи не повертала і за які ніколи не платила процентів. Так само і в ССРС. Саме тоді, коли советський уряд заборонив чужинецьким кореспондентам відвідувати голодові райони, я прочитав біографію Б. Годунова і здивувався, читаючи такий заступ: «Б. Годунов думав, що можна побороти чутки про голод мовчанкою. Він думав, що можна заховати аж надто очевидну правду офіційними запереченнями. Найбільше він боявся, щоб не дізналися про катастрофу за кордоном. Для того він організував «багаті» походи перед вікнами чужих амбасад в Москві. В 1603 році було заборонено по містах виходити на вулицю в лахміттях. Балачки з чужинцями також були заборонені, щоб хто-небудь не «прабалталса», с. т. не сказав про голод. Цей уступ з історії подій в 1603 році може бути слово в слово описом подій 1933 року. Московські державні урядовці тікали за кордон в 1664 р. (Г. Катошихін), а також тікали і в 1929 р. (Г. Беседовській), і обидва написали книжки про жах і маразм московського життя і політики... У 30-х роках XIX століття московський уряд засудив заочно на каторгу проф. В. Печеріна за те, що він не хотів поверну-

тися з-за кордону до Московщини. Тепер уряд ССРСР засудив за те саме і на ту саму кару сотні нових печеріних. Син канцлера В. Ордин-Нащокіна втік у 1660 р. до Гданська, щоб там учитися. Тоді, як і тепер в ССРСР, вся родина відповідала за переступ кожного свого члена. Канцлер В. Ордин-Нащокін мав бути покараний на смерть, цар Алексей відклав кару на якийсь час, наказавши батькові привести на «родіну» сина живого чи мертвого. Тисячі людей в ССРСР загубили своє життя виключно тому, що члени їх родин втікли на еміграцію за кордон. Цар Іван IV (1530–1584) не дозволив виїхати за кордон московці, яка одружилася з данським послом у Москві. У листі до данського короля Іван IV мотивував: «В нашому царстві нема звичаю віддавати вільних людей у рабство. Ця жінка є уроджена московка, і тому ми не можемо віддати її в рабство до Данії». Найпалкіша фантазія не може уявити собі такого цинізму володаря держави, в якій не було ані одної-однісінької вільної людини. За часів останньої війни до Москви приїхало чимало англійських, американських та інших фахівців. Деякі з них поженилися з московками. Уряд ССРСР не дозволив виїхати за кордон тим жінкам разом з чоловіками, мотивуючи тим самим, що і Іван IV, лише в інших виразах. Заборонив, незважаючись на те, що стосунки між ССРСР і Заходом були найбільш приятельські і московини дуже потребували допомоги від західних держав.

Таких аналогій можна наводити без кінця і краю, з тою лише різницею, що советський уряд тисячократно побільшив, поширив, удосконалив примітивні методи царського уряду. Відповідно до того і збільшилася кількість жертв. Напр., царська цензура була чисто негативна і не зачіпала авторів, що писали на теми неполітичні. За царів ніхто не примушував письменників співати дитирамби царській політичній чи економічній системі, а тих письменників, які писали монархічну пропаганду, ніхто не читав. Тепер же в ССРСР не лише заборонена критика, але й вимагається від письменників славословити советське життя і прославляти советських лідерів. Інакше дістане ім'я «врага народа» з усіма з того виникаючими наслідками. Московський спосіб вирішення соціальних проблем є в повній гармонії з національними рисами вдачі москвина. Цілковитий брак почуття міри, повна негачія прав і життя індивіда є також в повній гармонії з їхнім історичним минулим, яке тримає під своїм непереможним впливом і сучасну Московщину». «На москвинів цілком не мали впливу три великі культурні рухи в Європі: Ренесанс, Реформація і Велика Французька революція. До ХІХ ст. моск-

вини не мали ніяких культурних досягнень ані в літературі, ані в мистецтві. Також не мали і в науці та філософії здобутку, хоч би приблизно рівного досягненням європейців. Не мали москвини своїх ані Данте XIV ст., ані Шекспіра XV ст., ані Волтера XVIII ст. Не зачіпали Московщину і великі релігійні рухи Заходу. Москвини не мали навіть натяку на щось подібне, як Тома Аквінський, Ігнатій Лойола, Блез Паскаль, Мартін Лютер, Жан Кальвін чи Іван Гус. Навіть в XIX ст., в добу великого інтелектуального пробудження і розквіту культури в Московщині, московські революційні теоретики не цікавилися проблемами охорони громадянина від зловживань влади, але обговорювали виключно проблему, як ужити державну владу для перебудови суспільства на колективістичне. Цей факт говорить дуже багато» (Подано скорочено за: W. H. Chamberlin. «Russia's Iron Age» і «Russian Enigma»). Інші американські й англійські професори, як, напр., М. Номад, І. Борнам, Ф. Войт, Г. Кон та ін. повторюють, що сказав В. Чемберлен, тому з їх писань наводимо лише малі уривки. І. Борнам пише: «Тепер московський націоналізм в СРСР далеко перевищив націоналізм царської Московщини. Нема ніякого розходження поміж большевицькою ідеологією й їхньою тиранією та агресією, бо ж властиво завданням їхньої ідеології є виправдати і закрити ту тиранію й агресію. Псевдоінтернаціоналізм московських большевиків – що час від часу демонструється III Інтернаціоналом – є ніщо інше, як поширення московського націоналізму на світову скалу. Їхній «інтернаціоналізм» належить до тої самої категорії, що й гітлерівська «п'ята колона» чи британська «Інтеліджент сервіс» (J. Bornham. «The Managerial Revolution»). Він у своїй іншій книжці («Containment or Liberation») ґрунтовно доказав тезу (українську), що лише наступ на москвинів, а не замирення з ними врятує світ. Московські «протибольшевицькі» емігранти подбали, щоб ця книжка не була дуже поширена в Америці.

Розумів московську душу й американець Ф. Войт, який каже: «Нелюдяність К. Марксової науки надзвичайно добре пасувала, підходила до глибокого варварства москвинів. Марксівський месіянїзм знайшов найглибший і найширший відгук саме в країні месіянської віри – в Московщині. Марксове безбожництво найсильніше притягнуло до себе саме московський наїрід, який завжди був готовий перейти до цинічного глуму над релігією. Сама ароганція Марксових догм, яку В. Ленін підніс до ментального деспотизму, полегшила марксистові опанувати душу московського народу, народу, що мав

вроджений нахил і до скрайнього насильства, і до скрайнього рабства... СССР не лише не зреволюціонував цілого світу, але, навпаки, сам став контрреволюційною силою. Всюди, де лиш революція починала осягати успіхів (у Німеччині, в Австрії, в Мексиці) відразу та революція ставала предметом руйнуючої, ворожої акції Московщини. Провідників тих революцій Москва проголошує угодовцями, зрадниками пролетаріату, лакеями буржуазії, соціальними фашистами і т. п. Нема найменшого сумніву, що коли москвини матимуть досить мілітарної сили, вони пробуватимуть завоювати весь світ, починаючи від встановлення (збройною інтервенцією) лялькових держав у всіх країнах, що межують з Московщиною» (скорочено за: F. A. Voigt. «Unto Caesar»). Це було написано в 1938 році. Пророцтво чи здібність логічно думати, виходячи з правдивого знання правдивого москвина та історії його імперії?

Вміє логічно думати і німецький професор Е. Раншофен-Вертгаймер, коли пише: «Комуністичний Інтернаціонал в Москві, ніби допомагаючи революційним рухам у світі, в дійсності лише пішов слідами царя Александра I. Змінилася лише назва: раніш називався монархізм, а тепер комунізм. Та не змінилася мета – накинути свою московську ідеологію, а з нею і свій московський соціальний устрій всьому світові» (за E. Ranschofen-Vertheimer. «Victory Is Not Enough»).

Добре розумів душу москвина і другий німець О. Шпенглер, пишучи: «Большевицьке царство не є державою в європейському розумінні. Воно складається, як Кипчак (монгольська держава), з пануючої Орди, що зветься комуністичною партією, з всемогучим Ханом та послушної їм безправної маси рабів. Там, в СССР, панує татарський абсолютизм і безоглядно морально брудний, жорстокий, з мордами, як буденним методом управління, з можливістю появи нового Джингіс-хана, що загорне Азію й Європу. Москвини в своїм світогляді і в своїх почуваннях лишилися і донині, як і північний китаєць, манджур чи туркмен, – кочовиками, номадами. Для москвина його батьківщиною не є його село, а широкі простори «матушкі Расеї». Душа москвина жене його до вічних і безцільних мандрівок. Чи є в СССР люди, які дійсно вірять у комуністичний ідеал і на нього поважно вважають? Чи не є він лиш засобом для наступу на зненавиджений немосковський світ? Коли одного дня – з міркувань державно-політичної доцільності – буде викинена на смітник комуністична фразеологія, тоді нічого в основі СССР не зміниться» (O. Spengler. «Jahre der Entscheidung»).

Отже, бачимо, що сторонні чужинці – включно з москвофілами – одноголосно стверджують, що сучасна московська національна, т. зв. «большевицька», партія нічогісінько нового не створила і не завела, лише точно, до дрібниць точно, наслідує своїх царів. Усе життя в СРСР – економічне, соціальне, культурне і духове – це точна копія життя Московщини за часів Івана IV, Петра I, Єкатеріни II, Нікалая I. Точна копія не лише в змісті, але навіть і в формі. Змінили тільки термінологію та поширили московський маразм на всіх немосковських землях. Відповідно збільшилася і кількість жертв.

Спроби хоч трохи європеїзувати москвинів тягнулися дуже коротко – лише від 1855 р. до 1917 р., – і ті спроби закінчилися, як ми самі бачимо і як стверджують чужинці, повним фіяском.

Термін «революція» означає знищення старого ладу і створення нового. Москвини ж у жовтні 1917 року зробили якраз навпаки: знищили те нове, що почало розвиватися з 1855 року, а повернули старе, освячене столітніми традиціями, царське. Проречистим символом того акту було перенесення столиці з «вікна в Європу» – Петербургу до старої національної Москви, до Кремля, де живе дух Івана IV донині. Цей дух Івана IV Лютого керує і сучасними резидентами Кремля. Коротко, т. зв. «актябрьская ревалюция» була не революцією, а цілком навпаки – була КОНТРреволюцією. Це влучно висловив наш поет:

*Ця філософія російська
Здається надто не нова:
Русь – Рим, христілюбиве військо,
Синод, нагайка, Петербург
Та хижий світ сибірських пург.*

*А втім, масштаб поширивсь значно –
З «асвабодження славян»
Наш Смердяков вже мріє смачно
Про «пралетарії всіх стран».*

*Не «щит», не «крест» і не «праліви»,
Тепер вже планетарний план –
Одеського босяцтва зливи
Перехлюпнуть за океан.*

*Відомо ж: пуп землі в Тамбові,
Святі всі «русскімі» були,*

*Злучили Маркса з Соловйовим,
Леонтьєвим переплели.*

Є. Маланюк

Нарешті виникає переважне питання: чи ті нелюди, москвини, стануть колись людьми, чи ні?

Відповідь на це питання дає біологія, точніше, генетика. Вона відповідає: Ні. Чому? Про це говоримо в XI розділі, а тут лише скажемо, що людина успадковує не лише фізичні, але й **духові прикмети** батьків. Які саме прикмети має москвин, ми щойно сказали. Та й без генетики ми знаємо (бо ж на власній шкірі випробували), що сучасні москвини **повністю** успадкували ВСІ прикмети своїх предків, про яких ми навели тут свідчення чужинців.

Звідси і практичні вказівки для нашої політики. Вказівки, що їх коротко можна висловити так: **всьяке наше зближення до москвина – економічне, культурне, політичне – неминуче закінчиться новим ССРСР. Отже, ЛИШЕ ПОВНА ТОТАЛЬНА ІЗОЛЯЦІЯ УКРАЇНИ ВІД МОСКОВЩИНИ І ЦІЛКОВИТЕ ЗНИЩЕННЯ В НИХ САМИХ УСЬОГО, ЩО ХОЧ ТРОХИ СМЕРДИТЬ МОСКВИНОМ, СТВОРИТЬ І ЗАКРІПИТЬ УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ ДЕРЖАВУ.**

СПРОБИ ЦИВІЛІЗУВАТИ МОСКВИНА

*Добровільне рабство створює
більшу тиранію, ніж тирані можуть
створити рабство насильством.*

H. G. Mirabeau

Московський уряд розумів уже в XV ст., що годі розбудувати мілітарну силу держави, не піднісши культурного рівня бодай провідної верстви населення. Розумів також і небезпеку від надто великої кількості чужинецьких фахівців на відповідальних становищах. Державно-мілітарні інтереси вимагали піднесення культурного рівня Московщини. Своїх цивілізаторів москвини не мали, тому приневолені були запрошувати чужинців. Але тут уряд стрінув великий спротив москвинів. Ми вже згадували, що дикун-москвин дивився на все немосковське з великим страхом, підозрінням, яке переходило в ненависть. Про те, як і чому та ненависть повсталала, ми говорили. З впливом століть ксенофобія москвинів щораз збільшувалася, а за наших часів дійшла свого апогея. Московський історик В. Ключевській пише: «Невиразно пам'ятаючи, що корені світської науки криються в поганському греко-римському краї, москвини думали, що і сучасна наука живиться тими самими поганськими соками з того злого ґрунту. Тому філософська еллінська мудрість викликала у москвина почуття страху і ненависти. Ту мудрість вони мали за діло грішного вільнодумного людського розуму. В поученні московського «кніжника» читаємо: «Богомерзостен пред Богом всякій, кто любит геаметрію; а се душевние грехі – учітьса астраномії і елінскім кнігам». Інший кніжник писав: «Аще не учен словам, не учен діалектіке, риторіке і філасофії, но разум Хрістов в себе імею». Із страхом, закляттям і хрестом тікали московські «кніжніки» від еллінської та латинської мудрости. Участь у церковних «новшествах» греків та українців, яких підозривали в зв'язках з латинством, настирливе накидання ними наук, поширених на латинському Заході, нерозумна любов уряду до непотрібних – на думку москвинів – змін, які приходили з того ж Заходу, звідки уряд привозив і добре годував хмари еретиків, – все це поширювало серед мос-

ковського суспільства здогад, мовляв, всі ті церковні зміни робить латинство, а Нікон з його грецькими та українськими помічниками є знаряддям Папи Римського, який знову пробує златинщити святий православний московський народ» (В. Ключевській. «Курс рускай історіі»).

Патріарх Нікон доручив кільком українським та грецьким вченим-теологам виправити, відповідно до старих грецьких текстів, помилки в московських церковних книжках, що їх зробили напівграмотні московські переписувачі. Нічого нового Нікон не впроваджував, жодних змін не робив, але й ця звичайнісінька друкарська коректа книжок викликала в Московщині велику бурю і великий розлом у Московській Церкві. Противник поправок, чернець Саватій, писав цареві: «Ех, гасударь! Смутіліся і книгі портят. Свела їх с ума несовершенная їх граматіка да пріезжие нехаї» («нехаями» москвини називали українців. – П. Ш.). На Московському церковному Соборі в 1667 присутні східні патріархи докоряли протопопові Аввакумові, що він не визнає те, що визнають всі православні Церкви. На це Аввакум каже: «Вселенскіє учітелі! Рім давно пал, і ляхи в ньом же пагіблі – до канца лішілісь врагами хрістіанства. А у вас православіє пьострає от насілія Турскава Магамета. Немошни ви сталі і впредь пріезжайте к нам учітса; у нас Божею благодатью самадержавіє, а до Нікана-атступніка православіє біла чістає і непарочнає» (В. Ключевській).

Противники поправок, т. зв. старообрядці чи старовіри, масово збиралися в хатах і запалювали хати разом з собою. За роки 1675–1691 так спалили себе понад 20000 москвинів. Релігійний фанатизм? Ні! Релігійний фанатизм був і на Заході (св. інквізиція). Був на Заході і великий розкол в Християнській Церкві (протестантизм), але там ходило про великі принципи, про мотиви, про самі основи християнської релігії. Розкол же в Московській Церкві спричинили навіть не обрядові дрібниці, але чисто технічна справа коректи, напр., виправити «прігвозділі до хреста» на «прігвозділі ко хресту». Різниця в **одній букві!** 20 тисяч москвинів спалили себе із-за «трегубава-сугубава» алілуя (співати «алілуя» тричі чи двічі), або двох- чи трьохперсного хрещення і т. п. Темні маси? В. Ключевській пише, що противників поправок було дуже багато серед московської аристократії, але їхній страх втратити голови і маетки здержував їх від відкритого бунту. Так! Це був фанатизм, але не релігійний. Релігійний фанатизм можливий лише у народу релігійного, а москвини, як ми бачили, є народом глибоко атеїстичним. Справжнюю

причиною того розколу був страх москвина перед чужим, не відомим йому, в ксенофобії. На це натякає відповідь Аввакума і говорять інші факти, як, напр., такий. У 1683 р. український архітект Йосип Старченко побудував «трапезну палату» для Симонового монастиря в Москві. Архимандритом монастиря був також українець Гавриїл Домецький. Московський уряд заслав Г. Домецького на північ за те, що він «Сіманав манастирь пишна і бойка іспестріл латінськімі штуками і Київ паче мери хваліл» (В. Січинський. «Історія українського мистецтва»).

Старовірний розкол – це була московська НАЦІОНАЛЬНА революція. Це був перший активний протест московської нації (аристократії, священників, мужиків) ПРОТИ ЕВРОПЕЇЗАЦІЇ її урядовців. Цю думку більш ніж переконливо підтверджує **боротьба** москвинів ПРОТИ освіти, проти шкіл. Першого в Московщині друкаря данця В. Гатона москвини втопили, а його друкарню в Москві спалили. Другий друкар, українець І. Федорович, врятувався втечею в Україну, але його друкарню в Москві ті дикуни спалили (в 1553 році). А ось історичні факти московського шкільництва.

Єпископ-українець заклав при чудному монастирі в Москві греко-латинську школу для вишколу московських священників. За три роки уряд закрити ту школу, а управителя-грека заслав на Сибір за «неправавернасть». Міністр Ф. Ртіщев наказав у 1650 році синам вельмож Л. Голосову, С. Аляб'єву, І. Засецкаму, І. Іванову та ін. вчитися в українських монахів, яких для тої цілі Ф. Ртіщев привіз з Києва. Учні подерли книжки, тому що вчитися у київських монахів є гріх, бо їхня наука небезпечна для правдивої віри. Так говорила **молодь**. Міністр С. Медведєв подав у 1685 р. царівні Софії проект Академії; за тим проектом на ректора і професорів допускалося лише москвинів. За тим же проектом суворо заборонялося наймати домашніх учителів чужих мов, заборонялося мати і читати латинські, польські, німецькі і «літовскія печаті» (так москвини називали українські) книжки. За виконанням цього мала б пильнувати... Академія, якій надається право судити порушників і засуджувати їх до **спалення на огнищі**. В усім культурнім світі на Академію – найвищу наукову установу – накладається обов'язок дбати про всесторонній розвиток своєї національної науки, використовуючи всі досягнення світової науки. У москвинів, навпаки (як і все), – на Академію накладається обов'язок не допускати впливів «єретичних» світових наук на московську, ізолювати її від тих впливів, іншими словами, затримувати їх розвиток. Для московського уряду навіть

XVII ст. таке завдання Академії показалося надто варварським, і він той проєкт відкинув. Але московський уряд XX ст. той проєкт здійснив повністю, лише не палить «еретиків», а розстрілює. Академія Наук СРСР, власне, сповнює завдання, що його пропонував С. Медведєв 300 років тому. Прогрес!

Пьотр I заснував у Москві гімназію. На директора призначив полоненого саксонця Г. Глюка, що скінчив німецький університет і був дуже добрим педагогом. Г. Глюк поставив гімназію на високий рівень, запросивши 10 чужинецьких кваліфікованих професорів. **Усі учні діставали стипендію.** Попри це, на 300 місць у гімназії знайшлося тільки 40 учнів, і то лише діти дрібних урядовців, яким їхнє начальство наказало послати діти **під загрозою позбавлення служби**, якщо не посилатимуть. Ця гімназія закрилася в 1715 році з-за браку учнів. У 1714 році Пьотр видав указ про обов'язкову освіту дворянства (шляхти). Наказав закласти «цифернія школи» в кожній губернії. Тому, що добровільно ніхто не зголошувався, то школярів набирали силою і тримали їх замкненими («під караулом»), щоб не розбіглися. Вятський губернатор вислав військові відділи по дворянських маєтках губернії; арештовували дворянських дітей і привозили їх до школи у Вятці. В такий спосіб до Вятської школи настягали 96 учнів, але 59 втекли. Із 47 розісланих по губерніях учителів 18 повернулися назад, бо не було учнів. У 1722 р. Сенат опублікував до загального відома Височайший Указ, в якому Його Величність Імператор і Самодержець Всеросійський проголошує, що з Петербурзької Морської Академії втекло 127 студентів, і наказує їм під загрозою кари повернутися. Чи якийсь імператор коли-небудь підписував щось подібне?

У програмі Дворянської Старшинської Школи на військові науки і вправи призначався один день на тиждень; на московську мову – 6 годин тижнево, на французьку 14 год., на науку релігії – жодної; історії та географії цілком не вчили. Професор москвин М. Ломоносов (він вчився в Київській Академії) писав про Петербурзький університет: «...в ньом ні образа, ані падобія університетскава не відно»; професори лекцій не читали, але студентів «секлі розгамі». Між іншим, першим ректором того університету був закарпатський українець проф. М. Балудянський. Із-за спротиву москвинів він не міг поставити університет на належну висоту і тому зрезигнував. У Московському університеті, коли його заснували в 1755 р., було сто студентів (переважно діти українців, що жили в Москві), а 30 років пізніше було 82. На правничому факультеті в 1765 році

був... один студент. Тут варто пригадати, що в Київській Академії, аж до зруйнування її Петром I, було щороку понад 1200 студентів, а часом аж до 2000.

Дике XVIII ст.? Ось приклад з «культурного» XIX ст. У 1820 р. уряд послав високого урядовця А. Магніцького дослідити навчання в Казанському університеті. Після шестиденного дослідження А. Магніцький подав рапорт цареві, в якому доводив konieczність знищити той університет, і то публічно. Цар наказав не нищити, лише направити навчання і для тої цілі призначив... А. Магніцького. В 1734 р. Академія Наук вперше захотіла видати історичний літопис за прикладом Києва. Уряд не дозволив, бо... «там суть неіснуючі правди, що від них можуть піти спокуси серед людей». Отже, правди, але неіснуючі! Аж по 112 роках ці літописи вийшли, і то з **поправками** (С. Глід). Міністр освіти граф Б. Уваров наказав університетам при викладі філософії керуватися правилом, що вся європейська філософія є суцільною нісенітницею. Інший міністр освіти, князь В. Шахматов, казав: «Користь від філософії не доказана, але шкода від неї можлива». І це в XIX ст. Туподумні урядовці, реакціонери?

Ось голос московської культурної еліти, поступової інтелігенції. «Філософія втратила свій кредит в очах кожної людини, що нормально мислить; вже ніхто не вірить в її шахрайські обіцянки. Якщо нормально мислячі люди і звернуть свою увагу на філософію, то це робиться лише для того, щоб або поглузувати з неї, або ж посміятися з дурноти та легковірності тих людей, що їй вірять. Поважно займатися філософією може нині лише людина або напівбожевільна, або хибно вихована, або до скрайнього ступеня неук» (Н. Пісарев. «Сочіненія»).

Від забобонного московського ченця Савватія, через імператорське дворянство аж до поступової інтелігенції XX ст. включно – вперта, вічна ненависть до європейської освіти і культури взагалі. Червоні москвини, перебравши ВСІ традиції своїх попередників, здійснили мрії старовірів XVII ст., хіба з тою різницею, що позичають (чи крадуть) європейську техніку (лише техніку) для збільшення свого військового потенціалу.

Спроби прищепити москвинам зміст європейської освіти завели. Подивімось на спроби європеїзувати москвина в інших царинах життя, напр., на спроби обмежити абсолютизм влади. Читаємо в історії В. Ключевського (вільний переклад): «Московські міста управляли» призначеними урядом воеводами, яких за їх службу

годували самі міста. Звичайно за кілька років воєвода наживав і великий маєток, бо він був цар і бог у місті. Указ 30.01.1695 давав містам право **обирати** посадників, лише за той привілей місто мало платити подвійний податок державі. Із тодішніх 70 міст лише 11 скористали з того права; решта відмовилася, мотивуючи тим, що, мовляв, не можуть платити подвійного податку і що не мають з кого вибирати: Аналогічно указ з 10.03.1702 наказував землевласникам-дворянам вибрати серед себе 2–4 особи, яким указ давав право контролювати повітового (призначеного урядом) воєводу і разом з ним правити повітом. Дворяни поставилися цілком байдуже до цього даного їм права і мало де вибрали, тому уряд був вимушений сам назначати тих контролерів, а часом їх призначав сам воєвода (якого вони мали контролювати). Так ця спроба місцевого самоврядування вмерла природною смертю... Пьотр I повторив у 1713 році спробу завести місцеве самоврядування. Указом 24.04.1713 він наказав вибрати від 8 до 12 (залежно від розміру губернії) «ландаторів» з-посеред місцевого землевласницького дворянства, які мали бути «консиліумом» при губернаторі. В тому «консиліумі» губернатор мав бути... «не яка властитель, но яка президент, і все дела губернії решать большинством галасов кансіліума». Цю систему Пьотр змавпував з Остзейського (Балтицького) краю, коли його завоював. Ця спроба скінчилася так само, як і спроба 1702 р. з повітовою самоуправою, с. т. дворяни не захотіли вибирати тих «ландаторів», і уряд мусив сам їх призначати із списку кандидатів, що його прислав губернатор.

«Ці адміністративні реформи Петра I не були його лібералізмом, лише диктувалися інтересами державної скарбниці. Брауншвайгський посол Ф. Вебер, що прожив у Московщині п'ять років (1714–1719), пише: «Московські державні урядовці були неперевершеними майстрами в хабарництві. Способи хабарництва є такі численні, що дослідити їх – це те саме, що вичерпати океан. Самі москвини признавалися мені, що із 100 рублів зібраних податків, мабуть, лише 30 рублів доходили до державної скарбниці, а решта 70 рублів зникала по кишенях урядовців. І цікава річ. Великі обшири доброї орної землі стояли не оброблені, а по містах тинялися від ранку до вечора юрби людей, що нічого не робили».

«Заснований Петром за європейським зразком Сенат мав бути найвищою державною законодавчою і контрольною установою. Але ця установа показалася такою протиприродною для москвинів (колегіальний принцип), що найпекучіші справи лежали невірше-

ними кілька років. Пьотр особисто підганяв своїх сенаторів «дубінкою» (києм), карав їх жорстоко – нічого не помагало. Він наказав розглядати справи з пісочним годинником на столі, даючи найбільше три години на обговорення справи, після чого кожний сенатор мусив негайно писати свою думку (а як же це зробити, коли сенатори були неграмотні, як князь А. Меншиков, князь А. Долгорукий та інші? – П. Ш.). Засідання сенату були такі, що Пьотр мусив висилати на засідання гвардійських старшин, обов'язком яких було арештовувати сенаторів (найвищу владу. – П. Ш.), коли вони билися чи були п'яні. Мало хто з сенаторів уникнув суду чи підозріння в нечистих ділах. Сенаторів князя В. Волконського та Г. Апухтіна покарано публічно батогами. Хабарництво, крадіж державних грошей було «нормальним» явищем» (скорочено за: В. Ключевській. «Курс рускаї історії»).

Друга спроба обмежити абсолютизм царів була за цариці Анни в 1730 році. Канцлер князь В. Голіцин, цей білий крук серед москвинів, за виразом В. Ключевського, бо був єдиним європейцем у Московщині, зробив цю спробу. По смерті Петра II Верховний Совет (головою його був В. Голіцин), запрошуючи на московський трон герцогиню Анну Курляндську, виставив їй вісім «кондицій». Без згоди Сенату: 1) війни не починати; 2) миру не підписувати; 3) новими податками не обтяжувати; 4) військові ранги вище полковника не надавати і на високі військові пости не призначати; 5) без суду дворян смертю не карати; 6) маєтків, землі не дарувати; 7) на придворні посади не приймати; 8) держави прибутками і видатками не розпоряджатися. Анна без вагань погодилася і підписала в Мітаві ці «кондиції». Але по приїзді її до Москви 800 сенаторів, генералів і дворян подали їй прохання, щоб вона призначила комісію для перегляду тих 8 кондицій. Делегація, що принесла Анні те прохання, сказала їй: «Не хочемо, щоб цариці хтось диктував; вона мусить бути самодержцем, як були поперед всі наші царі». Тоді ж дворяни подали їй другу просьбу із 150 підписами, в якій «всепакорнейшие раби всепакорнейше просят всемілостівейше прінять самодержство своїх славних і дастойних предкав, а прісланние от Тайнава Савета і нею падпісанние 8 пунктов унічтожить». Анна наказала принести ті підписані нею «кондиції» і на очах приявних членів делегації порвала на шматки той документ під оплески задоволеної делегації. Так скінчилася десятиденна конституційна московська монархія XVIII ст. – підсумовує В. Ключевській і додає, що за Єкатеріни II дворянська самоуправа стала карикатурою, що втра-

тила всяке значення, а дворянські з'їзди обернулися лише у виставу дворянських дівчат на видання» («Курс рускаї історії»).

«Реформи Александра II лише здаються європейськими. Європейськими були, і то не завжди, лише зовнішні форми, але дух і внутрішній зміст тих реформ були дуже далекі від європейських. Старовіри казали цареві: «В тваеї навізне, гасударь, старіна наша радная нам слишітса». І це глибока правда. Самодержавство для москвина завжди було мрією, метою його змагань, не згадуючи вже про те, що самодержавство було для нього **конечною практичною потребою** в його щоденному житті» (А. Салтиков. «Две Расіі»).

«Сія саринь нічем, кроме жесточі, унята бить не может», – сказав Пьотр I про свій нарід і тої «жесточі» йому не шкодував. Його «дубінка» торощила тисячі московських голів за спротив європеїзації, бодай зовнішньої, технічної (зміст Пьотр лишав старий, московський). Впала «дубінка» – пішли в дубину всі європейські реформи.

Тут варто занотувати одну подію з 1825 року, яку москвини намагаються всіми правдами і неправдами піднести на рівень революції проти самодержавства своїх царів; намагаються змалювати її як широко закроений рух московського суспільства до європеїзації. Це їхнє намагання є звичайним московським перекручуванням історії.

Князь Г. Трубецкой та С. Муравйов, начитавшись європейської ліберальної літератури, заснували в 1816 році організацію під назвою «Саюз істинних і верних синов атечества». Як сказано в її статуті, ця організація ставила своєю метою допомагати урядові «в його благіх начінаніях». Існування цього Союзу не було тайною ані для уряду, ані для царя Александра I. Він особисто знав багатьох членів того союзу, знав, що вони є членами, читав їх статут і програму та їхні проекти. Він сам намовив письменника В. Тургенева вийти з союзу. Не один раз цар натякав іншим членам Союзу, що знає про їхню діяльність і плани. І ось таку організацію москвини називають революційною, що ніби мала скинути самодержавство.

По смерті Александра I трон мав би зайняти його брат Канстантін, але він був заручений з католичкою, полькою Ю. Грудзінською і відмовився від трону. Наступним по лінії був молодший брат Нікалай. Москвини поділилися на дві партії: одна за Канстантіном, друга за Нікалаєм, який уже був обняв владу. Провід Союзу рішив підтримати Канстантіна. Провідні члени Союзу були старшинами stolичної гвардії, і вони повели гвардійський полк до царського палацу, щоб скинути Нікалаєві війська розігнали їх про-

тягом двох годин. Провідників путчу ув'язнено, п'ятьох покарано смертю, решту вислано в Сибір. **Жодного руху той путч не викликав**, бо ж то була звичайна в історії Московщини спроба палацового перевороту. Лише в Україні повстав Чернігівський полк під проводом полковника Сергія Апостола (нащадка гетьмана Д. Апостола) і пробував взяти Київ та поширити повстання. Так легенько тріснула та мильна банька, яку московські історики охрестили гучним іменем «васстаніє декабрістав». Які революціонери були в тих повстанців, видно з таких фактів. Один з лідерів, Булатов, після розгону бунтівників ходив цілу ніч по церквах, каявся і молився. Ранком пішов до царя і виказав себе і все «Тайнає общества». Нікалай не повірив йому і збув жартами. Булатов з розпуки, що цар не повірив, розбив собі голову. Другий лідер, О. Безстужев, писав із Сибіру: «Божий перст і царський гнів мучить моє сумління. Я бачу, що свої здібності я зловжив; я міг би принести більше чести своїй батьківщині, жити з користю і вмерти чесно за свого Государя». Третій лідер, М. Муравйов, перед смертю признався, що він: «Завжди дякував Богові за те, що переворот НЕ вдався, що той виступ «не бил рускім явленієм», бо конституція взагалі не є щастям для народів, а для Московщини цілком не надається». Він додав, що день 14 грудня не шанувати, але соромитись його треба. Цих людей москвини називають революціонерами.

Другий приклад – це славний московський революціонер, **анархіст** М. Бакунін (1814–1886), емігрант в Європі і дуже активний в європейських революційних акціях. З нагоди роковин польського повстання 1863 р. він казав: «Скрізь, де з'явиться ім'я Расії, воно однозначне з брутальним гнобленням і ганебним невільництвом». А на Всеслов'янському Конгресі в Празі 1848 р. він остерігав делегатів, щоб не шукали місця в Московщині. Тоді він казав їм: «Ви хочете життя, а в Московщині знайдете лише тишу смерти. Ви домагаєтесь незалежності і вільного руху, а в Московщині існує лише рабський послух. Ви прямуєте до воскресіння, піднесення, світла й свободи, а в Московщині існує лише смерть, темнота і рабство. Якщо ви підете до Московщини, то впадете до могили всякого національного життя, всякої свободи». Тогочасні московські енкаведисти схопили Бакуніна в Дрездені і привезли «на родину», де посадили до тюрми. Пізніше (в 1851 р.) М. Бакунін покаявся і написав цареві сповідь. У ній закликав царя стати на чолі слов'янства і почати панслов'янську боротьбу проти поневолення слов'ян німцями. В тій своїй сповіді він писав: «Хоч я маю демократичні переконан-

ня, але я завжди в глибині своєї душі обожнював Вашу Величність, часто мимо своєї волі. Обожнював, бо Ви єдиний з усіх монархів Європи зберегли вірність манаршому покликанню. Я бажаю, щоб Росія була **республікою, але не з парламентом**. Я ніколи не захоплювався європейським лібералізмом, конституційними формами; навпаки, я завжди погорджував ними, бо бачив їх наслідки у Франції, Німеччині і на Всеслов'янському Конгресі в Празі. Я твердо вірю: Росія (с. т. Московська імперія. – П. Ш.) потребує сильної диктаторської влади, влади не обмеженої ким-будь або чим-будь (скорочено з: Н. Kohn. «Panslavism»).

Був примушений? Ні! Ці самі думки він повторював кілька разів у своїх листах до приятелів. Та і царі ніколи не примушували каятись, як це роблять тепер червоні царі. Хто каюся тоді, то каюся добровільно, щиро, як каюся Булатов, О. Бестужев, М. Муравйов і чимало інших (напр., Ф. Достоевській). А, властиво, і те «каяння» М. Бакуніна не було ніяким каянням. Не було, бо ж його «анархізм» був ніщо інше, як старий московський деспотизм. Це він і підкреслив аж тричі у своїй сповіді. Республіка БЕЗ парламенту, АЛЕ З диктаторською, ніким і нічим **не обмеженою** владою. Один з найбільших московських деспотів, Нікалай I, на думку М. Бакуніна, «єдиний, що зберіг вірність монаршому покликанню»; іншими словами, для М. Бакуніна монарше покликання – це деспотизм. Тому-то він, дійсно, щиро признався, що в душі обожнював Нікалая I, будучи «анархістом». У того московського «анархіста» просто проснулася московська душа, яка прагнула і тужила століттями за нічим іншим, лише за деспотизмом. В XIX ст. деякі москвини (декабристи, западнікі, соціялісти, ліберали) були «скочили в гречку» європейських ідей, але як тільки тверде життя вдарило їх по голові, вони вмиють «пратрезвлялись» (опам'ятовувалися) і йшли за покликом своєї національної душі. Це і занотувала історія в своїх анналах. Перша московська конституція прожила лише 10 днів (за Анни), а друга – лише 10 років (за Нікалая II).

Європейська аристократія, шляхта і середній стан на всякого роду державних радач чи своїх з'їздах завжди намагалися обмежити самодержавство своїх королів. Англійський парламент не лише обмежував, але навіть і скидав з трону своїх королів. Щось цілком протилежне бачимо в Московщині. Московські Земські Собори завжди своїм завданням і метою скликання ставили, власне, **скріплення** самодержавства, тому-то вони і збиралися лише під час **ослаблення** самодержавства – під час династичних криз. Саме

за часів династичних криз 1608 р., 1773 р., 1825 р., 1917 р. московський народ бунтувався, отже, за часів ослаблення, але ніколи за часів твердої, деспотичної влади. Європейці послаблення влади королів використовували, щоб обмежити їх права. Москвини, навпаки, – бунтувалися, щоб посилити владу царя. Чому такий, незрозумілий нам, європейцям, парадокс?

Поперед ми вже говорили, що москвин, оточений у своєму пралісі смертельними небезпеками, що їх він не міг бачити ані передбачити, почувався безпорадним, і, цілком природно, його тваринний інстинкт самозбереження погнав його шукати захисту в гурті таких, як і він, – москвин створив абщину. Але й в абщині він не чувся цілком безпечним, бо кожен член її мав – фігурально висловлюючись – «ніж за халявою», що його не вагався вжити проти іншого члена, коли це було б потрібно йому, бо жодного морального чи релігійного стриму ці варвари не знали (пригадайте наведені в «Павестваванії о Расії» приклади). Так виникала сама собою потреба в якійсь силі, що не дозволяла б вживати тих ножів надто часто. В європейців тою силою був страх перед Богом і моральні засади християнської культури. Яка релігійність і яке християнство були у москвинів, – ми говорили. Таким чином, тою силою, що втримувала москвинів від взаємної різанини, став страх перед царем і перед владою, ним наставленою. А звідси цілком логічний (у тих дикунів інстинктовий) висновок: послаблення влади царя – це збільшення небезпеки для кожного з них. Москвин інстинктивно відчуває, що без «начальства», і то начальства **більш** жорстокого, ніж він сам, ніж його нарід, – вони поріжуть один одному горлянки.

До цього долучився ще другий чинник. Як знаємо, московський праліс породив і виховав у москвина почуття безпорадності. Абщина, вбивши зародки індивідуальної ініціативи у москвина, ще більш посилила в нього це почуття безпорадності і на цьому виховала у москвина почуття **отарности**. Ясна річ, отара потребує провідника, бо ж інакше не існувала б. Звідси народилася і скріпилася у москвина **туга за авторитетним** для нього проводом. Єдиним же авторитетом для москвина є деспот, бо жодних моральних чи релігійних засад немає. Кожний москвин, від аристократа до мужика, відчуває, що недеспотична влада не мала б сили вдержати лад і забезпечити життя кожного з них. Це і висловив Пьотр І: «Сія саринь нічем, кроме жесточі, унята бить не может». А він знав свій народ добре. Тут і лежать корені московського **добровільного** рабст-

ва. Тут також лежить пояснення тої особистої любови і того особливо глибокого значення, через які наділяє москвин своїх деспотів пестливим епітетом «батюшка». Для них цей епітет має величезне психологічне і **практичне** значення. Ця отара безпорадних дикунів, втративши «батюшку», втрачає психічний ґрунт під собою; втрачає віру в свої сили; почуває себе осиротілою в повному значенню цього слова. Так навіть і висловлювалися. Коли Іван IV – цей один з найбільших їхніх катів – розіграв комедію, ніби-то він хоче відмовитися від трону, то вся Москва, від найвищого вельможі до найнижчого жебрака, зібралася на кремлівській площі і навколішках благала свого ката «не асіратіть їх». Та самісінька сцена повторилася на тій самісінькій площі 400 років пізніш. Коли конав Й. Сталін, на кремлівській площі стояли від ранку до вечора тисячі москвинів і молилися. Думаєте – молилися, щоб той скорше сконав? Чужинецькі кореспонденти свідчать, що на їх обличчях аж надто ясно було видно глибокий сум, тривогу, розпуку і навіть сльози у багатьох. Тисячі старших москвинів (особливо московок), відвідуючи мавзолей, в якому лежать «моці» Леніна, завжди хрестяться; очевидячки моляться за душу свого «батюшки».

Європейці (отже, і українці) втративши свого провідника, сиротами не почуваються, бо, звиклі до власної ініціативи, вони знаходять **самі** собі нового. Отарний москвин, якого ціле життя унапрямолюється владою, втративши свого «батюшку», розгублюється, безпорадно і хаотично бунтується, аж з'явиться звідкись новий «батюшка» і батоґом їх заспокоїть. З полеґшенням зітхає тоді москвин: маємо знову «батюшку» – він охоронить.

Тому-то кат Іван IV втримався на троні, а Івана VI, невдаху і недошлого царя, москвини задушили, як щура. Пьотр I душив кого хотів, але недотепу Петра III скинули москвини з трону і також задушили. Твердий Нікалай I перевішав «мятежніків», але «мятежнікі» застрелили м'якого Нікалая II в льоху. Бунтувалися москвини лише проти охлялої влади, а сильній лизали «караючу» руку, подивляля, шанували і навіть любили» (за: Д. Донцов. «Московська отрута»).

Всі московські бунти: Болотнікова в 1611 р., Є. Пугачова 1773 р., декабрістів у 1825 р., В. Леніна в 1917 р. викликали династичні кризи, а ніщо інше. Всі ті бунти йшли під династичними ґаслами: за Дмитрія в 1611 р., за Петра III в 1773 р., за Канстантіна в 1825 р. Соціяльні ж ґасла – «грабь наґрабленнає» були лише демаґогією провідників. Московський нарід бунтувався НЕ ПРОТИ самодер-

жавства, але ЗА ЛІПШЕ, на його думку, САМОДЕРЖАВСТВО, а не за «гнілою» європейський лібералізм чи соціалізм. Протягом усієї своєї історії москвини не зробили ані одної-єдиної спроби обмежити самодержавство своїх володарів. Гірше того: коли нагода обмежити самодержавство сама лізла до рук, як за Анни в 1730 році, то і тоді москвини самі ту нагоду знищили. Ще гірше! Самодержець Пётр сам передавав частину своєї влади дворянству, сам наказував йому брати самоуправу, а москвини саботували його накази про самоуправу, навіть ризикуючи головами.

Ніколи в своїй історії москвини не повставали проти деспотії своїх володарів. Вся Україна роками горіла вогнем повстань проти червових деспотів, а в Московщині не була ані одного повстання проти них. Було повстання моряків у Кронштаті, але ж весь московський флот складався на 80% з українців. Війна проти Юденіча, Денікіна, Колчака большевицьких армій – це була боротьба лише претендентів на диктатора. Московський нарід піддержав В. Леніна, бо царські леніни завели. Спроба ж московських соціалістів організувати повстання в Сибіру потерпіла жалюгідне фіяско: москвини її цілком не піддержали. Причину сформулював пізніший «генерал із народа» К. Ворошилов: «А. Керенській – это баба-балтуха, а В. Ленін – это хазяїн».

Від перших днів своєї держави по сьогоднішній день москвини мають **без перерви** азійсько-деспотичні уряди і **не показали найменшої охоти обмежити їх деспотичність**. Не те що демократизація, але навіть звичайна лібералізація московського уряду означає хаос у Московщині. «Допустити до ліквідації принципів диктатури і централізму в державі і партії – це значить зліквідувати два нарізні камені, на яких стоїть будова СРСР (В. Ленін); «Лучше деспатичний диктатар, ніжелі разделеніє Расіі» (А. Керенській).

Так! Ліпше жажлива деспотія для москвина. Це є свята, незрушима догма московського народу. Від Х до ХХ ст. включно.

ЄВРОПЕЇЗОВАНА МОСКОВЩИНА – ЦЕ ТАКА САМА НІСЕНІТНИЦЯ, ЯК І ТРАВОЇДНИЙ М'ЯСОЖЕР.

Примусити москвинів європеїзуватися – це те саме, що примусити їх ходити на руках догори ногами. Чи довго ходили б? На це питання історія **ВЖЕ ВІДПОВІЛА**.

МОСКОВСЬКЕ ДВОРЯНСТВО

*Пращай, немитая Расія
Страна рабоф, страна гаспот,
І ви, мундіри галубіе,
І ти, паслушний ім нарот.*

М. Лермонтов

За середньовічних часів, коли щойно витворювалися форми державного управління, шляхта діставала від держави (короля) землю разом з людьми, що на ній жили, як платню за службу державі. Шляхтич був зобов'язаний стягати з місцевого населення і передавати владі державні податки; під час війни шляхтич мусив організувати з своїх людей і озброїти своїм коштом військовий відділ та ним командувати в державному (королівському) війську. За мирних часів мусив керувати всім життям своїх людей. По смерті шляхтича звичайно ці обов'язки і всі права на землю і людей переходили його сином (часто лише старшому синові, як в Англії, напр.), отже, ставали спадковими в роді. Така чи подібна система була тоді в цілій Європі.

Європейська шляхта виховувалася на великій спадщині старовинних Еллади та Риму. Європейська шляхта знала і розуміла грецьких, римських, християнських філософів. Мала і розуміла ідеї морального обов'язку, честі, права, ідею боротьби за свободу і гідність, ідею життєвої мети і т. п. З тих ідей, з того світогляду зродилася і виросла в Європі ідея лицарства. Створилася окрема класа, окремий стан лицарів, людей, що присвячували своє життя боротьбі за вищі ідеї (напр., поширення християнства, визволення гробу Господнього тощо), а між ними й ідеї служити своїй нації, своїй державі (королеві). Лицарі зорганізувалися в лицарські ордени, метою яких було шукати нагод прислужитися батьківщині чи ідеї. Як знаємо, один з найкращих представників європейського лицарства, високоосвічений (скінчив університет в Європі) наш князь Дмитро Вишневецький саме на тих ідеях заснував в XVI ст. наш славний лицарський орден – Запоріжжя.

Геть у цілком протилежних умовах зароджувалася і виростала шляхта московська. Вона почала була народжуватися з нащадків на-

ших українських дружинників, які колись із своїми князями зайшли до Московщини, але їх було надто мало, а головне, вони не мали часу вирости на окрему класу, бо скоро вся Московщина опинилася в Татарській державі і під азійськими культурними впливами.

Татари належали до мисливсько-кочового культурного кола, і їхня філософія та світогляд були цілком протилежні в багатьох аспектах світоглядові та філософії європейського лицарства (тямки: особистої гідності, гідності жінки, права особи, свободи, честі, святости слова і т. п.).

Відрізана від європейських культурних впливів дика Московщина попала під непереможний (для тих дикунів) вплив татарської філософії життя і світогляду і за 300 років співжиття з татарами твердо їх засвоїла. З причин, про які ми вже згадували, татарський духовий вплив був надзвичайно сильний; такий сильний, що навіть християнство не могло його побороти, попри героїчні зусилля єпископів-українців в Московщині. Навіть Московська Церква духово потатарщилася.

У татарському світогляді не було місця для ідей європейського лицарства, тому і в реальному житті не було місця для чого-небудь подібного на лицарський стан, лицарський орден, на **справжню** шляхту. Тому-то московське «дворянство» не могло стати **шляхтою** в європейському розумінні цього слова і, справді, ніколи шляхтою не було. Московські дворяни були такими же підлими рабами, як і їхнє простолюддя, з таким же примітивно-дикунським світоглядом, як і воно. Це віддзеркалилося і в самій назві «дворянство» (термін «благородство» занесли до московської мови українці, і то аж у XIX ст.).

Найвищим і єдино зрозумілим ідеалом життя є для дикуна нажертися, напитися, мати самицю і не працювати. Цей дикунський ідеал життя був і донині є найвищим ідеалом цілої московської нації. Цей ідеал (нажертися, а не працювати) разом з інстинктивною жадобою дикуна нищити все **вище** за нього (бо у всім вищій він чує небезпечну для нього **силу**) є основою московського імперіялізму. Саме це, а не патріотизм, не жадоба слави, розвитку, добробуту, осягів, величі нації чи держави. Це і виявилось аж надто яскраво в московському дворянстві.

Одержавши землю з кріпаками як винагороду за службу державі, московське дворянство від першопочатків Московської державності всіми силами і вперто намагалось скинути з себе ту державну службу, той обов'язок, за який, власне, і одержали землю.

Воевода Посошков у своєму рапорті («А ратнам паведеніі») до міністра Головіна ще в 1701 році гірко нарікає на боягузтво, нездарність дворян для війська. Він пише, що дворяни у війську думають не про те, як побити ворога, але молять Бога, щоб Він післяв їм легку рану і поміг втекти додому. Заводячи примусову освіту для дворянства (від якої вони втікали), Пьотр I, щоб їх заохотити до освіти, обіцяв – офіційним указом – не брати до державної служби тих, хто скінчить школу. (Чи можна знайти десь у світі подібний курйоз?). Дворянство посадило Єкатеріну II на трон, і Єкатеріна нарешті звільнила дворянство від обов'язку служити державі, ба навіть від обов'язку платити державні податки.

«Звільнене від державної служби дворянство, здавалося, мусило стати класою великих рільників, бо ж в їхніх руках скупчилася головна продукуюча сила нації – земля з прикріпленими до неї робітниками. Дворянство мало би стати головним рушієм національної господарки. Але вільне від державної служби дворянство не стало ані рільничою класою, ані рушієм національного господарства. За Єкатеріни II переважаюча кількість дворян жила по містах, а свої землі давала селянам на «оброк» (оброк – плата встановленої суми грошей від голови родини без огляду на те, чи вродило, чи ні. – П. Ш.). Причин до того було дві. Перша – політична. Дідичі боялися жити в своїх маєтках на селі. Друга – економічна. Дідич мав право сам безапеляційно встановлювати висоту «оброку» для своїх кріпаків. Він не дбав, звідки ті гроші кріпак дістане. Отже, нещастя неврожаю перекладалося на плечі кріпака. Вродило чи ні – оброк має бути заплачений в повній висоті (точнісінько, як в СССР. – П. Ш.). Життєвий досвід показав, що оброчна система приносить, крім певности, і більші прибутки, як система панщини, не згадуючи вже про те, що при системі панщини дідич мав доглядати працю своїх кріпаків» (за В. Ключевскім).

Не маючи ніяких обов'язків, маючи щоосени певну суму грошей без жодного зусилля зі свого боку, московський дворянин-землевласник мав 24 години на добу вільного часу, не знав, що з ним робити, нудьгувався. Чужинці свідчать, а В. Ключевській підтверджує, що «московський дворянин культурно і морально не був вищий за московського мужика». Отже, як для мужика, так і для московського дворянина найвищою насолодою було обжерство, пиятика, розпуста. Цим і заповнював московський дворянин свої вільні 24 години на добу, як про це свідчать чужинці і московська література.

Як повстало неробство московського мужика – ми говорили. Тепер бачимо, як повстало неробство московської провідної верстви – дворянства. Отже, вся нація набула цю прикмету. **Неробство, ледарство стало одною з національних рис московської нації.** Наскільки ця риса була глибока, видно з того факту, що московські міщани часто переходили в кріпацтво **добровільно**, бо кріпаки платили менші податки, ніж міщани, і кріпак мав свого «батюшку».

Розгульне життя та розподіл маєтку поміж синами й онуками вимагало все більше і більше грошей. Ледаче і малокультурне (часом малописьменне) московське дворянство не могло знайти способів збільшити свої прибутки інакше, ніж збільшенням висоти «оброку». Останній щороку ріс чимраз більше, напр., за 15 років (1768–1783) виріс з сорока копійок до 3 рублів, с. т. в **сім разів**, а наприкінці царствування Єкатеріни II виріс до 5 рублів. Перерахувавши ті 5 руб. оброку на десятину (гектар) землі, виходить 11 руб. з десятини, отже, сума, що перевищує кількаразово оренду десятини навіть за наших часів, коли ціни на землю вирости кількаразово. Коротко, ті «оброки» були **РУЙНАЦІЯ** селян, с. т. руйнація **ВСІЄЇ** господарки держави, бо 90% всієї економіки Московщини було рільництво і зв'язаний з нею промисел.

Від економічного (а від цього і політичного) краху імперії врятувала її багата Україна (як і в 1920–30 рр.). Податки в Україні були в два і пів рази вищі, ніж в Московщині (те саме і тепер в ССРСР). У Московщині платили з десятини 49 коп., а в Україні – 1 руб. 21 коп. Тут лежать корені страху **ВСІХ** москвинів (мужика включаючи) втратити Україну і причини гарячкових зусиль розбудувати рільництво і промисловість у Сибіру, хоч би ціною повної руїни України, яку, однак, не сподіваються вдержати в своїх руках. Втратити Україну – це значить самим братися до праці, а працювати – це для москвина кара, гірша за кару на горло.

Англійська шляхта сама шукала нагод послужити своїй батьківщині, і то без заплати. (Ще й нині члени палати лордів не дістають ані сотика за сповнення своїх функцій). Більше того! Англійська шляхта за гроші, одержані з землі, розбудовувала промисел і торгівлю. Вона посилала своїх молодших синів (з ризиком для їх життя) в невідомі далекі краї здобувати для англійської індустрії сировицю і ринки. Московська ж шляхта руйнувала свою державу надмірними оброками, своєю ненажерливістю, пиятиками, неробством, втечею від своїх обов'язків. А наслідок – пара маленьких острівців виросла в найкультурнішу і найбагатшу світову імперію з високим

життєвим рівнем УСЬОГО населення, а величезна, на одній шостій земської кулі розлягла Московська імперія, зі всіма її великими природними багатствами і донині годує своє населення «дармоднями».

Найглибший знавець московської душі Ф. Достоевській пише про москвина за кордоном: «Я радше все своє життя проживу в киргизькому шатрі, ніж поклонюся німецькому богові. Я в Німеччині живу недовго, все ж усе, що я встиг тут побачити і перевірити, обурює мою татарську вдачу. Їй-богу, не хочу такого добра! Робити, як віл, щадити гроші, як жид? Ні! Я волю «дебаширіть» по-московськи» («дебаширіть» – це безглуздо ламати, нищити для розваги. – П. Ш.) (Ф. Достоевській. «Дневник пісателя»). Та «дебаширіть», напиватися, обжиратися, розпусничати набридне навіть москвинові. Цей дикун хотів ще якоїсь зрозумілої його дикунському розумові розваги. Від європейської науки він тікав, як чорт від ладану, отже, і нею не міг заповнити свої 24 години нудьги. Нарешті москвин знайшов цю розвагу в театрі. Всі чужинці і всі москвини кажуть, що москвини є великими театроманами. Це правда, на театр вони ніколи грошей не шкодували. Московський уряд привозив чужинців акторів та музик десятками, платив їм великі гроші і також не шкодував грошей на вишколення своїх акторів та музик (серед них багато було українців). Дідичі в своїх маєтках мали свої власні театри з своїми кріпаками – акторами та музикантами. І тепер Уряд СРСР не шкодує грошей на театр; актори, драматурги, музики є найвище оплачуваними урядовцями в СРСР. Своїх театральних та музичних творів вони не мали, і тому мусили звернутися до нелюбої їм Європи. В XVIII ст. в Московщині ставилися виключно італійські опери та французькі комедії і драми.

Разом з європейським театром, природно, заблукали до Московщини і тодішня європейська література, яка – з причин, наведених вище, стала для москвина, поруч з театром, лише іншою РОЗВАГОЮ, і тому європейська література ані на йоту не вплинула на культурне, громадське чи політичне життя Московщини, що і далі лишалося таким, яким було. Європейська література для дворянства XVIII ст. (а пізніше і для інтелігенції XIX ст.) була ЛИШЕ МОДОЮ. Але, крім мотиву моди, був ще один мотив захоплення європейською літературою.

Москвин, як і кожний дикун, при зустрічі з вищою, як у нього, цивілізацією, хоч і не розуміє її, проте інстинктивно відчуває її вищість, а свою нижчість. Він відчуває у вищій цивілізації і культурі СИЛУ, а тому, як і всякої сили (тим більш – йому не зрозумілої)

боїться, а з того страху і ненавидить. У глибокій підсвідомості дикун зароджується, а при довшому контакті з цивілізацією – закріплюється у нього почуття власної меншвартості (інфіріориті-комплекс). Психологи кажуть, що кожний, хто має інфіріориті-комплекс, інстинктивно намагається рятувати своє ЕґО (Я) хвальством, пихою (психологічна рекомпенсація). Хвальство, пиха є цілком певною ознакою присутности у хвалька почуття його меншвартості.

Усі чужинці одноголосно (див. VIII розділ) свідчать про патологічну пиху **всіх** москвинів – від царя до мужика включно. «Масква всему міру галава», – каже московський мужик; «Масква – III Рім, а IV не бивать», – каже московська Церква; «Масква – месія міра (світу)» – каже московська інтелігенція; «Масква – вождь міравова пралетаріата», – каже московське робітництво. Але, відчуваючи жалюгідну комічність цих претензій дикої, відсталой на кілька століть від Європи Московщини, москвин шукає в європейській літературі **ВЖЕ ГОТОВИХ** рецептів, приписів, шляхів, як «дагнуть і перегнать» Європу. **Вже готових**, вироблених європейцями, бо ж примітивний і ледачий розум москвина не мав сили створити свій власний план, як «дагнуть і перегнать».

Як ми бачили поперед, духовість москвина історично сформувалася в діаметрально протилежну європейській. Зміст, дух європейської культури був надто чужим (протиприродним, як висловився В. Чемберлен) москвинові, тому москвин не міг того духа відчутти. Не маючи інтелектуальної сили зрозуміти розумом, ані відчутти душею змісту і духа європейської культури, не лишалося нічого іншого москвинові, як сліпо, безкритично мавпувати її зовнішні форми. Але навіть і самі лише форми не змогли змавпувати розумно, с. т. пристосувати їх до специфічних московських умов; вони просто механічно перенесли європейські форми на цілком відмінний від європейського культурний і психологічний ґрунт Московщини. Тому нема нічого дивного, що ті форми обернулися в Московщині спочатку в жалюгідну карикатуру за імператорів (як, напр., реформи Петра I), а за теперішніх диктаторів – у жахливий, кривавий абсурд.

Карикатуру культури, за влучним окресленням А. Кюстіна, в Московщині бачили чужинці і дехто з москвинів. В полеміці т. зв. «западніков» (прихильників європеїзації Московщини) з т. зв. «словафілами» (московськими націоналістами) знаходимо велику кількість ілюстрацій до вище сказаного. (Цього цінного для нас джерела ми ще не використали в нашій пропаганді). Московський історик

В. Ключевській, що з його університетського підручника історії ми чимало наводили, бачив корінь лиха і вказував на нього своїм землякам в надії, що вони зрозуміють і стануть на шлях, яким іде все культурне людство. Як бачимо, ті його надії гірко завели. І не могли не завести: Московщина і Європа (с. т. і Україна) – це ДВА ПРОТИЛЕЖНІ, ВЗАЄМНО ВИКЛЮЧАЮЧІ СЕБЕ світи. Це вогонь і вода, які, стикаючись, дають пару, що або розвіється з вітром у безвість, або спече атомовим порохом світ. Та дамо слово самим москвинам.

В. Ключевській пише: «До Петра I московський народ у всьому злому, що робилося, обвинувачував уряд, а ніколи царя. Пётр же зійшов з височини, на якій ховалися його попередники, і з'явився серед народу не в короні і порфірі, але з сокирою в руках, з люлькою в зубах; працював як матрос, одягався і курив, як німець, пив горілку, як солдат, лаявся і бився, як гвардійський старшина. Москвини мимоволі почали сумніватися, чи Пётр був справжнім царем? Цей сумнів посилювали новаторства, що їх запроваджував Пётр: гоління борід (святощі для тодішнього москвина. – П. Ш.), німецький одяг, куріння диявольського тютюну, поїздки до еретичних країн, зміну календаря – все це говорило, що Пётр був антихрист. Цей сумнів був дуже поширений не лише серед простого народу, але й серед вищих кіл суспільства (Тамбовський єпископ, князь Хованській та ін.). Навіть у домі самого митрополита велися дискусії на цю тему. Виконавці Петрових реформ не були щирими їх прихильниками, а робили їх лише з мотивів власної кар'єри. Найближчі до Петра люди були не реформаторами, а слугами Петра. Пётр хотів своєю «дубінкою» викликати самодіяльність рабської суспільності, хотів через рабовласницьке дворянство завести науку й освіту – ці обов'язкові підстави і передумови самодіяльності. Пётр хотів, щоб раб, залишаючись рабом, діяв свідомо і вільно. Пов'язати деспотизм і свободу, освіту і рабство. Цю проблему, цю «квадрату кола» намагаємося ми (москвини. – П. Ш.) пов'язати від Петра понині... Московський посол у Франції ніяк не міг зрозуміти: яким чином там люди живуть по своїй волі і не жеруть один одного; вельможі не сміють сваволити; самодержець-король не може взяти з своїх підданих копійки без згоди парламенту, діти вчать без багога і т. п. Він був свято переконаний, що ці «абнормальності приведуть до повної анархії» (В. Ключевській. «Курс рускай історії»). Тут до історії В. Ключевського буде на місці додати такий факт. В Естонії, по окупації її москвинами в останній війні, заходить до крамниці взуття московський полковник із старшинами. Він пи-

тає крамаря, чи не міг би він продати пару чобіт без ордера (в СРСР продається лише тим, хто має «ордер», с. т. дозвіл купити), обіцяючи прислати «ордер» пізніше. Крамар каже, що можна купити без ніяких ордерів хоч би сто пар, аби мав гроші. У полковника цілком щиро вирвалося: «Что за ідіотская система!». «Да, дуракі еті європейці», – підтвердив другий старшина. Та наведім далі з В. Ключевського:

«...Загальні ідеї французької ліберальної літератури вирости на ґрунті французької дійсності і тому мали живий зв'язок з тим ґрунтом. Відірвані від французького ґрунту і перенесені до Московщини, вони там оберталися в категоричні, бездискусійні, політичні моральні догми, які зачувалися напам'ять, без обдумування, без критично, на віру, і тим самим ті ідеї ще більш віддаляли, відчужували московську думку від московської дійсності, з якою ті думки не мали нічогоісінько спільного. Як кріпацька безплатна праця звільняла дворянина від потреби самому працювати, так і чужі ідеї звільняли московську освічену верству від потреби самим думати. Французький ліберальний рух лишився в московському суспільстві лише модними, новими словами, які ні до нічого не зобов'язували, нічого не навчали, якими крилося старе громадське і моральне московське дикунство... В Пензенській губернії жив колишній губернатор, багатий дідич Н. Є. Струйський. В своїм маєтку він заклав дуже добру друкарню. Начитавшись французьких ліберальних письменників, він сам писав, наслідуючи Вольтера. Він судив своїх кріпаків за всіма правилами європейської судової процедури: сам складав і читав акт обвинувачення, сам виголошував промову оборонців і т. п. Біда була лише в тому, що вся ця європейська процедура кінчалася щиро московським катуванням, для чого в пивниці дому був цілий арсенал катівського знаряддя... Московський вольтер'янець спокійно читав книгу про права людини у своїм кріпацькім гаремі. І лишаючись щирим гуманістом, власноручно «парол розгамі» своїх кріпаків. Ніколи ще у нас (москвинів. – П. Ш.) не було такого цивілізованого варварства, як у XVIII ст. Розумовий і моральний рівень московського дворянства не був вищий від рівня простолюду. На московського вольтер'янця в Європі дивилися, як на перодягненого татарина, а вдома – як на родженого в Московщині француза. Політична ліберальна сентиментальність московського суспільства лишалася в абстрактній царині ідей, лоскотала нерви, але цілком не відбивалася в щоденних вчинках і, взагалі, в московському житті... Начитавшись К. Монтеск'є («Дух законів»), Бекар-

на («Про переступи і кари») та інших ліберальних модних письменників, Єкатеріна II сама почала писати наказ Сенату про реформу московських законів. Писала два роки і радилася з найближчими людьми та вищими церковними єрархами. За їхніми порадами, вона викреслила половину написаного. Коли почали приїздити в 1767 р. до Петербургу делегати Комісії для перегляду законів, вона закликала до себе «разних персон вельмі разнамислящих», прочитала їм свій проєкт наказу і веліла повикреслювати все, що, на їх думку, було недобре. Вони викреслили більше половини того, що лишилося від перших поправок... Комісія 1767 року наробила багато галасу, але дуже мало вплинула на законодавство. Вона була радше всеросійською етнографічною виставою, ніж законодавчим тілом. Єкатеринин наказ про реформу започаткував у нас звичку, що її ми, москвини, не позбулися і донині: ми на кожну проблему, що її висуває московська дійсність, шукаємо готової відповіді в теорії, яку опрацювала чужа думка, на підставі досвіду чужого життя. Єкатеринин наказ був не історичним, але патологічним моментом у розвитку московського законодавства; він був не фактом московської історії, але рисою з біографії Єкатеріни II. Те, що вона зробила в царині законодавства, було не розвитком ідей її власного наказу, а було продовженням і закріпленням старих фактів московської історії. За часів Єкатеріни II вся внутрішня історія Російської імперії обернулася в історію кріпацтва, бо абсолютно все життя – політичне, економічне і навіть духове – було зв'язане з кріпацтвом. А в одній нотатці Єкатеріна II пише: «Свобода – душа всіх речей. Без свободи все мертве» (скорочено за: В. Ключевській. «Курс рускай історії»).

Про аналогію зі Сталінською Конституцією СРСР не говоримо, бо кожний з нас пізнав її на власній шкірі.

Московський поет шотландського походження М. Лермонтов (1814–1841) писав:

*... В Расіі нет закона.
Есть столп,
А на столпе
Карона...*

Тепер п'ятираменна зоря. Та й та пофальшована.

ЗАКОНИ СПАДКОВОСТИ

*Не лише фізичні, але й
духові прикмети людини
є спадкові.*

F. A. Woods

Щоб зрозуміти причини, які штовхають націю йти тим шляхом, яким вона йде, а не якимсь іншим, треба насамперед ЗНАТИ ту націю, а в першу чергу знати її провідну верству. Ми ніколи не пізнаємо, не розуміємо сучасної провідної верстви московської нації без розгляду генези (походження) тої верстви та без вирішення питання: чи вона успадкувала від своїх предків і що саме успадкувала. Щоб відповісти на це питання, треба знати науку про спадковість – генетику. З огляду на те, що наше суспільство (за винятком лікарів та природників) мало ознайомлене з нею, мусимо навести деякі закони генетики, бодай схематично, спрощено.

Батьком генетики був німецький чернець Г. Мендель (1822–1884). Науковими дослідженнями (з квітами) він знайшов перші основні закони спадковості, з яких тут нас цікавлять закон видозміни (варіації) та закон переваги (домінації). Їх розуміємо найлегше з конкретного прикладу. Напр., спаруємо червону квітку з білою (запліднюючи пилкою) і припустимо, що червоний колір є домінантним, с.т. має більшу силу передаватися нащадкам, як колір білий. Перша генерація (сини) буде складатися з 25% квіток червоних, 25% квіток білих і 50% квіток рожевих. Коли ж далі будемо спаровувати (схрещувати) їхніх нащадків, то побачимо щось інше.

Перша генерація складалася з трьох груп: 1) червоні, 2) білі, 3) рожеві. Якщо будемо спаровувати (схрещувати) в межах тої самої групи, с. т. нащадків групи червоних лише між собою, нащадків групи білих лише між собою, рожевих – між собою, то дальші генерації виглядатимуть приблизно в такій схемі: (червоний колір домінантний).

Батьки: червоний спарований з білим

Перша ген.	ЧЧЧЧЧ	БББББ	РРРРР
Друга ген.	ЧЧЧ – РР – Б	ЧЧ – РР – ББ	ЧЧ – РРР – Б

Третя ген.	чччч – рр	ччч – рр – б	чччч – рр – б
Четверта ген.	ччччч – р	чччч – р – б	чччч – рр
П'ята ген.	чччччч	ччччч – р	чччччч – р
Шоста ген.	чччччч	чччччч	чччччч

Що бачимо? По-перше, бачимо, що схрещенці (покручі, метиси, бастарди) дають **несталих**, змінливих нащадків, **різномірних** нащадків, часто цілком неподібних до батьків. Напр., друга генерація від рожевих батьків має і червоних, і білих дітей, бо від білих батьків і червоні, і рожеві діти. По-друге, бачимо, що в дальших генераціях стає все менш і менш білих та рожевих нащадків, і, зрештою, білі та рожеві цілком вимирають, а, навпаки, залишаються самі червоні. **Бачимо, що нащадки повертаються до домінуючих властивостей своїх предків і що домішка слабших, (рецесивних) властивостей зникає, вироджується у нащадків.** Цей закон генетики є надзвичайно важливий для нашої теми. Пам'ятаймо його. Та, хоч вони (рецесивні) і зникають, проте трапляється (дуже мало коли, що вони ніби раптово з'являються. Напр., в Америці біла мати породила від білого чоловіка чорну дитину (муринятку). Батьки, діди і прадіди обох – і чоловіка, і жінки – були всі білі. Чоловік подав до суду просьбу про розвід, оскаржуючи свою жінку в чужоложстві. А тому, що та жінка славилася на всю околицю як дуже чесна і моральна, то суд зарядив медичне слідство, яке виявило, що дуже далекий предок чоловіка був мурина. Таке явище називається атавізм, а його причини наука ще не знайшла (є лише теорії). Проф. Т. Морган висунув у 1910 р. хромосомну теорію спадковості. Як знаємо, тіло кожної живої істоти складається з мікроскопічно малих клітинок. Кожна клітинка має ядро (нуклеї), в якому є кілька пар «патичків», званих «хромосоми». В тих хромосомах містяться т. зв. «гени», які є носіями властивостей, прикмет дорослої істоти. Кожний рід тварин чи рослин має свою сталу кількість пар хромосомів. Людина має їх 24 пари. Тіло живої істоти росте в той спосіб, що клітинка поділяється на дві; ці дві ростуть і поділяються кожна знову; ці дві кожна знову на дві і т. д. Цей поділ (мітозис) є надзвичайно цікавий процес (можна бачити через мікроскоп), який багато пояснив незрозуміле в спадковості. За браком місця тут не можемо його описати, лише скажемо, що **КОЖНА** хромосома **ПЕРЕД** поділом клітини розщеплюється вздовж, потім ці розщеплені стають попарно на середині клітини; тоді хромосома з'єднується з протилежною і, нарешті, поділяються на дві групи, а кожна

група відходить на протилежний (бігунковий) бік клітинки, і клітинка розділяється на дві. Таким, чином кожна дочірня клітинка дістає ВСІ гени матірньої.

Після з'єднання мужеського сімени (сперма у тварин, пилок у рослин) з жіночим яєчком (ова) в одну клітинку, вона починає ділитися, як описано вище, отже, починає рости нащадок, який ВЖЕ дістав материнські і батьківські хромосоми з генами. А в генах містяться всі властивості, всі прикмети дорослої істоти. Іншими словами, **властивості дорослої істоти (отже, і людини) закладаються вже в хвилину запліднення матері батьком. Вже в первісній зародковій клітині існують майбутні властивості (чесноти і хиби) дорослої людини.** Цей біологічний закон за наших часів набрав надзвичайно великої політичної ваги (про це далі).

Генетика, хоч і знайшла поки що лише частину законів спадковості дослідним шляхом, проте поставила вже практичне плекання й рас худоби, і рослин на твердий науковий ґрунт. Тепер садівники та скотарі вже не плакають насліпо. Вони вже знають наперед, яких саме батьків треба схрещувати, щоб мати нащадків з бажаними властивостями, і знають наперед, яких нащадків можуть сподіватися. Ми кажемо «можуть сподіватися», с. т. не цілком напевно. Це тому, що існує т. зв. кореляція властивостей, с. т. взаємопов'язаність одних властивостей з іншими. Ця взаємопов'язаність властивостей впливає на остаточні наслідки схрещування і передачі властивостей батьків нащадкам. Ось чому діти, хоч і подібні на батьків (братів – сестер), але не цілком тотожні з ними. Ми навели приклад схрещування і спадковості лише одної властивості (кольору) і лише в межах тої самої групи. В житті ж паруються, схрещуються члени всіх груп, а до того ще долучається взаємний вплив (кореляція) властивостей, і все це значно ускладнює процес. Та для нашої теми вистачить знати загально лише ті два головні закони генетики, що ми їх навели: 1) схрещення **протилежних (взагалі, неспоріднених) властивостей дає нестійких, частинно дуже неподібних до батьків нащадків;** 2) у нащадків цих схрещенців (покручів) зникають, **вироджуються** слабші властивості, а натомість запановують сильніші (домінантні). Іншими словами, **спарювання батьківських (батька і матері) СПОРІДНЕНИХ властивостей ЗАКРІПЛЮЄ** ті властивості в нащадках, посилює їх. І навпаки, спарювання **НЕ-СПОРІДНЕНИХ, а особливо ПРОТИЛЕЖНИХ (материнські протилежні батьківським) властивостей призводить до дисгармонії, конфлікту, БОРОТЬБИ МІЖ СОБОЮ** тих властивостей,

яка не припиняється, аж поки сильніші властивості не запанують, а слабші зникнуть в нащадках.

У зв'язку з нашою темою нас цікавлять закони спадковості для людської істоти. Щодо спадковості фізичних властивостей, то людина підлягає всім біологічним законам для ссавців, бо належить до тваринного царства ссавців. Але у людини друга частина її Я – частина духовна – розвинена безпорівняно більше, ширше і глибше, ніж у тварин. Людина має душу (між іншим, індуци вірять, що і тварина має), а для людської цивілізації і культури ця друга частина людського Я, частина духовна, є – о ціле небо – важливіша за фізичну частину Я. Важливіша, бо «дух животворить», бо творчий дух, що ним обдарував Творець людину, – творить культуру і цивілізацію. Повстає питання ВЕЛИЧЕЗНОЇ культурної, економічної, національної і державної ваги, а саме: чи в генах закладені також і духовні властивості? Себто: чи **духовні властивості людини є СПАДКОВІ?** Чи, може, навпаки – духовні властивості людини формують обставини її життя після народження її, с. т. чи людина **НАБУВАЄ** їх сама під час свого росту?

Проблеми спадковості у людей вивчає відділ генетики евгеніка. Батьком евгеніки був Ф. Галтон (1822–1911), який заснував в Лондоні спеціальний інститут для дослідження проблем евгеніки.

Досліджуючи спадковість у тварин, птахів, комах, рослин, науковці мали вільну руку спаровувати, що хотіли і як хотіли, а головне, могли мати протягом короткого часу багато поколінь і велике число нащадків. А до того ж вони досліджували фізичні властивості, що їх можна зміряти, зважити, бачити оком. Досліди ж над спадковістю людини натрапляють на великі труднощі, бо ж науковці не можуть спаровувати людей за своєю вподобою, та і треба б було чекати сотки років, щоб побачити наслідки у нащадках. А найголовніше – нас цікавить спадковість духовних властивостей, а їх не можна зміряти метром, зважити на кілограми, сфотографувати. Правда, тепер психологи винайшли чимало технічних способів дослідити вроджені здібності та вдачу людини, але ті способи є поки що більш чи менш правдоподібним угадуванням.

З огляду на ці труднощі Ф. Галтон та інші дослідники мусили вжити іншого способу – досліджувати минуле якогось роду. Для ілюстрації цього способу наведемо кілька прикладів. Волоцюга на ім'я Джок мав двох синів, які оженилися з п'ятьома дегенеративними дівчатами. Від них протягом семи поколінь розмножилося 1200 нащадків. З того числа: 300 вмерло в дитинстві, 310 були про-

фесійними жебраками-волоцюгами, 440 різного роду каліками, понад 300 професійними проститутками, 130 засудженими злочинцями, 60 злодіїв, 7 вбивників і лише 20 вивчили ремесло, та й то 10 з них аж у тюрмі (Д. Догдейл). Ще більш разючий приклад наводить Г. Годдард. «За часів війни за незалежність (Американських Стейтів) вояк на ім'я Мартин Калікак мав сина від напівбожевільної дівчини. Нашадки цього сина за п'ять поколінь розмножилися до 480 осіб. З того числа: 143 були несповна розуму, 82 вмерли в дитинстві, 38 були позашлюбними дітьми, 33 сексуально збоченими, 24 податкові алкоголіки, 3 епілептики, 3 злочинці, 8 тримали дома розпусти, і лише 48 були нормальними людьми. По війні той самий М. Калікак оженився з нормальною дівчиною. Від цього подружжя розмножилося в простій лінії 496 осіб. З того числа лише 2 були податкові пияки та один сексуально збочений, а вся решта була нормальними людьми, серед яких було чимало лікарів, професорів, адвокатів, купців, фермерів, коротко – порядних людей (Н. Goddard. «The Kalikak Family»).

Ще яскравіший приклад дає рід Едвардсів. В 1667 р. Річард Едвардс оженився з надзвичайно талановитою дівчиною Елізабет Тотл. З цього роду (в 1900 році нараховував 1394 нащадків) вийшло: 2 віцепрезиденти ЗСА, три сенатори, кілька конгресменів, кілька губернаторів стейтів, 13 ректорів університетів, 60 університетських професорів, багато директорів середніх шкіл, 60 лікарів, понад 100 священників, теологів, місіонерів, 75 старшин, 60 письменників, понад 100 адвокатів, 30 суддів. У 1691 р. Р. Едвардс розвівся з Елізабет, а оженився з Марією Талкот – дівчиною звичайних, пересічних здібностей. Від Марії Р. Едвардс мав п'ять синів та одну доньку, і їхні нащадки не видали ані одної визначнішої особи – всі були звичайними пересічними людьми (Е. Sinnott. «Principies of Genetics»).

Всі ці роди жили в тій самій країні, кожна пара в той самий час, за тих самих обставин життя; навіть походять (кожний рід) від одного предка, але від інших праматерів, з яких одна була несповна розуму, друга нормальна або одна пересічних здібностей, а друга великих здібностей. Ці і багато інших прикладів ясно вказують, що **духові властивості людини є СПАДКОВІ**.

Кажуть, що часто від великих батьків походять недолужні діти. Саме це і пояснюють закони генетики. Червона квітка схрещена з червоною – дає лише червоні нащадки. Сини волоцюги Джюка поженилися з дегенеративними жінками – нащадки всі дегенерати і волоцюги. Нормальний, порядний М. Калікак, оженившись із нор-

мальною, порядною жінкою, мав нащадків нормальних і порядних людей. Пересічних здібностей Р. Едвардс оженився з Марією – дівчиною пересічних здібностей, – нащадки всі пересічних здібностей люди. Але схрещення червоної квітки з білою давало в дальших поколіннях червоні, якщо червоний колір був домінантним. Нормальний М. Калікак від дівчини низького духового рівня мав нащадків низького духового рівня, бо низький рівень дурної дівчини був домінантом. Також і пересічний Р. Едвардс від Елізабет – дівчини великих здібностей – мав нащадків великих здібностей, бо здібності Елізабет були домінантними. Пригадаймо, що в хромосомах рожевих квіток (в нашому прикладі) заховані червоні та білі гени, що в майбутньому поколінні дають, попри рожеві, також білі та червоні. М. Калікак від дурної дівчини все ж мав 46 нормальних нащадків. Також пригадаймо, що в пізніших поколіннях домінантна властивість ВИТИСНЯЄ слабі (рецесивні) властивості.

Не треба бути науковцем, щоб бачити, що майже всі сучасні цивілізовані нації культурно (духово) дегенерують. Особливо впадає у вічі цей процес в Америці (ЗСА). На нашу скромну думку, причини ці лежать у царині біологічній, що вже давно помітив еспанський науковець Й. Ортега-і-Гассет (J. Ortega y Gasset. «The Revolt of the Masses»). До XIX ст. еліта європейських націй походила головню з аристократії, шляхти і середньої класи. Ці класи повстали шляхом довгостолітньої **природньої** селекції (добору). Селекція найздібніших (на добро чи зло) відбувалася навіть і тоді, коли провідні місця займали за правом народження (в спадок); дурні аристократи, хоч і займали батьківські посади, не відіграли ролі (хіба негативну) в історії своєї нації. В конституційних монархіях, як, напр., в Англії, де сильна індивідуальність завжди мала можливість себе виявити – цей природній процес селекції найздібніших відіграв величезну, з певністю можна сказати, **вирішальну** роль в долі нації.

Від XIX ст. до національної еліти починають вливатися спочатку одиницями, а згодом масово здібні вихідці з простолюддя. Почалася демократизація всього культурного і політичного життя. Тепер ця демократизація обертається (в деяких країнах вже обернулася) в ПЛЕБЕІЗАЦІЮ, з усіма фатальними для нації і держави наслідками. Ці наслідки особливо яскраво виявилися в американській політиці щодо москвинів. Подивімся на цю справу з біологічної точки погляду.

Америку (північну) почали колонізувати англо-сакси, потім велике число німців і трохи французів. Хто були ці перші колонізато-

ри? Попри молодших синів англійської аристократії, це були, загально кажучи, авантюристи, розуміючи цей термін в широкому значенні, с. т. не лише у від'ємному (кримінальники), але й в додатньому (сміливі, рішучі шукачі пригод). То були одчайдухи (аналогія до наших запорожців). За цими першими колоністами – шукачами пригод і багатств – прийшли другі колоністи – колонізатори, будівничі нового життя. Чимало приїхало також ідейних людей, що шукали можливості жити відповідно до своїх ідейних (властиво, релігійних) переконань. Також були квакери, мормони тощо.

Ці люди були далеко **понадпересічними**, більшого калібру, великої ініціативи, невичерпальної енергії, твердих характерів. А піонерське життя – повне небезпек і труднощів – ще більш скріплювало, загартовувало ці риси, ці властивості. Ті люди були будівничими – творцями в повному значенні цього слова. Вони мали творчого духу аж подостатком. Він і збудував ЗСА та Канаду.

Вже далеко пізніше Америку залило море емігрантів усіх націй світу, включаючи чорні, жовті і семітські. Який характер та культуру мали ці емігранти? Переважаючу більшість їх вигнала до Америки (проти їх бажання) біда, злидні, голод в рідному краї; переважно то були бідаки, невдачники, пролетаріят, який кидав рідну землю з мотивів матеріялістичних і під примусом. Це дуже важно з погляду евгеніки.

Море такої еміграції залило цілком далеко меншу групу первісних колоністів із старої Англії. Гірше того! Нашадки тих англійських піонерів почали вимирати. Проф. В. Каттел в 1920 р. дослідив статистику народжень і знайшов, що американська родина з вищої верстви має пересічно 1,9 дітей. А перед 1920 р. американська провідна верства походила головню із старих піонерів англо-саксів. Натомість родина простолюдня мала пересічно 3,6 дітей. А простолюдня походило переважно з пізнішої різнонаціональної еміграції. Якщо пригадаємо знаний факт, що всякого роду дефективний тілом і душею елемент виходить переважно з міського люмпенпролетаріату, з міського шумовиння, то не будемо дивуватися, що в 1920 році в Америці самих епілептиків було 200000 (Е. Сілкот). Нині ж, як пише др. В. Брейсленд в своїм «Звіті до Комісії Г. Гувера» в 1954 році, – в ЗСА звертаються до лікарів 250000 психічно хворих ЩОРОКУ, і це число **збільшується** кожного року на 10000. Тепер в ЗСА є зголошених 9000000 психічно (розумово, душевно) хворих, а незголошених (бо в легкій формі) кількаразово більше. З усіх півтора мільйона шпитальних ліжко-днів **більше половини** припадає

на психічно хворих» (др. В. Брейсленд). Понад чотири і пів мільйона новобранців були визнані лікарськими комісіями за непридатні до війська; 40% з них із-за психічних хвороб» (J. Fisher. «A Few Bottons Missing»). З часів 2-ї світової війни один з кожних семи новобранців був відкинений лікарями із-за розумових дефектів. Один американець із кожних 20 був якийсь час у шпиталі для розумово хворих (D. Carnegie. «How to Stop Worring»). Анкета, переведена серед 2500 учнів 27 середніх шкіл та серед 1000 студентів університетів у стейті Нью-Джерзі, показала, що не вважають за злочин крадіж – 12%, грабунок – 9%; не вважають нищення чужої власності за щось зле – 15%; не вважають брехню й ошуканство за моральний злочин – 75%; не вважають сексуальні зловживання за зло – 17% (Доклад сенатора Р. С. Гендріксона, голови сенатської підкомісії для дослідження злочинів малолітніх). Відомо, що малолітніх злочинців виховує американське кіно, повинь детективних романів, «комікси» і т. п. Та суть не в цьому, а в тому, що **провідна верства** американського народу ДОЗВОЛЯЄ виховувати злочинців. Отже, малолітнє злочинство характеризує не малолітніх злочинців, але **провідну верству** народу. Вбивство малолітніми власних батьків, і то з-за дурниць, вже не є ніякою сенсацією в Америці, вже є буденним явищем, на яке не звертають уваги. Чи може нація впасти ще нижче за це?

Менш культурні верстви населення, заробивши грошей більше, ніж потребують для заможного життя, надмір їх переважно витрачають на розваги. Очевидячки, шукають розваг, доступних їхньому розумінню – пияцтво, карти, танго, джезбэнд, бокс, перегони, футбол і т. п. заповнюють майже весь вільний час пересічного американця. В розмовах нижчої і середньої класи американців (і не лише американців) ви не почуєте інших, ніж спорт і гроші, тем. Навіть під час виборів до місцевого самоврядування чи парламенту балачок на тему виборів далеко менш, ніж про спорт і гроші. В одному з великих американських університетів соціологи роздали серед студентства анкету, в якій був запит: «Який є ваш життєвий ідеал?». 63% відповіли: стала добре платна посада, власна хата, безтурботне родинне життя. 4% згадали – але не категорично – про громадську працю. Не було ані одної відповіді – служити вищим ідеям чи Богові. 42% не знали, за які цілі воює Америка (в 2-й світовій війні). 60% не могли назвати «чотирьох свобод» Антлантійської хартії (Н. Паріс). А це ж студенти **університету** – майбутня провідна верства нації.

Поважний американський тижневик «United State News and World Report» (21.X.1955) дослідив навчальну шкільну програму європейських і американських шкіл і знайшов: «європейський школяр майже не займається спортом, бо так переобтяжений наукою, що не має хвилини вільної, а американський школяр витрачає одну третину свого часу на спорт. В Європі 8–10-річний школяр вирішує проблеми, які даються в Америці 16–18-річному. Європейський середньошкільник інтелектуально стоїть вище за американського студента університету. В Америці 22% середньошкільників вступають до університету; в Європі лише 5%. В Америці. 80% дітей кінчають середню школу; в Європі лише 15%». Отже, бачимо в Америці масову продукцію пересічної якості, а в Європі сувора селекція на вищу якість. В Америці і дурнувата дитина може скінчити школу, бо програма навчання не дуже висока і батьки мають гроші. В Європі дурновата дитина не скінчить, бо програма навчання зависока для неї і батьківські гроші не допоможуть, а з бідних кінчають лише надзвичайно здібні діти. Таким чином, в Америці внаслідок заможності широких верств народу і глибоко демократичного устрою до провідної верстви вливається багато (аж надто багато) не розумових вибранців, але вибранців повного гаманця. Але парадоксально, матеріальний добробут нації **знизив культурний рівень її провідної верстви**. Американська наука (а з нею і політика) характеристична своєю вузькою спеціалізацією, плиткістю, їй бракує широчини і почасти глибини.

На тлі сказаного стає зрозумілим, чому американський здоровий демократизм (і не лише американський) обернувся тепер в плебеїзм чи карикатуру на демократизм. Це ж справжня трагедія нації, що нащадки обернули в карикатуру чи фарс **НАЙДОРОЖЧИЙ** скарб, що його лишили їм їхні славні предки, – **право й обов'язок брати активну участь у керуванні своєю державою** – загальне виборче право.

Американська шкільна наука робить наголос на **права** американського громадянина, а не на його **обов'язки**. Робітництво, селянство, середня класа, капіталісти – всі вимагають (і дістають) більше **прав** для себе, а про обов'язки ані звука. У виборах до органів самоврядування звичайно беруть участь 35–75% з усіх управнених до голосування. Пересічно голосує лише половина управнених. Та половина складається з прихильників 2–5 конкурентів у виборах. Щоб бути обраним, треба назбирати бодай один голос більше за конкурента. Отже, фактично обирає половина з тої половини, що голосує-

вали (а не сиділи вдома), с. т. 25% управнених виборців. Таким чином, МЕНШІСТЬ, а не більшість населення вибирає, а значить, і керує державою.

Та меншість, опинившись при владі, мусить уважати на бажання **всіх** управнених до голосування, бо, якщо піде проти їх бажань, то на наступних виборах її не виберуть. Якщо виборцям подобається порнографічна чи бандитська культура або розкладава література, то несила урядові закрити джерела моральної зарази (напр., Голівуд), хоч би хотів. По останній війні американський уряд у приспішеному темпі демобілізував американську армію. Серед нас поширена думка, мовляв, те приспішення спричинили тайні московські агенти в американському уряді. Мабуть, у тому є частина правди, але далеко більша частина в тому, що хлопці кричали «Додому!», а їм ще голосніше помагали їхні батьки вдома. Отже, якби і були мудрі голови в уряді, то їм несила була б затримати демобілізацію. Одною з найголовніших причин, чому американці обрали Д. Айзенгавера на президента, була його обіцянка скінчити війну в Кореї. Отже, бачимо, що в Америці (ЗСА) тепер запанував дух, діаметрально протилежний духові, що панував за часів війни за американську незалежність у 1776 році. Тоді Томас Пейн закликав американців «вмирати за свободу», а тепер заманювали до армії обіцянками всіляких вигод та привілеїв, що їх матимуть по війні колишні вояки. Мотив чисто матеріялістичний.

Нащадки не лише всяких Калікаків (дегенератів), але й нащадків численних Марій Едвардсів (пересічних людей, мірноти), очевидно, не могли породити геніїв, та й ще коли вимирали нащадки нечисленних Елізабет Едвардсів (здібних, понадпересічних людей). Що гірше! Вони зайняли місце геніїв. **Америка (ЗСА) стала нацією пересічностей, нацією мірнот.** І не могла не стати, бо ж «еліта нації – творець її культури, щоб мати силу творити, мусить мати глибокі корені в рідному чорноземі, в рідному **духово і кровно** народі. А чорнозем (фізичний і духовий) твориться з трупів мільйонів істот, що народилися, вирости на тій землі протягом довгих, дуже довгих поколінь. Америка (і Московщина) народилися щойно недавно – вже в історичні часи – і не мали ще часу наскладати навіть тоненького шару свого власного «чорнозему». Звідси і безплідність американської (і московської) творчої наукової і політичної думки. Звідси і брак дійсно великих у них тепер постатей.

Повторім вже сказане поперед. Коли англо-сакську кров і культуру залило море всіх рас і всіх культур, включно з чорною, жовтою

і семітською, коли утворилася нестравна саламаха часто протилежних культурних первнів, коли та саламаха на місце старих англійських пуританів з їхньою культурою, поставила Голівуд з його культурою муринських джазів і танців – тоді англо-сакський творчий рух піонерів і перших колонізаторів Америки здегенерував на позем плебсу. Сучасні американці не мають вже духової сили видати Вашингтонів, Франклінів, Джеферсонів, Лінкольнів. Гірше того сучасні американці повторюють, як папуга, заповіді тих Великих Американців, але **цілком не відчують їхнього ДУХА**. Ще гірше, той дух став їм цілком **ЧУЖИЙ**. Називайте, яким хочете, ім'ям той дух, яким були надхнені батьки американської свободи, але ніхто і ніколи не назве його плебейським. А саме плебейські смаки, плебейський дух **ПРОСЯК ТЕПЕР ВСЕ ЖИТТЯ** американців. Плебейський же «дух» може лише смердіти, а ніколи творити.

Америка (ЗСА) – провідник світу? Технічний – може. Духовий – **НІКОЛИ!** Ми є наочними свідками спроб американців перебрати провід у світі. Ті спроби стали посміховиськом і карикатурою в міжнародних колах, а нас, українців, коштують мільйони трупів наших дітей, жінок, чоловіків, і вони можуть коштувати цілий світ більших мільйонів трупів, а може, і знищення нашої планети.

Духовим провідником світу може, має силу бути лише та еліта, що органічно виросла на культурному ґрунті, що його творив її власний нарід протягом довгих, довгих **тисячоліть**.

Одним з таких небагатьох народів є нарід **УКРАЇНСЬКИЙ**.

Ось яку величезну, навіть **ВИРІШАЛЬНУ** роль грають у житті і долі нації **біологічні** чинники.

КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ

*Плівка культури на сучасній
цивілізованій людині є дуже,
дуже тоненька.*

M. Wright

З наведених поперед прикладів бачимо, що людина дістає від батьків їхні добрі і лихі властивості. На прикладі Америки бачимо, що перевага негативних властивостей може привести націю до катастрофи. Але ж людина є «цар природи». Могутній людський розум запряг сили природи на службу людині. Людський розум знайшов способи бачити невидиме, чути нечутне, міряти незмірне, творити неіснуюче і вже ніби підходить до розгадки Великої Тайни – тайни зародження життя. Прийде час, і людський розум створить в лабораторії живу істоту. Нема межі для людського розуму. Отже, людський розум знайде і способи керувати законами спадковості та спрямовувати розвиток людини в бажаний людям напрям. Так думають численні нині представники всіх відтінків матеріалістичної філософії. І не лише думають, але й шукають способів – випробовують свої теорії на 200 мільйонах не лабораторних звіряток, а «щасливих громадян» СССР.

Так! Людський розум є величезна сила. Людський розум змінив світ до невпізнання. Але ЯКИЙ світ? Змінив світ фізичний, матеріальний. А духовий? Проф. М. Райт каже: «фарба культури на цивілізованій людині є дуже і дуже тоненька. Сучасна цивілізована людина керується **чуттям, а не розумом**, і ці умотивовані її розумом почуття є ті самісінькі, які були і десять тисяч років тому, вони є ті самі і в африканського дикуна і в європейського доктора філософії» (M. Wright. «Getting Along With the People»). Це є глибока правда. Остання війна відкрила наші очі на цю правду і захитала нашу віру в людський поступ. Як би ні? Та то ж не дикі москвини, але високоцивілізований європейський нарід, що дав людству великих філософів, науковців, письменників, композиторів, жадібно впився людською кров'ю ПОДОЛАНИХ, беззахисних жертв при першій же нагоді, як тільки влада дозволила. Впився точнісінько так, як їхні

предки 2000 років тому. Безоглядна жорстокість – це національна властивість старих германців (див.: Tacitus. «Germania»), властивість, тимчасово притамана цивілізацією, ожила і вибухла повною силою за першої ж нагоди в 1939–45 рр. Вийшло назверх те, що було захиране глибоко в генах, чи, просто кажучи, – в крові.

Прихильники матеріалістичних доктрин кажуть: Але ж людський розум виплекав нові породи і раси тварин і рослин, породи, цілком не подібні на своїх предків. Напр., манюсінька кімнатна собачка і вдсятеро за неї більший пес сен-бернарської породи походять від тих самих прапредків. Адже ж були часи, коли люди насолоджувалися кров'ю, муками, смертю людей, як, напр., у Римському колізеї, коли випускали голодних левів на беззахисних людей, але тепер нащадки тих людей визнають і практикують християнські засади любови та допомоги іншим. Альтруїзм, хоч і не дуже поширений, проте існує у людей.

Так! Але треба пам'ятати, що: 1) виплекували сен-бернара чи карликувату собачку протягом більш як 100 генерацій, і то методично; 2) нічого **нового** не виплекано, лише збільшено, зменшено чи поліпшено **ВЖЕ ІСНУЮЧІ** (розмір у даному прикладі); 3) поліпшено чи замінено **лише фізичні**, а не духові властивості; теперішній пес не є лагідніший чи мудріший за свого предка з 200 років тому; 4) виплекані зміною зовнішніх обставин властивості **не є стійкі**; вони дуже легко втрачаються, коли повертаються старі обставини. Культурний пес, якщо родиться і виростає в лісі, далеко від людей, дичавіє вже в першому поколінні; яблунька дичавіє за 3–4 роки, якщо її не обрізати щороку. Вовк, народжений і виплеканий серед людей, і в десятому поколінні втече до лісу. «Капо» в німецьких концтраках був християнином з діда, прадіда і, мабуть, не один раз давав милостиню жебракові, проте він **насолоджувався** катуванням і муками в'язнів.

Масовість, величезна кількість прикладів бестіяльної жорстокости німців виключає пояснення, мовляв, то були винятки. Також годі пояснити німецьку жорстокість психозом війни. Кожний, хто працював наймитом у німецького селянина, посвідчить про безсердечність «бауера». Навіть серед американських фермерів, де життя вирівнює різниці національних поглядів, існує велика різниця щодо умов праці наймита. У фермера англо-сакського походження наймит вважається членом родини, і так з ним поводяться. У фермера німецького походження наймит вважається лише наймитом, і так з ним поводяться.

Англійці й американці також мали концентраки і полонених німців, але не знущалися з них і не виробляли гаманців зі шкіри в'язнів, як це робили німці. Абсолютно неможливо увявити собі нашого (українського) селянина в ролі ката дітей чи жінок. І не лише селянина, а навіть і зіпсутого, змосковщеного міщанина чи інтелігента. Серед НКВДистів є дуже мало українців – не тому, що москвини взагалі не довіряють українцям, але тому, що москвини **на досвіді** переконалися, що українця годі вишколити на безсердечного ката. (Образ українця-ката намалював М. Хвильовий у своїй новелі «Я»).

Вибух у німців безоглядної жорстокости за часів останньої війни доказує більш ніж переконливо, що цивілізація, с. т. освіта виховання, зміна зовнішніх умов життя, навіть християнська релігія не може не те що знищити, а навіть змінити **вроджені** духові властивості, що їх заховав Творець глибоко в генах крові, щоб людина не бавилася з ними, як тепер з атомом. Надзвичайну стійкість до вроджених властивостей і, навпаки, надзвичайну нестійкість набутих підтверджують всі досліди генетиків з рослинами і тваринами. Для дослідів спадковости набутих властивостей у людині особливо цінним матеріалом є саме німецькі звірства за часів останньої війни. Очевидячки, тих дослідів не будуть робити німці, навіть англійці чи американці, з політичних причин. Цей обов'язок лежить на наших науковцях; обов'язок сплатити хоч частково наш борг тисяч соткам тисяч українських мучеників – жертв «культурного» німецького народу. Наукова аналіза ПРИЧИН німецької, московської чи жидівської жорстокости особливо потрібна нам, українцям, бо ми надто легко віримо **чужим** «науковим» теоріям. Потрібна така праця дуже, щоб охоронити наші наступні покоління від фатальних ілюзій, подібних до ілюзій 1917 року.

Та людина все ж має розум, хоч і не всесильний, як думають матеріялісти, проте дуже великий. І людський розум – цілком слушно – не хоче визнати своє безсилля у спробах ушляхетнити людину. Чей же людина створена за образом і подобиною Божою; чей же є мільйони людей добрих, шляхетних, милосердних. Англійці не мордували своїх полонених; українець не здатний бути катом. А українці чи англійці чей же не є більш цивілізованими за німців. Адже ж усі ми походимо від Адама. Як же повстала така величезна, така основна різниця між Адамовими дітьми?

У зв'язку з застрашаючим поширенням психічних хвороб у ХХ ст. сучасні психологи значно поширили і поглибили студії

людського духу і розуму. Багато виникло цікавих теорій, і зроблено чимало дослідів, багато з них шукають причин у царині фізіології, отже матеріальній. Але вже є – хоч і не багато – поважні досліди в царині духовій. Останні кажуть, що засоби матеріальної природи не допоможуть, бо ж маємо до діла з чинниками з царини духової, а не матеріальної, яка є лише вислідом духової. Проф. Й. Фішер пише: «Якщо ви підсумуєте всі авторитетні писання, будь-коли написані найвизначнішими психологами та психіатрами на тему душевної гігієни, і якщо ви зведете то все до купи, викинете надмір слів, і якщо вибирете найістотніше та вибираєте всі незфальшовані частинки чистої науки, стисло висловлені, і якщо це зробить найбільший поет, то матимете незграбний і неповний підсумок Нагірної проповіді Христа, в порівнянні з якою ваша компіляція буде жалюгідною мізерією і вбогістю» (J. Fisher. «A Few Bottons Missing»). Ще ясніше каже світової слави психіатр проф. Ч. Їонг: «Протягом останніх тридцяти років люди з усіх країв світу радилися у мене. Я лікував багато соток пацієнтів. З усіх моїх пацієнтів, старших понад 35 років, я не знайшов ані одного, який мав би причиною своєї хвороби щось інше, ніж брак релігійного світогляду. Абсолютно всі до одного з тих пацієнтів захворіли тому, що загубили те, що давала своїм вірним кожна релігія протягом віків. З тих моїх пацієнтів, які не повернулися до релігійного світогляду, ані один невилікувався і навпаки – ті, що повернулися, – всівилікувалися» (C. Young. «Modern Man in Search a Soul»).

Відомий американський письменник, книжки якого розходяться в мільйонах примірників, пише: «Колись говорилося про конфлікт між наукою і релігією. Тепер тої дитячої балаканини вже майже нема, хіба серед неуків. Найновіша з усіх наук – психіатрія показалася нічим іншим, як те, що вчив Христос. Вчені психіатри переконалися на щоденнім досвіді зі своїми пацієнтами, що молитва і сильна релігійна віра проганяє журбу, тривогу, напруження нервів, страх, с. т. все те, що спричинює майже половину наших хворіб тіла, розуму і душі. Для сучасних науковців-психіатрів є тепер аксіомою, що глибоко і щиро віруюча людина ніколи не буде мати психічних хворіб» (D. Carnegie. «How to Stop Warring and Start Living»).

Цивілізація лежить у царині матеріального життя людини, і вона показалася безсильною ушляхетнити людину. Радше навпаки – сприяла здичавінню людини. Культура і релігія лежать у царині духового життя людини і, як бачимо з наведених свідчень лікарів-науковців (не теологів), наука вже намагає правдивий шлях до ушля-

хетнення людини. Модерна наука ХХ ст. відкриває наново СТАРИЙ шлях, відомий людству вже яких 2000 (властиво, далеко більше). Тут приходимо до найцікавішого і найголовнішого питання: ЩО, ЯК, КОЛИ зароджувало, формувало і скріплювало релігію, культуру, духове життя людини і нації? На жаль, брак місця тут не дозволяє нам розглянути глибше і ширше це **найголовніше** для всіх нас питання. Найголовніше тому, що воно відкриває очі на ті глибокі причини, на ті внутрішні і рішачучі долю нації чинники. А знання їх не лише скріплює нашу віру у велике майбутнє України, але й дає тверді наукові підстави для непохитної в тому **певности**.

У попередніх розділах ми побіжно розглянули, як формувалася вдача людини номадського і рільничого культурних кіл. У протилежних географічно-економічних умовах створилися і протилежні культури, протилежна духовість. Тут розглянемо другий дуже великий чинник – ЧАС. Для простоти викладу візьмімо простий приклад.

Нинішній культурний пес походить із того самого роду, що і нинішній вовк. Десятитисячне покоління правовка переродилося на мирного пса, якого діти можуть безмилосердно тягати за хвіст, без ризику, що він їх покусасе. Натомість десяте (а може, і соте) покоління теперішнього вовка, хоч би й виховувалося серед людей протягом десяти поколінь – покусасе дітей, якби вони пробували тягнути його за хвіст. Обидва походять з того самого правовка. Виглядає ніби набуті вихованням властивості передаються спадково нащадкам. Але це лише виглядає так, а в дійсності пес може здичавіти вже в другому поколінні, як ми вже про це згадували. Різниця між 10000 поколінь і 10 поколінь пояснює проблему спадковості **набутих** властивостей. Виглядає, що час (дуже довгий) **у стабілізує набуті властивості**. Ось тут лежить надія людства на ушляхетнення людини.

Однак ця надія захитується іншим чинником. Коли набута властивість є **споріднена** з властивостями вродженими, то вона стабілізується дуже **скоро** і зливається в одне гармонійне **ціле** з властивостями вродженими. Червоні квіти, схрещені з червоними, завжди дають лише червоних нащадків. У протилежність цьому, набута властивість, що **НЕ** є споріднена з вродженими (особливо, якщо є протилежна), стабілізується **дуже довго** і **ніколи** не зливається з вродженими в одне ціле. Нашадки від схрещення червоних квіток з білими давали протягом довгих поколінь несталих, різнокольорових нащадків.

Німці і москвини є наймолодшими націями в світі (про американську не згадуємо, бо вона щойно формується). Ще в VII ст. більшість німців не була християнами (а москвинів аж у XIV ст.). Обидва народи належать до кочово-мисливського культурного кола, якого ознаками, властивостями були жорстокість, хижацтво, матеріялістичний світогляд, релігійний фетишизм, нелюбов чи байдужість до землі, нерозуміння законів природи, а звідси і брак ідеї в її Творця. І ось народові такої духовости історія накинула християнство – релігію, що є цілковитою протилежністю, цілковитим запереченням всієї його духовости. Як схрещенці від червоної і білої квіток давали несталі, мінливі покручі, що протягом довгих поколінь не могли устатуватися, злитися в одне ціле, так і німецька духовість не злилася з християнством, а лише створила нетривкий КОМПРОМІС з ним. Цей компроміс не мав ще досить часу, щоб устатуватися, закріпитися протягом століть. Це і показали 1939–45 роки. Мабуть, для того треба 13 тисячоліть, до того ж сприятливих для християнізації умов життя. І це не є ніяким дурним вибриком гітлерівців, коли вони почали відроджувати старе германське поганство (ненацист ген. Е. Людендорф був його прихильником). Це був цілком природний для німців, для німецької нації їх рідний атавізм. Москвини ж навіть і компромісу з християнством не робили; вони просто обернули християнство догори ногами, наливши християнські норми своїм поганським змістом.

Але ж німці видали багато великих філософів, поетів, мистців, музик, які дали світові безперечно християнського духа твори; навіть видали великого реформатора Християнської Церкви – М. Лютера. Так! Але повстає питання, що його донині не висвітлили **слов'янські** науковці. Чи ті німецькі творці християнських творів дійсно були ЧИСТОКРОВНІ німці?

Вся східна територія сучасної Німеччини була заселена майже **виключно** слов'янами не лише за передісторичних, але й за історичних часів. Майже – значить, що між ними жило лише кілька малих германських племен. Аж до XVI ст. лунала там всюди (крім великих міст) мова слов'янська. На сучасній мапі Німеччини написані **сотки слов'янських** географічних назв. А скільки було змінено на німецькі? Напр., Ляйпциг – Липське, Бранденбург – Бранебор, Грац – Градець і т. п. Навіть столиця Німеччини Берлін має не німецьку назву. М. Лютер, В. Моцарт, Й. Бах, Л. Бетовен походять саме з цих околиць. (М. Лютер народився в селі, що й нині називається Мокра). Мати Л. Бетовена була слов'янка на ім'я Кеверич.

Самі імена (згадані і багато інших) є дуже підозрілі щодо їхньої німецькості. Хто були з походження ті творці «німецької» культури? А скільки слов'янської крові є у власників чисто німецьких прізвищ? Сучасні прусаки мають на 90% слов'янську кров. Про все це див. в XXII розділі).

Слов'яни в Німеччині дають дуже добру ілюстрацію сказаного тут про спадковість неспоріднених властивостей. і домінантність.

Заселені слов'янами простори сучасної Східної Німеччини німці завоювали десь у X ст. Від того часу донині німці систематично і безоглядно німчили тих слов'ян. Всі школи, вся адміністрація, Церква і преса були в руках німців чи знімчених слов'янських «яничарів». Слов'яни боронили свою мову, звичаї і т. п., як лише могли. За 1000 років тої, **понад всі пропорції, нерівної** боротьби німці не змогли понімати всіх. Ще й й сьогодні живуть у Східній Німеччині понад 150000 т. зв. лужичан-сорбів, оточені німецьким морем. Причини такої **тисячолітньої** витривалості і пояснює якраз генетика. Протилежність слов'янської і німецької духовості та **більша** (домінантна) сила слов'янської. При рівних фізично (політично) силах слов'яни були б послов'янили німців (принаймі, мовно і почасті культурно).

Українська нація належить до рільничого культурного кола, притаманними властивостями якого є глибока любов до матері-землі, розуміння краси і законів природи, а звідси вдячність і подив їх Творцеві та філософія і релігія любови, толерантності, прощення і т. п. Всі ці властивості є первнями християнської духовості і культури. Як побачимо далі, українська нація є найстаршою з усіх європейських; набагато старшою за греків чи римлян. Та християнська духовість українців народилася, розвивалася і скріплювалася довгі тисячоліття **ЩЕ ПЕРЕД** народженням Христа. Можна сказати, що український нарід **УЖЕ БУВ** фактично християнським перед формальним охрещенням в 988 р., бо ж християнська релігія є надзвичайно глибоко **СПОРИДНЕНА** з духовістю дуже старого і дуже культурного українського (праукраїнського) народу. А як ми казали поперед, споріднені властивості дуже скоро зливаються в одне **ГАРМОНІЙНЕ** ціле з вродженими властивостями. І справді, історія підтверджує, що християнство прийнялося легко і дуже скоро поширилося на всіх просторах, заселених праукраїнцями. В одне гармонійне ціле злилася християнська релігія зі старою культурою праукраїнців-русів. **Українська національна культура rag excellence** є культура глибоко християнська і має дуже глибокі

10000-річні корені в старезному 100000-річному українському чорноземі.

Це є повна, на всі 100%, гарантія, що ніякі чужі українській духовості впливи, хоч би вони й впливали сотки років, НЕ МОЖУТЬ скалічити безповоротно українську душу. Калічили нас москвини понад 200 років, але збуджений зі сну в 1917 році український ДУХ вибухнув з величезною силою, вибухнув з такою неймовірно величезною силою, що навіть ми самі не віримо донині, хоч є наочними свідками легендарних чудес, що їх довершила і довершує наша нація на наших підсліпуватих від рабства очах.

Таку-то – з погляду генетики – грає роль молода, не стабілізована, і стара, устабілізована, культура в житті нації.

КУЛЬТУРНА ЕЛІТА В МОСКОВЩИНІ

*...Чорт догадав мене радітса
в Расії с душою і с талантам!*

А. Пушкін

Ми вже говорили, що московське дворянство складалося із змосковщених нащадків українців, татар, німців та прамосквинів (угро-фінів). Протягом кількох століть ця різнорідна кров змішувалася шляхом шлюбів. Прамосквини (угро-фіни), татари і німці належать до одного того самого культурного кола – кочово-мисливського, отже, ті три народи мали **споріднену** духовість, а тому їхнє кровне змішання дало стійкий, духово-культурний тип московської еліти XIII–XVIII ст. – тип, що його описали численні чужинці.

Далеко гірші наслідки дало «занечищення» українською кров'ю. Українська духовість є діаметрально протилежна фіно-татарсько-німецькій, і тому кровне змішання цих протилежностей дало нестійкий, роздвоєний, хиткий від одної скрайности до протилежної, хаотичний, без душевної гармонії покруч – тип московського інтелігента XIX–XX ст.

В Україні українці асимілювали всіх зайдів, навіть номадів, бо духові первні української рільничої культури є сильніші (домінантні) за номадські. Зробити це саме в Московщині українці не могли, бо там їх була горстка в порівнянні до всього населення: українська кров там просто розчинилася в морі номадської і зникла, а тому не мала сили ушляхетнити москвинів. Ба, гірше! Наробила москвинам великого лиха, бо протилежні духові первні, заперечуючи один одного, створили їх конфлікт, створили невгасаючу боротьбу тих первнів у душі покруча; створили – як висловлюється А. Салтиков – ХАОС.

Таким чином, виник унікальний, не знаний в інших народів дивогляд під назвою «русская інтеллігенция». Цей покруч був таким потворним, напrawdę, дивоглядом, що європейському нормальному розумові була несила його зрозуміти. Це була якась несамоविта саламаха протилежностей. Протилежностей не між окремими особами (нормальне явище в усіх націй), але протилежностей в одній,

тій самій особі. Граф у мужицьких лаптях проповідує «несапрятівленіє злу», а з своєю власною жінкою живе, як пес з котом. «Кажущійся дворянин» власноручно катує своїх кріпаків. Переконаний соціаліст – власник кількох тисяч кріпаків. Тиран і вбивник проповідує любов і милосердя. Князь – теоретик анархізму. Дворяни і дідичі, власники кріпаків – лідери пролетаріату. Прихильник європейської культури і противник європеїзації в одній особі. Самоопльовування в парі з пихою. Раби мріють панувати в світі. Європейський фрак, а під ним московська «касаротка» по коліна і т. п., і т. д. без кінця – краю.

Та й деякі москвини самі свідомі своєї, м'яко висловлюючись, аномалії. Що таке московська інтелігенція? Проф. Н. Бердяєв каже: «народніческе мракабесіє» М. Булгаков каже: «сектантске ізверіє», «гераическе ханжество». Проф. А. Кістяковскій каже: «убожество правосазнанія». Проф. П. Струве: «бездоннає лехкамісліє». Інші москвини дають такі, напр., епітети: «сонміще бальних», «челавекападобнає чудовіще», «краснакожіє ліберали», «готтентотская мараль», «хуліганске насіліє» і т. п. (за: Д. Мережковскій. «Бальная Расія»)... «Московська інтелігенція – це якась цілком своерідна, лише в Московщині існуюча духово-соціально формація; вона відчуває свою безгрунтовність і хаотичність» (Н. Бердяєв). «Глибока незрівноваженість, здібність перекидуватися від одної крайності до протилежної – це питомі риси московської вдачі» (Г. Трубецкой). «Ми, москвини, ставимося якомсь байдуже і до добра, і до зла, і до істини, і до лжі» П. Чаадаєв). «Брехня і фальш зо всіх боків у нашому московському житті» (Ф. Достоевскій). «Мусимо признатися, що наше громадське життя дуже сумне. Брак громадської опінії, байдужість до всякого обов'язку, до справжньої нової думки – все це викликає розпуку. І мав же я нещастя народитися в Московщині (А. Пушкін). Про свою Московщину пише І. Бунін: «Блажен, кто раздробит а камень твоих, блудница, новых чад... Блажен тебязящій лук гасподнева святова мщенія». Але А. Бєлий кричить: «Расія, Расія, Расія – месія грядущева дня». Та А. Блок каже: «Ми аберньомса к вам сваей азіатскай рожей... Міліони нас; нас тьми, і тьми, і тьми. Папробуйте сразітса с нами! Да, скіфи, да, азіати – ми с раскосими і жадними глазами». «Сплашнова зла стаіт твердиня. Царіт бессмысленная лож», – каже І. Аксаков. «Москвини – це напівварвари, дегенерати» (А. Герцен). «Все життя Московщини обертається навколо рангу і батога» (П. Чаадаєв). «Національні прикмети москвина – це «праізвол і рабалепствіє» (В. Соловйов). Про

книжку, яка описувала «непорядки» в Московщині, міністр сказав: «вона тим-то і шкідлива, що кожне слово в ній – безсумнівна правда». Жажливу для москвинів книгу А. Кюстіна (див. VIII розд.) москвини читали з захопленням (К. Анненков). Ті, що обурювалися цією книгою, обурювалися не на брехню (бо її не могли знайти в тій книжці), але на правду, в ній написану (М. Лемке).

У такій саламасі і здоровий розум може здуріти. А що ж може зробити нещасний, скалічений покруч – московський інтелігент? Хіба влитися до безтями. І справді – вони впивалися до безтями. У Московщині існували т. зв. «лішні люди» Були це інтелігенти, часом з університетською освітою, які відчували жахливий маразм московського життя, але не мали сили знайти на нього лік і з розпуки ставали налоговими пияками та падали на дно суспільства, ставали «басяками» (див.: М. Горькій. «Агаркі»).

Духовість, а з нею і життя кожної нації віддзеркалює її література. На жаль, ми, європейці, донині ще не маємо великої аналітичної праці про московську літературу, крім яскравих і глибоких окремих есеїв Д. Донцова. Наші літературознавці були б заощадили Україні (і не лише Україні) багато тисяч трупів її дітей, якби були дали нам своєчасно велику працю про московську літературу в світі ідеалів та ідей європейської християнської культури. Заощадили б, бо вибили б ґрунт з-під ніг нашого і не нашого москвофільства. Скрайній час це зробити.

«У естета А. Пушкіна, в спростаченого графа Л. Толстого, в апостола міського шумовиння Ф. Дастаєвського, у циніка А. Блока – у всіх них іде всуміш: добро і зло, брехня і правда, краса і погань, щоб знищити в загальному хаосі всі етичні вартості; щоб довести, що розбій – це свобода, що душогубство – це любов, що нерівність – це бунт проти Бога, що краса – це бруд і свинство. Чортівська мішанина всіх понять, всіх «за» і «проти», всіх «так» і «ні», всіх «заборонено», всіх різниць між правдою і брехнею, добром і гидотою, заперечення всякої дисципліни. І це і в моралі, і в політиці, і в суспільному житті» (Д. Донцов. «За яку революцію»).

Московські класики, властиво, не є ніякі класики, бо нездатні виховувати морально здорових, морально сильних людей. Що характеризує героїв московської літератури? Моральна слабкість і бажання виправдати цю слабкість хибами самого життя. Мрії про будучність і повна нездібність здійснити ті мрії в сучасності; нездібність до чину, до творчих змагань. Чацький А. Грібєєдова втікає перед огидою життя, Рудін та інші гамлети І. Тургенева або Обломов,

Райській І. Гончарова – це безплідні балакуни і нероби. Епілептики Ф. Достоевського, звихнені істоти А. Чехова – «лішні люди» – ось які є типи московської літератури (В. Яценко).

Надзвичайно глибоку і яскраву характеристику московської літератури подав Д. Донцов в своїй книжці: «Наша доба і література». Наведемо дещо з неї.

Улюблені герої Ф. Достоевського – це не бунтівники, але «уніженіє і аскарбльонніє» або «страдальці», що потульно зносять незаслужене зло, що розкошують у терпінні (Макар Девушкін, Неллі, князь Мишкін). Співчуття не до героя, але до розчавленого; не його геройської душі, але його мізерному тілу. Не звеличення чину, але бідкання над поваленим, а найголовніше – покута чи перед «народом», чи перед Богом, перед будь-ким, аби лишень не бути самотньому зі своєю провинною, з власним сумлінням. Потреба бути упокореним, вишмаганим – характеристична для москвина»... «А. Чехаву найсимпатичнішими були невдахи, І. Гончарову – Обломови, Ф. Достоевському – епілептики, Л. Толстому – Іванушка-дурачок та Платон Каратаєв, «бунтареві» М. Горькому найціннішим у світі був вкритий язвами каліка. Що це є? Це апотеоза каліцтва; це бунт нікчеми проти сильного, безплідного проти творчого, виродів проти здорових, проти тих, які не гинуть; це бунт хаосу проти упостатнення, смерті проти життя» «Апотеоза маси в московській літературі привела до апотеози примітиву, некультурності. Не тягти маси вгору, але самому до неї знизитись». Л. Толстой просто заперечує особистість; заперечує її здібність досягнути щось власними зусиллями»... «Звеличення хаосу, незрізницьковані маси, журба лише за матеріальні її потреби, надавання засадничого значення терпінню, покора безвольної людини перед силами ззовні, деспотизм як ідеал суспільного устрою, біль «тряпичної» душі, знищення і упокорення особистості – ось ті проблеми і вартості, ось ті «ідеї», що їх принесла світові московська література – стара і новіша»... «Власники брудних ніг і нечесаної чуприни стали в московській літературі носіями всіх чеснот, носіями великої правди життя. Вони мали оздоровити світ, Європу. Їх – ці нулі – московська література протиставляла великим особистостям, великим організаторам життя Європи; протиставляла всім, хто виділявся з отари, хто переростав її інтелектом, характером, волею або чистою сорочкою... Та що ж могло вродитися в країні «чухонської помесі, татарської помесі і масового батождья»? В країні рабства, де все залежить від пана і володаря, не могла зродитися віра в себе, у вагу влас-

них зусиль; не міг повстати культ волі. Там все було настрої і примха. Рятунок – лише в покорі Л. Толстого, або «півной скандал» С. Єсеніна. Або «пращення» як ідеал, або «дайош Європу», щоб зруйнувати Нотр-Дам, на її місце поставити «лобное места». «Ідеї, що їх внесла московська література до скарбниці народів, є ті самі в її Пушкінський період, Горьківський і большевицький. Серед тих «ідей» нема ідеї величного, а є ідея безпосередньо корисного; нема ідеї краси, а є ідея «палезнава»; нема ідеї сильного, а є ідея маси; нема пориву, чину для чину, а є страх життя, «грусть і таска безисходная». Бунт С. Єсеніна – це лише московське «азарство»; в його душі живе не вогонь Прометея, не бунт Чайльда Гарольда, а лишень «задор деревенскава азарніка». Він хоче «каленам прідавить екватар» і «папалам нашу землю разламить, как калачь» та аж «до Єгіпта раскарячить ноги». І все це «пад гармонії пьянай клікі». Коли це Мойсей, то... з дзвіночками на шапці, що кривить обличчя і висолоплює язик. Клоун!

«Захід знає Дон-Кіхота, Фавства. Московщина – босяка М. Горького та Іванушку-дурачка, який втечею перед ворогом хоче зламати його волю. Типи, яких ніякий Діоген не знайде на Заході. Лицарськість і лояльність – це головні прикмети англійської літератури. Характеризувати ці типи можна одним словом – джентлмен. Літературним типом московської літератури натомість був бездумний бунтівник і бездумний раб; в обох випадках – хам, починаючи від приниженого в його заголюканости ідеалізованого мужика і кінчаючи на хуліганських типах С. Єсеніна... Глибокі ідеї і глибина змісту відбиває лише суспільність з напруженим, барвистим життям. Московщина ніколи не була такою суспільністю. Вона не дала світові ніякої ідеї, нічим не спричинилася до людського поступу. Та й як могла вона дати якусь ідею? Носієм всякої ідеї є велика індивідуальність; вона була на Заході. Московщина її не знала. Тому на Заході витворився тип незалежної людини, а в Московщині тип раба і деспота одночасно, як характеризував М. Бакунін.

«Яку свою ідею дала світові Московщина? Може, ідею Н. Чернишевського з його приматом розподілу над продукцією? Жебрацькою філософією «чьорнава передела»? Примату потреби над працьовитістю? Може, ідею «славянафільства», месіянства московського мужика і, за характеристикою М. Горького, «тяжкого московського народу, що ліниво і недбало лежав на своїй землі, що доп'яв штуки жити жебраком на багатющій землі»? Чи, може, ідею «непратівлення злу» і примітивної аморфности Л. Толстого, ворожої

всьому сильному і гарному? Чи ідею соціального «міласердя» та «жалості», за якими крилося звеличення всього меншвартісного? Чи ідею етичного хаосу, де на місце права і обов'язку ставилося примху і «настраєніє», де цілковито затиралося «гібельнає різлічіє между тваім і маім»? Чи обломовщину, яку «пролетарська» Московщина одідичила від феодальної разом з абсолютизмом та месіянізмом і номадським імперіялізмом? Чи той цілий комплекс «ідей» та «настроїв», зроджених татарщиною і кріпацтвом, який виражається в нечуванім ніде приниженні людської гідности? Чи в тій мішанині візантійської софістики, монгольської жорстокости і распутінського містицизму? Чи може зродити якусь універсальну ідею народ, якого ідеалом є аморальність, безформеність, ненависть до квалітативного, до індивідуального полету, до всякої творчости, яка не є руїнництвом? Ні! За культуру «басяков», «Іванушек-дурачков», «ідіотів», «лішніх людей» і т. п. ми дякуємо. Не тудою нам дорога!» (Д. Донцов. «Наша доба і література»).

З такою оцінкою московської літератури націоналіста Д. Донцова погодився навіть комуніст і ренегат М. Хвильовий, який по роках захоплення «загірною комуною» на запитання: «На яку із світових літератур має орієнтуватися українська?» – відповів: «У всякому разі НЕ на московську, і це рішуче і без жодних застережень. Від московської літератури, від її стилю українська література мусить якомога швидше тікати. Геть з задріпанкою Москвою» (М. Хвильовий. «Апологети писаризму»).

Та дамо слово самим москвинам. Критик і божок московської інтелігенції В. Белінській пише: «Всесвітнього історичного значення московська література ніколи не мала та й тепер мати не може. Коли б не було А. Пушкіна, то в історії людства не повстало б найменшої прогалини, чого не можна сказати, напр., про Ю. Байрона чи І. Шиллера. Всякі балачки про рівновартність московської літератури з європейською треба вважати за порожнє базікання або за маячення чванливости» («Літературніє сні»). «У своїм змісті московська література перевищила всі літератури своїм огидним безстидством та нахабністю» (В. Розанов. «Сочінення»).

Душевний конфлікт протилежних духових первнів, породивши хаос думки, зродив у душі москвина непевність, тривогу, страх за майбутнє, якесь передчуття катастрофи. Відомий московський філософ Н. Бердяєв пише: «Московська література є найбільш пророкуючою літературою в світі; вона вся пересякнена передчуттям, алярмуванням, пророкуванням катастрофи, що надходить. Багато

московських письменників XIX ст. відчували, що Московщина стоїть над безоднею і падає до неї» (N. Berdyaev. «The Origin of Russian Communism»). Напр., про столицю Московської імперії пише Ф. Достоевській: «А що як розлетиться цей туман і піде вгору? Чи не піде за ним і це гниле, слизьке місто? Піде разом з туманом і щезне, як туман, а лишиться старе фінське багно, а посеред нього – бронзовий вершник на гарячому, загнаному коні (Ф. Достоевській. «Под-росток»). Ф. Достоевській зрозумів, що в Петербурзі Московщина дійшла до якоїсь межі і тепер вся хитається над проваллям, над безоднею. Московщину «вздьорнул на дйби Медний Всадник». Але ж не можна вічно стояти «на дйбах». І жах є в тому, що «спустити копита» – значить повалитися, впасти в безодню» (Д. Мережковській. «Бальная Рася»).

Еліта кожної нації черпає свою творчу силу з власного народу. Цілковито чужі московському народові українські духові первні, занечистивши духовість московської інтелігенції, відірвали її від власного народу. Письменник А. Грібоедов пише: «Якби заблукав до нас чужинець, що не знає нашої історії, то він був би, напевно, подумав, що наші пани і наші мужики походять від двох цілком різних племен, які ще не встигли змішатися звичаями і вдачею». Публіцист Д. Пісарев також вказував своїм землякам на глибоке провалля, що відділяло московську інтелігенцію від її народу. Інший москвин каже: «Нема що себе дурити: є дві Московщини, одна інтелігентська, а друга – духово дуже далека від неї – мужицька» (О. Гругенберг). «У нас в Московщині роз'єднання вищих верств від нижчих, роз'єднання з народом, з народним життям є реальний і безсумнівний факт. Вся наша інтелігенція лише те і робила, що відвикала від свого народу, а це кінчилося тим, що цілком з ним роззнайомилася і мала з ним зв'язки лише через канцелярію» (Ф. Достоевській. «Собраніє сочиненій»).

Все ж була, хоч і щира, але більш театрального, штучного характеру, спроба московської інтелігенції наблизитись до свого народу. Відчувши смертельну небезпеку у відриві від свого народу, московська інтелігенція почала ідеалізувати московського мужика, разом з його духовістю; почався рух – т. зв. «хажденіє в нарот». Московський «барін» (пан) переодягався в селянський одяг, йшов на село жити і працювати, як селяни, та просвіщати мужика «савременнімі агнямі» соціалістичного напрямку. Мужик, відчувши штучність тої трагікомедії та цілковиту чужість пропагованих ідей, бив тих «народників» і гнав їх киями до найближчої поліції. Каже Ф. Досто-

евській: «Хаждені в народ викликало в народі лише огиду до «народників». А. Овсянко-Куліковській пише: «Московський інтелігент, захоплений ідеєю служити народові і схильний наперед його ідеалізувати, та московський селянин, що його психологія складалася під впливом історичних обставин, – це були два цілком різні, цілком відмінні типи, з яких кожний дивився на речі цілком протилежно; обидва не розуміли один одного і не могли зблизитись». Поет Н. Некрасов – сам народник – висміяв у своїх віршах ті жалюгідні спроби.

Та ще й перед тими спробами саме московське життя показало аж надто ясно марність європеїзувати москвина. Москвини почали дошукуватися причин цього. Найрозумніші з них звернулися – цілком слушно – до московського націоналізму. Повстала ідеологічна течія т. зв. «слов'янофілів». Між іншим, вірні своїй вдачі, москвини і тут пошахрайничали: назвали той рух і себе слов'янофілами, с. т. прихильниками слов'ян, щоб цією облудною назвою замаскувати свої справжні наміри – **поневолити** слов'ян в одній величезній Московській імперії. Їхній попередник з XVIII ст. П. Зубов був чесніший за них і не видумував масок. В. Ключевській пише: «Останній любовник Єкатеріни Платон Зубов склав був список держав і династій, що їх дасть Європі Московщина. В цьому списку нема: Швеції, Пруссії, Польщі, Австрії, Данії і Туреччини. Де ж вони поділися? Відповідь на це дає його проект Московської імперії. В тій імперії мало б бути шість столиць: Петербург, Москва, Астрахань, Відень, Константинополь і Берлін. В кожній столиці місцева влада (двір), але найвища влада для всієї тої величезної імперії є одна».

Та щоб претендувати на щось велике, треба насамперед самому вірити в своє **право** на ту претензію і в свою **силу** її здійснити. Ми вже говорили про психологію дикунів, які мали себе за щось вище. Як дикун-самоїд щиро вірив, що європейці приїдять до нього вчитися, так само і не менший дикун московський чернець Філофей щиро вірив, що «Москва – III Рим, а IV-му не бивать», або протопоп Саватій – що «наша вера правая, а ваша еретическая». Подібні безпідставні дитячі претензії лежать у царині дикунської психології, а вона базується на тваринному інстинкті самозбереження, що вимагає чогось хай уявленого, хай безпідставного, хай фантастичного – аби лишень його підбадьорювало, аби лишень скріпляло його віру в свої сили. Як знаємо з підручників психології, всі люди (і нації), які мають почуття меншвартости, вживають єдиної можли-

вий для них спосіб себе підбадьорити – хвальство – звичайно безпідставне. Цей єдино можливий для москвинів спосіб і вжили т. зв. слов'янофіли. Ю. Кіреєвській, А. Хомяков, Ф. Тютчев, В. Соловйов, М. Погодін та інші, намагаючись всіми правдами і неправдами підбудувати під ідею III-го Рима Філофея якусь «філософську» основу.

«Слов'янофіли» висунули тезу «гнілова Запада»: мовляв, Європа, ставши на шлях індустріалізації і лібералізму, тим самим засудила сама себе на смерть, бо той шлях – на їх погляд – веде до занедбання всього містичного, трансцендентного в європейській культурі і до знищення уставлених соціальних та державних форм і інституцій. Який же шлях вони поручають нам, європейцям? Не більш не менш, як «пакаряйтеся нам (москвинам) язичі, ібо с нами Бог». І на доказ, що з ними Бог, випродукували цілу літературу, що її інакше, як маяченням божевільних годі назвати. Для лікаря-психіатра їхня література може бути джерелом студій, а для європейського розуму хіба джерелом кпинів з москвина. Наведемо лише кілька головних «ідей» того маячення.

«Слов'янофіли» кажуть: «Московський нарід не визнає ідеї приватної власности, бо ця ідея є антихристиянська і є головною причиною боротьби і ненависти між людьми. (Чому не визнає, ми говорили поперед, але про те «слов'янофіли» скромно мовчать). Ми, москвини вже на світанку нашої історії заклали «абщину» (що існує і донині під назвою «колгосп». – П. Ш.). Чи є московська абщина, в якій всі члени її є рівні, де нема диявольської заздрости на чужий масток, бо ж весь масток належить всім і кожному, де всі справи вирішуються громадою, отже, плекається дух солідарности і любови – чи ж це не є ідеал царства Божого на землі? Жодна європейська нація не має ані натяку на цю ідеальну устанovu, а ми, москвини, маємо її в цілком конкретній формі вже сотки років».

«Не визнає наш московський нарід і права для окремої людини мати своє власне, незалежне від громади, індивідуальне життя. Не визнає, бо що є окрема людина? Ніщо, нуль, малесенька комашинка, що згине самітня, що нічого не може зробити без більшої сили – громади та Бога. А уповноваженим Бога на землі є цар. Отже, чи не божевільям є намагання тої комашинки, того нуля, що гордо зве себе людиною, та ще й вільною, заперечувати голос Бога, голос Його уповноваженого – царя? Царь і Бог ва всьом! І ми, москвини, дяка Богові, від початків нашої історії маємо самодержавство, не підточене шашелями згубного лібералізму, а всі європейські нації давно

вже знесилоє ця хвороба. Одиниця – ніщо. Громада з самодержавним царем на чолі – все!»

«Наш московський нарід глибоко вірить, що єдність думки створює єдність волі і єдність дії. В єдності всієї нації лежить запорука її могутности, а значить, і багатства та щастя. Тому для добра всієї нації, для добра кожного члена нації треба ту думку нації піддержувати ВСІМА способами, отже, і насильством; треба нищити безмілосердно інакше думаючі одиниці чи групи, бо ж вони руйнують основу, запоруку нашого щастя – єдність думки. А хіба ж Христос не вчив про єдність духа? Московський нарід ту єдність має, а чи має якийсь інший нарід?»

«Ми, москвини, не є егоїстами, себелюбами. Московська душа любить не лише свій нарід, але й всі народи світу (цю «любов» сконкретизував П. Зубов, а його духові діти тепер реалізують. – П. Ш.). Наші люди, хоч і з болем в серці, покидали свою дорогу Московщину, і розселялися по всьому великому просторі нашої імперії, і всюди вони почували себе, як удома. (Це свята правда, лише причини інакші. – П. Ш.). А це вказує, що московський «челавек» є «общечелавек» (людина всесвіту, чи інтернаціоналіст, за сучасною їхньою термінологією. – П. Ш.). А лише нація, що чуває себе «общечелавеческаю», може повести до «общечелавеческай» (універсальної, всесвітньої) мети. І ми, москвини, готові пролити свою власну кров, щоб повести весь світ до всесвітньої мети, до всесвітнього щастя. Ми готові, бо ми глибоко віримо, що лише ми, москвини, знаємо правдивий шлях до того, і тому сам Бог поклав на нашу націю святий обов'язок привести людство до царства Божого на землі. (Але часом шило з мішка вилазить. Напр., один з них каже: «Якщо вселюдськість є московською національною ідеєю, то всі люди мусять стати москвинами. Справа лише в тому, як це зробити» (Ф. Достоевській).

«По Ізраїлю і Візантії московський нарід був третім приймником релігійного ідеалу народу, що його вибрав Бог. Московський народ за своїм характером, за своїм незнанням ніякого насильства цілком відповідає християнському ідеалу, християнській науці. Він виявив виїмковий дар для політичного ладу без насильства, що було турботою багатьох народів. Він має конкретну, правдиву розв'язку соціально-економічних проблем» (за: Н. Данілевській. «Расія і Європа»). «Не знав ніякого насильства», «створив політичний лад без насильства»... Чи знайдеться в мові будь-якого народу термін, яким можна б назвати цей монстр-цинізм москвина?

«І, нарешті, наш московський народ є непохитно, навіть фанатично віруючий народ, готовий за свою віру віддати своє життя, як це показує приклад старовірців. А європейці вже всі недовірки». (В якого Бога вірять москвини, ми говорили. – П. Ш.).

Звичайно, ті московські націоналісти в такій формі і так ясно, як ми навели, не висловлювались. Заради ясності і скорочення ми не навели їх «фігових листочків» – гарних, високодумних фраз, якими москвини намагалися закрити зміст. А зміст в головному є такий, як ми навели.

Але часом москвини і «фігових листочків» не вживали – «пбалтивались» (проговорювалися). Так, напр., на Всеслов'янському Конгресі в Москві вони цілком відкрито доказували, що об'єднання слов'ян можливе лише тоді, коли всі слов'яни приймуть московську азбуку, московську мову і московську релігію (православіє московського видання), с. т. цілком помосковцяться. Це саме повторили і на Всеслов'янській виставці в Москві у 1867 р. (цю виставку збойкотували поляки й українці). Тоді речник москвинів В. Черкаський сказав у своїй промові: «Московсько-польське замирення можливе лише тоді, коли поляки відмовляться від ідеї своєї самостійності і добровільно повернуться під спільний покров (с. т. московську владу. – П. Ш.), як той блудний син з євангельської притчі». А інший москвин, Н. Катков, той просто відрізав: «Польща більше не існує – так вирішив меч». Зарозумілий, дурний москвин, не розумів, що такою «недипломатичною» мовою він скидає маску з їхнього «слов'янофільства», відкриває їхні політичні карти.

«Хтось порівняв Московщину з Янусом. Це порівняння фальшиве, бо Янус мав лише два обличчя, а Московщина має значно більше. Інші нації створили одну інтернаціональну доктрину; Московщина створила цілу купу їх. Спершу це було «правдиве християнство», потім – «слов'янофільство» і, нарешті, «правдивий соціалізм», що непомітно показується як євразійство. Ці були московські «інтернаціональні» доктрини, але на кожний – як залізом вирізьблене – стояло: «правдиве християнство – це Я; слов'янство – це Я; правдивий соціалізм – це Я; правдивий інтернаціоналізм – це Я» (Д. Донцов. «Що таке інтернаціоналізм»). Навіть далекий французький історик це запримітив і каже: «Вчора Московщина казала нам: «Я є справжнє християнство». Завтра вона скаже нам: «Я є справжній соціалізм» (J. Michelet). Це сказано сто років тому.

Але серед московської еліти було чимало осіб, яких кров була занечищена якоюсь кількістю крові української, з її генами, що зроджували сумнів, захитували віру москвина у наведену вище «філо-

софію». М. Мережковській пише: «Европейці літають, а ми, москвини, сидимо в калюжі і потішаємо себе, що, мовляв, це не калюжа, але щира московська ідея» («В тіхам омуте»). Н. Данілевській питає: «Чи належить Московщина до Європи?» І відповідає: «На жаль чи на радість, на щастя чи на нещастя – ні, не належить». А В. Розанов просто каже: «Ми, москвини, ані східній, ані західній нарід; ми просто – нісенітниця». Ф. Достоевській, що сам був у сибірській каторзі, із здивуванням і сумом константує, що каторжани-немосквини дивилися на каторжан-москвинів згори, з презирством і огидою. Признається і В. Соловйов: «Коли європейці питають нас, москвинів, чим ми обдарували людство, які духові, культурні первні дали ми, москвини, до всесвітньої історії, то ми мусимо або мовчати, або говорити порожні, беззмістовні фрази». Жодної пошани до москвинів не бачить В. Розанов: «Жалить її (Московщину. – П. Ш.) німець, жалить жид, жалить литовець. Вишкіряючи зуби, глузує хахол». А Ф. Достоевській пише: «Багато європейців мають нас, москвинів, за варварів, які блукають по Європі і шукають щось, що можуть зруйнувати; зруйнувати заради самого руйнування, для розваги». Ще більше каже П. Чаадаєв: «Де наші мудреці, наші мислителі? У всьому світі лише ми одні не дали нічого нікому світові, нічого його не навчили; ми, москвини, не внесли ані одної ідеї до скарбниці людських ідей; нічим не помогли поступові людського розуму, а все, що ми діставали від того поступу, ми спотворювали. Ми, москвини, нічого нікому не зробили для добра людства; ніяка велика ідея не народилася у нас, не пішла від нас; ми не завдали собі труда щось винайти, а з того, що винайшли інші народи, ми переймали лише злудну зовнішність». «Московщина – це орда напівварварів, напівдегераторів» (А. Герцен).

Таке говорять самі ж (розумніші) москвини. Дурнішим і не лишається нічого іншого, як дурити самих себе і по-дурному горлати: «Умом Расію не паняць. Аршінам обцім не ізмеріть. У ней асобенная статья. В Расію можна толька веріть» (Ф. Тютчев). Та, як бачимо, отруєне українськими духовими первнями, московське дворянство само не вірило в свою «Расею». Прапор віри в свій нарід піднесли цілком інші московські націоналісти, люди, не заражені генами української крові, а чистокровні москвини, що вийшли з надр свого народу, т. зв. «разначінци», що за наших часів назвали себе «большевиками».

Після формального знесення кріпацтва в 1861 р. та реформ Олександра II (1855–1881) до середніх шкіл і навіть до універси-

тетів почали приймати дітей недворянського походження, дітей з народу, яких дворяни прозвали глумливо «разначінцями», «куховарськими дітьми» тощо. Ці люди походили з надр московського народу, і тому в їх крові не було чужих домішок, що надщерблювали московську душу, як це було у дворян. Виходили на історичну сцену вже **чистокровні** москвини. Почала народжуватися чистокровна московська національна еліта. Однак і її культурне формування не пішло простою національно-московською дорогою. Справа в тому, що тоді москвини ще не мали ані національних (духом) шкіл, ані національної літератури, ані навіть національної мови. Аж до XIX ст. московська літературна мова була жакликим «язичієм», якоюсь неперетравленою саламахою українських, староболгарських, татарських, німецьких мовних первнів. Як каже А. Салтиков: «Московську літературну мову формував ще до М. Ломоносова волюх А. Кантемир, і вона довгий час була фантастичною у своїй відірваності від народної московської. Вона була мішаниною Петрового «штілью» (стиль. – П. Ш.), «мови» (так глумливо в оригіналі. – П. Ш.) Ягужинських, Розумовських, Безбородьок та блазенського жаргону Мініхів і Остерманів» (А. Салтиков. «Две Расіи»). Лише по М. Карамзину (1765–1826), а головне – по А. Пушкіну (1799–1837) почала ставати на ноги московська літературна мова.

Не маючи своєї літературної мови, москвини, очевидно, не могли мати і своєї національної літератури достаточного рівня, а звідси і національних духом шкіл (особливо вищих). Отже, нова московська національна еліта з «разначінцев» мусила виховувати на немосковській, позиченій в європейців, культурі. Спершу позичали в українців... «В половині XVII ст. і далі московською літературою (отже, і школами) заволоділа література Києва та Західної Русі (А. Пипін. «Історія славянської літератури»). «Аж до М. Ломоносова (1711–1765) всі москвини вчилися з української граматики Мелетія Смотрицького» (Н. Трубецькой). (Аж до XVII ст. Московщина жила чужим літературним добром: Києва, Львова, Вільна. Літературна ж творчість самої Московщини в XV ст. стояла далеко нижче, ніж літературна творчість Києва в XII ст., а, точніше, її майже не було. Київ зробив величезну прислугу Московщині, пов'язавши її з Європою. Вся московська граматична термінологія, створена Мелетієм Смотрицьким (українцем. – П. Ш.), а спроби М. Ломоносова її змінити не мали успіху. Граматика М. Смотрицького дуже вплинула в XVII ст. на всю московську літературу» (С. Архангельській. «Лекції па історіі рускай літератури»).

Після завоювання Прибалтики і по Наполеонівській війні в московське життя починають просякати німецька та французька література, а з нею і європейські філософічні та політичні ідеї безпосередньо, а не через Україну, як було перед тим. Ці європейські впливи вже не могли скалічити душу «разначінца», бо ті впливи були зовнішні, впливи оточення, а не **крови**. Наслідки тих впливів були **НАБУТИМИ** прикметами, а не вродженими. А ми знаємо з генетики, що набуті прикмети дуже легко втрачаються, коли зникають обставини, що ті прикмети виховали. Пес скоро дичавіє, коли втрачає зв'язок з людьми. І справді, коли В. Ленін ізолював свою Московщину від культурних впливів Європи, тоді дуже скоро зникли в Московщині ті стримуючі дикунську вдачу європейські етичні та культурні норми, що їх була прийняла передбольшевицька московська еліта. Москвин повернувся до свого попереднього, природнього для нього, стану незагнузданого варвара.

Ясна річ, дикун може «творити» лише те, що є під силу його дикунському розумові та духові, с. т. мавпувати. З обірванням зв'язків з європейською культурою та цивілізацією, втратила московська еліта зразки для мавпування. «Творчість» її стала стерильною, безплідною і, якби не досконало зорганізоване їхнє шпигунство та крадіж нових європейських технічних ідей, то москвини були б не побудували ані одного удосконаленого літака чи повза. І це видно з того, що атомову зброю, ракети, радар і т. п. москвини почали будувати лише тоді, коли захопили по війні і привезли до себе німецьких вчених фахівців; лише тоді, коли українець П. Капиця поза Московщиною, в Лондоні, побудував атомовий реактор і привіз його до Московщини. Московські емігранти намагаються і тут пошакраїничати. Вони пояснюють стерильність творчості в ССРС терором большевиків. Це пояснення є дійсне лише щодо немосквинів в ССРС, а щодо москвинів, то справа мається якраз **НАВПАКИ**. Для творчості **МОСКВИНІВ** уряд ССРС не шкодує заохоти, нагород, мільйонів рублів на все, що потрібно для творчості. Уряд ССРС за-сновує і вдержує сотки наукових дослідних установ, щедро платить науковцям – дослідникам, винахідникам; письменники, мистці в ССРС мають сталу державну платню (чого нема ніде в світі), крім величезних гонорарів (напр., А. Толстой одержав за свій роман півтора мільйона рублів гонорару). Одну і лише одну умову (точніше обов'язок) поставив уряд ССРС своїй творчій еліті – це творити **ЛИШЕ МОСКОВСЬКУ** культуру, лише могутність **МОСКОВСЬКОЇ** нації. І, незважаючи на такі казково сприятливі умови для

розвитку **московської** науки, літератури, мистецтва, москвини в ССРСР за 40 років не створили нічогосінько такого, що було б бо-дай трохи вище за пересічне. Гірше того – переважаюча більшість їх творів – це примітивна халтура. Як бачимо, А. де Кюстін понад сто років тому сказав правду: «москвин може лише мавпувати».

Ми підкреслили, що уряд ССРСР протегує московську літературу, мистецтво, науку. Московські емігранти і тут не знають меж своєму цинізові в брехні; вони кажуть, що уряд ССРСР протегує комуністичну літературу, мистецтво, науку. В романі (потім сфільмованім) А. Толстого комунізму, соціалізму ані понюхати. Якраз навпаки, в тому романі («Іван Грозний») автор глорифікує царя Івана IV, отже, роман є не лише московський **націоналістичний**, але й **монархічний**. І за цей **монархічний** роман московський «комуністичний» (?) уряд заплатив авторові півтора мільйона рублів гонорару – **нагороди**. Виключний випадок? Москвини за останні 40 років перевидали кілька разів великими накладками ПОВНІ збірки творів своїх класиків, отже, буржуазних, царських, не соціалістичних. Видали **повні** збірки, с. т. не викинули протисоціалістичні, аби лишень були **МОСКОВСЬКІ**.

Це 100% націоналістичне московське протегування особливо ясно видно у ставленні уряду ССРСР до НЕмосковської літератури, мистецтва, науки. З 300 українських письменників уряд ССРСР постріляв чи знищив у концентраках 270, с. т. 90%. Може, за те, що, наслідуючи А. Толстого, писали романи про свого гетьмана Івана Мазепу? Серед тих 270 постріляних було багато таких, які **плюгавили** українських мазеп і «мазепинство», а решта (за малими виїмками) прославляли соціалізм, а не український монархізм, як Толстой московський. Уряд ССРСР не видав **ані одної повної** збірки творів, ані одного українського письменника, навіть Т. Шевченка. Видали лише «Вибрані твори», і лише 3–5 письменників, і завжди глумливо манюсінькими накладками. Уряд ССРСР видав кількадесят повних, грубих московсько-чужомовних словників. Ані однісінького українського (повного) не видав.

І ось при такому ставленні можновладного уряду ССРСР до московської і до української культури українці в ССРСР створили **більше**, як москвини. Москвини в ССРСР не створили московської національної наукової термінології, а вживають ту стару саламаху, що про неї ми говорили в VII розділі. Українці створили свою чисто 100% українську наукову термінологію, яка може бути зразком для інших слов'янських мов своїм щиро слов'янським характером.

І зробили це голодні і холодні, працюючи в кабінетах у кожухах, бо уряд СРСР не давав грошей на опал, а українським академікам платив ...10 центів місячно (не по півтора мільйона, як своїм Толстим). Гірше того! Складали ті свої словники під цівкою нагана москвина, який загрожував постріляти їх власне за складання тих словників. І за таких фантастично неймовірних умов українці зробили за 10 коротеньких років культурну працю, на яку за далеко ліпших умов інші нації витратили сотку років. І за цю працю уряд СРСР авторів словників постріляв, а їхні словники попалив.

Точну аналогію бачимо на еміграції. (Хіба за винятком того, що москвини не можуть стріляти українців, хоч нищать їх іншими способами, напр., купують за долари членів т. зв УВАН чи всяких «інститутов ізученія Расії»).

«Американці» дали московським емігрантам понад один мільйон доларів на розвиток московської (імміграційної) літератури, мистецтва, науки. І ми не бачимо ані одного твору московського емігранта, вищого за пересічний рівень. Українські емігранти не дістали ані цента ні від кого (від тих же «американців» дістали мізерних парудесят тисяч наші москвофіли), але мають кількадесят великих праць, із них деякі вже видали за свої власні гроші. Досить велика московська іммігрантська інтелігенція в Америці не створила нічого вартого уваги. Українські прості селяни емігранти з маленькою горсткою інтелігенції створили таку могутню організацію, як, напр., «Український Народній Союз», який щороку видає тисячі доларів на розвиток української культури і визвольну боротьбу України. Ось так у щоденному практичному житті виявляється різниця в духовості народів.

«Наша матушка Русь (с. т. Московщина. – П. Ш.) якби і провалилася крізь землю, то нічоґісінько, ані найменшого цвяшка в світі була б не захитала; все в світі спокійненько лишилося б на своєму місці, бо ж навіть і самовар, і лапті, і дуга, і батіг – оці наші славні національні продукти – не нами, москвинами, видумані» (І. Тургенев). «Наш московський розум так створений, що у нас нова думка і не виходить з попередніх, але якомсь виникає раптово, майже не лишаючи по собі сліду. Ми, москвини, не вивчаємо, а вгадуємо. Ми надзвичайно спритно привласнюємо чужі винаходи, але самі не можемо щось винайти» (П. Чаадаєв. «Філасофіческіє пісьма»).

Московський уряд, переконавшись на гіркім досвіді, що «від бика не дістанеш молока», с. т. ніякі «прянікі і кнути» не зроблять з москвина творця нових ідей, винахідника, примушений

був вдатися до свого старого і єдино можливого для москвинів способу – позичати чи красти в європейців. Для того уряд створив установу – не знану ніде в світі щодо розміру – для масового «систематичного слідкування за новими винаходами чи удосконаленнями в науці, головне в техніці. В тій установі працюють понад 10000 перекладачів з чужих мов на московську. Вони переглядають тисячі наукових і технічних журналів і перекладають усе, що знайдуть нового. В ЗСА є подібна установа; в ній працює 18 перекладачів.

Звідки така, незвичка у москвинів, любов до науки, та ще і «еретическай» (за теперішньою їхньою термінологією – «буржуазнай»). Ця їхня раптова «любов» не до науки, але до тої техніки, що збільшує військовий потенціал: всі ті журнали і книжки є технічні. Москвини бояться переочити якийсь новий винахід. Секретні винаходи, що їх не опублікується, москвини просто крадуть. Грошей на тайних своїх агентів в цілому світі не жаліють. З журналів та книжок нетехнічних москвини визбирують усе, що вони можуть вжити в «холодній війні». Наприкінці наведемо ще один голос розумного москвина.

«...Пасивність, нерухомість, тупа байдужість, цілком не християнське терпіння, брак бажань, брак любови не лише до чогось далекого, високого, святого, але навіть до близького, до свого, до самого себе, взагалі брак **всякої** любови до будь-чого – ось наші, московські, дійсні, часом скриті почування. Всі наші (с. т. московські. – П. Ш.) почуття походять з хаосу. Нахил до первісного, до плоского, до примітивного – ось наші природні смаки. Страх висоти. Страх глибини. Боїмось усього многогранного і складного. Нахил до всього рудиментарного, механічного, відірваного. Нелюбов до органічного, до цілісного. Нелюбов до силогізму; якийсь страх і безпорадність перед ним, як це зауважив ще П. Чаадаєв. І вражаючий брак цікавості, лінивість думки, що так бентежило А. Пушкіна. І, як наслідок цього всього, – брак любови до культури, бо ж культура, по-перше, є складна, а ми любимо все просте, а по-друге – культура є любов життя, а ми ж, москвини, є діти хаосу, с. т. смерті, отже, любити життя не можемо...

Культура складна, і культура – це порядок, лад. А ми ж діти хаосу, що є безлад і безпорядок. Культура – це гієрархія вартостей, а ми любимо рівність хаосу і знати не хочемо жодної гієрархії вартостей. Культура – це світло, а наші, звиклі до темного хаосу очі, не зносять світла. Культура – це творчість, а ми, москвини, діти хаосу,

здібні лише руйнувати. Культура – це краса, а нас вона ображає, як кожна нерівність. Краса – це світло життя, а нам, москвинам, вона здається грішною, і ми навіть боїмось її. Боїмось і **ненавидимо**. Пощо нам краса? Що може сказати вона нашому розумові і серцю? Адже ми звикли оглядати не життя, що є красне, але – смерть, що є гидка. Зрештою, культура – це істина, а ми, москвини, не хочемо її, бо боїмось її височини. Наша думка не йде далі низьких, невиразних, хаотичних півістин. Крім того, культура завжди є талант і дар Божий, а ми, москвини, не любимо Бога і не стерпимо таланту. Ми не стерпимо нічого, що підноситься над плоску, тупу і мертву мірноту, пересічність. Та й, взагалі, ми, москвини, не можемо любити. Ми вміємо лише **ненавидіти**. Як же ж ми можемо зрозуміти і за своїти культуру, що є сама любов?..

Ми не розуміємо порядку ані в сфері ідей, ані в сфері соціальної. Ми ненавидимо всяку форму, бо хаос безформний, а ми ж, москвини, діти хаосу. Всяка форма – це життя і краса, а ми не любимо ані краси, ані життя, Ми не знаємо міри ніде; всяка міра нам видається примусом, всякий порядок – насильством, всяка влада – сваволею. Справді, ми не розуміємо ані влади, ані свободи, і тому «душа душі» нашої є сваволя. У наших, московських, верхах культури завжди є щось і примітивно-варварське. І істотно, ми ставимось з презирством до самої праці, до героїзму, до слави. Чи ж не сказав Ф. Достоєвській, що найспокусливішим для нас є право на безчестя?» (А. Салтиков. «Две Расіи»). Чи маємо не вірити московському патріотові, що так гірко, з таким душевним болем уболіває над своєю нацією?

Той самий А. Салтиков пише: «Московська імперія будувалася не власними силами москвинів, не творчим духом московської нації, але представниками західноєвропейської психології, культури та ментальности – остерманами, альбрехтами (а ми додамо: і прокоповичами, ягужинськими, безбородьками, гоголями. – П. Ш.). Ця будова вимагала сили примусу, і цією силою була «дубінка» Петра. Золотий вік московської літератури, епоха А. Пушкіна, була і епохою Нікалаєвских жандармів» (А. Салтиков. Там же). Ми ж додамо, що не лише їхню державу будували НЕмосквини, але будували ВСЕ, що москвини видають за «русскую культуру», її творили не москвини, а змосковщені чужинці, а в найліпшому випадку люди, що в їх жилах текла якась кількість немосковської крові. Список їх дуже довгий; його можна знайти в кожній енциклопедії, а ми наведемо тут малу частинку для їх ілюстрації.

Українці малярі, різьбарі, ритівники: О. Тарасевич (XVIII ст.), М. Голяховський (XVIII ст.), Д. Левицький (1735–1822), К. Головачевський (1735–1883), В. Боровиковський (1757–1825), І. Саблучок (1735–1777), А. Лосенко (1737–1773), Л. Долинський (1750–1824), В. Тропинін (1776–1857), О. Венеціанів (1779–1847), І. Маргос (1754–1835), М. Козловський (1753–1802), К. Климченко (1816–1849), І. Айвазовський (1817–1900), І. Крамський (1837–1877), Г. М'ясоєдов (1835–1911), С. Зорянко (1818–1870), А. Куїнджі-Шаповал (1842–1910), Н. Ярошенко (1846–1898), О. Литовченко (1835–1890), К. Маковський (1839–1915), М. Маковський (1842–1888), В. Маковський (1846–1920), Р. Судковський (1810–1883), О. Ківшенко (1851–1896), Г. Кондратенко (1865–1894), М. Врубель (1856–1910), П. Ковалевський (1843–1903), М. Гриценко (1856–1900), М. Пимоненко (1862–1912), М. Мурашко (1844–1909), його сини Степан (1875–1919) та Олекса, П. Зубило (1830–1890), П. Левченко (1859–1917), Л. Скадовський (1846–1892), М. Сосенко (1875–1920), Я. Станіславський (1860–1907), М. Ге (1831–1894), Л. Пастернак, В. Бродський, Ф. Каменський, Л. Позен, Б. Беклемишів, Ф. Белавенський, Д. Безперчний, Р. Судковський, А. Сабатовський, С. Васильківський, О. Козачківський, К. Трутовський, С. Милорадович, М. Ткаченко, В. Орловський, І. Головачевський, П. Котляревський, В. Замирайло, Т. Гапоненко, В. Конашевич, К. Федорченко, О. Кравченко, А. Родченко, М. Курилко, А. Могилевський і багато інших українців. Німці: К. Брюллов, Ф. Бруні, В. Перов, М. Клодт, І. Клевер, Л. Бакст, Н. Реріх, Н. Альтман, А. Екстер. Французи: А. Бенуа, Е. Лансере, І. Трузе, І. Пуні, М. Шагал. Жиди: В. Антокольський, І. Левітан, М. Кац, І. Кляйн, А. Тишлер, Б. Йогансон, Е. Шацман. І це лише з одної царини – малярства, і лише частинка.

З інших царин життя не наводимо, лише згадаємо кілька, напр., письменників: Т. Прокопович (укр.), А. Кантемір (волох), М. Херасков (волох), І. Хемніцер (нім.), Д. Фонвізін (нім.), А. Жуковскій (син туркені), А. Пушкін (мати муринск. походження, батько нім.-волоськ. роду), М. Лермонтов (шотландець), М. Гоголь (укр.), А. Герцен (нім.), В. Загоскін (татар.), Мей (нім.), А. Фет (голланд.), К. Аксаков (татар.), Р. Зотов (татар.), А. Грібоедов (польськ.), Салтиков-Щедрін (нім.), Шиллер-Міхайлов (естонець), Саліков (грузин), В. Авенаріус (нім.), Я. Надсон (жид), В. Короленко (укр.), О. Міллер (нім.) Ф. Тютчев (італ.), Ф. Достоевскій (татар.) і т. д.

ДУХОВІСТЬ МОСКВИНА

*Сплашнова зла стаіт тверднія,
Царіт бессмысленная лож!*

І. Аксаков

Поперед ми говорили, як формувалася вдача, характер московського народу. Вдача ж і характер народу є основою, на якій розвивається його культура. Як оцінювали московську культуру європейці – ми наводили. Культура ж народу у великій мірі визначає його історичний шлях, впливаючи вирішально на політику його провідної верстви. Або, як каже Д. Донцов: «Політика народу впливає з духа того народу, з духа його провідної верстви» («Від містики до політики»).

Отже, щоб глибше зрозуміти політику москвинів, мусимо бодай коротко сказати ще щось про дух провідної верстви московського народу, про московські ідеали: культурні, соціальні, економічні, політичні – та про московський месіанізм.

Національний інстинкт нової московської націоналістичної еліти (большевиків) врятував їхню імперію від розвалу та привів до казково неймовірних перемог, що виявилися не лише в зовнішньому поширенні кордонів імперії, але ще в чомусь, далеко гіршому для людства.

Національного інстинкту вистачає для рятування імперії, але ми є свідками далеко більшого явища. Ми бачимо, що московські національні ідеї просякають чимраз більше нації європейської християнської культури. Ми бачимо, що тепер майже кожна нація поділена на два табори: табір визнавців московських ідей і табір визнавців європейських, християнських. Іншими словами – табір визнавців диявола і табір визнавців Бога. Отже, стоїмо перед питанням надзвичайної ваги; питанням, що вже коштувало Україні 15 мільйонів трупів, тотальної матеріальної руїни та морально-духового каліцтва двох поколінь. Питання це є: звідки той дикунський, бездарний і хаотичний московський нарід черпав і черпає ту величезну силу, якою він опанував уже півсвітом? На це питання давно вже дав відповідь Д. Донцов та повторив в останній своїй книзі «За яку революцію».

Дальше в цьому розділі ми наведемо дещо з його надзвичайної праці «Підстави нашої політики», праці, що кидає яскравий жмут світла на те питання.

Поперед ми говорили, що московську державу і цивілізацію творили і розбудовували немосквини. Аналогічно і теперішні успіхи москвинів на міжнародному полі вони завдячують не своїм власним силам, але силам, москвинам спорідненим. Пригадаймо, що ми говорили про релігію москвинів – релігію диявола. Численних визнавців цієї релігії знайшли москвини і серед європейських народів, і такі європейці – визнавці матеріялістичного, безбожницького світогляду – стали на боці московських ідей, стали знаряддям москвинів для розколу і розкладу своїх націй зсередини. Цими своїми – свідомими чи не свідомими своєї ролі – помічниками москвини значно поглибили і поширили загальний упадок християнської моралі в світі. Москвини вжили тут свою стару, випробувану століттями, тактику: збудити і розпалити найнижчі, звірячі інстинкти в людині, приспати облудливими словами провідні верстви народів і вже збаламученій, приспаній жертві відрубати голову. Супроти такої тактики не допоможуть ані відвага, ані сила (фізична). Жертвою такої тактики найчастіше падає нарід чесний, шляхетний, який не зник ламати свого слова, який вірить у чесність противника. Par excellence таким народом є нарід український. Мабуть, єдиною зброєю проти такої підлої тактики є національний інстинкт. Він продиктував нашому народові аксіому: «З москалем дружи, але камінь за пазухою держи». У приспаній москвинами нашої інтелігенції той національний інстинкт завмер був, і тому в 1917 р. вона пішла «цілуватися» з москвином, а він, вибравши серед цілування-милування догідну хвилину, застромив наївному хахлові ножику в спину.

Цю московську тактику бачили і розуміли чужинці вже давно, але тепер забули за неї. Ще в році 1839 француз А. де Кюстін писав: «Московщина дивиться на Європу, як на свою здобич, яка раніш чи пізніш буде їхня. Московщина планово поширює і поглиблює серед нас, європейців, анархію в надії скористатися зіпсуттям, викликаним нею. Це історія Польщі на більшу, на європейську скалю» (A. L. de Custin. «Journey of Our Times»). Це надзвичайної ваги передбачення ми вже наводили поперед, але навмисно повторюємо, бо, незважаючи на те, що це пророцтво вже сповнюється на наших очах, ми забуваємо глибину його значення для нашої визвольної боротьби. І щоб визволитися і вдержати свою незалежну державу

ми мусимо пам'ятати, не забувати ані на одну хвилину правду цього пророцтва.

Ще далеко перед В. Леніним **монархіст** К. Леонтьєв писав: «Іноді я думаю (не кажу «мрію», бо це мені чуже, але об'єктивно передчуваю), що якийсь московський цар – може, в недалекому майбутньому – стане на чолі соціалістичного руху й організує його так, як імператор Константин, що сприяв організації християнства». Як знаємо, дурненький Нікалай II прогавив таку нагоду, і тому його заступив інший цар – В. Ленін.

Ф. Достоевській пише: «Наші дворяни продають своїх кріпаків, їдуть до Парижу і там за ті гроші видають соціалістичні часописи». Він питає: «Чому майже дев'ять десятих москвинів у своїх мандрівках за кордоном пристають завжди до таких лівих середовищ європейців, які відкидають свою європейську культуру?» Він же і відповідає: «Європейська культура завжди була чужою московській душі. В очах європейців ми, москвини, є варвари, які волочаться по Європі та тішаться, що знайшли щось, що можна буде зруйнувати; варвари, які руйнують заради самої руйнації, для приємності і втіхи подивитися, як то все падає, розбивається на кусники, подібно до тих гунів, що руйнували Рим» (Ф. Достоевській. «Дневник пісателя»). І правда, коли нагода траплялася, вони це робили. Напр., царські дворяни, власники кріпаків, очолювали анархічне повстання в Іспанії в 1873 році. Пролетарські дворяни (також власники кріпаків-колгоспників) таку самісіньку роль грали в тій же Іспанії 63 роки пізніше – у 1936 році.

«Чи ті слова Ф. Достоевського стосуються лише бакуніних, герценів, чи також і до прокурорів Святейшева Сінода победоносцевих? Чи лише до «ребят» С. Будьонного, що несли нам, європейцям, свою соціальну систему «саветів», чи також і до солдатів Єкатеріни, що несли нам свою соціальну систему – панщину? Чи лише до червоних москвинів, які намагалися зробити з галичан безбожницьких москвинів, чи також і до білих та чорних, які намагалися зробити з тих же галичан православних москвинів? Чи в тих мандрівках озброєних і незброєних москвинів по Європі, втішених, що можуть у ній щось зруйнувати: раз Уніятську Церкву, раз капіталістичний лад, – чи це все не є явище тої самої природи? Факт більш загальний і більш небезпечний, як більшевизм чи царат? Так власне і є! Ідеології як московського більшевизму, так і царату – це є **лише різні форми** тої самої СУТІ, того самого явища загальнішого характеру. А воно є нічим іншим, як **ВОЮЮЧИМ З ЗАХОДОМ**

МОСКОВСЬКИМ МЕСІЯНІЗМОМ» (Д. Донцов. «Підстави нашої політики»).

«Я вірю, що Московщина, яка має стати на чолі якоїсь нової східної держави, повинна дати світові і нову культуру, замінити цією новою, слов'янсько-східною цивілізацією занепадаючу цивілізацію романо-германської Європи» (К. Леонт'єв. «Восток, Расія і славянства»).

«Над величезними руїнами Заходу підноситься, мов святий ковчег, ще більша Московщина. Хто посміє сумніватися в її покликанні?» (Ф. Тютчев).

«Захід сказав вже все, що міг сказати. Ex oriente lux! Лише Московщина покликана перебрати духовий провід над Європою» (С. Булгаков). Зворушений цими словами В. Розанов відповідає: «Давно була пора це сказати».

«Дай, Боже, щоб москвини взяли Париж. Пора вже скінчити цю дурну Європу» (А. Герцен).

«Обернути Париж на купу румовищ, серед яких блукатимуть божевільні» (І. Еренбург).

«Вибатожити ту гнилу Європу! З киями, з батогами в руках ідім на Європу і всіх і вся там поб'ємо і вибатожимо» (Н. Лесков).

«О моя Московщино! («Расія» в оригіналі). Моя Батьківщино! Тобі одній приречено укоронувати прогрес людства і встановити справедливість у цілому світі. Хто може рівнятися з нами, москвинами? Кого ми не можемо примусити скоритися нам? Чи не в наших руках є політична доля всього світу? І чи не ми кожночасно можемо рішати про ті чи інші плани та шляхи Європи?» (М. Погодін).

«Не зважаючи на розбіжності наших думок, ми, москвини, всі маємо одну спільну ідею. Це – ідея загального єднання всього людства. Жодний нарід не має цієї ідеї, отже, ця ідея є наша московська національна. Коли ж вона є наша московська, то ми, москвини, мусимо перестати сперечатися, в якій формі чи якими способами цю ідею здійснити, а вже почати її здійснювати» (вільний переказ за Ф. Достоевським). Ф. Достоевській дипломатично не згадує про те, що те «об'єднання» має бути у формі світової держави, в якій пануватимуть москвини. Та менш дипломатичні (зарозумілі) москвини поставили край над і. Частину їх голосів ми навели.

«А. Пушкін, ідеалізуючи московське кріпацтво і протиставляючи його «поневоленню» англійського селянина, пише поему, в якій звучить ненависть до європейської цивілізації («Разговор с англичанином»). Ю. Самарін тішить роллю, яку доведеться грати Москов-

щині в цілому світі. Архиреволюціонер М. Бакунін вірить, що московський нарід « внесе в історію нові засади і створить нову цивілізацію, і нову віру, і нове право, і нове життя ». М. Горькій « плює в обличчя » Америці та « прекрасній Франції » в ім'я московських босяцьких іделів. В. Ленін узурпує собі становище першоапостола соціалістичної церкви. Навіть П. Чаадаєв, і той, свою убивчу критику москвинів кінчає вірою у велике післанництво Московщини » (Д. Донцов. « Підстави... »). « Наше завдання – внести рятівний принцип порядку в світі, що стає вже здобиччю анархії. Московщина не може занехати цієї своєї місії, яка накладена на неї царем небесним і земним » (П. Чаадаєв. « Апалогія сумасшедшева »).

« Одні мали рятувати Європу « здоровими формами » московського державного будівництва; другі лікували світ московською « абшиною »; треті бачили місію москвинів визволяти слов'янство; четверті – визволяти світовий пролетаріят; п'яті – відроджувати світ морально через Московщину і т. д. В деталях вони різнилися, але всі ідеологи московського месіанізму непохитно вірили, що вони, москвини, мають перебудувати світ на **московський** взірець. Отже, бачимо чистої спроби 100% ПАНМОСКОВІЗМ, який має претензії панувати над народами, о ціле небо вищими за москвинів культурно, економічно і політично. Виймкове явище у світовій історії » (Д. Донцов. « Підстави... »). « Большевики голосять війну європейському буржуазному устроєві, апелюючи до пролетаріяту. Війну тій самій буржуазії голосили і старі московські « слов'янофіли », апелюючи також до того самого пролетаріяту. Чи ті « слов'янофіли » були борцями за соціалізм, чи большевики – « слов'янофілами »? Ні одне, ні друге. **І перші, і другі служили тому самому національному московському ідеалові**, для якого потрібний був упадок Європи. Царєфіл К. Леонт'єв називає європейську буржуазію « найбільше пошлой ». Він каже: « Пора покласти край розвитку міщанського (с. т. буржуазного. – Д. Д.) ліберального поступу ». Звертаючись до полудневих і західніх слов'ян, він з жалем стверджує, що вони « подібні всіми своїми чеснотами і хибами до європейських буржуїв ». Цей антибуржуазний монархіст пише: « Світ скоро мусить відкинути буржуазну цивілізацію, і новий ідеал людства, безперечно, вийде з Московщини, з народу, в якого найслабше розвинуті буржуазні чесноти. Як бачимо, думки московського монархіста тотожні з думками московських соціалістів В. Леніна чи П. Бухаріна. Тотожні не лише ідеї, але й плани їх здійснити. К. Леонт'єв каже: « Для незалежности московської думки від думки романо-германської, для

вступлення на новий, інший шлях культури та державних форм, потрібно, щоб все нижче і нижче падала повага романо-германської культури; потрібно, щоб забобони відносно тої культури якнайскорше обернулись у дике упередження проти неї (пригадайте Філофея. – П. Ш.). Чи можливий є тріумф і панування комуни без вандалізму, без руйнування пам'ятників мистецтва, бібліотек тощо? Звичайно, ні! Тому той, хто прагне нових форм цивілізації, мусить нищити, руйнувати старе» (К. Леонт'єв. «Восток, Расія і славянства»).

«Монархісти леонт'єви, самаріни, булгакови, тютчеви і т. п. не були соціялістами, як соціялісти бакуніни, леніни, герцени, горькі не були монархістами. Але всі вони поклалися на міжнародну голоту і зовсім не з метою визволити її з буржуазної експлуатації, лише з метою **ВЖИТИ** європейський пролетаріят як знаряддя для запалення світової пожежі, в якій б горіла європейська культура. Для добра Московщини та для знищення Європи викликали в Європі і монархіст К. Леонт'єв, і соціяліст В. Ленін тих самих духів, ворожих європейській культурі. Що шкодить московському буржуеві, коли ті духи заприсягаються не на Євангелії св. Марка, а на «євангелії» св. Маркса? Аби виконували потрібне москвинам знищення європейської культури. Від царя Алексея (XVII ст.) до імператора Нікалая (XX ст.) московський монархічний уряд провадив стало революційно-демагогічну пропаганду серед українських (пригадаймо соціялістичні відозви Петра I до селян) та польських селян проти провідників незалежницького руху; серед турецької «раї» (бідаків) проти їх «гнобителів» турецьких панів і серед австро-угорських селян проти «утискаючої» їх німецько-мадярської буржуазії і т. п. Чи інспіратори тої пропаганди (і відповідної політики) всі оті царські міністри ордин-нащокіни, меншикови, паніни, горчакови, ізвольські, шебеки і т. д. – були агентами світової соціялістичної революції? Ідея соціяліста В. Леніна притягнути на свій бік мусульманський світ (і взагалі азійський світ) не була його ідеєю, бо ж пів століття перед тим монархіст К. Леонт'єв писав: «Постійна небезпека Московщини лежить на Заході. Якщо нашим союзником (в боротьбі з Заходом. – Д. Д.) захоче стати мусульманство – тим ліпше, бо і в самій вдачі москвина є багато дуже глибоких прикмет, що нагадують турків, татар та інших азійські народи, а не слов'ян. Як бачимо К. Кавтський мав підставу назвати московський соціялізм татарським соціялізмом. Можна навести безконечну низку цитат із писань москвинів УСІХ і КОЖНОГО

політичного напрямку, від монархістів починаючи і на комуністах кінчаючи, і знайдемо у них всіх одну-однієньку мрію – знищити «гнілую Європу» ad majorem Moscoviae gloriam (див.: В. Страхов. «Барьба с Западам в нашей літературе»). Як бачимо, писання В. Леніна є лише плагіятом і підсумком писань всіх політичних московських письменників, від протопопа Аввакума XIV ст. до нього. Іншими словами, **московський большевизм є рідною дитиною і законним спадкоємцем та виконавцем заповітів Московського царату»** (за Д. Донцовим. «Підстави...»).

«Конфлікт, що лежав в основі зудару держав у 1914 році, що крився за визвольною боротьбою австрійських та турецьких слов'ян проти Габсбурзької та Отоманської імперій, що товаришив при повстанні українських селян в Польщі у XVIII ст., що його контури бачимо в революції 1848 року в Україні та в національних революціях на Сході Європи в 1917 році, що його з тривогою передбачав І. Ляйбніц, Е. Ренан, Наполеон, В. Гюго, Ф. Енгельс, Б. Біконсфілд, що його з жадобою помсти візюнували А. Герцен, К. Леонт'єв, М. Бакунін, М. Горькій – цей конфлікт був великим **КОНФЛІКТОМ ДВОХ ПРОТИЛЕЖНИХ КУЛЬТУР**, це був конфлікт **ЄВРОПА – МОСКОВІЯ»** (за: Д. Донцов. Там же).

Це розуміли і самі москвини. Напр., Ф. Тютчев (1803–1873) писав: «Принципи, що на них стоять Московщина і Європа, що ними вони керуються, є в такій мірі протилежні і одні других заперечують, що життя одної сторони можливе лише коштом смерти другої». Сто років пізніше підтвердив це і В. Ленін: «Існування ССРСР поруч з капіталістичним світом неможливе. Один або другий мусить вкінці тріюмфувати».

Що впадає в очі при порівнянні двох світів: латинсько-германського, до якого належать західні слов'яни та українці, і світу московського? Барвистість, велич цілої історії, рухливість народних мас, напруженість конфліктів, вільна гра сил, величезна роля великих особистостей, примат права і логіки, індивідуалізм – це на Заході. Однотонність, придушення особистості, безбарвність історичних подій, безрізничованість народної стихії, непропорційно велика роля держави – це в Московщині. Боротьба цісарів з папами, повна драматичних моментів, – це Захід. Розправа всемогучих царів з позбавленим всякого значення духовенством – це Московщина. Завзята і вперта боротьба феодалних лицарів з королями – це Захід. Відтяпування голів своїм «холопам» – як називав своїх бояр Іван IV – це Московщина. Трагічний конфлікт старої віри з рефор-

мою і ще більш імпозантна реакція першої – це Захід. Суперечки за мертву букву між офіційною Церквою та «раскольниками» – це Московщина. Кальвінізм, цвингліянство, лютеранство – там. «Пригуни», «хлисти», «диромолы», «скапци» – тут. Великі постаті французької аристократії, що не забувають навіть на ешафоті своєї гідності, – це Франція. Малодушна банда теж «аристократів» з ласки царської, що вештаються по константинопольських та празьких кабарегах і шинках, дожидаючи там рятунку своєї країни, – це Московщина. Не позбавлений певного драматизму момент страти Людовіка XVI або його великого противника О. Кромвеля – це Європа. Замордування останнього Романова в льоху, не знати де і не знати ким – це Московщина. Г. Мірабо, Л. Кавеньяк, Ж. Клемансо – три стовпи трьох епох французької буржуазії – це там. Замоскворецький купець Островського, Федя Родічев, Хлестаков-Керенській – три постаті також трьох епох буржуазії – це тут. А. Лавуазьє, якому відтяла голову Республіка, «не потребує науки», – по одній стороні, а проф. Гредескул, Тімірязєв, Горькій, Шаляпін в позі лакея перед владою – по другій. Ціла плеяда аристократичних імен, знаних цілому континентові, що стояла на чолі або вандейських повстань, або армій коаліцій, які боролися проти французької революції, – це Захід. Генерали Брусілов, Паліванов, Клембовській, Гутор і купа інших московських аристократів, що боролися за III Інтернаціонал, – це Московщина» (Д. Донцов. «Підстави ...»).

«Коли читаємо історію Європи – читаємо історію її народів. Читаючи історію Московщини, не бачимо нічого, крім темної маси, що сліпо віддана своїм вождям, рухаючись сьогодні в однім, а завтра в другім напрямі. В 1618 році це поляки були в Москві, але в 1832 році не москвини, тільки ген. І. Паскевіч був під Варшавою. В 1708 році прийшли в Україну шведи, яких затьмити не могла навіть велика постать їх короля; так само і в 1812 році прийшли до Московської імперії «дванадцять язиков». Але проти шведів і французів билися не москвини, але Пьотр «Великій» та Александр «Благославенний». Там історію робили класи, партії, нації та великі одиниці – суспільство. Тут – держава, уряд, що скував і класи, і одиниці, і ціле суспільство. Ця остання прикмета є прикметою всіх примітивних суспільств, утім числі і московського. Тут ми і приходимо до суті європейського і московського антагонізму» (Д. Донцов. Там же).

«В примітивних громадах сепарація Я від МИ, одиниць від маси не є довершена. Одиниця не живе ще своєю думкою, тільки

збірним розумом маси. Веління моральні, правні, релігійні та політичні, відчуваються не як веління власного Я (сумління), але як незрозумілі накази згори. Відповідно до цього в примітивній суспільності устанавлюються і відносини між одиницями або їх групами до загалу. Загал тяжить над одиницею і групою, як всемогуче божество, яке тільки можна благати про ласку, але в ніякому разі не вимагати своїх прав. Звідси приголомшеність і пасивність одиниці, відсутність правової психіки, повний брак власної (автономної) моралі, яка заступлена наказами або кием. Ці прикмети примітивного суспільства знаходимо в повній мірі у суспільстві московському. В протилежність їй у суспільствах культурних бачимо велику роль одиниці та її вільних угруповань, почуття особистої гідності, почуття власних прав і обов'язків, активність у громадському житті. Звідси – selfgovernment (самоуправа) в найширшому значенні в Європі, отже, і в Україні частинно навіть по Полтавській катастрофі, а хаос та абсолютизм – у Московщині. Цей примітивізм, ця аморфність у будові московського національного організму видко на всіх полях громадського життя в Московщині: на полі соціальним, родинним, політичним, релігійним і духової культури» (Д. Донцов. «Підстави...»).

«Європейські письменники ХІХ ст. основну прикмету московської культури – що так різко відрізняє її від європейської – бачили в тому, що ані особа, ані верства чи стани, ані міста, ані Церква в Московщині не мали випроваджених з власного права привілеїв. Незайманість особи, станова чи провінціяльна самоуправа, права особи чи стану, права власності – все це москвини завдячують ласці царській і є дійсні лише до відкликання. В Європі – органічна сполука власноправних суспільних сил. В Московщині – розпороченість і безправ'я. Московська система, яка перед Полтавою діяла напам'яць, по ній розгорнулася на все життя, а за большевизму набрала безприкладного цинізму» (Д. Донцов).

«Московською національною інституцією їхнього суспільного устрою є «абщина». Нею захоплювалися і «слов'янофіли» і «западнікі», монархісти і соціалісти. В абщині одиниця цілком зникає. Вона не має ніяких прав супроти загалу. Особисте зусилля, особиста думка тут непотрібна, і тому її не респектується. Оброблений і поліпшений моїми власними зусиллями кусник поля не є моїм і при черговім переділі може відійти якомусь неробі. Пропадає стимул до поліпшення, до особистих зусиль, до особистої ініціативи. «Моє» цілком не відділене від «твое», і тому права одиниці, засно-

ваного на особистому зусиллі, абщїна не визнає. Так само не визнає вона і особистих обов'язків. За податки відповідає не одиниця, а загаль. Кожний член живе колективною мудрістю маси. Звідси національна філософія москвина: «Ти є лише частина загально, а сам у собі ти є ніщо» (Л. Толстой. «Война і мир»). Великий знавець московського народного життя Г. Успенський пише: «Така частинка звикла віками коритися чужій волі і тому критично не може поставитись до наказів і всі накази виконує. Власного переконання і власної моральності москвин не має. Він є цілком порожній глечик, який можна наповнити, чим хочете» (Г. Успенській. «Власть землі»). Нині ці частинки можуть «усмірять польській мятеж», завтра «асвабаждать братьев слов'ян», позавтра битися за III Інтернаціонал. Ця частинка кориться всьому, що волею долі «набіжить на неї». Вона не має ані поняття права, ані обов'язків. Вона не відповідає за свої вчинки, бо до того призвичаїло її кріпацтво, коли за неї відповідав «барін» та «абщїна» (Д. Донцов. Там же).

Подібний устрій мають в Московщині і всі інші їхні суспільні групи. Ані одна з них не існувала через себе і для себе, як то було на Заході, а всі існували тільки для держави. Ані одна з них не повстала з власного права, а всі покликувалися до життя державою. Ані одна з них не розвинула – як в Європі – в боротьбі з тронем власного корпоративного духа, власної станової честі, а всі привілеї діставала від державної влади без боротьби... Церква зробилася в Московщині звичайним міністерством уряду. Певний своїх прав «третій стан» в Європі – в Московщині був лише «купцями різних гільдій», залежних від самодурства кожного Сквозніка-Дмухановського. Європейський феодалізм витворив шляхту, основу на правах, виборених предками. Московське «дворянство» було нагородою за службу цареві і залежало від примхи царя. «Знайте, пане, що тут ніхто не є значною особою, окрім тої, до якої я говорю, і тільки так довго, як я до неї говорю». Так відповів цар Павел французькому амбасадорові Демур'є на заввагу останнього про визначних московських вельмож. Ці слова були не балаканиною божевільного деспота. Ці слова були лише влучно схопленою формулою відносин між Я і Ми, між одиницею і загально в Московщині, що його персоніфікацією був цар. Московські дворяни – це не європейська шляхта, певна своїх прав, але звичайні кріпаки царя. Як селянська їхня абщїна відповідала «круговою порукою» за кожного свого члена, так і дворянська родина відповідала перед царем за кожного свого члена. І в цьому випадку сучасні червоні москвини йдуть слідами

своїх предків, перекладаючи провину одного члена родини на всіх членів родини. За мужика-абшцінніка думала ціла абшціна і памешік. За памешіка-дворянина думав цар, який для москвина був втіленням колективної волі. Активної участі у творенні тої волі москвин ніколи не брав, як це було в Європі, включно з Україною (Д. Донцов. «Підстави...»).

Абшцінний принцип бачимо і в політичному устрої Московщини. Жодна інша нація не плекала ніколи ідеалу держави з такою завзятістю, як московська. У москвинів одиниці і корпорації були нулем, а держава – всім. В. Соловійов пише: «У нас серед псевдохристиянського суспільства з'явився новий іслам, але не у відношенню до Бога, а у відношенню до держави. У нас в державу віриться як в абсолютну силу, перед якою зникає людина; віриться як в абсолютне втілення нашої народної сили. Як для правовірного магометанина всяке теоретизування про суть і атрибут Божества є порожня балаканина або претензійне злоречення, так і для москвина є гріхом всякий сумнів щодо прав його божества – держави робити з ним все, що державі подобається» (В. Соловійов. «Національний вапрос в Расії»).

«Як знаємо, тепер москвини цю свою історичну віру у всемогутність держави піднесли до неймовірного, неможливого, здавалося б, максимуму. В СССР все життя – абсолютно все, включаючи найінтимніше життя одиниці, підпорядковане державі, – керується, регламентується державою. Навіть такі далекі ніби-то від політики царини життя, як поезія, археологія або абстрактна математика... Московський термін «подданный» якнайліпше віддзеркалює відносини між державою й одиницею. В Європі існують два терміни: *sujet* і *citoyen*. Перший – об'єкт державної влади. Другий – управлений учасник цієї влади, проти якого держава так само забор'язана, як і він проти неї. У москвинів терміну «громадянин» нема, а коли його («гражданін») їхня інтелігенція штучно видумала в кінці XVIII ст., то уряд негайно заборонив його вживати, щоб не вносити замішання в гармонійну систему московської державницької ідеології» (Д. Донцов. «Підстави...»).

«В найгірші часи європейської історії ми бачимо деякий респект перед особистістю, деяке визнання її незалежности, деякі права, належні талантові, генієві. Хоч які суворі були тодішні уряди, але Б. Спінозу не заслали «на паселеніє», Г. Лессінга не «секлі» та не віддавали «в салдати». В цій пошані не лише матеріяльної, але моральної сили, в цьому визнанню особистости є одна з великих чес-

нот європейця. А у нас, москвинів, нема нічого подібного. У нас особа завжди була придушена, поглинена державою, абщиною. Те неписане моральне, стримуюче владу, інстинктове визнання прав особи, права особистої думки – до нас, москвинів, не могло перейти і не перейшло. Державна влада у нас є більш незв'язана, більш самопевна, ніж у Туреччині чи Персії. У нас державну владу ніщо не стримує, ніяке минуле» (А. Герцен. «С таво берега»). Московський соціаліст-анархіст каже: «Московський народ шанує в особі свого царя символічне представлення єдності, величі московської землі» (М. Бакунін. «Письма а патріатізме»).

«Примітивізм цілого суспільного ідеалу, придавленість одиниці, нерозвиненість автономної моралі і правного почуття, необмежений культ маси – ось та генеральна ідея, що зробила з московського народу рабів, орду, нездатну на відпору ніякій владі згори; масу, що протиставляє активності хаос; людській енергії – енергію природи, яку вона навіть опанувати не вміє; організації – кий; приматові розуму та волі – покору та інстинкт; складності форм – московську безформність у всім суспільнім житті. Під впливом цієї генеральної лінії та установ, з яких вона зродилася, повстав і своєрідний московський ідеал свободи, рівності і демократії, ідеал, якому аналогії даремно шукатимете в Європі чи Америці. Західний ідеал свободи – це право впливати на державну машину, яка нічого не сміє зробити без волі одиниці. Ідеал московської свободи – зрівнання всіх, що виносяться над юрбою, зрівнання, осягнене хоч би й ціною політичного рабства. Ідеал свободи у москвинів – це найбільш вульгарний ідеал рівності, егалітарності. За свідченням Н. Данілевського («Расія і Європа») москвини розуміють демократію **не як народоправство, але як ЕГАЛІТАРНІСТЬ**. Але і цей московський ідеал рівності не є ідеалом рівності європейця. В Європі – це оправдане намагання стати сильнішим, працею зрівнятися з тими, що стоять вище. В Московщині – це намагання **слабших стягнути сильніших вділ, зрівняти їх з собою, а не себе з ними**. Найяскравіше цей ідеал виявився в економічному житті москвинів. Серед трьох головних галузей людської праці: продукції, виміну і поділу, – саме **ПОДІЛ був головним** у свідомості і московського інтелігента і московського мужика. Змушений у всій своїй діяльності пристосовуватися і слухати абщину, а не власного розуму, москвин не мав можливості розвинути особисту ініціативу, а звик легковажити її в суспільному, церковному та державному житті. Та навіть і найбільш напружене особисте зусилля не може принести несподіваних наслідків для

одиниці в системі, в якій наслідки того зусилля припадали іншій особі при найближчому переділі. Отже, не дивно, що за такої системи господарки переділ став економічним ідеалом москвина, а зусилля, праця, продукція – ці підстави всієї європейської культури – зійшли у москвинів на друге місце. Заздрість невдахи, нездатність власними силами вибитися вгору, знаходження садистичної насолоди в нівеляції щасливіших – це є московський егалітаризм, притаманний і московському інтелігентові і московському мужикові» (Д. Донцов. Там же).

У своїх логічних наслідках цей переділово-егалітарний ідеал допроваджує до осудження не лише багатих, але й багатства як такого. Звідси повстав у москвинів карикатурний тип «кающевася дваряніна». Цілком навпаки в Європі, напр., в Англії. «Багатство піднесено до значення чесноти, а бідність вважається за ганьбу. А це тому, що в свідомості англійців (також і українців. – П. Ш.) багатство є нагородою за зусилля та інтелігенцію, за розум, а бідність – ознакою того, до чого англієць ставиться з найбільшим презирством, – ознакою ледачости (E. Boutmi. «Essai d' un psychologie politiques du peuple anglis en XIX sc.»). А москвини і це перевернули догори ногами. У них навпаки – багатство є предметом ненависти, а бідність предметом адорації (Д. Донцов. Там же).

Московська апотеоза бідности цілком логічно, природно привела до апотеози каліцтва: фізичного і морального. Європейський моральний кодекс обов'язку, чесности засуджує всякий злочин і неробство. Москвини, навпаки, вважають злочинців «несчасенькімі», радісно цілують сифілітичного, брудного жebraка (Л. Толстой. «Васкресеніє»). Їхня література завжди, як казав Ф. Достоевській, «вазлагала венки на вшиву голову масковскава мужика». Ця інтронізація фізичного і морального каліцтва, інтронізація «таржествующей свині» (Д. Мережковській), це урочисте вручення булави тій «свині» для суду над здоровими, яким відгинають язика чи посилають чистити туалети (москвини гонили аристократів чистити виходки в 1918–20 рр. – П. Ш.). Це засудження європейського ідеалу праці, інтелекта-генія, індивідуалізму, втіленого в міланському Домі, в київській св. Софії, в паризькій Нотр-Дамі, в творах А. Данте, Ю. Байрона, яких генія не можуть стерпіти, виховані на «камарінскам мужике» та на фабричних «чястущках», будівничі «нового» світу. Найглибший знавець московської душі Ф. Достоевській ще пів століття перед приходим большевиків до влади в своїй пророчій візії писав «а том подлам рабе, а том подлам лакеє, каторий первий

взмастїтса на лесніцу с ножніцамі в руках і раздерьот бажественний лік велікава ідеала ва імя равенства, завісті і піщеваренія» («Беси»). В ім'я того ідеалу, що його духовими батьками є не лише большевицькі садисти, але й вся московська національна еліта від монархістів-слов'янофілів, через лібералів-вольтер'янців, каючихся дворян, народників до соціалістів-большевиків включно» (Д. Донцов. Там же).

«Побут московської інтелігенції – це правдива «мерзасть запустенія». Ані найменшої дисципліни, ані найменшої консеквенції, навіть зовнішньої. День минає не знати на що: сьогодні так, а завтра – як скаже надхнення; все догори ногами. Неробство, розхристаність, гомерична неакуратність в особистому житті; бруд і хаос у подружних відносинах; наївна несумлінність в роботі, в громадських стосунках; нестриманий нахил до деспотизму і цілковитий брак поваги до особистості; а перед владою то гордий виклик, то рабська покірність. За всю свою тисячолітню історію Московщина показала нездідною засвоїти ідеї західної культури. Всі її наслідування Заходу були карикатурою: просвічений абсолютизм – абсолютизмом Джінгіс-хана; парламентаризм – родом перського меджелизму, і навіть соціалізм – червоною аракеєвщиною» (Д. Донцов).

«Так! У нас, москвинів, все особливе; все неподібне на Европу в усіх царинах життя, у всіх відносинах. Европейських наслідків неможливо осягнути на нашому ґрунті» (Ф. Достоевскій).

«Московська засада рівности має ще й інші наслідки. І московський мужик і московський аристократ (граф Л. Толстой) вважають всяке піднесення одиниці над юрбою за смертельний гріх. Піднесення матеріальне – багатства, піднесення інтелектуальне – інтелігентність. Л. Толстой у своїх творах вперто і з насолодою провадить погляд на інтелігентів як на непотрібних людей чи пройдисвітів, що обдурюють нарід з власних егоїстичних мотивів. Як для Л. Толстого лікар, адвокат, суддя є «ат лукавава», так і для Г. Успенського каркуль, поліцай, дідич – висланці сатани, які руйнують ідилію «калектівнава рила». Н. Златаврацкій переконаний, що всяка спроба інтелігенції підвестися вгору є зрадою народу. Г. Успенскій розуміє, що селянин може стати самостійним лише тоді, коли піднесеться над старим рівнем абщіни. Але якраз цього московський селянин і виразник його поглядів Г. Успенскій не хочуть. Для них ліпше вічна біда і некультурність, вічна опіка абщіни, навіть кріпацтво, аніж свобода, куплена ціною розірвання абщінних зв'язків. Звідси цілком логічно москвин відкидає і піднесення моральне. Москвин

відкидає особисту чесність (див. В. Андреев. «Тьма»), бо ж не сміє одиниця бути чесною, коли маса не є чесна, не сміє одиниця носити чисту сорочку, коли маса носить брудну; відкидає елеганцію і красу, бо ж маса їх не цінить. К. Леонт'єв цілком відверто каже, що особиста чесність є порожня фраза, смішна вигадка («Восток, Расія і славянство»)… «Трудна челавеку (с. т. москвиніві. – П. Ш.) знать, што грешно, а што нет; тайна тут превасхадящая ум челавеческій» (с. т. московський. – П. Ш.)… «Я знаю, що я падлюка, і я гордий з того, що я падлюка», – каже один з героїв Ф. Достоевського. Людина мусить бути чесною. Чому? – дивується В. Андреев (див.: «Тьма»). Треба віддати позичене. Чому? – питає москвин, «не знаючий гібельнава разлічія между твоім і маім», як свідчить Ю. Самарін.

«Цих «чому» має москвин тисячі, бо не має в голові засади, виробленої працею поколінь, бо ж ті покоління властиво ніколи не жили. За них жила лише державна влада, влада абщини, яка і викидала згори одиниці правила зовнішньої поведінки. Ці правила, накинуті ззовні, а не зроджені в душі одиниці в процесі її розвитку, москвин, ясна річ, викидав на смітник при першій же нагоді. В «Європі закон, обов'язок формувалися тисячоліттями. Зло і добро означено, зважено, розміри і ступені мірялися мудрецами людства невпинною працею над душею людини. В Московщині цього не було. Там ані добро, ані зло не мірялося власним сумлінням, а диктувалося згори без жодної участі одиниці… «нема у нас, москвинів, почуття обов'язку, бо ж звідки міг він узятися» (Ф. Достоевській. «Дневник писателя»). Отже, бачимо, що у правосвідомості навіть їхньої інтелігенції різниця між твоім і моім є «гібельная», с. т. веде до загибелі» (Д. Донцов. «Підстави…»).

«Нові соціалістичні ідеологи московського суспільства пішли слідами старих царських. І це цілком зрозуміло і природно, бо ж ціла Марксівська наука засвоювалася москвинами власне через її матеріалістичний фаталізм та таку, як і московська, негачію ролі особистості в історії. Література цих ідеологів намагається за всяку ціну (особливо по 1917 році) знищити всякий індивідуалізм в творчості, замінюючи індивідуальну творчість масовою, гуртовою. Для цих ідеологів не сміють існувати вожді, герої, царі, боги. Москвини ненавидять європейську літературу, мистецтво, європейську культуру загалом саме тому, що вона апотеозує визначну особистість, що представляє боротьбу одиниці за ідеали, цілком протилежні московським. Протилежні ідеали, що їх висловлювали Л. Толстой, Ф. Достоевській, М. Горький, В. Соловйов, М. Бакунін,

В, Ленін і т. п. Ідеали, що їх висловлювали і московські слов'янофіли-монархісти і московські народники-соціалісти. З усієї плеяди московських письменників, і буржуазних монархістів, і пролетарських соціалістів нема ні одного, який не вважав би всесторонній розвиток особистості за найгірше нещастя для Московщини. Напр., К. Леонтьєв пише: «Візантійський ідеал є тим добрий, що не має в собі того перебільшеного поняття про людську особистість, ідеал, що його вніс в історію германський феодалізм; що не має тої надзвичайної самопошани особи, яка передісталася дорогою заздрости і наслідування перше до буржуазії і яка викликала демократичну революцію в Європі та породила всі ті фрази про безмежні права особи, а тоді просякла і до нижчих верств європейського суспільства, роблячи з усякого наймита та шевця **скалічену** нервовим почуттям особистої гідності особу (К. Леонтьєв «Восток, Расія і славянства»). Отже, **москвини вважають людину, що має почуття особистої гідності, людиною СКАЛЧЕНОЮ, с. т. не нормальною.** Інший московський письменник Н. Шевірьов цілком відкрито ставить крапку над «і», пишучи: «Суть минулої історії московського народу і завдання будучности є в пониженні особистості». Цей заповіт царського буржуя, це «завдання будучности» виконали пізніш і виконують донині на всі 100% московські пролетарські демократи (за: Д. Донцов. Там же).

Світогляд і психологія вихованого віками на отарних, примітивних інстинктах москвина рішуче відкидає засаду голосування, бо ж передумовою голосування є право одиниці мати свою власну думку, а це право руйнує московську національну, абстінно-державницьку ідеологію. У них над усім мусить панувати «єдінагласіє», а воно, звичайно, ні до чого, крім хаосу та його логічного наслідку – абсолютизму не допроваджує. І гаслом всієї соціальної ідеології москвина стало: «Хай живе Абсолютизм!». Це московське національне гасло, разом з усіма іншими московськими національними гаслами царату та буржуазії, прийняла і московська демократія, коли захопила владу в 1917 році. Та сама демократія, яка все своє життя кричала «Далой самадержавіє» (Д. Донцов. Там же).

Хто не має царя в голові, мусив мати його на троні. Замість внутрішньої дисципліни, мусила прийти дисципліна зовнішня. Мусив відновитися адміністративний апарат, єдино можливий в Московщині за всякої влади – деспотія. Це добре розумів В. Ленін ще в 1903 році, коли на з'їзді партії в Женеві сказав: «Нашій інтелігенції є чужі правні погляди, які дисциплінували б її зсередини,

ми, москвини, потребуємо зовнішньої дисципліни». Це він і зробив, перебравши владу в 1917 році, і тим врятував свою імперію від розвалу (Д. Донцов. «Підстави нашої політики»).

Сто двадцять років тому московський професор М. Погодін виклав московський ідеал держави і суспільного устрою. За тим ідеалом держава (Московська) – це одна ВСЕОХОПЛЮЮЧА, гармонійна цілість. Всі сили нації – матеріальні і духові – є частинами державної машини, і всі вони допасовані до найвищої мети (а нею є, як бачимо, «рятувати гнилий Захід». – П. Ш.). Всією цією машиною (державою) керує лише одна рука – рука царя, яка будь-коли може єдиним порухом спрямувати цю машину в будь-якому напрямі. Така машина (державна), одушевлена ЄДИНИМ почуттям (месіанізмом. – П. Ш.) та скріплена «єднотишленієм», є непереможна, є вічна, є провідником всього світу. Отже, бачимо, що монархіст М. Погодін сто двадцять років тому уклав **точний** план будови теперішнього ССРСР. Над здійсненням цього плану працювало кілька поколінь москвинів УСІХ – без жодного виключення – політичних переконань: монархісти, буржуї, демократи, соціялісти, ба, навіть і ті москвини, що голосили європейські ідеї – т. зв. «западнікі». Напр., один з них Н. Огарьов писав: «Ми не можемо толерувати рівних поглядів, бо ж погляди, переконання не є власністю особи, але є власністю спільноти, громади».

Московські націоналісти-«слов'янофіли» вважали «єдинамисліє» найвищим осягом московського національного духа. Таку її оцінку духової деспотії, духового рабства можна зрозуміти, бо вони були московськими націоналістами. Але точнісінько так оцінювали те «єдинамисліє» і «западнікі» – люди, що голосили європейські ідеї, з яких найголовнішою була і є свобода особистої думки, отже, цілком протилежна «єдинамислію». Як пояснити це несамовите поєднання двох діаметрально протилежних ідей? Дуже просто. Голошення європейських ідей тими ніби прихильниками їх було порожньою фразеологією в ХІХ ст. так само, як було і у ХVІІІ ст. У ХХ же ст. нею стала соціялістично-інтернаціональна фразеологія. А всі вони були лише димовою заслоною, за якою ховалася їхня месіянська ідея. Теперішня пролетарська Московщина послідовно і неухильно йде шляхом царсько-буржуазної Московщини, лише з тою різницею, що щедріше вистелює той шлях людськими трупами – чужими і своїми. Символічно це зобразив московський маляр В. Верещагін (1842–1904). Він намалював провалля, заповнене трупами, а по них переїздить те провалля гармати. Цей малюнок нам говорить

більше, як томи історичних праць. На ньому бачимо все те, що називається московський НАРОД. Заповнити мільйонами трупів ями на шляху до панування, трупами навіть своїми власними – це святой обов'язок «вибраного» народу. «Ламі стеной!». «Іль мало нас? – Мільйони нас! Нас тьми, і тьми, і тьми! Папробуйте сразітса с нами! Віновни ль ми, коль хруснет ваш скелет в тяжкіх, нежних наших лапах?» (А. Блок). І справді, «ломили стіною», масою не лише в поезії. За першої світової війни атакували 32 рази Перемишль; йшли лава за лавою з кличем «Вперьод за царя!»; йшли аж поки їхні трупи не заповнили рови і дротяні загороди Перемиської твердині, а, заповнивши їх, по трупах (буквально) вдерлися до твердині. За другої світової війни наступали москвини з кличем «Вперьод за Сталіна!» доти, доки німці не вистріляли всіх своїх набоїв, а тоді по горах трупів вривалися на німецькі позиції. «Жизнь – капейка!» Хоробрість? Ні! Індивідуальна хоробрість є чужа московській духовості, бо ж індивідуалізму у москвина нема ані на макове зернятко у всіх царинах його життя. Це «ламі стеной» є стихія дикої, нічим не стриманої азійської орди, що її жене жадоба крови, жадоба жертви, жадоба знущатися, насолоджуватися муками подоланих, жадоба нищити все вище за нього, жадоба панувати.

У XVIII ст. московський міністр П. Зубов склав проект єдиної європейської держави із столицею Петербургом, але він не подав методів її здійснити. В XIX ст. московський письменник Ф. Тютчев марив таке: «Масква, Петербург, Канстантінопаль» – це святі міста «Расії». А її межі? Майбутнє відкриє сім морів, сім великих рік. Від Нілу до Неви, від Ельби до Китаю, від Волги до Евфрату, від Гангу до Дунаю – це «Расія». Расія вічна, як св. Дух передбачив і св. Даніїл пророкував» (Ф. Тютчев. «Геаграфія Расії»).

У XX ст. московський письменник Є. Замятін написав фантастичний роман про те, як буде виглядати світ у XXVI ст. Він пише, що тоді буде одна-єдина світова держава із столицею Москвою. Як людство до того прийде? Може, демократичним шляхом – добровільною згодою всіх народів? Відповідь на це питання знаходимо в міркуваннях Є. Замятіна. Він каже: «Як рух нерозривно пов'язаний зі швидкістю, так і свобода нерозривно пов'язана зі злочином. Не можна відокремлювати швидкість від руху. Щоб знищити швидкість, треба знищити рух. Так само не можна відокремити злочин від свободи. І тому, щоб знищити злочин – треба знищити свободу. Раб, що лише виконує накази, не може зробити злочину. Ми, москвини, вибрали щастя без свободи, і тому переможемо. Немоск-

вини вибрали свободу без щастя, і тому будуть переможені» (за Є. Замятіним. «Ми»).

Сказано яснійш ясного «щастя БЕЗ свободи», с. т. щастя в РАБСТВІ. ДЛІЯ МОСКВИНА РАБСТВО Є ЩАСТІЯМ. Як бачимо, Є. Замятін не лише поширив проєкт П. Зубова на весь світ, але й подав методи його здійснення – ЗНИЩИТИ СВОБОДУ. В ХХ ст. В. Ленін почав ті проєкти здійснювати, користуючись ще й вказівками «большевика на троні», за висловом Н. Бердяєва, Петра І, який також уклав проєкт завоювання світу (почавши з Індії).

Із всього сказаного показується ясно, як на долоні, що В. Ленін та його наступники разом з усією провідною верствою нічогісінько нового не видумали і нічогісінько нового не запровадили в пролетарській імперії ССРСР. Вони лише точно до дрібниць точно наслідували своїх численних попередників від царя Івана ІІІ, з ХV ст. починаючи. З усього сказаного бачимо, що весь той жакливий, огидний комплекс етичного, релігійного, філософічного, економічного і політичного явища, що нині відомий під іменем «большевизм», є явище стародавнє, таке старе, як і сам московський народ. Бачимо, що той «большевизм» є ніщо інше, як «московізм», а точніше МОСКОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ. Іншими словами, явище не економічно-соціальне, але наскрізь НАЦІОНАЛЬНЕ. А як знаємо з соціології, ВСЕ національне стоїть на НЕЗНИЩИМІЙ основі – духовості нації. Отже, Московщина, побудована на інших, ніж большевизм, основах є **утопія** (див. праці М. Бердяєва). Є утопія, бо ж нації і держави витримують історичні буревії, коли їхні корені сягають глибоко у власний національний ґрунт, коли живляться власними національними духовими соками, коли йдуть за власним національним інстинктом; інстинктом, що зародився і скріплювався протягом довгих, дуже довгих століть, ба, навіть тисячоліть. І кожного разу, коли нація забувала про цей закон життя, падало на неї нещастя. Приклади з московської історії ми наводили.

Ті духові національні соки і той національний інстинкт московинів названо нині «большевизмом». Мабуть, уже в найближчому майбутньому москвини змінять цю надто скомпрометовану, надто зненавиджену чужинцями назву на якусь іншу. Назву змінять, але нема сили в світі, яка могла б змінити **зміст** тої назви. Правда, єсть маленька, дуже маленька надія змінити зміст. У розділі про закони спадковості ми говорили про цю надію. Говорили, що з лютого вовка люди виплекали мирного пса. Але то забрало часу **тисяч** поколінь, що виростали в **протилежних** до дикого життя умовах.

Отже, якщо б якимсь чудом хтось створив Московщині культурні, духові умови, філософію, релігію, етику і т. п., цілковито **проти-лежні їхнім історичним**, то, може, і зміст большевизму змінився б за яких ...сто поколінь. Не забуваймо, що вчить генетика про незнищимість вроджених генів; не забуваймо, що пес дичавіє вже в другому поколінні, що змінюються його обставини його життя на гірші, якщо виросте далеко від людей.

Ні! Спадщину, передавану в крові протягом тисячоліття, не скинути, хоч би як щиро намагалися скинути її самі москвини. А та їх спадщина тяжка. Дуже тяжка! Киньмо оком ще раз на неї.

Від першого занотованого історією большевицького вождя Болотнікова у 1611 році, через С. Разіна в 1668 році, Є. Пугачова в 1773 році іде цілий шерек лєнінів: В. Белінській (теоретик большевизму), Н. Чернишевській (уравніловка), Зайчевський (перший большевицький маніфест 1869 р.), А. Герцен («Дай, Боже, щоб рускіє взяли Паріж»), Н. Бакунін (планував привести до Європи 40000 червоних москвинів), С. Нечяєв (інструкції майбутніх ЧЕКА, НКВД), А. Аракчєєв і Г. Патьомкін (практики большевизму), Ф. Достоевський, Л. Толстой, В. Соловьйов, К. Леонтєв, Н. Данілевській, Ф. Тютчев, А. Хомяков і хмари інших апостолів большевизму.

Мужик Болотніков, козак Є. Пугачов, пролетар С. Разін, інтелігенти, ліберали, соціялісти: В. Белінський, Н. Чернишевський, Зайчевський, монархісти: В. Соловьйов, К. Леонтєв, дідичі: М. Бакунін, А. Герцен, шляхтичі: С. Нечаєв, В. Ленін, генерали А. Аракчєєв, Г. Потьомкін, аристократи: князь А. Кропоткін, граф Л. Толстой, царі: Алексєй, Іван IV, імператори Пьотр I, Нікалай I – всі класи, всі стани, всі партії, від мужика до імператора включно. Вся нація. Подивугідна єдність цілої нації в її фантастичному визнанні і практиці большевицької віри, що, міняючи назви, лишилася незмінною донині національною релігією всіх і кожного москвина.

«Масква – всему міру галава» – московського патріярха Іоакіма. «Жандарм Європи» (а з нею і всього світу). Нікалай I. «Масква – сталіца міравова пралетаріята» мужика. «Пара пакончїть тупую Європу» ліберала. «Спіной к гнілой Європе» монархіста. «Дайош Європу!» босяка. Держава. Церква. Уряд. Інтелігенція. Буржуазія. Пролетаріят. Єдність національних ідеалів варта задрости.

Червоні москвини на чолі еспанського комуністичного уряду в 1936 році і такі ж самі червоні москвини на чолі еспанського анархічного руху в 1873 році.

Месіянiзм творця iдеї III Риму ченця Фiлофея i такий же месіянiзм творця III Iнтернаціоналу безбожника В. Ленiна.

Безконтрольне панування одної привiлейованої класи над мiльйонами схудоблих рабiв: бояр за царiв, дворян за iмператорiв, бояжкiв за диктаторiв.

Палення сретичних книжок: за патрiярха Фотiя, за царя Алексея, за iмператора Александра через десятки валуєвих до Хрущова.

Масові морди, масові висилки на Сибiр: за царiв XVII ст., за iмператорiв XIX ст., за диктаторiв XX ст. Нищення чужих скарбiв мистецтва i культури: за Андрея Боголюбського 1169 року київських церков, за Єкатерiни II в 1783 році грецьких античних храмiв у Криму, за диктатора В. Ленiна в 1930 році знову київських (i по iнших українських мiстах) церков та музеiв. Тяглість «релiгійного» культу i «культури».

Безбожницькi, блюзнірськi оргiї: апричникiв Iвана VI в XVII ст., «всесвятейшева, всепьянейшева сабора» Петра I в XVIII ст., «раденіє» аристократiї Александра I, атеiзм примусової iнтелiгенцiї Александра III в XIX ст., блюзнірськi оргiї студентiв-богословiв Нiкалая II i комсомолцiв Ленiна I в XX ст.

Соціалістичні маніфести до народу: Болотнікова в 1611 році, Петра I в 1709 році, Є. Пугачова в 1773 році, Зайчєвського в 1869 році, а далі вже десятки.

Каторжні канальськi роботи царя Iвана IV, iмператора Петра I, пролетарського вождя Ленiна I – i всi руками поневолених народiв.

Боярськi крiпацькi фабрики XVII ст., також крiпацькi Петра I в XVIII ст. i також крiпацькi В. Ленiна в XX ст. Масове переведення вільних селян у крiпацтво з жорстокими методами прикрiплення їх: до абщiн за Алексея в XVII ст., до дворянських маєткiв за Єкатерiни II в XVIII ст., до колгоспiв за большевикiв у XX ст.

Бiльше половини державного бюджету на озброєння: за Iвана IV, за Петра I, за Нiкалая I, за Ленiна I.

Поставлений державним законом на висоту національного обов'язку i громадянськoї чесноти, виказ як система: за Годунова XV ст. (сказателi), за Петра I в XVIII ст. (фiскали), за Нiкалая I в XIX ст. (iсправникi), за Ленiна в XX ст. (сексоти).

Стале систематичне розбудовування тюрем, в'язниць та каторг: за царiв, за iмператорiв, за диктаторiв.

Фах ката у великій пошані i в ореолі спасителя: трону у XVIII ст., «гасударственності» в XIX ст., «саціалістiческава атечства» в XX ст.

Преторіянські відділи для охорони влади: стрільці та апрічіна за царів, дворянська гвардія та «охранка» за імператорів, компартія та НКВД за диктаторів.

Привілейована каста: боярство XV–XVII ст., дворянство XVIII–XIX ст., пролетарство XX ст.

Священики як тайні агенти поліції: дисциплінарний обов'язок виказу за царів, офіційне звільнення від тайни сповіді за імператорів, священики-чекісти за диктаторів.

Церква як невіддільна частина державно-адміністративного апарату: патріярх Іоакім XVII ст., оберпрокурор св. Синоду та К. Пабеданосцев XIX ст., патріярх Алексей XX ст.

Чванство, ксенофобія, ненависть до всього європейського: старовірів XVII ст., слов'янофілів XIX ст., комсомольців XX ст.

Аптеоза жebraка, ідіота, бандита в XV–XVII ст., «уніженних і аскарбльонних» в XIX ст., «саціальна бізкіх» у XX ст.

І вічна проблема «інородців» (немосквинів) в імперії.

А понад все у всіх століттях і всіх прошарках нації стихійна ненависть варвара до всього вищого, гарного, індивідуального. Зако-рінений і глибоко в душі і з молоком матері передаваний з покоління в покоління ідеал номада: Ріж! Катуй! Грабуї! Зрівняй все і всіх з землею!

«Пакаряйтеся язиці, ібо с намі Бог» – Московської Церкви.

«Народ-богоносец, мессія міра» – московської інтелігенції.

«Всемірная ревалюция» – московського народу.

Болотніков, С. Разін, С. Нечаев, В. Ленін, селянин, пролетар, дворянин. XII ст., XVIII ст., XIX ст., XX ст. Викиньте імена, дати, назви з історії будь-якого століття московської імперії, і читач не вгадає, про яке саме століття читає.

Цілі, методи, імперіялізм, ксенофобія, деспотія, варварство, культ виказу, безбожництво, блюзнірство, сваволя правителів, хабарництво, бюрократія, масові морди, садизм катів, переповнені тюрми, каторги, нищення церков, нищення книжок, нищення чи крадіж чужих скарбів культури, фанатичне сектанство, підступ, зрада, аптеоза фізичного і морального бруду, злодійства, бандитизму, рабства і т. п., і т. д. до безконечности переповнена всім тим історія московського народу від її початків по сьогоднішній день, без одного дня перерви. Десятками тисяч голих фактів, без коментарів можна заповнити цілу бібліотеку грубих томів. А поки не матимемо цієї бібліотеки, доти москвини матимуть розв'язані руки поширювати москвофільство. Цю НАЙСИЛЬНІШУ їхню ЗБРОЮ для поїво-лення України.

СКРАЙНІЙ ЧАС ВИБИТИ З ЇХ РУК ЦЮ ЗБРОЮ

*О, бідний, жалісно-убогий
Гіперборейський примітив:
Тупі, кирпаті, злобні боги,
Одноманітний, голій спів;*

*Болотяна імлиста площа,
Берізки хворі і брудні, –
Даремно сірий дощ полоще
Замурзані навіки дні...*

*«Ні лотоса, ні лавра» – позем! –
Ні натяку на вертикаль
І лиш тупим тяжким морозом
На півроку закута даль.*

*В нещасний час, «на зло Європі»,
Ваш божевільний деміюрг
Створив кубло гнилих утопій,
З туману й крові – Петербург.*

*Та гніль і зло не стало тілом,
Незродженого – не створить,
І місто марно протремтіло
Марею мертвих двох століть.*

*Харчовані не власним хлібом,
Ви мріяли – зламати, збороть,
І дикунів державна диба
Нам люто мордувала плоть.*

*Полуботок, Шевченко, Гоголь –
Здушить, скалічить, отруїть!
Не лицарство, не перемога,
А тільки зрада, підшепт, їдь,*

*А тільки найнята отруя
Та куля, куплена за бруд.
Страшіться ж! Закінчився суд –
І кара йде, і гнів вирує.*

Є. Маланюк

НАЦІОНАЛІЗМ МОСКВИНА

*Настанет год, Расіі чьорний год,
 Катда царей карона упадьот;
 Забудет чернь к нім прежнюю любофь,
 І піця многіх будет смерть і крофь;
 Катда дітей, катда невінних жон
 Нізвергнутий не зацітіт закон;
 Катда чюма ат смрадних, мьортвих тел
 Начньот брадїть среди печальних сел,
 Чтоби платком із хїжсин визивать,
 І станет глад сей бедний край терзать;
 І зарева акрасїт волни рек:
 В тот день явітса мошьчьний челавек,
 І ти єво узнаєш – і паймош,
 Зачем в руке єво булатний нож...*

М. Лермонтов

Березень 1917 року покликав на тяжку пробу московських патріотів зі шляхти, т. зв. «слов'янофілів», і московських патріотів, т. зв. «западників», с. т. націоналістів-монархістів, і соціалістів-демократів. Тої проби ганебно не витримали обидві групи, хоч кожна з інших причин. Ще в 1908 році історик В. Ключевській писав, що ідея виборности вищої влади в розумінні москвина XV–XVIII ст. була таким же абсурдом, як і абсурдність «вибраної матері». Жовтень 1917 р. наочно продемонстрував факт, що москвин і в XX ст. вважав абсурдом демократично вибране «Учредительнае сабраніє». Воно, і справді, було абсурдом в московській історії, або, як каже В. Ключевській про аналогічну Єкатеринінську Законодавчу комісію, **патологічним**, с. т. хворобливим, непридатним для москвина явищем.

Щоб видурити від наївних американців більше доларів, а головнo, щоб спрямувати їх на шлях «єдиной неделімой», московські емігранти не зупиняються, як звичайно, перед шахрайством навіть відомих усім фактів; вони всіми силами намагаються намалювати розгін того «Учредительнава сабранія» як акт насильства малої групи **інтернаціоналістів** на чолі з демагогом В. Леніним. Це ана-

логічно з таким же шахрайством німецьких демократів (і не лише німецьких), що, мовляв, владу в Німеччині «захопив» А. Гітлер, хоч історичні факти, задокументовані в архівах, говорять, що А. Гітлера німці вибрали демократичним голосуванням більшістю голосів, а до того ж те голосування проводили противники А. Гітлера (вони тоді були при владі). Ми й донині не відкрили очі американцям про брехню керенських про жовтень 1917 року.

У виборах до «Учредітельнава сабранія» в листопаді 1917 р. голосувало близько 75 мільйонів людей, большевицька партія одержала 25 мільйонів голосів. В Україні з 7 і пів мільйона голосуючих за большевиків голосувало лише 754000, с. т. 10%. Але треба пам'ятати, що в той час в Україні було яких п'ять мільйонів москвинів та десятки тисяч московських солдатів у залогах міст, а крім того, ще понад два мільйони жидів, з яких 90% були москвофіли і переважно **московські** соціялісти. Списки **українських** кандидатів здобули по селах України 96% голосів. Списки всіх і кожної **московської** партії катастрофально провалилися по наших селах, іншими словами **українська** Україна, с. т. незмосковщене наше селянство (а воно ж складало 90% населення України), за большевиків ЦІЛКОМ НЕ ГОЛОСУВАЛО, а ті 754 тисячі голосів за більшовиків в Україні подали москвини та жиди, що жили чи були тоді в Україні.

Можна припустити, що з усіх голосуючих в 1917 році в імперії половина були москвини, отже, тоді голосувало десь 38 мільйонів москвинів. З наведеного бачимо, що українці за большевиків НЕ голосували; так само не голосували за них всі інші «іногородці» (не москвини) імперії. Отже, ті 25 мільйонів голосів за большевиків походять із 38 мільйонів голосуючих **москвинів**, с. т. 70% москвинів голосувало за большевиків (в Німеччині за А. Гітлера голосувало 72% німців). Це одне. А друге і **найголовніше**, що на захист «Учредітельнава сабранія» НЕ ПІДНЕСЛАСЯ АНІ ОДНА МОСКОВСЬКА РУКА, навіть його члени ані пари з уст не пустили, коли матроси наказали їм розійтися. Мабуть, відчули «патологічність», як висловився колись В. Ключевській, того новотвору. «Ліберальні ідеї в Московщині показалися утопією» (Н. Бердяєв) спроба московських демократів (Омскає Правітельства) боротися проти большевиків потерпіла жалюгідне фіяско, бо москвини їх цілком не піддержали. Боролися проти большевиків генерали А. Колчак (українського походження), Юденич (не москвин), А. Денікін (піддержаний англійцями), П. Врангель (німецького походження), але їхні армії склалися з 85% НЕмосквинів. Натомість одразу на бік боль-

шевиків стали генерали: А. Брусілов, Поліванов, Клембовский та інші.

Легкість, з якою В. Ленін перебрав владу в Московщині, лише зайвий раз ілюструє органічну чужість, а звідси і ненависть москвина до всяких європейських ідей, в тому числі ліберальних та демократичних. Пом'якшити деспотію влади пробував двічі Пьотр І в 1702 і в 1713 роках; пробував кн. В. Голіцин в 1730 році; пробував М. Сперанський в 1860 році; пробував Н. Ларіс-Мельніков (вірменин) у 1881 році; пробував П. Мілюков у 1905 році; пробував А. Керенський у 1917 році. Всі ті спроби кінчилися жалюгідним фіаском, часто трагічно для їх авторів (В. Голіцина і М. Сперанського заслали на Сибір, а П. Мілюкова і А. Керенського вигнали з Московщини). Московська нація вперто трималася своїх освячених століттями традицій, зрозумілих їй, відповідаючих її ментальності форм деспотичної влади. Підкреслюємо – **нація**, с. т. широкі московські маси селянства, робітництва, міщанства, дрібної і великої буржуазії, інтелігенції, урядовців, дворянства, аристократії, церковнослужителів. УСІ вони, ЦІЛА НАЦІЯ, були основою і підпорою трону, а не лише саме дворянство та буржуазія, як замилюють нам очі московські «демократи». Без піддержки цілою нацією, включно з просто-народдям, московське дворянство та буржуазія були б впали, а з ними і царат. На це вказує та велика легкість, з якою бив дворян Є. Пугачов чи С. Разін. А ще яскравіше показує той ентузіазм, радість і насолода, з якою московський мужик бив і б'є «хахла» та інших «інародцев». Без піддержки большевиків ЦІЛОЮ московською нацією вони не могли би завоювати Україну в 1918–22 рр. Цей факт стверджують цілком одверто ніхто інший, як В. Ленін та Сталін (див. їхні писання). Скрайній час і нам зрозуміти цілком ясно цей історичний ФАКТ, щоб нові леніни знову не обдурили нових («сучасних») малоросів в якомусь 19.. році. Прикладами bestialьних знущань над українцями та іншими немосквинами ВСІХ москвинів, від мужиків до аристократів, можна заповнити цілу бібліотеку грубо-бих томів.

Перемогу В. Леніна над А. Керенским москвини (а за ним і наші примітиви) пояснюють демагогією В. Леніна, що проголошувала «Далой вайну!», «Грабь награбленнає» і т. п. Вони не можуть лише пояснити: чому саме такі кличі і чому саме москвини підхопили їх і пішли за ними. Українці мали багато причин підхопити клич «Геть з війною!», але маємо офіційно зареєстрований історичний факт, що українці останніми кидали фронт, і то лише на наказ своєї влади;

а клич «Грабуї награбоване» цілком не впливав на українців, ба, навіть навпаки – в багатьох випадках вони не дозволяли грабувати «буржуїв». Цього не можуть пояснити московські демократи, бо не мають чим. Справжні причини лежать далеко, далеко глибше.

На ті причини кидає жмут світла один з найрозумніших москвинів А. Салтиков. Він пише: «Аналогія революції 1917 року з кризою в 1606 році є точною до дрібниць. Зовнішня війна, династична криза, внутрішня громадянська війна, державне банкрутство, гостра економічна криза, селянські повстання і палення маєтків, голод в містах, загальний бандитизм, партійний деспотизм, нездарність провідників, інтриги, демагогія, розперезаність міської черні і подурілого селянства – все це, вся ця агонія 1917–18 років є точнісіньким повторенням малюнку Московщини в 1606–12 роках. І діючі тоді сили, і основні цілі, і навіть головні гасла були приблизно ті самі і тоді, і тепер. Як тоді, так і тепер криза напочатку була династична, але дуже скоро обернулася в політичну. Як тоді, так і тепер кризу започаткували вищі кола суспільства, але вона дуже скоро поширилася і захопила народні низи. Як тепер, так і тоді народній рух був не лише проти дідичів, але й проти всякого громадського ладу. І хоч тоді (як і тепер) той рух не мав нічого спільного з європейським соціалізмом, проте і в 1606–12 рр. чути було ідеологію соціалізму, пристосовану до розуму дикої московської юрби. Та однобічна і пласка, як і країна, що її породила, ідеологія тодішнього большевика Болотнікова по суті нічим не відрізнялася від ідеології «революційної демократії» 1917 року. Так само і серед діячів 1606–12 рр. можна знайти всіх представників партій 1917 року. Тоді була і розбита права партія і кадети (П. Ляпунов), і соціялісти-революціонери (Болотніков) і Керенський (Ф. Андронов). Ця аналогія стає ще більш наочною і безсумнівною, коли пригадаємо, що в 1606 році був такий самий вибух національних рухів серед немосковського населення, як і в 1917 році. Так! Наш старий, споконвічний большевизм є у КОЖНОГО з нас, москвинів. В. Ленін лише використав цю нашу **широмосковську** стихію» (за: А. Салтиков. «Две Расіи»).

Так! **Кожний** москвин є большевик. Тому-то в 1917 році піддержала большевиків ВСЯ нація, що й видно з аж надто ясних фактів. У березні 1917 року завалилася Московська імперія; запанувала дика, кровожерна московська юрба; повстав хаос. Хто мав тоді силу загнудзати роз'юшену юрбу, усунути хаос, взяти знову в свої руки збунтовані колонії (немосковські народи)? Це завдання за тих умов було колосальне, майже неможливе. Група болшевиків на чолі

з В. Леніним – це соціалістичні «нацьотчікі», політичні сектанти, які вмiли лише дебатовати до безконечности параграфи свого талмуду – «Капіталу» К. Маркса. Зорганізувати щось, навіть в розмірі одної губернії, була несила тим теоретикам-балакунам. А про таке величезне мілітарне, економічне і політичне завдання, як підбій України силами (керівництвом) тих нездар, – смішно було і думати. І тоді тим балакунам-нездарам прийшла на поміч стара провідна верства нації; старий генералітет зорганізував наново армію; старі державні адміністратори налагодили якийсь лад; старі економісти й інженери пустили наново в рух економіку країни; старі жандарми приборкали розбещену юрбу та тих дурних інтелігентів, які не розуміли московської історії.

Мілюкови-Керенські, не розуміючи причин фіяска Петра I, В. Голіцина, М. Сперанського, Н. Лоріс-Мельнікова та запоморочені власними мітами про «хароший рускій нарот», хотіли, як і згадані попередники, **НАКИНУТИ** згори московському народові якраз те **ЧУЖЕ**, чого їхній народ не лише не розумів, але й своїм здоровим національним інстинктом цілком слушно **боявся**. Тому-то він і викинув на смітник історії змавповані з європейських «свободи» разом з їхніми недолугими перекладачами – розігнав на чотири вітри «гаварілку» (Учредительнає сабраніє), а поставив на трон нового царя В. Леніна. Себто повторив те саме, що робив у 1702 р., 1730 р., 1860 р., 1881 р. Москвини повернулися до своєї старої традиційної **національної** держави з-перед 1855 року. І це вони негайно зазначили і символічно – перенесли свою столицю з інтернаціонального, трохи європеїзованого виглядом і почасти духом «вікна в Європу» – Петербурга до старої консервативної, національної виглядом, духом, традиціями і населенням матушки Москви. До Кремля Івана IV, до його апрічини, до старого батюшкі (цим разом без додатку «цар»), до «старіни радной», до Москви філофеїв, аввакумів, до міста, де «тут рускій дух, тут Русью пахнет». Також символічним є факт, що теперішня в'язниця НКВД на Луб'янці стоїть точнісінько на тому самому місці, де за Івана IV стояв Питошний Приказ (це як теперішне НКВД). Московські царі жили в Петербурзі, але коронуватися завжди їздили до Москви, до праджерел його влади.

Це розуміли і самі москвини. Д. Мережковській пише: «Ніякої революції не було в Московщині в 1917 році. Бо ж революція – це насильна і нагла зміна старого **змісту** на новий **зміст**. Зміна ж самих лише форм – хоч би яка нагла – є лише приспішена еволюція. Тепер в Московщині і в окупованих нею краях бачимо фотографічно точ-

ний образ часів Івана IV, Нікалая I, і то в абсолютно ВСІХ царинах життя. Що ж сталося в 1917 році? Перше: ослабла влада, і московський народ своїм нехибним національним інстинктом відчув у тому ослабленні загрозу існуванню імперії, тому і вчинив такий самий бунт, як по Кримській чи Японській війні. Московський нарід інстинктивно відчув свій рятуюнок у насамперед **твердій** владі. Друге: так само інстинктивно московський народ вчинив бунт проти фізіологічно чужого йому духа Європи, який по 1905 році, хоч і дуже слабенькими струмочками, почав просякати в імперію. Моквини підсвідомо відчували в тому русі свого найнебезпечнішого ворога, і вони з жажливим поспіхом замурували всі шпари у «вікні в Європу». Не залізна, але залізо-бетонова завіса спустилася» (Д. Мережковській. «В тіхом омуте»).

Йому вторує московський письменник А. Масейнов: «Наші (московські) лицеміри кажуть, що московський народ не відповідає за большевизм, бо, мовляв, комунізм є європейською заразною бактерією, яку занесли до Московщини чужинці і нею заразили добрий московський народ. Хай ці лицеміри докажуть, що молоко не квасніє, коли до нього попаде квасна бактерія. Коли ця сама квасна бактерія дістанеться до води, то вода не квасніє, не вурдиться. А чи ж не писав ще в минулому столітті французький історик Ж. Мішле, що «основою життя московського народу є комунізм, що виявився в абціні?» А чи ж не відповів йому А. Герцен: «Вас, європейців, стримують забобони, а у нас, москвинів, забобонів нема» (за: А. Масейнов. «А дікарях акеанських і дікарях руских»).

«Так! Ми, москвини, несемо всю відповідальність за большевизм; ми його покликали до життя; він зродився серед нас, на нашій московській землі; він є чисто московське явище, та ще й дуже старого родоводу», – погоджується А. Салтиков («Возрожденіє», 26.II.1931).

В жовтні 1917 року воскрес протопоп Аввакум XVII ст. в душах 80 мільйонів москвинів. Воскресли московські гвардійці XVIII ст. з їхнім «Хатім, штоб імператрица била, как і все царі-самодержци». Воскресла і широким гомоном відбилася в душах 80 мільйонів святе для них пророцтво Філофея XVI ст. «Масква – третій Рим, а четвѣртаму не бивать», «Масква – всему міру галава». В жовтні 1917 року воскресла величезна сила – **МОСКОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ**. Його визнавець і соціялістичний інтерпретатор, **націоналіст** В. Ленін переміг. Переміг, бо ж перемогти – це не лише захопити владу (в революції це може зробити кожний демагог), але як

її **ВДЕРЖАТИ**, с. т. **загнуздати** дикого москвина. Наші недолуги і донині не розуміють цього і, засліплені московським туманопускательством (соціалістичною фразеологією), називають той московський націоналізм «большевизмом», с. т. **партійним**, а не національним явищем (називають навіть комунізмом), хоч тисячі ясних, як сонце, **фактів** аж кричать про 100% московський розперезаний шовінізм в ССРСР.

Соціалістична фразеологія була потрібна москвинам, щоб обдурити наївного хахла та запрягти до свого імперського воза соціалістів в інших державах, і та фразеологія не шкодила москвинан за мирних часів. Але як тільки вибухнула війна і з'явилася загроза цілості імперії, як виникла потреба змобілізувати морально свою націю, москвини негайно – буквально через одну ніч – викинули на смітник всю соціалістичну фразеологію, а на її місці аж заройлося від яскраво **підкреслених московських НАЦІОНАЛЬНИХ** кличів. «Хай мужні постаті наших великих предків: Александра Невського, Дмитрія Донського, Кузьми Мініна, Дмитрія Пожарського, Александра Суворова, Міхаїла Кутузова надихнуть вас **руським** духом обов'язку перед великою Батьківщиною. За Батьківщину, за її честь, за славу і могутність!» (І. Сталін. «Правда», 5.XI.1941). Як бачимо, ані словечка про соціалізм чи інтернаціоналізм або героїв цих ідей. Ані словечка про національних героїв інших народів ССРСР, як, напр., Б. Хмельницький, який чей же не був меншим героєм за згаданих москвинів і також боровся за батьківщину. Не згадано немосковських героїв цілком свідомо, щоб не було жодного сумніву, про яку саме батьківщину мова, для того і не вжито терміну «советський», але цілком виразно «руський» (дух), с. т. московський.

І цілком справедливо, бо ж в останній війні, за свідомством такого авторитету, як сам І. Сталін, весь московський нарід піддержав саветській уряд (а інші зрадили); тому-то він і проголосив тост не за «саветській», але за **московський** нарід, не згадав ані натяком інші народи ССРСР. І той тост відповідає **фактам**: німці не зустріли спротиву в Україні і за кілька місяців були аж на Волзі, а в Московщині не могли піти далі Москви. Давно ще писав Д. Донцов: «Нова Московщина вже брикає в утробі сталінській. Націоналізований большевизм чи, краще, збольшевизований націоналізм – це буде щось далеко жакливіше за царат та його «чорну сотню». Це буде дика реакція ображеного, побитого, обдуреного в своїх снах про панування над світом, переляканого втратою «окраїн» московського народу. Щойно тоді зрозуміємо ми, що значить боротьба на життя і смерть

і що таке вовчий апетит народу-екстермінатора, отого нашого північного «брата» («Вістник», IV.1927). Той самий Д. Донцов ще раніш, в 1913 році, попереджав нас, що московська ліберальна демократія, коли прийде до влади, візьме Україну в ще гірші «ежовие рукавици», ніж дурний царат («Модерне москвофільство»). Попереджав про це й Іван Франко, і Леся Українка. Відома річ, українці своїм не вірять, тому дамо слово московському патріотові проф. Н. Бердяєву.

Він пише: «Московська душа не має жодного нахилу до скептицизму. Московська душа легко переходить від одної інтегральної віри до іншої інтегральної віри; від одної ортодоксії до іншої ортодоксії. Московщина перейшла від старого середньовіччя до нового середньовіччя, поминаючи шляхи нової історії з її секуляризмом, з її зрізничуванням різних царин культури, з її лібералізмом, з її триумфом буржуазії та капіталізму. Стара, освячена теократією Московщина впала. На її місце повсталла нова, також освячена перевернутою теократією. Навіть самий марксизм, що походженням не був московським, набрав **московського** характеру, московського стилю, дуже близького до старого «слов'янофільства». *Ex oriente lux* – світло йде з Москви, з Кремля, щоб освітлити буржуазну темноту Заходу. Стара московська автократична монархія мала своє коріння в релігійній вірі московського народу; вона виправдувала і визнавала себе як теократію, як священне царство. Нова московська держава ССРСР є також автократична і також має свої корені у вірі московського народу – в новій вірі в робітничу класу. Вона також виправдує себе і визнає себе за священну державу – обернену теократію. Стара московська держава стояла на ортодоксальному світогляді і вимагала від кожного підданого визнання його. Нова московська держава стоїть на **всесвітньому світогляді** і з ще більшим примусом вимагає визнання його кожним підданим ССРСР. Священне царство є завжди диктатурою світогляду, завжди ортодоксальне, завжди нищить еретиків. Тоталітаризм, вимога цілості віри як основи царства цілком відповідає релігійним і соціальним інстинктам московського народу. Советська большевицька дійсність в її духових основах є **ТОТОЖНА** до московського ортодоксального царату... **Ліберальні ідеї, ідеї прав людини, ідея соціальних реформ в Московщині показалися утопією. Натомість большевизм показався куди більш реальним, куди більш відповідаючим пра-старим московським традиціям і московським методам правління насильством.** Жовтень 1917 року був передумовлений роз-

витком всієї московської історії. БОЛЬШЕВИЗМ БУВ НЕМИНУ-
ЧОЮ ДОЛЕЮ МОСКОВЩИНИ, внутрішнім моментом москов-
ської історії»...

«...Большевицька революція могла статися ЛИШЕ в Москов-
щині; подібна революція є неможлива в Західній Європі. Навіть са-
мий інтернаціоналізм московської большевицької революції є чисто
московським і чисто національним. Большевизм є третьою появою
московського автократичного імперіялізму: першим було Москов-
ське царство, другим – Петрова імперія... Не революційне народ-
ництво, але ортодоксальний, тоталітарний марксизм міг зробити
в Московщині революцію, бо він цілком відповідав традиціям
і почуттям московського народу. Народовольчеські ілюзії пере-
жили себе; нарід не прийняв революційної інтелігенції. Зродилася
потреба нового революційного міту, і тому міт про народ змінено
на міт про міжнародний пролетаріят. Але характерно – в міті про
міжнародній пролетаріят виглядає досить недискретно пика мос-
ковського народу. Іншими словами, бачимо ідентифікацію міжна-
родного пролетаріату з месіянізмом московського народу... Месі-
янська ідея московського народу приймала або апокаліптичну, або
революційну форму. Замість III Риму москвини створили III Інтер-
націонал і багато прикмет московського III Риму успадкував III Ін-
тернаціонал. Обидва вони священні, обидва основані на ортодок-
сальній вірі. Той факт, що III Інтернаціонал є не інтернаціональна,
але чисто національна московська ідея, дуже мало розуміють на За-
ході. В III Інтернаціоналі ми маємо лише перерібку, трансформацію
старого московського месіянізму. Західні комуністи, коли приєд-
нуються до III Інтернаціоналу, грають жалюгідну роль, бо вони не
розуміють, що вони фактично приєднуються до московського на-
роду і реалізують ЙОГО месіянську ідею»...

«Вся історія московської інтелігенції – це приготування до ко-
мунізму. Комунізм має відомі риси: спрага за соціальною справед-
ливістю і рівністю, визнання робітничої класи за найвищий тип
людства, огида до капіталізму і буржуазії, тотальний погляд і відно-
шення до життя, сектантська нетерпимість, підозріле і вороже став-
лення до культурної еліти, заперечення духа і духової вартости, гли-
боке релігійне трактування матеріялістичних догм. **Всі ці риси
завжди мала московська радикальна інтелігенція**»...

«Доктрина москвинів Москва III Рим стала тою основною
ідеєю, на якій заснувалося Московське царство. Воно сконсолідува-
лося і оформилося під символом цієї месіянської ідеї. Визнання

правдивої, православної, віри було доказом приналежності до Московського царства. Точнісінько так само визнання правдивої большевицької віри є доказом приналежності до Московського большевицького царства...». «Московский комунізм є комунізмом Сходу. Вплив Заходу протягом 200 років не міг змінити московський народ. **Московська інтелігенція є абсолютно не європейською.** Напр., європейська тямка «власність» була не цілком чужа не лише московському мужикові, але й московському інтелігентові... І монархіст К. Леонт'єв, і революціонер А. Герцен – обидва повставали проти «дрібнобуржуазної» Європи. Дворянин М. Бакунін, князь А. Кропоткін, граф Л. Толстой – ці основоположники московського анархізму належали до класи великої земельної аристократії... Московська інтелігенція набрала характеру сектантського, який є натуральним, природним для москвинів. Скрайній догматизм, до якого схильні москвини, став характеристичним і для московської інтелігенції... В. Белінській проповідував тиранію і брутальність; казав, що нарід є такий дурний, що його треба тягнути до його ж щастя силоміць. Він признається, що якби був царем, то був би тираном заради справедливости. В. Белінський є близький до большевизму не лише в своїх етичних поглядах, але в соціальних, тому його можна вважати більш, як будь-кого іншого, предтечею большевиків».

«Московський атеїзм, сполучений із соціалізмом, став явищем **релігійним.** Він виріс на духовім ґрунті московського православ'я і міг з'явитися в душі, ним оформлений. В основі московського нігілізму лежить ортодоксальний православний погляд на гріховність багатства, не лише матеріяльного, але й багатства думки та творчости взагалі. Московський нігілізм, як і московський православний аскетизм були проти багатства, проти повноти, краси життя» (скорочено за: N. Berdyayev. «The Origin of Russian Communism»).

Поперед ми наводили оцінку москвина і т. зв. «большевизму» Д. Донцовим. Наші явні і тайні москвофіли закидають Д. Донцову український шовінізм та ненависть до москвинів взагалі, а звідси, мовляв, і його надто одностороння оцінка всього московського. Як бачимо із наведених цитат, московський патріот і науковець проф. Н. Бердяєв **цілком підтвердив** оцінку Д. Донцова, повторюючи мало що не слово в слово сказане Д. Донцовим багато років **перед** Н. Бердяєвим. А чей же московському патріотові не можна закинути українського шовінізму та ненависти до московського народу! Н. Бердяєв як справжній науковець знає, що, або лікувати хворобу,

треба перш за все знайти її причини – причини справжні, а не уявні. Він це і робить, очевидячки, з метою знайти лік.

Та все ж і Н. Бердяєв був ніхто інший, як чистокровний москвин. Розумний москвин, розумів причини, але ...при кінці свого життя схилився до прийняття й **оправдання** большевизму. Зайва ілюстрація до того, що ми сказали за закони спадковості. Кров (успадкована духовність) показується таки **сильнішою** за розум, навіть великий.

Корені, походження, генезу большевизму бачили й інші розумні москвини, як, напр., проф. Г. Федотов, який писав: «Московський комунізм (большевизм), хоч формою нібито наднаціональний, є продуктом московського історичного процесу. Московщина накидує світові комунізм, керуючись лише своїми національними інтересами. Говорити, що ніби большевизм не має нічого спільного з московським народом – це говорити неправду. Большевики перебрали державну владу в Московщині без труднощів, і в самій Московщині майже не було спротиву большевикам. Але в немосковських краях вибухла запекла війна тубільців проти большевиків і большевизму. Отже, щось було таке в традиціях москвинів, що живило большевизм. Грунт для большевизму в Московщині приготували рабство, абščина і абсолютизм влади» (Г. Федотов. «Новий град»).

«Хоч московський народ є темний, але він просякнутий принципами общинного користування землею. Отже, він є комуніст інстинктивно, традиційно. Тому наш нарід, попри на свою примітивність, стоїть ближче до соціалізму, ніж культурні європейські народи» (Ткачов. «Сабраніє сачиненій»).

Так! Н. Бердяєв сказав правду: прихід большевиків до влади був **неминучою** історичною логікою, тому-то їх прихід і могли передбачити московські письменники, як, напр., Ф. Достоевській, М. Лермонтов, Салтиков-Щедрін, Д. Мережковській, К. Леонтъев та інші. Д. Мережковській пророкував і час приходу («Грядущій хам»), помилившись лише на пару років. К. Леонтъев передбачав большевицьку революцію в Московщині ще з більшою ясністю і подробицями, ніж Ф. Достоевській. К. Леонтъев пророкував, що та революція буде кривавою тиранією, не буде ліберальна, але комуністична тоталітарна, що не принесе жодних свобод і прав громадянам, що ліберальна інтелігенція буде знищена. Пророкував, що московський комунізм притягне до себе Схід, і вони на спілку знищать західний буржуазний світ. Монархіст К. Леонтъев йшов так далеко, що гото-

вий був пропонувати московському цареві завести комунізм згори (Н. Бердяєв).

Від 1905 року накопичувалася одвічна ненависть москвинів до «латінської ереси» – європейських ідей, що почали входити до і московського життя. Війна 1914 р. і зроджена нею революція 1917 р. дала москвинам нагоду зупинити приплив європейських ідей до Московщини. В 1917 р. вони, не гаючись, нагнали недолугих європеїзаторів, а на їх місце поставили націоналістів-більшевиків, які негайно виконали бажання свого народу повернутися до старих національних традицій.

Першою з них була абщина. Як повсталася абщина в Московщині, ми говорили. Пробували москвини завести її і в Україні у XVIII ст., за Александра І. Тоді москвини закладали напіввійськові «пасьолкі», в яких уся земля, будинки, худоба, реманент, знаряддя, навіть люди належали державі (теперішній совхоз). Селяни в тих «пасьолках» обробляли землю за приписами і під доглядом старшин і підстаршин (як тепер у колгоспі). Все життя в тих тодішніх совхозах («пасьолках») було зорганізоване на одноманітний військовий лад. Економічно вони були нерентабельні, бо українці не хотіли бути безсловесною худобою, рабами в тих «пасьолках», і тому москвини мусили мати велику кількість погоничів. Тодішні царсько-буржуазні большевики наставили на 375000 селян в тих «пасьолках» 9676 старшин. Теперішні пролетарські большевики наставляють на 255 колгоспників 52 погонича, за признанням Н. Хрущова, а в дійсності значно більше, бо Н. Хрущов врахував погоничів лише в самому колгоспі, а колгоспами ж управляють ще хмари районних, окружних, республіканських, всесоюзних бюрократів. Враховуючи їх, бачимо, що кожний український колгоспник годує 1–2 родини московських галапасів. А що політична влада в руках москвинів, то вони беруть собі 99% врожаю. Якже ж москвини можуть бути проти системи колгоспів?

З царських колгоспів (пасьолків) наші селяни тікали масово; москалі їх ловили і вшали. Александр І казав: «Ті військові селища будуть, хоч би довелось засіяти трупами дорогу від Петербургу до Чудова». Як знаємо, московська найдемократичніша демократія засіяла трупами для тої самої мети вже не кількасоткілометровий шлях Александра І, але кількадесятитисячний від Карпат по Салалін, і вже не сотками трупів як Александр І, а мільйонами.

Виникає цікаве і переважне питання: чому московські буржуазні большевики XVIII ст. не поширили своїх тодішніх колгоспів

(пасьолків) на всю Україну, а пролетарські большевики ХХ ст. поширили?

Щоб поширити їх на всю Україну, треба було б замордувати щонайменше кількадесят тисяч українців, а цього зробити не відважилися зробити буржуазні большевики. Чому? Бо у ХVІІІ ст. християнська мораль і зв'язані з нею погляди в Європі не були на такому ганебно низькому рівні, як у ХХ ст. Тоді на кожне варварство культури Європа гостро реагувала. Тоді американську війну за знищення рабства підтримала вся Європа не лише морально, але й матеріально. Тоді ціла Європа відгукнулася і підтримала борців за християнські ідеали вільної людини загальним обуренням, тисячами добровольців, великими грошима та іншою допомогою. Символом тодішнього ставлення Європи до боротьби за християнські ідеї є славний англійський поет Байрон, який загинув у боротьбі Греції за її свободу. Про таке моральне ставлення Європи москвини знали і боялись, що тисячі українських трупів можуть викликати таке обурення Європи, що вона збройно допоможе українцям загнuzдати тих варварів, с. т. москвини ризикували б цілістю їхньої імперії. Аж до ХХ ст. були в Європі, хоч і не численні, проте поважні голоси перестороги проти московських варварів. Частину тих голосів ми наводили.

Європа ХХ ст. стала вже цілком інакша, як була перед ХХ ст. Якою саме вона стала – це велика і переважна тема, яку не раз обговорював і вказував на причини тої зміни Д. Донцов. Тут ми лише скажемо, Європа ХХ ст. є в багато разів менш християнська і більша варварська, ніж Європа перед ХХ ст. Незважаючи на блискучі успіхи цивілізації (а може, завдяки їм), європейська культура тепер є на чи не найнижчому рівні за останніх 500 років. Європейська (с. т. і американська) культура дичавіє, варваризується, регресує на наших очах, це яскраво виявила остання війна і аж надто ясно виявляється в щоденній житті в Америці. Весь світ добре знає, що робиться в тому нечуваному своєю bestіяльністю і розміром, пеклі, що називається ССРСР, але й не думає йти на нього хрестоносним походом, щоб знищити сатанські сили і привернути християнські, як робила колись це в ХІІ ст. (хрестоносці). Що гірше! Запобігають ласки у тих сатанських сил, намагаються якось помиритися з ними, якось співіснувати.

За такого морального наставлення Європи пролетарські большевики були цілком певні, що Європа не перешкодить їм замордувати мільйони українців. І не помилилися. Цієї постави Європи, найга-

небнішою у всій її історії, не забуде ніколи історія світової культури й Україна.

Щоб закінчити мову про московську абщину, пригадаймо, що перша ж (і єдина) спроба її знищити кінчилася трагічно для автора тої спроби. Прем'єр-міністр П. Столипін мав свої мастки в Прибалтиці і тому знав значення принципу приватної земельної власності. По програній японській війні Московська імперія опинилася в скрутному економічному стані. Щоб рятувати імперію від економічної руїни, П. Столипін почав ліквідувати абщину, розділяючи її землі на окремі приватновласницькі господарства. Як ми вже говорили, абщина була для всіх москвинів святою, недоторальною, національною гордістю. Всі москвини: соціялісти, ліберали, монархісти – вважали свою абщину найголовнішою духовною **основою всього** московського життя. Отже, знищити ту основу – це захитати гегемонію пануючої в імперії московської нації і поховати всі надії на московську місію в світі. Ясна річ, жодний москвин не міг цього допустити, і тому вони – за згодою царя – вбили П. Столипіна. Також характеристично для них – вбив соціяліст Багров, що був одночасно і тайним агентом охоранки (поліції).

Спроби буржуазних большевиків закласти абщини в Україні і тим знищити в українцях питому їм ідею приватної власності і незалежності, потерпіли повне фіяско аж до 1917 року. По скасуванні кріпацтва в 1861 р., москвини давали землю в Україні не окремим селянам на власність, але давали цілому селу, яке, поділивши ту землю на окремі господарства, мало б періодично переділювати її, відповідно до приросту людей в тому селі чи інших змін у його чисельності. Іншими словами, пробували закласти у нас московську абщину. Українці ж поділивши раз землю, ніколи її більше не переділювали, а кожне господарство успадковували діти власника. Московська влада енергійно боролася проти цього порушення абщинного принципу, але не могла нічого вдіяти, зустрівши стихійний спротив нашого селянства. Вжити рішучих заходів буржуазний уряд не наважився з огляду на Європу. Аж пролетарський уряд наважився по 1917 році, і поширив московську абщину по всій Україні, вимордувавши лише в одному 1933 році 8 мільйонів впертих хахлів. Між іншим, по 1906 році уряд дозволив окремим законом (реформи П. Столипіна) абщинникам виходити з абщини і свою пайку абщинної землі оформлювати як їхню приватну власність. Московські селяни **не хотіли** виходити з абщини, і тому абщини в Московщини є аж донині, переіменовані на «колгоспи» в 1918 році.

Але ж жовтневу революцію робили марксисти і в ім'я марксисту – говорять нам наші москвофіли. Тут маємо добрий приклад одного з численних шахрайств москвинів, а також приклад задурманення наївних хахлів спритною фразеологією. Пригляньтесь характерові марксисту у світлі московської ментальності.

Соціалістичні ідеї в Європі оформилися в британському лейборизмі, у французькому синдикалізмі, в австрійських християнсько-соціалістичних партіях, в італійських католицьких професійних спілках і т. п. Всі вони мають **християнське** підложжя, всі вони є **гуманістичні**, всі вони стали на **еволюційний** шлях боротьби за права робітництва. Коротко – всі вони належать до європейської культури, тому й пустили корені в європейський ґрунт.

Щось цілком протилежне бачимо в творі німецько-жидівського духа – в марксисті. Найхарактеристичною рисою марксисту є його – **АНТИГУММАНІСТЬ**, його **ЗВІРЯЧІСТЬ**. Марксист – це апогеоза кривавого насильства, холоднокровної жорстокости, примат громади над одиницею, яку приноситься в жертву тоталітарній державній машині, а звідси повна негація прав і свобод індивіда, фанатичний, релігійного характеру догматизм, а звідси духовий деспотизм і необмежена диктатура провідної кліки.

ВСІ ЦІ ПРИКМЕТИ МАРКСИЗМУ Є ТАКОЖ ПРИКМЕТАМИ МОСКОВСЬКИМИ НАЦІОНАЛЬНИМИ, як видно з поперед сказаного тут. Це і пояснює той величезний ентузіазм, з яким москвини зустріли марксист. Марксист є глибоко антихристиянський, отже, не належить до європейської культури. Це і виявилось конкретно в тому, що ані одна європейська нація його не прийняла за винятком німців, але й вони його дещо змодифікували. Натомість прийняли марксист широко, цілою душею не європейці: москвини, мадяри, нащадки жорстоких германів – німці та нащадки номадів – жиди, з яких один і створив його. Великі комуністичні партії в Італії та Франції – це явище кон'юнктурне, створене штучно москвинами, і живиться лише силою московської імперії. Впаде та імперія – не лишиться і сліду по тих неєвропейських творах.

У нас є страшним «табу» сказати щось злого про жидів (нежидів можете плюгавити, скільки хочете). Та в ім'я правди мусимо заризувати демагогічним закидом у «погроми».

Москвини, німці і жиди мають **ІДЕНТИЧНУ** ментальність. Всі три мають дуже багато спільного в своїй духовості. Назв'їм лише кілька найголовніших. Перша: всі три вважають кожний себе «вибраною» Богом нацією і запевняють, що сам Бог обіцяв віддати весь

світ саме їм, с. т. всі три мають месіянську ідею панувати над цілим світом. Друге: всі три мають ідею беззастережного підпорядкування одиниці наказам громади (її вищої влади), с.т. неґація прав індивіда щодо громади, неґація особистої свободи. Третя: всі три мають **уроджену жорстокість, безсердечність, садизм.** Про вроджену німецьку та московську жорстокість знає тепер весь світ, але мало хто звернув увагу на жидівську жорстокість, хіба за винятком українців, які на власній шкірі пізнали її з **рук тисяч НКВДистів, слідчих жидів в Україні.** А жидівська жорстокість сягає далеко в сиву давнину праісторії, тому-то і віддзеркалюється в їхніх св. книгах і в їхній релігії. Жидівська біблія повна прикладів страшно́ї жорстокости жидів; їхній Талмуд повний погроз **жорстоких кар** за переступи. Четверта спільна риса це – ксенофобія і свій шовінізм. П'ята – матеріялістичний світогляд і його практика. Є ще чимало спільного всім трьом, як, напр., галапасництво на інших народах, національна пи́ха тощо.

Ми дивуємось і не можемо зрозуміти того дивного факту, що, незважаючи на переслідування, упослідження і презирство москвинів до жидів, – всі жи́ди є москвофіли. Пояснення, що, мовляв, жид є завжди на боці сильнішого – не вистачає, бо ж москвофілами є й американські жи́ди. А пояснення дуже просте. Жидівська ментальність (духовість) є дуже близька, споріднена московській. Саме в цій спорідненості, а не в чому іншому, треба шукати причин **надзвичайно** високого відсотку жидів у советському адміністративному апараті, особливо в апараті **терору.** І в цій же духовій спорідненості твору жидівського духа – марксизму і національного духа москвинів лежать причини **щирого** захоплення москвинами марксизмом. Н. Бердяєв каже, що москвини змосковщили марксизм. Ні! Не змосковщили з тої простої причини, що не мали ЩО москвоштити. Щире захоплення москвинами марксизмом і **дальша його доля** показує, що справедливішою назвою для марксизму була б назва **МОСКОВІЗМ.** Це розумів навіть і чужинець (багато українців це донині не розуміють). Американський посол до Москви В. Бедел-Сміт каже: «Фактично большевизм є цілком тотожний з історичним московством» (за: W. Bedel-Smith. «My Three Years in Moscow»). Отже, жовтневу революцію робили не європейські марксисты, але «московісты», с. т. москвини; і не в ім'я європейського марксизму, але в ім'я **московізму; інакше кажучи, в ім'я московських ідей, ідей московських національних.** Жовтень був перемогою московських **націоналістів,** на що вказує і доля марксизму. Пригляньмо́сь до неї.

Всі ми свідомі того факту, що економічне, суспільне і політичне життя в цілім світі, **крім Московщини**, пішло в цілковито проти-лежний бік від пророкованого К. Марксом. К. Маркс пророкував концентрацію капіталу в руках небагатьох суперкапіталістів, а ми є свідками РОЗПОРОШЕННЯ капіталу. Напр., в архікапіталістичній Америці (ЗСА) власниками **кожної** мультимільйонної промислової чи фінансової фірми є десятки, ба, сотки тисяч уділовців. Пересічна американська більша фірма належить 15–20 тисячам уділовців, які мають у своїх руках 1–2 мільйони уділів. В Америці з кожних 12 дорослих осіб один є співвласником (уділовцем) якоїсь промислової чи фінансової корпорації. З кожних 5 робітників, zatrudжених в промислі, один має уділи в промислових корпораціях. 12% з тих уділовців є люди незаможні (на американську міру), бо заробляють річно лише до 3000 доларів. 26% тих уділовців є трохи заможніші (заробляють 3–5 тисяч річно) і 25% тих уділовців є люди заможні (заробляють 5–8 тисяч дол.). Власників хуторів (ферм) в Америці (ЗСА) є 25 мільйонів осіб. 40 мільйонів осіб є власниками 50 мільйонів авт. Власників домів (вартости 230 мільярдів дол.) є 100 мільйонів осіб. Отака-то пророкована К. Марксом концентрація капіталу в архікапіталістичній Америці.

Натомість у Московщині це пророцтво К. Маркса сповнилося на всі 100%. Тут капітал сконцентрувався в руках не кількох архікапіталістів, але в руках **одного** суперкапіталіста – уряду, від ласки і примхи якого залежить життя і смерть 200 мільйонів рабів. Рабів у повному і точному значенні цього слова. В капіталістичних країнах робітництво, виграючи на антагонізмі – конкуренції поміж капіталістами, вже здобуло і щораз більше здобуває ліпшу винагороду за свою працю, ліпші умови праці і охорону своїх прав, **посягаючи** вже навіть на право співвласництва фабриками, співвласництва капіталом. У країні ж здійсненого марксизму – СССР є **ЛИШЕ ОДИН** капіталіст-роботодавець – уряд, який має необмежену ніким і нічим **МОНОПОЛІЮ**, і тому робітники мають лише один вибір: або прийняти умови того монополіста, або вмирати з голоду. І тут червоні москвини досягли прогресу. Буржуазні царі мали необмежену лише політичну владу. Пролетарські царі мають необмежену і політичну, і економічну владу. В марксівському СССР робітництво не сміє не те що боротися, але не сміє навіть мріяти про боротьбу за ліпшу платню чи ліпші умови праці. Не те що за цю боротьбу, але навіть за голосні мрії про ліпшу платню зухвалець за 24 години опиниться там, де «дідько козам роги випростовує». В капіталістич-

ній Америці за порушення якоїсь, навіть дрібної, умови між фабрикантом і робітниками професійна спілка робітників може закрити ту фабрику протягом півгодини і примусити фабриканта задовольнити вимоги робітників. А уряд цілком не втручається до конфлікту між ними.

К. Маркс пророкував все більше і більше зубожіння робітництва, яке мало перетворитися на суцільний люмпенпролетаріят, а ми бачимо в тій же архікапіталістичній Америці (ЗСА), що **фабричне робітництво ВЖЕ НЕ НАЛЕЖИТЬ** до пролетаріату, а належить до **СЕРЕДНЬОЇ** класи, класи, яку марксистки ненавидять далеко більше, ніж капіталістів, бо ж саме існування середньої класи (дрібною буржуазії, за їхньою термінологією), яка щораз більше **росте і набирає вирішального голосу**, саме існування її заперечує цілий марксизм, а вона ж не лише існує, але й росте. Американське робітництво **ВЖЕ Є** середньою класою, бо ж годі зарахувати до пролетаріату людину, що має власну модерну хату з усім модерним устаткуванням: електричною піччю, електричним холодильником, радіо, телевізором, машиною до прання і шиття, пилесосом, м'якими меблями, килимами і т. п. люксом; людину, що має власне авто, яким щоліта виїздить з родиною на двотижневий (платний) відпочинок десь над морем. А таким «пролетарем» є тепер пересічний американський фабричний робітник.

Натомість у країні здійснених марксових пророцтв – в ССРСР робітництво, справді, вже є суперархілюмпенпролетаріят. Такого жахливого зубожіння, як в ССРСР, не знала ніколи в своїй історії Європа, отже, й Україна. Знала і знає його лише Азія. Весь маєток китайського «кулі» – це одні-однісінькі штани; жив і живе він у землянці чи в гіршій за собачу буді; живився і живиться пів кілограмом рижу денно. Це точнісінька копія життя робітництва в ССРСР, з тою різницею, що замість рижу має один кілограм чорного хліба та, крім штанів, має одну сорочку і має право мріяти про черевики.

К. Маркс пророкував зріст антагонізму між капіталістом-роботодавцем і робітниками. Бачимо якраз протилежне: бачимо спільний солідарний фронт капіталістів-фабрикантів і робітників проти інших груп населення (споживачів товарів) і навіть їх спільний фронт проти уряду в боротьбі за ліпші ціни для своїх виробів чи за протекційні мита, що забезпечують збут і працю робітникам. Лише в ССРСР той антагонізм між роботодавцем (урядом) і робітниками виріс до нечуваної в світі глибини і широчини і став жахливою трагедією робітництва в ССРСР. Від самого початку професійного

руху на Заході робітництво завзято боролось проти системи оплати праці від кількості вироблених продуктів, проти т. зв. потогонної системи, в якій робітник мусив напружуватися понад силу, щоб виробити достатню для життя платню, бо ж заробіток був пропорційний до кількості зробленого ним. Тепер цієї системи нема вже ніде, крім ССРСР та Китаю. Всюди в світі тепер робітник одержує платню за годину праці. Правда, існують мінімуми, що їх робітники мають виробити за годину праці, але ті мінімуми встановлюються ВЗАЄМНИМ КОМПРОМІСОМ між роботодавцем і його робітниками. А головне – той компроміс визначають не роботодавці і робітники, але встановлює третій **безсторонній**, об'єктивний чинник. Ним є закон конкуренції. Якщо роботодавець вимагає завищений, на думку робітників, мінімум, вони не погоджуються, кидають роботу, оголошують страйк. Фабрикант не може найняти нових робітників, бо страйк означає **бойкот** ВСІМ робітництвом цілої країни тої фабрики, і жодний робітник не піде найматися до тої фабрики. Коли ж мінімум є такий малий, що фабрикант не може звести кінці до купи, фабриці загрожує банкрутство, а робітникам – втрата праці. Робітники це розуміють і тому йдуть на компроміс, як іде на компроміс і фабрикант, бо знає, що робітники мають силу закрити його фабрику. Так у капіталістичних країнах арбітром, суддею автоматично стає безсторонній закон конкуренції.

В соціалістичному ССРСР цього безстороннього судді – закону конкуренції нема, бо нема конкурентів, а є один-єдиний роботодавець-**монополіст**, а до того ж він є і арбітр, і суддя, і поліція, і законодавець в тій самій особі – Його Величність **всесильний і деспотичний уряд**. Він і накинув своєму робітництву таку потогонну систему, про яку не міг і мріяти найгірший капіталістичний визискувач, експлуататор робітництва будь-коли і будь-де в світі. Щоб не вмерти з голоду і холоду, робітники в ССРСР мусять посилати до праці свої жінки і діти. Ніде в світі не працює на хліб насущний такий великий відсоток жінок, як в ССРСР, а про те, щоб жінка виконувала таку працю, яка є під силу лише чоловікові, – не може бути і мови. Ніде в світі не побачите жінки, що працювала б на будовах чи в копальнях. У всіх цивілізованих державах існують закони, які забороняють zatrudнювати жінок на тяжких роботах, а zatrudнювати дітей забороняється цілком, хоч би і на легкі роботи. В ССРСР тисячі жінок працюють на дуже тяжких роботах, будовах, у копальнях й існують закони, які наказують zatrudнювати діти нарівні з дорослими. Країна здійсненого соціалізму, пророкованого К. Марксом.

В капіталістичних вільних країнах, як, напр., в Америці, є організовані в свої професійні спілки не лише робітники, але й усі професії, всі службовці. І ці спілки виступають завжди разом з робітничими проти роботодавців. В СРСР службовці, особливо вищі, виступають на боці роботодавця – уряду проти робітництва. Уряд тримає їх на своїм боці не лише батоном (терором), але й «пряниками» – значно більшою платнею, як робітникам. Хоч Марксова наука каже: «Від кожного за його здібностями, кожному за його потребами», але марксистичні в СРСР платять інженеру більше, як робітникові. А в архікапіталістичній Америці звичайний механік заробляє БІЛЬШЕ, як молодий дипломований інженер. В Америці державні урядовці, інженери, лікарі, адвокати належать до тої самої середньої класи, що і робітники. Фабричний інженер має таку саму хату, з таким самим устаткуванням, що і замітач підлоги в тій фабриці, і дістає майже таку саму платню, як фаховий робітник. Чимало державних урядовців кидають свого посаду і наймаються робітниками до фабрик, бо фабричний робітник заробляє більше, як звичайний державний урядовець. Так сповнюється пророцтва К. Маркса.

Та чи не найяскравішою ілюстрацією і доказом повного банкрутства Марксових ідей є сучасна професійна організація робітництва у вільних країнах. В Америці нема такої, хоч би малої, професії, яка ще не організована в свій професійний союз. Робітничі професійні спілки об'єднані в одну величезну федерацію, що має кількадесят мільйонів членів і сотки мільйонів доларів у своїй касі. Провідники окремих більших професійних спілок дістають 30000–300000 доларів річної платні і мають силу зупинити все життя країни будь-коли. Вони фактично є некороновані королі країни. Фабриканти також організовані в свої спілки. Кожна і більша галузь індустрії організована. Договори про висоту платні та умови праці ведуть не окремі фабриканти з окремими місцевими професійними спілками робітників, а центральний орган спілки з центральним органом спілки фабрикантів даної галузі індустрії. На практиці це значить, що фабриканти фактично є безсильні спротивитись вимогам професійної спілки робітників, тому, хоч і пручаються, але уступають, бо знають, що непоступливість може викликати страйк не в одній місцевості, але у всій країні, і то не лише тої галузі індустрії, але й у всій індустрії, бо інші галузі індустрії можуть застрайкувати, щоб піддержати ту, що вже страйкує. Коротко, робітництво Америки має силу зупинити все життя в Америці протягом 24 годин. Тому уряд Америки ніколи не видає законів, що торкаються робітництва,

без згоди чи бодай консультації з провідниками професійних спілок. Таку-то мають силу капіталісти в Америці.

У соціалістичнім ССРСР бачимо такий цинічний глум над робітниками, над ідеєю професійних робітничих спілок, що європейські й американські профспілкові діячі не вірили своїм очам, читаючи офіційні советські закони про «професійні союзи» ССРСР. Та як же можна повірити, коли москвини обернули догори ногами саму ідею професійних спілок, які в ССРСР захищають інтереси роботодавця, а не робітників. Ба, гірше того – є зняряддям роботодавця, щоб посилити потогонну систему, зняряддям для максимального ВИЗИСКУ роботодавцем робітництва.

К. Маркс пророкував також і концентрацію земельних посіlostей, зубожіння селянства, утворення величезних латифундій. І тут життя глузує з того «пророка». В сільському господарстві у всіх цивілізованих країнах іде повною ходою процес ліквідації великих земельних посіlostей; іде процес роздроблення їх. У кожній вільній країні були причини того процесу. В Америці причиною є звичайний арифметичний рахунок; великі земельні маєтки стають тепер дефіцитними. Власник великого земельного маєтку не може найняти робітників, не тому, що не має грошей, але тому, що платня робітника перевищує вартість виробленого, отже, власник мав би докласти до своєї землі зі своєї кишені, замість класти до неї. Такого абсурду ніхто робити не буде, і тому фермер примушений обробляти свою землю своїми силами, силами своєї родини, а це виключає всяку можливість латифундій, пророкованих К. Марксом. Лише в ССРСР сповнилося це пророцтво К. Маркса – вирости великі земельні латифундії з мільйонами рабів-колгоспників, що їх обробляють. Про рентабельність їх нема що говорити, бо рабам нічого не платиться за їх працю, навіть не годують їх, а вони мусять жити з шматка землі, що навколо його хати. Соціалізм.

Нарешті, К. Маркс пророкував, що капіталісти сконцентрують і політичну владу в своїх руках, не допускаючи до влади нікого іншого. Ми є свідками, як капіталістичний уряд, напр., в Америці (ЗСА), буквально грабує капіталістів, взагалі багатших людей системою **прогресивного** податку. В Америці той, хто заробляє менш як 2000 дол. річно **не платить ані сотика** податку. Хто заробляє, скажім 5000 дол., віддає **чверть** того заробітку державі у формі податку. Хто заробив 50000 дол. (річно) віддає **половину**. Хто заробив 500000 (в році) віддає **три чверті**. У мільйонерів уряд забирає дев'ять десятих їхнього заробітку. Щось не виглядає, щоб уряд

Америку був в руках «акул Волл-стріту». Натомість уряд СРСР є щось далеко, далеко гірше, як усі «акули Волл-стріту» накупі.

В СРСР колгоспник є справжній люмпен-пролетар, бо ж ходить босий і голий, живе голодний і холодний в буді чи землянці, і цей люмпен-пролетар віддає державі 90% своєї продукції. З такого ж люмпен-пролетаря – фабричного робітника уряд СРСР здирає в різних замаскованих формах 75% його продукції. Але чим вище стоїть особа на советській гієрархічній драбині, тим **менший** відсоток свого заробітку віддає державі. Напр., з робітника, що заробляє, скажім, 300 рублів, здирає 30 руб., с. т. 10% на «добровільні» державні позички, а з інженера, що заробляє 3000 руб., також беруть 30 руб., с. т. 1%. Великі ж бонзи не платять державі ані сотика зі свого заробітку. Як бачимо «прогресивні» москвини-марксисты також мають систему прогресивного податку, лишень обернену догори ногами. В Америці чим **багатша** людина, тим **більший** відсоток заробітку віддає державі. В СРСР навпаки: чим **бідніша** людина, тим **більший** відсоток свого заробітку віддає державі. Проте москвини називають свою владу «Рабоче-крестьянское Правительство» і лякають своїх рабів страшним страхопудом – капіталізмом.

К. Маркс вчив, що пролетарські революції вибухнуть перше в промислових країнах Європи, а Московщина буде гальмою, жандармом, колодою на шляху пролетарської революції. Тому-то К. Маркс і ненавидів москвинів та їх інакше не називав, як азійськими варварами. Бачимо, що і тут він помилився.

Таж то все наробила жменька узорпаторів з В. Ленінінм на чолі, – лементують московські «демократи», а за ними і наші свідомі чи несвідомі яничари. Лише не можуть вони пояснити, як же може примусити жменька 150 мільйонів, – та ще й розкиданих на одній шостій земської кулі, прийняти те, чого ті 150 мільйонів не хочуть? Школяр розуміє, що для того потрібно далеко більше людей, як жменька; розуміє, що всі накази жменьки лишилися б мертвою бковою, якби не знайшлося **БАГАТО ТИСЯЧ** охочих ті накази **перевести в життя**.

І ті тисячі були! А головно, ті тисячі **БАЖАЛИ** самі ті накази жменьки здійснювати. Знайшлися тисячі, що поділяли ідеї тої жменьки, що самі прагнули здійснювати їх і виявили в тому величезну **ІНІЦІЯТИВУ**. Історичні факти, що ми їх частинно наводили, аж надно ясно показують, що тої «жменьки» було... 80 мільйонів.

Н. Бердяев слушно каже, що вся історія московської інтелігенції – це було приготування до революції. Так! Московські марксисты

сти почали перебирати владу в Московщині ще за пів століття до 1917 року. Імена і цитати з творів апостолів марксизму (точніше – московізму) ми вже наводили. Ті апостоли полонили ВСЮ московську інтелігенцію, а їх учні перебрали владу в Московщині (і в Україні) вже кілька років **перед** 1917 роком. У 1917 році вони лише оформили вже існуючий стан. Тому-то в березні 1917 року не пролунав ані один постріл на всій території московської імперії; царська влада зникла протягом 24 годин. А що ця «великая бескровная ревалюція» обернулася в найкривавішу з усіх революцій у світі, то тому винні українці. А москвини щиро, цілою душею прийняли марксизм, бо ж він був фактично їхній рідний московізм. К. Маркс дав тому московізмові лише теоретичну основу та **вказав москвинам на зброю величезної сили – на ідею соціалістичного інтер-націоналу**. Цю ідею москвини використали на всі 100% для своєї імперії з неймовірним навіть для них самих успіхом. Одягнувши привабливі шати III Інтернаціоналу на свою московську ідею III Риму, москвини здурили мільйони наївних чужинців і запрягли їх до свого імперського воза. Тепер контролюють більше як половину населення світу. Мільйонкратно повернулися москвинам всі їхні видатки на III Інтернаціонал. Фантастично великий, нечуваний у капіталістичнім світі дивіденд. Дурний царат і мрії про такий «заробіток» не міг! Як же не бути москвинові марксистом?

Москвини прийняли марксизм цілою душею. Власне – ДУШЕЮ, а не розумом. Вони ПОВІРИЛИ в нього безкритично і беззастережно, без найменшого сумніву в правдивості його тез. Без розумування, на віру людина приймає лише те, що несила їй зрозуміти розумом, напр., Бога. Догми кожної релігії її визнавці приймають як недискусійну істину, послану Богом з неба. Такою істиною, посланою згори, зробили москвини і марксизм. Для них тези К. Маркса (помилкові, як ми бачили) є недискусійними, святими догмами. Москвини зробили марксизм своєю національною **релігією**. Поперед ми говорили про вроджений релігійний (ніби) фанатизм москвинів XVII ст. (старовіри). Цей самий свій вроджений фанатизм перенесли москвини і в свою нову віру – марксизм. Хто не вірить у нього, той «ворог народа» і тому – смерть!

Тут буде на місці згадати про один нелюбий і замовчуваний московськими марксистами факт. Хоч твір німецько-жидівського духа – марксизм був дуже близький, споріднений з московським національним духом, але К. Маркс усе ж був європеець. Москвини найперші з усіх народів прийняли – і то з великим ентузіазмом –

марксизм. Вони одразу запропонували свою співпрацю і всебічну допомогу. Але К. Маркс добре бачив азійську пику своїх московських адептів і не лише відкинув їх (М. Бакуніна, Н. Сазонова та ін.) залицання, але й поставився до московських марксистів цілком вороже. К. Маркс і Ф. Енгельс ненавиділи М. Бакуніна й А. Герцена; кпили з їхнього «монгольського соціалізму», з їхнього дикунського месіанізму, що мав, як вони казали, «відмолодити Європу татарським батоном та плином калмицької крові» (див.: «Перепіска К. Маркса і Ф. Енгельса с рускімі палітіческімі деятелямі»). Пригадаймо також, що В. Ленін глорифікував М. Бакуніна, А. Герцена, Н. Чернишевского, Ткачова і вважав їх родоначальниками большевизму.

Чому європеєць (отже, і українець) дивиться на нові теорії скептично, приймає чи відкидає їх розумом, а не почуттям, як москвин? Відповідь на це дає історія. Розум європейця виростав і розвивався довгими століттями на ґрунті ще праісторичної культури, потім культури старої Греції та Риму, потім християнства. Європеєць САМ творив нові ідеї. Нові ідеї породжували ще новіші; повставала боротьба ідей, конкуренція творчої думки. В такій атмосфері цілком природньо виховувався скептицизм, критичне наставлення до нових ідей. Розум європейця розвивався і кріпшав. Це породило великі культурні рухи в Європі: Ренесанс, Реформацію, Лібералізм. У тому культурному житті Європи брала участь і Україна, бо ж була географічно і духово складовою частиною Європи аж до часів масового помосковщення (або спольщення) своєї провідної верстви десь у ХІХ ст.

Московщина від першого дня свого народження і протягом всієї своєї історії була ізольована, відгороджена від Європи перше своїм географічним положенням, а потім культурно-політичними чинниками. В X ст. до Московщини прийшла невелика група європейців – київських князів з їх військом і адміністрацією. Згодом в ХІ і дальших століттях приходило ще трохи більше європейців – київські християнські місіонери. Історична доля не дала тим першим цивілізаторам Московщини посіяти європейську культуру на московському ґрунті досить часу, бо вже в ХІІІ ст. Московщина увійшла до складу Татарської держави і протягом дуже короткого часу потатарщилася, а точніше, з'єднуючи угрофінські духові первні з татарськими, заклала тверді, непохитні – як потім показалося – основи московської національної «культури». Зруйнована татарами Україна, не могла посилати вже своїх цивілізаторів ще довгий потім час,

отже, обірвався цей єдиний зв'язок Московщини з Європою. Таким чином, до Московщини не дійшло навіть відгомону великих культурних рухів творчої думки Європи. Московщина на довгі століття законсервувалася у власнім соці. Очевидячки, це ніяк не сприяло народженню і розвиткові критичної у них думки.

Щоб ліпше зрозуміти дальший процес творення московської національної (була у них ще і ненаціональна) провідної верстви, мусимо бодай у двох словах згадати про один надзвичайної, ба, вирішальної ваги чинник у тому процесі, про національний інстинкт москвинів.

Кожний школяр знає, що дикі тварини чи птахи керуються не розумом (чи не лише розумом), але якимсь, не знаним ще людям **почуттям**, що його ми назвали також неясним терміном «інстинкт». Що він, властиво, є і які є його органи в живій істоті, – наука нічого про це не може сказати конкретного. Знаємо лише з фактів життя, що **існує**. Напр., журавлі нехибно «знають», коли треба летіти у вирій і в якому напрямі. Вони летять зимувати на південь за тисячі кілометрів від місця народження і повертаються на другий рік точнісінько до місця свого народження, не помилившись навіть на кілька метрів. Так само бджоли. Вони відлітають на кілька кілометрів від вулика і вертаються до вулика, не помилившись навіть на кілька сантиметрів.

Керується інстинктом і двонога звірина – людина, і то в далеко більшій мірі, як ми думаємо. Відомий соціолог проф. К. Юнг пише: «Значно глибші за сили розуму лежать у нас сили емоціональні та інстинктові. Останні лежать на расово старших основах нашого ества. Те, що ми так часто приймаємо за свідоме рішення, є в дійсності чини спричинені інстинктивно-емоціональною стороною нашої натури; вони прикриті серпанком розумування або прикриті виправданням, яке прийняло б наше суспільство» (К. Young. «Source Book for Social Psychology»). В. Парето каже: «Історія робиться почуттями, інстинктами, пожаданнями та зацікавленнями, що їх мотивується розумом» (V. Pareto. «General Sociology»). «Нема в світі одної людини, яка завжди керується лише холодним розумом у своїх поступованнях. Це значить, що кожна людина є щось більше, ніж думаюча істота. Кожна людина має почуття й інстинкт, і вони є головним двигуном людських вчинків» (F. E. «The Propaganda Menace»). Подібне пише і наш В. Стефанік: «Мозок має бути всім, що кермує нами. Так каже матеріялізм. Але мозок ніколи наперед не знає, чому ми так робимо або поступаємо. Як чин вже є – мозок

аналізує вчинок, але відмінити вчинку не годен. Є щось більше, як мозок. Є щось таке, від чого ми залежні і мозок також. Най це буде душа, най це буде Бог, най природа. Все одно, але є» (лист до О. Гаморак). І Д. Донцов вже сотки разів нам нагадує про величезну, навіть вирішальну роль почуття в житті нації. «Інстинкт самозбереження пануючої нації є незалежний від теорій, а є підсвідоме почуття того, що є для неї корисне, а що ні. Це є почуття своєї вишости як раси, що має право і хоче їздити на чийсь спині. Ось що в критичні для Московщини дні 1917 року дало перемогу їхній правлячій верстві, її інтелігенції над іншими і тим рятуючи від розпаду імперії. Як і завжди, будуючим чинником був **непомильний національний інстинкт**, алогічне розумовання, яке кпить з теорій, нехтує фразами, а кермується лише тим, що є для його колективу корисне, а що шкідливе» (Д. Донцов. «Нині і вчора» // ЛНВ. – III. – 1931).

З генетики ми знаємо, що вроджені властивості є майже вічні, а набуті можуть зникати. Інстинкт заклав в людину сам Бог, щоб вона із своїм слабим розумом не загинула. Первісна людина, з її малим розумом не загинула головню завдяки своїм тваринним інстинктам. Модерна цивілізація приглушує, послаблює природні інстинкти в людині, а в народів нецивілізованих природні інстинкти не ослаблені. Москвини протягом всієї своєї історії були відрізані від впливів цивілізованого світу і тому вдержали свою «незіпсуту» цивілізацію, первісну дикунську ментальність, а з нею і силу тваринного, нехибного інстинкту. Ось чому національний інстинкт москвинів відіграв і ще грає **вирішальну** роль в їхній історії. Лише завдяки своєму гострому національному інстинктові москвини не зникли як нація, а навпаки вирости в світову загрозу. **ЛИШЕ завдяки йому**. Доказів цього, конкретних фактів з їхньої історії можна навести цілу купу. Пригадаймо собі хоч би той хаос в душі москвина (з його практичними наслідками в житті), що його породила домішка української крові. Здоровий національний інстинкт москвина нехибно підказав йому, що європейські духові первні спричинюють у його душі хаос, а з того хаос суспільний, що автоматично перейде в хаос державний, с. т. приведе до загибелі нації й імперії.

Протиставити силі європейської культури силу своєї власної москвин не міг з тої простої причини, що, народившись щойно в Х ст., московський нарід не мав ще часу не те що розвинути, але навіть породити свою культуру, крім аж надто примітивного дикунського фетишизму. Не лишалося москвинові іншого виходу, як **тікати** від загрози своєму життю – **тікати** від європейської куль-

тури. Найпростішим способом було відгородитися китайським муром від Європи, залізти в свою національну шкаралупу. Це москвин і зробив. В цій духово-культурній шкаралупі він і просидів аж до ХІХ ст. Не залетів до тої шкаралупи ані один хоч би маленький вітерець від великих культурних буревіїв в Європі. Правда, москвин «врятувався» в тій шкаралупі від «латинської ересі», але й законсервував свою «культуру» Х–ХV ст. Та головню законсервував також і свій розум, не дав йому можливості розвинути скептицизм, здібність критично сприймати нові ідеї.

Сімдесят років тому писав московський професор: «Московщина завжди визнавала лише свій світогляд, а всі інші заперечувала. Вона виплекала в себе релігійну і національну нетерпимість та зарозумілий фанатизм, що вважав всі народи зіпсутими і тому забороняв всякі зносини з закордоном. Китайською стіною відгородила себе Московщина від культурного світу, від справжньої освіти (за: А. Пипін. «Історія рускай літератури»). Ця фотографія СССР зроблена 70 років тому.

Все ж з 1654 року (по Переяславі), а особливо з 1708 року (по Полтаві) хоч і слабкий, але дув з України європейський вітерець на Московщину. Численні українські (і німецькі) емігранти в Московщині точили, мов шашелі, дірки в московській шкаралупі. В ХІХ ст. через ті дірки почали вилазити на світ Божий перші смільчаки, т. зв. «западнікі», і нюхати погоду. А по Т. Шевченкові український вітерець почав щораз більше кріпшати, набирати на силі. Заносилося на бурю. І відчув своїм нехитрим національним інстинктом москвин і попробував ту бурю «васпретіть» (заборонити) – посилив стократно нищення української культури, української мови, українських інституцій. Пекуча сатира, кпини з того «васпретіть» **немосквинів** Д. Фонвізіна, А. Пушкіна, М. Гоголя, М. Лермонтова, С. Щєдріна відкрили багатьом москвинам очі на даремність всіх тих «васпретіть» накупу. Мусили москвини шукати чогось сильнішого і звернули свої очі на Європу в надії знайти там. Не маючи скептичного розуму, який поміг би їм критично оцінити і вибрати з багатющої європейської скарбниці те, що було б добрим для Московщини, москвини звернулися до свого вірного рятівника – національного інстинкту. І він не завів – указав москвинам на духово споріднений їм марксизм.

В жовтні 1917 року відродилася по короткому занепаді (1875–1917) стара епоха московської історії. Епоха НАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ Московщини. Це підтверджує один з визначніших москвинів

проф. П. Струве, кажучи: «Большевицька революція є однозначна з закінченням доби європеїзації Московщини» («Саціальная і еканаміческая історія Росії»). «Знімечена петербурзька імперія розвалилася, і під своїми руїнами погребла різнонаціональну інтелігенцію, що завзято розхитувала основи імперії» (Б. Гомзін. «Большеви́зм»). Національний інстинкт москвінів нехибно вказав їм на джерело їхньої слабкості, на їхню найбільшу історичну помилку – Петрове «вікно в Європу» – і повів їх до **пруджерела** їхньої сили – до **національної** Москви. «Московщина повернулася назад до XVI ст., до Питочнава приказа, до апрічіни, Соловків, шукання «ізмени» і «паднаготнай правди». Кремль, що пам'ятає Іванів, Малютіних, Годунових і «тішайних», знову вступив на кін історії в знаних візантійсько-азійських шатах соціального православ'я – большевизму. І сучасні князі московські в пошукуванні «нових» форм старого московського імперіялізму, – старанно реставрують концепції Івана III про III Рим та різні «електрифікації» Петра I» (Є. Маланюк. «Петербург» // ЛНВ. – X. – 1931).

Почалася епоха, що її яскраво намалював найглибший знавець московської душі Ф. Достоевський в своїх романах («Беси» та ін.). Ця епоха почалася цілою низкою блискучих, неймовірних перемог московської нації всередині і назовні імперії. До проводу нації прийшла націоналістична московська еліта. Прийшли до проводу люди, які вийшли з глибин свого власного народу; люди чистої, незіпсутої чужими генами крові; люди не з надщербленою – як у їх попередників – душею; люди, які твердо вірили в свій нарід, а не сумнівалися, як попередники; люди гарячої, фанатичної віри в своє післанництво, а не літотеплої, як у їх попередників; люди, які мали відвагу викинути європейський фіговий листок, що ним прикривали свою наготу їх попередники; люди які мали відвагу відкрито і з національною гордістю проголосити всьому світові свою наготу за свій національний ідеал. Ці люди мали величезну наснагу, не загнудану цивілізацією дикунської душі. Вони не мали скептичного європейського розуму, і в **тому була їхня велика СИЛА**. Вони його і не потребували, бо мали щось сильніше за розум для боротьби за існування – мали свіжий, не приглушений цивілізацією інстинкт первісної людини. Їхній національний інстинкт і вивів їх із усіх небезпек і далі вказує їм безпечний шлях, цим інстинктом нова московська націоналістична еліта нехибно відчула прагнення і бажання свого народу – панувати, наказувати іншим народам, а самим не працювати. Ця еліта і дала це все своєму народові. Народ зрозумів

свою еліту і оцінив її і все, що вона йому дала. Тому-то піддержав її, піддержує і буде піддержувати.

Ідучи за своїм національним інстинктом, та еліта викинула на смітник всі європейські ідеї: мораль, етику, норми, релігію – всю європейську культуру. Викинула, не виправдуючись, не вибачаючись, але навпаки, оголосивши з національною гордістю свою «культуру» за найпрогресивнішу в світі, за культуру майбутнього людства. Ця націоналістична московська еліта поставила колишнє посміховисько серед націй Московщину на чолоне місце в світі. Московщина осягла найвищий за всю свою історію зеніт своєї слави. Горда Британія, блискуча Франція, старезний Китай, самурайська Японія, вільна Америка – всі наввипередки біжать на прощу до святої матушки Москви поцілувати лапоть Ваньки.

Як довго буде ще тягнутися цей найогидніший, найцинічніший, пайбезглуздіший блеф? Яка сила і в руках якого народу скінчить раз на все і з тим блефом, і з його творцем – московським народом? Чия рука перетне шнур, що на ньому завісила Найвища Справедливість Дамоклів меч над головою Московщини ще при її народженні 1000 років тому? Вичерпну, переконливу для найбільшого маловіра відповідь мали б давно дати українські націоналістичні науковці. Донині її не маємо. Тому в другій частині цієї книги ми спробуємо натякнути на цю відповідь.

Частина II

XVI

ПОЛІТИЧНИЙ БІК ІСТОРІОСОФІЇ

*Воскресають лише там,
де є могили.*

Ф. Ніцше

У першій частині цієї книги ми намалювали хоч і не повний, хоч і схематичний, проте досить виразний образ москвина та його культури. Коротко згадали також і про те, хто і як побудував москвинам їхню культуру та імперію. Повторимо коротко ще раз. Москвини сліпо вірять у божественність свого царя чи диктатора і його право наказувати. Своїм найбільшим і невідкличним обов'язком вважав москвин виконувати «волю царскую» за всяких обставин. Психологічно розглядаючи, віра москвина в свого царя була вірою у свої **власні** сили, бо в своїй правосвідомості і психиці москвин ототожнював царя з державою, а державу розумів (а головню – відчував) як кошару, в якій він – безпорадна вівця – знайде захист від вовків у купі мільйонів таких, як він.

Віра нації в свою силу є основою її державности. Психологічно москвин ототожнював віру в свої сили з вірою в свого царя. І тому кожний наочний вияв сили свого царя радісно вітав, бо той вияв скріплював силу москвина в самого себе, в свою силу. Ось чому москвини наділяли титулом «великий» **лише** тих своїх царів і диктаторів, які завойовували нові краї, як, напр., Пьотр I, Єкатеріна II, В. Ленін, Й. Сталін, а такі, як Александр II, що скасував кріпацтво і реформував адміністрацію, титулу «великий» не дістали. Отже, доки віра москвина в свого царя була сильна і непорушна, доти основа імперії була сильна і непорушна. Одного слова царя

(диктатора) вистачало, щоб москвин з ентузіазмом ішов «усмірять бунтавщиків».

Поразка в Кримській війні 1856 року зробила першу розколину в тій вірі. Тодішня московська інтелігенція, відірвана від свого народу і від реального життя, захопилася соціалізмом (нігілізмом) і почала підточувати «основи» – поширювати ту розколину. Але московський мужик своїм нехвбним інстинктом «знав» ліпше за свою інтелігенцію, що без царя розпадеться їхня імперія, тому на соціалістичну пропаганду «далой царя» відповів тим, що помагав поліції вишукувати й арештовувати «бунтавщиків». І вони примушені були викинути з формули «далой царя» слово «цар», а поставити на його місце «буржуй». Це вже припало дуже до вподоби ментальності москвина, цього щирого адоратора всяких «разбойничкав».

Поразка в японській війні 1905 року була величезним ударом по вірі москвина в свого царя. Та віра захиталася; захиталася основа імперії – віра москвинів в свого царя, себто в свої сили, а дурненький Нікалай II додав ще фатальну для імперії помилку – дозволив скликати парламент (Гасударственную Думу), поширив права місцевої самоуправи, полегшив цензуру преси, с.т. дав можливість руїникам свідомим (немосквинам) і руїникам несвідомим (москвинам) нищити віру в царя, підкопувати «основи». Упадок імперії став лише питанням часу, і, як показалося, дуже короткого. В 1917 році імперія почала падати. Врятував її знову «прастой рускій мужичьок» – московський народ. Він знову інстинктивно «зрозумів», що «без царя дела не пайдет» – імперія розвалиться, не буде кошари і охорони від вовків.

Ми не вважаємо В. Леніна за велику індивідуальність, але мусимо визнати, що він добре розумів (чи також інстинктивно відчував) психологію москвина і роль його віри в свого царя. І він дав москвинам нового царя – «саветскую власть». Що таке «саветская» москвин (мужик й інтелігент однаково) не знав, але знав, що таке «власть». Знав, що власть – сила. Сила, що «всьо может зделать». Воскресла у москвинів віра в свої сили, і на заклик «власті» кинулися «усмірять інародцев», що були збунтувалися і відокремилися від імперії. Врятували імперію. Кошара забезпечена. В. Ленін дістав титул «великий».

Хитрий грузин зрозумів стратегію свого вчителя і протягом цілого свого царствування робив усе, що міг, щоб у москвина не захиталася віра в нового царя. Вона, і справді, не захиталася, незважа-

ючи на такі масакри, як знищення трьох чвертей московської військової еліти (справа ген. Тухачевського). Але величезна поразка 1941 року її захитала. Ця поразка пригадала москвинам поразки 1856, 1905, 1917 років. Вони зрозуміли також, що реформи Александра II, конституція Нікалая II і т. п. в московських умовах були фактично чинниками, що руйнували основу імперії – віру москвина в свого царя, в необмежену державну владу. Москвини зрозуміли, що для московської психіки і правосвідомости єдино можливим і реальним способом не допустити до розпаду імперії – це «твордая власть», с. т. традиційна зцентралізована, націоналістична деспотія. На цей шлях вони і повернулися після 60-річної перерви (1856–1917) в 1917 році. Правда, в перші роки були примушені українською національною стихією дещо попустити віжки «інародам», зокрема хахлам, давши тимчасово «українізацію», НЕП тощо, але одразу ж, як тільки набралися сили, виправили одним страшним ударом в 1933 році цю свою невільну помилку. По страшній поразці 1941 року москвини вже твердо стали на свій традиційний шлях Іванів, Петрів, Єкатерін. Але на тому шляху лежала велика колода – **брак ПЕРСОНІФІКАЦІЇ «влади»**, бо стара персоніфікація – «советская власть» ганебно скомпрометувалася в 1941 році.

Усім примітивним народам несила думати абстрактними категоріями; їм сила думати лише конкретними, намацальними. Абстрактну тямку «влада» їм сила уявити собі лише в **конкретній постаті реальної особи**, ім'я якої вони знають, портрети якої вони бачать. У першій частині цієї книги ми показали **глибокий примітивізм московської НАЦІЇ**, с. т. **всіх її суспільних верств** – від дикого мужика до професора, академіка включно. Саме в цьому духовному примітивізмі москвинів лежать корені їхньої гарячої туги за **персоніфікацією** державної влади. Але тепер по цій тузі-надії вдарила – несподівано для самих москвинів – їхня власна демагогія.

В. Ленін задовго до 1917 року – ще на еміграції – добре бачив, як буде виглядати в дійсності теоретична формула «диктатура пролетаріату» в Московщині. Але він розумів також, що без допомоги пролетаріату не можна буде здійснити диктатури НАД тим же пролетаріатом. Не було іншого виходу, як обдурити той пролетаріат найцинічнішою демагогією: «вся власть советам», «рабоче-крестьянское правительство», «бей буржуев», «мир хіжинам» і т. п. Підступ вдався – «рабоче-крестьянское правительства» взяло свій пролетаріат в такі «єжові» рукавиці, про які не сміло й снити царсько-дворянське «правительство». Але поки так сталося, московський проле-

таріят встиг засмакувати влади також. Ніколи ще в своїй історії він не мав таких величезних можливостей грабувати безкарно і доско-чу хахлацький білий хліб, сало, цукор, гвалтувати жінки, насолод-жуватися руйнуванням зненавидженої ним європейської культури. Московський мужик (і немужик) відчув свою силу, зрозумів, що і він є «влада». На такийвилім у московській уяві одноособової, персоніфікованої влади В. Ленін та його наступники примушені бу-ли вважати; примушені були затримати цю ілюзію – створити па-родію виборів, дбаючи одночасно, щоб вона не виросла на конку-рента, кандидата на справжню владу. В такий спосіб була, хоч і не зруйнована, проте поважно надщерблена віра москвина в єдиноспа-сенність одноособової, персоніфікованої, необмеженої державної влади. Основа імперії дістала чималу розколину. Московська провідна верства зрозуміла, що з кожною поразкою, з кожною не-вдачею на міжнароднім чи домашнім полі ця розколина буде шири-тись і поглиблюватися і призведе до зневіри москвинів в свої сили з неминучим наслідком – розвалом імперії. І може, це було б уже сталося, але москвини мають величезне історичне щастя. Ніколи ще в своїй історії європейці (згл. американці) не були на так низькому духовому поземі, як нині. Його з повним правом можна назвати **прострацією духа, паралічем волі, стагнацією творчої думки**. Це і використали москвини на всі 100%. Старі московські царі не сміли мріяти і про одну соту тих успіхів, що їх мають теперішні їхні царі. Хоч які нахабні були старі царі, але їм і до голови не приходила «дерзость» (нахабство) вимагати рівноправності московської мови на міжнародних конференціях. А тепер та жалюгідна мішанина та-тарщини, німеччини вживається в міжнароднім житті нарівні з ве-ликими європейськими мовами – англійською, французькою. Якби 50 років тому хтось був запропонував викладати в європейському чи американському університеті московську мову та літературу, то професори та студенти були б реготалися з такого жарту. Тепер мос-ковська мова і література викладається в кількадесятьох університе-тах. Що більше! Американський уряд дав московським емігрантам пів мільйона доларів на видання журналів та книжок московською мовою. Уявіть собі почуття московського Ваньки, що йде вулицею якоїсь європейської столиці, вулицею, яка називається Пушкінська і на якій стоїть великий пам'ятник В. Леніна. Хіба ж не мають чим пишатися тепер москвини? Вони і пишаться, і чимраз більше «нагледють» (нахабнішають). Сміючись, плюють Європі й Америці поміж очі, а ті втираються і вдають, що то була «Божа роса».

Та московська еліта не є аж так запаморочена своїми успіхами, щоб не розуміти, що одного гарного дня може урватися терпець в європейців (згл. американців), і тоді полетить з ООН, з чужинецьких університетів не лише московська мова, але й вони самі «ін корпоре» з Європи й Америки. (Що це колись зроблять зневажені європейці, натякає зміна московських назв вулиць у Відні та стягнення в болото пам'ятника І. Сталінові в Будапешті минулого року). Це був би не менший психологічний шок (удар) за той, що його дістали москвини в 1941 році, і, мабуть, з далеко гіршими політичними наслідками.

Передбачаючи таку можливість, московська еліта кинулась гарячково скріплювати віру москвинів в їхню силу. Пустили в рух повною ходю всю свою величезну пропагандивну машину. Змобілізували для цього всіх своїх науковців, письменників, мистців, композиторів, платячи їм казкові гонорари. Подесятерили видання наукових книжок, видали московські словники всіх мов включно з мовами півдиких малих племен чи мертвих мов. Перевидають великими накладками кілька разів ВСІХ своїх старих класиків – без уваги на їх політичні переконання. Подесятерили історичні, археологічні досліді; вишукують найменші натяки на «геніальність» московської нації, роздуваючи ті мізерні натяки до величини Гімалаїв. Найнахабніше перекручування фактів, безсоромна брехня, фальсифікація документів осягли апогея і стали невід'ємною частиною московських «наукових» творів. Уряд не жаліє мільйонів, ба, мільярдів рублів на **московську національну мегаломанію**. Збудував університет на 3000 кімнат; викинув безпотрібно кілька мільйонів рублів лише на прикраси московської підземки і т. п. Коротко, московська провідна верства хоче «ашарашить» (приголомшити) свій нарід – особливо молодь – «грандіознастю національнава генія» москвинів. Хочє скріпити в них віру, що москвини є найгеніальнішим, наймудрішим, наймогутнішим, **непереможим** народом в усьому світі. А як такий, то його обов'язок та його обов'язком перед людством є врятувати «гнілої Запад», повести його до щасливого майбутнього. Коротко, москвини відновили, змодернізували форму старої, ще з 1520 року, догми московського ченця Філофея «Масква – третій Рим, а четв'ортаму не бивать». Вся величезна московська пропагандивна машина наставлена на те, щоб надихнути свою молодь (і старших) патосом і вірою предка Філофея.

Звичайно, з цієї місянської ідеї тих примітивів можна глузувати, але не можна її легковажити. Не можна легковажити, бо всяка

месіянська ідея, особливо в головах народу хижачького, є величезною мобілізуючою і руйнівною СИЛОЮ. Месіянська ідея, навіть така безглузда, як московський «ІІІ Рим», **скріплює віру в свої сили**. Москвинам їхня месіянська ідея «ІІІ Риму» дала величезну, нестримну, розгонову силу, що привела їх на береги Тихого океану, а тепер приводить на береги Атлантийського. Чи в якійсь мірі вдалося московській провідній верстві скріпити в московському народі віру в його силу – ніхто не знає. Поки що за їхніми галасливими перехвалками бачимо пиятику, розпусту «стіляг» – дітей нової московської провідної верстви. Не ворожить це їм нічого доброго. Чи московський нарід вилонить із себе фанатиків московського націоналізму – треба сумніватися, бо отарній психології несила родити героїв.

Московська провідна верства ліпша, як будь-хто, усвідомлює хиткість всієї тої штучної, фальшивої, барабанної пропаганди геніальности та сили московської нації, але вона знає, що поки що її вистачить для залякування світу. Москвини навмисно кілька разів за останні 15 років викликували дуже небезпечно для миру конфлікти з єдиною метою – перевірити на практиці, з'ясувати питання: чи західний світ має досить моральної, духовної сили збройно покарати москвинів за все те, що вони роблять у себе в СРСР і поза ним у світі. Ці досліди показали москвинам повну прострацію бойового духа на Заході, і тому москвини його не бояться. Але бояться вони іншого ворога, який аж надто виразно показав, що його бойовий дух щодня росте і загартовується, ворога, що має величезну духову силу, а значить, матиме і фізичну завалити московську імперію. **ЗЛАМАТИ ДУХОВУ СИЛУ ЦЬОГО** ворога стало для москвинів проблемою життя чи смерти їхньої імперії.

В нашій історії до 1917 року (і по ній) маємо аж забагато руйників нашої волі і державности. Переяславська поразка, Полтавська катастрофа, кочубеї, галагани, драгоманови, винниченки, скрипники, любченки... Скільки-то їх родила врожайна українська земля! Правда, маємо і Київську імперію Святославів, Володимирів, Левів, Хмелів, Мазеп, Виговських, Дорошенків, Орликів, лицарський орден Запорожців. Проте в 1917 році наш національний провід **САМ з власної доброї волі** повів Україну до москвина на заріз, як це передбачав ще Т. Шевченко. Він казав: «продасть москалеві», а наші численні скрипники, любченки навіть обіцяної заплати від москвина не дістали (культурної автономії). Що більше, «абнаглевший» москвин з питомим йому нахабством і цинізмом казав хаклові

ЙОМУ, москвинів, заплатити. Скрипники, любченки і заплатили. Дорого заплатили, включно зі своїми дурними головами. Хоч як нам, українцям, соромно, але мусимо мати мужність визнати той ганебний історичний факт, що наша українська провідна верства (ліва і права) в 1917 році помагала щосили москвинам заганяти збуджену з рабського сну Україну назад до тюрми народів – до нової московської імперії. Винятком з того були лише одиниці (невелика група М. Міхновського). Цей ганебний для нас факт мусимо визнати, бо ж заперечувати його – це закласти основи для нової нашої поразки в боротьбі з Московщиною.

Але по 1917 році розпочинається в Україні щось цілком інакше. З'являються УСС, Крути, Базар, чотирикутник смерти, Наддніпрянсько-Надністрянська героїчна Армія ДОБРОВОЛЬЦІВ, ОУН, УПА. Забиті на полі бою С. Петлюра, С. Коновалець, Т. Чупринка (Р. Шухевич) породжують уже не тисячі, але мільйони новітніх Байд, Богунів, Гонт, Галайдів. Грізним мemento для москвинів пролунав по всій Україні брязкіт кайданів українських каторжників. Що сталося? Як? Чому такий неймовірно величезний скок від скрипників до «Чупринок»? Звідки взялася ця величезна сила бойового духа, що зганяє сон з очей московських можновладців, що перед ними тремтить цілий світ? Весь світ тремтить перед ними, а українки в Кінгірі не побоялися піти на них в НАСТУП. Не оборонялися, але самі почали НАСТУПАТИ!

*Може, зорю переліг той,
А на перелозі...
Я посію мої сльози,
Мої щирі сльози.
Може, зійдуть і виростуть
Ножі обоюдні,
Розпанахають погане,
Гниле, серце трудне,
І вицідять сукровату,
І наллють живої
Козацької тії крови,
Чистої, святої!!!*

Т. Шевченко

Спасибі, Батьку! Посіяне Тобою вирросло. Від Карпат по Кавказ. Москвини знають, добре знають, ХТО налив «козацької тії крови чистої, святої». Знають, що... «на степу козачім... високії ті могили... свідок слави дідівщини... про волю нишком в полі з вітром

говорять». Знищити те джерело «крови чистої, козацької!» Знищити тих «свідків слави дідів славних!» І «могили мої милі москаль розриває, розкопує, не своє шукає. Чого вони там шукають, що в них схоронили старі батьки (наші)? Ех, якби-то нашли те, що там схоронили, не плакали б діти, мати б не журилась». Не журилася б мати Україна, не плакали б її діти, бо знайшли б у тих високих могилах відповідь на «чий вони батьків правнуки погані»; бо ті свідки слави минулої сказали б їм, як «там родилася, гарцювала козацькая воля», як «боролись ми з ляхами, різались з панами, скородили списами московські ребра»; як «шляхтою, татарами засівали поле»; як «аж до моря запорожці степ широкий крили»; як «гуляли по синьому, грілися в Скутарі»; як «військо, як море, перед бунчуками бувало горить, а ясновельможий на воронім коні блисне булавою – море закипить». Розповіли б їм ті свідки, як «колись в Україні ревіли гармати, запорожці вміли панувати, ПАНУВАЛИ, ЗДОБУВАЛИ І СЛАВУ, І ВОЛЮ».

Вкрасти ту славу українських прадідів великих, присвоїти собі, щоб українці-правнуки не навчилися панувати. Вкрали москвини, присвоїли собі нашу Київську імперію, бо спільна династія і віра. Та нема як украсти нашої Гетьманщини. Бо ж не перенесеш Запоріжжя на ріку Москву ані Батурина, Чигирин до Тамбовської губернії, бо ж не запишеш І. Мазепу, В. Войнаровського, П. Дорошенка, П. Полуботка, П. Орлика і т. п. до «руських баяр» ані Т. Шевченка з його «наречієм» до «руських пісателей».

Нема як вкрасти – то сфальшувати, оплювати, оббрехати, перекрутити, покрасти документи, спалити книжки, знищити булави, бунчуки, прапори, пам'ятники, повикидати кістки з могил, зорати ті могили, картоплею засадити Січ (або затопити її).

Та не викрадеш і не спалиш, і не сфальшуєш у пам'яті і серцях українського народу історичних переказів та пісень. Тож мусили москвини запеклих ворогів Московщини проголосити її приятелями, а тих, які аж надто ясно показали свою ворожість москвинам, проголосили зрадниками **українського** (не московського, але таки українського) народу; проголосили ворогами **України** (України, а не Московщини). Напр., Б. Хмельницького, який після переяславської угоди 1654 року кував європейську коаліцію ПРОТИ Московщини, щоб розтрощити її раз і назавжди. І ось цьому запеклому ненависникові і ворогові Московщини **москвини** поставили пам'ятник у Києві з написом: «Б. Хмельницкому благодарная Россия». А І. Мазепу, який своїм коштом відновив св. Софію в Києві та побу-

дував кілька великих церков в Україні, москвини «предали анафеме» з амвонів тих самих церков, що він їх побудував.

Дурні дворянські царі своїми «васпретіть» (заборонити) всяку згадку про Т. Шевченка лише **посилили** його культ в Україні; зробили символом боротьби з Московщиною, прапором української національної революції. Хитріші пролетарські царі, навпаки – ставлять йому пам'ятники, які, хоч і не мають напису «благодарная Расія», проте мають більш вимовний напис – вирізьблене на підніжжях братання козаків-українців з солдатами-кацапами (які в 1918 році дерли багнетами портрети того самого Т. Шевченка). Божок і лідер московської інтелігенції В. Белінській, що його московські большевики вважають за свого і якого твори перевидають, писав: «Якби я був суддею Т. Шевченка, я був би наклав на нього ще більшу кару, як накладено». У всіх біографіях Т. Шевченка, виданих в ССРСР, В. Белінського представлено як приятеля і протектора – вчителя Т. Шевченка. Московського пролетарського письменника М. Горького, який заборонив перекладати свої твори на українську мову та ще й глузував з «маларасійскава наречія», представляють як любителя української мови і видавця українських книжок. І т. д., і т. п.

Дворянські царі знищили Гетьманщину; поділили Україну на губернії та наставили губернаторами москвинів. Пролетарські царі об'єднали ті губернії, назвали їх «Українська Радянська Соціалістична Республіка» (УРСР), наставили міністрами «-енків» («верних»). Лише за їх спиною поставили свого москвина або нашого жида (бо жида ненавидять українців більше, як самі москвини) із скромним титулом «секретаря КП(б)У», якого обов'язком є тримати напоготові наган близько потилиць тих «міністрів». Дворянські царі арештовували інтелігентів, що говорили українською мовою. Пролетарські царі проголосили українську мову державною і обов'язковою у всіх установах України, лишень ті наївні хахли (щирі), які взяли те за чисту монету і часом забували старшобратню мову (і старшобратство), опинилися в сибірських концентраках. А що таких нерозумних показалось в Україні десь із 10 мільйонів, то це зменшення населення поповнили 8 мільйонами «братів» з Московщини, яким наказали «зделаться українцями» – вивчити українську мову (горезвісна «українізація України» за формулою «українська форма – московський зміст»). Недурно московські емігранти вимагають плебісциту серед **теперішнього** населення України. Як бачимо, пролетарські московські царі видумали значно хитріший, а головне – далекосяглий спосіб помосковщити Україну.

Але життя показало, що навіть сама лише форма українська, попри московський зміст, може привести до розвалу імперії. В 1933 році викинули з комсомолу в Україні 60% членів. У 1937 році – знову 40%. А це ж були вибрані, пересіяні яничари чи кандидати на яничар плюс великий відсоток жидів. Не поміг дуже і московський зміст. Навіть форма українська показалася сильнішою за московський зміст, а найзаклятішою тою формою був «Кобзар» Т. Шевченка. Перше москвини пробували і його фальшувати, але тим самі собі пошкодили, бо в Україні були ще десятки тисяч неспальшованих примірників старих видань, і те фальшування відкрило очі не одному малоросові на справжній характер «братерства». Мусили москвини обмежити кількість «Кобзарів» до мінімуму. За 40 років вони перевидали його три рази накладками 5–10 тисяч і, звичайно, не помітивши аж надто москвофобських віршів. (Свого А. Пушкіна перевидали 17 разів накладками 20–60 тисяч). Та на 125-річний ювілей народження Т. Шевченка мусили видати «Кобзар». Видали, але до нього впхали твори «Слепая» та «Трізна» (писані московською мовою) та додали такі пояснення, що роблять Т. Шевченка завзятим москвофілом. Зрештою, це видання надруковано на люксусовім папері для закордонної пропаганди, а в Україні його не знайдете. За часів «українізації» Українська Академія наук встигла була видати до 1933 року понад 30 словників української наукової та технічної термінології. Всі ті словники разом з їх авторами москвини знищили, на їх місце не видали донині ані одного, хоч би й змосковщеного (московсько-чужомовних словників видали великими накладками понад 40 назв). У Галичині, де не було і десяти дітей, що знали московську мову, тепер 40% (у Львові – 60%) середніх шкіл з московською мовою навчання. Коротко, ніколи ще в історії України москвини так тотально, широко і глибоко не омосковлювали Україну, як за останні 30 років. Всі найменші українські джерела про Україну, її історію, її культуру, її мову знищено. Старше покоління, що знало щось про українську, не московську Україну знищено. І не зважаючи на це жахливе, безнадійне – здавалося б – московщення нашого молодого покоління, читаємо в московській пресі (українською мовою друкованій) заклики винищувати український націоналізм серед нашої молоді; читаємо про вивіз соток тисяч нашої молоді поза Україну; про бунти тої молоді в Сибіру; про засуди на смерть українських націоналістів і т. п. – докази невмирущости, незнищимости українського духа; докази існування там майбутніх Байд, Гонт, Галайдів. Цих новітніх галайд були тисячі в УПА,

чимало з них говорили каліченою українською мовою, але загинули героїською смертю в рядах УПА за Самостійну Україну.

Звідки ж ця неймовірна, просто казкова сила української нації? Незнищима, непоборна, вічна! Вічна, бо ж нищать Україну не від учора, не лише останні 40 років. Сотки років нищили Україну дикі орди готів, гунів, авар, хозар, угрів, печенігів, половців, татар, поляків, москвинів. Кілька разів у своїй історії майже вся Україна лежала в руїнах, сплюндрована, спалена до чорної землі. Навіть у міжнароднім договорі Туреччини, Польщі, Московщини половина України мала лишатися диким полем назавжди. Якби порахувати, скільки-то за ті сотки років спалено українських міст, сіл, скільки повбивано українського люду в Україні, то можна з того скласти десять Україн. Далеко менші нищення не витримали величезні держави і нації, як, напр., асирійська, єгипетська, римська, стара Елада; від них лишилися лише маленькі рештки. А Україна, українська Україна стоїть донині в тих самих кордонах, що й тисячі років тому, – живе і бореться. Більш того! Стає найбільшою загрозою для московської імперії.

Україна бореться. Бореться пограбована, спалена, скована кайданами на руках і ногах, під пильним доглядом надісланих з Московщини 8 мільйонів москвинів (плюс пара мільйонів жидів), холодна і голодна, під жахливим московським терором, під ненавистю міжнародніх сатанських сил. Та жахлива, запекла, невгнута боротьба не виявляється ще назовні у відкритих, голосних на весь світ актах, але тим гірше для москвинів. Накопичується енергія величезної вибухової сили грому і блискавки, що не чути і не видно; небо ще ніби погідне, але повітря тяжке, наладоване електрикою, як це завжди буває перед великою громовицею – бурею.

Москвини все це добре розуміють. Вони розуміють, що **духова сила породжує фізичну**, а не навпаки, як думають зматеріялізовані духом американці. Дитина знає, що 100 одчайдухів розіб'ють і розженуть 1000 боягузів. В історії УПА є тисячі конкретних прикладів на це. Скалічити, пригнобити, придушити, залякати, спотворити, звести на манівці, знищити ДУХ, МОРАЛЬ українців – це є зміст, значення і мета всієї московської політики, стратегії і тактики у всіх царинах життя в Україні. **НАЙГОЛОВНІШЕ – ВБИТИ ДУХОВУ СИЛУ УКРАЇНИ, А ФІЗИЧНА Ж ЇЇ СМЕРТЬ – ПОВНЕ ОМОСКАЛЕННЯ І ЗЛИТТЯ З МОСКВИНАМИ В ЄДИНУ НАЦІЮ – ПРИЙДЕ АВТОМАТИЧНО ЯК НАСЛІДОК ДУХОВОЇ СМЕРТИ.** Зневірена в свою силу нація не підійме зброї проти ворога, хоч би вона

була **фізично вдесятеро сильнішою за ворога**. І навпаки, фізично вдесятеро слабша, але сильна духом і вірою в свої сили, в свою ідею нація підійме зброю на вдесятеро сильнішого фізично ворога. Яскравими прикладами нині є Україна і Америка. **В цьому, а не чому іншому лежить запорука перемоги України над Московщиною**. Війна між Московщиною і Україною (рівно ж, як і між Московщиною та Західним світом) вже ведеться в цій духовій площині. І виграється вона лише в цій площині, а не атомовими бомбами, бо ж виграти війну – це не є знищити фізично ворожу країну чи нарід. Яскравою ілюстрацією цього є остання «виграна» війна і програний мир.

Впоїти в українців зневіру в їхні сили – це не є ідея сучасних москвинів. Москвини і німці роблять це вже кількясот років.

Як вони малюють нам нашу історію?

Вони кажуть: існував в Україні якийсь безіменний нарід, що його археологи охрестили іменем трипільці. На них напала азійська орда скитів, які запанували над трипільцями, створили свою скитську державу; дерли з трипільців данину, нищили їхню культуру; накидали їм свою. Так скити стають політичними і культурними володарями України. По якомусь часі (300 років) навалюється на Україну друга азійська орда сарматів, які вирізують у пень скитів (чи заганяють до Криму та Добруджі); підбивають Україну під свою владу; створюють свою Сарматську державу; панують над місцевими тубільцями (праукраїнцями); накидають їм свою культуру. За якийсь час знову приходить на Україну орда – цим разом з Заходу – германів (готи), які роблять із сарматами те саме, що колись сармати із скитами; закладають в Україні свою Готську державу; стають культуртрегерами праукраїнців (дехто з істориків навіть каже, що готи поширили християнство в Україні). На цю Готську державу в Україні нападає нова азійська орда гунів, яка повторює все те, що робили попередні завойовники України. За гунами приходять... і т. д., і т. п. без кінця і краю змінюються в Україні окупанти, культури і мови.

Яка ж роль споконвічного тубільного населення України, отих прарусів-трипільців? В двох словах – роль погною для інших націй і культур. Панували над ними скити – вони скитизувалися. Панували сармати – сарматизувалися. Панували готи – германізувалися і т. д. Ніколи ті праукраїнці не мали своєї власної державної організації, ані своєї власної культури, ані своєї власної мови. Були вони завжди протягом всієї історії фелагами, гречкосіями, які кори-

лися мовчки кожному окупантові їхньої землі. Ба, й земля, власне, не була їхня, але тих, хто панував над ними, а вони були лише робочою худобою – додатком до тої землі, яку орали-сіяли, а врожай покірно віддавали пануючій над ними нації. А рабами вони були, справді, дуже добрими, бо покірними, слухняними, працьовитими, ніколи не бунтувалися, хіба пан аж надто несправедливо їх бив та морив голодом. А пана, який несправедливо не бив і добре годував, то вони, оті праукраїнці, навіть любили і були цілком задоволені своєю долею, як задоволена свиня в сажі коли її добре годувати (на заріз). Були задоволені, переймали мову своїх панів, наслідувати їх культуру. Нарід потульних рабів-фелагів – ті праукраїнці, а значить і їхні нащадки – українці.

І на це маємо історичні докази, – кажуть нам німці і москвини (історики). За історичних часів – десь по Х ст. – всі європейські народи мали вже свої власні держави, а українці-руси не мали ще. Аж прийшли германи (варяги) і створили їм Київську державу. Але ті раби-нездари руси її самі завалили за кількасот коротеньких років своїми сварками, а від того часу вже ніколи більше не мали ніякої своєї держави. Далі вже знову панували над ними спочатку татари, потім литовці, потім поляки, потім москвини аж донині. Ще ліпший доказ цілковитої державотворчої нездарности тих українців маємо з 1917 року. В 1917 році була для них золота нагода – що трапляється раз на тисячу років – створити свою власну незалежну державу. Тоді створили свої незалежні держави навіть такі маленькі народи, як естонці, латиші, литвини, поляки, а 40 мільйонів українців не створили. Факт. А життя і наука (історія) зважає лише на факти, а пояснювати її може кожний, як хоче; від тих пояснень факти не зникнуть, а лишаються фактами. Отже, нарід, який ніколи нічого не створив, який ніколи не мав своєї власної держави, ані власної культури, ані своєї літературної мови, – такий нарід **ще не дозрів** до своєї власної держави, йому несила її створити; а якби хтось їм її створив, то однак її скоро втратять. Іншими словами, Українська Самостійна держава – це утопія, це літературна фантазія, фікція українських поетів.

З цим смертельним присудом наших ворогів напівпогодилися і САМІ УКРАЇНЦІ. Аж до ХХ ст. ми і не мріяли про свою власну незалежну державу. Самі вважали свою мову напівмертвою, а збирали її перлинки (пісні, етнографічні матеріали) лише для музеїв. Навіть ім'я свого не знали (забули): чи ми руси, чи малороси, чи рутенці, чи просто хахли, австріяки, тутешні, православні, греко-католики.

Повного словника своєї мови й усталеного правопису донині не маємо.

Лише простонароддя не знало? У всій нашій т. зв. народовецькій та соціалістичній літературі XIX і XX ст. – за винятком Т. Шевченка, Лесі Українки та кількох менших – червоною ниткою тягнеться ідея «ми селянська нація», ідея «нам панів не треба» (М. Шаповал), ідея «нам держави не треба» (М. Драгоманов), ідея «нам війська не треба» (В. Винниченко) і т. п. «державнотворчі» переконання. Промінь здорової думки – памфлети М. Міхновського потонули в морі інтелігентських фелігів – рабів чужої державницької думки. Ідея «нам держави не треба» тягнеться червоною ниткою навіть і по великому збудженні нації, навіть у державних документах – у всіх чотирьох універсалах Української Центральної Ради. Навіть (о іроніє!) в IV Універсалі, в тім самім, що проголошує Українську Незалежну Державу, навіть у ньому задокументувала наша еліта, що вона **НЕ хотіла** незалежної української держави, а проголошує лише тому, що **обставини ПРИНЕВОЛИЛИ, НАКИНУЛИ** їм цю ідею. Аж так ганебно низького свідоцтва самій собі не дала ще жодна еліта жодної нації. Свідоцтво браку не лише державницького думання, але браку навіть звичайного здорового глузду. IV Універсал Центральної Ради є найавторитетнішим – в очах чужинців – документом **небажання** України відірватися від Московської імперії. На щастя, цього документу не доглюпались ще вжити московські «єдінонеділімці» та чужинецькі «непредрешенці». Добре, що і наша преса не опублікує його **повний** текст, щоб наші діти не червоніли за своїх батьків. Українська Незалежна Держава день 22-го січня святкувати **НЕ БУДЕ**. Буде державне «Свято Незалежності», але не з датою 22-го січня. Буде також і «Свято Героїв» як подяка нації студентам під Крутами, селянам під Базаром, жінкам в Кінгірі за врятовану національну честь. Але на цім святі соромливо «забудуть» згадати IV Універсал УЦР і його авторів.

Стихія кривавої боротьби з нашими історичними ворогами в 1917–25 роках збудила нарешті приспаний національний інстинкт у багатьох наших інтелігентів, і він викинув з їх голів на смітник фелазьких божків, а повів їх на шлях, що на нього кликали Т. Шевченко, Леся Українка, І. Франко (наприкінці життя), М. Міхновський, Д. Донцов. На шлях **кривавої, безкомпромісної, національної** боротьби з ворожими Україні **НАЦІЯМИ**... «І вражою, злою кров'ю волю окропіте»; «Месники дужі приймуть мою зброю, кинуться з нею одважно до бою»; «Ми поляжем, щоб славу, і волю, і честь,

рідний краю, здобути тобі»; «Україна для українців». Повернім нашому народові дух наших предків: певність себе, віру в себе, національну гордість, волю до боротьби за високі ідеї». І Д. Донцов повів хрестовий похід проти фелазьких божків нашої скаліченої окупантами інтелігенції. Він пригадав нам про правду прадідів великих, і збуджена національна творчість зродила літературу, гідну нації, свідомої своєї сили і ролі. На жаль, цей процес відродження духової сили інтелігенції бачимо лише в красному письменстві та в боротьбі ОУН, а в науці ж – особливо в нашій історіософії – і далі панує старе фелазство. Наші історики – включно з найбільшим, М. Грушевським, – прийняли всі ті теорії навал, завоювань, панувань над нами. Прийняли норманську теорію (трохи змінивши) повстання Руси, іранську теорію приходу на Україну скитів, сарматів та ін., німецьку теорію готської держави в Україні, теорію праслов'янського та слов'янського народу і тому подібні чужі теорії, політичною метою яких є доказати, що українська самостійна держава є утопією.

М. Грушевський, за ним і решта наших істориків, починають нашу історію лише з X ст., збуваючи кількома реченнями величезну, найславнішу, золоту епоху України перед X ст. А та епоха **вдесятеро** переважає Київську і розміром, і величчю, і значенням в історії всієї Європи. Та й саму Київську Руську ІМПЕРІЮ наші історики принижують до князівства; наших імператорів тої доби називають лише князями, не розуміючи, що титул «князь» у тодішній українській мові був тотожний з європейським титулом «король», тому-то чужинці і називали наших «князів» королями. Нашим історикам, мабуть, також «панів не треба». Навіть дикуни москвини дали своїм мізерним князям титул «цар» (рівнозначник європейському «король») при першій же нагоді. А наші ж «князі» були щось далеко більше за «цар». Були імператорами в повному і точному значенні цього титулу. Ні, не селянська нація, але селяни (фелаги) – історики!

Навіть найбільший з них. Ось ілюстрація цього. Руські смерди (селяни) запротестували були проти того, що король забирає їхні коні до війська. Король їх навчас: «Якщо я не піду на половців і не приборкаю їх, то вони прийдуть на Русь і заберуть не лише ваші коні, але й вас самих та спалять ваші хати і пограбують маєтки». Проф. історії М. Грушевський, що сам цитує в своїй «Історії України» ці слова нашого короля, ганебно не розумів цю дитині зрозумілу істину: він оскаржує наших королів у тому, що вони «забага-

то крові народної проливали». Що гірше! Він не лише виправдує, але й похваляє національну зраду «татарських людей», що не хотіли визнавати влади **свого** короля, а піддалися під владу татарського хана. І в цім дусі написана вся його «Історія України», що, власне, не є історією, але великим каталогом історичних подій та дат. Бо ж історія є нашою вчителькою лише тоді, коли історики дають нам не каталог подій, але аналітику і синтезу всіх державотворчих і державоруйнуючих сил, що діяли в історії. Лише так написана історія дає нам основи, що на них політики будують основні, тривалі **принципи** практичної політики. Саме ж знання історичних подій та їх хронологія дає нам так мало, що ми мимоволі стаємо жертвою спритних чужих теорій. М. Грушевський цього нам не дав, бо його думка була в полоні вузького світогляду смерда, що поза своєю конякою не бачив печеніга. Тому-то не побачив М. Грушевський і московських «печенігів» поза «конякою соціальних здобутків революції» в 1917 році. Отже, нема нічого дивного в тому, що цей інтелектуальний смерд, опинившись примхою нашої щербатої історичної долі на чолі нашої нації, провадив політику «нам війська не треба» (див. протоколи Військових з'їздів в 1917 році) та політику «нам держави не треба» (див. підписані ним Універсали УНР). Лише Бог непомильний, а всі люди, навіть великі, можуть помилятися. Наш солдат (у військовій шинелі) помилився, кому оголошуючи свій нейтралітет у боротьбі України з Московщиною. Але після того, як він побачив на власні очі, які – то є оті «здобутки революції», він прозрів і вхопився за зброю. Вся Україна горіла вогнем **селянських** повстань **кілька років**. А в той час вчений історик М. Грушевський писав у Відні: «Як би не вилазила українцям боком діяльність большевиків в Україні, все ж належить оминати всякий конфлікт з ними, шануючи загальнолюдську вагу соціалістичної революції» («Воля». III. 1920). Отже, не прозрів, с. т. його політика в 1917–19 рр. була не його помилкою, а його світоглядом. Світоглядом (і психологією) фелага.

Наші історики не дали нам справжньої історії, і заплатили ми за її незнання (і незнання народу) пекельно жадливу ціну. За незнання власної історії і власного народу, а також і за незнання московської історії і московського народу. Заплатили і ще заплатимо, якщо не викоринимо з наших душ наше фелагство; якщо не підемо хрестоносним походом проти всіх чужих теорій нашої меншвартогости; якщо не повикидаємо з нашої науки (особливо з історії та археології) чужої термінології; якщо не створимо свої власні, українські теорії

і термінологію; якщо не розкриємо політичного змісту і політичної мети чужих теорій про нашу націю; якщо самі не напишемо справжньої історії (не каталог) нашої нації; якщо самі не напишемо справжньої історії московської нації. І мусимо зробити це якнайскорше, бо година великого порахунку нашого з москвинами надходить, а багато наших інтелігентів мають ще почуття своєї національної меншwartости, що його набралися в чужих школах і з чужих теорій. Особливо в трагічному положенні наша інтелігенція, що народилася і виросла в тюрмі на ім'я ССРСР, бо ж москвини вщиплювали їй від колиски і кінськими дозами те почуття української меншwartости, нижчости, безсилля.

А коли ми, українці, самі дослідимо нашу історію, то побачимо, що вона є зовсім, геть зовсім, інакша, як написана дотепер. Побачимо, що українська нація не в 1917 році народилася, як пишуть наші вороги, але щонайменше 5000 років тому. Побачимо, що наші пращури, прапредки, предки, прадіди не були якимись прибудами в Україні, але були першими людьми, що повстали в Україні, розмножились на такий великий нарід, що від нього пішли інші народи, зокрема всі т. зв. слов'янські (москвини не є слов'яни). Побачимо, що праукраїнський нарід був такої високої культури, що у нього позичали інші народи. Побачимо, що наші прапрадіди мали велику, багату і культурну державу, яка перемагала найбільші тоді держави Ассирійську, Єгипетську, Перську, Римську; мали державу більш як 2000 років тому, а не лише в X ст. Побачимо, що всі імена, що їх давали чужинці нашому праукраїнському народові та його племенам, є неправдиві, видумані, штучні і баламутні. Побачимо дуже багато тенденційности (часом свідомої) чужих теорій не на нашу користь. І зрештою, побачимо цілком свідоме перекручування фактів, навмисну брехню чужих істориків.

Неприхильна (часто ворожа) тенденційність їх особливо ясно показується тоді, коли археологи, історики мистецтв, антропологи, мовознавці знаходять якісь спільні риси у нас і в чужих народів. В такому випадку вони завжди запевняють нас, що то МИ позичили від тих народів, а не навпаки – ВОНИ від нас. Прикладом цього є довголітня полеміка про вік бронзової культури в Україні і Малій Азії. Німці наводять докази, що українська бронзова культура є молодша за малоазійську мало що не на тисячу років. Найбільший знавець української археології проф. М. Ростовцев наводить докази далеко більше обґрунтовані за німецькі, – що, навпаки, українська є старша за малоазійську.

Здавалося б, що ця полеміка поміж науковцями має чисто теоретичне значення і ніякого відношення до політики не має. Однак так не є. В головному культура всіх європейських народів (московський нарід не є європейський) походить – в більшій чи меншій мірі – від римської культури; римська походить зі старогрецької; старогрецька – з малоазійської. Якщо наша бронзова доба (3000 років до Р. Х.) є старша за малоазійську, то до того ланцюга маємо право додати: **а малоазійська походить з праукраїнської**. Таким чином, виходить, що праджерелом європейської культури є культура праукраїнська. А це означає, що праукраїнці **ВИПЕРЕДИЛИ** в культурному, а значить, і в **політичному** розвитку всі європейські пранароди. А політична розвиненість вказує на існування організованого суспільно-політичного життя того народу – існування держави. Існування ж великої держави і великої культури (а такою і була праукраїнська) означає, що нарід, який її створив, мав **ТВОРЧИЙ ДУХ**. А це ж було 3000 років тому.

Тепер пригадаймо, що ми говорили про закони спадковості. Ми говорили, що не лише фізичні, але також і духові властивості: чесноти і хиби – передаються наступним поколінням в генах крові. Ми говорили, що чесноти і хиби людського характеру, вдачі формуються протягом довгих століть, навіть тисячоліть. Говорили, що чим старший нарід, чим старша його культура, тим сильнішими, тривалішими, незнищимішими є чесноти чи хиби. Ось тут ми і маємо ключ до зрозуміння неймовірної живучості України. Сотки років намагалися наші історичні вороги знищити український національний творчий дух. Здавалося, що вже досягнули своєї мети: забрали від нас всю нашу провідну верству, нашу еліту; обернули колись могутню, славну націю на «селянську націю» в уяві навіть нашої інтелігенції («поп і хлоп», за глузливим виразом поляків). А тепер? Тепер – 500 українських Жанн д'Арк нараз! Тепер – безприкладна в світовій історії УПА.

Воскрес національний творчий дух прапредків з-перед 3000 років. Той творчий дух, що його історія заховала у «високих тих могилах», який бачимо в багатючих наших археологічних скарбах. Про нього оповідає нам археологія, праісторія й історія. Такий-то є політичний зміст навіть неполітичної науки – археології. А що ж можна сказати про найполітичнішу науку – історію?

Тож зануримось у непроглядні глибини нашої сивої давнини, у велику минувшину нашої старезної нації. Загляньмо в її золотий вік; погляньмо на казкової краси матеріяльні і духові шедеври твор-

чости нашого національного творчого духа; вдумаймось у глибокий зміст наших духових скарбів, а тоді відповімо самі собі на питання: чи є ми нащадками фелатів – рабів, нездар, які ніколи не мали національного творчого духа, а все позичали від когось, які нічого не дали до світової скарбниці культури, чи ... всі оті норманські, іранські, готські, слов'янські, «общева дастаянія» теорії є БРЕХНЯ-МИ. Брехнями, видуманими свідомо чи несвідомо; теоріями, що свідомо чи несвідомо нищать у нас нашу віру в свої сили; нищать віру в Творчий Дух нашої нації; нищать віру в Українську Самостійну Державу.

*... ворог, що сміється...
Смійся, лютий враже!
Та не дуже, бо все гине, –
Слава не поляже;
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда
І чії ми діти.*

А пізнавши, «чії ми діти», пізнавши велич, творчий геній нашої нації, випростуймо наш зігнутий історичним рабством хребет! Станьмо ДУХОМ ВІЛЬНИМ, а політична воля прийде сама як наслідок, бо ж ЛИШЕ ВІЛЬНИЙ ДУХ ТВОРИТЬ.

ІМ'Я РУСЬ

*Ми єсьмо стара
шляхта римська.*

Л. Биховець

Імена народів і племен, що заселявали колись обшир теперішньої України та сусідніх земель, ми знаємо головню з джерел грецьких, римських, арабських, перських, єгипетських, жидівських. У тих джерелах є багато плутанини та неточностей, напр., греки називали той самий нарід різними іменами або самі давали народам свої власні, грецькі, назви, часом навмисно глузливі, бо греки були зарозумілий нарід і всіх негреків мали за варварів, а тому свідомо принижували їх у своїх писаннях. А крім того, за праісторичних часів було велике переселення народів, які пересувалися і через наші землі, а це ще більше поплутало всі імена та назви. Також дуже часто передісторичні джерела вважали окремі **племена** того самого народу за окремі **народи**. Головним критерієм для визначення приналежності якогось племені до певного народу є мова. Для тих племен, що не залишили сліди своєї мови, критерієм є спільні риси в їх культурах. Якщо бачимо, що кілька племен мають ту саму культуру, то можемо (іноді з деякими застереженнями) їх вважати племенами одного народу. Крім того, треба пам'ятати, що не лише за доісторичних, але й за історичних часів мінялися назви країн, а з ними й імена їх мешканців. Напр., Русь, русини, Україна, українці, Волощина, Молдавія, Румунія і т. п. Переважно такі зміни накидалися ззовні. Часом одне плем'я того самого народу набирало переваги над іншими племенами, захоплювало найвищу владу. Чужинці переговорюючи з тою владою, пізнавали ім'я пануючого племені, яке, природно, поширювало на весь нарід. Якщо верховна влада переходила до іншого племені, то знову могла змінити ім'я цілого народу. Прикладів, коли нарід-завойовник накидав своє ім'я народові підбитому, є чимало в історії.

Писані сліди назв праукраїнського народу сягають **кілька** тисячоліть у сиву глибину нашої праісторії. Тих назв є чимало, але для нас, українців, є дуже великої ваги той факт, що ті імена наші

досліджували не ми, українці, але чужинці, часом до нас неприхильні. Українці ж щойно тепер і щойно починають ближче придивлятися до праісторії свого народу; щойно придивлятися, а великих наукових дослідів ще не робили. Проте ці лише початкові спроби заглянути глибше в нашу праісторію вже натякають на щось дуже, дуже велике. Натякають, що всі ті «народи», що заселявали Україну і яких чужинці називали пелазгами, гітітами, кіммерійцями, арійцями, скитами, сарматами, роксоланами, аланами, праслов'янами і т. п. – всі вони, дуже можливо, були лише племенами **одного великого народу ПРАУКРАЇНСЬКОГО**. Проф. П. Третьяков пише: «Археологічні матеріали показують ясно, що на початку нашої ери на широких просторах сточища Дністра, в Прикарпатті, на середньому Дніпрі, в допливах Вісли й Одри жило постійно те саме населення, з більш-менш однорідною культурою, яке, однак, письменники з перших століть по Р. Х. називали різними іменами: бастарнами, кельтами, траками, даками, венедами, лугіями» (П. Третьяков. «Восточнаславянські племена»).

Поки що це є лише натяки, хоч і дуже переконливі, але не забуваймо, що вони є натяками **чужинецьких** дослідників, які, ясна річ, не зацікавлені в розшуках слідів колишньої слави та могутності **нашої** нації. Кожний чужинець шукає в першу чергу відомостей про свій нарід. Про сліди нашого народу в праісторії будемо говорити в дальших розділах, а тут наведемо лише кілька слідів в праісторії нашого старезного національного імені **РУСЬ**.

З усіх писаних пам'яток, що згадують ім'я Русь, найстаршими є єгипетські гієрогліфи. Ось переклад одної з них: «Живучий Горус, провідник, король Чуфу живучий. Він запроектував святиню Ізіс. Володар піраміди близько дому Сфінкса над північно-західним домом Озіріса, володар **РУСТА**, він побудував свою піраміду близько святині цієї богині». Між титулами є лише один, що означає територію, – це **Руста**. В єгипетській мові «та» означає «земля». Отже, володар Рус-та в точному перекладі буде «Володар Руської Землі». Також упадає в очі ім'я **ГОРУС**. Чи не є це «горішній», с. т. Найвищий Рус? Цей титул «Руста» мав також фараон Хеопс та кілька інших (Ю. Лісовий. «До праісторії України-Руси»).

Англієць, який не знав жодної слов'янської мови, переписав латинськими буквами записане на асирійських таблицях речення: Ina – Satti – Ris – Sarruta і переклав його: «В році початку царствования». Українець Ю. Лісовий те речення переписав: «I – Nasatti – Ris – Sar – Ruta» і переклав: «У начатий рік цар Рута». В орієнталь-

них мовах «сар» означає «цар». Який переклад виглядає більш правдоподібним?

У Біблії Єгипет називається Pathros. Перед приходом семітів до Орієнту тамтешніми краями правили володарі, що одночасно були і жерцями (священиками). Їх називали pathros, що означає «батьки». Всі християнські народи і нині називають своїх священиків «патер» – «отець». Отже, назва ПАТРОС може означати «Батьківщина Росів». Жидівського Ноя у Вавилоні називали Xi – Sath – Rus. Щось підозріло близько до «Сі суть Рус».

В руїнах міста Хорсабад в Малій Азії археолог Р. Бот знайшов асирійські т. зв. «Аннали Саргона». В тих Анналах кілька разів згадується про народ рас, рос, русан; також згадується місто Русукіс. Ці Аннали переклав др. Ю. Опперт і в примітках каже, що ті рас, рос, русан деякі науковці вважають за тотожних з росами з Біблії і з історичними русами (M. Menant. red. «Annales de Rois d'Assyrie»). В іншій книжці («Records of the Past») G. Oppert наводить із тих Анналів ім'я свідка Гармаз, який мав титул «сотник Русу». Варто уваги також ім'я того сотника (Гармаш?). В «The Illustrated Chamber's Encyclopedia» читаємо: «Фараон Amenhotep II завоював Ruten (Palestinians), а Sethos I напав на Remenu (Armenians), Ruthen і Shasu. Один з Табанських королів оженився з княжною з Ruten. Prof. E. Berkley в своїй книжці «The Pharaons and Their People» пише: «Загальне ім'я, під яким єгиптяни I–II тисячоліття до Р. Х. знали мешканців Палестини та Сирії, було Ruten. G. Rowlinson у книжці «Геродот» пише, що нарід, якого єгипетські гієрогліфи називають «рутен», ще в II тисячолітті до Р. Х. граничив з Єгиптом. У своїй книжці «The Ancient History of the East» prof. F. Smith пише, що на схід від Єгипту цілий Арамський край і даліше поза Евфрат заселявав нарід ruthen. Prof. J. Eadie пише: «Біблійний нарід рош (Єзекіїл, 38–2–3) – це є скитський нарід на Волзі; в цьому імені ми можемо пізнати пізнішу Русь на Дніпрі» («Biblical Encyclopedia»). Септуагінта перекладає згадане місце в Єзекіїлі: «Gog, Terram Magog, principem capitis (sive Ros)». У Біблії написано: «Сину чоловічий! Поверни твій вид проти Гога в Моґог-землі проти князя Рожського, Мешехського і Тубальського» (Єзекеїль, 38–2). Жидівська мова має тенденцію змінювати звук С на Ш, тому, мабуть, обидва ці звуки жиди пишуть одною, такою самою буквою. Отже, те жидівське Рош може бути і Рос. G. Maspero наводить іранський документ, в якому згадується столиця скитів Roxanake. R. Watson подає, що скитський нарід Рош чи Рос жив над рікою Араксес (Рось) («Biblical

and Theological Dictionary»). Сирієць Псевдо-Захарій (жив у VI ст.) писав, що на північний захід від Дону живе нарід Hros. Йорданес (IV ст.) пише, що між Доном і Дніпром жив нарід росомани. Арабський історик Ahman ibn Fadlan згадує про короля Руси. В Греції був скитський амбасадор на ім'я Абаріс (Абарос?). Грецький напівбог Геракл мав учителя Тевтарус. Назва жидівського Нового року Рош-Гашана є праруське «Росе – га – шана». Вже цілком певне історичне ім'я народу, що заселявав південну Україну в I–IV ст., – роксолани має корінь «рос». «Роксолани» можна розкласти на «рос-алани» (алани були праруське плем'я). Кл. Птолемей каже, що вони в I–III ст. мали на Кубані місто Героіса (тепер Темрюк), а проф. О. Соболевський каже, це місто в XII ст. називалося Рос. Таманський півострів греки називали «Меотська Русь» Арабські письменники IX–X ст. називають Дін «Руською рікою», а Озівське море – «Руським морем». С. Герберштайн і в 1517 році назвав Дін Fl. Don Ruthenice. Венецькі і генуезькі мапи подають Casae degli Rossi вище Озова на лівім березі Дону (розкопане археологом С. В'язничним). На мапі Кл. Птолемея з II ст. на території України зазначені назви: Ros, Rusa, Borussia (Пруссія). В грецьких джерелах, писаних до IX ст., знаходимо чимало разів назву рос на означення наших прапредків. Грецький історик Геродот ще в IV ст. до Р. Х. називав нашу землю «Герус» («ге» в грецькій мові – «земля»).

Сучасне місто у Франції Rodez (в департ. Aveyron) за римських часів називалося Ruthena і тоді було столицею якогось іноземного племені (Encyclopaedia Britannica). В Італії в провінції Cozenca є місто Rossana, а та провінція за римських часів була заселена емігрантами з Малої Азії – етрусками, що самі себе називали Ruscinii. Вони мали також місто Perugia. В Римській імперії було ще над Реною місто Regina Ruthenorum. В етруських могилах археологи знайшли шкаралупки українських писанок та скитський кований віз. Етруски заснували Рим і були володарями Римської імперії в 616–509 рр. до Р. Х. З їхньої мови дійшло до нас кількадесят слів, які **українські** мовознавці ще не досліджували. Римляни називали ріку Одру Viadrus, що означає «дорога до Руси». На старовинних мапах Волга називається Osrus. В Європі є чимало рік з коренем «аа» в назві. Чи «Оа – Рус» не є «вода Рус», с. т. Руська ріка? Теперішня Албанія за часів Грецької імперії навивалася Erius «Ері» в грецькій мові означав «на», отже, «Епі – Рус» – буквально «на Русі». На мапі Албанії і тепер є кілька топографічних назв із слов'янським коренем. В Болгарії також є чимало топографічних назв з коренем «рос»

(Росана, Русе, Рушук, Росиця). А треба пам'ятати, що географічні назви (топоніміка) є надзвичайно консервативні. Проф. С. Толстой пише, що в Малій Азії тепер є чимало топографічних назв з коренем «рос». В Україні також їх є чимало, але в Московщині нема, а ті що є – українського походження, як, напр., Ростов, який заснували українські місіонери – монахи як монастир перше.

В Австрії в місті Salzburg знайдено в печері мармурову плиту, на якій вирізьблено латинською мовою таке:

ANNO DOMINI CCCCLXXVII ODOACER
REX RHVTENORVM GEPPIDI GOTHI
VNGARI ET HERVLI CONTRA ECCLE
SIAM DEI SEVIENTES BEATVM MAXIMI
CVM SOCNS SVIS QVINQVA GINTA
IN HOC SPELEO LATITANT IBVS OB
CONFESSIONEM FIDEI TRVCIDATOS
PRECIPITARVNT NORICORVM
QVOQVE PROVIN CIAM FERRO
ET IGNE DEMOLITI CVNT

Шрифт напису античний: немає букви U, бо її не знали старовинні римляни. В українському перекладі буде: «Року Божого 477 Одонацер король рутенів, гепідів, готів, угрів і герулів у скаженій ненависті до Церкви Бога зомордував за визнання віри і скинув зі скель блаженного Максима та його п'ятдесятю товаришів, які в цій печері сховалися, а провінцію Норик вогнем і мечем спустошив».

Крім мармурової плити, там ще переховується дерев'яна з довшим текстом. На дерев'яній вирізьблено: «Anno Domini CCCCLXXVII Odonacer natione Rhvtenvs Roman cvm... і т. д. (В. Савицький. «Про Одонацера, короля русичів»). Книжка «Brevis historia... in civitate Salzburgensis», видана в 1661 році з нагоди реставрації зальцбурзьких катакомб, покликаючись на документи з 1529 року, каже, що Одонацер мав королівський титул *Rugorum vel Ruthenorum*. Далі та книжка покликається на літопис Готфрида Вітерберзького з XII ст., де говориться, що *Odonacer natione Ruthenus*.

В Німеччині між містами Leipzig і Plauen є місто Gera – колишня столиця князівства Ройс. У тому місці є і досі гімназія, що називається *Gymnasium Ruthenum*. Населення міста виглядає як слов'янський тип: чорняве, круглолице (за: В. Січинський. «Роксоляна»).

Знали про короля русичів Одонацера і наші горді предки, але мовчать про нього «правнуки погані» – виховані в чужих школах

і на чужих теоріях наші історики. Літопис Биховця під роком 1429 згадує про з'їзд шляхти в Луцьку, на якому Великий князь Вітовт обговорював, між іншим, справу прийняття української та литовської шляхти до польських гербів. У відповідь на це українська делегація заявила: «Ми походимо од оних древніх русов, предків наших, які за предводительством короля їх Одонацера року 470 Рим взяли. **Ми єсмо стара шляхта римська**; предки наші з гербами своїми зайшли до тих держав і вживали їх, а так само тепер і цим їх маємо і вживаємо, а побіч них не потребуємо інших, а будемо триматися давніх, що їх предки нам залишали». В літописі С. Величка згадується, що «наші предки русичі в п'ятому столітті під проводом свого короля Одонацера не лише перемогли численніші за них римські легіони, але й Рим здобули та 14 років панували в тій столиці світу». Також в універсалі гетьмана Б. Хмельницького з 1648 року говориться про «Предків наших русів з Ругії од Помор'я Балтицького, якими за предводительством короля їх Одонацера року по Рождестві Господнім 470 Рим був взятий і 14 літ овладаемий». Ім'я Одонацер має українські первні «Одон – а – цар», чи не є це «Один – аз – цар»?

Відомий тепер відпис літопису Нестора «Повість временних літ» нічого не згадує про Одонацера. Биховець і С. Величко писали свої літописи у XVIII ст., а Нестор в XI ст. Повстає питання: чому нема згадки у Нестора, а є у С. Величка, хоч Нестор писав сім століть **раніше** за С. Величка? Пояснення може бути лише одне: хтось зацікавлений знищити ту частину Несторового літопису, в якій він оповідав про Одонацера, і, мабуть, це було зроблено вже в XVIII ст., бо ж С. Величко мав ще несфальшовану «Повість временних літ» Нестора, звідки і взяв відомості про Одонацера. А якраз у XVIII ст. Пьотр I вкрав наше ім'я Русь, а з ним і київський період нашої історії, який можна було вкрати, основуючись на спільності династій Рюриковичів. Вкрати ж передкиївський період нашої історії не дозволяють такі факти, що свідчать про повну відрубність Московщини від України. Одним з таких фактів був Одонацер. Тому-то москвини знищили згадку про нього в Несторовому літописі (за: В. Савицький. «Про Одонацера, короля русичів»).

По Петрі I у XVIII–XIX ст. провід культурним і політичним життям Московщини захопили німці (Н. Греч, Г. Грот, В. Даль, А. Бірон, К. Мініх, А. Остерман, Єкатеріна II та ін.). Ніхто інший, лише професор Петербурзького університету Г. Байер видумав «норманську» теорію походження Руси, метою якої було дати ще один доказ, що

без допомоги німців москвини нічого не створили і створити не можуть. І це є історична правда, що її зайвий раз підтвердили факти по 1-й і 2-й війнах. Та москвини – ці неперевершені майстри в шахрайстві – використали для себе навіть таку убивчу для них історичну правду. Вони обернули, як говориться, kota хвостом: цей німецький – слушний щодо москвинів закид – переписали на наш, український, рахунок. Політичний зміст норманської теорії є той, що ті, мовляв, нездари й анархісти руси не могли самі, без допомоги «німців» (варягів) створити своєї держави. А коли варяги її їм створили, то за 2–3 сотки років ті руси-українці самі її завалили своїми княжими сварками. Натомість ті Рюриковичі, які посіли московські князівства, створили з них велику імперію. А звідси історично-логічний висновок: мовляв, без допомоги москвинів українці ніколи своєї держави не матимуть. Це і є зміст всієї теперішньої пропаганди москвинів в УССР і за кордоном. Одоацер блискуче нищить це московське шахрайство.

Історичні документи ясніше ясного кажуть: *Odoacer natione Ruthenus* – Одоацер за національністю **русин** (українець за сучасною термінологією). Так само історичні документи ясніш ясного кажуть: *Odoacer Rex Ruthenorum* – Одоацер – **король Руський**. Чи цей король був без королівства? Чи без королівства міг би він побити могутній Рим? На це дають відповідь ті ж історичні документи і також ясніш ясного: *Odoacer Rex Rugorum vel Rethenorum* – король **Ругії** або Рутенії.

На мапі Кл. Птоломея з II ст. бачимо на Балтицькому побережжі назву *Bozussia*. Римський історик *Eticus* пише в 500 році, що Прибалтику (і острів Ругію) заселявали слов'яни. Проф. J. F. Muirhead пише: «В перших століттях по Р. Х. обшир між Ельбою і Одрою та Віслою заселявали слов'яни. Чи вони були автохтони, чи прийшли звідкись – це проблема ще дискусійна. Аж до XI ст. вони були самостійними. *Brandenburg* аж до XI ст. називався *Braniborg* («*Encyclopedia Britannica*»). Проф. J. Sime пише: «Втікаючи від гунів слов'янські племена посунулися на захід. Знайшовши багато незайнятих земель в Німеччині, вони зайняли ті землі на схід від Ельби і всю Прибалтику» («*Encyclopedia Britannica*»). Ці відомості цілком підтвержує археологія і топономіка.

Скити і сармати торгували з усім знаним тоді світом, включно із Прибалтикою. Отже, наші праруси-алани знали, що в Прибалтиці живуть свої люди – праруси, і тому, коли в 360 році на Чорноморщині навалилася азійська орда гунів, частина аланів покинула

Чорноморщину і подалася до своїх прарусів на Прибалтиці. Вони оселилися там на острові Ругія і заклали там свою державу, якої влада згодом поширилася, мабуть, на всю Прибалтику, на що натякає згадка й Муїргеда, що влада Одоначера поширювалася на Баварію. Між іншим, серед племен Прибалтики було плем'я украни. Король Генріх I (королював 903–936) перед тим, як іти на Рим, мусив ще раз іти на украпер і це праслов'яське плем'я приборкати» (F. Vater. «Herr Hengrich»). Данський історик С. Граматик (1040–1206) у своїй «Історії Данії» пише, що в Ругії був храм поморянських слов'ян з по-статтю Світовіда, що його король Волдемар I наказав спалити. В цьому храмі був список 300 вояків. Отже, показується, що ті «руги» мали своє письмо. Ще в XVII ст. Ругія мала офіційну назву Slavinen (за: В. Січинський. «Роксоляна»).

S. Herberstein в своїй «Rerum Moskovitarum Commentarii» пише, що всю північ Німеччини за Ельбою заселявали слов'яни. Там було колись славне місто Wagria (біля теперішнього Любека), а населення Вагрії мало мову, звичаї і релігію рутенів. С. Герберштайн ще додає: «На підставі цього мені здається, що київські Руси покликали до себе королів власне з цих вагрів, бо ж скандинавські були їм чужі мовою, і релігією, і звичаями».

Направду, що може бути простіше, природніше і логічніше, ніж покликати добре знаних киянам своїх же русів з Прибалтики, з якою вони мали щоденні торговельні та інші зносини? Посереднім доказом цього є фантастично скорі послов'янення тих уявних «варягів». Самі ж норманісти (прихильники тої теорії) визнають, що їхні «варяги» неймовірно скоро і цілковито послов'янчилися. Послов'янчилися вже в другому поколінні. Аж такої скорої, а головне – цілковитої денаціоналізації ще не занотувала історія. А загадка того дивного явища розгадується дуже просто, а головне – цілком природно. Ті т. зв. «варязькі» королі (Рюриковичі?) не потребували слов'янчитись, бо БУЛИ слов'янами (русинами) з діда прадіда; були нащадками прарусів аланів з Ругії, нащадками короля Одоначера. Це знала наша шляхта ще в XVIII ст., тому так і записала у своїх – не помосковцених – літописах. С. Герберштайн, хоч і був німець, але не був на московській службі і не потребував видумувати норманських теорій, як це зробив його земляк Г. Баер. А з політичного тпогляду це означає, що ми, українці (згл. наші прапрэдки), а не хто інший створили НАШУ Київську імперію своїми ВЛАСНИМИ силами. Ну, а це ж нищить московське «старшебратство» в корені.

До нашої полтавської катастрофи москвини не могли і мріяти про будь-яке своє «старшебратство». Навіть безмежної московської нахабності не вистачало на те. Тому-то те своє «старшебратство» вони шукали ТОДІ деінде, а не в Київській імперії. З питомим їм нахабством вони сфабрикували «генеалогію» своїх царів, яку записали до т. зв. «Степенной книгі». Москвини думали, що пруссаки є нащадками римлян, тому «Степенная книга» виводить родовід Івана IV «от царя Пруса, кой бил братом римскава цезаря Августа». Але по Петрі I німці, що були запанували у всім культурнім житті Московщини, розтлумачили тим дикунам, що Европа буде реготатися з їхнього «царя Пруса». Тоді москвини вже мали силу заткати рота українцям і наказали своїм німцям «сделать» нову теорію московського «старшебратства». Але ж із порожнього не лалеш! Як не крути, як не перекручуй, але не докажеш, що Київську імперію збудували москвини. Отже, хочеш не хочеш, а мусили москвини погодитися з німцями на компроміс: мовляв, хай ліпше німці творять Київську імперію, ніж гемонський «брат», бо ж інакше московське старшебратство обернеться в нового «царя Пруса». Г. Баєр видумав норманську теорію, за якою варяги створили Київську імперію. Але клятий Одоацер геть перекреслював ту теорію. Отже, зайшла потреба знищити всяку згадку про Одоацера в українських літописах. Це і зробили.

«...нехай скаже німець. Ми не знаємо, німець сказав: Ви монголи. – Монголи! Німець сказав: ви слов'яни. Слов'яни!..» Так глузував з багатьох теперішніх наших науковців безсмертний Тарас понад сто років тому.

Знайшли поважний документ, у яким ясніше ясного написано (вирізьблено): *Odoacer Rex Rugorum vel Rutenorum*.

Кожний духово здоровий історик був би зрадів цій знахідці, і сам кинувся б шукати більше відомостей про Одоацера. Але наші духові раби кинулися заперечувати автентичність Зальцбургських плит. Коли ж німці запевнили, що ті плити таки є автентичні, то наші почали шукати доказів, що Одоацер не був українцем (русом). Мабуть, мусимо почекати на того Шевченківського «німця» (тепер він називається «старшим братом» з півночі), що скаже, що Одоацер таки був українцем. М. Грушевський з насолодою порпався в «брудній білизні» нашої історії – королівських та княжих наших сварках; аж на три великі томи розтягнув ті сварки. Про Одоацера не написав ані одного слова.

Здорові душею і розумом люди, патріоти шукають доказів **вищости** своєї нації. Чимало з наших науковців (національно свідо-

мих) шукають доказів **нижчости** нашої нації. Чи є в будь-якій мові відповідний епітет для цих нещасних калік? Та повернімось до імені Русь.

Не беручи на увагу навіть передісторичних згадок, знаходимо ім'я РУСЬ у:

434 році в промовах патріярха Проклуса,
470 році на Зальцбурзьких таблицях,
643 році у перського історика Табарі,
773 році в «Хроніці Теофана Конфесора»,
VIII ст. в «Житті св. Стефана Сурозького»,
839 році в «Бертинських Анналах»,
840 році в життєписі св. Григорія Амастридського
IX ст. у грецьких та арабських істориків,
X ст. із заснуванням Київської імперії ім'я Русь поширилося на весь світ, стало історичним.

Передісторичні залишки чи натяки на ім'я Русь, що їх зустрічаємо на величезному обширі Середземного, а особливо Чорного (з Озівським) морів, указують на те, що на цьому обширі колись жив **ОДИН** нарід, якого племена чужинців називали різними, часом чудернацькими іменами. Українці ж повинні б називати той нарід **ПРАРУСЬКИМ**, і на цю претензію ми маємо – як побачимо далі – основи (див.: В. Ламанській. «А славянах в Малай Азії, Африке і Іспанії»).

Тут варто навести одну спробу німців і москвинів, яку інакше, як політичним шахрайством, назвати годі. Це згадана вже т. зв. «норманська теорія» походження Руси. Німці вже яку сотку років вишукують історичних доказів, що це вони цивілізували слов'ян (претендують навіть на те, що ніби це вони охрестили Русь), і видумують для того всякого роду теорії. Одна з них є норманська, що її видумав професор Петербурзького університету Г. С. Баєр (1694–1738). За його теорією передкиївська Русь мала б бути якоюсь напівдикомою країною без державного проводу, а щойно скандинавці в IX–X ст. приїхали й організували нам державу і дали нам своє ім'я Русь. Біда лише з «доказами» тої теорії: вони не те що не витримують ніякої критики, але навіть звичайного глузду. Як бачимо з поперед сказаного, ім'я Русь на означення нашого народу і нашої землі записане багато разів в історичних документах за 500 років ПЕРЕД приходом тих фантастичних «варягів». Жодний скандинавський нарід ніколи не мав і не має ані одного слова в своїй мові, що має корінь «рус» чи «рос». Крім того, скандинавські народи зберегли

т. зв. «саги» – пісні-перекази про геройства, походи за море їхніх королів, лицарів – вікінгів. Є саги про малі походи й осягнення, але нема ані одної про таке величезне осягнення, як заснування великої імперії Київської. Чому? Бо того не було. У 839 році приїздила з Києва до Царгороду руська дипломатична місія, члени якої показали скандинавцями. Норманісти висувають цей факт як доказ скандинавського походження наших київських королів. За тих часів **кожна** європейська держава мала у себе на службі сотки і тисячі чужинців, які часом займали найвищі державні пости. Отже, цей «доказ» норманістів лише каже, що і в Києві було так само. Норманісти покликуються ще на наші літописи, в яких говориться про покликання варягів і називається їх русами. По-перше, М. Грушевський доказав, що деякі місця наших літописів є неточні і не згідні з іншими джерелами. По-друге: наш літописець (чи пізніше переписувачі) міг помилково назвати «варягами» русів з Ругії, означаючи цим терміном не їх національність, а землю, звідки вони приїхали. На таку можливість, власне, натякає і сам літопис, бо ж називає їх «**руськими** варягами», мабуть, щоб відрізнити їх від скандинавських «варягів» – вікінгів. І чи не є назва «варяг» зрушена назва «вікінг»? Наші мовознавці колись це вивіснять.

Норманська теорія була шита надто білими нитками і не витримала критики, тож треба було видумувати іншу. Видумали «готську», за якою готи цивілізували русів і створили їм державу. Впала готська – заходились видумувати інші. Видумували теорії, а не шукали в самому праруському народі, якщо не в єгипетських чи асирійських гієрогліфах, то бодай у грецьких та арабських джерелах. Лише за останні часи наші науковці почали шукати походження нашого народу та його імени там, де **ВОНО Є**, – у **ВЛАСНОМУ** народі.

З геральдики ми знаємо, що державними чи родовими гербами часто є звірі, птахи, напр., лев, орел, олень тощо. Як повстали такі герби і що вони означають? Відповідь на це, а рівночасно і на питання про походження імени Русь, дає проф. В. Щербаківський (1876–1957). Його теорія походження імени Русь є насправду найглибша, **найприродніша** і тому найправдоподібніша з усіх чужих, тенденційних і штучних теорій. Зреферуємо її коротко.

Імена народів чи племен можуть надаватися чужинцями або за зовнішнім вилядом того народу, напр., одне наших племен мало чорний одяг, і тому греки прозвали їх «меланхлени» (чорносивитники), або можуть назвати за іменем того звіра, якого той нарід вважав

за свого покровителя, за священного, як, напр., греки назвали одне з наших племен «таврами» (тавр – це великий, грізний бик, по-нашому тур). І справді, як свідчать грецькі історики, це плем'я було сильне і грізне, як тури. Колись воно заселяло Крим; від них і наша назва Криму та сусідньої землі «Таврида» (Крим – татарська, означає «природна твердиня»). Отже, асоціація уявлення про силу тура з силою тих людей привела до поширення імени тура на ім'я того племені. Аналогічно, асоціація інших прикмет звірів чи птахів приводить до надавання імени тих звірів чи птахів народів. Напр., олень славиться своїм швидким бігом, і якимсь швидко бігаюче плем'я могло дістати від своїх сусідів характеристику «бігають, як олені», а згодом скорочено просто «олені». Це явище дуже поширене серед американських індіан, які навіть окремим людям дають імена звірів чи птахів з відповідним прикметником.

Племінні імена можуть бути теофорні (богоносні), але часто вони набувають форму теріоморфну (звіроподібну). В цьому випадку ім'я бога змінюється на ім'я звіря, присвяченого тому богові. Проф. F. Herzfeld у «Die Magna Charta von Susa» пише, що в печерах Кілікії (в Малій Азії) можна прочитати на стінах багато теофорних персональних імен з початковим складником «рос». Цей складник «рос» сам міг бути ім'ям божества і тому міг стати сам ім'ям якогось племені; а також це «рос» могло означати ім'я не самого божества, а **звіра**, що був символом того божества.

Якого звіра треба розуміти в «рос»? Проф. W. Tomaschek в «Die alten Thrakon» каже, що «reth» означає «бігти». В санскриті «ratha» – бойова колісниця, «ros» – антилопа, «rous, rus, ras» – олень, losi – олень. Отже «рос» означає швидко бігаючого звіря – оленя, який в Малій Азії зв'язувався з якимось божеством, як його символ. І справді, в Малій Азії богиню Кібелу (наша Купала) зображають із оленями в руках. Таким чином, імена в печерах Кілікії можна зв'язувати з поняттям цієї богині, і тоді вони будуть теофорні в теріоморфній формі. А в Україні в могилах Скитського часу (6–4 ст. до Р. Х.) знайдено чимало золотих предметів з образом оленя, і тодішнє населення України мало богиню Купалу (Кібелу), символом якої там був олень. В Україні в могилі, що в ній була похована жрекиня чи королева, знайдено срібляний образ оленихи з оленятами – символічний образ Кібели, як мадонни з дитиною. В Месопотамії, в місті Лагаш, знайдено срібляну вазу короля Ентемене з 3 тисячоліття до Р. Х. На ній зображені чотири герби у формі орла з лев'ячою головою; кожний з них в своїх лапах держить: один – левів,

другий – оленів, третій – биків, четвертий – козлів. Очевидячки, орел з головою лева є символом народу, королем якого був Ентенем, а інші звірі – символами народів чи племен, завойованих Ентенемом. Отже, як бачимо, існували народи, які символізувалися теофорними звірями; символізували своє божество звірем і таким чином самі могли називатися іменем того звіря.

В Малій Азії на сумерійських печатках з 3 тисячоліття до Р. Х. олень зображений разом з сумерійським героєм Гілгамешем. На гітиських камінних плитах також часто зображений олень. Проф. Грозні каже, що богиню ловецтва гітити називали «Рутас». В Україні знайдено чимало гітиських бронзових статуєток. Також знайдено в Україні вирізьблені на скелях знаки, подібні до гітиських. В Україні знайдено гітиську т. зв. Бушську плоскорізьбу з I тисячоліття до Р. Х., на якій олень зображений маєстатично, як божество. Подібні зображення оленя знайдені на Кубані і в Галичині.

В зоологічній номенклатурі є два роди оленів: європейський, що називається *sevus*, та індійський, що називається *gusa*. Олень на Бушській плоскорізьбі належить до породи *Rusa Aristotelis*. Він живе лише в Індії, і в Індії олень є символом божества сонця. В асирійській мові олень називається *gus*.

В Україні назва «рос» зустрічається дуже давно; її бачимо в імені народу, названого Йорданісом в IV ст. *Rosomonorum gens infidia* (у зв'язку з убивством готського короля Германариха). Ця назва пов'язана з грецькою назвою «рос». Псевдо-Захарій Ректор оповідає про «велетнів Росів» у VI ст.

Отже, бачимо безсумнівну пов'язаність – і то ТІСНУ – народу Малої Азії з Україною. Пов'язаність не лише торговельно-матеріальну, але й ДУХОВО-КУЛЬТУРНУ. Значить, малоазійські племена праруського народу переселювалися з Малої Азії через Кавказ на Україну, несучи з собою і свою національну емблему (державний герб за сучасною термінологією) – оленя з його іменем РУС. Під натиском навал народів зі Сходу, вони частинно залишилися в Україні, а частинно помандрували далі на захід аж на береги Дунаю. Проф. В. Томашек, справді, знайшов там (у Дакії) залишки імені «Рос». У дакійській легенді з II ст. («Життя св. Євстафія Плакиди») олень-рос виступає як священний звір (з хрестом на чолі), що навіртає жорстокого римлянина Плакиду на християнство... (скорочено за: В. Щербаківський. «Матеріали до південного походження слова «Русь»).

Все це і багато ще дечого, про що буде мова далі, показує нам **природність**, логічність, обґрунтованість теорії В. Щербаківського, яка виглядає вже не теорією, але науковою правдою.

Якби Україна не мала гарного історичного (символіка якого ще не з'ясована нашими науковцями) державного герба – тризуба (з хрестом, як у св. Володимира Великого, а не безхресний, як у безбожницької, соціалістичної Центральної Ради 1917 року), то найстаршим (кількатисячолітнім) і найвідповіднішим її державним гербом мав би бути олень-рос. Найвідповіднішим, бо характер цього гарного, чистого, шляхетного звіря цілком відповідає характерові українця. Олень є дуже розумний, скорий, не є напасником – хижаком, але, коли нападений, хоробро б'ється до загину чи перемоги.

Між іншим олень є в гербі (поруч з левом) Великобританії. Також цікавий факт. В англійських дитячих книжках і на Різдвяних картинках зображена запряжка оленів, що летить у повітрі і везе св. Миколая з Різдвяними подарунками. Чи не занесли були на британські острови культ оленя наші праруси? А вони там були.

Варто згадати про ще одне шахрайство москвинів.

Коли мала Швеція опанувала далеко більші за себе простори із шведським населенням, то вона назвала ВСЮ збільшену територію *Svetia Magna* (Велика Швеція). Коли греки опанували і заклали свої колонії в південній Італії, Сицилії, Малій Азії, то вони ВСЮ цю збільшену територію назвали *Hellas Megale* (Велика Греція), залишаючи за первісною, корінною Грецією назву *Hellas Mīkra* (Мала Греція). Тому-то, коли греки побачили аналогічне збільшення території Київської Русі опануванням північних земель (теперішня Московщина), то також назвали ВСЮ збільшену територію Київської держави *Russia Megale* (Велика Русь): з цих прецедентів кожний, хто може логічно думати, бачить, що термін «мегале» (великий) стосується до всієї території побільшеної держави, яка перед побільшенням була «мікра» (мала). Іншими словами, «мікра і мегале» не означає в цьому випадку протилежності ДВОХ (велика і мала) держав, але означають в одній, тій самій державі її початкове мале ядро, осередок, з якого, збільшуючи засяг своєї влади на сусідні землі, початкова (мікра) мала держава виростала на «мегале» (велику). Константин Порфірородний (905–959) писав, що Київ лежить у «Внутрішній Русі», а Новгород у Зовнішній Русі» («De administrando imperio»). За греками й інші чужинці називали нашу Київську імперію РАЗОМ з її ПІВНІЧНИМИ КОЛОНІЯМИ (теперішньою Московщиною) *Russia Magna* (Велика Русь), а САМУ метрополію *Russia Minor* (Мала Русь).

Як справжні шулери підмінюють карти, так і москвини підмінили значення терміну «мінор» – ядро, центр на значення «менший».

А звідси вже один крок до привласнення ЛИШЕ собі (Московщині) терміну «магна» – велика. Таким чином, далека, дика колонія Києва стала «Велікарасією», а її колишня володарка Україна – «Малоросією». Самі кажуть: «Ловкасть рук і нікакова машенства».

За Гетьманської доби ім'я «Україна» не встигло закріпитися. По нашій Полтавській катастрофі москвини, опанувавши Україну, карали за вживання слова «український», а наша еліта не спромоглася знайти бодай компроміс, напр., видумати назву «старорусів» для себе і «новорусів» для москвинів. Навпаки, наша еліта рабськи піддалася москвинам і сама вживала того московського шахрайства – «малоросіяни», «великороси». Маємо, навіть, такий дивогляд як «Україна малоросійська».

Цікаву – і не безпідставну – думку висловив один з москвинів: «Якби українці говорили москвинам: Ми, є руські, а ви, москвини, є українці (окраїнці), то тоді українці мали б рацію. Але, як відомо, вони кажуть цілком навпаки; вони намагаються скинути з себе ім'я, що є найбільшим їхнім скарбом і в якому вкладена вся їхня історична доля. Якби вони розуміли ту долю, вони були б назвали українцями (окраїнцями, с. т. що живуть на краю держави) не себе, а власне москвинів. І opus pгоbandі москвини були би примушені доказувати, що і вони також є руські» (А. Салтиков. «Две Расіи»). Лише А. Салтиков не сказав, що москвини ніколи не доказували, але завжди наказували, коли мали силу. Коли ж сили не мали, то крали, не турбуючись ніякими доказами.

«Національне ім'я є **голосом предків**, яким вони промовляють до нащадків; виховують в них історичну пам'ять і самоповагу. Національне ім'я в'яже людей в національний моноліт, що стає внутрішньою і зовнішньою **силою**, яка творить історію і культуру. Зв'язок нації зі своїм національним іменем не є лише формальний; він є духовий насамперед. Національне ім'я є основою національної моралі, є її школою. Патріотизм – ця одна з найвищих категорій національної моралі – є зв'язаний нерозривно з національним ім'ям» (С. Шелухин. «Україна – назва нашої землі»).

Величезний злочин зробила Україна тим, що не знайшла в собі сили охоронити від крадіжки москвинами нашого споконвічного – щонайменше понад 3000-літнього національного імени РУСЬ. За цей страшний злочин тяжко, але справедливо покарав нас Бог. Наслідки цього гріха спокутуємо понині. А нині вже запізно повертатися до імени Русь. Запізно, бо ми той страшний гріх вже спокутували. Тяжко спокутували! Дуже тяжко! Не було і нема ані одного

народу в світі, який пролив би за своє національне ім'я бодай одну тисячну тої кількості крові, що її пролили українці за своє. Мільйони українців, українок, українських дітей, навіть немовлят загинули виключно з тої причини, що мали це – найсвятіше для них по імені БОГ – ім'я Україна. Жодна нація не принесла ані одної мільйонної частини тих жертв на вітвар свого національного імені, як наша. І тому все, що з цим іменем зв'язане: блакитно-жовтий прапор, Володимирів тризуб, Свята Кров Героїв, що щедро – аж надто щедро – їх скропила, – все це є внутрішніми, невід'ємними первнями імені Україна. Є нашим найбільшим по Бозі Святе Святих.

«Ім'я УКРАЇНА має в собі магічну силу. Мільйони вмирили з іменем УКРАЇНА на устах. Це ім'я є повне глибокого **внутрішнього ЗМІСТУ** і чарівної сили. Воно **дихає свободою, шляхетним лицарством, мораллю, героїзмом, християнською добротою і любов'ю**. Це ім'я **НІКОЛИ НЕ БУЛО ІМ'ЯМ ПОРАБОТИТЕЛЯ**. Навпаки, Україна від сивої давнини і понині боролася і бореться за **СВОБОДУ**» (С. Шелухин. «Україна – назва нашої землі»).

І не лише за свободу, але і за ще щось **далеко більше** – **ЗА ПЕРЕМОГУ НА ЗЕМЛІ ЗАКОНІВ ТЕСЛІ З НАЗАРЕТУ – СИНА БОЖОГО**.

«Всі слов'янські народи національну свою назву, своє національне ім'я мають в **ІМЕННИКОВІЙ** формі, с. т. ХТО. Напр., українець, поляк, серб, хорват. Навіть азійський, але послов'янщений нарід болгари. Це вказує на психологію **вільної** людини, на почуття **власника**, що вважає себе **підметом** (суб'єктом), а не чиеюсь річчю (об'єктом). Москвини ж від світанку їх історії і по сьогоднішній день виростали і виховувалися в атмосфері рабства; вони не були ХТО, але завжди були **ЧИЙСЬ**; були **річчю**, яка комусь належала; мужик належав дворянинові, дворянин належав цареві. Та найголовніше, москвини самі визнавали цей принцип з почуттям гордості: підписувалися завжди «раб твій Івашка». Московська ж абціна (переназвана тепер на соціалістичний «колгосп») остаточно вбила у москвина ідею і почуття власності. Сам москвин не дивився на себе, ХТО він є, а лише **ЧИЙ** він є.

Ця психологія і світогляд москвина відбилися, як у дзеркалі, у крадіжці ним нашого національного імені «русин». Крадучи його у нас, москвин не міг його психологічно прийняти в іменниковій формі (хто) і прийняв у прикметниковій формі (чий) – «руській» (В. Косаренко-Косаревич). Наше ім'я **РУСЬ** украв Пьотр І в 1713 році, наказавши вживати його в перекрученій формі «Расія», «рус-

кій» на означення Московської імперії і москвинів. Найстарша писана згадка про ім'я «Україна» є з 1187 року (в Іпатському літописі), с. т. 750 років тому. Очевидячки, воно існувало довго перед записом до літопису». Ім'я ж «Расія», «руській» існує лише від 1713 року, с. т. лише 250 років. Отже, навіть формально, в документах, ім'я «Україна» є в три рази **СТАРШЕ** за ім'я «Расія».

Варварська, деспотична Московщина примусила нас занехати своє старезне ім'я Русь і відновити також старе і також національне ім'я Україна. Тепер ми вживаємо лише ім'я Україна, але це не значить, що цим ми втратили право власності на ім'я Русь. Хоч його ми і не вживали, але воно лишається **НАШОЮ** власністю, і, крім нас, українців, не має права його вживати, хоч би й у перекрученій формі «Расія», «руській».

Ми не визнаємо крадіжкі москвинами Київської доби нашої історії і кажемо москвинам, що вони не мають найменшого права до неї. Москвини цілком слушно нам відповідають: «Неправда ваша. Ми, москвини, маємо право на Київську добу, бо ж **ВИ САМІ** визнаєте нам це право; а доказом на це є факт, що **ВИ САМІ** називаєте нас, москвинів, «росіянами», а нашу державу чи край – «Росією». А як визнаєте нам право на ім'я Росія, то тим самим автоматично визнаєте нам право на **ВСЕ**, що з тим іменем пов'язано, отже, і на Київську добу. Так! москвини мають рацію, бо ж це логічно і обосновано. Питаємо: а де ж наша національна свідомість? Де ж наша боротьба проти московської узурпації, проти московської брехні, проти московського поневолення? **ЧОМУ** москвини відмовилися від свого цілком пристойного і гарного ім'я «Московія», ми знаємо. Але чому **МИ**, українці, відмовляємось від імен «Московщина», «московський», «москвини», а натомість називаємо їх «росіяни», «Росія», «російський», с. т. визнаємо їх право на украдене нами наше добро?

Щось не в порядку в нашій голові, а точніше – в нашій **ДУШІ**. Знаємо, що москвини мають стільки прав на ім'я «росіяни», скільки і на ім'я «французи» чи «японці», але **ВЖИВАЄМО** ту шахрайську назву, а тим самим автоматично **ВИЗНАЄМО** право москвинів на **НАШЕ** прадавнє ім'я. А звідси є лише один крок до визнання їхнього права і на нашу історію та культуру; до визнання «братства» обох народів. А далі лише два кроки до спочатку культурної, потім економічної і нарешті політичної федерації, яка – як уже показала вся наша і московська історія – автоматично перейде в... **СССР** під якоюсь новою назвою. І справді, маємо **ВЖЕ** симптоматичний факт, що

назву «Росія», «росіяни», замість «Московщина», «московський» вживають залюбки, навіть **виключно** всі наші явні і скриті МОСКВОФІЛИ, від советської преси починаючи через іммігрантську соціалістичну, «демократичну» аж до т. зв. УВАН включно. Гірше того! Навіть у націоналістичній пресі читаємо на одній сторінці Московщина, москвини, а на другій Росія, росіяни. Навіть читаємо вже цілковито неграмотне безглуздя – «російський нарід», «російська мова». Граматично Московську імперію ще можна назвати «Російською імперією», бо походить від слова «Росія». Але виводити «російський» від слова «руській» – це вже справді шедевр нашого москвофільського лакейства. Бо ж «російський нарід», «російська мова» семантично означає буквально «імперський нарід», «імперська мова». Ну, а логічно з того українська мова – провінційна, а український нарід – плем'я московського. Чого ж протестуємо, коли чужинці такими нас вважають?» (за: В. Косаренко-Косаревич. «Московський сфінкс»).

Навіть ще гірше! На означення теперішнього московського державно-національного (властиво націоналістичного) імперського уряду ССРСР вживаємо термін «советський» чи «большевицький», с. т. зводимо проблему до рівня лише політичної партії, іншими словами – до рівня ВНУТРІШНЬОЇ справи Московської імперії.

Де ж та широко рекламована наша національна свідомість? Де ж **український** націоналізм? На урочистих імпрезах, чи на папері «борімося і йдемо проти течії» і т. п. **фрази**, а фактично йдемо покірненько за мотузком московського бажання закріпити крадіжку нашого імені; фактично пленяємось за москвофільською течією. Борці за Незалежну не мають громадської мужности (чи, просто, досить розуму) скинути з себе, зі своєї душі рабську, духову залежність. Скільки-то чуємо на Шевченківських академіях гарячих закликів виконувати заповіді нашого національного пророка, наслідувати його! А чому ж ті гарячі промовці чи письменники **самі** його не наслідують? А він **НІКОЛИ** не вживав «Росія», «російський». **ЗАВЖДИ** «Московщина, московський, москаль». А він жив у Петербурзі серед москвинів, і за його часів назва «Расія», «расійській» на означення Московської імперії та москвинів була вже поширена і прийнята всім світом, включно з «любезними земляками». Всі визнали і прийняли, а **Він не визнав і не прийняв**. Чому?

Бо хоч і був кріпаком, засланцем у кайданах, але не **БУВ ДУХОВИМ РАБОМ**.

А ми?

СПОКОНВІЧНА УКРАЇНА

Людський рід почав народжуватися десь близько одного мільйона років тому. За тих часів північна і середня Європа була вкрита вічним льодовиком. Тоді з Атлантийського океану дули стало на схід теплі, насичені вогкістю вітри, а від змішування їх з холодними північними вітрами випадало дуже багато дощів на південнім сході Європи (в Україні), в північній Африці та Малій Азії. Підсоння на тому обширі було гаряче, і це разом створювало ідеальні умови для розвитку рослинного життя, а за ним і тваринного, включно з людиною. Перед останньою війною в Сагарі, в місцевості Тасила, знайшли засипані піском камінні будови, що на їх стінах було багато малюнків. Там намальований степ з озерами, в яких хлюпаються гіпопотами; в степу пасуться отари буйволів, що їх доглядають пастухи. Ці руїни і малюнки походять з 7000 р. до Р. Х. і, напевно, зображують життя тодішньої Сагари. По війні в Сагарі знайдено величезні поклади нафти та газу – значить, колись там був величезний праліс.

На згаданому обширі був справжній рай для людини. Отже, біблійна легенда про первісний рай має реальні наукові підстави. До того райського терену належала і наша Україна, за винятком хіба північної частини. Льодовик (четвертий) доходив лише до північних кордонів сучасної нам України.

Людський рід почав розмножуватися в кількох місцях нашої планети, але переважно гинув. Але він не пропав на окресленому вище обширі, бо більшість його – в тому числі і велика частина України – не западала під воду за часів останніх геологічних катаклізмів, як це було з більшістю світового суходолу. Ось чому з України знайшли кістяки первісної пралюдини з-перед 25–40 тисяч років. Про одне з таких катастрофальних занурень світового суходолу під воду оповідає Біблія, а вона каже, що ковчег Ноя приземлився на Кавказі, на горі Арарат. Отже, і ця легенда, має основи.

Та льодовик не стояв нерухомо. Протягом тих мільйонів років він щонайменше чотири рази то відступав на північ, то знову насувався на південь. Це спричинювало в Україні то велике потепління, то велике похолодження підсоння. Очевидячки, люди тікали від холоду до теплішого півдня, і, таким чином, частина населення України заходило аж до Малої Азії та північної Африки. Але головна

маса населення України все ж лишалася вдома, ясна річ, вибираючи найбільш пригожі, тепліші місця для своїх осель.

До тих великих коливань температури все життя – рослинне, тваринне і людське – мусило якимось пристосуватися, щоб не загинути. Все, що не могло пристосуватися, – гинуло. Найлегше пристосовувалися рослини (шляхом селекції); вже далеко тяжче пристосовувалися тварини, і багато їх родів вигинуло (напр., мамут). А найтяжче було пристосуватися людині. Тварини мали прудкі ноги, пазурі, ікла, крила, вовну. Порівнюючи з ними, людина була обеззброєна і безпорадна і була би загинула, якби Творець був не дав їй розум, більший за тваринячий.

Первісна людина інстинктивно гуртувалася з собі подібних спочатку в родині, потім у роді. Вона вже тоді розуміла, що лише гуртом можна оборонитися від великого хижого звіра чи забити його на їжу. А зробити щось гуртом можна лише, координуючи зусилля кожного члена гурта, під одною командою, якимось порозумівшись між собою. Так народжувалася мова і первісні форми спільної акції. Із зміною підсоння змінювалися рослинне, а за ним і тваринне царство. Змінювалися джерела їжі, і первісна людина **примушена була напружувати** свій розум, щоб винайти нові способи, нове знаряддя для здобування їжі і охорони від холоду. **Людина примушена була думати і видумувати.** Так розвивалися людський розум, мова, форми суспільного життя. Коротко, первісна людина ставала на шлях цивілізації.

На південь від України, за Чорним і Середземним морями, зміни температури не досягали, і тому там не змінювалося рослинне і тваринне життя, отже, не створилися умови, що **примушували** первісну людину там напружено думати, **прискорювати** розвиток розуму, мови, форм суспільного життя; коротко ті умови там не прискорювали цивілізації. Там людина і далі жила старим, безжурним первісним життям. Таким чином, повстав надзвичайної для майбутности ваги факт, який дуже вплинув на долю Європи в наступних тисячоліттях.

На півдні **занадто** багате рослинне і тваринне життя фактично гальмувало (до епохи посух) розвиток первісної людини й її цивілізації, бо ж надмір споживи і тепла не стимулював його, не примушував людину до **боротьби** за існування. На півночі ж занадто великий холод від льодовика взагалі вбивав всяке життя або щонайменше його задержував і тим не спричинив розвиток там цивілізації.

Південно-східний кут Європи в польодовій добі опинився поміж цими двома скрайностями. В Україні підсоння не було таке надто тепле, що розніжує людину, а також не було і надто холодне, що вбиває життя. Таким чином, українське підсоння, **чергування літа і зими** СТИМУЛЮВАЛО зріст активності первісної людини, зріст її розумових здібностей і загартувало фізично. Не надто тепле і надто холодне підсоння України та чергування зими і літа дуже **сприяло вихованню енергійної, ініціативної людини, БОРЦЯ і ТВОРЦЯ цивілізації**. Отже, з усієї Європи лише в Україні створилися ОПТИМАЛЬНІ умови для розвитку здорового фізично і морального, енергійного, загартованого народу та **оптимальні передумови для розвитку цивілізації і культури**. Іншими словами, В УКРАЇНІ ЗАРОДИЛАСЯ І ПОЧАЛА РОЗВИВАТИСЯ ЄВРОПЕЙСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ І КУЛЬТУРА. Це сталося ще ПЕРЕД зародком старовинних цивілізацій Малої Азії та Єгипту.

Отже, бачимо, що люди, які заселявали тоді територію теперішньої України (властиво далеко більшу) і яких ми маємо повне право назвати (бо ж вони були автохтонами) **прарусами, ВИПЕРЕДИЛИ** всіх європейців (якщо тоді вони там існували) в культурному поступі на **кілька тисяч років**. Це дало нашим прашурам **величезну перевагу** над іншими народами, бо ж цивілізація, хоч би й примітивна, подесятерила їхні сили і шанси вижити в боротьбі за існування. І справді, вони скоро розмножилися в такій мірі, що заселили величезні простори сточища Середземного моря.

Внаслідок зміни нахилу осі нашої планети льодовик в Європі почав танути і відсуватися на північ. Це спричинило зменшення північних вітрів, і тому західні вітри, що несли вогкість на схід, ту вогкість не конденсували, с. т. не приносили дощів. В північній Африці та Малій Азії почалися великі посухи; рослинність вигоріла; утворилися великі піщані пустелі, і люди могли жити лише в долинах великих рік, як Ніл, Євфрат і т. п. Часи, коли диких зернових рослин було подостатком, минули, і людина примушена була навчитися їх сіяти. В долині Нілу навчитися тому було легко, бо після розливу Нілу лишилися широкі береги, вкриті родючим, мокрим мулом; вистачало лише кинути зерна в той намул і зібрати врожай. Зароджувалося рільництво.

Коли минули «райські» часи в Малій Азії та Африці, а поширилися пустелі, вся людність не могла вже там вижитися, і тому частина мусила емігрувати до сусідніх країв, у тому числі і до України. Вони принесли в Україну рільниче знання, а в той час люди

в Україні вже освоїли дикого вола і плекали худобу. Повсталала можливість орати, і на багатющому українському чорноземі розвинулося і пишним квітом розквітло рільництво **тисячі років РАНІШ**, як у цілій Європі. Пригадаймо також, що новопришельці – це ж були нащадки тих людей, що колись втікли з України від льодовика до Малої Азії та північної Африки, **с. т. належали до того самого народу, що жив в Україні.**

По цих первісних переселеннях племен цього народу, пізніш на тому терені було багато пересувань багатьох народів, які називалися різними іменами, але більшість тих народів мала багато ознак спільного походження від якогось одного пранароду. Якого?

Вже кілька століть науковці цілого світу сушать собі голови питанням, де зародився людський рід та звідки походять європейські народи? Колиски європейських народів науковці шукали всюди, крім у самій Європі.

Головним джерелом відомостей про походження людини і народів є археологія, порівняльне мовознавство, антропологія взагалі. Ці науки є ще молоді, ще не знайшли багато чого, що сховане в землі. Поки що знайшли ніби дві лінії людського роду: старолюдську (палеантропічна) і новолюдську (неоантропічна). Кістяк старолюдської людини з часів передльодової і льодової доби (30000–25000 років) знайдено в Азії, т. зв. пекінська та явська пралюдина, і в Європі, т. зв. гайдельберзька та неандертальська пралюдина. Кістяк новолюдської лінії знайдено в Малій Азії, т. зв. Канамська пралюдина, та в Англії, т. зв. пілтдавнська пралюдина. Старолюдська лінія не витримала умов життя льодової доби і десь 25000 років тому вимерла. З лінії новолюдської вижила в Малій Азії канамська пралюдина і, розмножившись, розселилася (десь близько 25000 років тому) по північній Африці, Індії та Європі, вже як розвинена справжня людина. Так у загальному вчить сучасна антропологія.

Отже, більшість науковців (не всі) кажуть, що біла раса утворилася в Ірані та Індії і тому назвали її індоєвропейською (німці називають її індогерманською). З Індії та Ірану племена тої раси мали б емігрувати до Європи і закласти там основи європейських націй. Європейські науковці, творці і прихильники цієї теорії, шукали для її обґрунтування археологічних доказів в Ірані та Західній Європі, **с. т. на обидвох кінцях шляху з Ірану до Західної Європи, а на середині того шляху – в Україні не шукали.** А той шлях йде **через** Україну, бо ж морем дикуни не могли дістатися з Ірану до Західної Європи, не вмючи будувати тоді кораблів.

Археологи знайшли в Ірані 30000-річний кістяк людини (*homo sariens*) і зробили його родоначальником білої раси. Але українці знайшли (пізніше) і в Україні (в Криму) 30000-річний кістяк *homo sariens*, а в Києві ще старіший (40000 років). Чому ж ці українські гомо сапієнс не могли бути родоначальниками білої раси? Чому саме іранський міг, а український не міг? В Україні в післяльодовій добі створилися оптимальні умови для росту і розвитку людности, а в Ірані умови не сприяли розмноженню людей, бо вже тоді поширювалися там посухи, а крім того, Іран – це гориста високорівня, яка зовсім не сприяла розвитку рільництва, а рільництво ж є найголовнішим стимулом цивілізації, а з нею і росту народу. В Україні ж рільництво мало умови для свого розвитку **найліпші в світі**. За тих часів найбільшою перешкодою поширенню рільництва були ліси. Вся Європа й Індія були тоді вкриті великим пралісом. Зрубати дерево (та ще й велике) кам'яною сокирою надзвичайно важко. Ґрунт південної України складається з кількадеметрового підґрунття лесу (лес – навіяна дрібнозерниста, вапнувата глинка), а на лесі ліс не росте, хіба в ярах та річкових долинах. Натомість на лесі надзвичайно добре росте збіжжя. Отже, в Україні первісна людина не потребувала вирубувати праліс, а мала готовий до орання степ, с.т. в Україні були ідеальні умови для рільництва, а з ним і для розросту людности і розвитку цивілізації. І справді, археологія аж дуже ясно показала, що тоді в Україні жив дуже великий нарід.

За індо-іранською теорією, бідні іранські дикуни, озброєні лише камінною зброєю, мали б мандрувати **пішки** (ані кораблів, ані возів з кіньми вони тоді не знали) тисячі кілометрів з Ірану через Україну до Західної Європи. А чому ж не міг мандрувати до неї **сусідній народ з перелюдненої України**? Звичайна логіка каже, що так, мабуть, і було, с. т. первісний, вже цивілізований, енергійний народ України, розмножуючись цілком природно, розселювався на сусідніх землях. На яких? На північних не міг, бо там панували холоди від близького льодовика; на схід, далі за Волгу не міг, бо за Волгою був сухий, солонцевий, голий степ. Лишалися південь і захід. За тих часів шляхами були лише ріки та береги моря, бо вся Європа була вкрита пралісом. Отже, частина народу Праукраїни зайшла берегом моря до Греції та Італії, а Дунаєм до самої середини Європи. Вони і заклали там основи європейських націй. А вже значно **ПІЗНІШЕ** до тої праукраїнської основи влилися і з нею змішалися інші народи, яких прихід більш-менш відомий з писаних пам'яток (див.: E. Siever. «Comparative Philologie of the Aryan Languages»).

Так говорить логіка. А тепер її ПІДТВЕРДИЛА археологія своїм великим, епохальним для української науки відкриттям в Україні т. зв. трипільської культури. Трипільською її названо тому, що вперше її знайшли біля містечка Трипілья (недалеко від Києва), а в археології утвердився звичай називати археологічні знахідки іменем місцевості, де їх знайдено. Можливо, такий звичай добрий для місцевостей, які були заселені різними народами за різних часів. Україна ж була заселена від першопочатків донині одним і тим самим народом, і тому ту культуру справедливіше було б назвати «праруською новокам'яної доби». Навіть москвин проф. М. Ростовцев пропонував назвати її «праукраїнською». Початки трипільської культури сягають IV тисячоліття до Р. Х., і вона пишню розвивалася протягом повних 2000 років.

В Україні розкопано понад 1200 селищ прарусів трипільської доби. Наш археолог Л. Падалка ще перед I-ою світовою війною нарахував їх: на Київщині 435, на Волині 350, на Чернігівщині 150, на Полтавщині 90, але їх є значно більше; пізніше знайдено, напр., на Полтавщині понад 100, на Харківщині 120. Ті селища були окружені високими валами (часом понад 10 метрів височини), перед якими були викопані глибокі і широкі рови, а на валах стояв високий частокіл. Деякі з тих селищ були дуже великі, вони, мабуть, були городи – міста. Напр., на р. Воркслі селище займало 4400 гектарів. Також великі селища Немирівське на Поділлі, Більське на Полтавщині, Ковалихи під м. Сміла, Хмільне, Мотронівське, Пастирське на Київщині та інші. Крім городищ, на Полтавщині, а особливо на Київщині та Поділлі тягнуться без перерви на сотні кілометрів високі земляні вали. Вони побудовані в дві, а місцями і в три лінії на декілька кілометрів одна від одної. Разом довжина їх виносилася близько 2000 кілометрів. Характер їх показує, що вони були побудовані проти якогось зовнішнього ворога. Загальний план і довжина їх вказує, що цю величезну систему оборонних валів планувала і будувала **центральна**, найвища влада – уряд, с. т. що тоді (5000 років тому) в **УКРАЇНІ ІСНУВАЛА ВЕЛИКА ДЕРЖАВА**. Цього **ПРЕВАЖНОГО** для нашої історіософії факту не сміємо забувати, читаючи далші розділи цієї книжки. **П'ЯТЬ ТИСЯЧ РОКІВ ТОМУ ПРАУКРАЇНСЬКИЙ НАРІД ВЖЕ ЗОРГАНІЗУВАВ СВОЮ ВЕЛИКУ ДЕРЖАВУ**. Тоді в Західній Європі не було **ані одної** – навіть маленької – держави.

Найстарша відома науці держава Єгипет повстала десь близько 5400 років тому; в Месопотамії – десь близько 5100 років тому;

в Індії значно пізніше. Матеріальні докази (кам'яні будови, ієрогліфи) існування їх схоронилися (хоч і в руїнах) до наших часів, і тому увага цілого наукового світу була звернена на вивчення тих держав. В Україні каміння не лежить на поверхні, як в Єгипті чи Малій Азії, а сховане під землею, а крім того, було багато будівельного дерева. Отже, цілком природно, єгиптяни будували з каменю, і їхні будови не зігнили і не згоріли, а українські, будовані з дерева, зігнили. В Малій Азії вліті страшна спека. Ассирійці писали на кавалках м'якої глини і висушували їх на гарячому сонці; вони схоронилися. Праукраїнці писали на дерев'яних дощечках – вони погнили. Схоронилося лише те, що не гниє і не згорає (глиняний посуд, металеві речі). Дослідивши ці залишки та сліди нашої прамови і культури в інших народів, проф. С. Пігот пише:

«Коло 2000 років перед Р. Х. існувала велика федеративна держава на просторі України і далі до Туркестану. На всьому цьому просторі ми бачимо одну й ту саму культуру. Ця одність культури на такому великому обширі вказує на існування культурного центру – столиці та великих осередків промислових. У тій державі панувала одна мова, на що є докази в історичних документах, знайдених в Малій Азії» (S. Piggot. «Prehistoric India»).

Наш проф. В. Щербаківський каже, що «кераміку гальштадського типу і труни з нею знаходимо в могилах по всій Україні: за Карпатами аж до Альп та скрізь по Дунаю. Це вказує, що за залізної доби на всьому цьому просторі існувала та сама культура, та сама віра і ті самі люди» («Формація української нації»).

Трипільські селища лежали одне від одного за 2–5 кілометрів (значно ближче, як сучасні села), отже, тодішнє населення України було густіше за сучасне, було перелюднене. Іншими словами, трипільці були дуже великий народ.

Про трипільську культуру проф. О. Повстенко пише так: «Пишна і барвиста трипільська культура розквітла в Україні в часі від IV до I тисячоліття перед Р. Х., і була, в порівнянні з тогочасними культурами сусідніх теренів творчою оазою всієї Європи та Євразії, запліднивши при тому своїм могутнім впливом не лише ближчі, але й далекі периферії: Малу Азію, Балкани, Придунайщину. Маємо вже достатні докази твердити, що високорозвинена, осіла, рільнича трипільська культура Праукраїни з її кількатисячолітньою безперивною традицією є цілковито відмежована праісторичною прірвою від Польщі і Московщини, в якій сліди рільництва не сягають глибше за IX ст. після Р. Х. Поліхромна оздоба трипільської

мальованої кераміки вражає своїм високоестетичним смаком і тонким почуттям ритму... В орнаментатії трипільського посуду також вперше виступає характеристична меандрова спіраль; її знаходимо також і в грецькому античному мистецтві, але **далеко пізнішої** дати (значить, греки перебрали її від нас. – П. Ш.). Техніка випалу була надзвичайно висока. Є посуд подивугідної тонкості (до одного міліметра!), а дзвінкий, як високоякісна порцеляна. Надзвичайно багатий геометричний орнамент справедливо викликав свого часу велику сенсацію серед істориків культури і мистецтва. Ще ні в одній знахідці неолітичної доби **в цілому світі** досі не знайдено такої розкішної і виразистої орнаментатії, як в оздоблених предметах мізинського скарбу» (Мізинь – назва одного з трипільських селищ. – П. Ш.) (О. Повстенко. «Історія української культури»).

Пригадаймо, що і за часів Київської імперії українські ювелірні вироби – особливо емаль – славилися по всій Європі, а за Гетьманської доби Україна мала високорозвинену порцелянову індустрію, яку цілковито знищила Катерина II та її наступники. І попри те знищення, наші гончарі виробляли аж до 1917 року високомистецький і надзвичайно доброї якості глиняний посуд. По 1917 р. цей наш промисел остаточно донищили «найдемократичніші» москвини.

Знайдено також відтиски **дуже тонкої** тканини, що її виробляли трипільці та частини ткацьких верстатів. Значить, трипільці мали добре розвинену ткацьку індустрію. А це ж було за часів, коли люди Західної Європи одягалися лише в звірячі шкіри.

У трипільських селищах знайдено і рільничий реманент: камінні та рогові мотики, кістяні та крем'яні серпи, зернотерки. Знайдено в їхніх хатах: пшеницю, просо, ячмінь, жито. Мали вони і рогату худобу: воли, корови, вівці, а також і свині. Отже, наші праруси трипільської доби були культурними рільниками 5000 років тому. За тих часів люди Західної Європи були на далеко нижчому рівні цивілізації – були ще лише кочовиками-мисливцями, а прамосквини були цілковито дикунами: живилися корінцями, мушлями, равликами, їли сиру рибу, жили в ямах, як звірі, були людожерами.

Трипільці жили в добре збудованих **кількакімнатних** хатах. Їхні хати мали печі і КОМИНИ (перша англійська вістка про комини в Англії є з 1311 року, отже, ми мали комини на **кілька тисяч років раніш**, як англійці). Праруси трипільської доби будували свої хати 5000 років тому так, як будують наші селяни тепер, с. т. ставили стовпи, між стовпами робили стіни з плетеного пруття, чотири-схилий дах покривали соломою чи очеретом; долівку мастили

кількома верствами глини; будували сіни. В середині хати також повна подібність: велика піч з лежанкою, біля печі полиці на горшки, під стіною місце на великий посуд для зерна, муки тощо і зерно-терка: Стіни хати були розмальовані зовні і всередині з надзвичайно тонким смаком різними кольорами. Особливо гарні орнаменти були в середині хати, зокрема, на печі. Звичай декоративно розмальовувати печі дожив в Україні аж до 1917 року, поки «прагресівніє» москвини не винищили наших хат, **щоби не впадав в очі людям надто яскраво виявлений доказ ВИЩОСТИ** наших селян над «старшобратнім» дикуном з його чорною від диму (бо коминів не знали аж до XIX ст.) і бруду, смердючою «ізбою». Мали трипільці також і «писанки» і вживали їх так само, як ми вживаємо нині в релігійній культурі. Мали вони також і вишивані рушники, якими прикрашали зображення своїх богів, як і ми нині наші ікони. Орнамента їхнього мальованого посуду є така самісінька, як і орнамента наших гончарів XX ст. А судячи по тому, можна твердити, що їхні дерев'яні різьби були, мабуть, такі ж, як у наших гуцулів тепер. На жаль, їхні дерев'яні вироби погнили і не дійшли до нас... «Хоч за тих 5000 років, що відділяють нас від високого мистецтва наших прапредків-трипільців, і на наших українських землях багато чого змінилося, але український народ, переживши всі зміни за цей величезний час, зберіг свою етнічну спорідненість із стародавньою людністю Праукраїни. Донині українські жінки з неперевершеною майстерністю розмальовують свої хати, комини, печі тощо. В українському килимарстві, гончарстві, дереворізб'ї, вишивках і писанках знаходимо дуже багато геометричних і рослинних орнаментальних мотивів, які виразно нагадують орнамент палеолітичної та неолітичної доби в Україні. Трипільська культура спричинилася також до зародження античного мистецтва» (Греції. – П. Ш.) (О. Повстенко. «Історія української культури»).

«Найстарші фази трипільської культури поширені на Наддніпрянщині, а пізніші мають зв'язок з культурами Дунаю, Балкан, Малої Азії та Кавказу, показуючи цим напрям ширення впливу цієї культури в Україні на південь за часів 1500–2000 років перед Р. Х., с. т. за часів легендарного переселення племен Гелади» (П. Курінний. «Трипільська культура в Україні»). «Трипільська культура поширилася на Балкани та Егейське море і спричинилася до постання егейської та мікенської культур, що стали основою великої античної культури Греції» (В. Січинський. «Історія українського мистецтва»).

Трипільці були релігійним народом. В їхніх хатах знайдено жертovníки у формі хреста під вікном, поставлені так, щоб в певний час дня промені сонця падали на нього. В хатах знайдено глиняні статуетки жінки. Це означає, що трипільці мали культ богині Великої Матері, що у всіх народів рільничої культури пов'язувався з землею.

Епітет «земля – мати» зустрічаємо лише у народів дуже старої рільничої культури. В культурах мисливського, кочового походження нема ані натяку на подібний епітет. Не мають для землі епітету «мати» всі європейські народи, крім слов'янських (москвини не є слов'яни). В Україні епітет «земля – мати» надзвичайно поширений. Українці називають землю навіть «святою» і побожно її цілують. Емігруючи з України до чужих земель, українці беруть з собою грудочку української землі, яку бережуть, як найбільшу свою святош, і кладуть її до своєї труни. Таке ставлення сучасних українців до землі вказує на дуже глибокі корені культу землі-матері; вказує, що наші пращури-трипільці культ богині Великої Матері пов'язували з культом Матері-Землі. Як далі побачимо, властиво це був один нерозривний культ богині Землі-Матері. Москвини не лише не мають якогось хоч би приблизного натяку на епітет «земля-мати», але, навпаки, ненавидячи рільництво, перенесли ту ненависть і на саму землю. Їхній вираз «Матушка-Русь» означає у них «Русь-ДЕРЖАВА», а не «Русь-земля».

Найліпший трипільський посуд (вази) та фігурки богині-матері знайдені в руїнах більших трипільських будов (часом дуже великих); там знайдено багато ваз з рештками вареного збіжжя. Мабуть, це були храми. Ще й тепер (до 1930 р.) в Україні після панахиди родичі небіжчика роздають присутнім по ложці вареного, солодкого рису. Мабуть, це саме робили і трипільці.

«Народ, що жив в Україні у VIII ст. до Р. Х., грецький історик Геродот називав «гіпербореї». Він оповідає, що дві гіпербореїські дівчини в супроводі п'ятох мужів (очевидно, почесна охорона) принесли дари на острів Делос у святиню богині Артеміді. Із слів Геродота можна догадатися, що ті дари були обжинковими вінками пшениці, овочі та інша пашня, що звичайно приносяться в жертву богині врожайності. (В Україні за наших часів приносили на Спаса до церкви пшеничні та житні вінки і овочі, щоб їх посвятити). На знак пошани до плодів землі дівчата принесли ті дари ПІШКИ. Якщо дівчата – і то в супроводі лише п'ятох мужчин – могли по жнивах прийти аж до острова Делос і повернутися додому перед зимою,

то це вказує, що між Україною і Грецією в VIII–VII ст. до Р. Х. були добрі і тісні зв'язки релігійні, що віра та боги або були ті самі, або дуже близькі, бо ж інакше гіпербореї не приносили б дарів грецьким богам» (В. Щербаківський «Формація української нації»).

Протягом своєї історії кожна європейська нація пережила не одну і не дві інвазії, окупації чужими народами. Ті окупанти лишили сліди – часом глибокі – на тих націях, іноді навіть змінюючи культуру і характер підбитого народу. Яскравим прикладом є англійська нація. Та ні одна з європейських націй не пережила й одної десятої тої кількості інвазій, що їх пережила Україна. Від сивої давнини за 2000 років до Р. Х. і ціле перше тисячоліття після Р. Х. через Україну переходили один за одним східні народи, прямуючи на захід. Вони затримувалися в Україні на довший чи коротший час. Гуни, болгари, авари, угри, хозари, печеніги, половці, турки, татари та інші лишили свої сліди і на українському народі, але ті сліди є дуже незначні; всі вони разом НЕ ЗМІНИЛИ ані характеру української культури, ані характеру української нації. Від трипільської доби аж до наших часів – а це ж **5000 років – українська культура, а значить, і її творець – Українська нація ЛИШИЛАСЯ НЕЗМІННОЮ, ЛИШИЛАСЯ ЩИРО УКРАЇНСЬКОЮ.** Цей факт є для нас фактом НАДЗВИЧАЙНОЇ ваги, бо ж він ясніш ясного вказує, що ми, українці, і **ЛИШЕ МИ** є законними спадкоємцями – і то в простій генеалогічній лінії – **ВСЬОГО** того, що було і що є в кутку Європи, що його називають тепер **УКРАЇНА.**

А той факт, що протягом **тисячоліть** несила була нікому змінити української культури, також ясніш ясного вказує, що наша культура має надзвичайно глибокі корені в українському народі; вказує, що наша культура має величезну силу асимілювати, українізувати чужі культурні первні, не піддаючись сама впливам чужих культур. Коротко, цей факт вказує на **ВИЩІСТЬ** української культури.

Її зродив, її творив, її збагачував наш народ протягом більш як 10000 років, від первісної людини починаючи. Ця старезна культура і все, що вона **створила, є власністю УКРАЇНЦІВ І ЛИШЕ українців**, отже, і **ВСЯ** історія південно-західного кутка Європи за **ВСІХ** її періодів: трипільського, скитського, сарматського, аланського, київського, байдуже, як їх називають чужинці. Ми є власниками цього кутка Європи вже 25000 років, і його історія є **НАША**, українська, історія, а більше **НИКОГО.** І тому називати періоди, доби нашої історії (і праісторії) і ті племена, що заселявали цей **НАШ** обшир землі, маємо право **ЛИШЕ** ми, українці, і називати так, як **МИ** хочемо, бо ми є власниками всього цього нашого добра.

Повторюємо: український нарід нізвідки не приблукав на Україну (як інші європейські народи до теперішніх своїх країв). В Україні зародилася первісна пралюдина кількасот тисяч років тому. Та пралюдина розвинулася в людину homo sapiens на тій же Україні десь 25000 років тому. За тих часів в Україні створилися дуже догідні природні умови для розмноження людей та росту їх цивілізації. В решті Європи таких догідних умов не було, тому пранарод в Україні розмножився скорше і більше, ніж в решті Європи; скоро виріс на **найбільший** нарід в Європі; створив найвищу тоді в Європі культуру вже в третьому тисячолітті до Р. Х. Трипільська культура є **ОДНОЧАСНА** з найстаршими культурами єгипетською та сумерійською і **СТАРШОЮ** за мікенську та егейську. Що більше! Трипільська запліднила мікенську та егейську (славну потім на весь світ давньогрецьку).

Бачимо, що наш пранарід **випередив** усі пранароди Європи на яких 2000 років. А ми, українці, є **БЕЗПОСЕРЕДНІМИ** нащадками того пранароду України; ми є автохтонами, тубільцями України від непроглядних часів, а не якимись прибудами. Це визнає навіть політичний ворог України – москвин, археолог В. Ростовцев (один з найбільших знавців нашої археології). Він каже: «Південна Росія (с. т. Україна. – П. Ш.) була споконвіку заселена автохтонним народом, якого володарі змінювалися, але він самий лишився незмінним аж до наших часів» («Античная декоративная живопись на Юге России»).

Живемо ми на нашій, своїй землі Україні споконвіку. Живемо вже сотні тисяч років, від пралюдини почавши, яка і народилася в Україні, і виросла на великий народ в тій самій Україні. Іншими словами, **УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД НЕ Є НІЯКОЮ ГАЛУЗЗЮ НІЯКОГО ПРАНАРОДУ.**

Більше того! Український народ **САМ Є ПРАНАРОДОМ**, з якого **вийшли інші народи**. Науковці-чужинці можуть видумувати які завгодно пранароди; можуть називати їх якими завгодно іменами (індоевропейський, арійський, праслов'янський і т. п.), можуть видумувати які завгодно теорії переселення – все це лишається **лише теоріями** (часто політично тенденційними). Проф. Р. Латам ще в 1854 році писав: «Санскритська мова є європейського походження, а в Азії внаслідок завоювання Індії слов'яно-литовцями, або русами, далеко перед Р. Х.» (R. G. Latham. «Ethnology of Europe»).

Пранарід України, будучи найбільшим тоді в Європі, найкультурнішим і перелюдненим в Україні, цілком природно розселювався на сусідні землі. Маємо повне право назвати цей нарід **ПРАРУСАМИ**, а не якимись теоретичними іменами: індоевропейці, арії,

скити, сармати, слов'яни тощо, бо ж він був споконвічним автохтонном землі, що споконвічно називалася РУСЬ. В міру його розмноження і з інших причин від нього відокремлювалися, емігрували до Західної Європи окремі його племена, які з бігом часу, втративши безпосередній зв'язок з матірним плем'ям та вбираючи до себе сторонні домішки, під впливом відмінного географічного й економічного оточення набували відмінних від свого плем'я рис, с. т. розвинулися в окремі європейські народи, в тому числі і т. зв. слов'янські. Іншими словами, не гіпотетичні індоєвропейці, але **праруси були батьками європейських націй**. Отже, **УКРАЇНА БУЛА МАТРІ'Ю ВСІХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ**, а не якоюсь сестрою чи братом. Ясна річ, Україна не була матір'ю (чи сестрою або братом) жодного **азіатського** народу, як, напр., московського. Між іншим, слово «слов'яни» не існує в жодній слов'янській **народній** мові, а це є доказом, що воно є штучним (можливо, чужим) новотвором. Іншими словами, ніякого «слов'янського» народу чи пранароду ніколи не існувало.

«В Україні, на Балканах, в польсько-чеському Шлеску обидві верстви: і панівна (трацька) і субстратна (трипільсько-гіперборейська) були ті самі і жили весь час без перерви від неолітичної доби донині; отже, зберегли фізично свою кров чистою до сьогоднішнього дня. Тому-то на цій території **праслов'яни і праукраїнці є те саме, а мова праслов'янська є праукраїнською**» (В. Щербаківський. «Формація української нації»).

У наступних розділах наведемо сліди прарусів в Європі та інших країнах. А це буде малюсенька частинка того, що ще не знайдено, бо ніхто ще не шукав. В Україні шукають москвини, і все, що знайдуть, забирають до себе в Московщину. Забагато бо лишилося в Україні мертвих свідків, які говорять живою мовою про неймовірно велику роль праукраїнців в історії людства. Москвини добре розуміють **політичне** значення цього, тому з такою запеклою ненавистю їх нищать, тим більш, що незважаючи на енергійні розшуки, вони не знайшли в Московщині нічого, крім аж надто примітивних камінних знарядь та куп людських кісток, порозбиваних, щоб дістати з них шпик, с. т. слідів своїх прапредків – лудожерів.

Прийде час, коли наша незалежна держава організує розшуки слідів прарусів і русів в Україні і поза нею. Не сумніваймося, що знайдеться тоді багато такого, що оберне сучасні теорії про походження націй і роль праукраїнців у світовій історії в безпідставні. Натомість покажуть **справжню** роль української нації в праісторії і історії людства. Роль таку велику, що тепер здається фантазією.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА СКИТСЬКОЇ ДОБИ

*Гомоніла Україна,
Довго гомоніла.
Довго, довго кров степами
Текла-червоніла.
Текла, текла та й висохла.
Степи зеленіють;
Діди лежать, а над ними
Могили синіють.
Та що з того, що високі?
Ніхто їх не знає,
Ніхто щиро не заплаче,
Ніхто не згадає.*

Т. Шевченко

Про наших прапредків, що жили в Україні в III – I тисячолітті до Р. Х., про т. зв. трипільців оповідає нам археологія. Про прапредків, що жили в I тисячолітті до Р. Х., т. зв. скитів, сарматів, антів, крім археології, оповідають також і писані пам'ятки: єгипетські гієрогліфи, асирійські, перські таблиці, арабські, грецькі та римські письменники. Найбільше відомостей про наших прапредків з I-го тисячоліття до Р. Х. подає грецький історик Геродот (484 до Р. Х. – 425 по Р. Х.). Геродот сам був у 450 році до Р. Х. в Україні, в місті Ольвія на Чорноморщині, і розпитував тамтешніх греків про народ, що заселявав тоді Україну. Та греки – як ми вже згадували – були людьми дуже зарозумілими і багато видумували неправди про негреків, бажаючи їх принизити у порівнянні до себе. Всіх негреків вони інакше не називали, як варварами. Докладніша аналіза писань Геродота виявляє чимало суперечностей та тенденційности – каже проф. А. Готшмід. Проте, писання Геродота подають чимало відомостей про Праукраїну, лише їх треба критично порівняти з іншими джерелами відомостей, що їх подає археологія та порівняльне мовознавство.

Наша історія є чи не найтрагічніша з усіх історій всіх народів. Досліди нашої культури вказують, що ми, українці, були колись найкультурнішим європейським народом, а етнографія вказує, що

і тепер наш народ є в багатьох відношеннях культурніший за деякі культурні народи. Археологія подає нам зразки культури наших прапредків, зразки такої високої і глибокої культури, що ми не віримо своїм очам. Наше народне мистецтво, наш фольклор, наша архітектура показують нам тисячі шедеврів краси зовнішньої і краси внутрішньої, духовної. А все, що ми тепер маємо, – це є лише **малесенька частинка** з того, що загинуло безповоротно у війнах, грабунках, пожежах, пљондрованнях, нищеннях, що їх пережила наша многотраждальна земля протягом не соток, але тисяч років своєї історії. А найбільше наших культурних скарбів знищили москвини (більше, як усі інші вороги разом).

Москвини протягом всієї своєї історії – від перших царів до сучасних диктаторів включно – кожну окуповану ними країну нещадно грабували, хапали все, що тільки знайшли; чого не могли вивезти до Московщини, нищили. По всій Україні розкидані тисячі могил наших прапредків і предків. Українці ніколи їх не порушували, не розкопували, бо вважали блюзнірством порушувати спокій небіжчиків взагалі, а тим більше своїх предків; боялися кари Божої за таку зневагу своїх предків. Безбожницький московський народ, що звик сам до зневаги, що звик зневажати самого Бога, по нашій Полтавській катастрофі кинувся шукати в наших могилах золото, срібло. Знайдені золоті та срібні речі – величезної для науки вартости – ті варвари перетоплювали, а всякі глиняні, шкляні, залізні речі величезної археологічної вартости із злобою нищили, бо то було для них «барахло» (непотріб). Так загинула безповоротно величезна кількість наших археологічних скарбів, свідків нашої великої, славної минувшини.

Пізніше московський уряд заборонив розкопувати могили, бо сам хотів пограбувати заховане там золото та срібло. Почали розкопувати наші могили московські «чіновніки» (урядовці). Пригадайте Шевченкову «Розриту могилу». А як ми вже говорили, московські урядовці були неперевершеними майстрами злодійської «науки». Якщо вони могли вкрати 45% грошей з державної скарбниці, то яку ж величезну нагоду красти мали вони, розкопуючи наші могили десь далеко в степу! Напевно, покрали 90% знайденого, відсилаючи до Петербурга 10% для замилення очей. Як уряд міг їх сконтролювати, коли весь уряд сам крав, від канцлера починаючи? Отже, крав і генерал, що керував розкопками, крали його помічники, крали робітники. Крали і перетоплювали, щоб скрити сліди. Ясна річ, ті урядовці не мали найменшого уявлення про наукову вартість зар-

жавленого заліза, побитого посуду, якихось там каменів з незрозумілими написами і т. п. Весь цей, на їх думку, непотріб вони кидали, перемішуючи з землею. Потім наші археологи познаходили в тих розкритих вже могилах чимало речей великої наукової вартости, звичайно дуже пошкоджених тими варварами.

По наполеонівській війні 1812 року в Московській імперії залишилися тисячі полонених французів. Багато з них дістали державні та інші посади. Так, губернатором Чорномор'я (Новоросії, як перекрестили його москвини) став французький граф de Langeron. Герцог De Richelieu, інші високоосвічені французи займали різні посади, напр., Dubois de Montrereux, Sabotier, R. Rochette, P. Dubrux. Французьким консулом в Одесі був високоосвічений А. Cousinery. Культурні французи природно звернули свою увагу на пишні руїни грецьких античних мармурових храмів, і вони почали археологічні досліді. Вони розтлумачили москвинам політичне значення археології, і тому московській уряд дозволив G. Blaramberg заснувати музеї в Одесі та Керчі. Також дозволив в 1859 році тим французам організувати «Імператарскую Археалагіческую Камісію». Цим французам ми завдячуємо, що наші археологічні скарби врятувалися від перетопки і переходять, хоч і не в наших (переважно в петербурзькому Ермітажі), все ж у музеях. Колись Україна забере це викрадене у нас наше добро.

Знахідки тих французів одразу притягнули увагу всіх європейських археологів. Приїхав німець F. Tiesenhausen, англієць E. Minns та інші. Французи пильнували археологічні знахідки в петербурзькому Ермітажі (щоб москвини і там не покрали) та їх досліджували. Проф. Е. Мінс зібрав ті досліді в своїй книзі: «Scythians and Greeks in South Russia», з якої ми тут дещо наводимо. Пізніше зацікавилися нашою археологією культурніші москвини, як, напр., граф О. Уваров, проф. Н. Кондаков, проф. М. Ростовцев та ін., звичайно привласнюючи нашу археологію собі, як і нашу Київську імперію. З українських археологів працювали: Б. Формаківський, В. Хвойка (відкрив трипільську культуру), Л. Луценко, М. Веселовський, Б. Ханенко, М. Макаренко, В. Щербаківський, М. Болтенко, І. Стемпковський, С. Гамченко, В. Данилевич, Ю. Сіцінський, Д. Яворницький, М. Біляшевський, П. Курінний, Я. Пастернак та інші.

В Україні розкопано сотні могил, а М. Ростовцев каже, що їх є тисячі. Назвімо лише кілька для ілюстрації. На Кубані: Майкопська, Келермеська, Маріїнська, Ульська, Костромська, Єлисаветинська (ці з VI–V ст. до Р. Х.); група Семибратська, Великі і Малі Близню-

ки, Васюринська, Анапська (ці з IV–III ст. до Р. Х.), Буєрова з III ст. до Р. Х., Кабардинська з II ст. до Р. Х., Зубівська та Армавірська з I ст. до Р. Х., Ахтанізівська, Воздвиженська, Ярославська, Тифліська, Усть-Лабинська, Сіверська (ці з II–III ст. по Р. Х.), Старомишастівська, Царська, Золота (IV ст.). Руїни міст: Фанагорія (тепер Тамань) з III ст. до Р. Х., Стратоклея (теп. Темрюк) з II ст. до Р. Х., Цукара (в гирлі Кубані). В Криму міста Німфем з V ст. до Р. Х., Пантикапея (тепер Керч) з III ст. до Р. Х., Херсонес (Севастополь) з V ст. до Р. Х., Атенаум (Теодосія) з II ст. до Р. Х., Неаполіс (Сімферополь) з I ст. до Р. Х., Лестригон (Балаклава) з I ст. до Р. Х. Могили: Куль-Обська з IV ст. до Р. Х., Юзобська, Золота Гора з VI ст. до Р. Х. На Дону: Олександрівська та Мастючина з III ст. до Р. Х., Голубинська з I ст. по Р. Х., Мигулинська з II ст., Новочеркаська з III ст., руїни міста Танаїс (гирло Дону) з I ст. На Чорноморщині: руїни міста Ольвія (в гирлі Бугу) з VII ст. до Р. Х., міста Тира (тепер Аккерман) з IV ст. до Р. Х.; могили: Чорна Долина з IV ст. до Р. Х., Єлисаветградська з III ст. до Р. Х. На Запоріжжі: Чортомлик, Солоха, Олександропільська, Томаківка, Цимбальська, Огузька, Діївська, Сміла, Ільїнська. На Полтавщині: Шумейкова, Перешипина. На Слобожанщині: Селимовська, Горний Салтів, Покровська. На Подільщині Немирівська. На Київщині Новосельська. Це лише найбільші могили. Кілька могил різного віку на річках: Сула, Псьол, Ворскла, Прить. На Дунайщині: Брезово, Бідняково, Панагурище, Радюєна з IV ст. до Р. Х. і чимало інших.

Археолог М. Ростовцев пише: «Найстаріші історичні згадки про Русь – грецькі та асирійські – говорять про VIII–VII ст. до Р. Х. Вони говорять про два народи, що відіграли визначну роль за тих часів (і не лише в історії Руси) – про кіммерійців (кімрів) та скитів. Асирійські документи: пророцтва, писання, хроніки – належать до часів Саргона II, Сенахериба, Езаргадона та Ашурбанипала, с.т. до другої половини VIII ст. та до VII ст. до Р. Х. Вони говорять нам про бурхливий період в історії двох великих держав у сточищі Євфрату: Халдейського королівства ВАН (Арменія) та королівства АССИРІЇ. Індоевропейські племена, що наступали зі сходу та півночі на ті королівства, ті джерела називають Gimirraï (Кімери) та Ashguzai (скити). Ми знаємо, що кімри з'явилися на кордонах Вану при кінці VIII ст. до Р. Х. і окупували королівство Ван десь по 714 році до Р. Х. На початку VII ст. до Р. Х. кімри разом з королем Вана Rusas (680–645 до Р. Х.) та іншими індоевропейськими племенами почали наступати на Ассирію. Цей натиск, мабуть, був спричинений натиском

скитів, які посувалися на схід до королівства Ван. Ассирійський король Езаргадон та скитський Бартагуа створили союз проти кімрів та калкедонців. Внаслідок цього останні були побиті, і скити витиснули кімрів в 660 році до Р. Х. до Малої Азії. Там кімри перше зустріли опір короля Лідії, але вже в 652 році до Р. Х. вони завоювали Лідію і пограбували цілу Малу Азію. Та в 637 році до Р. Х. ассирійці зі скитами знищили силу кімрів, зменшуючи їх до частини в Кападосії, яка залишилася надалі кімрійською. Місце кімрів в Малій Азії зайняли скити, які втрималися там аж до 606 року до Р. Х., за винятком двох областей в Арменії: Сакасена та Скитена, що залишилися скитськими назавжди. В Малій Азії скити залишили дві згадки про себе – це назви двох міст: Scythopolis у Палестині та Sakiz в Уратру (перси назвали скитів Sakii). Вигнали скитів з Малої Азії меди та перси. Так виглядає історія кімрів за ассирійськими джерелами» (М. Rostovzeff. «Iranians and Greeks in South Russia»).

За грецькими джерелами, вона виглядає трохи інакше. Вже їхня «Одиссея» називає народ, що жив на північних берегах Чорного моря, кімрами. Геродот і Страбон пишуть про велику Кімрійську державу на північних берегах Чорного моря та на обох берегах Керченської протоки із столицею Кімерикон. Маємо парусот ваз т. зв. «Керченського» стилю, на яких зображені Амазонки, що воюють Греків. Ці вази походять з VII ст. до Р. Х.

Геродот каже, що скити вигнали кімрів з України. М. Ростовцев каже, що кімри посувалися в південному та західному напрямі задовго ще до навали скитів. Основуючись на ассирійських джерелах, М. Ростовцев схиляється до думки, що кімри з'явилися в Малій Азії десь у VIII ст. до Р. Х., отже, до приходу туди скитів. Та і Страбон також свідчить, що кімри зайшли до Малої Азії через Дакію і Дарданелли.

М. Ростовцев, боронячи теорію, за якою скити витиснули кімрів з України, все ж визнає, що не витиснули їх з Кубані. Дивна річ: мали силу витиснути з усієї України, а не витиснули з малої її частини – Кубані. Чому така непов'язаність у М. Ростовцева? Бо він сам знайшов сотки доказів у кубанських могилах, що ті «кімри» жили на кубані ДО приходу скитів і ПІСЛЯ їх приходу. Іншими словами, ті «кімри» були ніхто інший, як споконвічне автохтонне населення України – нащадки трипільців. Зрештою, М. Ростовцев сам напіввизнає це; він в тій же книжці пише: «Нема ніяких свідощів ані про час, коли кімри вперше з'явилися в Україні, ані про час, коли її покинули, ані про їхню національність, ані про те, чи вони були авто-

хтонами України чи зайдами». Та й цей великий прихильник іранської теорії все ж визнає кімрів індоєвропейським (арійським) народом – траками на підставі того факту, що в Босфорській державі королі мали тракійські імена, а так само багато людей з тракійськими іменами були серед населення Танаїсу за римських часів.

Далі М. Ростовцев зазначає: «До вже відомих центрів людської цивілізації найранішньої доби – доби міді: Елану, Месопотамії та Єгипту – тепер можемо додати і Кавказ. Розвиток цивілізації на Кавказі не є короткий. Археологічні знахідки на Кубані ясно показують, що на Кавказі культура бронзової доби є **самостійним виворотом тубільців**. Ніяких ознак впливу мікенської культури я не знайшов. Також я не бачу жодного відношення до культури бронзової доби в Західному Сибіру чи Алтаю або Уралу. Кавказька культура бронзової доби є цілком своєрідна, оригінальна, цілком відмінна від тамтих. Найголовнішим центром її була Кубань. Але ця культура є споріднена й одночасна з культурою тої ж доби Близького Сходу та Єгипту. Маємо багато доказів, що творили її тубільці, автохтони земель навколо Озівського моря. Про них грецькі письменники пишуть, як про одну націю, про одну державу під іменем МЕОТІОС (Озівське море греки називали Меотіс). Вони пишуть про два племені того народу: **савроматів**, що жили в гирлі Дону, та **синдів**, що жили по обох берегах Керченської протоки, яку греки називали «Кімрійським босфором» (босфор – протока). Ці племена звернули особливу увагу греків тим, що у них надзвичайну роль грали жінки в політичному та військовому житті. Грецька етнографічна література найранішньої доби повна згадок про савроматські королеви, про жінок-воєвків. Грецька історична легенда про амазонки вміщує їх саме на берегах Озівського моря. Пригадаймо також легенду про Тиргату, як оповів її нам Полеанус, яка підтверджує тубільне походження місцевого населення» (за М. Ростовцевим).

Іншими словами, той нарід, що його греки, а за ними і М. Ростовцев, називають кімрами, ніколи не приходив, ніколи не відходив, ніколи його ніхто з України не виганяв, а були вони споконвічними тубільцями – нащадками трипільців, а за нашою термінологією – чистокровними прарусами. Але М. Ростовцев, вчепившись теорії переселення іранських народів в Україну, не хоче визнати тих кімрів за автохтонів України, а висовує свою – як сам її кваліфікує – ГІПОТЕЗУ, припущення ніби за часів великого переселення індоєвропейських народів до Європи, прийшли до неї два різних народи:

один іранський, а другий тракійський; і ніби ті тракійці вічно воювали з тими іранцями. На подібних припущеннях побудовано багато теорій про наш нарід. Проте, наведемо чимало з книжки М. Ростовцева «Iranians and Greeks in South Russia», щоб побачити аргументи цього завзятого іраніста.

Отже, він пише: «Натиск македонців з Заходу, а сарматів зі Сходу примусив у IV ст. до Р. Х. скитів сконцентрувати їхні зусилля в центрі їхньої держави – на Середньому Дніпрі, в околицях Києва та Полтави (осередку трипільців. – П. Ш.). Тамтешні археологічні знахідки показують, що культура там була стара, попередня, лише перейшла в добу залізну (яку ми, на жаль, донині не дослідили). Знахідки з VI–V–IV ст. до Р. Х. в Центральній Україні є мішаного походження, як і на Кубані, але різняться від кубанських у сутєвих аспектах. У кубанських могилах – а також і в могилах Запоріжжя – поховані королі та князі з забитими кінями та слугами, які мали служити королеві на тім світі. А найхарактернішою їх прикметою є їхнє неймовірне, просто казкове багатство. Могили ж Центральної України є значно бідніші, хоч і трапляються багаті; та головне – в них не знаходимо кістяків коней і слуг. Вже це одне вказує на якусь іншу культуру, точніше – культуру рільничу. На це натякає і стиль будови могил, що не є балдахин, але як хата. Крім того, в могилах VII ст. до Р. Х. не знаходимо малоазійського впливу, натомість знаходимо дещо грецьких виробів. У могилах же VI–V ст. до Р. Х. та молодших вже знаходимо дещо з предметів і з Малої Азії, хоч усе ж переважають місцеві. В кубанських могилах IV ст. до Р. Х. бачимо синтезу скито-грецьку з малою домішкою місцевої, кімрійської. А в могилах Центральної України, навпаки, бачимо місцеву з малою домішкою скито-грецької. Я думаю, що зв'язок із Західною Україною та Тракією вплинув на культуру Центральної України. Але це є лише здогад, і нічого певного не можемо сказати, доки не будуть досліджені могили в Болгарії та Румунії» (за: М. Ростовцев. «Іранці...»).

Західна Україна була заселена одним народом, як у неоліті, так і пізніше, за бронзової доби. Племена цього народу жили також і в Малій Азії під різними назвами. М. Ростовцев називає цей нарід траками і каже, що він мав велику культуру, яка переважала в VII ст. до Р. Х. Пізніше до неї почали примішуватися іранські первні, – каже він.

Як ми вже говорили, ім'я «скити» вдумали Греки. Перси називали їх «саки». Як вони самі себе називали – ми не маємо відомо-

стей. На мапі Кл. Птоломея з II ст. назвою «Скитія» зазначений простір від Дунаю по Волгу і далі на схід. Історик Геродот поділяв скитів на рільників на Подільщині та кочівників (яких називав «королівськими скитами») на чорноморському степу. Він каже, що королівські скити мали в своїх руках державну владу в усій Скитській державі, яка складалася з кількох племен. Отже, назва «Скитія» має у нього не лише етнографічне значення, але й державно-політичне. Осередок Скитської держави Геродот називає *Gerrhoi* і вміщує його десь на середньому Дніпрі. Але він не знав про Дніпрові пороги та про землі на північ від них, і тому його відомості про географію того терену дуже поплутані. Археологи думають, що той скитський осередок справді був на середньому Дніпрі, мабуть, на славному пізніш Великому Лузі. Справді, символічно і містично: могили теренів середнього Дніпра: Чортомлицька, Олександропільська, Цимбалка, Огуза, Діївська, Хмирівська, Чорна Долина, Сірогозька, а особливо славна Солоха переповнені королівськими, пишними, казково багатими скарбами, що дивують археологів.

М. Ростовцев каже, що осередок Скитської держави був перше на берегах Озівського моря (Кубані), але пізніше – десь в V ст. до Р. Х. – вони перенесли його на Запоріжжя. Це пересунення М. Ростовцев пояснює тиском сарматів зі сходу та потребою контролювати торговельний шлях – Дніпро. Без посунення столиці на Дніпро контролювати було тяжко, а ще тяжче вдержати позиції на Бузі, Дністрі та Дунаї. Пересунення осередку видко і з археологічних знахідок. Від VII ст. до IV ст. до Р. Х. в могилах Придніпров'я переважає місцева культура, а від IV ст. до Р. Х. і молодших, маємо вже багатющі могили скитських королів на Сулі, Пслі, Ворсклі, Рижанівську, Дарівку, Ільїнську, Новосельську.

Багатющі грецькі (властиво напівгрецькі) колонії-міста на північному березі Чорного моря весь свій розвиток і все своє багатство завдячують винятково торгівлі з Україною скитської та сарматської діб. Існування великої, сильної і добре впорядкованої Скитської держави в чорноморському степу спричинило надзвичайно скорий і великий зріст тих грецьких міст-портів. Археологічні знахідки з VI ст. до Р. Х. вказують на неймовірне багатство Пантикапеї, Фанагорії, Гермонази на Тамані, Херсонесу, Ольвії та міст на Дніпрі. Грецькі колонії на південних і східних берегах Чорного моря охороняли Лідійська та Перська держави; колонії на північних берегах – Скитська держава. Скити протегували розвиток і збагачування грецьких колоній, бо ж останні купували продукти України і плати-

ли Скитській державі податки. Жодні писані пам'ятки з VI–I ст. до Р. Х. не згадують про будь-яку війну між скитами і греками (М. Ростовцев).

Геродот та інші писані документи кажуть, що греки купували в Україні величезну кількість збіжжя, риби, шкір, меду, дерева тощо. Зібрати на обширі від Дунаю по Волгу ту величезну кількість товарів; перевезти їх до портів, і продати – це навіть тепер не є легке, просте завдання, бо ж воно вимагає добре зорганізованого і великого торговельного та адміністративного апарату, добрих шляхів сполучення, торговельних станиць, фінансів; коротко – вимагає упорядкованої культурної держави. Крім того, за тих часів по всій Європі вешталися цілі племена, що жили з розбою, грабунку, як, напр., германи (див.: Тацит. «Германія»). Геродот, а за ним і сучасні історики малюють нам скитів як варварів-кочовиків. Звідки ж ті кочовики могли набрати таку величезну кількість збіжжя, а головне, як варвари могли зорганізувати такий великий і справний торговельний та адміністративний апарат? І дитині ясно, що скити не були ані варварами, ані кочовиками.

Як і в кожній культурній державі, так і в Скитській, напевно, були всі суспільні класи: селяни – рільники та скотарі, ремісники, торговці, урядовці, військові, бідні і багаті, простолюддя й аристократія. На великому Чорноморському степу випасали багато худоби, особливо коней, бо скити воювали лише на конях. Кіньми тоді не орали, отже, селяни їх, мабуть, багато не тримали, бо орали волами (як і в Україні наших часів), а скити мали величезне військо, отже, потребували величезну кількість коней. Можливо, що їх (та іншої худоби) випасом займалися або окрема класа скотарів, або й ціле плем'я чи племена. За тих часів люди не знали заготовлювати сіна на зиму, отже, ті скотарі, очевидно, мусили пересуватися з місця на місце. Але це пересування зовсім не означає, що ВСІ скити кочували. Сам же Геродот пише, що були скити-рільники; сам же каже, що одно плем'я (будини) мало великі, добре впорядковані міста. І справді, археологи знайшли по всій Україні чимало руїн міст, часом дуже великих, і то не лише скитської доби, але навіть ще ранішньої – трипільської. Напр., на річці Ворсклі розкопали городище, оточене почасти камінними валами, розміром 4400 гектарів. Теперішнє місто Ромни, як доказує археологія, існувало ще за трипільської доби як велике торговельне (очевидячки, й адміністративне) місто. Про руїни міст передісторичної доби будемо говорити далі. Міста ж повстають лише тоді, коли народ став осілим, і не лише

рільничим, але й торговельним, з розвинутими ремеслами, с.т. коли став уже цивілізованим народом. Та й, властиво, місто зроджують ремесла й торгівля і лише почасти адміністративні потреби.

Історичні факти та єгипетські, асирійські, арабські, грецькі історичні документи аж надто ясно говорять, що скити мали дуже велику, добре упорядковану державу. Напр., вони завоювали були майже всю Малу Азію і панували там 28 років (634–606 до Р. Х.). Вони не окупували Єгипет лише тому, що фараон Псамметих відкупився великою даниною. Про завоювання Малої Азії Скитами жидівський пророк Єремія пише, що воно сталося за жидівського царя Josiah (628–609 до Р. Х.). У Вірменії скити залишилися в областях Сакасена та Скитена ще кілька століть після поразки в Малій Азії. Там на побережжі Каспійського моря знайдено руїни величезного міста, оточеного муром 15 кілометрів довжиною. До міста вода йшла водоводом 225 кілометрів (A. Vambery. «Travels in Central Asia»).

Кордоном між Скитською і Римською державами в Малій Азії була річка Євфрат. Року 529 до Р. Х. володар Перської імперії Кир на чолі величезної армії пробував воювати скитів. Скитський король Ідантир розгромив Кира. Цю спробу повторив наступник Ідантира Дарій, який у 513 році до Р. Х. зазнав ще гіршої поразки. А він мав величезне військо: 700000 вояків та 600 бойових кораблів. У 55 році по Р. Х. римський полководець Марк Красс із своїм сином хотів не завоювати скитів, але лише приборкати їх на пограниччі Римської імперії в Дакії. Скити розгромили його військо до ноги, і він сам із сином там загинули. Геродот пише про війну єгипетського фараона Сесостриса із Скитією. Пишуть про цю війну й єгипетські гієрогліфи, лише вони скитів називають Rhuth. Сеострис жив у II-му тисячолітті до Р. Х., отже **кілька століть ДО міфічного приходу скитів в Україну.**

Як бачимо, скити розбивали армії наймогутніших тоді імперій: Єгипетської, Перської, Римської. Чи могли таке зробити дикі кочові племена, не об'єднані під одним державним проводом? Проф. A. Gutschmid пише, що нема найменшого сумніву, що скити мали дуже добре впорядковану, культурну і торговельну велику державу (A. Gutschmid. «Scythia» in Encyclopedia Britannica).

У світлі наведеного то Геродотові фантастичні «королівські скити» – кочовики показуються звичайною провідною верствою – аристократією скитського народу; не дурно ж Геродот сам назвав їх «королівськими», а не якимсь іншим епітетом. За тих часів (і значно пізніше – за середньовіччя) аристократія в Європі була класою

військовою (лицарі). Їх найголовнішим обов'язком було боронити зброєю свій нарід від загарбання сусідами, організувати і керувати політичним та економічним життям держави. Якраз це і робили ті Геродотові «королівські скити». Іншими словами, вони були правлючою **верствою**, аристократією того праукраїнського народу, а не якимись чужородними зайдами, як упевняють нас чужі теорії. За свідченням самого ж Геродота, скити самі себе вважали **автохтонами** України і виводили свій рід від легендарного Таргита, який був сином бога неба від доньки Дніпра (A. Gutschmid. «Scythia»). Проф. K. Zeuss вважає скитів арійцями (K. Zeuss. «Die Deutschen und die Nachbarstamme»).

За М. Ростовцевим, скити прийшли в Україну не раніш VI ст. до Р. Х., бо не знайдено їхніх могил в Україні з VII ст. і старших. Скитські могили на Кубані: Келермеська, Маріїнська, Ульська, Костромська, Єлисаветинська – походять з VI–V–IV ст до Р. Х. Скитські могили цього ж часу знайдені в Криму (Золота біля Симферополя), на Дніпрі (Томаківка), на Полтавщині (Шумейкова), на Херсонщині (Мельгунова біля Єлисаветграду). Це вказує, що скити панували на всьому степу, крім – можливо – гирла Дону та Кубані, де сиділи кімри. Знаходимо також скитські могили на Мадярщині з VI ст. до Р. Х.; навіть у північній Німеччині (Фотерсфельд), в області, заселеній **тепер СЛОВ'ЯНСЬКИМ племенем лужичі**. Не знати лише: чи ці могили вказують на поширення кордонів Скитії аж так далеко, чи то були окремі їх там колонії. Вирішиться це питання аж тоді, коли дослідять Болгарію та Добруджу.

Хоч М. Ростовцев тримається іранської теорії походження скитів, все ж і він визнає, що скити були в Україні пануючою меншістю, завдяки своїй військовій організації. Він каже, що Скитська держава була поділена на чотири краї, якими правили васальні князі. Велика шкода, що до нас не дійшли писання Ефоруса, в яких він оповідає більше про історію скитів, тим більш, що його ім'я (Ефо – рус) натякає на його «скитське» (с. т. праруське) походження. А він жив в IV ст. до Р. Х.

Подібно до кімрів, скити намагалися приєднати до своєї держави Тракію та Закавказзя, щоб мати безпосереднє торговельне сполучення з Малою Азією і тим оминати посередників – греків, які на тім посередництві заробляли великі гроші. Ця тенденція скитів привела їх до контакту з Персією, яка знала скитів раніш, бо змагалася з ними в північно-західному куті своєї імперії. Навіть і після того, як перси заволоділи Малою Азією, там залишилися провінції, засе-

лені скитами (Сакасена та Скитена), які управлялися власною аристократією. Коли візьмемо на увагу існування великої Скитської держави на північних берегах Чорного моря і сталий зв'язок північних берегів з південними, то не сумніватимемось, що перси добре знали про силу Скитської держави, і тому боялися її. Дарій планував опанувати Кавказ і Тракію, щоб (як Рим пізніше) забезпечити свої кордони. Його похід на Скитію можна пояснити тим, що він хотів продемонструвати силу Перської держави. Два-три тяжкі удари по Скитії та велика морська демонстрація на берегах Чорного моря мали метою зломити опір греків (М. Ростовцев).

Четверте століття до Р. Х. було століттям величезного зросту великої Греко-Македонської імперії Олександра Великого. Величезні армії Олександра потребували величезну кількість зброї, одягу, кораблів, харчів, взагалі, всякого військового виряду, і тому грецька індустрія росла шаленим темпом, не встигаючи ті потреби задовольнити. Грецькі міста подвоювалися, потроювалися протягом кількох літ, і, відповідно, росла потреба їх у харчах та сирівцях. З Єгипту та Малої Азії не вистачало, бо там конкурували з греками перси. Балкани не могли дати багато. Лишилася єдина Україна. І греки охоче платили золотом (що його Олександр загірбав обома руками у підбитих народів) за українське збіжжя, рибу, шкіри, дерево та інші харчі і сирівці. Четверте століття до Р. Х. було золотим віком Скитської держави; золото, дорогі мистецькі вироби, дорогі тканини, вино та інші предмети люксусу рікою текли до кишень скитської аристократії і взагалі до Скитської держави. Хати скитської аристократії – як показують археологічні знахідки – були переповнені дорогими мистецькими речами; їх одяг з найдорожчих тканин був прикрашений коштовними оздобами; вони носили безліч золотих прикрас та дорогоцінних самоцвітів надзвичайно високої мистецької вмілости. Коштовно оздобленою (найчастіше золотом та самоцвітами) була і їхня зброя, якої мали подостатком, бо Кавказ і Закавказзя були багаті на мідь та залізо. Недавно знайдений папірус з Охурһунсхус каже, що скитський король Seneupos перший почав виробляти і вживати залізну зброю. На Кавказі розкопано руїни великих ливарень з I-го тисячоліття до Р. Х. Закавказзя постачало мідь усім сусідам. І сучасні кавказці дуже любуються в сріблом і золотом оздобленій зброї. (Тепер москвини їх винищили за те, що вони занадто любили зброю і зміли її вживати, не вагаючись).

Римський історик Діодор (I ст. до Р. Х.) оповідає, що скити мали славу королеву на ім'я Зорина (від «зоря»?). По її смерті скити

поховали її в збудованій для того піраміді, яка була 148 метрів височини, а боки – 444 метри довжини (славна піраміда єгипетського фараона Хеопса є 160 метрів височини з боками 250 метрів). На жаль, Діодор не згадав місця, де та піраміда стояла. Археологи знайшли пару «пірамід» в Криму. Одна з них – біля Керчі – збудована з великих (один на півтора) каменів, дуже добре оброблених і допасованих. Місцеве населення називає її «Золота гора», а місцева легенда каже, що в ній живе надзвичайної краси королева і береже поховані там скарби. Археологи знайшли тунель до неї, збудований єгипетським способом склепіння (кожний наступний камінь нависає на одну третину над попереднім каменем). Тунель провадив до центральної камери, як це звичайно в єгипетських пірамідах. Археологи знайшли камери порожніми – хтось їх вже пограбував (за: В. Савицький. «Пірамідальні структури південної України»).

Другу могилу скитського короля знайдено недалеко від неї. Вона відома під назвою «Куль-Оба» (означає «Горбок згарищ»). Вхід до неї був через тунель довжиною 40 метрів, 3 метри широчини і 10 метрів височини. Тунель і камера збудовані також на єгипетський спосіб – пірамідальним склепінням. В камері археологи знайшли гебановий саркофаг, поділений на дві половини; в одній половині – кістяк, а в другій – статуетки богів. Так ховали єгиптян. Кістяк мав на голові золоту, дуже мистецьки вироблену корону, на шиї мистецький золотий нашійник, кілька золотих наручників, наплечників. Біля нього лежав залізний меч з золотим держакком, золотом вкритий щит, золоті рештки сагайдака, стріли та чимало всякого роду оздобленого посуду. На сагайдаку був зображений герб міста Керчі – гриф. В тій же камері був кістяк королеви з золотою короною на голові та дуже великою кількістю всякого роду золотої біжутерії; на деяких з них були зображення сфінкса або скитів. Під підлогою першої камери була друга камера, наповнена великою кількістю мистецьких золотих речей. Було їх щось із 120 кілограмів, але до музею дійшло лише 15 кг – решту покрали москвини, хоч француз, що керував розкопками, дуже їх пильнував.

М. Ростовцев пише: «Знайдені в скитських могилах мистецькі вироби мають т. зв. тваринний стиль. З історичної точки погляду він ще цілком не досліджений. Де він повстав? Який стиль: тваринний чи геометричний повстав перше? На ці питання ми не можемо ще дати відповіді. Одне знаємо, що він є дуже старовинний: в деяких областях бачимо його – вже виразно виявленим – вже за неолітичної доби. За мідяної доби він був вже дуже поширений, хоч був ще

досить примітивний. Пізніше сумерійці в Месопотамії започаткували велику зміну: завели нову схему, новий план, який дожив до наших днів. Це – геральдична комбінація двох чи трьох тварин або птахів. Найулюбленішою схемою був бій між двома тваринами або між людиною чи божественною істотою і звірами. Цій новині товаришувала інша: заведення в декоративне і символічне мистецтво фантастичних потвор, складених з різних частин тіла різних тварин, часом і людського тіла, наприклад сфінкс, леви з крилами, дракон з крокодилячою головою, гриф і т. п. Ця інновація поширилася по всьому старовинному світі. В Греції вона була популярна за архаїчної доби, але пізніш її заступили інші, багатші, витончені мистецькі уявлення. Ассирія завела деякі великі зміни: фігури тварин там втрачають реалістичність, а набирають декоративний характер, змішаний з рослинним стилем. Весь іранський світ був під великим впливом Ассирії в першому тисячолітті до Р. Х., але все ж він мав свою незалежну, самостійну культуру і тому створив свій власний стиль, що ми його називаємо **скитським**. Скити в Україні розвинули його на найвищий ступень тодішнього мистецтва. Від VI ст. до Р. Х. і далі ми знаходимо в українських могилах тисячі предметів цього стилю, який вже в VI ст. до Р. Х. був цілком сформованою індивідуальністю, хоч і мав чимало рис, подібних до тогочасного іранського мистецтва. Ясна річ, у скитському мистецтві бачимо не малоазійські тварини, а українські» (М. Rostovtzeff. «Iranians and Greeks in South Russia»).

Скитських могил знайдено в Україні кількасот, а є їх тисячі. Найбагатші знайдено на Кубані та в Криму. Теми зображень на стінах могил та на речах, образ самих речей – все взято з релігійного та соціального життя скитів. Образи релігійних сцен цілком чужі грецьким; вони пов'язані із скитськими ідеями королівської влади і божества взагалі. Головна їх мета – це ритуал причастя, що його зустрічаємо пізніше в ірано-понтійському культі Мітри, який відбився і в християнстві. На ритоні (бокал з рогу) з Карадазької могили бачимо бога, що передає королеві ріг, наповнений священним напоєм. Король і бог сидять на конях (як бог Мітра пізніш на понтійських монетах та різьбах). Під копитами коней лежать тіла їх ворогів – сил зла. Це є приклад дуалізму іранської (Заратустра), а пізніше і християнської релігій. Ці самі постаті бачимо шість століть пізніше на Сусанідських знахідках (в Малій Азії). Образ ритуалу причастя є на багатьох інших скитських пам'ятках, але на них причастя подає не бог Агурамазда, а Велика Богиня. Дуже цікаво

представлена ця сцена на тіярі скитської королеви з Карадазької могили. Там богиня сидить на троні, одягнена в пишні, церемоніяльні шати, і з тіярою на голові. За нею стоять дві жрекині з серпанками на обличчі. Молодий скитський князь стоїть праворуч богині, яка подає йому ріг, наповнений причастям. Ліворуч богині стоїть безбродий мужчина, одягнений по-жіночому, який подає богині круглу вазу, очевидячки, наповнену священним напоєм. Він, мабуть, є слуга богині – священик. Його обличчя і жіночий одяг натякають, що він євнух. Справді, Геродот оповідає, що між скитською аристократією була класа людей, хвора на якусь таємничу хворобу; вони змінювали свій мужський одяг на жіночий, і присвячували себе службі богині (с. т. сучасні монахи). Цих людей Геродот називає *επαεαν*. Подібні сцени зображені на багатьох інших знахідках.

Скитські боги є виразно арійські. Найголовнішими була богиня домашнього вогнища ТАБІТА («бит» в староруській і сучасній чеській мовах означає помешкання, хата). Наступним богом був бог неба ПАПА, а його дружиною була богиня землі АРІЯ. Були ще бог сонця ЕТОЗІР, богиня плідності АРІПАСА (імена – промовисті) та інші. Та найголовнішою була Табіта. Звідки Скити взяли її культ? І що той культ означає?

Геродот оповідає легенду, яка каже, що скитська богиня зі зміїним хвостом замість ніг, полонила грецького героя Геракла і мала від нього трьох синів, легендарних родоначальників гелонів, агатирсів і скитів. Легенда ця віддзеркалюється в археологічних знахідках; у скитських могилах зображення і статуетки богині зі зміїним хвостом, наприклад, і Цимбальській могилі, на Пантикапейських трунах тощо. Пригадаймо півісторичну легенду про Амазонки. Деякі дослідники намагалися пояснити цю легенду всяким фантастичним і непотрібними гіпотезами, припущеннями... А вона пояснюється дуже просто і без жодних теорій матриярхальним устроєм.

Матриярхальний устрій і нерозривно зв'язаний з ним культ богині-матері був найстаршим у Малій Азії серед первісних автотонів-рільників задовго перед приходом туди семітів, які принесли патріярхальний устрій кочовиків. Ми знаємо, що культ богині Великої Матері-Землі мали наші трипільці-рільники тисячі років перед появою Скитів на історичному овиді. Знаємо, які найстаршими державами, що існували в Україні: Скитською, Босфорською, Київською керували жінки-королеви (Зорина, Динаміс, Ольга). Наколи ж найвищий державний пост – королівський могли мати жінки,

то, очевидячки, могли мати і нижчі, в тому числі і військові, с. т. могли бути жінки-вояки. Прикладів жінок-вояків є чимало в нашій історії київської імперської, гетьманської і сучасної (УГА, УПА) діб. Цю дивну і незрозумілу грекам роль жінки, рівноядну з мужчиною, не могли вони інакше пояснити, як чимсь таким, як існування якоїсь жіночої військової організації, і тому створили легенду про амазонки.

Рештки матріархального устрою наших прапредків дожили в Україні донині. Українці в своїй правосвідомості, в фольклорі, в побуті вважають жінку за цілком рівноправну в усіх відношеннях до чоловіка (повна протилежність у москвинів), навіть дуже часто жінка панує над чоловіком. Культ богині Великої Матері відбився, як у дзеркалі, і в українському християнстві. Мабуть, жодний християнський народ не має такого щиро глибокого культу Божої Матері, як саме український. Наш нарід (особливо жінки) звертається з молитвою **переважно**, а може, й головно до Матері Божої. В його релігійній свідомості Мати Божа стоїть нарівні з Богом, Отцем і Богом-Сином, творячи Божественну РОДИНУ: Батько—Мати—Син. Таке самісіньке уявлення, як було у кімрів, скитів, сарматів, антів. Це означає, що культ богині-матері є власним твором Творчого Духа нашої нації; культ **незнищимої** сили, бо має духові, психологічні корені, що губляться в непроглядних глибинах **тисячоліть**.

*Благословенная в женах,
Святая, праведная Мати
Святого Сина на землі...
Скорбящих радости! Пошли,
Пошли мені святеє слово,
Святої правди голос новий!..
Ти Матер Бога на землі!
Ти сльози матері до краю,
До краплі вилила! Риду, даю,
Молю, риду, даючи: пошли,
Подай душі убогій силу...
...Все упованіє моє
На тебе, мій пресвітлий раю,
На милосердіє твоє,
Все упованіє моє
На тебе, Мати, возглагою.
Святая сило всіх святих,
Пренепорочная, благая!
Молюся, плачу і риду:*

*Воззри, Пречистая, на їх,
Отих окрадених, слітих
Невольників. Подай їм силу
Твого мученика Сина,
Щоб хрест-кайдани донесли
До самого, самого краю.
Достойно пстая! Благаю!
Царице неба і землі!
Воньми їх стону і пошли
Благий кінець, о Всеблагая!*

Так устами свого геніяльного речника молився і молиться до Божої Матері наш нарід. І жодні видумані теорії, жодні імена, жодні вигадані родоводи нашого народу не змінять факту величезної ваги, факту, що принаймі 5000 років наш народ тримається культу Богині-Матері. Чому надзвичайної ваги?

Тому, що культ богині МАТЕРІ (а з того і пошана жінки) є найголовнішим критерієм, за яким можна визначити походження народу, і тому, що цей культ є **ключем** до пізнання духовости народів.

Антропологія поділяє людські культури на рільничі і мисливсько-кочові. Про питомі їм різниці ми говорили. Одною з них є та, що кочові народи **ніколи** не мали навіть зародків матріярхату, а всі вони мали патріярхат споконвіку. Ніякий мисливський чи кочовий нарід не мав культу богині-матері; у ні одного мисливського, кочового народу ніколи не сиділа на троні жінка. Що більше! Всі мисливські і кочові народи завжди мали жінку за істоту нижчу за мужчину, майже за нелюдину, що видно з їх фольклору, правосвідомости і побуту. Напр., народна мудрість москвинів каже: «Риба не птіца – баба не челавек» (Риба не птах – жінка не людина). В Московщині жінка була рабинею не від часів татарщини, як брешуть москвини, але далеко, далеко раніш, про що свідчить їхній фольклор, правосвідомість і побут навіть у ХХ ст. У всіх кочових-мисливських народів жінка завжди була безправною рабинею, річчю в родинному і соціальному житті.

Повну, цілковиту різницю бачимо у народів рільничих. Вони мали матріярхат, культ богині-матері; жінку вважають за цілком рівну, рівноправну і повноправну до мужчини у всіх відношеннях. У деяких народів, як, напр., в англійців, в українців жінка має чимало привілеїв.

У гіндусів вагітна жінка вважається недоторкальною, священною особою. Політичну рівноправність гіндуські жінки мали раніш, ніж багато європейських жінок.

Культ богині-матері дає нам можливість глянути глибше в духовість нашої нації. Тямка «мати» нерозривно зв'язана з тямкою «родити», бо ж найголовнішою соціальною функцією матері є породити, вигодувати, виховати наступні покоління. В уявленні рільника природа є жива істота; в природі ВСЕ живе; живуть і рослини. Рослина ж нерозривно зв'язана з землею; звідси уявлення «земля родить». Земля в уявленні рільника є животворчою, що дає життя, а тим сама стає живою, і тямка «мати» за асоціацією ідей поширюється і на землю; створюється тямка «земля-мати». Богиня-Мати зливається в одне нерозривне ціле з Богинею Землі. Культ богині-матері зливається з культом матері-землі. Земля-Мати породжує все живе. Породжує і годує весь людський рід. Вираз «Земля-мати» в буквальному значенні «земля-грунт» має лише український нарід. Українець висловлюється «земля РОДИТЬ», «яблунька зародила», «рік врожайний», «дівчина вродлива», «думка породжує», «ідея зродилася» і т. п. Інші народи замість дієслова «родити» вживають у подібних виразах дієслів, що не мають нічого спільного з тямкою матері.

Пригадаймо, що український нарід є найстаршим рільничим народом в Європі. Пригадаймо всю трагічну кількатисячолітню боротьбу нашої нації за свою прадідівську землю. Пригадаймо кількість, розміри, характер усіх навал азіятів. Пригадаймо першу розкішну, найвищу тоді в Європі, культуру трипільців з їх культом богині-матері, що його мали всі оті «кімри», «скити», «сармати», «анти». Пригадаймо культ Божої Матері сучасних українців та їх культ Землі. Нарешті, пригадаймо останню азійську навалу 1917 року та її тотальне, бестіяльне нищення і культу Божої Матері і культу Землі-Матері. Пригадаймо повну ПОРАЗКУ в Україні всіх тих азіятів від ханів Х ст. до ханів ХХ ст. включно. **Повну поразку!** Бачимо на власні очі, що культ Божої Матері, віра в Бога і культ Своєї Вільної Прапрадідівської Землі сьогодні горить в Україні найбільшим, найяскравішим полум'ям, **ЯК БУДЬ-КОЛИ В УСІЙ НАШІЙ ІСТОРІЇ.** Культ не лише у провідній верстві нації, але у **ВСІЙ НАЦІЇ.** Чи культ такої незнищенної, чудотворної сили могли мати кочовики, відірвані духово від Прапрадідівської Землі, Землі з великої букви, с.т. в її метафізичному розумінні?

Це є відповідь на всі теорії походження скитів.

Цю відповідь санкціонує і сам «скитський» нарід.

Кожна легенда, очищена від фантастичної форми, має в основі історичний факт, а головне – має культурний, світоглядний ґрунт, на якому вона зродилася і виросла.

Коли Геродот був в Україні, він записав від скитів їхню, скитську, легенду. Вона оповідає, що бог неба – батько родоначальника скитів, короля Таргита – скинув був їм з неба золоті: плуг, ярмо на воли, меч і чашу. Зауважте **характер** речей, яким скити надавали найважливішого значення, бо створили легенду, що САМЕ ЦІ речі Сам Бог післав їм з неба. Іншими словами, Сам Бог благословив їх, скитів, на життя, якого символами є ці речі. Плуг, ярмо на воли – це символи рільництва, праці і цивілізації. Меч – символ боротьби, шляхетности, військової сили, державної незалежности, свободи. Чаша – символ жертви богам, пошана Бога, пошана духових сил (сучасні протестантські Церкви замість хреста мають чашу). Коли вдумаємося в ХАРАКТЕР всієї праісторії та історії України, то МІСТИКА ЦИХ СИМВОЛІВ СТАЄ несамовито **ПРОРОЧОЮ**. Направду, чи ж не в цих символах: **ХРЕСТ, МЕЧ, ПЛУГ** – вклалося все реальне життя України? Від трипільців аж донині? Символах, післаних нашим прапредкам з неба? Призначення України, післане Богом?

Багато, багато говорить нам – особливо тепер – ця легенда, створена нашими прапредками 3000 років тому. **ДУЖЕ БАГАТО!**

З наведеного ясно видко, що скити мали – як і кожний великий культурний нарід – всі класи суспільности: аристократію, військову класу, священницьку, адміністраторів, промисловців, майстрів, селянство, робітництво. Багатюща нація, що мала міжнародні зв'язки з усім тодішнім світом, напевно, мала й інші класи провідної верстви нації: мудреців, філософів, поетів, письменників, науковців, лікарів. Той факт, що їх твори не дійшли до нас, не може бути запереченням цього, бо ж безконечні навали зі Сходу азійських варварів **тисячі** разів палили, нищили, плюндрували всі наші скарби. Навіть з далеко пізнішої доби Київської імперії врятувалася лише мала частинка того, що було. А скільки писаних документів лишилося з зовсім близької доби Гетьманщини? Крім того, скити мабуть писали на матеріялах, що гниють (пергамент). На те, що скити мали філософів, натякають історичні писані джерела. Напр., Олександр Великий (356–323 до Р. Х.) ходив війною на скитів. Перед початком боїв була у нього скитська делегація, голова якої виголосив до Олександра довгу промову, що її записав приявний секретар Олександра. На жаль, нема тут місця навести витяги з неї. Вона вражає нас надзвичайною глибиною думки, високоетичними моральними поглядами на справедливість, честь, обов'язки громадянина і провідника перед своїм народом і перед Богом. Видко, що її говорив великий філософ. Його ім'я до нас не дійшло.

Грецький історик Diogenes Laertius пише про другого скитського філософа Анахарсиса. Він був братом скитського короля Дадуїда; мати була грекinya, і тому він знав обидві мови. В 589 році він був у Греції, де його дуже шанували грецькі філософи на чолі із славним Солоном. Атени надали Анахарсисові почесне громадянство – честь, що її греки дуже цінили і не грекам звичайно не давали. Анахарсис написав велику поему та багато писав про грецькі і скитські закони. До нас його писання не дійшли. Про Анахарсиса як про скитського філософа писали Люціян, Страбон та інші, підкреслюючи його скитське походження. Все ж схоронилося кілька листів Анахарсиса до Ганнона, до короля Лідії – славного Креза. В тих листах вражає нас глибина думки та світогляд, дуже подібний до світогляду нашого філософа Г. Сковороди (1722–1794). Як і Г. Сковорода, Анахарсис ставив духові вартості понад матеріальні. Своєю скитською національністю пишався, був гордий з неї і при кожній нагоді підкреслював, що він є скит. Ця духовна спорідненість двох українських філософів, віддалених один від одного часом 2400 років, є чи не найліпшою ілюстрацією давности української духовості, сили української культури. А давність фізичних та духових властивостей є найголовнішою запорукою їх незнищимости, як говорять закони генетики. Цю незнищенність, справді, бачимо тепер у боротьбі москвинів з українською духовістю.

Інший скитський мудрець Абарис (чи не Абарус?) був скитським амбасадором у Греції і приятелював із славним грецьким філософом Пітагором. Батько грецької прози Peregudes (Пересид), що жив в IV ст. до Р. Х., здається, був скитом з походження. Англійський професор теології о.Ф. Ферар пише таке: Початок нашого літочислення – рік народження Христа – встановив вчений скит Dionisius Exiguus, який був ігуменом в Римі і вмер там у 525 році» (Rev. F. W. Farrar. «Life of Christ»).

Ці відомості про скитських філософів є добрим прикладом на наше припущення, що скитські писання погнили та погоріли в Україні. Промова невідомого скитського філософа до Олександра дійшла до нас, бо її текст переховувався поза Україною. Так само відомості про Анахарсиса, Абариса маємо лише завдяки тому, що вони були якийсь час за кордоном. Схоронилися листи Анахарсиса до Креза, а де його листи до брата та матері в Україні? Та навіть далеко пізніше, за Київської імперії, мали ми великого поета, що написав поему «Слово о полку Ігоревім». Ані одного примірника цієї поеми не схоронилося в Україні. Єдиний її примірник знайшли в далекій Московщині, занесений туди колись українським місіонером.

А скільки більше таких невідомих втрат? Цілком неможливо, щоб нарід мав великих філософів, а не мав письменників.

Згадаймо ще одну характеристику скитів; вона хоч маловажна, але говорить багато. В Малій Скитії (Добруджі) жив якийсь час на заслання римський поет Овідій (43 до Р. Х. – 17 по Р. Х.). Він жив там серед скитів і добре їх пізнав. Про них він пише: «Між ними нема одного, який не мав би при собі лука із стрілами та двосічного меча при боці. Їхній голос грімкий, їх вигляд грізний, справжній образ Марса (бога війни. – П. Ш.). Їх рука не є повільна, коли треба вжити меч. Всі вони кіннотники. Вони ненавидять римлян і часто в білий день засипають стрілами римські твердині. Гордий римлянин, який всіх неримлян звик вважати варварами, із здивуванням переконується, що скити вважають римлян за варварів, глузують з латинської мови. Скити шанують самих себе, лише свою націю, лише свою мову, лише своїх богів, лише свої звичаї» (P. Ovidius Naso. «Elegiae»).

Між іншим, П. Овідій походить з малого, маловідомого племені Peligni (Пелазги?), що жило в Альпійських горах і вславилось своїм спротивом Римові. В головнім місті того племені Sulmo народився П. Овідій. В ХХ ст. проф. Бодуен де Куртене знайшов у цій околиці якесь невідоме плем'я, що знало – як він каже – якусь слов'янську мову.

В одній із сутичок малий відділ римлян під проводом сотника Vargunteus був оточений вдсятеро більшим загоном скитів. Сотник відкинув заклик піддатися і з 20 римлянами кинувся на сотки скитів. Останні на пошану такої хоробрости самі розступилися і випустили римлян з оточення (M. Rollin. «Ancient History»). Чи такий вияв лицарської етики можуть зробити варвари, дикуни?

Та повернімось до нашої праісторії. М. Ростовцев пише: «При кінці IV ст. до Р. Х. влада скитів почала підупадати. Зі сходу почали натискати сармати. Босфорська держава почала усамостійнюватися. Увага скитів звернулася на захід. З питань Помпея Трогуса дізнаємося, що скитський король Ateas перейшов в 339 році до Р. Х. на південний берег Дунаю і напав на Істрію та почав окупувати Добруджу. Пилип Македонський розбив скитів, але не знищив їх силу, бо з писань Юстина знаємо, що під час походу Олександра Великого на схід його генерал Зопіріон робив похід на скитію з метою охоронити Македонію від скитських нападів. Він був дійшов аж до Ольвії, але скити знищили все його військо, і він сам там загинув. Бачимо, що Скити хотіли не лише скріпити свої позиції на Дунаї, але також опанувати цілий західний берег Чорного моря. Експе-

диції Пилипа та Олександра вказують, що македонцям коштувало великих зусиль вигнати скитів з Тракії за Дунай. Але вони не змогли вигнати скитів з Добруджі, де Скитська держава під назвою «Мала Скитія» проіснувала ще кілька століть. Існування Малої Скитії підтверджують археологічні, нумізматичні знахідки. Маємо цілу серію монет скитських королів у Добруджі. Археологія Болгарії та Румунії є ще в пелюшках, і долина Дунаю ще археологічно не досліджена, тому ми не маємо даних встановити, як довго існувала Мала Скитія і яка вона там була. Проте і з тих небагатьох розкопок у Болгарії, як напр., Брезево, Панагурище, Бідеякове, Родюена знахідки є виразно скитські з IV ст. до Р. Х. Частина їх аналогічно до чорноморських є грецькі, частина – імітація грецьких, частина – чисто місцевого характеру і виробу. Це вказує на тісні зносини з населенням обширу, що тепер називається Болгарія, та на великий вплив на нього скитів. У могилах тракійських князів – васалів скитського короля – знайдена така сама кінська зброя, як і в могилах Чорномор'я. В цім можемо вбачати синтезу тракійської і скитської культури» (М. Rostovtzeff. «Iranians and Greeks...»).

Другим залишком Скитської держави була Скитська держава в Криму. Там скити змішалися з місцевим племенем – таврами. Вона існувала ще кілька століть після того, як їх вигнали сармати з чорноморського степу, і була настільки сильна, що їй підлягала Ольвія та інші грецькі міста в Криму. Скитський король Saitapharnes згадується в декреті Ольвії з III ст. до Р. Х. як володар і зверхник скитських васальних князів. Різниця між Босфорською державою і Кримською Скитією була та, що Кримська Скитія до останнього дня свого існування – навіть за Римської влади в Криму – лишалася незалежною державою із столицею Неаполем (біля Симферополя), що її заклав в I ст. до Р. Х. король Скилур. Неаполь був великий – огорожений камінними стінами – культурний і торговельний центр і мав регулярну торгівлю з Ольвією, про що свідчать грецькі пам'ятки, знайдені в його руїнах. Боротьба Кримської Скитії з Босфорською державою була з чисто торговельно-конкурентних причин. Скити хотіли позбутися конкуренції торговельного посередника – греків, а самим перебрати його функції і зиски. Бачимо, що Кримська Скитія не була ані кочова, ані варварська. Вона була, як і Босфорська, торговельною державою, експортером продуктів з України (за: М. Rostovtzeff. Ibid.).

Тепер погляньмо на теорію приходу скитів з Ірану. Геродот подає три версії походження скитів: 1) скити про себе самих; 2) чорноморські греки про скитів; 3) свою власну версію. Він пише, що

египетський фараон Сесострис прийшов через Малу Азію до Європи і став володарем Скитії, розбивши скитів в Європі. Сесострис жив у XIV ст. до Р. Х. Нема сумніву, що Сесострис воював скитів, бо ця війна записана в єгипетських гієрогліфах, хоч вони називають тих «скитів» рутенами. Отже, маємо право твердити, що Скити жили в Україні ще в XIV ст. до Р. Х., а не прийшли шойно в VII ст. до Р. Х., як це твердить іранська теорія походження скитів. 700 років – надто поважна розбіжність, щоб не звернути на неї уваги науковців.

Геродот був у нас на Чорноморщині і розпитував тамтешніх греків і скитів про їх історію. Іраністи кажуть, що скити прийшли в Україну в VII ст. до Р. Х. Отже, від їх здогадного приходу до перебування Геродота в Україні минуло лише 200 років. Великі події в історії нації нарід пам'ятає у формі переказів, легенд, пісень довгі, довгі століття. Переселення великого народу тисячі кілометрів з жінками, дітьми, худобою – це не є просто велика подія в його історії; це є величезна подія. Чи ж скити – нарід не дикунський, а що мав своїх філософів, поетів – міг забути за 200 років таку величезну подію? А Геродот не записав від скитів ані натяку на якусь їхню легенду, переказ про якесь переселення. Більше того! Геродот записав від скитів цілком протилежну переселенню легенду – легенду, яка аж надто виразно каже, що вони, скити, є автохтонами України з незапам'ятних часів. Та легенда пов'язує походження скитів з Дніпром і каже, що Скитія була вже 1000 років стара за часів війни з Дарієм в 529 році до Р. Х.

Іраністи натягають і археологію. Вони кажуть, що скитів не було в Україні до VII ст. до Р. Х., бо не знайдено в Україні їхніх могил старших за VII ст. до Р. Х. Перше – це неправда, бо знайдено (Майкопська, Царська, Золота, Усатова), лише іраністи роблять «маленьке» шахрайство: вони перескакують на інші ІМЕНА – кажуть, що то не скитські, але кімрійські, тракійські, меотські і т. п. Але на питання: а хто ж були ті кімри, траки, меоти та звідки вони взялися в Україні, а головне – на питання: а де ж подівся великий трипільський нарід і його культура – на ці питання іраністи не мають іншої відповіді, як творити ще більше теорій переселень, завоювань племен і народів, с. т. ще більше заплутують проблему, замість її розв'язати.

А розв'яжемо її лише тоді, коли відкинено всі чужі теорії і чужу ТЕРМІНОЛОГІЮ, а вжиємо своєї власної, української. Розв'яжемо без жодних натягнень, без крутіств, ясно, просто і ПРИРОДНО. Коли засвоїм собі твердо, що МИ, УКРАЇНЦІ, НЕ Є НИЯКИМИ ЗАЙДАМИ В НАШІЙ УКРАЇНІ, що МИ Є СПОКОНВІЧНИМИ

ТУБІЛЬЦЯМИ В УКРАЇНІ, що в Україні зародилася первісна пра-людина; від неї розмножився і виріс великий нарід, що його чужі теорії називають прерізними штучними іменами, а ми, українці, маємо повне право назвати його ПРАРУСЬКИМ, бо ж зародився він і виріс на нашій споконвічно праруській землі. Цей праруський нарід поділявся на племена, з яких одні були рільниками, інші скотарями, знов інші войовниками. Деякі наші племена емігрували поза Україну; з них деякі поверталися, може, трохи зміненими. Деякі племена брали перевагу над іншими племенами того самого нашого праруського народу чи підбивали їх під свою владу і накидали своє племінне ім'я всьому народові чи іншим кільком племенам. А все те було ВНУТРІШНІМИ змінами ОДНОГО І ТОГО САМОГО НАРОДУ ПРАРУСЬКОГО.

Англійці не мають політичних причин понижувати українську націю, і це вплинуло на те, що саме серед англійських науковців є багато таких, які після знайдення нашої трипільської культури визнали теорію автохтонності походження європейців, напр., R. G. Latham, J. Geise, S. Piggot, H. Peak, H. G. Wells, J. L. Mirres, H. Sayse, W. R. Smith.

Тепер з вибухом московського шовінізму, що взагалі «плює» на всі європейські теорії і норми, москвини також визнають теорію автохтонності походження європейців, ясна річ, щоб і це зробити «общім дастаянієм», с. т. вкрасти і нашу праісторію. Проте вони за останні часи знайшли чимало археологічних та інших джерельних підтверджень автохтонної теорії. А лише вона може дати нам ясний, логічний, природний образ всіх тих нібито приходів-відходів, переселень, пересувань, якими заповнені всі інші штучні, неприродні теорії і гіпотези.

Археологія та ассирійські документи встановили безсумнівно факт перебування «кімрів» та «скитів» у Малій Азії. Але цей факт не є доказом, що вони прийшли туди з Азії (Туркестану?). А чому не з України? Відкриття трипільської культури в Україні встановило, понад всякий сумнів, факт, що в II–III тисячоліття до Р. Х. Україна була дуже перелюднена (2–5 кілометрів між великими селами). Скотарством тоді займалися не менше, як рільництвом. Тоді не вміли робити сіна на зиму, тому скотарство вимагало вдсятеро більше землі, ніж рільництво. З дальшим ростом населення скотарі мусили шукати нових пасовиськ. Це вони і робили – емігрували до сусідніх земель, у тому числі і до Малої Азії, за Волгу, можливо, аж до Індії.

Іраністи кажуть, що скити (і сармати) прийшли в Україну з Азії. А чому ж не знайдено донині в Азії ані одної скитської могили, хоч

археологи їх там шукали досить енергійно. Знайшли були кілька могил і намагалися якось підтягнути їх під «сарматські», але це натягнення таке очевидне, що навіть завзятий іраніст М. Ростовцев каже, що вони не є сарматські, а лише «подібні». Отже, якщо скити і були в Туркестані, то зайшли туди, напевно, не з Азії, а з України. Можливо, що фараон Сесострис загнав у XIV ст. до Р. Х. якусь частину «скитів» аж до Туркестану чи навіть Індії, а головню – до Малої Азії. Частину тубільного населення України. Коли ж у Малій Азії заіснували неможливі умови для мирного життя, то поверталися назад на свою батьківщину, з якою зв'язків ніколи не переривали, як це аж надто ясно показує археологія. Цих поворотців іраністи охрестили «скитами». Цей ПОВОРОТ старих емігрантів на свою батьківщину обернули на ПРИХІД чужого Україні народу. А саме ТОДІ – VIII–VII ст. до Р. Х. в цілій Малій Азії була така колотнеча, війни, напади племен на інші племена, що годі було думати про мирне життя. І саме тоді – в VII ст. до Р. Х. з'являються «скитські» могили в Україні.

Україна тоді була дуже перелюднена, і якби прийшов якийсь чужий нарід, то, напевно, була б дуже велика війна. Ані археологія України, ані історичні писані джерела чужинців, ані свідомість народу (легенди, перекази, пісні) – ніщо не натякає на будь-яку війну в Україні в VII ст. до Р. Х., с. т. під час того «приходу» «скитів». Чому? Бо ті «скити» не були ніяким **чужим** народом. То були ті самі праруси, що були емігрували колись з України.

Іраністи кажуть, що в скитських могилах інша культура (іранська), ніж у могилах тубільців (кімрів, траків, трипільців). По-перше, не інша, а лише відмінна. І цілком зрозуміло чому. 700 років перебування поза Україною природно змінили тих емігрантів чимало (в Америці змінює за 7 років). По-друге, ті зміни другорядні, а **найголовніше** – РЕЛІГІЯ є та сама (хіба змінили імена богів).

Найвище божество – богиня Велика Мати та сама. А релігія ж є найконсервативнішим первнем в духовості народу. І релігія ототожнювалася з національністю (навіть далеко пізніш – в Україні аж у XVI ст.).

Творцями іранських, готських та інших «старшебратських» теорій були НІМЦІ. Цей факт вказує на політичну тенденцію тих теорій.

Тенденцію доказати, що українці – це «субстратний» нарід, нарід фелатів-рабів, над яким вічно панували **чужинці**. Тому-то поворот прарусів зробили приходом **чужинців**. Скрайній час нам, українцям, розкрити цю брехню.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА САРМАТСЬКОЇ ДОБИ

По Р. Х. у писаннях тодішніх грецьких та римських письменників усе менш і менш згадується про скитів, а натомість усе більше про сарматів, антів, аланів як про володарів нашого Чорномор'я. Правда, звістки про сарматів зустрічаємо і перед Р. Х., напр., про них згадують Кл. Птоломей, Тацит, Страбон, але не як про володарів держави, а як про окремі сарматські племена під різними назвами (роксолани, алани, язиги та ін.). Кл. Птоломей вміщує їх на Волзі, Страбон – на Дону, Тацит – на Кубані та в інших місцях України. У всіх тих відомостях є стільки суперечностей і непов'язаностей, що до них треба ставитися дуже критично. Особливо критично треба ставитися до їхнього назовництва. Коли порівняти писання: Плінія, Йорданіса, Страбона, Ф. Маврикія, Прокопія Кесарійського та інших, то побачимо, що всі ті їхні кімри, скити, сармати, алани, роксолани, анти та десятки інших так переплутані, що насувається висновок, що всі вони говорять про один нарід, який складається з багатьох племен, що їх кожний автор називає інакше, ба навіть один автор називає по-різному. Дехто каже, що скити і сармати – це є той самий нарід, мають обидва тих самих богів, той самий соціальний і політичний устрій, хоч у дечому і різняться.

Про сарматів ми маємо ще менше відомостей, як про скитів. Все, що науковці знали про них до останніх археологічних знахідок, – це кілька рядків про них у Тацита, Флакуса, Аріяна, А. Марцелінуса та плоскорізьба на Трояновій колоні в Римі чи на арці в Салоніках. Найкращу звістку про них знаходимо в Pseudo-Scylax та у Eudoxos Chidos з 338 року до Р. Х.

М. Ростовцев на підставі останніх археологічних знахідок вважає сарматів за окремий від скитів нарід, хоч і визнає їхню спорідненість. Він пише, що головною зброєю у скитів був лук. Вони перше засипали ворога хмарою стріл, а потім йшли в наступ, вживаючи коротких кинджалів. У сарматів же головною зброєю був довгий, тяжкий спис. Нападали вони фалангами, вживаючи довгих мечів. Крім того, сармати мали шоломи гостростіжкової форми і стремена, а скити їх не мали. В Україні сарматські могили найстарші з IV ст. до Р. Х., а скитські з VII ст. до Р. Х. В сарматських могилах нема жертв коней чи людей; кінська зброя простіша; могили бідніші,

а головне – сарматське мистецтво відрізняється своєю багатою поліхромією, інкрустаціями самоцвітами, рослинним та геометричним стилем, чого нема в скитському та грецькому мистецтвах (того часу), але є в малоазійському.

Як бачимо, різниці не малі. Але чи ці різниці є достатнім критерієм для визначення окремішності народу? Коли ми подивимось на фотографії наших бабусь і дідів, на їхній одяг, прикраси, зброю дідів і порівняємо з сучасними, то чи не виглядатимуть наші бабусі й діди цілком інакшим від нас народом? А ми відрізняємось від них не лише одягом, зброєю, але й способом життя, смаками, звичаями, навіть світоглядом. Чи різниця між скитами і сарматами (якщо така є, чого ще не доказано) не є звичайною еволюцією? Велика тема для майбутніх українських науковців. А поки що ми схильні вірити, що то була еволюція наступних поколінь того самого народу, плюс **племінні** різниці. Основою такого переконання є той факт, що **УКРАЇНСЬКИЙ** характер трипільської культури **ДОЖИВ ДО НАШИХ ДНІВ**. Чому ж ті «різні» народи, оті здогадні «скити», «сармати», «алани» і т. п., його **НЕ ЗМІНИЛИ**? Чей же «панували» в Україні майже тисячу років! Відповідь може бути лише одна – бо не були вони **чужими** народами, а були нащадками трипільців.

Яким же чином славна – велика Скитія зникла з мап, а на її місце з'явилася Сарматія? Прикладів таких радикальних змін є чимало в історії. Напр., Німеччина за Карла Великого називалася *Francia Occidentalis*. Чи це значить, що тоді Німеччину заселявали французи? Чи у Волощині, Молдавії, Румунії жив один нарід, чи три різні? Чи Югославія є нова нація, чи старі серби, хорвати, чорногорці? Чи в Русі, Малоросії, Україні жив той самий нарід, чи три різні? Те саме в Московщині, Росії, ССРСР? Й. Йорданіс (V ст.) у своїй книжці «Війни жидів» пише: «Оті скити, що їх називають також сарматами, є великий нарід». Тацит пише, що сармати називалися *Rhozeni*; Пліній ототожнює скитів, сарматів, вендів, Страбон – сарматів, аорців, сираків, Помпоніус Мела – сарматів, партів і т. п.

В цьому нібито зникненні старої Скитії і народженні нової Сарматії можна (з далеко більшою логікою і обґрунтованістю, ніж німецькі теорії приходів, завойовань) бачити звичайне соціологічне явище – **зміну провідної верстви нації**. Ассирія, Єгипет, Еллада, Рим впали, коли їхні провідні верстви надто розбагатіли, зледачилися і морально зогнили. Надмірне багатство їх згубило. Те саме сталося і з скитською провідною верствою. Із свідчень археології та документів про розмір нашої тоді міжнародної торгівлі і війн з пер-

сами, римлянами ясно видно, що наші праруси були тоді дуже великим і дуже культурним народом. Ясна річ, такий нарід мав силу вилонити з себе нову провідну верству. Одне з племен його – сармати перебрали від скитського племена державну владу. На це натякає абсолютний брак будь-яких слідів війни між т. зв. «скитами» та «сарматами».

Іраністи кажуть, що кочовий нарід сармати прийшли в IV ст. до Р. Х. з Азії і вигнали з України скитів, а самі запанували над місцевим рільничим народом. Тоді Україна мала величезну торгівлю з усім знаним тоді культурним світом, а найбільше з Грецією, якої 50% господарки залежало від торгівлі з Україною. Тисячі греків та інших чужинців приїздили і виїздили не лише з Чорноморщини, але і далеко на північ, аж по Київ. Ніяких залізних заслон тоді не було в Україні, як є тепер. Отже, вістка про таку важну для міжнародної торгівлі подію, як війна в Україні, була б дуже скоро долетіла за кордон, а особливо до Греції, бо вона годувалася українським хлібом, а війна в Україні для неї означала голод, а щонайменше велику економічну кризу. Чи таку подію (голод) із з'ясуванням причин не занотували би грецькі історики? Напевно, написали б цілі томи. Натомість у грецькій літературі ані того часу, ані пізнішого нема найменшого натяку на якусь війну чи якусь велику революцію в Україні в V–IV–III століттях до Р. Х. Зокрема, нема натяків на прихід з Азії якогось народу, на якусь війну його із скитами. Чому нема? **Бо того не було.** А що ж було?

Геродот, який писав в V ст. до Р. Х., отже, ДО здогадною приходу сарматів, уміщує їх в Україні на правому березі Волги. Волга і тоді була великим торговельним шляхом, що сполучав ринки Індії, Малої Азії з Північною Європою. З Північної Європи везли тим шляхом на південь хутра – цей найдорожчий тоді товар, що розцінювався на вагу золота. З Індії, з Малої Азії везли на північ безліч товарів, що їх виробляв тоді культурний Південь. Сармати контролювали той шлях і збагачувалися не лише з мита, але й з посередництва. Збагачувалися не лише матеріяльно, але й культурно. Вони були дуже культурним народом, доказом чого є археологічні знахідки в їх могилах.

Скити були далеко багатші за сарматів, бо ж контролювали ВСЮ торгівлю величезної – від Дунаю до Волги – Праукраїни. В скитських могилах поховані не кілограми, але тонни золота та інших скарбів. Це надмірне багатство їх і згубило. Повторився знаний в історії процес морального загнивання надто збагатілої аристокра-

тії. Коли ж провідна верства нації більше дбає за власні кишені та бенкети, як за керування життям нації, коли місце господаря, що дбає за господарку, стає порожнє, то тоді саме життя заповнює ту порожнечу іншим господарем, іншою провідною верствою – часом чужою, як це сталося в Україні в XVII ст. На щастя давньої України знайшлася СВОЯ провідна верства з племені сарматів.

Сарматська аристократія була також багата, але не настільки, щоб морально розкластися, як це сталося із скитською. Скитська ж аристократія, хоч і зледащилася, проте, мабуть, мала ще досить слухняного їй війська, щоб задушити будь-яку революцію. Тому сармати вжили іншої тактики, яку цілком виразно бачимо пізніш в їхній боротьбі з греками за владу в Босфорській державі. Вони перебирали владу ступнево, починаючи від найближчих до них земель і посуваючись ступнево далі на захід, аж поки не захопили владу у цілій державі. Нехотючи підтверджують це і самі іраністи. Вони (напр., Г. Вернадський у своїй «Ancient Russia») кажуть, що сармати не прийшли всі нараз, лише приходили окремими племенами протягом більш як **сто років**, і що жодної війни між ними і скитами історики не записали. Але чому могутня, **перелюднена** Скитська держава пускала їх до себе, іраністи пояснити не можуть.

Не можуть з тої простої причини, що ті «сармати» **нізвідки НЕ ПРИХОДИЛИ, БО Ж БУЛИ САМІ СПОКОНВІЧНИМИ ТУБІЛЬЦЯМИ** України, нащадками трипільців. Скажім більше! Тому, що ті «сармати» не були ніякими сарматами, як і «скити» – ніякими скитами, бо такі народи просто не існували, а існували **ЛИШЕ НАЗВИ, ВИДУМАНІ ЧУЖИНЦЯМИ**. Самі іраністи схильні назву «скити» вважати за державну, а не національну, етнічну. Повторюємо знову і знову: існував один праруський нарід, що поділявся на племена. Як ті племена **самі себе** називали, ми не знаємо, але знаємо, що існувало **вже тоді ім'я РУСЬ** чи РОС, а згадані імена племен є всі чужі. Аж коли з'явилися наші власні історики, аж тоді з'являються українські назви племен, як, напр., поляни, деревляни, сіверці і т. д.

Все ж частина скитів задержала владу в своїх руках у закутинках України – в Криму та Добруджі, утворюючи там самостійні державки. Тут буде на місці пригадати вираз нашого короля Святослава, коли він переговорив з Візантією. Він сказав: «...без того скиторуси не замиряться». Мале речення, але воно кидає дуже великий жмут світла на нашу історію. Воно означає, що наші руси в X ст. знали, **ХТО** вони є; знали, що є скити. Вираз «скито-руси» з їх уст

означає ніщо інше, як **ОТОТОЖНЕННЯ РУСІВ ІЗ СКИТАМИ**. Найліпша пригадка нашим забудькуватим історикам. Правда, Святослав вжив ім'я «скити», але ж не забуваймо, що він говорив до греків, які знали це ім'я вже понад 1000 років (навіть були його авторами), і говорив аж у X ст., коли ця назва була загальноприйнята, аналогічно, як тепер назва «Росія».

Грецькі та римські історики пишуть про Сарматію не лише менше, але й інакше, як про скитів. Про Скитію вони писали як про одну велику державу, мало згадуючи про окремі племена. Про Сарматію навпаки – більше про окремі племена та їх королів. Можливо, Сарматія була менш зцентралізована, більш федеративного типу держава. Напр., згадують короля сираків Зорсина, королів роксолан Скилура, Тасія, Болемира, короля антів Божа, короля Аланів Самбіду і т. п. Це варте уваги **українців**. Але коли ті письменники пишуть про якусь більшу війну, то кажуть, що всі ті племена воювали разом зовнішнього ворога. Це дає нам підстави припускати, що Сарматія була великою, від Волги по Дунай, федерацією незалежних чи напівзалежних племен. Як ми згадували в розділі про трипільців, проф. С. Пірот писав про існування такої федерації ще у трипільців.

На старовинних мапах, як, напр., на мапі Ератостена (276–196 до Р. Х.), Кл. Птоломея (10–178 по Р. Х.), Тацита (55–117) бачимо, крім загальної назви для всієї території України (і трохи поза нею) «Скитія», також і поділ цієї території на низку більших і менших областей з назвами племен, що їх заселявали. На пізніших мапах, напр., на мапі Беатуса з X ст. зазначена *Alania* від гирла Дунаєм вгору та *Sarmatia* поруч неї на лівобережному сточищі Дунаю. На мапі С. Мінстера з 1552 року написано: *Russia sive Ruthenia quae et Podolia olim vero Roxolana* (Русія, або Рутенія і Подолія, чи колись Роксоляна). На його мапі цією назвою зазначена вся наша Чорноморщина. Те саме і на мапі Ортелюса з 1590 року. Московщина на цих мапах зазначена, як *Moscovia*.

Грецький історик Полібіус (205–123 до Р. Х.) пише, що сармати заселявали простір між Дніпром і Доном. Археологи знайшли сарматські могили на Дону з III ст. до Р. Х. Ці дати підтверджує і Страбон (64 до Р. Х. – 19 по Р. Х.), який бере ті відомості від Артемідора Ефеського, що жив у кінці II ст. до Р. Х. Страбон пише про племена аланів, роксоланів, язигів. Другий інформатор Страбона – Теофан Мітиленський (сучасник Помпея і його біограф) каже, що плем'я аорців заселявало лівий берег Дону, а плем'я сираків – Кубань.

Йошеф Флавій (37–95) пише, що Кубань перше заселяли алани, мали там свою державу і пробували були перейти через Кавказ до Імберії (Грузії) та Armenii, але зустріли там великий спротив і тому повернулися до Дону і Дніпра. Діодорус (I ст. до Р. Х.) пише, що сіраки мали на Кубані свою столицю, огорожену камінним муром і з великим королівським палацом. Він згадує друге там велике місто Гаргаза і ще кілька. Тацит підтверджує ці вістки і згадує короля сіраків на ім'я Zopsines та місто Uspe. Кубань називалася тоді Antikites (чи не натяк на «протискити», бо скити там не були довго). На Кубані є і тепер черкеське плем'я адиге та їхнє село Адигей. Арабський історик Ібн-Руст згадує плем'я Ruksas на Кубані.

На Кубань сармати (чи їх влада) посувалися дуже поволі, так що лише в II ст. до Р. Х. опанували її, і то за винятком Таманського півострова, який і далі належав до Босфорської держави. Скитських могил, молодших за VI ст. до Р. Х., на Кубані мало, але багато сарматських з III–II ст. до Р. Х. та з I–II–III–IV ст. по Р. Х. У II–I ст. до Р. Х. сармати опанували вже весь простір по Дніпро і Буг, разом з грецькими колоніями-містами, які визнали політичну зверхність сарматів.

Сармати мали таку саму внутрішню і зовнішню політику, що й скити. Як і скити, сармати фактично охороняли свободу і торгівлю наших чорноморських портів та протегували грецькі колонії. Як і скити, сармати оснували свою державну економіку на торгівлі, на експорті продуктів України. Так само, як і скити, сармати пробували забезпечити собі безпосередній зв'язок з багатшим ринком Малої Азії, пробуючи опанувати Закавказзя та (в IV ст.) західні береги Чорного моря. Отже, бачимо ясно ТЯГЛІСТЬ державної політики, а це означає і тяглість самої державності. Іншими словами, тут **не було ніякої перерви** в нашій державності, що її так настирливо сугерують нам чужі історики.

Поширивши свою владу до Дунаю, сармати пробували поширити її і за Дунай. Це примусило Рим до оборони своїх посіlostей. У 62 році римський полководець Plautius Silvanus відігнав сарматів на північний берег Дунаю і поміг кримським скитам оборонитися від сарматів. Але Марк Аврелій (121–180) каже, що сармати тримали територію між Дунаєм і Тисою. Дунайські війни Риму (Веспасіана, Доміціяна, Траяна, Марка Аврелія) – це були оборони проти наступу не лише германів, але й сарматів. Рим побудував у Криму три рівнобіжні лінії твердинь навколо території Херсонесу, обсадивши їх своїм військом. На Кавказі Рим скріпив свої слабші місця,

побудувавши в II ст. твердині в Грузії та Armenії, також обсадивши своїми легіонами.

Наші історики, полонені московськими та німецькими теоріями, майже не згадують про велику сарматську добу нашої історії. Але її значення були свідомі наші історики та державні діячі XVII–XVIII ст. У Густинському літописі 1670 року його автор М. Лосицький пише: «Чому наш народ Руссю називається? Бо перше, коли вийшов з Пафлагонії, називався генети, венеди, анти, алани, роксани, роксолани. А греки савроматами називали. В Сарматії також різно: поляни, деревляни, сіверяни, кривичі». Крім генеалогічного пов'язання венедів, роксоланів, аланів з русами, тут впадає в очі дуже важлива звістка про **прихід русів з ПАФЛАГОНІЇ** (з Малої Азії). Тоді М. Лосицький нічого не знав про пізніші археологічні пам'ятки. **Звідки він взяв цю думку?** Цим наші історики, запоморочені варязькими та іранськими теоріями, не поцікавилися. А якби поцікавилися, то чи не знайшли б чогось такого, що зруйнувало б чужі теорії?

Митрополит Петро Могила в своїх творах і листах вживає: «православні роксолани», «Церква Роксоланська». В листі до митрополита Іверського з 27.X.1638 пише: «...suo ac totius Ecclesiae Roxolana», «Nostra igitur S. Pater Ecclesia Roxolana». Гетьман Б. Хмельницький вимагав, щоб шведський король визнав йому право на всю стародавню Україну, чи Роксоланію (G. Welling. «Relazione»). Гетьман І. Виговський домагався від шведів того самого: «totius Ukraine Antiquae vel Roxolaniae» (М. Грушевський. «Історія України-Руси»). В конституції гетьмана П. Орлика говориться про роксоланів і роксоланську націю як предків українців. У красному письменстві маємо десятки творів – своїх і чужих – з іменем «роксолани». Напр., «Roxolania» С. Кльоновича (1545–1602), «Muza Roxolańska» І. Орновського, є чимало творів про Настю Лісовську, яка стала жінкою султана Сулеймана II під іменем Роксолана. Про антив пише грецький письменник Маврикій (582–601). Сирійський письменник св. Захарій називає антив Ros. Візантійський історик Прокопій (490–562) цілком виразно пише, що анти і слов'яни говорили одною мовою. Проф. М. Міллер вважає антив, аланів, роксоланів за той самий нарід. М. Грушевський вважає антив за русь VI–VII ст. (за: В. Січинський. «Роксоляна»).

III століття переповнене подіями, що вплинули на історію цілої Європи. Готи зруйнували Ольвію, римські твердині в Криму; перекинулися до Малої Азії та Греції; завдали тяжких ударів Римській імперії на Дунаї; тимчасово окупували Італію, Галлію, Іспанію.

Мало хто із слов'янських істориків досліджував докладно історію готів. Натомість нею дуже цікавилися німці. Самозрозуміло, вони всі перемоги й осяги готів приписують лише готам. Але чимало історичних документів та фактів вказують, що сармати відіграли дуже велику роль в європейських подіях III століття. Ми не знаємо докладно про взаємовідношення між готами і сарматами, бо ще не дослідили як слід перебування готів в Україні. Але ми знаємо, що в історичних документах не знайдено переконливих вказівок на те, що готи завоювали, підбили під свою владу сарматів. Навпаки, історичні джерела кажуть, що II–III–IV ст. (с. т. за часів перебування готів в Україні) сарматське плем'я алани мало свою незалежну державу на Кубані і Дону і що Босфорська держава була тоді під сарматською династією Аспургів. Константин Порфіроподібний у своїм «*De administrando imperio*» в 959 році пише, що Аланія була незалежною державою і в приятельських стасунках з Візантією. Проф. А. Спіцин пише, що алани грали **домінуючу** роль у Хазарській державі, бо були далеко культурніші за всі народи, що з них складалася Хазарська держава. Вони мали в ній у своїх руках державну адміністрацію, військо, торгівлю і промисел. Так само археологічні знахідки вказують, що торгівля в чорноморських портах і далі йшла повною ходою, а Херсонес ніколи не був в руках готів. Батько імператора Максиміана був гот, а мати аланка. Римляни навчилися від сарматів тактики кінноти. В III–IV ст. в римському війську були цілі окремі легіони, складені з сарматів; їх зображення бачимо на арці Галерія в Салоніках. Зрештою, готи були лише два століття в Україні – властиво в меншій її частині. Все це вказує, що в інвазії Європи готами сармати були союзниками, а не підлеглими готів.

Сарматських могил розкопано не багато. Зокрема, на Кубані розкопано лише двадцять і кілька, а їх є, напевно, сотки, якщо не тисячі. На Кубані розкопано сарматські могили: Буєрова, Курджипська, Бесленгівська, Зуровська, Ахтанізівська, Воздвиженська, Ярославська, Тифліська, Армавірська, Усть-Лабинська, Сіверська та інші. Більшість їх є з I ст. до Р. Х. та I ст. по Р. Х. В інших місцях України могили розкопано сарматські: на Дону – Новочеркаську, Мاستючину, Гниловську (сарматський некрополь); на Харківщині – Селимовську; на Київщині – Покровську, Перещепинську; на Запоріжжі – Канцирську; над Бугом – Олександрівську; над Прутом біля м. Ясси; на Слобожанщині біля села Верхній Салтів розкопане велике місто з камінними будовами. Також велике місто з камінними

стінами розкопано біля села Маяцьке на Дінці. В нім знайдено камінні плити з написами, які проф. Спіцин вважає за аланське письмо. В руїнах міста Неаполя (біля Симферополя), що його заснував в I ст. король Скилур, знайдено на стінах домів **такий самісінький** орнамент, що був широко розповсюджений в Україні по селянських хатах аж до 1917 року. В тих же руїнах знайдено малюнки чи вирізьблені постаті людей, які виглядають на типових українців наших часів. У руїнах міста Танаїди в північному рукаві Дону знайдено мармурову дошку з мистецькою плоскорізьбою Трифона. На ній зображено кіннотника з типово сарматським озброєнням: у лускатому панцирі, з шоломом на голові, з довгим списом, у м'яких коротких чоботах. Подібні зображення знайдені в Криму і на Кубані, і вони виглядають цілком такими, якими описують їх грецькі та римські письменники (за В. Січинським. «Роксоляна»).

На знахідках із сарматських могил бачимо поруч геометричного і рослинного стилю також і тваринний, але він відрізняється від египетського своєю багатющою поліхромією та інкрустацією самоцвітами. Сармати запровадили свою поліхромію до мистецтва Босфорської держави в I ст., а вже в II та III ст. босфорські поліхромні виробу досягли верхів мистецької досконалости, як у техніці виробу, так і в тонкості мистецького смаку. Напр., на одній прикрасі інкрустовано 2250 дрібненьких самоцвітів, перлинок, так, що на один квадратний сантиметр припадають 324 самоцвіти. Готи за часів свого перебування в Україні перейняли сарматську поліхромію і рознесли потім її по всій Європі, де вже були її зародки, принесені з Сирії кельтами. Очевидячки, в Європі сарматський стиль набрав рис і варіацій відповідно до смаків майстрів Ломбардії, Іспанії, Франції, Англії (Е. Стерн, М. Еберг). За сарматської доби ужиткове мистецтво та промисел піднесли на дуже високий рівень. Маємо тисячі зразків (вони донині ще не простудійовані) прекрасної біжутерії, всілякого роду виробів – скляних та порцелянових. Рукомесла також стояли на високому рівні, особливо обробка заліза, зокрема зброярство. На Кавказі біля міста Чубер розкопані великі ливарні заліза з III ст. до Р. Х.

З сарматських племен найбільшим було плем'я роксоланів, власливо, аланів, бо «рокс» означає «білявий». За китайськими істориками, алани були блондинами, мали сині очі, були стрункі, гарного зовнішнього вигляду. Грецький письменник Ам'ян Марцелінус (жив у IV ст.) пише про аланів: «Алани значно культурніші за гунів, гарні з вигляду, біляві, легко озброєні і вільнолюбні».

Назва «Роксоланія» зустрічається на старовинних мапах і в документах – як західноєвропейських, так і українських. Цікавий факт, жінка Олександра Великого називалася Роксана (страчена в 310 році до Р. Х. Касандром). Також вимовним є факт, що ім'я Оксана майже невідоме у інших народів, крім українського.

На малі Кл. Птоломея роксолани (алани) вміщені на берегах Озівського моря, а Страбон пише, що Roxolani Sarmatica gens заселяли простір між Догом і Дніпром. Візантійський письменник Прокопій згадує про аланів у 529 році. В світлі старовинних джерел роксолани виглядають великим, могутнім народом. Напр., роксоланський король Тасій з 50000 військом воював у I ст. могутнього Понтійського короля Митридата Евпатора і примусив його платити річну данину. В 118 році алани (роксолани) воювали Рим і розбили на Дунаю римські легіони, хоч ними командував сам цезар Адріян (В. Січинський).

У 549–50 рр. Візантія, воюючи з Персією, мала наймані аланські полки. В 375 році алани під проводом свого короля Болемира з допомогою гунів вигнали готів з України. Частина аланів, відступаючи від навали азійської орди гунів, подалася на північний захід аж на острів Ругію в Балтицькому морі і мала там свою самостійну державу. Частина відступила трохи на північ і змішалася з тамтешнім населенням, посилюючи місцеві праруські племена. Пізніше в наших літописах вони стали відомі під іменем полян, деревлян. Але головна маса лишилася на місці; визнала васальну залежність від гунського хана, зберігаючи свою самостійність. Частина аланів жила з незапам'ятних часів і в Малій Азії; про них греки згадують ще в 276 році.

Частина аланів воювала (разом з вандалами) Італію, зайшла до Іспанії, підбила північну Африку. Титул володарів північної Африки був Rex Alanorum et Vandalorum (L. Schmidt. «Allgemeine Geschichte der germanischen Völker». «Аланорум» – на першому місці. В 439 році аланський король Самбіда поміг Римові вигнати візиготів та бургундів з південної Галлії (Франції). За цю прислугу Рим дав аланам землю в провінції Нарбонез і в провінції Арморика (між Луарою і Сеною). Там і донині є місцевість Allaines (біля Орлеану), річка Don (притока Vilaine), повіт Russolon. Є там також чимало старих французьких родів з українськими прізвищами. Чи не з них походить славна орлеанська дівчина Жанна д'Арк? Пригадайте наших легендарних амазонок.

Культура сарматів ще не досліджена як слід, і тому ми мало знаємо про їх релігію. Все ж знаємо, що найвищим божеством у них

була, як і у трипільців та скитів, богиня Велика Мати, яку на сарматських пам'ятках зображено як богиню Землі, подібно до Понтії Терон в Малій Азії.

Алани були християнами вже в IV ст. Вже тоді в Криму були аланські церкви. Поміж єпархіями, що були під зверхністю цезаря Лева Мудрого, була єпархія «Алани» під ч. 62, а за Пелеолога Старшого «Аланська митрополія» під ч. 74. У IV ст. в Херсонесі єпископом був Пилип, а в Пантикапеї – Кадмій. У Тамані було багато християн уже в IV ст. Київський «Патерик» подає, що посланий Теодосієм Печерським чернець Никон Великий заклав у Тамані монастир з церквою св. Богородиці. Християни були не лише в Криму, а й на Дону. Візантійські джерела згадують єпископа Патерна, який був єпископом в місті Томі (тепер Старочеркаське). В руїнах міста Томі знайдено миску, оздоблену самоцвітами і з монограмою Ісуса Христа, з написом, що вона є власністю єпископа Патерна. На початку X ст. алани були вже всі християнами і мали свого єпископа Петра (В. Січинський. «Роксоляна»).

Арабські письменники називали Керченську протоку «Лиман Тома» (звідси назва Тамань); греки називали її Кімрійською, бо на берегах озівського моря жив нарід, що його греки назвали кімрами). На кубанському березі з незапам'ятних часів було кімрійське місто Кімерикон (грецька назва), яке грецькі колоністи розбудували на великий торговельний порт і перезвали на Фанагорію, опанувавши там все політичне, економічне і культурне життя. Сармати, опанувавши пізніш береги Озівського моря і Кубань, з бігом часу відібрали у греків цю монополію і самі опанували все життя в Босфорській державі, в тому числі і в Фанагорії. Вже в IV ст. Фанагорія настільки втратила грецький характер, що самі греки, напр., Константин Порфірородний, називали її «Тиматарха», а наші літописи – Тьмутаракань. Наскільки Тьмутаракань мала велике торговельне і стратегічне значення – свідчить договір Візантії з Генуезькою республікою. За тим договором генуезці мали право торгувати по всій Візантійській імперії, крім Таматархи та Роса (Танаїс в гирлі Дону). Письменник XII ст. Едразі пише, що 27 кілометрів від Тьмутаракані було місто Malrosa. В осетинській мові (осетини – нащадки ясів) «мал» означає «болото». Дельта Кубані є дуже болотиста і нині. Сліди аланів на Кавказі лишилися в назві гірського просмику Дар'ял, що походить від «Дар-і-Алан», бо той просмик за скитських і сарматських часів стергло плем'я аланів («дар» означає «брама»).

Маємо чимало свідoctв, що в Україні існувало якесь праруське письмо **кілька сот років перед** Кирилом і Методієм (може 1000 ро-

ків перед ними?). На Слобожанщині в руїнах сарматського міста на Дінці (т. зв. Маяцьке городище) з III ст. до Р. Х. на камінних плитах знайдені написи, що їх проф. А. Спіцин вважає за аланське письмо. Так само знайдені написи в руїнах Каркінітеса (тепер Євпаторія) з I ст. до Р. Х. і в руїнах Ольвії з I ст. по Р. Х. На Кубані в сарматських могилах з II–III ст. знайдено чимало глиняного посуду з монограмами, які проф. М. Ростовцев вважає безсумнівно за БУК-ВИ. Ці букви вживалися в Пантикапеї в II–III ст. На стінах похоронних камер у Керчі цими буквами написано **цілий текст**. Це письмо є цілком оригінальне, не подібне до семітського, індоєвропейського, готського чи інших. Форма і будова поодиноких букв та пов'язання цілого письма вказує на спорідненість ідіографії з фінікійською. Фінікійське ж письмо вийшло з Малої Азії і мало зв'язок з єгипетськими гієрогліфами. Проф. В. Пожидаєв виводить аланське письмо з єгипетських гієрогліфів. З нашої праісторії знаємо, що Праукраїна, особливо Чорноморщина, мала дуже тісні торговельні і культурні зв'язки з Малою Азією з **непроглядних часів** безпереривно аж до Татарщини XIII ст. Не походить те аланське письмо від болгар, бо в руїнах міста «Болгар» не знайдено написів, які нагадували б аланське письмо. В Україні, на південний захід від Смоленська, знайдено піраміду. Моквини розібрали її, потребуючи камінь на якусь свою будову. Там знайдено плити з напівзатертими написами, подібними до фінікійських (Е. Reclus. «The Universal Geography»). Український археолог М. Рудинський розкопав в Україні т. зв. «Камінну Могилу» з **III-го тисячоліття до Р. Х.** (біля міста Мелітополя). Він знайшов там 50 камінних плит з вирізьбленими на них знаками та їх комбінаціями, с.т. письмо. Москвини не дозволили їх опублікувати.

Крім археологічних свідоцтв, маємо і писані. Болгарський письменник X ст. чернець Храбр свідчить («Сказаніє о письменах»), що наші предки – руси вмiли читати і писати «чертами» і «різами». В «Сказанії монаха Храбра» згадується, що в «роушских» слов'ян в Босфорі існували «черти» і «різи», с.т. знаки – букви. Арабські історики Ібн-Фадлан в 920 році, Ібн-ель-Надим у 987 році, Масуді в кінці X ст. згадують про якесь письмо на Русі, «різане на дереві» (с. т. на дошках). Ібн-Фадлан пише, що руси на могилах ставлять дерев'яні пам'ятники, на яких пишуть ім'я небіжчика та ім'я його короля. Ібн-Надим подає навіть самі букви, але в зарабізованому графічному вигляді, і тому вони досі не відчитані (за: В. Січинський. «Роксоляна»).

В «Житті св. Константина» оповідається, що коли св. Константин (св. Кирило) був в 860 році в Херсонесі, то знайшов там Євангелію і Псалтир, писані «руськими письменами». Він зустрів там також і людину, яка говорила з ним руською мовою, читала ті книжки, прославляючи Бога. Наколи св. Кирило (Константин) міг прочитати ті книжки в Херсонесі і розмовляти з тою руською людиною, то значить, що св. Кирило ту мову знав. А він народився і виріс в місті Солунь, отже, знав солунсько-слов'янську говірку.

Проф В. Січинський на основі своїх довголітніх студій слов'янської палеографії прийшов до висновку, що аланське письмо було основою, на якій повстала глаголиця, а від неї кирилиця. Дуже правдоподібно, що Євангелія та псалтир, що їх знайшов св. Кирило в Херсонесі, були писані саме тим аланським письмом. Зрештою, порівняння аланського письма з глаголицею (найстаршою – македонською з IX ст.) не лишає жодного сумніву, що глаголиця є ніщо інше, як удосконалене аланське письмо з IV ст. (властиво, пізніше). Іншими словами, ПРАУКРАЇНЦІ-АЛАНИ ДАЛИ АЗБУКУ ВСІМ СЛОВ'ЯНАМ.

Отже, бачимо, що праукраїнці вміли читати-писати вже, напевно, в IV ст., а дуже можливо, що значно раніше. Вже в IV ст. багато з наших прапредків були християнами, мали церкви і єпископів. А в той самий час прамосквини були на цілком дикунському поземі цивілізації: жили, як дикі звірі, в ямах, живилися слимаками, мушлями, сирою рибою; одягалися в сирі, невироблені звірячі шкіри і були – як свідчить археологія та Геродот – **людожерами**. Так-то виглядає в дійсності московське «старшебратство».

Маємо вже сотки розкопаних могил наших прапредків, могил, розкиданих по всій розлогій Україні від Волги – Кавказу за Дунай – Карпати. В тих могилах вже знайдено десятки тисяч наочних, намацальних доказів надзвичайно високої культури наших прапредків. Знайдено тисячі цілком конкретних доказів, що та культура мала **ОДИН ТОЙ САМИЙ** характер протягом всієї нашої праісторії й історії. Той самий у XX ст. по наших селах, у XVIII–XVII ст. за Гетьманської доби, у XVI–XIII ст. за литовсько-польських часів, у XII–IX ст. за київської імперської доби, в I–VII ст. до Р. Х. за скитської доби, в II–III тисячоліттях до Р. Х. за трипільської доби і, мабуть, далі аж до доби первісної людини.

**5000 РОКІВ БЕЗПЕРЕРИВНОЇ ТОЇ САМОЇ КУЛЬТУРИ.
НАСКРІЗЬ УКРАЇНСЬКОЇ.**

УКРАЇНСЬКА БОСФОРСЬКА ДЕРЖАВА

«Українські землі, від кам'яної доби починаючи, були тереном великих торговельних шляхів і різnorodних культурних впливів. Порти в гирлах українських рік і на побережжі Чорного моря існували вже за доби неоліту (III-є тисячоліття до Р. Х.) і більш-менш на тих самих місцях, що і в I-му тисячолітті до Р. Х.» (Ю. Готьє. «Железний век в Восточнай Європе»). Наш археолог Б. Формаківський відкрив на території Ольвії аж дванадцять археологічних нашарувань. Це значить, що Ольвію заснували не грецькі колоністи в I-ім тисячолітті до Р. Х., але місцеве населення тисячу років раніше. Ті праруси були добрими моряками і рибалками; з незапам'ятних часів вони плавали попри ВСІ береги Чорного моря; торгували в портах північного, східного, південного і західного берегів, про що свідчать безліч археологічних знахідок в тих портах та писання старовинних письменників. Сефан Візантійський переказує легенду, за якою місто Пантикапею заклав король колхів Aites. Про колхів оповідається в грецькій легенді про аргонавтів. Ця ж легенда згадує і про великий порт Laestrygons (Балаклава). Це значить, що і ці міста заклали місцеві праруси задовго до приходу грецьких колоністів. Арабські історики згадують про велике місто Карх (в наших літописах – Корчево).

Ще перед заснуванням своїх колоній на нашій Чорноморщині греки з південного берега Чорного моря – зі своїх колоній в Малій Азії привозили на наше Чорномор'я велику кількість різного роду виробів з міді, заліза, золота, срібла, дорогі тканини та інші товари і вимінювали в наших портах на збіжжя, рибу, мед, віск, шкіри, футра, дерево та інші продукти Праукраїни. Отже, нема нічого дивного, що археологи знаходять по всій Україні – особливо на Чорноморщині та Кубанщині – в могилах бронзової доби силу силенну предметів з месопотамських, єгипетських та інших культурних тоді країв. Напр., Майкопська могила (на Кубанщині) переповнена ними. Така велика торгівля, цілком природно, привела до оселювання грецьких купців у наших портах на стало і до закладення торговельних станиць по всій Україні. Аж на далекій Лубенщині знаходимо тепер руїни їхніх осель і храмів (жодної не знайдено в Московщині). Так із первісних праруських портів виростили великі напів-

грецькі торговельні міста: Херсонес (біля Севастополя), Ольвія (в гирлі Буга), Ніконіон (в лимані Дністра), Тира (тепер Білгород-Дністровський), Судак, Теодосія, Пантикапея (Керч), Фанагорія (Тамань), Горгіпія (Анапа), Каркінітес (Євпаторія), Неафія, Танаїс (в гирлі Дону), Німфея, Діоскурія, Кіммеріон, Кітея, Акра, Тиритака, Діа Мірмікія, Партенія, Кіпа, Патреон, Корокондама, Гармонаса, Архілеон, Апатуріон та інші. Теодосія перед приходом греків називалася Ардавада, а презваз її на Теодосію босфорський король Лейкон на честь своєї сестри Теодосії. Всі ці наші порти мали сталі, тісні торговельні та культурні зв'язки з усіма гелленськими чи згелленізованими портами Чорного моря на всіх його берегах, як, напр., Синоп, Трапезунд, Істр, Аполонія, Тирас, Одесос, Меземурія, Томі, Фазис, Діослуріянда, Халкедон, Гераклея, Керкіті та з іншими.

Ці міста, в свою чергу, були тісно зв'язані торговельно і культурно з Єгиптом, Месопотамією, Ассирією, Персією, Індією, с. т. з усіма тогочасними осередками найвищої тоді культури і цивілізації. Таким чином, здобутки всього тодішнього цивілізованого світу розливалися широкою рікою через наші Чорноморські порти по ВСІЙ Праукраїні. Самозрозуміло, що найбільше тих здобутків бачимо в наших чорноморських портах-містах. Тисячі археологічних пам'яток і сотки писаних свідчать, що ті міста були надзвичайно багаті і надзвичайно культурні. Вони мали водоводи, каналізацію, бруковані вулиці, великі кам'яні будови, прекрасні мармурові храми, а за містом – садки і виноградники.

Аж до XVIII ст. стояли в Криму ще не зовсім зруйновані рештки храмів неперевершеної краси; стояли ще сотки незруйнованих прекрасних мармурових колон. По європейських музеях бачимо під склом окремі кусники античних мармурових будов. У Криму ми мали не кусники, але цілі колони, напівцілі великі храми. Той наш скарб перевищував стократно всі європейські музейні кусники разом.

В 1783 році москвини завоювали Крим. Головнокомандувач князь І. Долгоруков наказав зруйнувати всі ті античні колони і храми. Очевидець того московського варварства англійський професор Е. Кларк мало не збожеволів з розпуки. Він у своїй книжці: «Travels in Russia» питає: «А що ж зробили б москвини, якби вони, не дай, Боже, дісталися б до Атен чи Риму? Жах бере лише подумати». На це питання москвини відповіли в 1930–35 і дальших роках, зруйнувавши кілька сот церков, серед яких було багато, що налічували кількасот років; серед яких були перлини світового мистецтва, як,

напр., Михайлівський золотоверхий монастир, Успенський собор Лаври та іконостас св. Софії невимовної краси, на яку, дивлячись, німіли європейські мистецтвознавці. А москвини все те порубали, подерли, попалили, перетопили. Лише чудом урятувалася сама св. Софія в 1941 році, коли українці знайшли закладені москвинами міни під нею. Напівцивілізовані татари протягом всього часу панування їх у Криму – а це парусот літ – пальцем не доторкнулися кримських античних храмів, шануючи маєстат їх божественної краси, шануючи богів, що їм були присвячені ті храми, хоч ті боги не були їхніми, магометанськими. А «народ-богоносець», «передавой і ведущій» знищив це **в перший же день**, як тільки їх захопив.

Через свої чорноморські порти Праукраїна провадила величезну торгівлю. Їх розмір вказує, що Україна протягом більш як 1000 років (п'ять століть перед Р. Х. і п'ять по Р. Х.) була переважно **торговельною** державою і одною з **найбільших** тоді в світі. Через одну лише Пантикапею вивозили понад 22000 тони збіжжя річно – величезна на ті часи кількість. У Херсонесі збереглися до наших часів недоламки величезних кам'яних кадовбів для посолу риби. Їх розмір вказує, що рибалки солили в них 80–160 сотнарів риби нараз. Вивозила Праукраїна збіжжя, рибу, худобу, шкіри, сіль, мед, прядиво, смолу, вовну, футро. Ввозила вироби тодішнього цивілізованого світу, включно з Індією та Китаєм. Головною торговельною артерією вглиб України був наш старезний Дніпро, головним торговельним центром – не дуже молодший за самий Дніпро – Київ. Ясна річ, на тому головному торговельному шляху – на берегах Дніпра повстало кількадесят торговельних та адміністративних осередків-міст ще за скитської доби. Пізніш вони так збагатіли і розбудувалися, що дивували своєю культурою скандинавських купців, що пливли зі своїми товарами Дніпром. Недурно вони назвали тоді Україну Gardariki, що означає «Країна міст».

Грецькі колонії саме своє існування завдячують великій стабілізованій державі в Україні. Відкриті для нападків з півночі, ті колонії могли вижити та розвинути лише тому, що тих нападів з півночі не було, навпаки, держава, що там існувала, гарантувала грекам вільні зносини, вільну, безпечну торгівлю на берегах українських річок геть аж до північних її кордонів. Аналогічна ситуація була тоді в Малій Азії: там грецькі колонії на березі моря охороняли Персія та Лідія.

Греки заволоділи були нашими чорноморськими портами в цілком мирний спосіб. Торгуючи з нашими портами, вони природно

осідали жити там на стало, щороку більш і більш, аж склали переважуючу більшість населення в них. Греція (I-е тисячоліття до Р. Х.) була одною з найкультурніших націй світа. Тоді в Греції пишним цвітом розквітали філософія, мистецтво, література, архітектура, промисел, торгівля. Цілком природно, висококультурні і багаті греки, осідаючи в наших портах усе в більшій і більшій кількості, опанували зрештою все економічне, культурне, а потім і політичне життя в них. Вони заклали на нашому Чорномор'ю багату і культурну Босфорську державу зі столицею Пантикапесю (тепер Керч), а в гирлі Дону мали велике торговельне місто Танаїс (тепер Старочеркаське). Тубільне місцеве населення тих портів зайняло підрядне становище.

На північ від тих грецьких колоній-островів простяглося величезне море тубільного населення Праукраїни. Чужинці повидумували для нього різні імена, але ми називаємо його **прарусами**, а коли і вживаємо тут ті чужі імена, то розуміємо під ними окремі **племена** одного народу, що заселявав тоді Україну, – народу праруського. Отже, ті праруси щодня приїздили до грецьких колоній у торговельних чи інших справах. Очевидячки, чимало з них залишалися жити там на постійно. То були торговельні агенти, майстри та ін. Торгівля щороку більшала, промисловість у тих колоніях росла, росла і кількість там прарусів, зокрема мистців-майстрів. А вони були не гірші за грецьких, а може, й ліпші, бо ж були нащадками трипільців, культура яких була найвища в Європі. Вони вчили грецьких майстрів, і самі вчилися від них. Йшов процес **обостороннього** впливу; починалася синтеза двох мистецтв. Утворювався новий стиль, що його мистецтвознавці назвали «скито-грецький». Цей процес бачимо на археологічних знахідках: що старша скитська могила, то більше на її предметах (пам'ятках) чисто скитських рис, а що молодша – то більше грецьких домішок.

Ця синтеза, розпочата ще за скитської влади, за сарматської пішла щораз прискореним темпом, і щораз скитські (сарматські) впливи збільшуються, а грецькі маліють; так що в II ст. грецькі майже цілком щезають, а запановують сарматські, звичайно з асимільованими, переробленими на сарматський смак грецькими первнями та значно удосконаленою технікою.

За скитської влади цей процес синтези йшов дуже поволі, бо скити були націоналісти. Вони кривим оком дивилися на тих своїх земляків, які надто захоплювалися грецькою культурою. Геродот пише, що вони вбили одного свого короля лише тому, що він любив

грецькі звичаї і мову. Історик записав короля, бо ж то висока особа, а скільки скити повбивали своїх «малоросов» (за теперішньою термінологією) – історик не записав.

Сармати ж ужили іншу тактику, що тепер називається пенетрацією, просякненням, захопленням влади зсередини. Вони не лише не цурались греків, а навпаки самі лізли поміж них, переймали їх мову, культуру і... економічні та політичні позиції в грецьких колоніях-містах. Ясна річ, греки робили все, що могли, щоб задержати свою культурну, економічну і політичну гегемонію, але їхні зусилля були наперед засуджені на невдачу. Сармати – що були не менш культурними за греків – спиралися на свою метрополію, яка була під боком і мала тисячі способів протегувати сарматських купців та промисловців, усліджуючи грецьких. Грецька ж метрополія була за морем, а головне – Греція, хоч і мала сильну військово-флоту, не могли і мріяти воювати сарматів, добре пам'ятаючи, що кити побивали вдсятеро сильніших за Грецію Єгипетську та Перську імперії. Цей процес боротьби сарматів з греками за гегемонію в наших портах (у Босфорській державі) відбився, як у дзеркалі, і в археології та писаних джерелах.

У всіх босфорських містах існували «братства», що мали завдання, подібні до завдань наших церковних братств XVI ст. Вони мали надзвичайно цікавий характер. Вони були: 1) релігійні – для вшанування богів; 2) соціальні – склалися з членів місцевої аристократії; 3) політичні – були тісно пов'язані з королівським двором; 4) військові – братчики мали зброю; 5) культурні – братства вдержували «гімназії» (школи). В списках членів тих братств і в написах на могильних пам'ятках бачимо з кожним наступним роком все більш і більш праруських імен і все менш грецьких. У перші століття існування грецьких колоній там панувала чиста грецька мова. Але від II ст. і далі бачимо на пам'ятниках нову систему грецького письма, пристосовану до праруської мови. На деяких знахідках в сарматських могилах бачимо азбучні знаки у формі монограм або в геральдичних комбінаціях. На похоронних левах, знайдених в Ольвії, та на стінах похоронних камер у Пантікапії цими знаками виписано цілий текст. М. Ростовцев вважає їх за сарматське письмо (принаймні, за початкову його стадію) і пригадує, що і гітійське письмо розвинулося з геральдичних монограм. Факт існування сарматського письма в Босфорській державі проречисто говорить про роль і вагу в ній сарматів (чи, по-нашому, прарусів). Маємо пару соток портретів громадян Босфорської держави. Вони зображені

в штанах, в коротких м'яких чоботах, в довгих свитах, отже, точнісінько, як зображені сармати на археологічних пам'ятках IV–III ст. до Р. Х. На малюнках боїв босфорської армії її вояки виглядають чисто сармати; їхній одяг і зброя цілком виразно сарматські. В Мигулинській могилі знайдено золоту вазу з іменем її власника і майстра, написаними (вирізьбленими) грецькими буквами: Χαβαρασον I Ταυμλας. Обидва імені праруські (тракійські), яких зустрічаємо багато в Танаїсі за римських часів (за М. Ростовцевим).

В мистецтві бачимо також великі зміни. В I-му столітті ще видно грецький (архітектурний) стиль, але вже в II ст. його місце займає рослинний та поліхромія з інкрустацією самоцвітами й емаллю. Пізніше ця поліхромія поширилася по всій Римській імперії і стала основною декорацією християнських церков. Цим не хочемо сказати, що ніби поліхромія та інкрустація зародилася в Україні. Замилування до поліхромії було поширене в Єгипті, Месопотамії, Сирії з давніх часів. Цим хочемо сказати (за М. Ростовцевим), що одним із **світових** осередків продукції старовинної біжутерії поліхромного стилю – і осередком незалежним від інших (що видно із специфічності стилю – була Україна, точніше, Чорноморщина, зокрема греко-руська Босфорська держава (а за Київської імперії – Київ).

Доказом, що український осередок розвинувся незалежно від малоазійського чи єгипетського, є той факт, що тенденцію до поліхромії бачимо в Праукраїні ще за архаїчної доби (2-е тисячоліття до Р. Х.). Знахідки в могилах: Келермеській на Кубані, Тоймаківській на нижньому Дніпрі, в Золотій могилі в Криму та інших – яскраво це ілюструють. Пізніше могили з III ст. до Р. Х. і молодші, як, напр., Буєрова на Тамані, Беслінгівська та Новочеркаська на Дону, переповнені поліхромовими предметами. Характер пантикапейської біжутерії римської доби з II ст. вже є цілком поліхромний; те ж і на Кубані чи Дону, хоч в I ст. до Р. Х. таким ще не був. Отже, бачимо ясно вплив сарматів. Знахідкам із сарматських могил археологія надає великого значення тому, що вони відповідають на питання: звідки взявся готичний стиль в європейській поліхромній біжутерії і в мистецтві взагалі.

Хто були майстри всіх тих мистецьких речей, що ними переповнені наші могили? Чимало з тих речей були імпортовані, що видно з їх характеру, коли порівняємо їх з безумовно грецькими чи малоазійськими. Але **БІЛЬШІСТЬ** з них мають характер, стиль, мотиви, окремі риси, яких не знаходимо в грецьких чи малоазійських. У предметах скитського (сарматського) мистецтва зображена флора

і фауна НАШОГО СТЕПУ; зображені життя, звичаї і релігійні обряди скитського і сарматського (точніше – **праруського**) народу. Виконати так реалістично, аж до подробиць, міг лише той, хто бачив сам на власні очі все те в Україні. Ним міг бути, крім тубільців, і чужинець, але такий, що довго жив в Україні і добре пізнав її, її нарід, її життя і смаки. Такі чужинці, напр., греки, приїхавши в Україну, зустріли там тубільців високої культури, як свідчать знахідки в трипільських могилах. Отже, чужинецький майстер зустрів не дикунів, яким міг накинути свій мистецький смак, але вже тисячами років **вироблений і усталений місцевий, і то дуже тонкий і вибагливий**. І якщо той чужинецький майстер хотів продати свої вироби, то мусив пристосувати свої мистецькі уявлення до місцевих. **Коротко – ТІ ПРЕДМЕТИ ВИРОБЛЯЛИСЯ В УКРАЇНІ.**

Та в цьому є щось більше і важніше.

Вже при кінці скитської влади грецьке мистецтво в Босфорській державі улягло такому великому впливові скитського, що створився окремих стиль, який мистецтвознавці назвали скито-грецьким.

За сарматської ж влади грецькі первні в тім стилі майже зникають. Таким чином, розвинувся цілком своєрідний, дуже багатий поліхромією та інкрустацією тваринно-рослинний стиль, що його ми повним правом можемо назвати **праруським** (с. т. праукраїнським за сучасною термінологією). В могилах Чартомлицькій, Кульобській, Карагодазькій та в інших повно зразків того мистецтва, мистецтва, що з'явилось і в Гелладі (Греції), але значно **ПІЗНІШЕ** за ці могили. Іншими словами, **праруське мистецтво архаїчної доби було матір'ю пізнішого, славного тепер на весь світ грецького класичного мистецтва**. Отже, наші праруси були культурно сильніші за культурно найсильніших тоді греків. Творчий геній нашого народу був тоді більший і глибший за творчий геній грецького народу. Доказом цього є той факт, що греки улягли впливові прарусів у **найтяжчий для денационалізації царині людського життя – в релігії**.

Змінити дуже старі релігійні уявлення і **почуття** народу неможливо. Якщо можна так висловитися, нема сильнішої релігії за християнську. Сотні років боролися спершу грецькі, а потім і наші священники з поганськими уявленнями українців. Поборювали їх дуже енергійно і всіма можливими способами і, незважаючи на те, що поганські релігійні уявлення українців були дуже близькі до християнських, не поборили. Українці не прийняли грецького нетолерантного, догматичного і автократичного християнства, а натомість внес-

ли до свого християнства дух та релігійні ідеї своєї культури, культури рільника з його ЛЮБОВ'Ю до духовної і фізичної краси, з його любов'ю до матері, землі, з його культом богині Великої Матері, з його добродушністю, толерантністю, з його справжнім демократизмом. Кожний дослідник української духовости, зокрема українського християнства, визнає, що його ДУХ є цілком своєрідний, питомий лише українській душі і найближчий до науки Христа за дух християнства всіх інших народів. Грецьке (римське) християнство було більш матеріалістичним, ніж українське поганство, яке було більш ідеалістичним за грецьке християнство. Ідеалістичність була головним первнем поганської релігії праукраїнців, і вона є головним первнем і українського християнства. Ідеалістичність, ідеалізм перших християн.

І ось у цій найтяжчій для асиміляції царині наші праруси також вплинули на греків. Навіть і за часів грецької культурної гегемонії в Босфорській державі не завмирала релігія тих прарусів, що жили там поміж греками, зокрема не завмер культ Великої Матері. А потім в міру денационалізації греків релігія прарусів стає домінуючою. Особливо ясно видно це на культі богині Великої Матері. В Босфорській державі вона стає головною богинею і патроном, покровителькою держави (аналогія з пізнішою Україною) під грецьким іменем Артемизи та Агротери (богині землі). В Херсонесі вона також була патроном міста під іменем Parthenos, яку у вигляді Артемизи бачимо на херсонських монетах. Храми богині Великої Матері були в кожному місті Босфорської держави. На пам'ятках з Таманських могил ця богиня представлена під іменем Коре або Demeter. Напр., у могилі Великий Близнюк похована королева-жрекиня. На золотих оздобах її одягу зображена богиня Велика Мати. На пантикапейських монетах вона зображена разом із символом Босфорського багатства – качаном кукурудзи. В знахідках із Кульобської могили її зображено як Афродиту. З напису, що походить з римських часів, знаємо, що на Тамані була організація жрекинь цієї богині (такі організації були і в Малій Азії), с. т. монастирі, за теперішньою термінологією.

Є чимало українців, які думають, що москвини за останніх 40 років безповторно скалічили, зруйнували душу покоління, що народилися по 1917 році. Грекам з їх надзвичайно розвинутим і дуже поетичним пантеоном богів, несила була повернути до нього прарусів. Більш того! Праруси повернули греків до свого найвищого божества – Великої Матері. Цей приклад є доброю ілюстрацією того,

що не те що 40, але й 400 років калічення не можуть змінити української душі; несила навіть таким запеклим і завзятим слугам сатани, як москвини. Правда, вони засмітили, забруднили душу багатьох українців – особливо за останні 40 років, але не змінили її. За сприятливих умов цей московський бруд з української душі очистимо дуже скоро. **Створити якнайскоріше і якомога найсприятливіші умови для цього очищення – це НАЙПЕРШЕ І НАЙГОЛОВНІШЕ ЗА ВСІ інші, хоч би не знати які пекучі, завдання Церкви, Уряду і суспільства вільної України.** І Церква наша також мусить очиститися якнайскорше від усього, що їй накинули протягом століть нашої бездержавности, чужинці. Мусить повернутися до національного нашого духа, до духа первісної Апостольської Церкви. Наша Церква мусить бути **глибоко** християнська і **глибоко** українська, с.т. мусить бути **в повній нерозривній ГАРМОНІЇ** з багатогисячолітною **ДУХОВІСТЮ** Української Нації і у формі, і у змісті. **ТАКА** наша Церква відродить духово нашу націю дуже скоро і повно. А за духовним відродженням піде – як його наслідок – велетенськими кроками відродження у всіх царинах жита України.

Тут буде на місці пригадати, що Україна була одною з найперших націй в Європі, серед яких почалося ширитися християнство. В III ст., за часів іконоборства, Візантія виганяла на заслання до нашої чорноморщини багато монахів, а багато їх і самі тікали туди. Найстарша християнська громада (парохія) в Україні була в Херсоні. Не забуваймо, що населення чорноморських міст було тоді вже не грецьким, але греко-руським, отже, християнами були не лише греки, але й руси-українці. Св. Кирило знайшов у Херсонесі Євангелію та Псалтир руською (праукраїнською) мовою в 861 році. А скільки часу (може, століть) пройшло, поки ті їх перекладачі змогли з'явитися? На **першому** ж Вселенському соборі в 325 році вже були єпископи з України: Пилип з Херсонесу та Кадмій з Пантикапеї. В Керчі знайдено християнську могилу з 491 року. На її мармуровому нагробнику вирізьблені імена похованих чоловіка і жінки (мабуть, знатного роду) Savag і Phaispatra – імена, безперечно, праукраїнські. Також знаємо, що в Києві були **великі** церкви (напр., св. Іллі) **задовго** (може, сотку років) ДО офіційного охрещення Русі.

У своїй зовнішній торговельній політиці Греція мусила щораз більше уваги звертати на Україну. Плани опанувати Єгипет скрахували; в Італії Греція (Атени) зустрічала все більшу конкуренцію дорійців. А потреба в харчах і сирівцях щороку збільшувалася. Із-за

дорійської конкуренції та опозиції Єгипту ставало неможливим сполгатися на достави звідтам. Лишалися лише Балкани та Україна. З Балкан не можна було багато сподіватися. Таким чином, торгівля з Україною набирала великого не лише економічного, але й політичного значення. З цих причин Греція всіма силами піддержувала гегемонію своїх колоністів у нашій Чорноморщині, намагаючись звільнити їх з-під влади скитської (сарматської) держави. Тому Греція побудувала свої власні твердині в Криму: Атенаул біля Феодосії, Німфеум біля Пантикапеї, Стратоклея біля Фанагорії. Але з тих заходів нічого не вийшло.

Як ми вже казали, греки опанували наші порти мирним захопленням торговельного і культурного життя в них. Будучи багатими і культурними, греки гелленізували місцеву аристократію. Утворився тип, який самі греки називали «півгреками», щось подібне на пізніших наших «маларосав» з тою різницею, що ті босфорські півгреки зрештою відібрали від греків їхню монополію і самі зайняли їх місце. Властиво, з тих «греко-русів» склалася провідна верства Босфорської держави, включно з королями.

Скитська держава не втручалася у внутрішні справи Босфорської держави, отже, остання була напівнезалежна, майже вільна. Коли ж Греція захотіла прибрати до своїх рук Босфорську державу, Херсонес та інші міста, то ті греко-руси побачили загрозу своєму існуванню і зробили в 438 році революцію, наставляючи королем свою власну людину на ім'я Спартак, який і заклав нову Босфорську династію. Греція не мала сили збройною рукою щось змінити, і прийшло до компромісу: Пантикапея забов'язалася продавати Атенам в першу чергу, а Атени зменшили мито. Четверте століття до Р. Х. – часи босфорських королів: Сатира (433–389 до Р. Х.), Левкона (389–349 до Р. Х.), Перисада (549–310 до Р. Х.) – були золотим віком у розвитку і збагаченні нашої Босфорської держави.

Від того часу бачимо сталу, вперту, часом скриту, тиху, а часом і відкриту збройну боротьбу Босфорської держави за свою незалежність. Цю боротьбу та її успіхи віддзеркалюють археологічні знахідки. Напр., у I ст. босфорські монети мали зображення лише римських імператорів; згодом стали зображати на одній боці монети римського імператора, а на другій – босфорського короля; в II ст. лише босфорського короля, а прикінці II ст. на їх місці відроджується постать праруської богині Великої Матері.

Частина скитської аристократії, яка вдержалася при владі в Криму за часів Сарматської держави, побачила примару зубожіння.

На обмеженому терені Криму єдиним джерелом багатства для неї була закордонна торгівля, і тому кримські скити почали вперту боротьбу з Босфорською державою з метою перебрати торгівлю в свої руки. Доки Босфорська держава мала монополію на території – і з того величезні прибутки, – доти вона могла тримати своє власне військо і флот. Коли ж кримські скити стали енергійними конкурентами, то торгівля Босфорської держави дуже підупала. Так, напр., за Левкона Пантикапея експортувала 400000 медимнів збіжжя річно, а за Митридата лише 180000.

Босфорська держава мала тісні торговельні і культурні зв'язки з Понтійською державою віддавна, але завжди дбала, щоб ті зв'язки не обернулися на політичну зверхність Понтиди над нею. Та загроза програти боротьбу з кримськими скитами примусила Босфорських королів звернутися за допомогою до Понтійської держави, хоч вони і знали політичні апетити понтійських королів. І не помилилися. Понтійський король Митридат Великий післяв своє військо, яке, правда, приборкало скитів, але й, обсаджуючи своїми залогами кримські міста, прилучило Босфорську державу до Понтійської. Гірше того! Кримські греки скоро побачили, що Митридат був згелленізований поверхово і хоче лише використати греків, щоб, об'єднавши ці дві держави, з допомогою негреків завоювати Рим. Митридат дуже скоро нав'язав дружні стосунки з кримськими скитами, поженивши своїх синів та доньок із скитськими князнями та князями. Наладив приятельські відносини і з сарматами та траками. Всі вони, справді, піддержали Митридата в його боротьбі з Римом. Але боротьбу з Римом Митридат програв. До програної у великій мірі спричинилися Пантикапея та Фанагорія.

Війна з Митридатом звернула увагу Риму на величезне економічне, політичне і стратегічне значення України. Правда, Рим ще в II ст. до Р. Х. помагав грецьким колоніям час від часу, бо ж Понтида була васалом Риму. Але лише по війні з Митридатом Рим зрозумів загрозу праукраїнської експансії на Захід, загрозу Римові безпосередньо. І від другої половини I-го століття Україна грала вже велику роль у закордонних планах і політиці Риму. Але тоді (в середині I-го ст.) Рим був у скрутному становищі. Внутрішні війни забирали всю увагу римлян, і вони не мали часу проаналізувати всі сили, що діяли тоді на Чорноморщині і в Україні взагалі. Вони тих сил не знали; їх ролі не розуміли і тому робили помилки. (Аналогія до сучасної американської політики). Так, напр., Помпей одною рукою підтримував свободу чорноморських міст, а другою уповнова-

жував сина Митридата, хитрого Фарнаса, приборати до рук кримських греків. Але Фарнас мріяв про те саме, що і його батько, і пробував підбити Понтиду. Розбитий Цезарем, він втік до Пантикапеї, але наставлений колись ним губернатор Криму Асандрос відмовив йому послугу, а оженившись з донькою Фарнаса Динаміс, сам захопив владу в Босфорській державі, розбивши вірне Фарнасові військо в Пергамоні. Цезар тоді був зайнятий вдома боротьбою з конкурентами і не міг здійснити свої плани підбити Тракійську державу як вступ до походу на Україну. Проте він не занехав приготувань до того походу, але його вбито перед походом. Його наступник Антоній визнав Асандроса за короля Босфорської держави.

Асандрос завів лад у державі, знищив морських піратів, забезпечив кордони, але при кінці його життя його жінка Динаміс з допомогою одного з аристократів на ім'я Стрибон скинула старого Асандроса і перебрала сама владу (вона одружилася з Стрибоном). Рим побоювався, що ця енергійна і люблена населенням жінка може повторити спробу Митридата, але не наважився її скинути, а пробував знайти компроміс. Для того Рим примусив Динаміс вийти заміж за короля Понтиди Полемона, щоб в той спосіб об'єднати ці два королівства під своєю, розуміється, зверхністю. Та Полемон був не з тих, що коряться жінці. Він посварився з Динаміс і оженився з тракійською княжною Пітадорою. Динаміс утекла на Кубань і там змобілізувала сарматів (мати Динаміс була сарматка), одружилася з сином сарматського короля Аспургом і розбила Полемона, який загинув у бою. Динаміс знову перебрала владу в Босфорській державі, але мусила дістати визнання Риму, бо головним джерелом фінансової сили Босфорської держави була заморська торгівля, а морські шляхи контролював Рим. Імператор Август не міг приборкати Динаміс силою, але також не хотів випустити з рук контроль над Кримом. Знову прийшло до компромісу. Рим визнав Динаміс королевою Босфорської держави, а вона прийняла васальну залежність від Риму. Далі королі Босфору панували вже без перерви аж до нападу готів. **Ті королі не мали ані краплини грецької крові в своїх жилах.**

Римляни розуміли, що вони не мають досить сили підбити Україну під свою владу. Звідси їхня політика підтримувати протиукраїнські сили в Босфорській державі – греків. Крім того, Босфор годував не лише голодну Грецію, але також і римські легіони, що стояли в Понтиді, Кападоккії, Armenії, тому-то Рим дуже дбав за контроль чорноморських шляхів. Він розбудував і скріпив Херсо-

неський порт і зробив його головною базою своєї Чорноморської флоти. Рим дав чорноморським містам статут римських міст, с. т. самоуправу під доглядом Риму, отже, послабив владу над ними босфорських королів, які тоді були вже з чисто сарматської династії. Такий стан тягнувся кілька століть.

Революції, що вибухали в Римській імперії в III ст., так її ослабили, що Рим мусив залишити свої окраїни на їх власні сили. Босфорська держава впала під ударами готів; Ольвія обернулася в рибальське село. Пантикапея не зникла з мапи, але остаточно втратила грецький характер, лишаючись на довгі століття великим культурним осередком і колыскою християнства в Україні. Херсонес Рим оборонив, і грецька (точніше греко-руська) культура там дожила аж до часів Візантії, яка знову підтримувала греків в Україні. Босфорська держава існувала 1000 років (480 до Р. Х. – 360 по Р. Х.).

Приглядаючись українській політиці тодішнього володаря світу Риму, нас вражає її аналогія з українською політикою сучасних світових можновладців, зокрема Америки (ЗСА). Рим не знав України і не розумів її ролі як заборони проти азійських орд. Не розуміє цього і Америка. Рим підтримував сили, ворожі Сарматській державі, замість її підтримувати. Тепер те саме робить Америка супроти України. Рим покладав на Понтійських королів завдання охороняти кордони імперії від навал зі Сходу. Таку роль дали альянти Польщі в 1920 р. Обидва своєї ролі не виконали. Рим прихильно ставився до босфорських гермафродитів – згелленізованих русів (тодішні «малороси»). Америка прихильно ставиться до сучасних малоросів-москвофілів. Велика Праукраїнська («скитська») держава в союзі з Римом і з його піддержкою була би не допустима, щоб азійські орди перейшли Волгу, отже, була би врятувала і Праукраїну (Скитію) і Рим від загибелі чи руїни. Україна в союзі з Аліянтами і з їхньою піддержкою в 1917 році була б не допустила до створення нової московської імперії – СССР і була би врятувала Європу від 2-ої світової війни та надходячої 3-ї. Знесилена Сарматська держава не мала сили сама зупинити азійські орди на Волзі та приборкати готів, і ті знищили Рим. Знесилена і залишена на власні сили Україна не могла сама зупинити азіатів-москвинів на 52-му рівнобіжникові, і москвини вже знищили пів Європи і готуються підбити весь світ.

Та повертаймось до другої подібності, яка не дочекалася ще свого українського дослідника, хоч ця подібність є надзвичайної наукової (і політичної) ваги, бо кидає яскравий жмут світла на пробле-

му походження європейців, зокрема, українців. Говоримо про різочу подібність між північним і південним берегом Чорного моря.

М. Ростовцев пише так: «Загальний вигляд Пантикапеї надзвичайно подібний на загальний вигляд міст на південному березі, як, напр., Аміз чи Синоп. У них загальний план, положення акрополя – те саме; характер площ, вулиць – той самий; таке можна сказати і про цвинтарі та нагробники. Леви, грифи з нашої Солоської могили або на Пантикапейських монетах різоче подібні на левів та грифів з могили Калекану (VII ст. до Р. Х.) в Пафлагонії або на саркофазі Олександра Великого мозаїк Помпеї. Так само бронзові наконечники на щогли з VI–III ст. до Р. Х., знайдені в Каппадокії, є цілком аналогічні зі знайденими в Україні в скитських могилах VI–III ст. до Р. Х. Теракотові статуетки скитського вершника і моделі скитського воза, знайдені в Україні (на Кубані) і в Малій Азії (Понтиді, Каппадокії), є тотожні. Ще за часів бронзової доби в Україні вживалося балдахини над труною небіжчика і були поширені щогли з наконечниками, що зображали голови тварин, птахів і т. п. емблеми. Те саме було в усіх країнах вавилонського світу, в Гітійській державі, в Єгипті. Означали вони владу державну чи божеську; були тим, чим є тепер скипетр, булава, прапор. Багато інших археологічних предметів, знайдених в Україні, мають своїх близнюків в археологічних предметах Малої Азії, напр., статуї бога з чотирма обличчями (за: М. Rostovtzeff. «Iranians and Greeks...»).

Знахідки в могилах Старомишастівській, Майкопській, Царській, Ульській свідчать про дуже високий рівень культурного життя на північному Кавказі за часів бронзової доби, яку М. Ростовцев вважає за ОДНОЧАСНУ з бронзовою добою в Месопотамії, Туркестані, Єгипті, с. т. з ТРЕТЬОГО тисячоліття до Р. Х., а НЕ з другого, як думає більшість дослідників. На доказ цього М. Ростовцев порівнює стилі кубанських знахідок із месопотамськими та єгипетськими. Показується, що стиль є той самий. Напр., стиль рисунку на Майкопській срібляній вазі є такий самий, як і на глиняних вазах переддинастичного Єгипту. Так само зображення левів на Майкопській вазі таке саме, як на ручках камінних ножів в Gabel-el-Araq чи інших предметах з Нієракополіс та різних предметах Месопотамії (колекція ларда Карнарвона, Пітріверса). Те саме можна сказати і за левів, зображених на золотих знахідках в Нубії.

Але разом з подібностями, є також і відмінності; є специфічно місцеві риси. Напр., таких малюнків биків, як на Майкопській, Старомишастівській знахідках, не знайдено ніде в Єгипті, але знайдено

на сумерійських пам'ятках, зокрема на еламатських печатках. На наших пам'ятках часто зображені місцеві, **українські** звірі чи птахи, напр., вепр, ведмідь, дикий кінь. Зображень цих звірів не знайдено на малоазійських чи єгипетських пам'ятках. Надзвичайно цікавим і для науки дуже цінним є зображений на майкопській срібляній вазі місцевий (кавказький) краєвид: гори, дві річки, море, дерева, звірі. Зображення краєвиду зустрічаємо і на вавилонських та єгипетських пам'ятках, але вони є ПІЗНІШОЇ дати; вавилонські, не раніше, як за панування Нарамзіна, а єгипетські за часів ранньої династичної доби, як напр., зображення короля Скорпіона. І хоч стилізація на майкопській вазі споріднена із стилізацією голови короля Скорпіона, проте одразу кидається в очі різниця в **способі** зображення. Краєвид на нашій вазі є більш натуралістичним, групи ведмеда і дерева – цієї першої спроби геральдики – нема на єгипетських пам'ятках. Ідея дати географічну мапу на нашій вазі є унікальна, своєрідна цілком.

Нарешті, єгипетські слони, жирафи, змії заступлені на майкопській вазі нашими вепрем, ведмедем і диким конем (М. Ростовцев).

«Прикладів таких подібностей, а рівночасно і нашої своєрідності маємо багато. Це значить, що наша культура бронзової доби була пов'язана з культурою тої ж доби Малої Азії та Єгипту; була споріднена з ними, але одночасно мала і свої власні національні риси. Нема жодних ознак, що населення України від неоліту аж до кімрів не було те саме. Навпаки, є досить археологічних свідчень, що воно протягом цілого цього періоду **БУЛО ТЕ САМЕ**. Можливо, було частинне переселення чи частинна інфільтрація, але **основна маса лишилася та сама і мала ту саму культуру**. Отже, культура бронзової доби в Україні є **ТВОРОМ МІСЦЕВОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ**. А культурну подібність північного і південного берегів Чорного моря не можна пояснити лише торговельними зв'язками, імпортом, бо ж, крім подібностей, є ще й специфічно місцеві риси. Цю подібність можна пояснити лише **РАСОВОЮ** спільністю, лише існуванням **споріднених народів на обох берегах**; народів, що їх можемо вважати за **автохтонів, тубільців** тих берегів. Це є трако-кімри на одному березі і скито-іранці на другому» (за: М. Rostovtzeff. «Iranians and Greeks...»).

Отже, М. Ростовцев визнає спорідненість людей, що заселявали ВСІ береги Чорного моря; лише він не хоче признати їм «спорідненого», с.т. національного імені, а натомість видумує термінологічну мішанину «трако-кімри-скито-іранці». А чи не простіше було б,

а головне – ближче до правди об'єднати їх хоч би під іменем «арійці», якщо не вистачає відваги назвати просто ПРАРУСИ.

Проф. В. Р. Чемберс пише: «Територія нинішньої Персії, Белуджистану, Кабула за старовинних часів називалася Аріяна. Найстарші мешканці того обширу були білої (кавказької) раси і відрізнялися фізичною будовою, характером і мовою від сусідів. Вони були рільники. Саме з мешканців тої Аріяни – старовинних індо-скитів почали виходити емігранти, які сколонізували всю Європу. Від тих індо-скитів походять слов'яни» (W. R. Chambers. «Ancient History»). Проф. Е. Сіверс каже: «Питання колиски наших прапредків – арійців та напрям їхніх мандрівок, що привели їх до місця теперішнього їхнього поселення, мусимо залишити як проблему, що її неможливо вирішити. Неможливо, бо ми не маємо доказів вирішити основну проблему: чи арійці народилися в Ірані, а звідтам прийшли до Європи, чи навпаки, народились в Європі і розселилися з неї на південний схід» (E. Sievers. «Aryan Languages in Encyclopedia Britannica»).

Так! Сучасна наука ще не має тих доказів, бо досліджувала лише два кінці того шляху: Іран та Європу, а середина – Україна ще не досліджена як слід. Та від часу знайдення трипільської культури починає переважати теорія європейського походження. Чому? Бо знайшли колиску т. зв. арійців. Лишається ще знайти в Європі свідків, які доказали б, що праукраїнський нарід колись заселявав всю Європу. Це є завдання майбутніх українських науковців. А тут ми можемо подати лише уривчасті, непов'язані натяки на таку можливість, бо ніхто з наших науковців тих свідків ще не шукав.

ПРАУКРАЇНЦІ ПОЗА УКРАЇНОЮ

Археологічні знахідки вказують, що люди, які жили між Євфратом і Тигром в Месопотамії з-перед 5–8 тисяч років, були культурно споріднені з людьми, які жили тоді над Дніпром і Дністром. Французький археолог Г. Масперо, що знав українські археологічні пам'ятки, розкопуючи могили в Єгипті і порівнюючи єгипетські знахідки з українськими, каже: «Якби я не сам розкопав ці єгипетські пам'ятки, то я був би закладався, що їх знайдено в Україні» (за: G. Maspero. «New Light on Ancient Egypt»). Проф. В. Сміт пише: «На схід від Єгипту цілий Арамський край і далеко поза Євфрат заселявав нарід Ruthen. Цей нарід мав добре скроєний одяг, був ясноволосий, мав сині очі. Мав надзвичайно майстерно вироблені мистецькі золоті, срібляні, порцелянові речі (пригадаймо порцеляну трипільців. – П. Ш.), що свідчить про його високу культуру та розвинений мистецький смак» (F. Smith. «The Ancient History of the East»). В Малій Азії біля міста Мосулу в руїнах старовинного міста Хорсабад (Хорс – ім'я праукраїнського бога, «бад» – від «обитать») знайдено срібляний таріль із зображенням скитів та написом. Букви того напису подібні до сарматського письма. Приблизно в 1700 році до Р. Х. завоювали Єгипет люди, яких греки прозвали «гіксоси», що означає «королі пастухів». Проф. I. Rosellini у своїй книжці «Monumenti Storici» пише, що гіксоси – це скити. Єгипетські гієрогліфи називають гіксосів «аму». Цією назвою єгиптяни називали західню Азію, територію скитів. Там була колись річка Аму. Також сирійська долина називається Амуq, а вона була колись заселена європейським народом Гітитами. Гіксоси, завоювавши Єгипет, наставили свою династію, яка панувала там 120 років (1700–1580 до Р. Х.). З тої династії був фараон на ім'я Khian. Це ім'я знайдено вирізьбленим на сфінксі в Багдаді та на посудині, знайденій на острові Крит. Чи мав якийсь зв'язок наш Київ з тим фараоном Кияном? (М. Савицький). Виходячи з Єгипту, гіксоси затрималися в країні Retenu (чи Рутену?) і побудували там твердиню, що її назвали Elrus-salem. «Салем» означає «мир, спокій», «ель» – граматична форма на означення родового відмінка. Отже, Ел-Рус-Салем у буквальному перекладі виходить «Руський спокій» – очевидячки, спокій від ворогів, с. т. твердиня. Археологічні знахідки в тій країні «Ретен» ясно показують, що семітів там не було аж до XII ст. перед Р. Х.

У XVIII ст. до Р. Х. на землі теперішньої Туреччини прийшов європейський нарід гітити. Це не був великий нарід, проте був войовничим і дуже культурним. Він мав добре зорганізоване військо, вищу за єгипетську та ассирійську військову тактику; мав кінноту на бойових колісницях. Завдяки цьому вони підбили під свою владу всю Анатолію (тепер Туреччина) і створили сильну державу, яку не могли подолати могутні тоді Єгипет та Ассирія. Завдяки своєму географічному положенню – між Європою і осередками тодішньої найвищої цивілізації: Єгиптом, Ассирією, Індією – гітити відіграли дуже велику роль в історії світової культури. Вони принесли до Малої Азії штуку обробки заліза, вдумали силабічне (складове) письмо, яке потім позичили у них кіпрські греки, а з нього згодом виробили старо-грецьке (Т. К. Cheyne. «Hittites»). На плоскорізьбі на стінах їхнього великого храму в Abusimbel зображено гітитів з голеною бородою, з вусами, декого з оселедцем (мабуть, королі, бо мають діядему на голові), одягнені в типовий скитський одяг, чоботи, мають типово скитську зброю. Головним божеством у гітитів була Kubile Богиня – Мати, та сама, що у скитів, сарматів, аланів, сліди якої дожили в нашому народі аж до наших днів в образі Купала. Так само другу гітитську богиню кохання і плодовитости Lil Wani наші праруси святкували на весні під іменем Лелі і також зв'язували її з коханням і плодовитістю; її залишки бачимо в українських обрядових піснях (Ой, Леля, Лелічко). Інші гітитські боги: Yaris – це наш Ярило, Tarhund – це скитський Таригей. У згаданому гітитському храмі був жертвенник у формі рівнораменного хреста і з круглим вікном навпроти нього. Такі самісенкі жертвенники – у формі хреста і з круглим вікном над ним знайдено майже в кожній хаті наших трипільців.

Гітити мали знак тризуба. Найстарші зразки гітитських тризубів бачимо на гітитських печатках (у Бритийському музеї) та на плоскорізьбі з міста Zinjirli (в Берлінському музеї). Гітитські тризуби дуже подібні на тризуби, що є на «голосниках» (порожня цегла) св. Софії в Києві та на монетах Володимира чи Ярослава, і дещо нагадують тризуби аланів. На деяких гітитських тризубах вирізьблені галки. На великому бронзовому тризубі з Олександрівської могили на Запоріжжі (з III ст.) зображені галки. Старим гербом нашого міста Галич була галка з золотою короною. Вершок державного прапора, що його при урочистостях несли перед гетьманом І. Мазепою, був оздоблений золотою фігурою галки. Гітитський бог, якого символом був олень, зображений на гітитських різьбах з галкою в руці.

Пригадаймо, що говорив В. Щербаківський про оленя. На плоскорізьбі, знайдений в нашій Базькій могилі, зображена галка як емблема бога. Над тризубом з Малахівської могили (в Україні) зображено знак, подібний на грецьку букву «тета». Такий самий знак є над тризубами, вирізьбленими на скелях місцевості Yazilikaya в Анатолії – колишньому осередку гітитів. Цей же знак є і в етрусському письмі. В Armenii на дні озера Севан знайдено тризуб, подібний на гітитський і київський. Пригадаймо, що в Armenii були дві області (Сакасена та Скитена), заселені скитами. Гітитська держава займала весь простір теперішньої Туреччини, с. т. була безпосередньою сусідкою тодішньої України. Згаданий проф. Т. Чейн каже, що гітити прийшли з Дунаю. Склавши все сказане про них разом, можемо твердити, що ті «гіганти» були ніхто інший, лише наші **праруси**. Гітити панували в Малій Азії 150 років (1580–1200 рр. до Р. Х.).

По гітитах, у період 1200–850 рр. до Р. Х., прийшли до Малої Азії кілька народів з Арабії (семіти) і з Європи. З європейських найбільшим був нарід кімри, які, втікаючи від скитів з нашої Чорноморщини, прийшли через Балкани і Босфор в 680 році до Р. Х. Кімри, як ми вже знаємо, були безсумнівно прарусами, нащадками трипільців. У 632 році до Р. Х. Малу Азію окупували скити і витиснули кімрів до Кападокії, де вони лишилися вже назавжди. Між європейськими емігрантами, крім кімрів, були й інші народи, які визнавали богиню Велику Мати, як, напр., фриги.

У цій мозаїці народів Малої Азії бачимо, що гіксоси, гітити, кімри, скити займали перше місце – були **володарями Малої Азії** протягом століть. Відомості, що їх ми маємо про ті народи, аж надто ясно натякають на те, що ті народи були праруси. На це натякає також і проф. Дж. Гейз, який каже, що південно-східна Європа (с. т. Україна. – П. Ш.) була більш як 2000 років величезним резервуаром, джерелом, з якого виходили незчислимі колонізатори Західної Європи і Малої Азії. Він каже, що ті колонізатори належали до одної раси (індоевропейської), говорили одною мовою, яка вже на нових місцях поселення розбилася на окремі прамови, з яких повстали сучасні європейські мови (J. Geise. «Man in the Western World»). Його думку, що коліскою європейських народів була Україна, поділяють у тій чи іншій мірі чимало англійських науковців, як, напр., S. Piggott, A. Childe, H. Peak, J. Mirres, H. Wells. Німецькі науковці, навпаки, тримаються іранської теорії. Та археологія є на боці англійських науковців. Начальник французької експедиції до місцевості Rasshamra в Малій Азії, даючи звіт про розкопки тамтешніх

могил з II-го тисячоліття до Р. Х., пише, що в горішній верстві знайдено предмети виразно європейського походження; правдоподібно, походять з Балкан (а ще правдоподібноше – з Кавказу, як це доказав на інших могилах М. Ростовцев. – П. Ш.) і принесені звідтам гітитами. При цьому він пригадує, що за тих часів (II-е тисячоліття до Р. Х.) Палестина і Сирія називалися Rutenu із столицею Naharina (S. F. Scheaffer. «The Cuneiform Texts of Rasshambra – Ugarit»).

Грецький письменник Pindar у своїм творі «Pythians» пише, що скити мають багато спільного з єгиптянами. На це натякає й археологія. В Єгипті була богиня Ізида. Бронзову її статуетку знайдено в нашій Малаській могилі, а біля чорноморського порту Батум є і нині річка Ізіс. Назва Батум є також єгипетська: «па» означає «святиня», «тум» – «сходяче сонце»; Па-тум – святиня сходячого сонця. В Єгипті були святині Парвар, Парнев, Арнесер. В Україні були племена, що поклонялися єгипетським богам. Єгиптяни мали бога з чотирма обличчями. В Україні знайдено камінного боввана з чотирма обличчями і мітичною різьбою – т. зв. «Світовида». Такий Світовид був у храмі на острові Ругія (Балтицьке море) у тамтешніх прарусів. Єгиптяни мали бога Apis. Скити мали Apі. Єгиптяни мали бога Хонс; Руси – Хорс. Геродот каже, що у скитів Хорсові був посвячений кінь. В англійській мові кінь – horse, а серп – scythe. Ім'я єгипетського бога Тму входить до назви нашого князівства Тмурокань. На Кубані (Тмурокані) знайдено голову сфінкса, цілком подібну до голови на другій піраміді в Гізі (в Єгипті), а крім неї, знайдено там уламки колони з єгипетськими гієрогліфами (R. Cassels. «World's History»).

Проф. V. S. Vaux пише, що основник перської релігії Заратустра був скитом з походження («Nineveh and Persepolis»). Грецький історик Diodorus (I ст. до Р. Х.) також пише, що Заратустра був скит. Він учив, що в світі йде стала боротьба сил Зла з силами Добра, сил Сатани з силами Бога і що майбутнє людства залежить від того, в якій мірі люди будуть поборювати сили диявола серед себе і в собі.

Перси називали скитів Sakai. Частина скитів-саків оселилася десь в V ст. до Р. Х. в Індії і там мали свою державу Sakuа. Старший син короля Suddhodan'a – відомий потім під іменем Будда – заснував буддійську релігію. Слово «будда» означає «awaked» (збуджений) (T. R. Davids. «Buddhism». Encyclopedia Britannica). Будда проповідував примат духового над матеріальним і вчив, що лише духове самовдосконалення та любов ведуть до особистого і суспільного

щастя. В Україні за часів Київської імперії одною з найпопулярніших книжок була книжка про Варлама і Йоасафа. Це була перекладена з грецької мови на тодішню українську біографія Будди, що її написав невідомий автор, переробляючи на християнський лад (Л. Білецький. «Енциклопедія Українознавства»). Між іншим, індуські священні книги називаються «Веди».

Єгипетський бог Хонс зображений з оселедцем. Оселедець носили єгипетські фараони, гітитські королі, скитські аристократи, руські (українські) королі, українські козаки і більш ніхто в світі. Найулюбленишими барвами в Єгипті і в Україні були золота і блакитна. Донька короля нашої Босфорської держави Митридата на ім'я Митридіта була жінкою тогочасного єгипетського фараона, а друга його донька, Нісса, була жінкою короля острова Крит. Донька асирійського короля Асур-Гардона (681–668 до Р. Х.) була жінкою скитського короля Прутена. Наша ріка Дін колись називалася Танаїс. В Єгипті була ріка Таніс й місто Таніс. На Дону було місто Таніс. Назви Кубань, Манич – єгипетські.

Дунай за старих часів називався Істер. В Малій Азії була богиня Істар. Теперішнє місто в Малій Азії Баальбек раніш називалося Дуніп. У Сирії було місто Тире. Дністер колись називався Тирас. Недалеко від Багдаду було місто Самара; ми маємо річку Самара; а московське місто Самара заклали українські місіонери, заклавши перше там монастир, з якого виросло місто. Євфрат по приходу арабів називався Прат; ми маємо річку Прут. В асирійській мові «сару» означає цар, а «мату» – рівнина (степ). Ми маємо сарматів, які, справді, були царями нашого степу. В асирійській мові «алані» означає «міста». Назва нашого племені – алани. В Україні було так багато міст, що варяги прозвали її «Крайною міст» (Гардарікі). В асирійській мові олень називався «рус». Пригадаймо, що говорив В. Щербаківський за оленя.

Для нас цікавими є такі, наприклад, єгипетські слова як: мест – помста, чебет – сандал, рек – рік, адар – удар, вараг – ворог, моут – мати, кас – кість, гат – хата, мерг – селянин (в староукраїнській: смерд), мер – могила, родіт – давати, сокарі – коваль, пек – булка, комастес – косматий, мут – матір, манес – дух (мана), пат – палиця (патик), вод – команда (провід), водит – військовий похід, гапат – обіймати (хапати), сіп – сліпий, бегес – бугай, пут – небо (путь зірок), тес – ніж (тесати), амон – схований (омана), ремен – рамено, рет – нога (ратиця), ведет – око, датрука – дає, тнет – тяти, гані – гонити, замет – пустеля (заметена піском).

Або такі асирійські слова, як, наприклад: сілік – сильний, дубін – кілок, падану – грім, лісану – язик, муду – мудрий, насу – нести, нестя – жінка (невістка), неб – пан, надану – дати, еду – один, сісу – шість, сібу – сім, зумру – тіло. Або перські: мовда – говорити, кон – кінчати, дів – диявол, агур – бог, адача – щастить і т. п. (В. Савицький. «Українське словництво у вавилонській та асирійській мовях»).

На сучасній мапі Судану зустрічаємо такі назви: Агір, Байова, Бебай, Гурма, Гальма, Гарбай, Гурдан, Дубава, Думна, Драва, Курбас, Камане, Квола, Кіява, Лема, Мак, Мара, Мазуза, Рано, Сано, Сова, Сідик, Футра, Ярва, Яру і т. п. Там в горах живе нині якесь неарабське і немуринське плем'я, що має легенду про прихід їхніх прапредків «з далекої країни» (Д. Старух. «Про старинність слов'ян»). Пригадаймо майже столітнє перебування в Африці наших аланів у IV ст. та титул північно-африканських володарів *Rex Allanoorum et Vandalorum*.

Наші мовознавці цікавляться українізмами в мові М. Гоголя. На жаль, ані один з них не поцікавився українізмами в мові жидів та слідами прарусів у Палестині чи взагалі в Малій Азії. А цим питанням цікавилися навіть чужинці. Англійський професор J. Eadie, який не знав жодної слов'янської мови, пише, що слово «Ізраїл» в перекладі значить «Who has seen God» (той, хто побачив Бога) (J. Eadie. «Dictionary of the Holy Bible»). «Ізра» – це наше «уздріл» (побачив), «ел» – жидівське «бог». Изра-ел виходить, «той, хто побачив Бога». Так англієць і переклав, хоч не знав жодної слов'янської мови.

Як знаємо, скити панували над Палестиною (над жидами) 28 років. Їх прихід (завоювання) описують у жидівській Біблії Ісайя, Єремія, Єзекїїл, Наум, які пишуть, що скитська влада накидала жидам свої закони. Перед приходом до Палестини жиди були кочовиками на низькому ступені цивілізації, на що натякає той факт, що всі назви місяців у жидівській мові є не жидівські, а, позичені, напр., нізан, сіван, кислив, адар, жив, видар тощо. Значить, жиди не мали свого календаря, на що натякає також і їхня назва Нового року. Потім законами, що їх встановили скити в Палестині, мабуть, був закон чи наказ святкувати скитське державне свято Нового року. Цілком природно, жиди назвали його «Руським святом». У жидівській мові Новий рік називається «Рош Гашана». Жидівська азбука має ту саму букву на звуки С і Ш, бо жидівська мова взагалі змінює звук С на Ш. «Га» – це жидівська граматична форма на оз-

начення жіночого роду. Таким чином, Рос-га-шана означає буквально «руське пошанування», Руське свято (Ю. Лісовий. «До праісторії України-Руси»). Пригадаймо, що нарід, який жив у Палестині перед приходом туди семітів, єгипетські гієрогліфи називали Рутен, Рос (Pic).

У жидівській мові є багато, наприклад, таких слів: омер – обмір, мишлей – приповідка, нафталі – невдалий, нагорей – горіти, надаб – дарувати, зараг – ясність, думаг – мовчанка, шемєн – олій, моладаг – молодь, міна – вагова одиниця, гатг – праса, шалєв – щасливий, дерєх – дорога, зєра – зерно, яшен – ясний, лємєш – перевертати, ягва – бог, назви річок: Арно, Ярмук, Єрихон. Сама назва Палестина не є жидівська, а походить від «філістини», народу, що жив у Палестині перед приходом туди жидів (в XIII ст. до Р. Х.).

«Єгипетські гієрогліфи називають Палестину «Горішне Рутен». «Долішне Рутен» простягалось до Євфрату. Нарід, що заселявав цей простір, називають вони «рутєн» (А. Socin. «Syria». Encyclopedia Britannica). J. T. Peters також каже, що палестина перед приходом туди жидів називалась Ruthen і що палестинські рутєни були народом високої культури, мали свою багату історію, яку жиди переробили на свою (аналогія до москвинів. – П. Ш.) (див.: J. T. Peters. «Early History of Hebrew»). E. Clodd пише, що на асирійських таблицях Tell-el-Amar-на (переховуються в Бритийському музеї) записана легенда про вавилонського короля Саргона, яка оповідає, що його знайдено немовлятком у кошику на річці. Ці таблиці писані кунєіформним письмом, що існувало в Палестині в XV ст. до Р. Х., отже, сотки років перед часами, коли писалась жидівська Біблія і легенда про знайдення Мойсея в кошику на річці. Таких плагіятів в жидівських св. книгах є більше. Напр., перекази про сотворення світу, про первісний рай і переступ Божого закону Євою, про потоп і т. п. створили філістини й існували в Палестині сотки років перед приходом туди жидів. Жиди лише переробили їх на такі, які ми знаємо тепер (за: E. Clodd. «The Story of Alphabet»). Те саме пише і W. L. Courtney в своїй «The Literaly Man's Bible».

W. Boscawen пише, що клинкове письмо не є винаходом семітів, але винаходом народу, що жив у Малій Азії задовго до приходу туди семітів (W. Boscawen. «Bible and Monuments»). Єгиптяни називали той нарід рутєн; старовинні і сучасні історики називають його різними іменами: гітіти, фінікійці, філістини, фанаанці і т. ін. Проф. Дж. Гейз пише, що фінікійці були дуже старим народом і дуже культурним, бо вже в XVI ст. до Р. Х. вони торгували з усім

тодішнім цивілізованим світом (отже, і з Україною. – П. Ш.), і мали великі торговельні міста-порти на Чорному та Середземному морях. Завдяки широкій торгівлі фінікійці самі перебирали чимало з культур (і релігій) народів, з якими торгували, і розносили культуру по всьому знаному тоді світі, з якої повстала пізніше жидівська і грецька, а з останньої – латинська (за: J. Geise. «Man and the Western World»). Але Т. К. Чеуне каже, що грецьке письмо повстало з гігитського («Hittites»).

На початках були жиди дуже примітивним кочовим народом, що окремими племенами мандрував, випасав свої вівці і з того жив. Вони були поганями, кожне плем'я мало свого племінного божка, напр., кеніти мали божка Ягва, якого пізніше Мойсей підніс до ранги всежидівського. Одне з племен – левіти зайшли в XIV ст. до Р. Х. на єгипетську територію і там кочували. Єгиптяни потребували багато робітників для своїх величезних будівельних проєктів, отже, природно, запрягли до роботи і жидів. Ясна річ, пастухам, що звикли сидіти цілими днями і лише дивитися, пильнувати свої вівці, не сподобалося тягати величезні камені для єгиптян, і вони в XIII ст. до Р. Х. втекли з Єгипту до Палестини. Скориставши із сварки поміж місцевими народами, жиди захопили дещо землі в Ханаані, але їхні слабкі пастуші сили були, ясна річ, заслабкі, щоб відібрати всю Палестину. Тому хитрі жиди вжили іншого способу, що його тепер називаємо пенетрацією, просяканням у життя чужого народу, захопленням впливових позицій, захопленням влади зсередини. Цього способу, що показався дуже успішним в XIII ст. до Р. Х., жиди навчили дурних москвинів 33 століття пізніше в XX ст. і – як бачимо на власні очі – успішного і тепер. Отже, жиди змінили своє життя з кочового на осіле; вивчили мову фінікійців, позичивши багато до своїх (трохи слідів тих позичок ми навели); навчилися від фінікійців рільництва і штуки торгівлі; самі почали торгувати, захоплюючи торгівлю та впливові позиції щораз більш, так що в II ст. до Р. Х. вже мали силу цілком перебрати всю державну владу від фінікійців, створити своє королівство.

Будучи в Єгипті, мудрий Мойсей побачив у єгиптян і зрозумів величезне політичне значення для нації мати один найвищий авторитет – найвищого законодавця і суддю, наказам якого корилася б уся нація сліпо і без вагань. Такою особою у єгиптян був фараон, що його єгиптяни мали не лише за короля земного, але й за Бога. Геніальність Мойсея і є власне в тому, що він дав жидам таку особу. Власне ТАКУ, с. т. Бога, який є одночасно і король земний. Мойсей

з племінного божка Ягви зробив великого, всежидівського **НАЦІОНАЛЬНОГО** Вождя і Покровителя. Мойсей встановив догму, що Великий, Єдиний Бог (Ягва) є Богом **ЛИШЕ** жидівським; є Богом жидівської **НАЦІЇ**. Ягва є лише там, де є жиди. **Лише** жидівський нарід є народом Божим, **вибраний Богом** для здійснення Його задумів. Таким чином, Бог в уявленні жидів не є якоюсь абстрактною (небесною) силою, але цілком реальною, живою особою – Вождем жидівської нації. Власне так розуміли (і розуміють) і **відчували** (і відчувають) жиди прихід Месії.

«Конфлікт поміж Христом і його патріотичними земляками був принциповий і безкомпромісовий. Жидівське розуміння «Нового Єрусалиму» базувалося на задушевних бажаннях жидівського народу скинути зненавиджене римське ярмо і повернути державну незалежність. Тому вони спонтанно привітали в'їзд Христа до Єрусалиму, привітали як народного героя, що прийшов те задушевне їхнє бажання здійснити. Навіть апостоли питали Його: «Господи, чи не в цей час двигнеш Ти царство Ізраїля?». Зверніть увагу: «Ізраїля»! Так розумів роль Христа й Юда. Побачивши, що помилився, він як жидівський націоналіст, зненавидів Христа, бо зрозумів, що Христове розуміння «Нового Єрусалиму» як не земного, а небесного, як духового відродження, – в корені нищить жидівське розуміння як панування жидівської нації тут на землі. Націоналіст Юда знищив Того, Хто нищив його найсвятішу мрію. Ніби грошова спонука зради – це байка для дітей. Сама її мізерна сума свідчить проти грошового мотиву. Сучасний жидівський автор Шолем Аш в своєму творі «Назареець» зворушливо описує болюче заломання Юди. Отже, і сучасні жиди пояснюють вчинок Юди жидівським націоналізмом; вчинок, з їхньої точки погляду, похвальний, а не ганебний» (H. S. Phillips. «In Light of Cross»).

Ця ідея показалася такою величезною, незнищимою жидівською силою, що вона не лише врятувала жидів від асиміляції, навіть у діяспорі, але й здобула жидам таку політичну роль у світі, яка є в мільйони разів непропорційна ані до їх числа, ані до їх культури. Ця ідея не послабилася ні на макове зернятко за останніх 2000 років; вона є в повній силі і нині. Напр., сучасний жидівський письменник Ф. Ловський пише: «Бог через посередництво Ізраїля діє в історії всіх народів і понині» (F. Louvski. «Antisemitism et mysere d'Israil»). Наводимо це на те, щоб пригадати про роль і силу месіянських ідей взагалі та кинути жмут світла на роль жидів в українській історії, особливо за її останнього 40-річного періоду.

На жаль, донині ми не маємо великої наукової праці на тему ролі жидів в нашій історії. Були б мали – були б заощадили кілька мільйонів українських життів.

Жиди позичали і позичають багато від інших народів. В тому нема нічого ані злого, ані надзвичайного чи специфічно жидівського, бо ж усі народи позичають один від одного. Але подавати позичене за твір свого народу – це називається крадіж. Власне це і робили жиди (і москвини) на широку скалю. Ніхто ще не дослідив, скільки в Біблії є жидівського, а скільки «позиченого».

Коли пригадати, що над цілою Малою Азією, отже, і палестиною, панували 150 років гітиту, які прийшли з **України** і, можливо, були прарусами; що в Палестині довго жили і мали свою державу кімри, які також прийшли з **України** і були, напевно, праруськими; що вже цілком певні праруси-скити панували над палестиною 28 років; що **вся українська і малоазійська праісторична культура** понад всякий сумнів **споріднена**; коли все це взяти на увагу, то мимоволі виринає запитання: чи не праруси створили азбуку, з якої потім розвинулися грецька та латинська? Чи не праруси були авторами біблійних переказів про сотворення світу, рай, Єву, світовий потоп тощо? Чи не праруси були творцями ідеї вічної боротьби сил диявола з силами Бога (Заратустра)? Або ідеї морального самовдосконалення людини та ідеї обов'язку любити (Будда)? Чи не прарусам була об'явлена з неба найбільша ідея, що її має людство, – ідея Єдиного Бога, Сотворителя і Вседержителя Всесвіту. І, нарешті, питання: чия кров була в жилах воплощеного сина Божого – Божественного Післанника й Учителя духового оновлення людства – Ісуса Христа?

Питання – в світлі всього наведеного вище – **НЕБЕЗПІДСТАВНІ**. Тепер погляньмо, що позичали греки, цей малий нарід, але який відіграв велику роль в історії всієї Європи взагалі і в нашій теж.

G. Fallmerayer каже, що в сучасній грецькій мові є багато слов'янських коренів, а в старій Греції, особливо в Пелопоннесі, їх було дуже багато (G. Fallmerayer. Encyclopedia Britannica). Гомер і Геродот пишуть, що первісним населенням Греції (до приходу греків) був нарід, що говорив «варварською» (с. т. негрецькою. – **П. Ш.**) мовою. Англійський історик С. Thirlwall каже, що той нарід називався «пелазги» і заселявав всю Грецію, яка і називалася тоді Пелазгією. Він каже, що в грецькій мові є далеко більше пелазьких слів, ніж досі припускали, і що мову пелазгів треба вважати за основу чи

первісну стадію розвитку мови грецької (С. Thirwall. «The History of Greece»). Архієпископ Кантерберійський J. Potter пише, що пелазги прийшли до Греції з Руси і були скити і що цю думку поділяє професор грецької історії G. Dunbar (J. Potter. «Archeologia graeca»). Саме ім'я «греки» не є грецьке. Греки себе називають «геллени».

Первісний грецький нарід поділявся на два головні племені: дорійці та йонійці. Перші емігрували з Малої Азії на острів Крит, а з нього далі до Греції, де змішалися з місцевим населенням – пелазгами. Від пелазгів вони перебрали культ бога неба, на що натякає Гомер у своїй поемі про Ахіллеса, в якій Ахіллес молився до «Зевса Пелазгів». Йонійці лишилися в Малій Азії; розселилися головню на побережжі Чорного та Середземного морів по фінікійських містах і змішалися з фінікійцями. Від фінікійців греки навчилися мореплавства і торгівлі, а згодом перебрали від них торгівлю, в тому числі і торгівлю з Праукраїною. Десь близько IX ст. до Р. Х. греки запозичили від фінікійців їхню азбуку. Греки перейняли від фінікійців роль переносника світової культури до всіх народів, з якими торгували, отже, і до України. З України вони принесли до Греції ідею вільної (не рабині) жінки, яку висловили в своїй легенді про наших амазонок.

У північно-західному кутку малої Азії жив нарід дардани, який поклонявся пелазьким богам, що вказує на їх спорідненість з пелазгами. Дардани заклали королівство Троя і пізніше називалися троянцями. Багатомовним є факт, що троянські герої мали подвійні імена в грецькій літературі, напр., Олександр і Парис називалися також Гектор і Дарій (J. Donaldson. «Greece». Encyclopedia Britannica). Виходить, що самі троянці називали себе негрецькими іменами. Це натякає, що вони не були греками (пелазгами?). Троянські війни були боротьбою за Босфор і Дарданелли. Чи не походить і саме ім'я Дардани (чи Дарданелли) від слова «дар» в значенні «мито» за переїзд кораблів тими протоками? Пізніш якраз на цій **заселеній троянцями** землі виросла велика Понтійська держава. Яку роль відіграли троянці в її розбудові – мало відомо.

За часів розквіту Греції грецька культура і грецька мова панували на всіх сусідніх землях серед провідної верстви тих народів. Грецька мова була мовою науки, філософії, літератури аж до часів, коли цю роль перебрала латинь. Тому нема нічого дивного, що багато негреків гречилися, оселювалися на стало в самій Греції. З цих згречених чужинців вийшло чимало славних творців грецької культури і чимало грецьких державних мужів (включно з королями)

та полководців. Зрозуміла річ, греки подають їх за чистокровних греків, а що головним джерелом до їх біографії є та ж грецька література, то і встановити їх справжнє походження майже неможливо. Проте деякі сліди їх негрецького походження зустрічаються. Напр., Плутарх згадує про філософа Споруса Бористенікуса (Бористеном греки називали Дніпро). Вартим уваги є і складник «рос» у цьому імені. Тоді ж жив грецький науковець Денис Тракс (з Тракії). Підозрілим щодо грецького походження є батько грецької прози Пересідес. Король Понтійської держави Митридат Великий не був греком напевно. Візантійський імператор Юстин I (королював 518–527) походив з Дакії. Його наступником (527–574) був його небіж Юстин II. Імператор Юстиніян (483–565) походив з Іллірії і називався перше Управда (Encyclopedia Britannica). Знаємо, що греки любили перекладати значення чужомовного імені на грецьку мову. Just означає «справедливість». Наше слово «правда» також має це значення. Греки так і переклали наше ім'я Управда на Юстиніян. Юстиніян I уклав кодекс римського права, збудував св. Софію в Царгороді. Головнокомандуючим грецькою армією за Юстиніяна був Велизар, цілком певно рус.

Та найцікавішою для нас є постать творця величезної греко-македонської імперії Олександра Великого (Македонського). Він був найулюбленішим героєм в українській літературі XI–XIII ст. і навіть далі, аж до XVIII ст. Роман «Олександрія» Псевдо-Калістена та його варіанти в перекладі з грецької на староукраїнську мову були дуже розповсюджені в Україні кількасот років.

Чому, звідки така симпатія українців саме до Олександра Македонського? Пояснення, мовляв, в Україні, а зокрема, в нашому університеті – Могиллянській Академії взагалі учні виховувалися на грецькій літературі – не вистачає, бо ж вони виховувалися в рівній мірі і на римській, а в римській історії є постаті не менші за Олександра Македонського. Постає питання, чи не тому, що Олександр був власне **македонський**? Чи українці XI – XIII ст. та наші спудеї Могиллянської Академії часом не знали дещо такого про Олександра, чого не знають наші історики, виховані в чужих школах і на чужих теоріях?

Чужі школи і чужі теорії можуть завести на манівці своїх студентів. Але ніщо в світі не заведе на манівці здоровий національний інстинкт. Українці XI – XIII ст. МАЛІ той здоровий національний інстинкт і тому не підпали під гіпнозу «старшебратських» теорій. Властиво, цей їхній національний інстинкт підказував їм (плюс ще

не забуті історичні перекази), що Олександр Македонський не є для них чужинцем, що він властиво є РУС, як і вони самі. А його слава є їхня слава і гордість. А наші предки БУЛИ ГОРДІ ЗІ СВОЄЇ НАЦІОНАЛЬНОСТІ, свого походження. Пригадаймо, що сказала наша шляхта королеві Витовтові. «Ми походимо од оних древніх русов... ми єємо шляхта РИМСЬКА». Чому саме римська? Тому, що Римська імперія виросла з імперії Олександра Македонського, якого там вважали Русом.

Між іншим, жінка Олександра Великого називалася Рохана. По смерті Олександра греки її вбили. Цей факт натякає на дещо більше.

Подивімся на сліди прарусів в інших місцях Європи. Ще перед I-ю світовою війною проф. Boudoin de Courtenay знайшов в Італії (в Юліанських Альпах, де народився римський поет Овідій) плем'я Rosanians, що, як він каже, говорило якоюсь слов'янською говіркою (Encyclopedia Britannica). В 1947 році випадково заїхав до міста Генуї проф. І Варварук. У тих околицях він здибав італійців, що мали прізвища: Іваніні, Коваліні, Макогоніні і т. п. Здибав навіть свого одноімця старого діда Барбаруко. Той дід казав І. Варварукові, що його прапредки прийшли зі сходу і були руси. Там же І. Варварук бачив італійців, які в святочні дні носили широкі оксамитові штани в чоботах. Дід Барбаруко частував його варениками з сиром, галушками в молоці, квашеною капустою – стравами, цілком не відомими в інших провінціях Італії. І. Варварук не мав можливості пошукати там чогось більшого. Чи не знайшли б щось більшого там наші науковці, якби дослідили ту околицю? (П. Крат. «Старовинність слов'ян»).

За римських часів в Італії на річці Рена було місто Regina Ruthenorum. В північній Італії біля Генуї було місто Тавризо. Плем'я етруски, що себе називало Ruscinі (вони заснували Рим), прийшло з Малої Азії, де і тепер є місто Тавриз. У Кримських горах жило плем'я таври. В Україні була Таврійська губернія. Назва італійського міста Турин (також у тій околиці), можливо, походить від Таврія. Пригадаймо, що алани були в Італії (разом з готами) і також, що інші алани колись прийшли до Італії з Північної Африки, куди заблукали були (разом з вандалами) після поразки у Франції та Іспанії. Скільки їх прийшло і де вони поділися – ми не знаємо. Чи оті Барбаруки, Коваліні та те плем'я в Альпах, що говорить якоюсь слов'янською говіркою, часом не є нащадками тих аланів? Чи, може, пізніших емігрантів? Хто були етруски? Н. Wolanski, D. Donaldson кажуть, що багато слов'ян жило в Італії, а їхні нащад-

ки цілком зігалийщилися (D. Donaldson. «Varronianus». Encyclopedia Britannica).

У французькій провінції Прованс можна зустріти по селах деякі українські звичаї, українські пісні (французькою мовою), а також у старих родах такі, напр., імена: Роган, Боган, Астарак, Марак, Дубюк, Сенак, Карнак, Медак, Бухан, Мараз і т. п. (Д. Старух. «Старовинність слов'ян»). Московський кореспондент Словцов пише з Провансу, що йому здавалося, ніби він є не в Провансі, але в Україні, бо, за винятком мови (французької), все неймовірно подібне на Україну: звичаї, обряди, мелодії пісень, внутрішність хат, чистота і т. п. («Последніе Новости». Париж. 2.1.1927). Ми вже згадували, що за римських часів у Франції оселилися дві групи аланів, що там є місцевість Allaines, повіт Russolon. Знаємо, що провансальська мова відрізняється від французької. Чи хто з слов'янських філологів дослідив, ЧИМ відрізняється і звідки ці різниці походять?

В Еспанських Піренеях живе невідомого походження малий нарід баски. Він не є ані еспанським, ані французьким. Вони самі себе називають ускара. В заселеній ними провінції Гернік можна здибати селянські вози, оздоблені типово гуцульською різьбою. В інших провінціях Еспанії таких возів нема. Французький антрополог Н. Кастерн не досліджував басків у таких селах (сучасні назви): Ориняк, Гурдан, Марсуля, Гаргас, Нійо, Спан, Небузан. Він сфотографував тамтешніх селян; виглядають, як типові гуцули (див.: «National Geographic Magazine». VIII.1924). Проф. R. Polowsek у книжці «Die Basco-Slavische Sprache» доказує, що мова басків є праслов'янська. Антропологи зачисляють басків до тої самої раси, що і трипільці. В Еспанії є такі топографічні назви: Наварра (Наварія біля Львова), Серет, Самара, Турія, Астурія (в Україні містечко Астурані), Галісія. Про Rutheni в Піренеях писали Цезар і Пліній. Знаємо, що візготи вигнали аланів (разом з вандалами) з Франції до Еспанії, де вони жили якийсь час (потім перейшли до північної Африки). Чи від них походять баски, чи від ще старших емігрантів?

Між Ірландією й англійськими островами лежить малий острів Isle of Man, що є автономною частиною Бритийської імперії зі своїм власним парламентом. Цей острів заселений народом manx. Він знає дуже стару кельтську говірку. Головне місто англійців називають Castletown, але тубільці називають Balla-Chashtal, а в путівнику «Guide to Isle of Man» подається, що давніше воно називалося

Russin. Тепер там є старовинний замок їхніх королів, що називається Rushen.

Т. Morell пише так: «Скити – це великий нарід, що знищив армії Кира. Вони були володарями в Азії і в більшій частині Європи. Старі германи, галли, ілірійці, еспанці, брити були кельто-скити. Тепер (с. т. в 1824 році. – П. Ш.) скити називаються Ukrainiens (Т. Morell. «An Abridgement of Ainsworth's Dictionary»). В своїй «Geography» D. Cook пише, що в IV ст. північну Англію завоювали Scythes – нарід, що мав на сході велику державу. Від того часу, каже він, тубильне населення Picts стало називатися Scots – від імени завойовників Scythes. Серед ірландців і шотландців зустрічаємо такі, напр., імена: Peredun, Peronnik, Prydery, Kian, Skatha, Lic, Simeon, Stariat, Taran, Perun, Paran, Mudir, Ros (був король Ros). Там є місцевості: Ros і Ruthland. Н. G. Wells каже, що ще не доказано: чи перед приходом римлян у північній Англії переважав елемент кельтський чи слов'янський (Н. G. Wells. «Outline of History»). В англійській мові зустрічаємо такі, напр., слова: veal – воловина, guest – гість, wed – весілля (в давнину уводили дівчат), abode – мешкання, beat – бити, spike – спаяк, mead – мед, milk – молоко, dad – тато, crush – кришити, cat – кіт, mill – млин і т. п.

За винятком москвинів, німці стали на шлях цивілізації **найпізніше** за всі європейські народи. Ще в IV ст. після Р. Х. німці були дикунами; жили з ловецтва, рибальства, грабунків. Вони поділялися тоді на багато племен, які грабували одне одного. До речі, варто пригадати, що німці не мали своєї одної об'єднаної держави аж до XIX ст., а поділялися на десятки малих самостійних чи напівсамостійних державок. Австрійські німці і понині живуть окремим державним життям. Самі німці себе називають Deutschen. Вони кажуть, що ця назва походить від готського Thiuda, що означає «люди», «нарід». Назва «герман» є кельтська і означала «стрілець». Її самі німці не вживали і не вживають. Головним джерелом відомостей про пранімців-германів є твір римського історика Тацита «Germania». Він описує прапредків сучасних німців-германів як **надзвичайно** жорстокий, дикий, хижацький нарід, якого головним заняттям були війни, с. т. грабунки сусідів. Коли не було війни, то мужчини нічого не робили (всі роботи виконували жінки), лише пиячили і билися між собою. Тацит подає такі германські племена: усепети, тенктери, сикамбри, брукгери, маркомани, квади, фризи, вандалі, хати, батави, хавці, херузці, свеві, герули і т. д. Одне з племен називалося **убії**; воно жило на території, де тепер місто Кельн

(kill по-англійськи – «вбивати»). Серед тих племен бачимо кілька праруських; мабуть, германи підбили їх під свою владу.

Ще на мапі Кл. Птолемея з II ст. бачимо на території сучасної Пруссії назву *Borussia*. S. Herberstein у 1566 році писав, що населення північної Німеччини (Пруссії) говорить рутенською мовою (S. Herberstein. «*Rerum Moscovitarum*»). Prof. W. R. Morfill пише: «Слов'янською мовою говорили в: Померанії, Мекленбурзі, Брандербурзі, Саксонії, Західній Богемії, Нижній Австрії, більшій частині Горішньої Австрії, на північ від Штирії та Коринтії, великій частині Мадярщини, в околицях Кіля, Любека, Магдебурга, Галле, Ляйпцигу, Байройту, Лінцу, Зальцбургу, Грацу, Відня. Імена слов'ян, що заселявали ті простори, подав П. Шафарик в своїй «*Slawische Altertümer*» і про них пишуть J. Helmold, Y. Dietmar, K. Arnold, F. Wittekind та інші» (W. R. Morfill. «*Slavs*» // *Encyclopedia Britannica*).

Яким чином ті слов'яни опинилися на німецьких (тепер) землях? Більшість істориків, особливо німецькі, кажуть, що слов'яни є зайдами там, і на доказ видумують десяток прерізних теорій та здогадів (гіпотез), звідки ті слов'яни могли б заблукати до теперішньої Німеччини. А такі, як, напр., А. Пенк, мають слов'ян навіть за азятів.

Однак не бракує і тверезих голосів, як, напр., О. Шрадер, Н. Мекнамара та інші, які кажуть, що слов'яни є споконвічні автохтони Європи. Археологи розкопали в Німеччині тисячі праслов'янських (точніше, праукраїнських) могил, але запевняють, що ті могили є могилами гунів. Та, ми знаємо, що гуни прийшли до Європи в IV ст. ПІСЛЯ Р. Х., а ті могили є з часів ПЕРЕД Р. Х. і чимало з них є аж з II-го тисячоліття до Р. Х., с. т. з часів, коли в Україні жив дуже великий і дуже ПЕРЕЛЮДНЕНИЙ нарід, а до того ж культурний і зорганізований, що його названо штучним іменем трипільці. Звичайний здоровий глузд каже, що ті т. зв. трипільці, с. т. праруси (чи як звемо їх тепер – праукраїнці) заселявали простір значно більший, ніж сучасна Україна, отже, заселявали і Західну Європу, а терени теперішньої Німеччини то вже цілком певно. Якби сліди їх досліджували не німці, але слов'яни, то праісторія Європи була б виглядала цілком інакше, ніж читаємо про неї нині в європейській літературі.

Предки теперішніх німців, як ми вже говорили, були жорстокими дикунами, що жили з грабунків сусідніх народів (навіть своїх племен). Нарід рільничий з своєї природи є народом мирним і тому, хоч би й був великим, завжди стає жертвою народу хижацького, хоч

би й малого. Яскравим прикладом є москвини – українці. Так сталося і в Німеччині. Германи частково вимордували праруське населення Німеччини, частина (більша) примушена була відступити на схід і почасти на південь, а частина лишилася на місці і згодом понімчилася. А все ж ще і в VIII ст. було багато слов'ян у Німеччині, що видно з листа архієпископа св. Боніфація (Winfrid'a) до римського папи Григорія II, датованого 719 роком (лист у Ватиканській бібліотеці). В тому листі св. Боніфацій просив прислати священників для слов'ян у Тюрингії та Гесії.

W. Morfill пише: «В Ругії слов'янська мова зникла в XV ст. У Пруссії її можна було почути в XVI ст. лише на базарах в Ляйпцигу (Липську), Брандербурзі (Браниборі) та інших містах з уст селян. Полабська говірка якось животіла ще і в XVIII ст. Напр., у Ганновері в місті Lüchow служба Божа правила в слов'янській мові аж до 1751 року» (W. Morfill. «Slavs» // Е. В.). Сліди праукраїнців у Ганновері видно і нині; аж донині там залишилася назва Wenland (німці називали слов'ян вендами), а по селах можна почути чимало знімчених українських прізвищ та окремих слів.

Та якимсь чудом дожило аж донині плем'я лужичан у Пруссії і Саксонії (пригадаймо, що перси називали скитів «саки»). Згаданий В. Морфіл каже, що лужичани – це є мізерні рештки колись великого народу, що заселював ВСЮ північну Німеччину.

До X ст. лужичани належали до Моравського королівства, але в 990 році їх підбили німці. Від того часу аж до наших днів (1000 років!) німці систематично, всіма способами (включно з карою смерті за говорення в публічних місцях) німчили лужичан і все ж усіх не понімчили. Хоч і лишилося їх мало (150000), хоч оточені зі всіх боків морем німців, все ж вони плекали свою літературу, видавали книжки і журнали своєю мовою, мали свої школи. Гітлер, звичайно, все те позакривав. Тепер москвини, з своїх власних політичних мотивів, протегують лужичан, не дозволяючи німцям їх нищити.

Та хоч як нищили німці сліди слов'ян в Німеччині, все ж ті сліди вилазять, як шило з мішка, в топоніміці. Німці змінили багато топографічних назв з слов'янських на німецькі, проте не догупалися те робити масово, як це роблять москвини в СРСР. З тисяч назв назвемо лише кілька ілюстрації. Ще й тепер на мапі Німеччини є такі, напр., назви: Niski, Ostrawen, Blonewitz, Nedorochwits, Tolkewitz, Mokritz, Bochnitz, Chemnitz, Zoblitz, Prestnitz, Bedenitz, Kojetitz (Dresden pr.), Jana, Rlosewitz, Kunitz, Stebra, Lobnitz, Lobeda, Umnitz

(Leipzig pr.); Millnitz, Dhada, Tundala, Krakow, Birka, Osterada, Studnitz (Türingen), Pankow, Gatow, Kladow, Glinsk, Glinske (Berlin pr.), Neugarg, Trepettow, Zirki (Pomerania); Poddembem, Planitz, Tarnow (Potsdam pr.); Zudar, Milnitz, Dacow, Kaschewitz, Sassitz, Redewitz, Nuglitz, Pansewitz, Carnitz, Plochow, Umantz, Creolitz, Markow, Sosenitz (Rugia pr.); Zubnitz, Stenenitz, Funow, Polechow, Kowalow, Jasenitz, Klempenow, Krakow, Karmzow, Rossow, Jatzinek, Dedelow, Lubenow (Brandenburg pr.); Lubeck, Butzow, Terow, Rukow, Rostok, Bibnitz (Magdenburg pr.). Річки: Сарна, Варнава, Небеля, Рехніца, Пена, Овіня, Требеля, Укера, Лаба, Липа і т. п. Польська форма назв пояснюється тим, що ті землі були в XI–XII ст. під владою польських королів, і польська адміністрація спольщувала праруські назви. Ці назви голосно говорять про те, ХТО їх дав. А скільки ж є цілком змінених на німецькі? Якщо це великі міста, то часом можна знайти їх старе праукраїнське ім'я, як, напр., Ляйпціг – Липськ, Бранденбург – Бранибор (так називався офіційно аж до XII ст.), Грац – Градець та ін. Навіть назва столиці Німеччини не є німецька. «Берлін» походить від нашого «берло»; навіть наросток «ін» зраджує її слов'янське походження.

У кожній більшій німецькій енциклопедії є тисячі імен німецької еліти – творців німецької культури і державности: державних мужів, генералів, науковців, мистців, інженерів, яких імена зраджують їхнє ненімецьке походження. А скільки ж є таких, що змінили свої слов'янські імена на німецькі? Ось, наприклад, славний реформатор і основник протестантської Церкви – Мартин Лютер (1483–1546). Він народився в XV ст., с. т. за часів, коли в Німеччині були ще живі рештки слов'янської мови, отже, і людей, що нею говорили. Такою провінцією була Тюрингія, де М. Лютер народився в селі Мохра (Мокра?) – назва виразно слов'янська, отже, там жили слов'яни. Правда, між ними, може, і було кілька німецьких родин (урядники?), проте можна поставити питання: чи М. Лютер не був русом з походження? Про таких, як, напр., славний на весь світ теоретик військової доктрини ген. Клавзевіц, не згадуємо, бо такі імена самі за себе говорять.

На роль нащадків русів у Німеччині натякає надзвичайна роль Пруссії в німецькій історії. Проф. Й. Муїргед пише: «Нарід, що розбудував могутню Німеччину, не був чистої німецької крові. Властиво могутність та велику роль в історії завдячує Пруссія щасливому змішанню тевтонів із слов'янами, а останні становили більшість населення старої Пруссії» (J. F. Muirhead. «Prussia» in Enc. Brit.).

Наприкінці варто коротко натякнути на один дивний, незрозумілий для соціолога факт, що Німеччина видала багато світової міри філософів, поетів, композиторів. Для соціолога це явище є якимось ненормальним, а щонайменше дивним.

Поперед ми говорили: 1) що творчий дух нації народжується і росте не сотками, але тисячами років; 2) що еліта нації може творити лише тоді, коли сама є закорінена в духовому національному ґрунті свого народу. Не було (і не може бути) безґрунтової, безджерельної, анаціональної творчості. Навіть такий універсальний вияв духового життя людини, як релігія, і та є завжди національна, а щонайменше дуже просякнена національними первнями. Ніяка казуїстика цього факту не може знищити. Погляньмо на корені німецької творчості. Пригадаймо, що ми говорили про культуру рільників і культуру мисливців – кочовиків: культура перших є в основі ідеалістична, а других – матеріалістична. Пригадаймо також, що азійські нації не видали ані одного великого композитора, хоч ті нації є далеко старші за європейські. Пригадаймо, що говорив Тацит про предків сучасних німців-германів. Пригадаймо факт стихійного вибуху у німців бестіяльної жорстокості своїх прапредків за часів II-ої світової війни. Останній факт є для соціолога фактом надзвичайно великої ваги. Він вказує ясніш ясного, що навіть понад 1000-річна християнізація не могла змінити у сучасних німців духовість їхніх прапредків – германів. Вказує, що сучасні німці, незважаючи на їх дуже високу цивілізацію, фактично є такими самісінькими **духовими дикунами**, як і їхні прапредки з-перед 1500 років.

Але яким же чином могли ті духові дикуни сторити шедеври людського творчого духа? Відповідь може бути лише одна. **Ті шедеври створили НЕ НІМЦІ. Не німці духово, отже, і кровно. Хто ж ті шедеври створив?**

Нас, українців, так жахливо прибила, морально пригнітила, зневірила наша трагічна історична доля, що всяку думку про **вищість** нашої нації ми відкидаємо, а в найліпшому разі ставимося до неї з великим і великим недовір'ям. Навіть коли чужинці доказують нам незбитими, твердими фактами вищість українців у якійсь царині життя, навіть і тоді ми в душі сумніваємося, не віримо в таку можливість. І навпаки, всьому, що вказує на нашу **нижчість** ми **охоче** віримо. Цей жахливий і фатальний наслідок нашого столітнього духового рабства буде спокутувати ще не одне покоління.

Ми сміємо твердити, що український фольклор є найбагатший за всі фольклори всіх народів. На жаль, нема тут місця показати,

що це твердження чужинців, а до того ж фахівців. Народні пісні наймузикальнішого народу в світі – італійського, далеко не дорівнюють своїм музичним багатством українським народним пісням. Говоримо не лише про кількість, але й про якість: музичну, поетичну, етичну, естетичну. І ми інстинктивно це відчуваємо, і тому, мабуть, найголовнішим виявом «амбасадорства» нашої еміграції є показ чужинцям наших народних пісень. І не помиляємося: досвід (капела О. Кишиця) показав політичну силу нашої пісні. А щодо кількості, то не забуваймо, що ми записали, мабуть, не більше як 10% народних пісень, а 90% вже загинуло безповоротно. Але навіть і ці маленькі рештки все ж перевищують італійські, а за менш музикальні народи і говорити нема що. Музикально ми, українці, є найбагатшим народом у світі. Прекрасну ілюстрацію цього бачимо на еміграції.

В Америці є кількадесят мільйонів людей німецького походження; є кілька мільйонів італійського походження і є щонайбільше два мільйони українського походження. До останньої війни наша імміграція складалася своїм походженням виключно з сільського пролетаріату. По війні приїхало кількадесят тисяч з усіх суспільних верств. А нема де правди діти: з України виїздили на еміграцію не все найліпший елемент нації. І ось навіть така не найліпша і нечисленна – в порівнянні до німецької чи італійської – наша українська імміграція за лише десять останніх років уже видала понад десять ДІТЕЙ, що їх чужі фахівці кваліфікують як музикальних геніїв чи близьких до геніїв. А що видала велика німецька або італійська імміграція?

Ніхто не цікавився статистикою тих наших дітей, які діставали найвищі нагороди в американських (канадійських) школах. А якби ми таку статистику мали, то самі не повірили б тому фантастично високому відсоткові цих наших дітей щодо кількості нашої імміграції і всього населення Америки. На підставі власного понад 40-річного спостереження сміємо твердити, що український народ є найздібнішим народом.

Найздібніший і наймузикальніший. А чому ж ми не маємо, скажім, композиторів світової слави?

МАЄМО! Та не лише вороги, але й ми самі «даруємо» їх сусідам і несусідам. Така вже «щира» наша вдача, мабуть! Чи хто досліджував національне походження П. Чайківського або М. Глінки? Чи інших «руських», «польських», «німецьких» і т. д. композиторів? А мати Л. Бетовена була українка на ім'я Кеверич (див.:

«Encyclopedica Britannica»). В. Моцарт, Й. Бах народилися в тих околицях Німеччини, що заселені нащадками колишніх русів. Моцарт, Ліст, Бах – імена не німецькі так, як і Чайківський, Глінка не московські.

Наш Д. Бортнянський в композиторському змагу, що його влаштувала Італійська Музична Академія, переміг славного на весь світ В. Моцарта. Нашого музичного генія М. Березовського (1745–1777) московини загнали в могилу на 32-ім році його життя. Другого музичного нашого генія А. Веделя (1767–1805) московини задушили в тюрмі на 39-му році життя за те, що не хотів творити для московинів. М. Леонтовича (1877–1921) московини застрілили на 44 році його життя. М. Лисенко (1842–1912) творив принагідно, у вільні від заробіткової праці хвилини, перевтомлений і під пильним оком московської поліції. Про цих ми знаємо, бо їм пощастило **виявити себе**. **А СКІЛЬКИ ПРОПАЛО ПО СЕЛАХ – НЕВИЯВЛЕНИХ?** А скільки потенційних геніїв загинуло, коли Україна століттями боронила Європу від азійських орд (а Європа за нашою спиною спокійно розбудувала свою культуру)? А яку величезну потенціальну творчу силу, творчий геній має наша нація – показує нам вся наша праісторія, історія і сучасність.

І незважаючи на такі жахливо, катастрофально несприятливі історичні умови, все ж українська нація **МАЄ ЧИМ ПИШАТИСЯ**. Багато що **УКРАЇНА ВКЛАЛА ДО СКАРБНИЦІ ВСЕЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ**. Біда лише, що «правнуки погані» не знають тих своїх власних скарбів. А їх помітили навіть чужинці. Частина (дуже маленьку) їх помічень ми навели в попередніх розділах. Ось ще одна. Німецький поет Ф. Боденштедт сто років тому писав: «Ціле життя кількох людей не вистачить, щоб дослідити українську народну творчість: його пісні, казки, перекази, легенди» (F. Bodenstedt. «Die poetische Ukraine»). Життя кілька сот фахівців не вистачить, щоб висвітлити тему «Творчий геній української нації». Лише сухий каталог тої творчості, без коментарів, був би кількадесяттомовий.

Культурна творчість трипільців, державно-організуюча творчість скитів, мистецька та економічна творчість сарматів, християнсько-цивілізаційна творчість русів, творчість національних дороговказів «поборників святої волі» – українського козацтва – старого на Дніпрі і нового в Карпатах.

Велич розмаху! Висота злету! Глибина ідей!

...І яка ж катастрофально жахлива диспропорція з сучасністю і сучасниками!

Причини? Про них громом гримів наш національний пророк; про них розпучливо кричала наша Касандра; про них вже пів століття безутомно тлумачить нам Дмитро Донцов.

Дайте рабові вірлині крила за плечима, а він замігатиме ними вулиці. Хахол – гречкосій, «селянська нація» і... найвища культура в Європі, імперія на трьох континентах, єгипетські фараони, римські імператори, творці Біблії, азбуки, батьки європейських народів, Заратустра, Будда, Лютер, Бетовен, Клавзевиц... Ні! Це вже переходить усякі межі! Це вже не просто зоологічний шовінізм, це вже чисте божевілля!

Та навіть припустім, що славні предки «літали орлами понад небесами», але де сіли правнуки погані? Сіли в болото в ганебному для нації 1917 році.

Так! Лише мале запитання: ХТО сів (і донині сидить)?

Марна праця оповідати сліпакові про красу сонця. Марна праця оповідати слимакові («загубленій малій людині») про безмежні обрії минулого, сучасного і МАЙБУТНЬОГО, обрії, що їх бачили вірлині очі наших прадідів великих, які ЛЮБИЛИ літати попід небесами. Не до сліпаків і слимаків наша мова. Вона для тих Ярем, що замітають поки що «жидівську» хату своїми крилами, щоб відкрити їм очі на тих вже незчислимих Галайд, які ВЖЕ відчули СИЛУ своїх крил і полетіли попід небеса.

І високо полетіли. Дуже високо! Аж на недосяжну людям височину П'ЯТИСОТ БЕЗСМЕРТНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЖАНН Д'АРК.

ЗАЙДИ В УКРАЇНІ

Сарматська аристократія, перебравши в Праруській державі владу від скитської аристократії, сама пішла слідами скитської, с. т. захопилася особистим збагачуванням, морально розкладалася, занедбувала керівництво державою, що призвело до послаблення державної єдності. Усамоствійнилася Босфорська держава, усамоствійнювалися окремі племена, на що натякають писання грецьких та римських істориків, які пишуть більше про окремі племена, а не про цілий народ, як раніше. Послабленням Праруської держави скористалися германські племена готів, які в III ст. посунули на Україну. Одна частина їх перейшла Дніпро, підбила лівобережні наші князівства, і пішла далі на південь, аж у Крим. Друга частина пішла правим берегом Дніпра на південь. Не маючи сили підбити всю Україну нараз, готи підбивали плем'я за племенем протягом усього часу перебування їх в Україні (200 років), не встигши підбити всіх. Збройна боротьба русів з готами точилася всі 200 років без перестану, за винятком хіба кількох південних князівств, які увійшли в союз з готами і брали разом з ними участь у походах на західну Європу (за: G. Vernadsky. «Ancient Russia»).

Готи прийшли в Україну окремими племенами, бо тоді культурно ще не дозріли до створення держави. Лише поживши сотку років серед культурних русів, навчилися від них організовувати державну адміністрацію, і вже НАПРИКІНЦІ свого перебування в Україні (в 350 році) вибрали спільного для всіх своїх племен короля Ерменриха. Наші сармати навчили їх їздити на коні, реорганізували їх військо, організували їм кінноту. Між іншим, це відбулося на їхній соціяльній гієрархії. Коли сармати почали організовувати готську кінноту, то, ясна річ, першими кандидатами на кіннотчиків були люди найвищого знатного роду. Це поділило їхню знать на вищу – кіннотників і нижчу – піхотників. Той поділ став у них потім традиційним. Мабуть, почали вони і українізуватися, бо вже перший наступник Ерменриха називався Withemir (Winithar).

На півдні України тоді було вже багато християн (мабуть, були і в Києві), і готи прийняли ВІД НИХ християнство. В IV ст. готський єпископ Улфіла (311–361 рр.) виробив готську азбуку, взоруючись на грецьку і, мабуть, руську. Ерменрих був дуже жорстокий, і тому

його вбили наші князі, а в 375 році, з допомогою гуннів вигнали готів з України.

Роль готів в Україні німецькі історики роздувають до дитяче смішного абсурду. На наш сором і ганьбу знайшлися і наші раби (вже не малороси, а малонімці), які з лакейською послужливістю «помагають з матері сорочку здирати» (див.: D. Antonowitsch. «Deutsche Einflüsse auf die Ukrainische Kunst»; R. Smal-Stockyj. «Die germanisch-deutschen Kultureinflüsse im Spiegel der ukrainischen Sprache» і «Slavs and Teutons»; A. Yakowliw. «Das deutsche Recht in der Ukraine»).

Німці, а за ними і наші «більші німці, як самі німці», не моргнувши оком, пишуть, що готи створили велику готську державу в Україні; цивілізували праукраїнців. Мало що не створили (вплинули) праукраїнське мистецтво (Д. Антонович), правосвідомість (А. Яковлів), ба, навіть мову (Р. Смаль-Стоцький). (Бажани – Тичини запевняють, що не німці, а москвини). Ледве чи знайдете де інде аж так ганебний сервілізм.

Дикі готи, як свідчить Тацит, були ще на первісному щаблі культури в IV ст., жили з ловецтва та грабунку – ці дикуни мали б цивілізувати великий, старий народ, що тоді вже кілька тисяч років мав найвищу в світі культуру? Дикі, ворогуючі між собою племена, які в IV ст. ще не виростили понад первісну стадію племінної організації, мали б організувати державу (та ще й велику) для народу, який мав її вже тисячоліття, і то таку, якої не пододала найбільша тоді імперія – Перська, таку, яка розбивала залізні римські легіони; таку, яка торгувала з усім світом вже понад тисячу років? Дикі готи, що мандрували в своїх пралісах і ніколи не бачили на свої очі не те що корабля, але й звичайного воза, вони мали б навчити будувати кораблі та міста той нарід, який мав їх уже тисячу років і плавав своїми кораблями по всьому Чорному і Середземному морях? Дикуни, що, як свідчить Тацит, знали лише одне право: грабуй, убивай, кради, пияч, – вони мали б дати високу правосвідомість народові, що вже кількасот років мав таких філософів, як Анахарзис, з його етичними поглядами, зависокими навіть для наших часів? Дикі племена, які не доросли ще до стадії рільництва, мали б дати рільничу термінологію народові, рільничому вже понад 3000 років? Мали б дати ремісничу термінологію, не знаючи як виглядає не те що місто, але навіть звичайний віз? Кажуть, що готи створили велику державу в Україні. Коли? **Аж прожили в Україні 150 років** – в 350 році щойно спромоглися на короля. В 350 році створили свою державу,

а в 375 році та «держава» наживала п'ятами з України. «Існувала» аж... 25 років... в увяленні німецьких істориків та їхніх наших підбрухувачів.

ПІЧОГІСІНЬКОГО СВОГО НЕ ЛИШИЛИ ГОТИ В УКРАЇНІ, але винесли з України дуже багато; державну організацію, кінноту, флот, християнську віру, азбуку.

У 360 р. перейшла Волгу і напала на праруське плем'я аланів азійська орда гуннів під проводом хана Баламира. Частина аланів втекла до північного Кавказу, але більшість лишилася на місці, і аланський князь прийняв васальну залежність від хана. Після того гунни рушили далі на захід. Втікаючи від них, готи наткнулися на праруську державу антів на Бузі. Анти не хотіли перепустити готів через свою землю, бо знали, що це означає руїну їхньої землі, і тому поставили збройний спротив. Тоді готи підступом схопили антського короля Божа і разом з його синами та 70 воєводами розп'яли. Після цього вони могли вже тікати на захід. Щоб помститися на готах, алани приєдналися до гуннів, розбили в 375 р. готів, і остаточно вигнали їх з України. Гунни пішли далі на захід, добили готів, розбили римські легіони і наклали данину на Візантійсько-Римську імперію.

По смерті Баламира владу перебрав його небіж Атила. Почалися непорозуміння з Римом, і Атила пішов походом на захід, змिताючи ворогів зі свого шляху, подвоюючи та потроюючи данину. Дійшов аж до Рейну. В 453 році Атила вмер, почалася боротьба між його синами, і Гуннська держава розпалася. Частина гуннів лишилася в Добруджі, Сербії, Болгарії, а головна маса подалася назад за Урал. З останньої частини пізніше вийшла болгарська орда. В Україні (власиво, лише в південно-східному її куті) гунни були 200 років.

У своїй внутрішній політиці Атила, як і його дядько Баламир, був дуже ліберальним. Він лишив руським князям владу, навіть зрівняв їх у правах із своїми. Наші були далеко культурніші за гуннів, тому вони грали велику роль в столиці Атили, і руська культура мала там дуже великі впливи. Податків гуннам руси не платили.

У 559 році прийшла зі Сходу до північного Кавказу 20000-на орда аварів (обрів – в наших літописах). Там вони не затримались, а помандрували далі на захід і в 562 році осіли на середньому Дунаю, звідки періодично нападали на Візантію, тим її ослаблюючи. Послаблення Візантії використали руси, захоплюючи щораз більше Балкани так, що в VI ст. дійшли до берегів Адріатики.

У 568 році перейшла Волгу орда турків, що вийшла зі свого осередку в Туркестані. Незадовго, почувши, що в Туркестані почалася

боротьба претендентів на владу, більшість турецької орди повернулася до Туркестану, лишаючи свою меншу частину на нижній Волзі і на Кавказі. На цьому обширі жили рештки різних племен і народів. З тої мозаїки турки створили т. зв. Хозарську державу із столицею Ітилом.

Той факт, що ця держава складалася з різних народів, а турки були в ній у меншості, зумовив ліберальний характер Хозарської держави. На чолі її стояв каган, роль і функції якого були подібні до ролі нинішніх президентів. Наступним по кагані був бек, позиція якого відповідала приблизно теперішньому прем'єр-міністрові. Каганом звичайно був турок, але беком був не турок. Бекові підлягала вся державна адміністрація і військо. Руси були найчисленнішими і найкультурнішими в Хозарській державі, і тому, природно, беком був звичайно рус. В столиці Ітил було сім суддів: два мусульмани, два хозари жидівської віри, два християни і один поганин. Кожний із суддів судив за законами своєї релігії і лише тих, хто належав до його релігії. В хозарських містах були мечеті для мусульман, синагоги для визнаців жидівської віри, християнські церкви і поганські капища.

Грецькі посли, що їздили до Ітилу, кажуть, що там переважала руська (с.т. праукраїнська) мова і руські звичаї.

Отже, бачимо цікаве і переважне для нас явище. І за гуннів, і за аварів, і за хозарів руські князі (властиво, лише південних князівств) зберігали свою **адміністративну і культурну незалежність**. Більш того! Руси опанували державний апарат своїх ніби зверхників або, щонайменш, мали на нього дуже великий вплив. Не згадуючи вже про культурний вплив, а може, і культурну там гегемонію. Це самісіньке явище бачимо пізніше в XIV ст. у Литовсько-Руській державі.

Невелика, з неоднорідним населенням, та ще й з перевагою в ній русів, Хозарська держава не могла воювати Україну, і тому обмежилася до контролю волзького торговельного шляху. Та контроль давав їм великі прибутки (мито було 10% вартости товарів), і тому їхні міста були багаті і культурні завдяки культурним русам. Лише тоді, коли араби загородили хозарам торговельний шлях на південь, вони примушені були воювати арабів. Та в 737 році араби все ж завоювали Вірменію, Грузію, Азербайджан і тим дуже ослабили Хозарську державу. Остаточо добив її наш король Святослав.

Найменш відома доба нашої історії – це п'ять століть: VI–X. Головним джерелом писаних відомостей про нашу праісторію є

писання грецьких (візантійських) істориків. А якраз тоді (VI–IX) Візантія горіла в полум'ї безперервних війн з персами, германами, аварами, болгарами, і, цілком природно, вся увага грецьких істориків зверталася на ті війни, а про нас писали мало.

Мало, але писали. Лише наші історики тих писань не дуже шукали, мабуть, чекали на те, «що німець скаже» (пригадайте Т. Шевченка: «німець історію нам нашу розкаже»). А «німці» (с. т. москвини і німці) докладають усіх зусиль, щоб доказати світові, що українці не можуть мати своєї держави, бо вони ніколи її не мали. Коли ж наші тисячолітні могили відкрили світові ту брехню, то «німці» проголосили ті могили не українськими, а могилами зайдів (скитів, сарматів, готів). Коли ж ми знайшли могили трипільців, то ті скито-сармато-готські теорії захиталися. Залишився «порожнім» ще період XV–X ст., про який ми поки що маємо обмаль свідоцтв. Це і використали москвини та німці. Вони від відомої вже сарматської доби перескочили відразу до Київської, цілком замовчуючи аж п'ять століть нашої історії, від VI до X ст. Виховані на їхніх теоріях, наші історики покійно пошкандибали за ними: в найбільшій нашій десятитомовій праці М. Грушевського знайдете **лише кілька сторінок** неясних згадок про Антську державу. За М. Грушевським усі інші наші історики починають історію України **лише від X ст.**, збуваючи кількома реченнями вдесятеро більший і славніший праісторичний час, включно з VI–X ст.

Німці і москвини замовчують добу VI–X ст. з цілком ясною **політичною** метою. Вони цим хочуть підбудувати якусь основу під свою норманську теорію повстання Київської імперії. Мовляв, у IV–IX ст. Україна була державною пусткою; були лише півдикі руські племена, які різали одне одного («ладу у нас нема» – за літописом), а ось прийшли германи (варяги) і за 50–100 років збудували велику, багату і культурну Руську імперію. За коротких 50–100 років!

Між іншим, тут варто згадати про ще один ганебний для нас (радше для наших істориків) факт. Наші історики, пересякнені почуттям своєї національної меншвартості, називають могутніх володарів великої Руської імперії не імператорами (як усі інші народи своїх), навіть не королями, а лишень князями, а найбільш великими князями. Західно-європейські історики своїх навіть маленьких володарів титулюють королями. Так титулували вони і наших володарів, а часом титулували й імператорами, розуміючи, що вони на правду **ними були**.

Наші історики «викручуються сіном» – мовляв, наш літописи титулували їх князями. Так! Але наш літописці були на всі 100% українці (руси) і не примішували до своєї мови і назовництва чужої термінології. А титул «князь» в ТОДІШНІЙ нашій мові означав БУКВАЛЬНО І ТОЧНО king, roi, ceasar. Тоді, але НЕ ТЕПЕР.

Мова є живий організм. Слова народжуються, розвиваються; деякі вмирають (забуваються), стають застарілими (архаїзми), а деякі **втрачають** своє первісне значення, а **набувають нове**. Так сталося з нашим словом князь. У Х ст. воно означало король, навіть імператор, але в ХХ ст. воно означає лише duke, herzog, graf. Лише вищу аристократію.

Наші сучасні історики всі застарілі слова (архаїзми) наших літописів Х ст. **перекладають** на сучасне їх значення. А чому ж не переклали архаїчного (застарілого) значення титулу «князь»?

Бо... «ми ж селянська нація», 100% демократи і 1000% скромні, невибагливі ...фелаги. Це фелазтво бачимо і в наших монархістів. Голові Української держави вони не насмілюються дати титул короля. А дають лише скромний, демократичний титул «гетьман». А вони ж знають, що цей титул в нашій історії означав сучасний «генерал-губернатор», відпоручник, представник вищої влади – короля (були гетьмани коронний, польний тощо). За винятком Великого Богдана, жодний з наших гетьманів не був королем (володарем). Чому й наш монархісти дають володареві України титул «генерал-губернатор» (гетьман)? Навіть задрипанці-москвини за першої ж нагоди назвали своїх плюгавих князів царями, хоч їхні перші царі не дорівнювалися навіть одній тисячній наших справжніх імператорів Святослава, Володимира, Ярослава. Пора вже набратися хоч трохи національної гордості і титулувати наших володарів Руської імперії імператорами чи щонайменше королями, а не графами, баронами (князями).

Німецький єпископ Боніфаций Бруно був у Києві в 1008 році. Він пише, що Київ є одною з найбільших і найгарніших столиць Європи. Титмар Мерзебурзький пише у 1018 році, що в Києві було 400 церков, 8 великих базарів і незчислима кількість населення. В 1048 році приїхав до Києва французький єпископ Готьє сватати доньку короля Ярослава Ганну за французького короля Генріха I. Він пише, що Київ і Руське королівство є багатші і культурніші за Париж і Францію.

Не треба бути вченим істориком, щоб розуміти, що великі культури і великі держави творяться протягом не кількадесяти років, але

протягом довгих, дуже довгих століть. А читаючи наших істориків, складається враження, що Руська імперія з її столицею Києвом, з усіма величезними багатствами: матеріальними, як храми, і духовними, як твори наших письменників X – XI – XII ст., – усе це якось **раптово** з'явилося протягом лише одного століття по охрещенні Руси в 988 році. Всякі «німці» запевняють нас, що такий раптовий зріст Києва і Руської імперії ми завдячуємо чужинцям; вони, чужинці, побудували нам Київ і державу.

Ми добре знаємо, що в Києві жило дуже багато чужинців. І це цілком зрозуміло, бо ж Київ ще від скитської доби (а може, і раніш від трипільської) був одним з найбільших міжнародних осередків світової торгівлі. Поперед ми говорили, що Праукраїна за скитської і сарматської діб була державою переважно торговельною і що з тої торгівлі накопичувала величезні скарби протягом не соток, але **тисяч** років. Ця величезна міжнародна торгівля, яка почалася, як свідчить проф. Ю. Готьє, ще за доби неоліту (5000 років тому) і тягнулася **безперервно тисячоліття**, в'язала Праукраїну і Україну тісними зв'язками з усім тодішнім культурним світом. М. Ростовцев пише: «Україна завжди була одним з найважливіших осередків світової культури. В Україні помічаємо три течії: 1) східню, що вливалася з Ірану і Месопотамії двома шляхами – через Кавказ і Чорноморським степом; 2) південну – з Малої Азії та Греції, що приносила багатющу гелленську культуру; 3) західну, якою Україна брала активну участь у великій культурі Західної Європи. Ці три течії злилися в українському степу із старовинною тубільною в одну синтетичну, цілком своєрідну незалежну культуру, яка, в свою чергу, вплинула на культуру Центральної та Східної Європи, зокрема Московщини. Величезний вибух у X ст. київської культури здався багатьом історикам раптовим, і вони не могли зрозуміти: звідки взяли сили, які протягом лише одного століття створили в Києві культуру, нічим не меншу за культуру тодішніх Парижу чи Лондону. Але вся ця ніби раптовість стає цілком зрозумілою, коли ми зрозуміємо мову археології, коли зрозуміємо, що київська культура була лише **НАСТУПНОЮ ЛАНКОЮ**, була **ПРОДОВЖЕННЯМ** культур, що існували **ПЕРЕД** нею в Україні **тисячі** років (за: М. Rostovtzeff. «Iranians and Greeks...»).

Коли зрозуміємо мову археології. А також і коли зрозуміємо **політичну** мову всяких «німецьких» теорій. Коли зрозуміємо потребу закинути «німецьку» термінологію, а вживати свою власну. Всілякі «німці» можуть називати **нашу** культуру якими завгодно їм

іменами; можуть видумувати які завгодно їм міграційні теорії, але всі вони накупу не можуть знищити твердого факту, що ця культура була в УКРАЇНІ, що вона є СВОЄРІДНА, як це аж надто ясно доказує археологія. А це значить, що творцями її були ТУБІЛЬЦІ України – наші прапредки, байдуже якими іменами їх хтось називав. Це вони виробляли славу трипільську порцеляну в III тисячолітті до Р. Х. Це вони побудували в Україні піраміди на єгипетський зразок в II тисячолітті до Р. Х. Це вони будували в Україні великі міста в I тисячолітті до Р. Х.. Це вони виробляли мистецьку біжутерію такої високої вмілости, що на одному квадратному сантиметрі інкрустували 324 самоцвіти. Це вони навчили готів розкішної поліхромії, навчили їх будувати кораблі, їздити верхи на конях, організувати державу. Це вони вплинули тоді на найвище тодішнє мистецтво – грецьке. Це вони денационалізували (українізували) культурних греків у Босфорській державі і накинули їм свою Богиню-Матір. Це вони дали світовій історії Юстіна, Юстиніяна, Олександра Македонського, Одонацера, а мабуть, і Будду, Заратустру, Лютера, Бетовена та ін. І це вони побудували чудо, шедевр світового мистецтва – нашу св. Софію в Києві, що перед її божественною красою німіють чужинці; св. Софію з її неперевершеними і технікою, і мистецтвом поліхромними фресками, з її золотим різьбленим іконостасом, якому рівного нема в світі. Вони ж побудували сотки, тисячі прекрасних церков по всій розлогій Україні і поза нею. Це вони побудували і Руську імперію з її столицею – кількатисячолітнім Києвом. Так! Київ є кілька ТИСЯЧ років старий. Слушно каже М. Ростовцев, що не зрозуміємо нашої історії доти, доки не зрозуміємо мови нашої археології. А вона каже, що на місці теперішнього Києва була велика людська оселя більш, як 5000 років тому (на місці теперішньої Москви навіть в X ст. після Р. Х. було лише кілька мізерних рибальських халуп). «Лаврські печери в Києві викопані не християнськими монахами, але первісними мешканцями Києва ще за неолітичної доби (понад 5000 років тому). Наші монахи лише використали вже готові. Ці печери є довгі, заплутані коридори. Проф. В. Антонович нарахував їх понад 40. На таких самих печерах стоїть місто Полтава, Лубни та інші. В Криму вони вирубані в скелях» (В. Щербаківський. «Формація української нації»). Проф. М. Біляшевський знайшов у Києві кістяк пралюдини 30000 років. У київських печерах він знайшов вогнище первісної людини (homo sapiens), крем'яне знаряддя, посуд старокам'яної доби (М. Біляшевський. «Наші національні скарби»). Археолог В. Хвойка

знайшов у Києві рештки селищ з новокам'яної доби, с. т. за 5000 років до Р. Х. (В. Хвойка. «Древніє абітателі среднева Придніпровья»). К. Пакришкін знайшов у Києві сліди людських осель залізної доби (VI ст. до Р. Х.). У Києві знайдено багато монет усіх часів і всіх країн. У могилах під Києвом знайдено багато скитських і сарматських предметів з часів від V ст. до Р. Х. до V ст. по Р. Х. Отже, бачимо ясно **БЕЗПЕРЕРИВНУ ТЯГЛІСТЬ** населення Києва, тяглість понад 7000-річну.

Містечко Трипілля, біля якого знайдені великі міста трипільців, віддалене від Києва менш як 50 кілометрів. Наколи такі городи були лише 50 кілометрів від Києва, то, напевно, був великий город трипільців і в самому Києві, бо ж його гори і легкість вирити в них печери надавалися далеко ліпше на закладення города, як у Трипіллі. В степу біля містечка Трипілля такий великий город (вали з частоколом) знайшли, бо ж ніхто в степу не копав землю (глибоко), а в Києві не знайшли, бо територію Києва копали і перекопували десятки разів, коли закладали основи будов, та й ще таких великих, як церкви. Робітники, що копали, не були археологами і викидали відкопані кістяки, побитий посуд, заржавілі залізні уламки, камені дивної форми з якимись незрозумілими написами і т. п. Так загинуло, мабуть, 99% археологічних свідків старовинності і багатства нашої столиці. А скільки знайдених москвини знищили навмисно?

Проте навіть той 1%, що врятовано, говорить цілком виразно, що наш Київ є найстаршою – щонайменше, одною з найстарших – столицею Європи. Говорить, що **Київ ані на одну хвилину не завмирав протягом своєї кількатисячолітньої історії**. Не завмирав навіть після жахливого зруйнування і спалення його вперше москвинами в 1169 році, а пізніше татарами в 1240 році. Саме в VII–IX ст. на Волзі існувала торговельна держава Хозарська. Політичний і економічний провід у ній був у руках русів. Отже, цілком природно, Київ торгував з нею і через неї утримував старі зв'язки із світовими ринками, крім безпосередніх зв'язків Чорним морем. Торгував, багатів, розбудовувався, підносив культуру всієї України; вишколював тисячі своїх майстрів з кожної галузі промислу. Золоті ювелірні виробы (особливо емаль) київських майстрів славились по всій Європі ще в X ст. Значить, цей промисел, а з ним і всі інші, були в Києві на дуже високому рівні і дуже розвинені сотки років ПЕРЕД X ст.

Київ – найстарша і найдалше на схід висунена твердиня європейської культури – з повним правом може називатися Вічним Містом, що і своїм віком, і своєю культурою, і роллю в історії дорів-

нюється іншому Вічному Місту – Римові. Так! З повним, заслуженим правом можемо сказати, що наш Київ є III Римом. У його вічному сьайві жалюгідна фантазія диких москвинів: Москва – III Рим, на правду, є така блазенська карикатура, що з неї, як говориться, кінь регоче.

Наколи в VI–IX ст. столиця жила повним життям, то ясна річ, ним жили і ближчі і дальші околиці, провінція, Україна. Наші старші історики цього (VI–IX) життя не досліджували. Щойно тепер молоді наші історики починають більше цікавитися цією добою. Лише починають, а вже вирисовується образ української держави VI–IX ст. Напр., В. Мацяк пише (переказуємо скорочено) візантійські письменники не згадують про існування держави антів, але пишуть про великі військові акції їх. Значить, щось існувало. Вони згадують про антських королів Божа (380 р.), який вигнав готів з України та про Мезамира, який воював в 550–560 роках аварів. В X ст. два арабські історики, Абдул Хасан Масуді та Ібрагім Ібн Якуб, згадують про нарід Валінана з королем Маджаком чи Махом. У київських літописах говориться про запеклу боротьбу дулібів проти аварів в VII–VIII ст. та про цілковите знищення аварів дулібами. За тих часів авари мали велику силу, отже, щоб їх знищити, і то цілковито, дуліби мали б бути сильнішими за аварів, с. т. мали б мати якусь державну організацію і державний провід. Масуді двічі повторює, що анти мали свою державу, як він висловлюється, «з прадавніх часів», с. т. в століттях перед X ст. В. Ключевській думає, що існував великий військовий союз чи федерація антських князів під проводом короля дулібів. Те саме думає другий московський історик – Б. Грекав. Чеський історик Ф. Дворнік пише, що держава антів сягала аж до Шлезька (F. Dvornik. «The Making of Central and Eastern Europe»).

В. Мацяк наводить переконливі докази, що столицею тої Антської держави було місто Головське, що стояло там, де тепер стоїть Львів, отже, було зародком Львова (за: В. Мацяк. «Львів-Головське – центр нашої Антської великодержави»). Виглядає, що Львів є на яких 600 років старший, як його офіційна метрика з 1256 року. А фактично ще старший, бо ж існувало, мабуть, ще перед тим, як стати столицею Антської держави. Отже, і друга наша столиця може помірятися віком з Лондоном, Парижем, а про Берлін і говорити нема що.

Проф. П. Третяков пише, що анти і роси – це два імені того самого народу, що створив Київську Русь (П. Третяков. «Восточнославянські племена»).

Київська Русь успадкувала від своїх попередників ВСЕ, отже, і їхню внутрішню та зовнішню політику. Київська Русь була, як її попередники, переважно торговельною державою, і тому енергійно пробувала опанувати всі торговельні шляхи з України на південь, південний схід і захід. Поперед ми говорили про боротьбу, що її вели століттями різні народи за опанування і контроль двох найголовніших торговельних шляхів України. Ключі до них лежать: один на західному побережжі Каспійського моря, а другий на західному побережжі Чорного моря.

За часів Святослава Великого перший ключ мали хозари, другий – греки. Святослав Великий добре розумів, що Русь із-за свого географічного положення на межі двох світів, не вдержить своєї державної незалежності, якщо не виросте на світову потугу. Він розумів у X ст. те, чого не розуміли наші недошлі політики в XX ст., що селянська Русь не може вирости на світову потугу, щоб оборонити свою волю, навіть хоч би і намагалася.

За старих часів (і не лише за старих) джерелом багатства була закордонна торгівля. Святослав Великий дуже добре розумів, як і чому маленький народець – греки, виріс на світову імперію; теж розумів він джерело багатства і сили Хозарської держави. Відібрати ключі від торговельних шляхів від хозарів і від греків, с. т. стати твердо лівою ногою на Волзі, а правою на Дунаю, і взяти в українські руки керму міжнародною торгівлею на всьому великому просторі, що його пов'язують ці два великі торговельні шляхи, – це був справді геніальний план великого державного мужа – нашого імператора Святослава Великого.

Ми не сумніваємось, що якби Святослав Великий прожив був ще 10–20 років, то він був би той план виконав. Та наша щербата історична доля не дала йому тих 10–20 років, як не дала і другому нашому велетневі – Великому Богданові 5–10 років на вирішальний удар по зненавидженій ним Московщині.

Була би доля продовжила віку цим нашим державним велетням – була б не мала Україна ані татарської, ані полтавської катастроф. А світ не стояв би нині перед загрозою знищення людського роду на нашій планеті.

Бо ця загрозу – Московську імперію – Україна була б знищила вже при її народженню.

Хоч і з великим спізненням, проте **ЗРОБИТЬ ВОНА ЦЕ ТЕПЕР.**

ДЕРЖАВНИЦЬКА ТРАДИЦІЯ УКРАЇНИ

У попередніх розділах ми переповіли дещо з праісторії України. І лише дещо; багато пропустили; багато скоротили. Підсумуймо сказане.

На незатоплених морем суходолах – островах Європи за передльодової доби зародилася пралюдина і розвинулася на первісну людину. Одним з таких островів була Україна. Внаслідок дальших геологічних та кліматичних процесів в Україні створилися умови для розвитку тваринного життя значно сприятливіші, ніж в інших частинах Європи. Тому в Україні первісна людина скорше і більше розмножилася, раніше стала на шлях цивілізації, як в інших частинах сточища Чорного та Середземного морів. За льодової доби первісні люди західної Європи вигинули, а в Україні велика частина їх мусила тікати від льодовика на південь – до Малої Азії, північної Африки, навіть до Індії. Цим первісним людям Європи німецькі історики дали ім'я «індо-германи», французькі – індо-європейці», англійські – «арійці», а ми називаємо «праруси».

По льодовій добі праруси, що залишилися в Україні, так розмножилися, що мусили розселюватися на всі сусідні землі, крім Півночі, де ще були великі холоди від близького льодовика. Ці емігранти з України стали зародками майже всіх сучасних європейських народів. Майже всіх, тому що до Європи емігрували також і люди з Малої Азії та Африки. Частина їх була праруси (етруски, кельти), нащадки тих прарусів, які колись втекли від льодовика з України, але частина була нащадками пралюдини, яка зародилася і розвинулася в самій Малій Азії (греки, германи). Пізніше, за праісторичної ще доби, було ще більше переселювань різних народів чи племен і з України і до України. Але характеристичною їх ознакою було походження від прарусів. З України емігрували до Малої Азії кімри, гітити, а до Європи – кельти. Отже, праруси за часів далекої праісторії заселювали всю Європу, крім її північної частини, та більшу частину Малої Азії. Окремі відгалуження бачимо в Північній Африці та Індії.

За праісторичних часів вся Європа була вкрита пралісом, і тому праєвропейці жили з полювання та рибальства. На півдні ж України ліс не міг рости на лесі, і тому утворився степ, частинно лісостеп,

отже, створилися природні передумови для скотарства та рільництва. З тих причин праруси в Україні перші з усіх народів Європи почали займатися скотарством та рільництвом, а це було рівнозначно з початком вищої людської цивілізації та культури. Таким чином, Праукраїна випередила на багато століть західноєвропейські народи в культурному розвитку, що і бачимо в трипільській культурі.

Праруси трипільської доби були дуже великим (перелюдненим) культурним, скотарсько-рільничим і торговельним народом. Отже, ясна річ, мусили мати (і мали) упорядкований суспільний лад – державу. Трипільська культура мала на всі 100% український характер. Отже, маємо повне, обґрунтоване право вважати цю державу **першою державою** української нації або першою добою української державности; добою, яку, за браком іншого означення, називаємо трипільською. Назва наступної доби цієї держави – «скитська» – цілком штучна, накинена греками пізнішим історикам, які пов'язали цю грецьку назву з гіпотетичним приходом в Україну мітичних іранців в VII ст. до Р. Х.

Ніяких справжніх доказів приходу в Україну **великого, чужого** народу НЕМА. Факт, що в Україні знайдені могили з VII–VI–Vст. до Р. Х., доказом приходу НЕ Є, бо ж маємо ще старші могили, а різниці між ними і трипільськими можна пояснити так само добре еволюцією трипільців, бо ті різниці другорядні, а в **головному** – в РЕЛІГІЇ бачимо не лише подібність, але навіть **ТОТОЖНІСТЬ**. У всіх тих «трипільців», «кімрів», «скитів», «сарматів», «аланів», «антів» **найголовнішим** божеством була Велика Богиня-Мати. Вже цього одного факту досить для доказу їх національної єдності. Не можна змішувати значення релігії за тих часів із її значенням за наших часів. Навіть у XVII ст. в Україні ототожнювання «православний – русин» чи «католик – поляк» мало основи. Це ототожнювання не було наслідком лише політичних подій того часу, але воно було також відгомонам самої генези релігії, відгомонам з праісторії, байдуже, що не усвідомленим.

Однак в VII ст. до Р. Х. (а може, і раніше) могло повернутися в Україну одно з праруських племен, яке колись, втікаючи від льодовика, заблукало з України аж до Ірану чи Туркестану. Це плем'я, напевно, було мале, бо ніяких слідів великої війни в VII ст. до Р. Х. і пізніш в Україні нема. Але це плем'я було, мабуть, агресивне, як усі скотарські, кочові племена, і, завдяки саме цій агресивності, провідна його верства могла зайняти провідні становища в Трипіль-

ській державі еволюційним чи революційним шляхом. Діставшись до влади, розбагатіла з торгівлі і тому значно посилила старі трипільські культурні зв'язки з Малою Азією, внаслідок чого утворився далеко багатший «скитський» стиль мистецтва, що його чужі теорії подають нам за чужий, принесений чужинцями (скитами) з Ірану.

Збагатіла «скитська» аристократія з часом так зледащилася, що занедбала керівництво державою, і тому її змінила цілком мирним шляхом аристократія іншого праруського племені – «сарматів». Сарматська провідна верства **продовжувала** скитську внутрішню і зовнішню політику. Вона відібрала від грецьких колоністів в Україні їхню гегемонію в торгівлі, політичному житті і культурі в наших портах та зукраїнізувала тих греків і наставила в Босфорській державі свою «сарматську» (с. т. праруську, праукраїнську) династію.

Починаючи з IV ст., українським степом почали перекочуватися історичні «перекотиполе» – азійські орди. Праруське населення нашого степу частинно емігрувало, посунулося трохи далі на північ (частина аж на Балтицьке побережжя до тамтешніх прарусів), а частина лишилася на місці, визнаючи васальну залежність від наїзників, але не втрачаючи внутрішньої державної самостійності. Більше того! Будучи значно культурнішими за наїзників, вони набирали часом панівної, домінуючої ролі в культурному, економічному і політичному житті тих короткотривалих держав, що їх закладали в нашому степу ті наїзники. На північ від степу, осторонь від битого шляху Азія – Європа, праруси продовжували жити своїм старим незалежним життям, лише до державного проводу приходили племена найбільше віддалені від того битого шляху. Ось чому ми бачимо столицею Русі Головське місто в IV–IX ст. аж в Галичині.

Навіть за доби, коли влада азійських орд в Україні була найсильнішою, – за доби Татарщини, навіть тоді не переривалася українська державність, лише державний її провід перенісся на крайній захід, утворивши там Галицько-Волинське самостійне королівство. І з його упадком не переривалася наша державницька традиція: наша провідна верства зайняла домінуюче становище в Литовсько-Руській державі, накидаючи литовцям свої закони і навіть свою мову та почасти релігію.

Ідея української державної незалежності не вмерла навіть тоді, коли за Польщі спольщилася майже вся наша аристократія. І тоді були активні борці за українську незалежність: князі Острозькі

та ще кількадесят не спольщених наших аристократів, українські єпископи, козацька шляхта, церковні братства, Запорозький Орден. З'являються гетьман П. Сагайдачний, митрополит П. Могила, український університет у Києві – Могилянська Академія; відбудується св. Софія.

Нарешті, в 1648 році ідея української державної незалежності вибухає полум'ям такої величезної сили, що її вистачає на наступні 200 років. Одним могутнім ударом Україна зломилла назавжди силу одного з найбільших ворогів її державної незалежності.

Від Переяславської нашої поразки 1654 року все XVII і половина XVIII ст. повне боротьби за нашу незалежність. У 1659 році гетьман І. Виговський розбиває спробу москвинів приборкати Україну, знищивши під Конотопом московську армію так, що переляканий цар Алексей збирався втікати з Москви, наказавши головнокомандувач кн. Г. Трубецькому підписати мир з Україною НА БУДЬ-ЯКИХ умовах. Аж до Полтавської катастрофи 1709 року Українська Церква енергійно боролася за свою незалежність від Московського патріярха. Навіть якийсь час не поминала на великій ектенії ані московського царя, ані московського патріярха.

По полтавській катастрофі бачимо енергійну дипломатичну боротьбу гетьмана Пилипа Орлика та його сина Григорія. У 1731 році славний французький письменник Ф. Вольтер пише, що українці не скорилися Московщині, а шукають нагоди скинути її ярмо та відновити свою державну незалежність. Про ці настрої українців доносить Єкатеріні II губернатор України граф П. Румянцев. І справді, в 1791 році граф Василь Капніст їздив з дорученням української шляхти до Берліну довідатись, чи Німеччина підтримає Україну, якщо Україна повстане проти Московщини, щоб відновити свою державну незалежність.

За наполеонської війни в 1812 році наша шляхта організувала і озброїла своїм коштом 15 полків на допомогу московській армії. Та московський уряд поспішив їх здемобілізувати, пронюхавши, що генерал В. Закревський їздив до Варшави переконувати Наполеона, щоб він йшов на Україну.

За Кримської війни в 1854 році М. Чайковський зорганізував з задунайських запорожців військо, яке мало взяти участь у тій війні проти Московщини. Тоді стихійно зорганізувалися самі кількадесят тисяч селян (з колишніх козаків) в організацію «Київська Козаччина» в надії використати Кримську війну, щоб скинути московське ярмо. В козацьких літописах Г. Грабянки, С. Величка, Г. Кониського

та інших червоною ниткою тягнеться туга за втраченою державною незалежністю. Багато чужинців і навіть кілька москвинів, що подорожували по Україні в XVII–XVIII–XIX ст., свідчать, що українці – **особливо ПРОСТОНАРОДДЯ** – ненавидять москвинів, добре пам'ятають старі козацькі вольності і мріють про відновлення своєї державної незалежності.

Нарешті з'являється унікальна в світовій історії колосальна постань Тараса Шевченка. Великі літератури, як, напр., французька чи англійська, мають, може, і більших за нашого Т. Шевченка поетів та письменників, але не мають своїх Шевченків.

Бо ж ХТО є Тарас Шевченко? Чому Він для нас є **ВІЧНИМ, БЕЗСМЕРТНИМ**? Відповідь коротка, але вичерпна: Тарас **ШЕВЧЕНКО Є ІНКАРНАЦІЯ ДАВНЬОЇ УКРАЇНИ** в найглибшому і в найширшому значенні цього слова. Давньої, безсмертної України. І властиво – **інкарнації, втілення**, с. т. Він є **САМА УКРАЇНА** і давня Україна. Підкреслюємо **стара** Україна, с. т. не та скалічена московською чи польською культурою інтелігенція і не той забитий столітнім рабством – до втрати власної гідності – народ.

Устами Т. Шевченка говорить не великий поет, що народився в 1814 році, але говорить **НАЦІЯ**, що народилася щонайменш 5000 років тому. Нація, що говорить до нас – правнуків поганих – **ВЕЛИКОЮ МОВОЮ** тисячолітніх могил прадідів великих, мовою отих трипільців, скитів, сарматів, антів, київських імператорів, галицьких королів, українських гетьманів, запорозьких лицарів. Тому-то поетичний образ «могили» у Т. Шевченка не є поетичним образом; він є чимсь далеко, далеко **більшим**. Вираз «могили» зустрічаємо в «Кобзарі» **понад 50 разів**. У Т. Шевченка «могила» не є домовиною мертвих кісток, купою землі. У Т. Шевченка могили «з вітром розмовляють, стогнуть, сумують за славою старою»; кобзар на могилу ходить набратися надхнення, він лише на могилі може співати «повним голосом», і нарешті остання воля Т. Шевченка: «Як умру то поховайте мене на могилі».

Звідки такий пієтизм у Т. Шевченка до «мертвих» могил?

Бо для нього **ВОНИ НЕ Є СМЕРТНИМИ**, бо той пієтизм йде з глибоких глибин духовости українського народу; духовости, що при своєму народженні тисячі років тому піднесла на містичні висоти **віру в безсмертність** «мертвих» предків. Для геніального речника своєї нації – Тараса Шевченка могили є символом того безсмертя предків (слави), символом незнищимости нації (української). В могилах своїх предків національний інстинкт народу

відчуває **ДЖЕРЕЛО СВОЄЇ СИЛИ**. «Високіі ті могили – свідок слави, дідівщини», «козацтва, гетьманства високі могили». «високіі ті могили, де лягло спочити козацькеє біле тіло», «ревуть пороги і могили – гори там, де родилася, гарцювала козацькая воля», «серце рвалось, сміялося, виливало мову... за степи та за могили», «співай же їм, мій голубе, про Січ, про могили: яку коли насипано, кого положили, «щоб розкрилися високі могили перед вашими очима», «дивися, дитино: усі ті могили начинено туго – **ОЦЕ ВОЛЯ СПИТЬ**», «Ех, якби-то знайшли, що там (в могилах) поховали, не плакали б діти, мати не журилась».

Коротко, Тарас Шевченко (себто наш нарід) інтуїцією генія відчував, розумів одну з найбільших істин – містерію **ЖИТТЯ** мертвих – живих – ненароджених, **ЖИТТЯ НАЦІЇ**. Містерію, що її шойно тепер починаємо, завдяки Д. Донцову, розуміти. Розуміти таємницю **СИЛИ НАЦІЇ**. Лише починаємо розуміти **глибокий, внутрішній ЗМІСТ** культу Нації, культу прадідів – друге по релігії джерело сил, які ведуть націю до перемог і щастя. Ми шойно відчуваємо відчувати величезну, незнищиму силу **традиції**; незнищиму силу національного **ДУХА**. Пригадаймо, що ми говорили про закони спадковости, про те, що **ЧИМ СТАРША** духовість (культура), тим вона **СИЛЬНІША, незнищиміша**. Понад 5000 років передають українські покоління в генах крові свою національну духовість, якої найголовнішим складником є віра в Бога, віра в безсмертя духів предків, в силу тих духів допомагати нащадкам; віру в безпереривність ланцюга мертвих – живих – ненароджених. Коротко – культ Нації.

Наші історичні вороги: москвини, поляки, німці, жида докладають всіх зусиль, щоб **відірвати нас від цього животворчого джерела нашої СИЛИ**. До ХХ ст. не мали успіху. Аж до ХХ ст. жевріла, хоч і малою іскрою, проте жила традиція нашої національної самостійности. Шойно в ХХ ст. пощастило ворогові задурманити розум і отруїти душу нашої інтелігенції **московським «соціалізмом»** і тим відірвати її від джерела їхньої сили – українського національного духа. Та не вдалося ворогові відірвати від нього нашого народу. В березні 1917 року горстка нашої національно сідомої інтелігенції в Києві боялася кликати свій нарід на вулицю для демонстрації української сили. Боялася, що національно несвідомий народ не вийде, і спроба скінчиться жалюгідним соромом. Коли ж на її заклик вийшло на вулицю 100000 «несвідомих» міщан Києва з портретами Т. Шевченка і з жовто-блакитними прапорами (а не з червоними

та К. Марксом), то наша спантеличена інтелігенція не могла зрозуміти, звідки взялося в самому лише Києві (тоді дуже змосковщеному) 100000 свідоміших (національно) за неї українців.

Ця наша інтелігенція не розуміє цього і понині. Пояснюють впливом «Кобзаря». Не розуміють вони і донині, що ті 100000 в Києві і 39 мільйонів по всій Україні не від Т. Шевченка «навчилися» (усвідомилися), але якраз навпаки – Т. Шевченко від них. Наші примітиви думають, що слова Т. Шевченка «Спасибі, дідусю, що ти заховав в голові столітній ту славу козачу, я її онукам тепер розказав» стосуються лише до одної його поеми «Гайдамаки». Не розуміють, що ці слова його стосуються до **всього його «Кобзаря»**. Не розуміють, що Т. Шевченко був лише геніяльним речником свого геніяльного народу. Не розуміють, що **УСТАМИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ГОВОРИТЬ САМ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД**. Не розуміють **ДЖЕРЕЛА** Шевченкового піетизму до Високих Могил, не розуміють, **ЩО** в тих «могилах» поховано. **А це «знав» наш нарід ліпше за всіх українських археологів та істориків накупі**. І тому-то іскра з тих «могил» вибухнула в 1917 році таким величезним полум'ям, що спалило на вікі вічні всі іранські, норманські та інші старшебратські теорії, разом з їхніми малоросійськими визнавцями. Нація знайшла, **ЩО** було поховане в тих тисячолітніх «могилах», і устами Д. Донцова сформулювала ту 5000-річну знахідку. Зрозуміла, що **ВОСКРЕСАЮТЬ ЛИШЕ ТАМ, ДЕ Є МОГИЛИ**. Починаючи від могил трипільців з III тис. до могил упівців з XX ст. включно. Могил таких високих, яких не має жодна інша нація, крім **УКРАЇНСЬКОЇ**.

ЧУЖИНЦІ ПРО УКРАЇНУ

Поперед ми наводили голоси чужинців про Московщину і москвинів. Багато з тих чужинців були і в Московщині, і в Україні. Всі вони одноголосно підкреслювали величезну різницю, точніше діаметральну **протилежність** між москвинами й українцями, і то в усіх царинах життя: побуту, звичаїв, мови, характеру, вдачі, культури, освіти і навіть релігії. Для нас ті свідчення чужинців є важні ще й з другої точки погляду. Ті свідчення дають нам уявлення про те, яку величезно жакливу, несамовито величезну ціну заплатив український народ за те, що його провідна верства зрадила Україну і свідомо чи несвідомо віддала свій народ дикому звірові з Півночі – москвинам на поталу. Була б вона оборонила свій нарід, свою державну незалежність, була б наша Україна тепер найбагатша, найкультурніша, найщасливіша нація в світі. Український творчий дух був би здивував цілий світ казковим поступом України. Доказом цього є вся наша праісторія. Скільки-то народів у **далеко ліпших** історичних умовах зникли, а наша Україна не лише живе, але й брязканням своїх кайданів наводить жах на москвинів. Зв'язаної по руках і ногах України москвини бояться більше, ніж всіх американських водневих бомб накупі.

Звідки така величезна СИЛА України. Про це говорили ми поперед, а тут наведім кілька свідчень чужинців про Україну й українців, бо ті свідчення кидають яскравий жмут світла на відповідь.

Арабський історик з X ст. А. Масуді, згадуючи про великий нарід в Україні – валіани, королеві якого Маджакові підлягали всі руські племена, пише, що руси володіли великою територією аж по Каспійське море. Візантійський історик Прокопій Кесарійський (V ст.) пише, що наші прапредки були дуже волелюбні і ніколи не давалися запрягти себе в чуже ярмо. Пише, що були великим народом, витривалим, пристойним, до чужинців-гостей ставилися приязно і не дозволяли їх кривдити. Полонених не обертали на рабів, як це робили всі інші народи, а пропонували їм або викупитися, або лишитися жити в них як вільні люди. Пише, що їхні жінки були чесні аж понад міру.

А. Кампензе пише в 1534 році: «Київ, столиця колишньої держави русів, при річці Бористені, є одним з найгарніших і найкуль-

турніших міст Європи, хоч його пограбовано і спустошено до краю» (A. Campense. «Lettera d'Alberto Campense»). Це підтверджує і дипломат С. Герберштайн в 1549 році, кажучи: «Пишність і справжня королівська велич Києва підтверджується навіть руїнами і пам'ятниками, що лишилися» (S. F. Herberstein. «Rerum Moscoviticarum Commentarii»). М. Литвин, що був в Україні в 1550 році, з чудованням і захопленням описує казкові багатства нашої землі, так само як і француз Блез де Віженер в 1573 році (Blaise de Vigenere. «La description du royaume de Pologne»). Про багатства і вольності наших предків пишуть італієць Гамберіні в 1584 році, німець Л. Міллер в 1585 році (L. Mueller. «Sentetnionalische Hitzorien»).

Посол імператора Рудольфа II до Запорозької Січі Еріх Лясота в 1594 році пише, що **запорізькі старшини були люди високоосвічені, поводитися, як добре виховані європейські аристократи, знали всі тонкощі європейської дипломатичної етики, взагалі, були дуже культурними європейськими ЛИЦАРЯМИ**. Про наші міста Київ, Кам'янець, Прилуки пише, що вони своїми будинками, чистотою, впорядкованістю, багатством, укріпленням можуть успішно конкурувати з найліпшими європейськими містами. Про селян пише, що вони, працюючи на полі, мають рушницю чи шаблю при собі, щоб кожної хвилини бути готовим відбити несподіваний напад татар (E. Lassota. «Tagebuch»).

Дуже багато гарного написав про наших предків французький інженер Боплан у 1650 році. Він будував в Україні твердині та робив геодезійні поміри. В своїй книжці «Опис України» він розглядає Україну як цілком окрему, самостійну країну й інакше її не називає як Ukraine, а народ ucraïnien. Він пише: «L'Ucraine простягається від кордону Moscovia до кордону Трансильванії і поділена на кілька провінцій». Пише: «Українці є розумні, щирі, щедрі і понад усе цінять свою свободу. Вони вважають смерть кращою за рабство і тому завзято борються з поляками за свою незалежність. Будовою тіла міцні, стрункі, гарні, а на війні зухвало хоробрі і витривалі». Зазначає також, що в Україні був дуже розвинений промисел всякого роду, рукомесла та торгівля (G. Beauplan. «Description de L'Ucraine»).

Посол від республіки Венеція до гетьмана Б. Хмельницького А. Віміна, що був в Україні в 1650 році, пише: «У своїй Раді козаки обмірковують справи, завжди маючи на увазі загальне добро. Свої погляди висловлюють вільно, але коли бачать, що погляд опонента є ліпший, то без впертості відмовляються від свого. Тому я сказав

би, що ця Республіка могла б рівнятися Спартанській, якби козаки шанували тверезість так, як спартанці» (A. Vimina. «Relazione dell'origine del costumi dei Cosacchi»).

Оскільки Україна була широко знана тоді в Європі, можна побачити з тогочасної преси. Напр., на голландській гравюрі з 1650 р. (в Берлінській державній бібліотеці) маляр хотів показати незгоду християнської Європи в боротьбі проти Туреччини та роль Московщини. Малюнок зображає нараду представників 10 держав: Еспанії, Англії, Швеції, Франції, Німеччини, Польщі, України, Московщини. Представник України зазначений *Die Ukraine*. Всі постаті мають вигляд європейців, крім москвина, який намальований чистим азіятом: азіятське обличчя, зизокий, бородатий, криворотий. Туреччина зображена в постаті пса. Москвин нацьковує пса і каже: «*Ich will das Feuer schüren* (Я хочу роздмухати вогонь (незгоди))». Над постаттю українця написано: «Мое сердце разривається» (бачачи ту незгоду).

Антіохійський патріарх Макарій III із своїм секретарем Павлом Алепським їздили до Московщини (через Україну) в 1654 році. Повернувшись додому, П. Алепський написав свій «Денник подорожі». Що він писав про Московщину – ми вже згадували. Про Україну він пише: «По всій Козацькій землі ми помітили прегарну властивість: у цій країні всі люди, навіть жінки, вміють читати, знають молитви і службу Божу напам'ять. Їхні священники збирають сироти і вчать їх, не дозволяючи їм тинятися по вулицях. У Козацькій країні в кожному місті і в кожному селі є сиротинці та притулки для старих і бідних; кожний, хто зайде до них, дістане допомогу. Скрізь є гарні будинки, лазні (купелі), годинники на дзвіницях та вежах, а на площах – водограї. Київські жінки гарно одягнені, і ніхто не кидає на них нахабний погляд. У Києві при кожному найменшому домі ростуть овочеві дерева і велика кількість найрізноманітніших квітів, наче при великопанській палаті. Не вистачить людського розуму ані сили описати красу, велич їхньої катедри св. Софії: гармонійний план будови, казкові барви і фрески, безліч мармурових колон, простір і височина бані і, нарешті, незрівнянної, неперевершеної, божественної краси іконостас (москвини знищили його в 1932 році. – П. Ш.). Усе це є таке величне, таке божественно красне, що мимоволі падаєте на коліна. Гарні, з мистецьким смаком церкви побудовані всюди, навіть в малих селах.

Який же то благословенний народ! І яка ж благословенна земля ця козача!.. Яка ж там глибока релігійність – ця прикмета шляхетної

душі і чистого серця! Щасливі наші очі, що бачили це, наші вуха, що чули виявлену нам тими людьми щиру радість і пошану. Козаки визволилися тепер з неволі, живуть радісно і вільно, побудували храми один від одного крашій, іконостаси і престоли великої краси навіть у сільських церквах. Ці люди, на правду, щирі християни, захоплюються наукою, читанням і церковним співом. Великий християнський нарід!» (П. Алепській. «Путешествіє Антіохскава патріарха Макарія»).

Посол Швеції до гетьмана Б. Хмельницького Г. Велінг пише до свого короля Карла в 1657 році: «Козаки домагаються, щоб Ваша Величність признали їм право до всієї стародавньої України (*ius totius Ucrainae antiquae*), де ще існує грецька віра та їхня мова. Вони кажуть, що з них глузували б, якщо вони при теперішній нагоді не повернули б того, що було від них безправно взято». Щодо позиції України у війні Московщини із Швецією, Г. Велінг інформував короля, що Б. Хмельницький був безмірно обурений тим, що московський цар підписав замирення з Польщею без його, Хмельницького, згоди. Війна зі Швецією не йшла москвинам добре, і московський цар боявся, щоб обурений Б. Хмельницький не пішов війною на Московщину. Тому цар через свого посла виправдувався перед Б. Хмельницьким за польське замирення і обіцяв те замирення відкликати, якщо гетьман його не хоче. Б. Хмельницький в присутності Г. Велінга та інших чужоземних послів відповів московському послові, що він, гетьман, є приятелем шведського короля і Швеції і вимагає, щоб москвини припинили війну зі шведами та заплатили Швеції за зроблені їй шкоди. В противному разі він, гетьман України, приведе до Московщини татар, угрів, шведів (G. Welling. «Relazione»). Як бачимо ставлення гетьмана Богдана до московського царя і, взагалі, відносини між Україною і Московщиною тоді були геть цілком не такі, якими малюють їх московські історики. Великий Богдан говорив до москвинів мовою Володаря, а не слуги, як нахабно брешуть УСІ московські історики.

Ю. Вердум, що подорожував по Україні в 1670–1672 роках, пише: «В Україні матері купають немовлят щоденно двічі аж до року, вважаючи, що це сприяє ростові дітей».

Європейська література про Україну XVII–XIX ст. велика. З неї наведемо лише кілька прикладів.

Французький дипломат Ж. Валюз, що був у Батурині в 1704 році, пише: «Гетьмана І. Мазепу дуже шанують у Козацькій країні, де народ вільнолюбний і гордий і не любить, щоб хто-небудь панував

над ними. Говорити з цим принцем надзвичайно приємно. Він має величезний досвід в політиці, і, в протилежність до москвинів, уважно слідує за подіями в культурнім житті інших націй. Він показував мені збірку зброї, найкращу, яку я бачив у житті, і свою бібліотеку, в якій було багато латинських книжок. Я думаю, що він не любить московського царя, бо ані слова не сказав на мої нарікання на життя в Московщині. Мова його взагалі витончена і красна, хоч звичайно він більше мовчить і слухає. При своїм дворі він має два німецькі лікарі, з якими він розмовляв по-німецьки; до італійських майстрів, яких було кілька в замку, він говорив по-італійськи. Я розмовляв з Володарем України латинською мовою; він запевняв мене, що не говорить добре французькою, але я знаю, що він був у Франції на прийнятті в Луврі (з приводу святкування Піренейського миру в 1659 році), а в його кабінеті я бачив французькі і голландські часописи» (J. Baluse. Bibl. Nat.).

Ф. Вебер у своїх спогадах пише (1720 р.) про сина гетьмана Д. Апостола – полковника Петра Апостола: «Хоч він ніколи не був за кородоном, проте говорить дуже добре мовами французькою, італійською, німецькою, московською, польською та знає будувати твердині» (F. C. Weber. «Das Veraenderte Russland»).

Данський посол Ю. Юст їздив у 1711 році в Україну. Він пише: «Мешканці України живуть у добробуті і багато співають. Вони купують і продають усякого роду крам, не платячи жодних податків, крім невеликого до гетьманської скарбниці. Вони мають необмежену волю займатися, яким самі хочуть, промислом... Населення України відоме поза її межами своєю ввічливістю і надзвичайною чистотою. Вони гарно одягнуті і свої хати тримають скрупульозно чисто. В місті Немирів найбідніша хатина о небо чистіша за найбагатший палац в Москві. Місто Королевець є велике; вулиці гарні, таких я ніде не бачив в Московщині: будови імпазантні, добре, з мистецьким смаком збудовані і дуже чисті та стоять здовж вулиці, а не заховані в глибині двору, як це є в Московщині. Перед службою Божою дзвони дзвонять на три тони, як у нашій Данії, а під час служби Божої дзвонять потишу і в довгих інтервалах, а не так, як в Московщині, де дзвонять щосили і без ніякого ладу, будь-як і будь-коли. Не лише Генеральний суддя, Митрополит та інші вельможі є надзвичайно високої освіти та європейської культурної поведінки, але й звичайні монахи Печерської Лаври розмовляли з нами латинською мовою цілком вільно. Ми були здивовані, коли побачили в багатьох селах звичайних селян, що йшли до церкви з молитовниками

в руках, отже, тут навіть селяни були грамотні, а в Московщині багато аристократів (напр., кн. В. Голіцин, кн. А. Меншіков – сенатори! – П. Ш.) були неграмотні» (за: J. Just. «Memoires»).

Французький амбасадор у Варшаві Де Монті в листі від 9.X. 1729 р. до французького прем'єр-міністра Флері пише: «Ми знаємо гетьмана Пилипа Орлика як людину дуже ворожу до москвинів, розумну, відважну, шляхетну і дуже люблену в Україні, якій московський цар відібрав майже всі старі вольності. І хоч 18000 московських драгунів тримають Україну в тяжкій неволі, козаки енергійно шукають нагоди, щоб повстати проти гнобителів-москвинів і повернути свою втрачену свободу» (A. De Monti. L'Archives de Min. Etrang. France).

Славний французький письменник Ф. Вольтер у своїй «Історії Карла XII» (1731) пише: «Україна завжди прагнула до свободи, але, оточена Московщиною, Туреччиною і Польщею, вона примушена була шукати собі протекторат в одній із тих держав. Україна піддалася спочатку Польщі, яка поводитися з нею, як з поневоленою країною. Відтак піддалася Московщині, яка уярмила її, як це є звичайно у москвинів. Спочатку українці мали право вибирати собі правителів під назвою гетьман, але скоро москвини відібрали у них це право, а гетьмана призначав московський цар... Гетьман І. Мазепа хотів стати незалежним володарем і створити велике королівство. Він був людина далекозора, відважна, мудра, шляхетна і невтомна... Карлові XII він поміг розумними порадами і привів своїх козаків йому на допомогу. Козаки, розлучені на москвинів, масово переходили на бік Карла. Без допомоги їх шведська армія була б уся загинула» (за: F. M. Voltaire. «Histoire de Charles XII»).

Французький посол М. Вержен пише своєму королеві: «Український нарід тепер (в 1760 р.) є уярмлений москвинами, які систематично і стало ведуть політику і практику гноблення українців, позбавлення їх старих вольностей і прав. Українську націю можна вжити проти москвинів, бо ця нація є дуже інтелігентна, культурна – цілковита протилежність москвинам, що є азійськими варварами, які не додержують договорів та нищать свободу всюди, де з'являться» (Архів Мін. Закорд. Спр. Франції).

Англієць Д. Маршал, який був в Україні в 1770 році, пише: «Україна неймовірно родюча і добре загосподарена. Я ще не бачив такої країни, яка би була так подібна до найкращої провінції Англії, як подібна Україна. Переїжджаючи через Україну, я почував себе так безпечно і вільно, як і в Англії, хоч тоді була війна з Туреччиною.

Українці є дуже чесний, добре вихований, моральний народ» (J. Marshall. «Travels»).

Французький дипломат Ч. Люстер пише: «українці є щирі, чемні, гостинні, великодушні, працьовиті. До москвинів і порівнювати їх не можна. Вони є абсолютною протилежністю тамтих. Українці є живим доказом вищости, що її виховує у людей свобода. Вищости над москвинами, родженими і вихованими в рабстві» (С. L. Lesur. «Histore des Cosagues»).

Англійський професор Е. Кларк пише: «У своїй подорожі (через Україну) ми ясно бачили, що Україна є цілком інакша від москвинів раса людей. Вже самий зовнішній вигляд кидається в очі. Українці високі, сильно збудовані, мають інтелігентне обличчя, стрункі, з гордою легкою ходою, симпатичним поглядом. Повна протилежність до москвинів. Українці є щирі, щедрі, гостинні, ввічливі, працьовиті, релігійні. Москвини ж мають прикмети, цілком протилежні цим. Перша оселя українців, яку ми бачили, називалася Локова Слобода. Всі хати там були побілені вапном, як у наших Велзі (в Англії. – П. Ш.). Українці хати білять щороку і дуже дбайливо. Подорожний може подумати, що він не в кількох кілометрах від Московщини, а в Голландії. Все всередині регулярно миється, навіть стеля і сволок. Столи і лавки аж блищать від частого миття та натирання, що нагадує нам внутрішній вигляд домів у Норвегії. Двори, конюшні, стодоли і все, що до них належить, показують працьовитість і охайність українців. У їхніх маленьких кухнях ми бачили в кожному закутку скрупульозну чистоту і порядок, у протилежність до темних, брудних, повних диму, смердючих московських хатів. Посуд і начиння завжди виварені і вчищені, а не брудні і смердючі, як у москвинів. Українці тримають багато домашньої птиці і худоби. Їхні садки повні овочевих дерев, а перед хатою чудовий килим квітів, що дає англійський вигляд їхнім домам. Українські хати мають велзьку зовнішність, норвезьку внутрішність, а своїми садками та стодами виглядають на англійські ферми. Взагалі, в українців не знайдено навіть натяку на бруд чи комашню – блощиці, таргани, які зустрінете в кожній московській хаті тисячами... З Павловська ми поїхали до Козинського хутора – села з мішаним населенням – москвинами і українцями. Ми не потребували і питати: хто є хто, бо ж впадала в очі різюча різниця між тими двома народами, хоч би в одній чистоті й охайності... Конюшня української поштової стації на 20 коней своєю чистотою і порядком могла б успішно конкурувати з конюшнею шляхтича в Англії. Хата

бідного сільського старости також чудова: кожна найменша річ там була чистенька, в порядку і на своїм місці, сміття ніде не видно. Після Московщини це для нас було надзвичайно приємною несподіванкою. **Я радше обідав би на підлозі української хати, ніж за столом московського князя»** (за: E. D. Clarke. «Travels in Russia»).

Німецький філософ і етнограф Й. Гердер у своєму «Деннику» писав у 1769 році: «Україна стане колись новою Елладою (Грецією): прекрасне підсоння цього краю, весела вдача народу, його музикальний хист, родюча земля – все це колись прокинеться і повстане велика культурна нація; її межі протягнуться до Чорного моря, а її впливи геть у далекий світ» (J. G. Herder. «Tagebuch»).

Невідомий автор статті в «Магазін Науки і Літератури», що виходив у Геттінгені в 1771 році, пише: «Весь український народ з сумом і гордістю згадує старі часи, коли Україна була самостійна, і страшенно обурюється спробами московської влади обмежувати їхні права і свободу... В Україні можна подорожувати куди безпечніше, як по найбільш поліційних державах. Цю відмінність відразу помічає, лишень переступивши кордон між Московщиною і Україною. В Московщині поштарі попереджують подорожних про місця, де на них можуть напасти розбійники. В Україні не попереджують, бо там таких місць нема».

Німецький академік Й. Гюльденштедт подорожував по Україні два рази в 1771 р. і в 1774 р. Він описав економічне життя України. За його свідченням, Україна вела тоді велику торгівлю з Європою; мала великі фабрики доброго, тонкого сукна, тонкого льняного полотна, корабельних вітрил і линв, порцеляни; було багато гут, гарбарень, гуралень і т. п. Було багато висококваліфікованих, вправних українських майстрів у всіх ремеслах і промислі. Україна тоді виробляла все, що потребувала, і багато ще продавала Європі (J. A. Gueldenstaedt. «Reisen durch Russland»).

Француз Ж. Бенуа Шерер в 1778 році пише: «Хроніка, яку оце ми видаємо, – це історія славного, але мало відомого народу, якого початки сягають понад 800 років у глибоку минувшину, але якого ім'я ми знаємо ледве 200 років. Зусилля цього народу зберегти свої вольності, устрій, звичаї – все, що є дороге вільній людині, цікавить наше жадібне до знання століття. Цей нарід воліє боротьбу, війну, аніж спокійне життя рабів. З їхньої історії довідуємося, що їхні батьки передавали синам горде почуття незалежності як найдорожчу спадщину і клич «Смерть або Воля» був їхнім заповітом,

який передався від батька до сина разом з прадідівською зброєю» (за: J. B. Cherer. «Annales»).

Француз Гарон де Кулон писав у 1775 році: «Цар Пётр I легко давав обіцянки козакам, яких ніколи не виконував. Після ліквідації автономії України велику частину української землі роздав своїм рабам, відомим під іменем «дворян». В Україні завів московські суди, найбільш підкупні в Європі, та обсадив адміністративні пости москвинами. Єкатеріна II скликала своїх рабів, щоб вони уклали кодекс законів, а коли козаки почали домагатися повернення прав і автономії Україні, то їхніх делегатів Єкатеріна наказала закувати в кайдани і кинути до в'язниці, де вони і повмирали. Козаки зробили були ще одну спробу визволитися з московського ярма в початку цього століття, приєднавшись до шведів, на жаль, безуспішно. Після цього їх цілком закріпачено, а запорожців знищено. «Чеснотлива» Єкатеріна звинувачувала запорожців у розпутному житті. Від того часу Україна падала все нижче і нижче» (за: Garran de Cullon).

Автор першої наукової історії України Й. Енгель пише (1796): «Україна є граничним муром, що стоїть між культурною Європою і нецивілізованою Азією. Вона є воротьми, через які багато азійських орд пробували вдертися до Європи. Вже з одної цієї причини вона заслуговує на нашу увагу. Тепер Україна є частиною Московської імперії. Але як це сталося, що вона опинилася під Московщиною? Що сталося, що горді, вільні Козаки опинилися в московському ярмі? Яким чином москвини змогли накласти кайдани на козаків, що в минулому були пострахом для татар, турків, поляків? Як це сталося, що місце вільно обраного гетьмана зайняв московський губернатор? Історія козаків мала великий вплив на історію Польщі, Швеції, Трансильванії. Не знаючи історії козаків, не можна уявити собі велич і упадок Польщі. Спадкоємці Карла – Густава і Карла XII, може, панували б і по нинішній день у Варшаві, Москві і Петербурзі, якби сталося так, як планували Б. Хмельницький та І. Мазепа. Мабуть, і Ракочі був би другим Баторієм, якби козаки були не спинили його в 1657 році. Історія козаків багато чого вчить. Енергія цілого народу і його видатніших представників показала себе на полях бою під Білгородом, Корсунем, Збаражем і в героїчній діяльності Б. Хмельницького та І. Мазепи. Треба геніяльного пера, щоб все те належно описати... Як відомо, наприкінці XVIII ст. московський уряд почав колонізувати чорноморський степ, якого завоювання коштувало українців величезних жертв протягом століть. Москвини колонізували степ різними чужинцями, яким давали спеціаль-

ні привілеї, як, напр., державні позички, реманент, звільнення від податків і т. п. Такі самі привілеї одержували і чистокровні москвини, яких уряд привозив з Московщини. Але в цей самий час московський уряд вів цілком протилежну політику щодо українців. Українці не лише не діставали тих привілеїв, якими обдаровувалися москвини та чужинці, але, навпаки, на українців накладалися побільшені, руйнівні податки. Москвини не довіряли українцям, бо ж вони були колись вільними козаками, войовничими запорожцями, «мазепінцями» (с. т. прихильниками гетьмана І. Мазепи), які не забували колишньої слави та волі і які були готові повстати кожної хвили, щоб повернути втрачену свободу, державну незалежність і людську гідність, зневажану москвинами щоднини» (J. C. Engel. «Geschichte der Ukraine»).

Француз Ч. Масон був на службі у московського уряду в 1762–1802 роках. Повернувшись до Франції, він написав свої спогади. Вони написані 150 років тому, але виглядають, ніби написані про сьогоденний стан України. Він пише: «Войовнича нація козаків зменшується з дня на день. Вона скоро зникне з лиця землі, як зникли інші нації, що попали під владу московського скіпетру, хіба що скоро прийде якась успішна революція, яка скине з них московське ярмо. Козаки не мають нічого спільного з москвинами, за винятком грецької релігії та зіпсованої москвинами слов'янської мови. Їхні звичаї, їхній спосіб життя, хата, їжа – все цілком різне. Козаки є гарні, вродливі, високі, спритні, активні, щирі, чесні, хоробрі, не звикли до рабства. Коротко – **повна протилежність москвинам**. Їх зовнішній вигляд не одноманітний, як москвинів; тавро рабства не зробило їх автоматами і не спідлило, як москвинів. Козаки є жорстокі, але лише в бою, а москвини мають вроджену холонокровну жорстокість, безжалісну і садистичну. Козацька нація все більш і більш втрачає рештки своєї колишньої державної незалежності. Москвини відбирають їм ті рештки доти, доки є певні, що їм, москвинам, це пройде безкарно. Нащадки Петра І лишили були козакам дещо з їхніх військових і цивільних інструкцій, бо боялися, що надто велике гноблення може штовхнути козаків в обійми Туреччини чи Польщі. Але як тільки ті небезпеки минули, москвини цілком закріпачили козаків. Тепер їхня стара республіканська конституція вже не існує... Союз козаків з Московщиною був вільний і умовний. Вся земля в Україні належала козацькій нації, і жодний чужинець, включно з москвинами, не міг оселитися там без дозволу Козацької Республіки, яка дуже пильнувала своїх кордонів від нападників-

сусідів. Такий був старий устрій в Україні, устрій, щасливіший о ціле небо, порівнюючи до теперішнього московського ярма, і тому вони не обмежуються лише на військовому забезпеченні від цієї свободолюбної і завзятої нації. Москвинам замало було, що вони відібрали у козаків їхню землю, знищили їхнє військо, поділити Україну на губернії, наставили своїх москвинів губернаторами. Не так давно москвини почали розпорошувати козацьку націю (Автор говорить про виселення 50000 запорожців з України на Кубань. – П. Ш.). Козацька нація є сьогодні в критичному стані; вона не заспокоєна і намагається вирватись з-під московського лаптя, який хоче остаточно її розчавити» (за: С. F. Masson. «Memoires secret sur la Russie»).

«Поборюючи Московщину, треба обов'язково враховувати силу України. Колись незалежна, вона не забула ще, чим вона була. Незважаючи на деспотію Московщини, яка душить все українське, ця козацька нація є і далі вільнолюбна. Це був би смертельний удар по Московщині, якби вдалося підняти Україну на революцію. Тоді вона відіграла б головну роль у визволенні всіх народів, що тепер стогнуть в московському ярмі» (Лист французької Амбасаді до свого Міністра Закордонних Справ з 24.VII.1795. В архіві М.З.С. Франції, ч. 327). «Ціла ця країна заселена українцями – нащадками відомих давніх Козаків. Вона віддавна творила націю цілком неподібну на московську і польську. В цій гарній країні колись панувала широка свобода. Москвини, однак, зробили їх рабами» (Лист французького представника в Києві з II.1812. Архів М.З.С. Франції).

«Москвини й українці надзвичайно ворожі одні до одних. Незважаючи на енергійні заходи московського уряду і хоч по всій Україні є багато москвинів, ці дві нації не змішуються. Старі ідеї державної незалежності України ані трохи не пригасли» (X. Hommaire de Holl. «Les Stoppos»).

Данський географ Ч. Малтебрун пише в 1807 році: «Українці є нащадками Київської Руси. Українські селянські хати добре збудовані, гарні і надзвичайно чисті. Українські селяни дуже інтелігентні, і вільний дух їх показує в щоденній поведінці» (С. Maltebrum. «Tableau de la Pologne»).

Засновник антропогеографії Й. Коль описав свою подорож по Україні в книжці: «Die Ukraine» (1841 р.). В ній читаємо: «Українці живуть у гарних хатах, що аж сміються до вас. Вони не задовольняються миттям своїх хат, як у Голландії, але ще й білять їх вапном що два тижні. Тому їхні хати виглядають, як свіже випране льняне полотно. В неділю дівчата рвуть квіти в своїх садках, роб-

лять вінки, заплітають їх на своїй голові, і виглядають, як принцеси. Ці струнки українські дівчата так дуже люблять квіти, що прикрашають ними свої коси навіть у будні дні і виглядають, як весталки богині Флори. А як вони люблять співати, можна бачити в їх селах і чого не побачите ніде інде; завітчані жінки співають, як солов'ї, під час праці в полі ...українці взагалі одягаються дуже пристойно; дбають дуже про чистоту і здоров'я свого тіла – цілком проти-лежність москвинам. Огида українців до москвинів, їхніх гнобителів, є така велика, що її можна назвати ненавистю. Ця ненависть радше збільшується, а не зменшується. З другого боку, українці після того, як скинули польське панування, ставляться до поляків не зле. Найгірше, що скажуть про поляка, – це «дурний поляк», але про москвина завжди «проклятий москаль». Українці мають широко розповсюджену приказку «Добра людина, але москаль» або «З москалем дружи, а камінь за пазухою держи». Українці є надзвичайно кепські російські патріоти. Любов і обожання царя, такі питомі москвинам, є цілком чужі і незрозумілі українцям. Українці коряться цареві, бо примушені силою, але його владу вони мають за чужу, силою їм накинenu. Якщо ви не хочете образити українця, то не згадуйте йому про завоювання України Московщиною, бо українець є свідомий того, що Україна підписала вільний договір з Московщиною і що Московщина їх обдурила... **Нема найменшого сумніву, що одного дня величезна Московська імперія розвалиться, а Україна стане знову вільною і незалежною державою. Цей час наближається повільно, але несхитно.** Українці є нацією зі своєю багатою, мелодійною мовою, зі своєю власною дуже старою християнською культурою і з славними, героїчними традиціями. Нині Україна поділена поміж сусідами, але матеріал для будови української держави є готовий. Якщо не сьогодні, то завтра з'явиться будівничий, який збудує велику і незалежну Українську Державу» (J. G. Kohl. «Die Ukraine»). Це сказав німецький науковець 110 років тому.

«Українська нація починається від Кубані і кінчається в Карпатах. Вона простягається через Буковину аж до північної Угорщини на комітати: Мармарош, Унг, Берег; межує з волохами й уграми. Українці є європейцями в протилежність москвинам, які є монгольського походження, а українці походять від адриатичної групи європейців» (Prof. J. Robert. «La Mondo Slave»).

Проф. Й. Блазіус в 1844 році робить порівняння між москвином і українцем. «Горда постава українця, інакший одяг, інтелігентні

риси обличчя вже з першого погляду свідчать про цілком іншу від москвинів расу... українці ненавидять москвинів, вважають їх своїми гнобителями, ворогами... українці мають цілком інший від москвинів світогляд... Українські села є дуже великі і розлогі. Кожне господарство огорожено тином, а біля кожної хати є овочевий садок з квітами. Це є наочний доказ, що власники їх є вільні люди. Отже, великий контраст до московських сіл, в яких не знайдете ані одного овочевого дерева чи посадженої квітки. Москвини задовольняються буряком та капустою, які їдять сирими, як ми яблуко... В Україні кожної неділі та вільних від праці годинах з кожної хати чути пісню чи музику. Ніяке свято не буває без смичкової чи дутої оркестри. В Московщині я не бачив ані одного музичного інструменту в приватних домах... Українець є повна протилежність москвинів у всіх духових прикметах людини. Українець має безмірно велике, різнобарвне і тонке почуття краси, поезії, музики, а груба, матеріалістична вдача москвина їх не відчуває і не любить. Тому москвин ніколи не зрозуміє українця» (за J. H. Blasius. «Reise in europaeischen Russland»).

Німецький поет Ф. Боденштедт у 1840–1845 роках подорожував по Україні. В своїй збірці перекладів українських пісень він писав: «Український народ у довгій і тяжкій боротьбі боронив свою свободу від поляків і москвинів і нарешті знемігся. Та мало є народів з таким привабливим і поетичним минулим, як у народу українського. Лицарський Орден запорожців, піввійськове життя козаків, їхні вожді від Дашкевича до Б. Хмельницького, І. Виговський, П. Орлик, П. Дорошенко, славний на весь світ І. Мазепа, вченість київського духовенства, що просвітила дику Московщину, лицарськість та висока європейська культура української аристократії, неймовірно глибоке і велике духове багатство українського селянства – це деякі первні української історії і культури... Отже, нехай поетичні українські пісні, мов лагідні вітри, повіють на німецькі левади і скажуть нам, як колись діти України боролися і любили. В жодній країні дерево народної поезії не видало таких великих і красних плодів, як в Україні. Такі пісні міг створити лише дуже культурний народ. І справді, українська народна поезія і своєю формою, і своїм змістом є дуже близька до поезії найкультурніших народів Західної Європи» (за: F. Bodenstedt. «Die poetische Ukraine»).

Німецький історик Г. Гельмонт у п'ятому томі своєї «Світової історії» пише: «Тоді як у Польщі та інших країнах Європи свобода існувала лише для вищих станів, в Україні і нижчі стани її мали.

Коли поширилася вістка про казкову країну, де кожна людина може жити вільно, як птах, то до неї (України) побігли тисячі спрагнених волі людей. Край по обох берегах Дніпра від Києва і до татарського кордону став чарівним раєм для утримання покривджених, бідних, а також і для тих, хто прагнув слави і великих діл.

Здається, український народ має покликання реалізувати на практиці ідею свободи і рівності. Ввесь слов'янський світ може пишатися цією вільною нацією. Московщина з її деспотизмом, з її низьким культурним рівнем, ясна річ, не могла ошчасливити такий нарід, як український, що звик до свободи і був на далеко вищій культурній і політичній рівні, ніж московський» (за: Н. Ф. Helmont. «Weltgeschichte»).

Останнім голосом Західної Європи про Україну був у XIX ст. голос члена французького Сенату і редактора часопису К. Делямара. На засіданні Сенату він говорив: «В Європі існує нарід, забутий істориками, – нарід русинів. Їх є 12 мільйонів під московським царем і 2 мільйони під австрійським, отже, дорівнюється числом іспанському, втричі більший за чеський, рівний підданам корони св. Стефана. Цей народ має свою власну історію, цілком відмінну від історії Польщі і ще більш відмінну від історії Московщини. Він має свої дуже старі традиції, свою власну мову, має ясно виражену національну індивідуальність, національну культуру і незалежність, за яку бореться століттями. Історія не сміє забувати, що до Петра I народ, що його ми тепер називаємо рутенами, сам себе називав руським, а свою землю Руссю, а той народ, що ми його тепер називаємо руським, називався москвинами, а їхня земля Московщиною. В кінці минулого (XVIII) століття у нас у Франції, та й у всій Європі, ще добре розуміли різницю між Руссю і Московщиною» (K.Dellamarre. «Un peuple europeen de quinze millions oublie devant l'histoire»).

За свою «забудькуватість» наведених свідчень європейців про Україну (і Московщину) цілий світ УЖЕ заплатив дорого, а заплатити ще більше. А однозгідність тих свідчень, час тих свідчень (від X до XX ст.) і те, що свідки є представниками різних націй, є доказом їх правдивости.

Наприкінці варто навести голоси про Україну самих же москвинів. Чимало їхніх їздило оглядати Україну, а деякі з них залишили свої спогади. Всі вони без винятку із здивуванням підкреслюють високу культуру нашого селянства, міщанства і шляхти, їхню свободулюбність та самопошану. Дехто з них визнає з сумом нижчість

московського народу. Дехто зауважив і огиду, ненависть українців до москвинів та тугу за втраченою державною незалежністю. Більше про це див. у книжці В. Січинського «Ukraine in Foreign Comments».

П. Сумароков, переступивши кордон Московщини–України, питає себе: «Чи не тут є межа нашої держави? Чи не до іншої держави я вступаю? Бо ж тут (в Україні) цілком інші обличчя, інший одяг, інші звичаї, інший соціальний устрій, **інше ціле життя**» (П. Сумароков. «Дасугі кримскава судьї»).

А. Левшин, закінчуючи свій захоплений опис України, пише: «На жаль, я мушу закінчити свій опис неприємною рисою; я мушу сказати про ненависть українців до москвинів. Тут часто почуєте, як вони кажуть: «Добра людина, але москаль». Але цього ще мало: вони передають це почуття навіть немовлятам, лякаючи їх «москалем». Перестрашена цим іменем, дитина перестає плакати» («Письма із Маларосії»).

Князь І. Долгорукій пише: «Україна не відчувається щасливою, попри свої природні багатства. Вона гостро відчуває втрачену свободу минулих століть. Ремствування глухе, але загальне» (І. Долгорукій. «Дневнік путешествія в Київ»).

І. Сбітнев пише: «Тубільці (с. т. українці. – П. Ш.) ставляться дуже вороже до москвинів і навіть у «заїздах» (в готелях) не хотіли розуміти московської мови. Побачивши проїжджаючих москвинів, селяни припиняють працю і починають співати на їх адресу глумливі, образливі пісні в супроводі голосного реготу всіх» (І. Сбітнев. «Паездкі в Харьков»).

Ще в 1760 році губернатор України граф П. Рум'янцев писав Єкатеріне II: «Малоросіяни думають, що у всьому світі нема ліпших, сильніших, розумніших за них, малоросіян. Вони переконані, що нема ніде чогось доброго чи корисного для них, що ніде не було більше свободи, як у них. Вони свято переконані, що все, що їхне, є найліпше в світі».

Устами свого історика С. Величка наші прадіди казали москвинам з гордістю: «Ми є народ європейський». І вони добре пам'ятали, що гетьман Б.Хмельницький свої листи до турецького султана підписував «Гетьман Війська Запорізького і всієї Росії». В свою чергу, турецький султан і Вселенський патріарх титулували так його.

Славний норвезький письменник Б. Б'єрнсон писав: «Гідний пошани український народ стане незабаром постійною темою кож-

ного часопису в цивілізованому світі. Бо тепер всі ми вже знаємо, що його домагання можна відхилити, можна відкласти, можна навіть перекрутити і викривити, але ніяк не можна відкинути. Чи не дивне це явище? Народ, що був засуджений на смерть, дає людству нову ідею справедливості і міжнародного щастя. Ця їхня ідея своїми початками сягає до їхнього старого громадського ладу. Душа така жива і життєздатна не може, ясна річ, ніколи загинути» (B. Björnson. In «Ukrainische Rundschau». – IV.1907).

Проф. Г. Тілман пише: «Українців прозвано «бритійцями Східної Європи». Назва дуже влучна. Так само, як і британці, українці своєю працьовитістю і підприємливістю створили культуру і цивілізацію, вищу від тої, що їх оточує. І так само, як і британців, українці мають – на погляд їхніх ворогів – ту велику хибу, що не розуміють того, що їх переможено» (H. Tiltman. «Peasant Europe»).

Професори J. Brunhes і C. Valaux в своїй «La Geographie de l'Histoire» (1921) висміяли москвинів, які намагалися у французькому Міністерстві закордонних справ переконати французів, що ані України, ані українців не існує. Ці професори радять українцям утворити оборонний союз з причорноморськими народами і знизити Московську імперію до ступеня ДРУГОРЯДНОЇ ДЕРЖАВИ (puissance secondaire).

ДЕЩО З УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

З перших же початків християнства в Україні наші королі почали дуже енергійно будувати монастирі зі школами та бібліотеками при них. Король Ярослав не лише скуповував книжки і наказував їх перекладати, але й сам переклав чимало. Король Володимир Мономах написав своє славне «Поучення дітям». Протягом всієї нашої історії весь український народ: королі, князі, гетьмани, митрополити, єпископи, священники, шляхта, козацтво, міщанство і селянство дуже дбали про школи і друкарні і грошей на них не жалували. Отже, не дивно, що чужинці бачили в Україні грамотних селянок за часів, коли в Європі багато аристократів було неграмотних (див. свідчення П. Алепського, Ю. Юста). Напр., на однім офіційнім французьким документі з 1063 року бачимо підпис королеви Анни (доньки нашого короля Ярослава) разом з кількома хрестиками, що їх «написали» французькі аристократи замість своїх підписів, бо не вміли писати.

В XVII–XVIII ст. в Україні при кожній сільській церкві була школа, а в більших селах також і сиротинець та притулок для старих та хворих. У 1740 році на самій лише лівобережній Україні було 866 сільських шкіл у 1099 селах, так що одна школа припадала на 1000 душ населення. По 60 роках московського панування з тих 866 шкіл лишилося 10.

Гетьман І. Виговський у договорі з Польщею 1658 року (Гадяцький договір) поставив крапку про право України мати два університети та необмежену кількість середніх шкіл і друкарень. Фактично кожний монастир в Україні мав середню школу. Були середні школи в Турові (засн. 1572), Володимирі (Волинському) (засн. 1577), Слуцьку (засн. 1580), Львові (засн. 1586), Бересті, Рогатині, Пинську, Винниці, Чернігові (1689), Переяславі, Полтаві і т. д. За цей самий час в Московщині **закрилася єдина на ВСЮ Московщину середня школа (заснована єпископом-українцем) по трьох роках існування через брак учнів. Так само з-за браку учнів закрилася по кількох роках животіння і гімназія в Москві, заснована німцем Глюком у 1705 році.**

Університетську освіту одержували наші прадіди в славній тоді на всю Європу Київсько-Могилянській Академії. До неї приймали

молодь з усіх суспільних верств; студіювало в ній і чимало чужинців: болгар, сербів, румунів, греків, арабів і т. д. Горожанин Венеціанської республіки просив Київського митрополита в 1743 р. прийняти його до Київської Академії, бо він чув, що в ній навчання стоїть на дуже високому рівні (М. Грушевський. «Три Академії»). «Русини, крім мов грецької, слов'янської (с. т. староукраїнської. – П. Ш.) і польської, мусять знати також і латинську, щоб бути людьми освіченими, а не простаками у справах громадських» («Літопис»).

З Київської Академії вийшли всі єпископи (українці) в Московщині, більшість перших професорів (українців) московських університетів та учителів московських середніх шкіл, багато державних адміністраторів у Московщині, як, напр., канцлер імперії О. Безбородько, міністри П. Ягужинський, професори й академіки в Петербурзі П. Юркевич, Іван та Антін Прокоповичі та багато інших визначних осіб.

З Київської Академії вийшли всі наші визначні державні і культурні діячі XVII–XVIII ст.: філософи Г. Сковорода (1722–1794), П. Юркевич (1827–1874), П. Величківський (1722–1794), Г. Полетика (1725–1784), С. Гогоцький (1813–1889), історики В. Рубан (1742–1795), Я. Маркович (1776–1822), С. Величко (1690–1728), Д. Бантиш-Кам'янський (1788–1850), О. Мартос (1790–1842), гетьмани Б. Хмельницький (1595–1657), І. Мазепа (1639–1709), П. Дорошенко (1627–1698), П. Орлик (1672–1742), Д. Апостол (1654–1734), І. Виговський (?–1659), полковники, більшість сотників і тисячі інших культурних і державних діячів України. Пригадаймо, що московські навіть сенатори тоді були неграмотні (кн. І. Долгорукий, кн. А. Меншіков).

Українці не задовольнилися навіть Київською Академією. Багатші люди посилали своїх синів до європейських університетів. Ректор Академії С. Миславський писав у 1758 році до проф. Х. Бавмайстра в Галле, що йому нема спокою від докучливих просьб студентів післати їх ще до німецьких університетів по закінченні Академії. Історія заховала нам сотки імен (а ще більше не заховала) українців, що закінчили європейські університети в XVII–XVIII ст. В архівах університетів в Единбурзі, Страсбурзі, Галле, Лейдені, Геттінгені, Вітенбергу, Ляйпцигу, Пресбурзі, Бреславі, Єні, Празі, Лондоні, Парижі, Римі можна знайти, мабуть, тисячі імен українців, що там студіювали. Не лише студіювали, але й викладали, як, напр., славний в Європі орієнталіст Симон Тодорський, що вчив в університеті в Галле в 1729–1735 роках, або Іван Полетика, що був профе-

сором (від 1750) Медично-хірургічної академії в Кілі, філософ Петро Лодій (1764–1829), що викладав в університетах Кракова, Львова, Петербурга.

Заснована в 1632 році Київська Академія була більш як 100 років єдиним університетом на Сході Європи аж до знищення її Єкатериною в кінці XVIII ст., бо заснований у 1755 році Московський університет, за свідченням проф. М. Ломоносова (учня Київської Академії), нічого, крім «березової каші», не навчив, та й студентів там було аж... 80 душ. Крім Київської Академії, в Україні було ще кілька шкіл вищого навчання, напр., Острозька Академія (засн. в 1580 р.), колегія у Володимирі (засн. 1588 р.), колегія в Харкові (засн. 1727 р.). Середніх шкіл було кількадесят (майже при кожному монастирі).

Перші серед усього слов'янства книжки (друковані кирилицею) були українські. Чехи почали друкувати свої книжки в 1478 році, українці – в 1491р., поляки – наприкінці XV ст., серби – в 1553 р., москвини – в 1664 р. Перший у слов'янському світі повний слов'янський текст Біблії видруковано в Україні в 1580 році. Вже в XVII ст. були українські друкарні: чотири у Львові, три в Києві, по одній у Стрятині, Крилосі, Угерцях, Уневі, Перемишлі, Острозі, Дермані, Почаєві, Рахманові, Четверні, Луцьку, Чорні, Кременці, Житомирі, Фастові, Бердичеві, Чернігові, сім друкарень на Поділлію і т. д. (О. Лотоцький. «Українське друковане слово»). У наступнім XVIII ст. зріст друкарень спинила Полтавська катастрофа 1709 року. За ті самі часи у всій Московщині була ЛИШЕ ОДНА друкарня (першу, що її заложив українець І. Федорович, москвини спалили, а сам І. Федорович ледве втік до Львова, де продовжував свою друкарську діяльність, піддержаний Львівським міщанством).

У XVII ст. в Україні було понад 25000 рукописних книжок – неймовірно велика кількість на ті часи, бо ж ті 25000 були тим, що врятовано від московського та татарського нищення наших культурних скарбів (Д. Антонович. «Українська книга»). Як рукописні, так і друковані українські книжки були виконані з надзвичайно високим мистецьким смаком. Аж тепер наші мистці, почавши від В. Кричевського (1872–1954) та Д. Нарбута (1886–1920) відродили графічну красу наших стародруків і дивують та захоплюють нею чужинців.

Перші українські книжки були перекладами з чужих мов богослужбових книжок та тогочасної богословської і філософської європейської літератури. То були Євангелія (1056 р.), Апостол, Псалтир, Біблія, житія святих, твори Івана Золотоуста, Василя Великого,

Григорія Богослова, Теодора Студита, Єфрема Сирина, збірники Святослава, грецькі хроніки І. Малали, Г. Гамартола, Г. Сінкеля, К. Манасії, «Історична Палєя», «Шестоднев», «Фізіологія», «Космографія» Індикоплова, Кормчі Книги, «Олександрія», низка духовних повістей, багато апокрифів, з яких найпопулярнішим було «Ходіння Богородиці по муках», що скріпив у нас культ Божої Матері.

«Перекладна література доби Київської імперії дала нашим предкам високу літературну підготовку, виробила у них літературний смак і створила передумови для повстання оригінальної української літератури, яка почалася дуже скоро блискучим політичним трактатом першого українського митрополита Іларіона в 1051 році – «Слово о законі і благодаті». За ним ішли «Послання» митрополита Кліма Смолятича в 1047 році та єпископа Кирила Турівського (1130–1182) – твори, що стоять на вершку поетичного мистецтва тої доби і є зразками красномовця найвищого мистецького завершення.

Українці почали писати свої оригінальні твори вже в XI ст. (коли москвини були ще дикунами-поганями). Вже тоді були написані «Життя Антонія Печерського», «Пролог» (життя св. Кор. Ольги, Володимира Великого та Бориса і Гліба), повість про Печерський монастир, твори Нестора Літописця тощо. В XII ст. Данило Паломник описав свою подорож до Єрусалиму, в якій він виступає як великий патріот Руси-України. Найпопулярнішою в Україні книгою того часу аж до XVIII ст. був «Киево-Печерський Патерик», що його М. Грушевський назвав другою по «Кобзареві» Т. Шевченка найпопулярнішою книгою в Україні. Дальше йдуть наші літописи «Повість вremenних літ» та «Галицько-Волинський літопис», найперший (і найгуманніший) в слов'янстві славний наш правний кодекс «Руська Правда». З'являється перлина не лише нашої, але й світової літератури – «Слово о полку Ігоревім».

Характеристичною рисою нашого письменства XI–XIII ст. був його **національний** характер, пересякнений **державницькими** та **християнськими** ідеями. В добу до татарської навали 1240 року лицарі-дружинники та ченці створили золоту добу українського оригінального письменства» (Л. Білецький. «Енциклопедія Українознавства»).

За тих часів (XI–XIV ст.) в тих небагатьох московських церквах та монастирях священиками і ченцями були виключно українці. Саме місто Москва щойно починали будувати. Пройшло ПОНАД П'ЯТСОТ років, заки з'явився ПЕРШИЙ московський оригіналь-

ний твір у 1598 році митр. Якова «Житіє царя Фьодара Іванавіча». Понад 500 років москвини користувалися **ВИКЛЮЧНО** українськими оригінальними та перекладеними з української мови книжками. Та й ті книжки були лише найнеобхідніші для Богослужби церковними підручниками, бо москвин «тікав від європейської єреси зі страхом, хрестом і прокляттям», як свідчить їхній же історик В. Ключевській. За ці 500 літ, с. т. аж до XVIII (ВІСІМНАДЦЯТОГО) століття в Московщині з'явилися **ЛИШЕ ТРИ** оригінальні твори: митр. Якова «Житіє царя Фьодара», Кубасова «Хранограф» та німецькою мовою надруковану за кордоном книгу І. Катошихіна про дикунське московське життя. (І. Катошихін був урядовцем московської амбасаді у Варшаві. Він зробив помилку в титулі царя і дістав наказ повернутися «на рідину». Знаючи, що його чекає «на рідіне», він утік (в 1664 р.) до Швеції, де, на прохання канцлера Делагарді, написав свою книжку про Московщину. Як бачимо, довгенька традиція у сучасних катошихініх).

Крім цих трьох творів, москвини написали ще «Судебнік», «Стоглав», «Дамастрой» (О. Сільвестр), але це не була література, а лише збірники законів та правил. Між іншим, в «Дамастрої» його автор О.Сільвестр глорифікує деспотизм не лише державний, але й родинний. Москвини зараховують до своєї літератури ще й листи князя А. Курбського до Івана Лютого (1563 р.). Але А. Курбський був нащадком у простій лінії нашого короля Ярослава і писав листи з України, втікши з Московії.

Щойно у XVIII ст. з'являється в Московщині **четверта** книжка, та й та написана не москвином, а змосковциним волохом А. Кантеміром (1708–1744), який мавпував французького письменника Н. Буальо та переклав дещо з іншого французького письменника Б. Онтенела (А. Кантемір був московським амбасадором в Лондоні і Парижу).

Щойно від М. Ломоносова (1711–1765) (вчився в Київській Академії) починається сяка-така московська література, та й вона на початках була під **дуже великим впливом української**, позичаючи від української лексики, якої так пекуче бракувало москвинам, і навіть українську граматику. Аж до XVIII ст. москвини вчилися з нашої граматики М. Смотрицького. Українська література запанувала (особливо в XVII ст.) в Московщині, – признається професор московської літератури А. Пипін. А тепер це називається «влияніє старшева брата» на українську літературу. «Ловкасть рук і нікакова машенства».

Нація, яка щойно у XVIII ст. (отже, лише 200 років тому) **ЛИШЕ ПОЧИНАЄ** закладати основи своєї літературної мови, яка щойно в XIX ст. – **ВІСІМСОТ** років **ПІЗНІШЕ за українців** – починає свою літературу, ясна річ, не може не те що «доказати», але навіть щось сказати про своє «старшебратство», «ведущій народ», «месію світа» і т. п. Дикунське маячення. І тому – хочеш не хочеш – **мусили** москвини вкрасти нашу Київську добу з її ім'ям, з її культурою, з її літературою. **Мусили**, бо ж інакше не мали б ніякого **психологічного** ґрунту, інакше повисла б у повітрі ідея III Риму, а з нею і віра москвинів в свої сили. Тоді ледве чи змогла б московська еліта надхнути імперіялістичний **розмах** в душу свого, навіть з природи хижацького, народу. Навіть і ті дикуни потребують якоїсь, хоч би й фальшивої, але намацальної основи свого «права» на III Рим. Проголосили свою національну догму: «Київська Русь і все, що з нею зв'язане, є «общім дастаянієм» (спільним добром) велікаросав, маларосав, беларосав». В умовах деспотичної держави, відрізаної від культурного світу, це можна було зробити, бо ж хто не вірить, для того є Сибір неісходимий чи куля в потилицю. «Што взято – то свято» і «Не абманеш – не прадаш», – підсумував їх «народ-богоносец».

З татарським розгромом України кінчається золота доба розквіту української літератури. Проте і далі, незважаючи на утиски і переслідування іншого ворога – поляків, незважаючи на криваве, буремне життя XVII ст., наша літературна творчість не завмирає, а навпаки, збагачується новими перлинами. З'являються: в 1587 р. Г. Смотрицького «Ключ царства небесного», в 1598 р. Х. Філарета «Апокрифи», твори А. Потія (1596–1608), «Унія» (1595), «Антиризис» (1599), «Гармонія» (1608), біля 20 творів І. Вишенського (помер 1625), в 1605 р. «Пересторога», в 1617 р. Е. Плетенецького «Часословець», у 1619 р. К. Ставровецького «Учительне Євангеліє» та «Дзеркало», в 1620 р. З. Копистенського «Палінодія», в 1626 р. Л. Зизанія «Катехизм», у 1646 р. твори П. Могили (1596–1646): «Великий Требник», «Православне ісповідання віри», «Катехизм» та інші, в 1653 р. С. Косова «Дидаскал», в 1659 р. П. Галятовського «Ключ розуміння» та «Небо нове», в 1666 р. Л. Барановича «Меч духовний» та «Труби словес», в 1667 р. Ф. Сафоновича «Наука св. Церкви», в 1676 р. А. Радивиловського «Огородок Марії» та «Вінець Христов», в 1697 р. С. Мокрієвича «Книга битія», далі твори Д. Туптала (1689–1705), його 12-томові «Четії Мінеї» (життя святих) і багато інших (І. Огієнко. «Історія української культури»).

Не бракувало і віршованої поезії, як, напр., «Руно орошене» Д. Туптала чи «Вість світова». Чимало віршів були політичного та національного змісту, напр., «Вірші» К. Саковича (1622), «Візерунок цнот», «Евфонія Веселообрямчая» і т. п. Досить чисельна була тоді і драматична література, мова якої щораз більше наближувалася до розмовної. Театральна техніка стояла – як на ті часи – дуже високо, напр., на сцені сходило сонце, місяць, гасли зорі, з пащі пекельного змія виходив дим, земля занепадалася, в бурхливім морі тонув корабель і т. п. Декорації і характеристика були досконалі. На виставу тяжко було дістатися, бо запрошення висилалися (ставили школи) поважнішим громадянам і зала завжди була переповнена. З великої кількості театральних творів XVII ст. згадаймо лише кілька.

«Власнотворний образ» та «Дійство в честь народження Христа» М. Довгалевського, «День Родження Христово» Д. Тупталенка, «Воскресення з мертвих» Ю. Кониського, «Трагікомедія» С. Ляско-ронського, «О тшети мира» В. Лашевського, «Володимир» Т. Прокоповича, «Милість Божа» Т. Трохимовича (ця про Б. Хмельницького, була дуже популярна), «Йосиф Патріярх» Л. Горки, «Благодутробіє» М. Козачинського, «Фотій» Ю. Щербацького і т. д. (Г. Лужицький. Енциклопедія Українознавства).

За той час з'явилося чимало історичних праць: діяріюші (щоденники) А. Пилиповича, Я. Марковича, І. Турчиновського. Дуже вартісними були козацькі літописи: Самовидця (Р. Ракушка) «О початку і причинах войн Хмельницького», Г. Грабянки «Дійствія крвавшої брані», С. Величка «Сказаніє о войні козацькой». Систематичний огляд української історії знаходимо в «Синописі» Гізеля, в «Густинському літописі» (1670), в «Хроніці» Т. Сафановича (1672), в «Синописі» П. Кохановського (1682). Ця історична наша література мала велике національне значення, вона вплинула на українську літературу XIX ст., зокрема на Т. Шевченка та П. Куліша (Д. Чижевський. Енциклопедія Українознавства). В Московщині за цей час вийшло, як уже згадано, лише три книжки.

Як бачимо, ціле XVII ст. від початку і до кінця заповнене великою творчістю українського національного духа. А це століття було заповнене також вщерть запеклою, кривавою боротьбою українського народу за свою самостійність. Ціле XVII ст. проливалася в Україні кров татарська, польська, московська й українська. В Західній Україні наші церковні братства на чолі з львівським вели запеклу, вперту боротьбу з поляками проти окатоличення і споль-

щення. В Східній Україні не вгавали повстання проти польського панування, і, нарешті, саме в XVII ст. влізли через Переяслав в Україну московські варвари і руками тетер, многогрішних, галаганів та ін. зрадників (предтеч пізніших драгоманових, винниченків, скрипників) почали руйнувати Україну зсередини: нищити, красти не лише твори українського національного генія й самих творців. Десятки, потім сотки, потім тисячі енків примусили москвини творити їхню московську літературу, мистецтво, музику, науку і державу. Скільки й більше була б мала тепер Україна в своїй культурній скарбниці, якби не ці безмежно великі втрати!

Вже в наступнім XVIII ст., і то на самому його початку, в 1709 році, впала на Україну полтавська катастрофа. Почалася найтемніша, найнижча в усій нашій історії доба занепаду. Москвини в коронах, в патріярших митрах, їхня шляхта, інтелігенція і мужики кинулися, з пекучою ненавистю варварів до української культури, нищити, палити, руйнувати всі культурні й економічні багатства нашої скривавленої землі. Все ж Україна і тоді не корилася, а намагалася рятуватися від московських варварів. Наша шляхта за кожної нагоди впоминалася за старі права України і використовувала кожне ослаблення Московської імперії. Так, напр., за Єлизавети (1741–1762) вибороли повернення гетьманату (К. Розумовський), за Єкатеріни II в «Законодавчій комісії» вимагали привернення умов Переяславської угоди (за це домагання дехто з них заплатив головою). Понад сто років Українська Церква ставила опір її омосковленню. Та сили не були рівні, бо забагато енків стали «дядьками отечества чужого». Лишився ще один шлях не здичавіти до рівня москвинів – це європейська література.

Тоді майже кожний освічений українець знав одну (а часто і більше) з європейських мов, в тому числі тогочасну міжнародну і наукову – латинську. В XVII–XVIII–XIX століттях в Україні були дуже поширені твори філософів, вчених, письменників Західної Європи: Аристотеля, Плутарха, Філона Олександрійського, Цицерона, Сенеки, Квінтіліяна, Боеція, Юліана Відступника, Діогена-Лаерція, Псевдо-Галена, Августина, Пітагора, Ксенофонта, Демокрита, Сократа, Зенона-Стоїка, Петра Ломбардського, Альберта Великого, Гюґо де сен Віктора, Томи Аквінського, Бонавентури, Дунса Скотта, Авіценни, Раймунда Луллія, Петрарки, Боккаччо, Енея Сільвія, Л. Валли, М. Мак'явеллі, Гоместія Плетона, Піко де ля Мірандоли, Цабарела, Кардана, Джордано Бруно, Еразма Роттердамського, Агриппи Нетесгаймського, Ж. Бодена, Френсиса Бекона, І. Л. Віве-

са, Суареца, Алстеда, Декарта, Гобса, Гуга, Гроція, Спінози, Коменського, Якоба Беме, Дютуа де Мамбрині, Сен-Мартена, В. Вайгеля, Ангела Сілезія, Ляйбніца, Вольфа, Вольтера та ін.

Крім великих монастирських і шкільних бібліотек, було в Україні дуже багато книжок у приватних книгозбірнях. Напр., Т. Прокопович мав 3000 книжок, Т. Лопатинський – 1416, С. Яворський – 600, Д. Тупталенко – 302, Я. Маркович – 290. Не забуваймо, що в XVII–XVIII ст. книжки були в сто разів дорожчі і видавалося їх в тисячу разів менше, як тепер. Щоб порівняти ці числа до сучасності, треба б помножити щонайменше на 100. Крім книжок, українці передплачували тоді багато голландських, німецьких, французьких, англійських часописів.

Глибока культура українців віддзеркалюється в їх правосвідомості. Глибоко вкорінена свідомість своїх прав і обов'язків, пошана прав інших, чисто християнське розуміння справедливості, принцип рівності перед законом, включаючи і державну владу та ін. правові первні в правосвідомості українця мають надзвичайно старі, глибокі корені у всій його духовості. А. Андріївський пише: «Дуже багато тотожностей є в кодексі гітитів з XIV ст. до Р. Х. та в звичаях і законах старої та нової України. (Про Гітितську державу див. розділ XXII. – П. III.). Гітитська правова культура є дуже близька до старої, а також і до сучасної правової культури української нації. В обох – гітитській і українській – бачимо однакові форми землекористування, однаковий побут еліти. Як в українців, так і в гітитів (в їхньому кодексі законів) батько і мати мають однакові права щодо дітей, розподілу майна при розлученні (як і в Литовському Статуті), споріднення не по батькові, але по матері (як у «Руській Правді»). У гітитів і у козаків (у судах) однакова кара за перелюбство, порушення межі і т. п. Гієрархія суспільного устрою є та сама в гітитському кодексі і в «Руській правді». Отже, щодо правової культури Київська Русь часів «Руської правди» є спадкоємницею гітитської держави з XIV ст. до Р. Х. (за: А. Андріївський. Стаття у «Збірнику Українського Університету в Празі» за 1925 рік). А ми додамо: спадкоємницею не лише правової культури, але й усїєї гітитської культури, включно з гітитською азбукою XIV ст. до Р. Х.).

«Населення Київської Руської імперії поділялося на верстви: бояри, міщани і селяни. Всі вони були особисто вільні і мали рівні права перед законом. Перехід з одної верстви до іншої був вільний. Було і невільне населення – раби, але дуже нечисленне і чужого по-

ходження (військові бранці). До складу Судової Колегії козацьких судів входили представники всіх верств населення. Особливістю тих судів була значна й активна участь у суді самого населення» (А. Яковлів. «Українське право»).

«В основі «Руської Правди» і разом її джерелом було звичаєве право передхристиянської Русі. За «Руською Правдою», діти рабині, прижиті з її власником, стають вільними разом з матір'ю по смерті власника. Греко-римське право («Закон о казнях») не дозволяє шлюбу господині зі своїм рабом. За переступ цього її карали на тіло і зрізали косу. Перекладаючи цей «Закон о казнях», руські законодавці не лише признали цілком можливим шлюб між господинею та її рабом, але й визнали за таким шлюбом всі правні наслідки. «Руська Правда» карала гривною за самовільне – без ухвали суду – ув'язнення вільного селянина. «Устав Ярослава» карав за образу селянки непристойним словом. «Закон Судний людям» – це був переклад візантійського карного права імператора Константина (частина «Номоканона»). Цей судбник встановлював кару смерті та цілу низку кар на тіло, часом жорстоких, як, напр., відрубати руку злодієві. Наша «Руська правда» цілком не знає кари смерті, а візантійські кари на тіло замінила на гривну. Князі (варязькі) не заводили на Русі свого державного ладу і не могли його завести, бо Русь вже мала свій власний, а князів покликана лише для охорони зовнішньої. Русь потребувала їх меча, а не державного розуму. Влада князів (с. т. королів. – П. Ш.) в Київській Русі була обмежена вічем. Князі укладали з вічем договір, який встановлював систему, що її князі мусили дотримуватись у своєму правлінні державою. Князі Київської Русі не були повновладними, необмеженими господарями Київської землі. Вони були лише військово-адміністративними управителями. Їх визнавали за верховну владу, оскільки вони боронили державу від зовнішніх ворогів та тримали всередині встановлений лад. І лише в цих межах князі мали право видавати закони. «Корм» (податки) був їхнім політичним правом, оскільки вони виконували свій політичний обов'язок – оборону держави, що було джерелом того права на «корм». Ця правосвідомість русів органічно виросла з попередніх століть, з їх старої культури, а не позичена у когось чи накинена Церквою» (за: В. Ключевській. «Курс рускай історії»).

«У 1728 році за царським наказом була утворена комісія з українських правників, яка уклала кодекс під назвою «Права, по котрим судится Малоросійський народ». Цей кодекс є найвиразнішою

пам'яткою чинного українського права XVIII ст. Поданий на затвердження в 1743 році, він був похований у московських канцеляріях до 1756 року, а потім повернений для перероблення і, ясна річ, не затверджений. За гетьманування К. Розумовського в 1763 році переведено реформу судів в Україні. Цією реформою на місце старих козацьких судів заведено судову систему за Литовським Статутом 1588 року. Рада старшин, схваливши цю реформу, відкинула вимогу московського уряду змінити і доповнити Литовський Статут (бо він був наскрізь республіканський), мотивуючи тим, що Україна має таке право, яке може мати лише «найвільніший і найшляхетніший народ у світі», а тому не потребує змінювати Литовський Статут» (за: А. Яковлів. «Українське право»).

У сучасних парламентарських, ліберально-демократичних державах демократичний принцип керування державою здегенерував до найнижчого позему – обернувся на олігархію плебсу, а точніше, олігархію демагогів. У культурі і політиці запанував примат задоволення тваринних потреб та інстинктів людини (матеріалізм) (див.: J. Ortega u Gasset. «The Revolt of the Masses»). Чому так сталося?

Французька революція, яка була цілковито оправданою реакцією на упослідження нижчих верств нації, висунула принцип рівності ВСІХ громадян, с. т. що і найбільший дурень і геній має рівний голос у вирішуванні державних проблем. Цей протиприродний, неіснуючий у природі принцип став – як і все протиприродне – фатальним для здорової ідеї народоправства. Власне цей принцип привів на практиці до парадоксу, що в демократичних державах фактично вирішує державні проблеми і керує державою не більшість нації, але навпаки – меншість. Та найгірше в тому є те, що та меншість надто часто є, в більшій чи меншій мірі, демагоги, які свій вибір власне завдячують потуранням плебейських вимог юрби. Отже, фактично надто часто до проводу приходять меншість не найліпших людей нації, а може, найгірших; у всякім разі людей, які не підуть проти вимог юрби, коли бачать, що ті вимоги є згубні для нації. В тому випадку чесніші з них виходять з проводу, а лишаються менш чесні. Це ми і бачимо тепер у Франції та в закордонній політиці Америки (ЗСА).

Цілком інакший образ бачимо в старій Україні. Незважаючи на те, що принцип і практика народоправства повстали в Україні раніше, ніж будь-де в Європі (найстарший в Європі парламент – англійський – сформувався у XIII ст.), у нас демократична система ніколи

не схилялася в бік олігархії голоти («чорні ради» були твором москвинів), ніколи не падала на позем плебсу і не впаде. Причина?

Українець є справжнім і глибоким демократом, але **рівності** людей не визнає. Він визнає **рівноправність** їх, але не рівність. У всій духовості українського народу: в його фольклорі, в правосвідомості, в побуті, навіть у поезії золотою ниткою тягнеться розуміння вартості, ваги і потреби гієрархії, і гієрархії демократичної. Наш народ, хоч і бере на увагу генеалогію особи, все ж понад її походження ставить особисті чесноти її. Ніколи в історії України ми **не мали замкнутих каст**, як це було в усій Європі. Український вираз «кінь воліві не товариш» не є ніяким приниженням вола, лише висловлена гієрархія вартостей, ідея, що віл добрий до плуга, але не надається до сідла. Речник українського світогляду Г. Сковорода кількаразово підкреслив цю ідею в своїх творах. В протилежність москвинів, українець (як і англієць) ставиться з погордою до голоти. Навіть хоч би сам був бідаком. І навпаки, ставиться з пошаною до багатія, якщо той збагатів **власною, чесною** працею, а не успадкував готове. Пошана українця до вищих, до старших не має ані тіні рабства, що яскраво демонструється в родині: українські діти кажуть матері чи батькові **ВИ**, а не **ТИ**, чого нема у багатьох інших народів. Ця одна, ніби маленька, рисочка говорить соціологові більше, ніж томи наукових трактатів. (Між іншим, наша інтелігенція, відірвана від духовості своєї нації, завела в своїх родинях московське тикання). Цей брак рабської покори в українській пошані вищих віддзеркалюється в критично-гумористичнім тоні в оцінці нашим народом осіб і подій життя.

«Гумор – це є зовнішній вияв величезної духової сили, зродженої дуже глибокою культурою. Гумор є виявом певности в собі; виявом своєї вищости, часом навіть не усвідомленої розумом. Нахил до дотепу зраджує потяг до успіху, до особистого зусилля; зраджує пошану до творчої сили інтелекту; зраджує почуття власної відповідальності за свої невдачі. Коротко, **гумор є прикметою духового аристократизму**» (Д. Донцов). Цього гумору українцям ніколи не бракувало і не бракує. Не бракувало навіть у найтрагічніших ситуаціях. Пригадайте образ Байди на гаку.

Всі великі, **творчі** нації мають гумору подостатком. Азіяти взагалі, а москвини зокрема гумору не мають. Те, що москвини видають за свій гумор, є насправду жалюгідним мавпуванням, спотвореною карикатурою гумору європейців. Також не мають гумору і жиди. Німецький гумор є якийсь бездушний, кострубатий, тяжкий,

як кований чобіт пруського солдата. Французький – легкий, елегантний, поверховий, з великим нахилом до сарказму. Англійський і український гумор є **глибокий**, з дуже малим нахилом до сарказму, але український значно добродушніший за англійський і поетичніший. Українець і англієць при зустрічі з приятелями люблять трохи покепкувати чи то один з одного, чи то з свого життя. Покепкувати без тіни злоби чи заздрости. У них це просто ТОН ЖИТТЯ. І це зраджує глибокий аристократизм. З повним правом можемо назвати наш нарід аристократичним (духовно). З ним пов'язується і оптимізм. Українці є непоправними оптимістами (москвини, навпаки, – глибокими песимістами). Це схопила Леся Українка своїм «без надії буду сподіватися».

Любов українців до чистоти, охайности, до краси – загальновідома, отже, згадувати тут про неї зайво, хіба підкреслимо, що навіть за варварських умов життя в СРСР всім чужинцям-туристам впадала в очі далеко більша чистота та охайність людей і вулиць в Україні, ніж у Московщині. А ті туристи були майже без винятку москвофілами. (Інакше не дістали б дозволу СРСР приїхати до нього).

Ми звикли дивитися на українську чистоту, як на щось самозрозуміле; ми не вдумуємося в її глибше значення, в її походження. А фізична ж чистота є лише **зовнішнім виявом духової чистоти**, виявом **глибокої** культури. Доброю ілюстрацією цього є такий випадок.

За большевицько-денікінської війни взимі 1919 року большевицька берегова артилерія на Озівському морі поцілила денікінський корабель. Він був близько до берега і не затонув, лише вода залила машини і парові казани. Корабель дістав наказ лишатися на місці і піддержувати своїми гарматами недалекий фронт. Залога корабля складалася із студентів та гімназистів: москвинів і українців (точніше малоросів). З огляду на обмаль вугілля було наказано його дуже щадити, і тому гарячої води на миття не було. За 3–4 тижні стороння людина могла безпомилково сказати: хто з залози був українець, а хто москвин. Москвини позапускали бороди і чуприни, виглядали чорні, як мурини, смерділи на віддалі 20 метрів, бо ані разу за ті тижні не вимилися, ані змінили білизни. Всі ж до одного малороси були завжди виголені, умивалися щодня холодною морською водою, міняли білизну регулярно, яку прали в холодній воді. У москвинів розмножилися воші (нужа). Малороси примушені були відсепаруватися від москвинів: вони зайняли окреме приміщення, вигнавши з нього всіх москвинів до іншого. Начальство було

примушене (бо ж на фронті люди озброєні) мовчки визнати порушення принципу «єдиної неделімай». Хоч смішно, але чимало з тих малоросів після цього досвіду українізувалися. Як бачимо, навіть воші можуть спричинити «мазепінській сепаратизм», і то навіть у вірних «маларосав». Подібне спостерігалось і в таборах полонених, а пізніше збігців з СРСР в Німеччині. Українці без зовнішнього примусу самі охоче тримали чистоту особисту і навколо, а москвини, поляки, жиди ходили брудні, а чистили навколо себе лише під примусом таборової адміністрації. (Між іншим, ковтун волосся в медичній термінології називається *plica polonica*). Ці приклади вказують на КОРЕНІ української чистоти – фізичної і моральної.

Чистота моральна входить у тямку «краса» як один із її первнів. Любов до краси український народ виявив і виявляє в безлічі форм, насамперед, звичайно, в мистецтві. Мистецькі речі виробляли наші прапредки 5–4–2–1 тисячу років тому і виробляють їх праправнуки нині. «За Київської доби X–XIII ст. знаходимо в Україні вироби ужиткового мистецтва із всіляких матеріалів, і в такій кількості, і такої високої мистецької краси, що годі говорити про початок нашого орнаментального мистецтва в X ст.; навпаки, можемо говорити про добу, що її попереджували великі епохи мистецьких стилів. У XVI ст. знайомство українських майстрів з західноєвропейськими школами привело до впливів західного малярства на українське. Але сила старих традицій, з одного боку, а з другого – обережність та вдумливість, якими українські майстри сприймали західні впливи, не підлягаючи їм, не мавпуючи їх, але перетворюючи їх у горнілі власної мистецької творчості, – зробили те, що недовгий вік чистого ренесансу в Україні (тривав пів століття) був одним з найглибших, напружено творчих періодів в українським малярстві. Це був час, коли «чужого навчились і свого не цурались»... Розвиток українського малярства в XV ст. був такий імпозантний, що Польща не могла протипоставити йому власні мистецькі осягнення і була примушена запрошувати українських малярів. Тоді українські майстри розписували польські римо-католицькі костели в стилі греко-українських малярських традицій, навіть з написами кирилицею... Класичне мистецтво, опанувавши західну Європу в XVIII ст., надзвичайно швидко розлилося по Україні; воно сподобалося всім верствам населення: від магнатів до селян включно. А творчі сили української нації, розбурхані за попередніх часів, силою інерції продовжували давати надзвичайно талановитих мистців, зокрема в малярстві; мистців, які не лише дорівнювалися найкращим

європейським, але й перевищували їх. Москвини той блискучий розвиток в Україні обірвали брутальним насильством, забираючи силою наших мистців до Московщини і закриваючи мистецькі осередки в Україні...

У XVIII ст. – за доби барокко – в Україні не шкодували різьблених оздоб і в людвисарських працях, як, напр., на дзвонах та гарматах, які іноді цілком вкривали одливним орнаментом. Легшу зброю оздоблювали сницерською плоскорізьбою або насічкою та викладанням (інкрустацію). Такими оздобами прикрашені козацькі мушкети, пістолі, держакі та похви шабель, сідла, кінська зброя, знаки гідності: булави, перначі і т. п. Орнаменти на тканинах з доби барокко збереглися не лише на тогочасних портретах, але і на тканинах, що дійшли до нас: пишно оздоблених брокатах, часто тканих золотом та сріблом, і не лише церковних риз, але й світських жупанів козацької шляхти та їх жінок.

Друковані книги теж пишно оздоблювалися не лише ілюстраціями до тексту, але й цілими мистецькими композиціями. Золота оправа церковних книжок дивує, захоплює сучасних мистецтвознавців своєю незрівнянною красою. В середині українських старих церков дерев'яна золочена різьба своєю майстерністю, мистецькою досконалістю, вигадливістю, пишною ошатністю далеко перевищує все, що в цій галузі створило мистецтво Західної Європи... Величність поліхромії київської св. Софії – явище неперевершене, виїмкове в історії світового мистецтва. В XI ст. небагато з європейських націй могли дозволити собі на таку розкіш, а у західних слов'ян чи німців в XI ст. навіть і повстати чогось подібного не могло. Москвини ці скарби **світової культури ЗНИЩИЛИ**» (за: Д. Антонович. «Українська культура»).

Та незнищимим і найбільшим нашим скарбом лишається те, **ЩО СТВОРИЛО** всі ті казкової краси храми, розкішні оздоби, книжки, закони, суспільний лад, державу, коротко – всю ту культуру. Це – **ТВОРЧИЙ ДУХ** української нації. Написати про нього – це праця кількох поколінь соток наших науковців – фахівців з кожної царини життя. Ми ж тут подаємо лише мікроскопічно малюсенькі крихточки, лише слабенькі натяки.

«Український народ має надзвичайно велику повагу, любов до землі і зве її матір'ю. Бити по землі палицею без потреби вважає гріхом. Клятьба землею є найстрашнішою клятьбою, при чому звичайно цілують землю, а в деяких місцевостях і з'їдають грудку землі на доказ своєї невинності. Вираз недовір'я «хоч ти землю їж»

і тепер дуже часто вживають наші селяни. Побажання, «щоб тебе свята земля не прийняла», є вираз найбільшої ненависти, і, навпаки, «щоб ся мав, як свята земля» належить до найкращої доброзичливості...

Огорожа двора чи обійстя є предметом особливої старанности українських господарів, бо огорожа є символом власности, а правосвідомість власника глибоко закорінена в українців, як і у всіх європейців. Москвини не огорожують своїх дворів (наслідок абщіни). В українського ж господаря відсутність огорожі є ознакою найгіршої його розпусти...

В Україні ніколи не було релігійного сектанства, яке повстає, як відомо, на ґрунті примітивно-формального ставлення до релігії...

В українських весільних піснях співається в поетичних виразах про взаємну любов молодих. У москвинів весільні пісні – це справжнє виття про нещасне життя молоді. В Україні панує загальне звичаєве право дівчини самій вибирати собі дружину. Батьки завжди питають доньку, чи вона дає свою згоду на шлюбну пропозицію. В Московщині батьки видають заміж доньку, цілком її не питаючи» (Х. Вовк. «Студії з української етнографії й антропології»).

«В Буковині по селах існує звичай приносити учительці китицю квітів на відкриття школи (навчання) від усіх учнів села щороку. Учні, що збирають квіти, зупиняються коло кожної хати, і кожна господиня долучає свої квіти до загальної китиці» (Є. Дієслав).

Дрібний, простий звичай? Ні! Він говорить етнографові дуже, дуже багато. Цілу бібліотеку грубих томів можна написати про **тисячі** подібних виявів глибокої культури української нації, доказів неймовірної висоти творчого генія нашої нації. Придивімся такому шедевру цієї творчости, як, напр., наша народна легенда про Байду.

Байду зависили турки за ребра на гаці. Султан пропонує йому звільнити його, а також і свою дочку та трон за ціну відмови від своєї віри (політичних переконань за сучасною термінологією). Байда, **висячи на гаці**, глузує з віри ворога. Вірність своїм ідеям, героїство? Так! Але творчий дух нашого народу підносить це – вже велике – на ще вищу висоту. Він **подолання, поразку фізичного, МАТЕРІАЛЬНОГО перетворює на перемогу ДУХОВНОГО, ПЕРЕМОГУ ДУХА**. На запит султана про останнє бажання Байди, той каже, що хотів би, щоб його з гаком знизили до рівня голови султана. «Для чого?» – питає султан. «А для того, щоб Ваша Величність поцілувала мене в з...цю», – відповідає спокійно Байда.

Наші інтелігентські фелаги в цьому не бачили нічого, крім некультурності Байди, його вульгарної злости (властиво некультурності і злости творця легенди – нашого народу). Не бачили вони – хоч і вульгарно висловленого – ДУХА великої, непоборної нації. Вдумайтесь, відчуйте: скільки-то непогамованої, величезної наснаги, енергії, неймовірної душевної твердості дихає з тих спокійних, лаконічних слів нашого народу. Твердості і... кепкування навіть з маєстату смерти.

Або придивімось до другого прикладу розуміння нашим народом основних законів життя, засад етики, моралі, чести. Це переказане Т. Шевченком ставлення батьків до своєї доньки-покритки. Батьки виганяють свою любу одиначку з дому у світ за очі за те, що втратила дівочу честь, принесла своїм батькам ганьбу. Жорстокість? Ні! Нічого спільного з жорстокістю. Виганяють не зі злобою і ненавистю заподіяний їм нею сором: серце матері розривається з жалю, але вона каже: «Йди, доню, від нас геть».

Караючи доньку, батьки карали самі себе далеко болючіше, ніж її. Але честь роду! Але закони моралі, Бога і суспільности! І карають не чужі, сторонні люди, але батьки власну **улюблену** одиначку. Хоч і розривається їх серце з жалю, але сповняють свій обов'язок супроти Бога, суспільности і власного сумління.

Так розуміє наш народ честь, обов'язок і потребу кари за переступ закону. **ДУХОВИЙ АРИСТОКРАТИЗМ**, якого не сила збагнути нашим «гуманним» фелагам-євнухам, нашій відірваній від національного духу, спантеличеній чужими «теоріями» інтелігенції.

Ще яскравіше бачимо це в Шевченковім Гонті.

Гонта сам вбиває власних маленьких синів, бо мати-католичка їх охрестила (отже, малі діти не винні в тому) католиками, а Гонта **присягся** вбивати католиків. Варварство! – верещать наші безпері каліки. Та цілком інакше – геть інакше – оцінює наш нарід устами Т. Шевченка вчинок Гонті.

Трохи згодом, коли гайдамаки були зайняті святкуванням перемоги, Гонта, криючись, поховав своїх забитих ним синів, поцілувавши їх і козацькою червоною китайкою накривши.

Не виправдувався, лише пояснив їм, що не він їх вбив, але **вбила його присяга**. І вже тому просив їх простити йому цей жахливий злочин? Ні! **Просив їх, щоб вони просили Бога ПОКАРАТИ його.**

Яка неймовірна глибина розуміння нашим народом людської і національної моралі і засад християнства!

Такі неймовірно високі – етично і мистецько – духові образи створив не поет Т. Шевченко. Інтуїція національного генія і його геніяльне перо подали нам світогляд нашого народу. Т. Шевченко кількома коротенькими рядками намалював величний образ духовости нашої нації. Сказав ними більше, як томи наукових праць. Подібні до наведених тут прикмети духовости нашої нації говорять дуже, дуже багато. Але говорять лише тим, хто РОЗУМІЄ І ВІДЧУВАЄ **корені** української національної духовости, хто знає її генезу, походження.

Наші етнографи зібрали велику кількість сирого етнографічного матеріалу, але то все є лише матеріал, хоч і багатющий, але сировець. А ми ще не маємо великої аналітичної і разом синтетичної наукової праці на тему «Духовість української нації». Маємо лише кілька окремих невеликих розвідок на цю тему. А вага її переступає далеко, далеко межі теоретичного зацікавлення, бо ж **ДУХ ЖИВОТВОРИТЬ** творчі сили нації. Бо ж **ТВОРЧИЙ ДУХ НАЦІЇ БУДУЄ КУЛЬТУРНУ І ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ НАЦІЇ**. І ми будемо блукати манівцями всіляких орієнтацій, всіляких паперових соціальних і національних теорій на шляхах внутрішньої і зовнішньої нашої політики **доти**, доки не пізнаємо **НАЙГОЛОВНІШОГО** – **духа** своєї власної нації. Доки не вивчимо – і то досконало – свою націю. А нема де правди діти – наша інтелігенція своєї нації **не знає**. І це є причина причин нашого захоплення чужими теоріями, чужим світоглядом, чи, як казав Т. Шевченко, «несли, несли з чужого поля і в Україну принесли великих слів велику силу та й більше нічого».

Гірше, як нічого! Принесли **ЧУЖИЙ** світогляд, який **ЗАПЕРЕЧУВАВ** український. Ще гірше! Принесли світогляд, який заперечував предвічні, встановлені Творцем закони всього і всякого життя, в тому числі і людського. Світогляд **протиприродній**. А все, що є протиприродне, є не лише нежиттєздатне, але й фатальне для людини, суспільства і нації. Лише та будова стоїть непохитно і витримає всі буревії, яка стоїть на твердій, непохитній основі. Лише та держава витримає всі політичні буревії, яка стоїть на непохитній основі – духовості **ВЛАСНОЇ** нації.

Подекуди таким прикладом є Московщина. (Подекуди тому, що в історії Московщини позамосковські сили відіграли значно більшу історичну роль, ніж самі чисто московські). Московська провідна верства – дворянська, інтелігентська і пролетарська – всю свою внутрішню і зовнішню політику сперла на духовості свого московського народу. Народу, якого найвищим ідеалом є не працювати,

а нажертися, впитися, нищити все – просто для розваги. Це все і бачимо в історії Московщини від Х до ХХ ст. включно; у всій її внутрішній і зовнішній політиці. Тому-то (крім позамосковських причин) маленьке, дике Суздальське князівство виросло на ССРСР, що займає вже більш як одну п'яту суходолу нашої планети. Ось що значить спертися на духовість власного народу.

Чи не занадто ідеалізуємо український народ, українську націю? Ні! В цій книжці ми весь час говоримо про ВРОДЖЕНІ, передавані з покоління в покоління протягом щонайменш 5000 років властивості української нації. Безперечно, наш народ (особливо інтелігенція) має чимало злих, паскудних прикмет. Але всі вони НАБУТИ – зроджені і виплекані **обставинами** 200-літнього поневолення дикими москвинами чи підлими поляками. Закони ж генетики нам ясно кажуть, що із зникненням обставин, що породили якусь прикмету, зникає (з часом) і сама та набута прикмета (пес дичавіє, відірваний від людей).

Звільниться Україна від «благатворнава вліянія» всякого роду московських «матюків» чи польської перфідності – зникнуть ті наші злі прикмети за два-три покоління. Зникне рабська покірність, зневіра у свої сили, почуття національної меншвартости.

Але, щоб звільнити Україну від того «вліянія», щоб створити, а головне – **ВТРИМАТИ** українську незалежну державу, наша еліта, наш політичний провід мусить перш за все **знати духовість своєї нації**. Мусить знати не лише сучасний її стан, але і її корені. Мусить знати праісторію й історію української духової культури. Знати глибоко. А що знаємо ми? Чужі теорії?

НИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОСТИ

*Народ маларасійській zelo умьон, ат чєво
ми в неавантаже аказацца можєм.*

Пьотр I

Хоч Україна перед Богданом і по ньому була в дуже скрутному стані, все ж москвини не відважилися підбивати її відкритою військовою, розраховуючи, що «холодною війною» вони опанують Україну меншим коштом і певніше. Вони не помилились. Уже Переяславський договір дав їй величезні можливості руйнувати зсередини державотворчі сили України. Це є грізною пригадкою нам і тепер про роль майбутніх переяславських договорів з москвинами. Методи «п'ятої колони», підкупу, обдурювання, шантажу, скритовбивства і т. п. москвини вже знали досконало, бо мали в тому великий історичний досвід. Саме такими методами **перший же** московський князь Іван Калита (1328–1340) та його наслідники загарбали всі інші князівства на півночі.

По полтавській нашій катастрофі 1709 року москвини винищили всіх хмельничан та мазепинців, с. т. майже весь державницькотворчий шар нашої провідної верстви. Лишилися при житті переважно найгірші – з погляду боротьби з москвинами – провідні люди. Лишилися всякого роду «нейтральні» (моя хата з краю), «черевані», «периноспали», всякі боягузи та підлизники, такі, що «за шмат гнилої ковбаси» хоч мати рідну продадуть. Ясна річ, з такою українською «елітою» москвини впоралися легко. Лишилася ще вільна Січова Республіка, і москвини поспішили знищити її за першої ж нагоди (1775).

Значне побільшення Московської держави пекуче потребувало значної кількості освічених адміністраторів і в першу чергу військових старшин. У середині XVIII ст. в більшості московських полків понад 60% старшин були німці. Це загрожувало великою небезпекою для москвинів у разі війни з Німеччиною. Як показав сумний досвід, вишколити своїх москвинів було неможливо, навіть вживаючи драстичних заходів. Хочеш не хочеш, Московський уряд був примушений притягати на службу імперії українців для

адміністративної, військової, культурної праці. Але разом з цим московський уряд добре розумів небезпеку від такого кроку. Зайнявши багато високих адміністративних та військових постів, українці могли б, якщо не розвалити імперію, то щонайменше не дати москвинам можливості обернути Україну в цілком безправну, безоглядно визискувану колонію, отже, були б перекреслили московські плани розбудувати свою імперію **коштом України**. Це добре розумів засновник імперії Пётр I і тому дав вказівки і заповіт всім своїм наступникам, включно з теперішніми диктаторами: «Народ маларасійській zelo умьон, ат чего ми в неавантаже аказаться можем» (Нарід український дуже культурний, а це є дуже небезпечно для нас). **Обернути те «умьон» в дурноту і сліпоту** – це стало змістом всієї політики москвинів щодо українців від Петра I по сьогоднішній день. Пролетарська Московщина (СРСР) бачила ту загрозу Московській імперії ясніше за дворянську і тому тисячократно посилила нищення української культури й економіки. За останніх 40 років пролетарська Московщина знищила наших культурних скарбів у сто разів більше, ніж дворянська за 200 років. Про знищення економіки не говоримо, бо кожний з нас знає.

На початок не було так-то легко запрягти українців до московського державного воза, бо ще були живі традиції боротьби **проти** Московщини; українці ще мали живі, сильні почуття своєї **вищости** над москвинами; огида до тих дикунів була ще глибока в українців. По полтавській катастрофі москвини могли силою, насильством примусити українців виконувати в Московщині обов'язки епископів, генералів, професорів, адміністраторів, інженерів, але вони розуміли, що методи фізичного примусу могли загострити українську до них ненависть, а це не ворожило добре для їхньої імперії. Треба було винайти менш помітні методи примусу.

Першим кроком в тому напрямі було **знищити ВИЩІСТЬ** України й українців: вищість суспільного ладу, вищість культурну, вищість економічну. Обернути помалу і непомітно культурну, багату Україну **на колонію рабів і джерело сирівців та «гарматного м'яса»** для Московської імперії. Це стало святим заповітом і метою ВСІХ москвинів.

Всіх – це значить не лише уряду та Церкви (зрештою, Церква у них була лише частиною уряду), але також і **ВСЬОГО** московського суспільства, від неграмотного Ваньки починаючи і на університетських професорах та письменниках кінчаючи. Від 1654 року по сьогодні без одної хвилини перерви.

Московський університет світив пусткою, а Київська Академія була переповнена студентами. Хоч москвини і приваблювали українців до Московського університету добрими стипендіями, українці туди не йшли. Отже, треба закрити Київську Академію. Пётр I наказав у 1709 році кн. В. Голіціну зробити «чистку» студентів Академії. В. Голіцин із 1100 студентів залишив в Академії 161. Трохи пізніше Єкатеріна II наказала Академії навчати лише московською мовою і приймати до Академії лише дітей священників, с. т. обернула наш славний університет на заклад для вишколу священників. Тоді ж вона заборонила приймати до університетів та середніх шкіл діти нешляхетського походження. Навіть до нижчих міських шкіл заборонила приймати дітей селян.

Українська церква за часів Єкатеріни II ще не була змосковщена. Наші єрархи вели, хоч і тиху, але вперту боротьбу проти її омосковлення. Наші монастирі та церковні братства вдержували середні українські школи при кожному монастирі. Московський уряд не почувався в силі закрити ті школи одним наказом і тому видумав інший спосіб їх закрити – відібрати від монастирів економічну основу тих шкіл. Єкатеріна давно вже гострила зуби на наші монастирські землі. Вона написала правителеві України графові П. Румянцеву, щоб він: «...тамашніх нескалькіх називаємих панов скланіл к падаче челабітнай, в каторай ані прасілі би а лучших учреждениях школ» (аналогія до ССРСР). П. Румянцев подав в 1765 році проект заснування університету в Києві і Чернігові та середніх шкіл по інших містах України. Кошти на їх утримання мали б здобути шляхом секуляризації (відібрання) монастирських маєтків. У 1769 році Єкатеріна відібрала маєтки від наших монастирів, а – ясна річ – відкривати школи і не думала. Що гірше! Наказала викинути Академію з Братського монастиря, де вона була від часів її заснування П. Моголою. 70-літнього митрополита Арсенія Мацієвича, який виступив в обороні наших шкіл, Єкатеріна за «превратнає і вазмутельнає талкованіє св. Письма» замурувала живим у Равельській в'язниці, де він і помер у 1772 році. Пізніше (в 1812 р.) москвини закатували українського архієпископа Варлаама Шишацького «за пратівленіє імператарскаму велічеству». Ще пізніше (в 1928 р.) «за пратівленіє пралетарскаму велічеству» знищили москвини українських митрополитів В. Липківського та М. Борецького. З утратою своїх маєтків наші монастирі не могли вже утримувати середніх шкіл. Так знищили москвини наше середнє шкільництво.

Наша шляхта через П. Румянцева просила Єкатеріну відкрити військову школу в Глухові, де був великий будинок. Єкатеріна відда-

ла будинок «на дела палезние», а школи не дозволила. Українська шляхта просила у московського уряду в 1760 р., в 1764 р., в 1801 р. дозволу побудувати й утримувати за власні кошти університет в Україні. Звичайно, дозволу не дістала. Аж коли в 1805 році захиталася сила московської влади, вона, примушена страхом, дозволила українцям побудувати за власні гроші університет у Харкові, але не в Києві. Боялися духа тисячолітніх традицій нашої столиці. (В Московщині всі університети і школи будувалися за державні гроші).

Академія знищена. Середні школи знищені. Лишилися нижчі сільські школи, в яких навчали наші священники і т. зв. мандрівні дяки. Мандрівні дяки – це були учні монастирських середніх шкіл та студенти Академії. Останніх дуже радо наймала наша шляхта на вчителів своїх дітей (особливо, коли їм заборонили москвини вступ до Академії). В Україні сільські школи будували й утримували селяни своїм коштом (звичайно, без жодного наказу згори). Московський уряд заборонив мандрівним дякам вчити, а сільські школи передав під владу єпископів. Указом від 3.V.1783 р. Єкатеріна закріпостила всю решту ще вільного селянства, і наше село скоро так зuboжіло, що не могло втримувати вже школи. В Україні одна школа припадала в 1768 році на кожні 746 душ населення; в 1775 році – на 6750; в 1860 році – на 17143; у 1902 році 83% дітей не ходило до школи. «Благатворнае вліяніе старшева брата».

«Малая Россія, Ліфляндія і Фінляндія суть провінції, що мають ще старі привілеї. Скасувати ті привілеї всі нараз було б нерозумно, але й вважати ті провінції чужоземними і так їх трактувати є гірше, ніж помилка – є просто дурнота. Ці провінції треба лагідними, непомітними способами змосковщити». Так писала Єкатеріна II в своїй інструкції кн. Г. Волконському.

В 1917 році розвалилася Московська імперія. Україна, Польша, Фінляндія, Латвія, Естонія, Литва, Грузія, Азербайджан, Туркестан та ін. проголосили свою державну незалежність від Московщини. Весь український народ з нечуваним запалом кинувся відроджувати свої старі вольності. Селяни, не чекаючи наказів згори, стихійно, масово закладають українські школи; українські науковці почали енергійно розбудовувати вище шкільництво та видавати наукову літературу, словники, шкільні книжки тощо. Відкривається кілька українських університетів, кількасот середніх шкіл. Молодь кинулася масово до освіти, до пізнання історії свого народу, історії боротьби України з її найлютішим ворогом – Московщиною. Москвини всіх політичних напрямів включно з демократами і соціалістами зубами

скреготали з люті, пам'ятаючи Петрові слова, але вже несла їм була «васпретіть», бо ціла Україна горіла в полум'ї збройних повстань проти старого поневолювача, тепер перефарбованого на червоне. Аж до 1930 року боялися москвини відкрито поборювати цей стихійний вибух, зріст українського національного відродження, лише скріплювали свої московські сили в Україні та складали списки «сепаратістаф, буржуазних нацианалістаф». Підготовившись, москвини по 1930 році вдарили з подесятереною люттю по Україні. Двома великими ударами знищили майже всю нашу національну еліту (процес СВУ та розгром УАН). Засуджено тоді на смерть через розстріл чи повільною смертю в сибірських концентраках майже всіх членів Української Академії наук, великих науковців, як, напр., С. Єфремов, В. Удовенко, В. Підгаєцький, О. Гребенецький, В. Ганцов, Й. Гермайзе, Г. Іваниця, В. Дога, К. Шило, Г. Голоскевич, Г. Холодний, М. Кривенюк, В. Страшкевич, В. Шарко, В. Дубровський, М. Кудрицький, А. Барбар, М. Слабченко, Р. Виржиківський, О. Яната, М. Данилевський, В. Керпетченко, О. Курило, О. Синявський, Г. Джиджора, П. Клименко, К. Харламович, В. Щербина, Л. Добровольський, К. Лазаревський, Ф. Савченко, М. Калинович, Є. Тимченко, М. Зеров, П. Филипович, А. Лобода, М. Василенко та інші.

Академіків знищено, але Академію не закрито. Чому? Бо вибух української національної творчості по 1917 році наочно показав москвинам, що царськими методами «васпретіть» вони ніколи не поконають України. Пригадали інструкцію своєї цариці Єкатеріни II – «московщити помалу і непомітно».

Москвини побачили в 1917 році, що українець, навіть змосковщений, все ж лишається вдачею, а часом і світоглядом таки українцем, хоч і називає сам себе «русскім» (с. т. москвином). І москвини придумали справді геніальний план: знищивши українську еліту, поставити на її місце «зукраїнізованих» чистокровних москвинів. Чистокровний москвин, хоч би й перфектно знав українську мову, історію, літературу, а може, і сам би писав лише на українські теми і лише українською мовою і навіть справді щиро любив би Україну, – все ж лишиться до смерти тим, чим він народився, – москвином. Москвином і **ЛИШЕ** москвином, бо ж різнить нації, і різнить у самій основі, різна **духовість**. А чужої духовості не можна «навчитися»: вона передається **ЛИШЕ** генами. Українізований москвин в найліпшому разі може бути патріотом України, а це зовсім не те, що є український патріот. У житті ж звичайно таких найліпших випадків є менш як 1%, а 99% «зукраїнізовані» москвини завжди

стануть на боці Московщини в її боротьбі з Україною; стануть активно чи пасивно, але на боці москвинів. А ці «зукраїнізовані» москвини для України є далеко, далеко небезпечнішими ворогами, ніж звичайні москвини, бо вони свої промосковські погляди і діяльність аргументують не московськими інтересами, але «науковою об'єктивністю», «солідарністю робітників», «інтернаціоналізмом» і т. п. гарними **фразами**. А на гачок-принаду таких справді гарних фраз наївні українці дуже легко ловляться, не бачачи руки, що держить вудку. Українізація України московським урядом мала дві мети: виявити і скласти списки української національної еліти і керму національного відродження України передати в **МОСКОВСЬКІ** руки.

Але кермувати кораблем може лише той, хто знає море, знає його підводні скелі, напрям і силу пануючих на ньому вітрів, інакше корабель затоне раніше чи пізніше. Москвини українського національного моря не знали. Чекаги, поки «зукраїнізовані» москвини його вивчать, не було часу, бо те море вже почало виходити з берегів і загрожувало затопити москвинів і Московщину. В цей критичний для москвинів час подали їм дружню допомогу – найбільшу з усіх інших допомог – жиди.

Наші (в Україні) жиди знали українське море **ліпше, ніж ми самі**. Жиди розуміли, **ЩО** означає відродження української нації. Знали, що культурне відродження – це лише початок великого процесу росту України. І **ЖИДИ** знали, в чім є сила і слабкість того процесу.

Москвини добре знали, що кожний жид є українофоб, а рівночасно і москвофіл. Тому вони спокійно доручили жидам керувати «українізацією»; на місці знищених академіків-українців зробили «академіками» В. Затонського (жид), А. Хвилю (справжнє ім'я Мусульбас – жид), Ізраїля Агола, Наума Ахієзера, В. Фількенштейна, Й. Ліберберга, О. Фінкеля, Н. Кагановича, О. Шліхтера та ін., які не мали нічого спільного з наукою ніколи. Більшість із них без університетської освіти, а деякі навіть і без середньої. Додали ще кількох москвинів, які вже «зделались українцями», ну, а щоб не надто впадало в очі, наставили «академіками», як зовнішню декорацію, кілька -енків – слухняних яничар, всіляких тичин, сосюр, кириченків, які з лакейською послужливістю вже 30 років «помагають москалеві з матері сорочку здирати». А щоб було ще певніше, то надали право голосу рішати справи Академії замітчам, сторожам, слугам академічних будинків. (Петербурзька Імператорська Академія Наук не зазнала жодних змін).

Українську Академію Наук підпорядковано Московській Академії, яку замаскували назвою «Всесоюзна». А щоб кожному була ясна ця «реформа», то переіменували Українську Академію Наук на Академію Наук України, с. т. змінили національне означення на **географічне**. (Змодернізована форма царського «не було, нет і бить не может»).

«Всесоюзна» негайно наказала своїй Київській філії закрити історичний відділ зі всіма його підвідділами, закрити відділ української мови, спалити всі наукові (термінологічні) словники, що їх видала чи приготувала до друку УАН, знищити всі інші наукові українські рукописи; коротко – випекти розпеченим залізом (і кров'ю) всі сліди «мазепінська сепаратизма». Тоді москвини вивезли з УАН кілька вагонів рукописів, картотек наших словників та інших наукових матеріалів і, мабуть, те все спалили. Обернули нашу Академію на звичайну канцелярію для виконання складеного в Москві плану московщення України. Всі вищі школи в Україні відібрали від міністра освіти України, а підпорядкували **безпосередньо** міністрові освіти в Москві, який, ясна річ, наказав українським університетам викладати на «общепанятнам» та оголосив не обов'язковим викладати і знати (для студентів і професорів) українську мову, літературу й історію, але обов'язковим знати московську мову, літературу й історію.

Яке ж завдання поклали москвини на т. зв. Академію Наук України і чому лишили українську мову в середніх та нижчих школах, не повернули до московської?

Перше пробували це зробити, але на кривавім досвіді скоро переконалися, що інструкція Єкатеріні II була мудра: треба помалу, непомітно московщити. Вони знали, що московська школа, московська мова і література змосковщили 99% української інтелігенції і міщанства, але селянство лишилося незмосковщеним. Вони думали, що якби дурний царат побудував московські школи по селах і зробив обов'язковим посилати до них дітей, то і українське селянство було б змосковщилося також, і тепер був би один 200-мільйонний «руській» народ. Але тепер, коли український нарід уже збудився національно, закладати школи з московською мовою навчання вже запізно, бо вони розпекли до горячого ненависть українців до москвинів. Висновок – треба дозволити навчати в школах українською мовою (поки що), але подбати, щоб ті школи не були українськими, а щоб були московськими, с. т. щоб **плюгавили ВСЕ українське і глоріфікували ВСЕ** (включно з царями і царською

літературою) московське українською мовою, отже, щоб виховували патріотів «єдиной неделімай Расіі».

Десятки тисяч таких шкіл відкрили москвини по селах, містечках і містах України. Московські емігранти-монархісти, запеклі визнавці «не било, нет і бить не может нікакой украинскай мови» пишуть у своїй пресі цілком ясно: «большевікі делают рускіе национальные дела». Істинно так!

А в міжчасі т. зв. Академія Наук України мусить подбати, щоб українська мова (а з нею і література) вмерли повільною, непомітною смертю; мусить подбати, щоб самі українці побачили, що, властиво, українська мова цілком непотрібна, бо є **забідна**, щоб нею можна висловити вищі абстрактні, наукові та технічні тямки; фактично є лише говіркою ПРОСТОНАРОДДЯ. Натомість московська мова багата, та й відмінності між обома мовами дуже малі.

За це і дбають «наші» «академіки» мусульбаси, фінкелі, ізраїлі, попови, петрови, іванови, кириченки, тичини, сосюри вже 30 років. Щоб тримати український правопис у хаотичному стані, навмисно не зреформували його раз на все, але періодично кілька разів «перереформовують і перереформовують» донині. Із українських словників викидають щораз більше «застарілих архаїзмів», а на їх місце вводять московські слова і правопис (про це далі). Українську історію вичищують від «буржуазних перекручувань» (але перевидали БЕЗ ЗМІН праці своїх царських істориків). Ані одної повної збірки будь-якого українського класика не видали. (Усіх своїх перевидали повністю). Українською мовою видають маленькі книжечки, а щоб не впадало в очі, то видають і грубі книжки – переклади на українську... московських класиків. Повного, хоч би й спотвореного, змосковщеного словника української мови донині (за 40 років) не видали. І т. д., і т. п.

Але ще багато жило національно свідомих українців, які поза школою могли виховувати українських патріотів. В першу чергу це учителі середніх та нижчих шкіл. І в одному лише 1934 році москвини розстріляли понад 4000 українських учителів-«петлюравцев» (А. Хвиля. «Ізвестія» 17.І.1935). А скільки тисяч винищили за весь час – один Бог знає. В 1937 році в Україні **буквально В КОЖНІЙ** українській родині хтось із ближчої чи дальшої рідні був знищений москвинами. Чимало української інтелігенції (і неінтелігенції) тікало від цього московського НАЦІОНАЛЬНОГО терору до Московщини. Там вони врятувалися від фізичного знищення, але не врятувалися від національного, або їхні діти москвчилися. Чимало не

захотіло це робити і покінчили життя самогубством, як, напр., академік Г. Голоскевич, проф. Д. Щербаківський, М. Міхновський та інші.

Та не вважаючи на московський національний терор, українська молодь масово посунула до шкіл і з українським молодечим завзяттям взялася до науки, ухиляючись всіми правдами і неправдами від московщення. Серед них було багато дітей розкуркулених селян, які з фальшованими документами дісталися до шкіл. Це була смілива, рішуча молодь, свідомо ворожа всьому московському. Під її вплив попадала й інша українська молодь. І москвини щороку викидали зі шкіл тисячі цієї молоді. В 1934 році 85% секретарів комсомолу в Україні скинено, а вони ж були вибраними, ніби найнадійнішими для москвинів. У 1933–38 рр. викинено з комсомолу в Україні понад 25000 членів.

Щоб остаточно припинити доступ українським дітям до вищих та середніх шкіл, москвини встановлюють у 1935 році навмисно дуже високу оплату за навчання, яку з трудом може заплатити добре плачений урядовець. Дітям українського колгоспника чи робітника призначила Москва долю чорнороба, а часто вони не могли скінчити і нижчої освіти через брак одягу чи навіть брак школи.

Усе ж по містах жило чимало українців-урядовців, які всіма силами старалися дати своїм дітям бодай середню освіту. Москвини знайшли спосіб їх не допустити до вищих шкіл. Тисячі української молоді, по скінченні середньої школи заганяють москвини до колгоспів доїти корови та чистити гній чи чорноробами до фабрик або копалень. Скільки тисяч такої молоді загинуло і гине по всяких казахстанах, може, колись довідаємось. А в цей самий час москвини відкрили в Московщині люксові школи для дітей своєї еліти, точно копіюючи царські дворянські «пажескіє корпуси». Ясна річ, ті діти вчать (мають там повне утримання) на державний кошт.

«В 30-их роках у високих школах в Україні вчилося студентів на кожні 10000 населення: жидів – 56, москвинів – 29, українців – 7» (С. Сірополко. «Освіта а Україні»).

Москвини використали більш як на 100% турецьку ідею яничар. Всі українські діти засуджених, виселених чи розстріляних батьків забирають до Московщини і там в своїх сиротинцях виховують їх на своїх вірних яничар. Придумали москвини ще одну нечувану в світі мобілізацію і закріпачення ДІТЕЙ. Вони силою відбирають дітей від батьків до т. зв. фабричних шкіл, які фактично не є ніякими школами, лише півтюрмою з військовою дисципліною, яка примушує

дітей працювати на фабриці. По скінченні такої «практичної науки» молодій людині забороняється змінити рід і навіть місце праці. До такого не додумався ані один деспот у світі. Китайські чи вавилонські деспоти виглядають невинними немовлятами у порівнянні з «рабоче-крест'янським правительством ССРСР».

Та повертаймось до царської Московщини.

Ще за часів, коли Україна була в складі Польського королівства, московський цар Алексей в умові з Польщею видав: «Все те, в каторих местнастях книгі печатани і їх слагателі, такаж печатнікі ілі друкарі смертю казнени і книгі, собрав, сожжени билі і впредь, штоби крепкій наказ бил книг нікакому с Вашіх Каралевскава Велічества подданих нігде не печатать пад страхам смертнай казни...» (Мова йде про українські книжки, що друкувалися в межах польської держави). Ще не мали України в своїх руках, а вже намагалися нищити не лише українські книжки в **Україні**, але і їх авторів. Грізна пригадка нам і тепер. Також вимагала Московщина від інших держав знищити книжки про Україну, напр., книжки Г. Флетчера (1591), Й. Корба (1700), Е. Кларка (1816), Ч. Люсера (1812) та інші. Пьотр I посилав своїх агентів шукати і скуповувати по всій Європі (аж до Іспанії) книжки, документи, мапи, на яких Україна зазначена як окрема від Московщини держава, а Московщина зазначена її правдивим ім'ям *Moscovia*.

По полтавській катастрофі заборони, конфіскації, палення українських книжок та нищення українських письменників не переривалися вже ані на одну хвилину аж по сьогоднішній день.

Року 1720 Пьотр I видав указ: «Вновь книг нікакіх, кроме церковних прежных изданій, не печатать, а і оние церковние старие книгі с такімі же церковними справлять прежде печати с темі великоросійскімі печатьмі, даби нікакой розні і асобаво наречія в ніх не било».

Року 1774 накладено 1000 карбованців гривни на архимандрита Печерської Лаври за те, що в Лаврській друкарні надруковано «Тріодь» «не ва всьом с великарасійскім сходною». В 1726 році москвини сконфіскували українську друкарню в Чернігові і вивезли її до Московщини за те, що друкувала книжки без московської цензури. За митрополита М. Заборовського москвини забрали з усіх церков України старі українські церковні книги і понищили їх. Друкарні при св. Софійській катедрі заборонили друкувати будь-що «пратівна печатанім в масковскай тіпаграфії книгам, чтобы несагласія атнюдь не била».

По церквах України наказали москвини вимовляти молитви «голосам, свойственным расійському наречію». В 1847 році москвини конфіскували по всіх книгарнях в Україні все, що було в українській мові. В 1863 році вийшов відомий циркуляр міністра П. Валуєва, а в 1876 році – Емський указ, яким забороняється ввіз з-за кордону всього друкованого українською мовою; забороняється друкувати будь-що українською мовою; навіть старі історичні документи, писані старою українською мовою, мусять друкуватися «без ніяких атступленій ат расійскава правапісанія»; забороняється український текст під нотами українських пісень. В 1881 році міністр Н. Ігнат'єв грозить карою своїм урядовцям за «малейшее атступленіє ат указа 1876 года».

Москвини не дозволяли українцям видавати українською мовою навіть такі книжки і брошури, як, напр., «Буквар» Потебні, «Як живе людське тіло» Стрижевського, «Порадник матерям» Мировцева, «Про комахи» Степовика, «Про гори» Загірної і т. п. Збірку українських пісень дозволили лише з французьким текстом (з московським українці не хотіли видавати). В 1892 році наказано цензором не давати дозволу на друк українських книжок «прі малейшем к таму поваде в целях чіста гасударственних». Наказано не допускати до друку абсолютно ніяких **дитячих** книжок українською мовою, «хотя би па существу садержжаніє оних і представлялась благанамеренним» (хоч би змістом вони були доброзичливі (Московщині)). Отже, бачимо, що **забороняли не зміст, але саму мову українську.**

Нема в світі ані одної мови, навіть говірки півдиких племен, на яку не було б перекладено Біблії. Москвини не дозволяли видати перекладену на українську мову (П. Морачевським, П. Кулішем) Біблію аж до революції 1905 року, хоч дозволили видати переклад на мову маленького сибірського племені – тунгузів. На щастя, грузини мали свій переклад вже тоді, коли самої Московщини ще не існувало в світі. Були б спізнилися – не дозволили б і їм.

Москвини дозволили видати українських книжок: від 1843 до 1857 (за 14 років) – 25, отже, півтори книжки на рік. Від 1857 до 1870 (за 13 років) – 146, отже, 11 книжок на рік. Бачимо, що в Україні під московською владою друкувалося набагато менше книжок, ніж в Україні під татарською владою. «Благатворнає вліяніє старшева брата»!

У доповіді міністрів Толстого, Тімашева і шефа жандармів Потапова цареві читаємо: «На всю літературну діяльність т. зв. українофілів треба дивитися як на прикритий невинними формами намір

розбити єдність і цілість Російської імперії». По революції 1905 року, коли було уневажнено Валуєвський указ, українці почали видавати книжки українською мовою. Проти цього одразу запротестував прем'єр-міністр П. Столипін, який писав цареві: «Виходячи з того заложення, що три галузі східного слов'янства і за походженням і за мовою не можуть не складати одного державного тіла, наш уряд, починаючи з XVII ст., послідовно і стало боровся проти руху, відомого за наших часів під іменем «українського» руху, що несе ідею відродження старої України і побудову Малоросійського Краю на автономних, національно-територіальних основах. Тому з погляду наших державних інтересів є вкрай небажаним теперішнє ставлення нашого уряду до колишньої України» (Мова про полегшення цензури на українську пресу).

Але ж так ставився царський, дворянський, буржуазний уряд, а «демакратическая Расія»... законом Временнава Правительства від 20.III.1917 дозволяє вживати українську мову лише приватним установам, і то лише в трьох губерніях. Іншими словами, знову забороняє українську мову в школах і адміністрації.

Але ж то знову уряд, а поступове, ліберальне, демократичне, соціалістичне московське суспільство за пару століть **не піднесло ні одного голосу протесту** проти переслідувань всього українського, в тому числі й української мови. Гірш того! ВСІ московські політичні партії, включно з «інтернаціоналістичними» московськими соціалістами, **скрайньо ВОРОЖЕ** ставилися до ідеї навіть культурної лише автономії України (див. їхні програми та резолюції з'їздів). А. Герцен ніби визнавав право України на деяку автономію, але з тих мотивів, що гноблення українців відштовхує їх від Московщини, а негноблення зміцнить приязнь до москвинів. Московський письменник І. Аксаков домагався арешту і виселення на Сибір П. Куліша за те, що той писав українською мовою. Божок московського поступового суспільства В. Белінский так писав про Т. Шевченка: «Цей хахлацький радикал написав два плюгавства (це про «Сон» та «Кавказ». – П. Ш.). Можливо, віра може зробити з Шевченка мученика за свободу, але здоровий розум мусить дивитися на Шевченка, як на віслюка, дурня і паскуду. Він є ворогом всякого поступу. І що то за література, що дихає простацтвом мужицької мови та дурнотою мужицького розуму! Його заслали на Кавказ в солдати. Мені його не шкода; якби я був суддею, я би присудив не менше» (В. Белінский. «Полнае сабраніе сачіненій»). Коли українці звернулися до М. Горького за дозволом перекласти його твори на україн-

ську мову, то М. Горькій відповів: «Мені здається, що переклад на українську говірку (в оригіналі – «наречіє». – П. Ш.) не потрібний. Мене дуже дивує, що є люди, які не лише закріплюють відмінності говірок, але й намагаються зробити говірку «мовою», та й ще пригнічують тих москвинів (в оригіналі «великаросав». – П. Ш.), які опинилися меншістю на терені тої говірки» (його лист від 7.V.1926 р.). Ще інший популярний московський соціалістичний письменник пише: «Пощо відроджувати допетровську епоху (с. т. часи перед Петром I. – П. Ш.), пощо гальванізувати українську говірку, яка вже покрилася порохом. Українські письменники хочуть конкурувати з московськими, а виходить, що вони лише їх невдало мавпують» (Ф. Гладков. «Цемент»). Тепер москвини називають таке ставлення братньою допомогою поступового московського суспільства. Що більше! Ані моргнувши оком, брешуть просто в очі, що В. Белінський, М. Горькій були найбільшими ентузіястами української мови і приятелями Т. Шевченка. Направду, нема меж московському нахабству.

«Присплять, лукаві, і в огні її, обкраденую, збудять», – пророкував пів сотки літ перед 1917 роком Т. Шевченко. Так і сталося. Приспали москвини дурманом соціалістичних фраз нашу інтелігенцію, яка і допомогла москвинам накласти старе московське ярмо на Україну. Ярмо далеко тяжче за царське.

Але не могли москвини приспати національний інстинкт нашого селянства, і вся Україна запалала вогнем збройних селянських повстань та запеклої скритої боротьби з окупантом. В 1917–22 рр. москвини ще пробували здушити силою українське національне відродження, але скоро переконалися, що несила їм. Та москвини пам'ятали історичний досвід та заповіт своїх царів: коли несила – пробуйте взяти хитрістю, обдурить. Отже, проголосили «українізацію України» та НЕП (нову економічну політику). Мета їх була: 1) заспокоїти розбурхану селянську стихію тимчасовими уступками; 2) обдурити тою «українізацією» українську інтелігенцію, завертаючи її енергію з шляху політичного визволення на шлях аполітичного культурництва (старого беззубого т. зв. «українофільства»); 3) виявити і скласти списки активних «сепаратістаф».

Москвини ніколи не цікавилися дослідити глибше «український вапрос». У своїй зарозумілості вони зодовольнялися поясненням, мовляв, те все «українське» є планова інтрига Австрійського Генерального Штабу; мову українську видумав М. Грушевський; «сепаратістам» заражена лише маленька жменька міхновських, донцових та галицьких студентів і т. п. самообдурюванням (див.: А Волкон-

ській. «Істаріческая правда і українафільская прапаганда»; або Й. Кулжінській. «А зараждающейся так называемай маларасійскай літаратуре», або Obolenskij S. «Ukraine a Russian Land»). Тому вони злегковажили українську національну творчість 1920-их років, задовольняючись меншими утисками, як, напр., не платили платні українським науковцям та учителям (члени УАН у 1924 році одержували місячно 10 центів (на америк. гроші) платні місячно; не давали паперу на українські видання; не давали приміщень для українських установ та шкіл; толерували запеклий спротив українізації з боку місцевої адміністрації і т. п.

Використовуючи цей тимчасовий московський недогляд, українці з неймовірною, просто стихійною силою розгорнули свою національну творчість. Незважаючи на московські перешкоди, українські видавництва подесятерили видання українських книжок (з 365 книжок в 1918 році до 3780 у 1928 році). А головне, то не були лише брошури для простонароддя «Як годувати свиней», а були переклади шедеврів світової літератури, великі університетські підручники вищої математики, механіки, будівництва, біології, фізіології, фізики, хімії і т. п. Українська Академія Наук за дуже короткий час склала понад 30 наукових термінологічних українських словників; заснувала наукові установи для вивчення і розбудови нашої мови, культури, історії, економії і т. п. З'явилися десятки молодих великих талантів в літературі, мистецтві, науці. Збиралися і вивчалися історичні пам'ятки, збагачувалися музеї і бібліотеки. Коротко – Україна почала розгортати свій могутній Творчий Дух. Планована москвинами як підступ українізація почала обертатися в загрозу скінчити панування в Україні московської культури, а звідси цілком логічно і панування їхнє політичне. Прокинулася і почала відроджувати свої тисячолітні традиції старезна НАЦІЯ. Вставали тіні забутих предків: святославів, володимирів, хмельничан, мазепинців з Великого Льоху, як це бачив віщими очима пророк України. Заносилося на катастрофу московської імперії.

Москвини, зайняті тоді планами світової революції та гашенням вогню селянських повстань, переочили, не догледіли тих невидимих сил, що відроджувалися і нуртували в Україні. Але догледіли їх своєчасно наші жиди. Вони, народившись в Україні, вирісши серед українців, не лише добре знали українську мову, але й, що найголовніше, знали, «чим дихає Україна». Багато з них були шкільними товаришами, особистими приятелями українців, отже, знали досконало їхні думки, мрії, прагнення. Крім того, жиди взагалі в тисячу

разів розумніші за москвинів і тому скоро зрозуміли, куди прямує Україна. І вони перші затрубили аларм; найголосніше і найенергійніше А. Хвиля-Мусульбас, М. Фінкель, Л. Каганович, М. Баліцкій, О. Шліхтер, В. Затонській та ціла плеяда менших.

Між іншим, цікаве і **дуже важливе** для нас питання: чому жиди взагалі (с. т. не лише українські) стали на бік Московщини, а не України? Пояснення, мовляв, жиди завжди на боці сильнішого – не вистачає. Пояснення, що жиди внаслідок понад тисячолітнього упослідження і приниження, в силу психологічної реакції схильні до радикалізму – не витримує критики, бо жиди не такі дурні, щоб не розуміти знаного їм факту, що **кожний** москвин в глибині його душі є антисеміт, а московський «революціонер» фактично є найчорніший реакціонер. Гарненькими фразами заперечування цього можна обдурити наївного хахла, але ніколи жида. Тут не маємо місця зупинятися над цим питанням, бо воно вимагає окремої, великої **наукової** праці. Наші науковці її нам не дали і досі, бо для того, крім знань, треба ще мати... велику відвагу.

А. Хвиля (Мусульбас) зі своїми єдинокровцями вдарили на гвалт. Розтлумачили москвинам, що їх жде в Україні. Москвини, не гаючи ані хвилини, з активною допомогою жидів зчинили **ВЕЛИКИЙ ПОГРОМ УКРАЇНИ**. Цей погром перевищив у мільйони разів всі погроми жидів у всьому світі за всіх часів накупу. Жиди (в Україні) були ініціаторами, дорадниками і виконавцями та помічниками москвинів у тому жахливому погромі українців. Тому і заслугують на всі 100% назви **ПОГРОМЩИКІВ** українців. Цей епітет не прикладається до москвинів, бо він замалий для них, та й москвини рятували **свою** державу (імперію). Чию ж державу рятували оті мусульбаси, фінкелі, кагановичі? В усякому разі не ізраїльську, до якої українці, будучи самі національно упослідженими, ставилися завжди і ставляться нині з великою симпатією.

По всій Україні, від її столиці, починаючи через усі міста, містечка, села і на малому хуторі кінчаючи, полилася глибокою і широкою рікою українська кров. Почалося тотальне нищення українських «сепаратістаф», починаючи від президента УАН через десятки науковців, сотки професорів і письменників, тисячі вчителів, кооператорів, десятки тисяч інтелігенції, мільйони селян і на українському пролетаріяті кінчаючи. Гори трупів, океани сліз! Старого Данта не вистачило б списати і тисячну частину того пекла.

Жахливу трагедію 1938 року наші публіцисти представляють як московський спосіб зломити **лише** спротив колективізації в Ук-

раїні. Перше – це є неправда, бо в 1933 році далеко більше як половина господарств **уже була** в колгоспах, а решта селян була вже так стероризована, що ледве чи могла ставити спротив. Та головне те, що це пояснення виявляє цілковите нерозуміння авторами ані СУПІ, ЄСТВА боротьби України з Московщиною, ані історичної ТЯГЛОСТИ московської політики.

Москвини вдарили Україну значно **глибше** в 1933 році. Метою погрому 1933 року було підрубати КОРЕНІ української нації.

ЗЕМЛЯ в її фізичному і метафізичному розумінні є ОСНОВОЮ кожної нації. З рідної землі черпає свої фізичні і духовні сили нація. А найближче за інші стани стоїть до **своєї** землі (фізично і духовно) стан селянський, рільничий. Він її культивує не лише фізично, але й метафізично. Він був основником нації і донині є її основою. Для України, в зв'язку зі змосковщенням нашого міщанства (інтелігенції), це має особливе, навіть вирішальне значення. Ніхто інший, а власне наше селянство врятувало і перенесло через століття жахливих руїн майже неушкодженим все те, що називається **українською** національною культурою. А вона не є примітивна, як думають наші нещасні інтелігентські фелаги, які і донині її не знають (не знають навіть мови). І найкращою ілюстрацією цього твердження є наше **народне** мистецтво у всіх його виявах і формах. Тепер деякі (лише деякі) наші мистці відтворюють його, сягаючи аж до трипільської доби. І чужинці-мистецтвознавці оцінюють ці твори вище за твори сучасного мистецтва. Наші народні пісні буквально зачаровують чужинців-музикологів і здобувають перші нагороди на міжнародних змаганнях. Культура, що її врятувало наше село від забуття, стала невичерпною, золотою криницею, з якої повними пригоршнями черпали не лише наші мистці, музики, але й науковці. Наукові словники, що їх склала УАН, в цілості основані на матеріялах, зібраних науковими експедиціями по глухих наших селах, с. т. там, де не досягали впливи московської мови.

В націях, які не втратили чи здобули рано свою державну незалежність, творцем їхньої сучасної культури було місто. Місто було творцем нашої культури й у нас, коли ми мали свою незалежну державу за скитської, сарматської, київської імперіяльної, гетьманської діб. Але тепер ми щойно починаємо відбирати наше місто від москвинів, і ще довго наше село мало бути джерелом національної творчості нашого міста. Москвини зрозуміли (чи жиди їм витлумачили), що поки вони не висушать цього **джерела**, поки не змосковщать українського села, доти воно буде висилати до міста, на місце

розстріляних, все нові і нові українські національні творчі сили. Знищити це джерело, запаскудити нашу золоту, національну криницю московським калом («культурою») – **змосковщити** наше село – це є найголовніша мета вже 40-літнього нищення нашого селянства.

Раніш творців української культури москвини просто розстрілювали та вимордовували по концетраках. Тепер дещо змінили методу їх нищення. Молодь, що втекла з села до міста і одержала середню освіту (а це ж найенергійніші і найздібніші), зі шкільної лави негайно запроторюють до Казахстанів, до копалень, колгоспів на повільне нищення (знидіння) цих потенціяльних творців української культури. Отже, нищать їх, заки вони ще не наробили москвинам шкоди, заки не створили якогось українського **незнищеного** національного твору, якогось нового політичного «Кобзаря». Направду, царі виглядають дурниками у порівнянні до цієї геніяльної методи.

Погром 1933–37 років був погромом **НАЦІОНАЛЬНИМ** на всі 100%. Спротив колективізації – це був лише параван, димова заслона. Не було ані погрому, ані штучного голоду на Дону та Приволжі, хоч донські козаки (москвини національно) та німецькі колоністи також ставили спротив колективізації. Також доказом є, що москвини не винищували тих жидів чи москвинів, які брали активну участь в українізації. Нищили лише за те, що прізвище кінчалось на -енко.

Нинішня трагедія України не є в тому, що вона зруйнована матеріально. Трагедія в тому, що наші батьки та діди не встигли зібрати й увіковічити в друкованій та інших формах те казково велике культурне багатство, що його створила наша нація протягом тисячоліть. Із змосковщенням нашого селянства безповоротно загинула **більшість** не записаних своєчасно наших національних скарбів, особливо мовних. Тому з подесятереною любов'ю мусимо зберігати і шанувати те, що врятовано, а в першу чергу чистоту української мови. Інакше проклянуть нас з тисячолітніх могил і з тисяч теперішніх могил її творці – наші предки. А предківська спадщина важить, дуже важить. Так дуже, що найгірші, найпідліші в світі варвари – москвини не можуть вже понад двіста років її знищити. І ніколи не знищать, якщо ми самі не збайдужіємо до неї.

І власне за цю спадщину наших предків, а не за що інше нищили москвини нашу еліту і селянство. В 1930 році москвини зробили публічний фарс суду над членами СВУ та СУМ (Союз Визволення України і Союз Української Молоді), сподіваючись, що вони будуть публічно каятись і відрікатися від своїх ідеалів. На тім «суді» були прокурорами: П. Міхайлік (жид), Ахматов (жид), Якимішин, Бист-

руков (москвини); оборонцями були: Ратнер (жид), Віноградській (жид), Іделовіч (жид), Обуговський (жид), Юровіцкій (жид), Вознесенская (жидівка), Потапов (москвин). Для декорації додали ще кількох безсловесних малоросів, навіть на голову суду призначили вірного малороса А. Приходька. На тім «суді» **оборонець** Рівлін говорив: «Хто сидить на лаві підсудних? Прокуратура каже: вороги. Суд каже: вороги. І ми, оборонці, кажемо: вороги». Сподіванки москвинів, що підсудні будуть каятися, не сповнилися: з 45 обвинувачених членів СВУ та СУМ ані один не покався, не відрікся своїх поглядів. Кару смерти одержали: акад. С. Єфремов, акад. Й. Гермайзе, акад. В. Ганцов, акад. О. Гребенецький, акад. В. Підгаєцький, акад. М. Кудрицький, акад. А. Барбар, акад. В. Удовенко, проф. В. Чехівський, проф. В. Дурдуківський, проф. О. Чернявський, письм. А. Ніковський, письм. Л. Старицька-Черняхівська, студ. М. Павлушків. На повільне вимордування по тюрмах і концетраках засуджені: акад. Г. Іваниця, акад. В. Дога, акад. К. Шило, акад. З. Маргулис, акад. Г. Голоскєвич, акад. Г. Холодний, акад. М. Кривенюк, акад. В. Страшкевич, акад. В. Шарко, акад. В. Дубровський, акад. М. Слабченко, проф. К. Туркало, проф. А. Болозович, проф. П. Єфремов, проф. В. Шепота, проф. М. Лагута, учит. Ю. Трезвинський, учит. М. Токарівська, учит. А. Заліський, учит. М. Білий, учит. С. Біднова, учит. Й. Карпович, учит. Т. Слабченко, учит. К. Панченко, священник о. М. Чехівський, адвок. К. Товкач, коопер. П. Близнюк, кооп. М. Ботвинський, директ. В. Отамановський, письм. М. Івченко, студ. Б. Матушевський.

Лише за п'ять років (1932–37) москвини розстріляли чи замордували по концетраках кількадесятеро українських письменників та мистців; з них відомі: Г. Косинка, О. Влизько, І. Крушельницький, К. Буревій, Д. Фальківський, Г. Чупринка (в 1921 р.), М. Куліш, М. Івченко, В. Підмогильний, М. Йогансен, О. Слісаренко, Є. Плужник, М. Ірчан, О. Досвітний, Д. Бузько, Г. Епik, В. Поліщук, К. Поліщук, Б. Тенета, Г. Шкурупій, М. Яловий, М. Драй-Хмара, В. Вразливий, Г. Коцюба, Я. Савченко, Л. Могилянська, Д. Загул, С. Пилипенко, А. Панів, М. Зеров, П. Филипович та багато інших. Селян знищили москвини за цей час кілька мільйонів.

Ми вже говорили, що московська мова є така бідна. Що три чверті свого словника москвини мусили заповнювати німецькими та французькими словами. Українська мова, навпаки, є така багата, що не має потреби позичати у чужинців, і тому наші мовознавці,

складаючи нашу науково-технічну термінологію, брали її з української народної мови. Ясна річ, наша наукова термінологія не мала нічого спільного з московською. Такого «мазепінська сепаратізма» москвини, звичайно, не могли дозволити, добре розуміючи, що за мовним відокремленням може прийти культурне відокремлення, а за культурним – і політичне. Отже, вони негайно в 1933 році понищили всі наші наукові словники УАН разом з їх авторами. На їх місце перше почали були складати «поправлені», с. т. змосковщині, але потім вирішили, що навіть і змосковщені будуть небезпечні для «єдиної неделімай», бо ж наукові словники підносили б українську мову понад рівень «хахлацкава наречія мужикоф юга Расії». Тому не видали за 40 років ані одного словника української наукової термінології, **навіть змосковщеного**. Але видали великими накладками кількадесят московських з усіх галузей знання.

Як виправляли москвини з мусульбасами нашу наукову термінологію, показують такі приклади (в дужках терміни УАН): мускулатура (м'язня), наркоз (знечулення), ревматизм (ломець), елемент (первень), ароматичний (запашний), бинтувати (сповивати), вібруючий (тремтячий), гіпертрофія (переріст), себорейя (лойотеча), токсин (отруя), юність (молодість), завод (вирібня), сигнал (гасло), канал (рів), об'єкт (предмет), діафрагма (вічко), нівелір (рівнило), сегмент (вирізок), діагональ (косинка), центр (осередок), хорда (тятива), коефіцієнт (сучинник), вертикаль (дозем), радіус (луч), полюс (бігун), колізія (зудар), туманність (мряковина), градус (ступень), діаметр (поперечник), дисперсія (розсів), конус (стіжок), координата (сурядна), брендспойт (виприскувач), бренгауз (горнівня), бухшта (койла), бандаж (пов'язь), амальгама (живосріблина), амбразура (заглибина), кнопка (гудзик), каска (шолом), літейний завод (ливарня), тротуар (хідник), петит (дрібень), курсив (письмівка), фотометр (світломір), стенографія (скоропис), контакт (дотик), штепсель (притичка), колектор (збірник), система (уклад), басейн (водозбір, сточище), баланс (рівновага), бібліотека (книгозбірня), тираж (наклад) і т. п. Нема потреби тут говорити, що ці «українські» слова переписані буква в букву з московського словника.

Московська «найдемократичніша демократія» в СССР кричить на весь світ, що вони зробили вищу освіту в УССР приступною широким масам українського народу, наблизили науку до народу. З наведених прикладів бачимо, що для українського народу зрозумілішим є, напр., ревматизм, ніж ломець, ароматичний – ніж запашний, бандаж – ніж пов'язь, токсин – ніж отрута і т. п.

Москвини на всі лади запевняють, що «братній народ» помагає, чим може, розвиткові української мови. Та, не маючи що відповісти на українське питання: «А скільки українських словників видано в УССР?» – примушені були почати (аж у 1953 році) їх видавати. Видали. Скільки? Лише **малу частину одного** на перші вісім букв (А–Ж) («Українська-руській славарь»). Головний редактор І. М. Кириченко. Издательство Академии Наук Украинской ССР. Киев. 1953. – Т. І. А. Журі).

Відкриваємо той словник на букву А. Читаємо і не розуміємо, який, властиво, цей словник є: чи русско-руській, чи московсько-чужомовний, чи чужомовно-чужомовний? ВСІ слова цілком тотожні, лише ліворуч надруковані українськими черенками, а праворуч московськими. Який хочете, лише не український, бо на 1800 слів на букву А подано 20 (двадцять) українських, і то таких, як, напр., *аби, абияк, адже, аж* і т. п. Отже, в тому «українському» словнику подано на букву А менш, як один відсоток українських слів. Правда, там є багато чужомовних слів, що вже увійшли в українську мову, як, напр., *автор, академія, адреса, алгебра, анатомія, аристократ, архітект* тощо. Але таких слів у тому словнику зникаюча меншість у порівнянні до слів, переписаних з московського словника буква в букву (навіть із московським правописом), лише українськими буквами, як, напр., *алкоголік – алкоголь, алюр – аллюр, аукціон – аукцион* і т. п. Таких переважна більшість.

Дивимось далі на букву Б. Бачимо те саме: переписані українськими буквами з московського словника: *баланс – баланс, бінт – бинт, білет – билет, ботінки – ботинки, букет – букет, брюки – брюки* і т. п. Там є тисячі таких «українських» слів, як, напр., (в дужках НАШ переклад): *багаж* (поклажа), *база* (основа), *бакенбарди* (залічки), *баланс* (рівновага), *балюстрада* (поруччя), *батальйон* (курінь), *белетристика* (красне письменство), *банальний* (утертий), *бандероль* (наличко), *бар'єр* (перепона), *бельетаж* (другий поверх), *бібліографія* (книгознавство), *бібліотека* (книгозбірня), *бібліофіл* (книголюб), *бівуак* (табір), *білет* (квиток), *бінокль* (далековид), *блокнот* (записник), *блокірувати* (загороджувати), *бомбандир* (гармаш), *бойскаут* (пластун), *бонна* (нянька), *ботинки* (черевики), *ботфорти* (чоботи), *брак* (непотріб, шлюб), *брандмейстер* (пожежник), *брандспойт* (сикавка), *бреш* (вилім), *бриг* (вітерець), *бригада* (ватага), *бригадир* (ватажок), *бриліант* (самоцвіт), *брошюра* (книжечка), *брудер* (вигрівач), *брухт* (покидьки), *брюки* (штани), *букет* (китиця), *букса* (маточник), *буксирувати* (галювати), *бульйон* (юшка),

бунт (розрух), *бургомістр* (посадник), *буржуй* (дука), *бурт* (купа), *бутафорія* (лаштунки), *бутерброд* (накладанець), *бутон* (пуп'янка), *буфер* (відпружник), *буфет* (креденець), *бухгалтер* (книговод), *бухта* (заточина), *бюджет* (кошторис), *бюст* (погруддя) і т. п. Це лише на одну букву Б, і то не всі. Те саме на всі інші букви до кінця.

А може, москвини, мріючи про одну інтернаціональну, світову мову, хочуть полегшити українцям перехід до неї? Чей же всі наведені слова є московські. Чому такі слова опинилися в московській мові, ми говорили (бо не мали своїх). А до якої саме мови москвини наближують нашу, видно з того ж словника І. Кириченка. Подаємо кілька – далеко не всі – і лише на одну букву Б з нашим перекладом в дужках. Звичайно, в словнику І. Кириченка вони надруковані цілком ідентично з московськими, лише «українським» правописом, напр., *барабан* – *барабан*, *білка* – *белка*, *біженець* – *беженец*, *бравий* – *бравый*, *блюдо* – *блюдо* і т. п. Отже, читаємо в тому словнику такі щиро українські слова: *балка* (яр), *баня* (лазня), *барабан* (бубен), *барахло* (непотріб), *барахольщик* (?), *баршник* (перекупець), *барши* (зиск), *бариня* (пані), *бархат* (оксамит), *батрак* (наймит), *батьошка* (тато), *бедро* (стегно), *беззавітний* (незаказаний), *безпутний* (непутящий), *безстидний* (безсоромний), *безпокоїться* (турбуватись), *безуспішний* (марний), *безшабашний* (одчайдуха), *бесідка* (альтанка), *бичева* (линва), *бистрий* (прудкий), *битва* (бій), *бич* (батіг), *бичувати* (багожити), *біженець* (утікач), *білка* (вивірка), *білобрисий* (білявий), *більмо* (полуда), *благоденство* (добročинність), *благодушний* (сумирний), *благоліпний* (величний), *благомислячий* (добродумний), *благонамірений* (хичливий), *благодічний* (обичайний), *благородний* (шляхетний), *благоустроєний* (упорядкований), *блатний* (?), *блюдо* (полумисок), *блюдолиз* (підлизник), *боєць* (воєк), *бобиль* (бурлака), *бойня* (різня), *болван* (бовдур), *больниця* (лічниця), *босяк* (волоцюга), *бравий* (відважний), *братуха* (братик?), *брити* (голити), *брюзгати* (товстіти), *бугор* (горб), *будоражити* (турбувати), *буйствувати* (бешкетувати), *булат* (кинджал), *булка* (паляниця), *булижник* (дикий камінь), *бумага* (папір), *бурав* (свердел), *бурно* (бурхливо), *буси* (намисто), *буча* (веремія), *бушувати* (буяти) і т. п. І це лише на одну букву, і не всі.

На кожне московське слово (крім «матюків») ми маємо своє власне, щиро українське і дуже часто не одне, а кілька, с. т. українська мова надзвичайно багата на синоніми (близькозначні слова). Московська ж мова **своїх** синонімів майже не має (хіба з царини матюків), а ті, що є, всі чужі, позичені у нас, німців, французів. А всякі нещас-

ні кириченки («скачи враже, як пан каже») вважають українськими: *бумага, булка, брити, бредні, бобиль, блюдо, буси*, але: *папір, паляниця, голити, маячення, бурлака, полумисок, намисто* – це вже не українські, бо в словнику таких слів НЕМА, ХОЧ СЛОВНИК НАЗИВАЄТЬСЯ «Українсько-руський словарь». Направду, московсько-му цинізму і нахабності нема меж. Нема меж і хахлацькому рабству.

Проте навіть і до цього малоросійського словника мусили москвини вписати чимало справжніх українських слів, бо ж годі було знайти в московській мові їм відповідників. І це було москвинам забагато, тому 2-го тому того словника не видали і понині, по шістьох роках від появи 1-го тому.

Якого великого значення надають москвини мові, видно з того, що вони дуже пильнують, щоб і поза межами ССРСР не вийшов український словник. Напр., проф. К. Андрусишин почав був складати великий українсько-англійський словник. Про це довідалися московські емігранти і подбали, щоб у тому словнику не було багато «сепаратизма». Вони запропонували проф. К. Андрусишинові гроші на видання під умовою, що він дасть переглянути рукопис фахівцеві-філологові. К. Андрусишин, народжений у Канаді, не знав мовної політики москвинів в ССРСР і погодився. В Америці був «український» філолог (приїхав з ССРСР по війні) проф. Г. Шевельов, який змінив своє ім'я на Ю. Шерех. Цей советський філолог «передивився» рукопис К. Андрусишина. Не наводимо московізмів із словника К. Андрусишина, бо їх вже навели із словника І. Кириченка: **вони ті самі – і не менше їх**. Московська цензура може спокійно дозволити вживати його і в ССРСР. В українській іммігрантській пресі не було жодної критики словника К. Андрусишина, хоч в Америці живе кілька наших мовознавців, а між ними і проф. Р. Смаль-Стоцький, який написав книжку про нищення нашої мови в УССРСР («Українська мова в Советській Україні»). Казав колись Т. Шевченко: «Мовчать і мовчки чухають чуби, а може, так і треба; ми не знаєм. Нехай німець скаже». Та гірше того! В українській іммігрантській пресі на кожній сторінці часописів і журналів зустрічаємо московізми, мовляв, добровільні, бо ж за імміграційними редакторами та авторами не стоять кагановічі з наганом у руках. І – як на глум – ті московізми читаємо в статтях, що прославляють наших героїв, що загинули в московських концтраках власне тому, що боролися за чистоту української мови.

Тут варто навести один з мільйонів прикладів московського відкритого глуму і цинізму. Читаємо таке: «Письменника Г. Квітку-

Основ'яненка і йому подібних з їх мовою ми ніяк не можемо відірвати від Г. Квітки-Основ'яненка, публіциста, політика, ідеолога української шляхти та куркульства. Ось чому нам завжди треба пам'ятати, що в особі Г. Квітки-Основ'яненка ми маємо найзапеклішого реакціонера, вірного слугу царського трона» (С. Василевський. «Добити ворога». В журналі «Мовознавство», ч. I, 1934). А також читаємо таке: «Ще й досі із шкільних програм не усунуто шкідливого, хуліганського ставлення до московських («російських» в оригіналі. – П. Ш.) класичних письменників. Так, напр., А. Пушкіна чи І. Тургенева називають ідеологами московського дворянства. Та чи ж можна дивитися на творчість таких письменників, як А. Пушкін, І. Тургенев, Л. Толстой, та їм подібних під впливом факту, що вони належали до буржуазії? Ні! Не можна принижувати так наших класиків в очах учнів, бо це до добра не доведе» («Комсомольська правда». 3.II.1936).

Отже, маєте віз і перевіз. Г. Квітка (1788–1843) – дрібний дідич і монах, який прославляв і боровся ЗА пролетаріят (селянський), є реакціонер і ворог народу, але А. Пушкін (1799–1837), камергер його імператорської величності, який глорифікував гнобителів пролетаріату – царів, цей є вже революціонер і народник. Ані оком не моргнувши! Та щоб було ясно дурним хахлам, у чому саме полягає реакціонерство, то пишуть ясніш ясного «з їх МОВОЮ». А щоб було ще ясніше, то уточнюють; «та йому подібних», с. т. подібних і МОВОЮ. Іншими словами, хто пише українською мовою, той реакціонер, назадник, ворог прогресу, а святим обов'язком кожного прогресиста є нищити назадників і назадництво. Понад 15 мільйонів тих назадників-реакціонерів знищили.

Москвини мають не злу історичну пам'ять. Відродивши догму свого монаха Філофея з 1524 року «Масква – III Рім» в новій одежині III «Інтернаціоналу», москвини пригадали і другу догму з 1689 року свого патріярха Іюкіма «Кагда будет многа язикоф, то пайдьот смута на земле» (лист його до архим. Київської Лаври з 24.V.1689, яким він забороняв Лаврі друкувати книжки українською мовою). Ну, якщо «пайдьот смута на земле» (с. т. в московській імперії), то з того логічний висновок – нищити немосковські «язики». Це москвини і почали робити відразу ж по нашій поразці в Переяславі в 1654 році. По 1917 році московська демократія почала була занадто енергійно продовжувати старе московське буржуазне нищення. Напр., у Києві в лютому 1918 року за один лише тиждень вистріляли кілька тисяч українців лише за те, що мали прізви-

ще на -енко. Тоді москвини подерли сотки портретів Т. Шевченка та його «Кобзарів». Україна відповіла зброєю: полетіли з плечей тисячі московських голів та їхніх вірних союзників – жидів. Заносилося на недобре для москвинів, і В. Ленін пригадав заповіт своєї цариці Єкатеріни II про те, що нищити все українське нараз є для москвинів небезпечно. І він негайно дав своїм «ребятам» наказ «асадить шаг назад», щоб потім можна було зробити «два шага вперёд», пояснюючи, що «сілаю українецф не вазьмом, а только разозлім» (В. Ленін. «Статї і речі об Україне»). А для того «шага назад» він вигадав формулу «соціалістичний (с. т. московський) зміст в українській формі».

Та виявилось, що то клята українська «форма» пригадує людям і про український зміст. Проголосили москвини Т. Шевченка москвофілом, соціалістом і атеїстом. А люди читають в його «Кобзарі» більш, як 450 разів слова: Бог, Господь, Божий. І не лише ці слова, але й силу силенну «опіюму для народа», як, напр., «Молітьсь Богові одному і більше нікому не поклонітьсь»; «Образ Божий багном не скверніте»; «Свою Україну любіть, за неї Господа моліть»; «А я тихо Богу помолюся... Боже, поможи нам встать на ката знову»; «Покарав Ти одну силу, покарай і другу, ще лютішу»; «Ми віримо Твоїй силі і Духу Святому»; «На всім світі Твоя правда і воля святая»; «і в неволі помолюся Богу»; «І Сина Божія в плоті на тій Голгофі розп'яли, і Ти возстав од гроба, і силою правди понесли Твої Апостоли святії»... Та читають люди ще щось далеко «гірше» – читають 100% «сепаратістську контрревалюцію». Читають про те, що Бог покарав навіть немовля українське за те, що воно **несвідомо** усміхнулося московській цариці – «голодній вовчиці». Читають, що Бог покарав дівчину, яка напоїла коня «того Первава, що **розпинав** Україну». «Кобзар» пригадує читачеві більш як 50 разів про «високії ті могили» і про те ЩО в тих могилах заховано. Пригадує про «славне лицарство», «споборників святої волі у норах без дна глибоких у Сибіру», про «**праведних** гетьманів і де їх могили, що **кат нищить**, а їх не згадають».

Читач в УССР дивиться на свої діти і читає в «Кобзарі», що... «Виростають нехрещені козацькі діти; кохаються невинчані; без па ховають; запродана жидам віра; в церкву не пускають», а... «Люди мруть, конають в тюрмах голі, босі»... Читають у «Кобзарі» і перехвалку ворони: «і я люта, а того не зумію, що **москалі** в Україні діють». Читають українці в УССР «Кобзаря», дивляться навколо і порівнюють. Порівнюють Шевченкових «политих **московською**

блекотою, з кокардою на лобі землячків», які «з чужого поля в Україну принесли великих слів велику силу і більш нічого», замість «вчитися, щоб і мудрість була своя, а не «просвіщати савременними агнями». Читають і про пораду москвинів Шевченкові «співати про Матрьошу, про Парашу нашу» і читають відповідь Шевченка – «вмію, та не хочу», бо «розумне ваше слово брехнею підбите».

Читають українці в УССР в «Кобзарі», що колись «довго, довго кров степами текла, червоніла. І день і ніч – гвалт, гармати; земля стогне – гнеться; сумно, страшно, а згадаєш – серце усміхнеться»... і згадують недалекоі 1917–25 роки з їх загравами повстанських пожеж і тисячами зрубаних жидівсько-московських голів, і з Шевченковим гаслом «в своїй хаті, своя правда і воля святая». І, нарешті, читають у «Кобзарі» заповіт свого національного вождя – «вставляйте... і вражою злою кров'ю волю окропіте». Багато, дуже багато прочитали і далі читають в «Кобзарі» «контрреволюції», «сепаратизма», «мазепінства» щасливі громадяни Української Советської Соціалістичної Республіки. Читають і порівнюють з дійсністю в УССР. Порівнюють і роблять свої висновки. Такі самі, як і висновки Дмитра Донцова.

Повстає цікаве питання. Чому ж москвини дозволили існувати в Україні таке величезне і сильне джерело «сепаратизма», як «Кобзар»? Чому не проголосили Т. Шевченка за «наймита буржуазії, куркульства, фашистом, ворогом народу? Чому не попалили в Україні всіх «Кобзарів»?

Пробували і... попеклись. Попікшись, пробували присвоїти собі, пошахрувати, спотворити, примосковити, зробити побічним продуктом чернішевських, белінських («благатворнає вліяніє»). І це не вдалося. І не вдасться ніколи, бо наш нарід читає свою національну Євангелію – «Кобзаря» не очима, як наша інтелігенція (особливо соціалістична), але «читає» всією своєю щирою, не отруєною «савременними агнями», християнською душею і українським серцем. Душею і серцем, які «знають» ліпше за всі «розуми» нехибний шлях національного інстинкту. Ось у чому **непереможна СИЛА** Тараса Шевченка в Україні, в українському народі. **Непереможна! ЗАВЕЛИКА** сила для ВСІХ об'єднаних сил всіх драгоманових, винниченків, скрипників, хвильових, бронштейнів, ленінів, сталінів, дзержинських, ежових, кагановичів, постишевих, мусульбасів і «приватних фондів» Америки НАКУПУ. Завеликий! Завеликий, бо... «не скуєш душі ЖИВОЇ». Душі нації. Нації найстаршої в Європі. Нації з кількатисячолітньою традицією **БОРотьби**

з духом зла, руїни, ненависти, крові. Нації, що колись **випереджувала** Західну Європу в цивілізації, а тепер **випереджує** на шляху відродження найвищих ідеалів людства – ідеалу ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЛЮДИНИ. Випереджує поки що духовно, ідейно, але ж це **НАЙГОЛОВНІШЕ**, бо фізичне є лише **наслідок** духовного. Ніколи навпаки.

Москвинам не лишилося нічого іншого, як не дозволяти поширювати «Кобзар», не дозволяти його перевидавати (також й інших українських класиків). Це вони і роблять. Але цілком не видавати було б небезпечно, як їх вчила Єкатеріна II, а тому видають **виключно** «вибрані твори» (часом не зазначаючи, що вибрані) і **найменшими** накладами. За останні 40 років дозволили видати лише один раз смішно малим накладом ніби «повний» (не помістили дечого) «Кобзар» та твори Лесі Українки (також не помістивши чимало). Але ці видання видали для закордону (на люксовому папері) на доказ «вільної» України, а в самій Україні цих видань не знайдете.

Переглядаючи каталог «українських» видавництв УССР (отже, **України** – не Московщини), знаходимо в ньому сотки наукових та технічних книжок – чимало з них дуже великих – і ВСІ вони **московською** мовою. Українською ж мовою лише тоненькі книжечки для простонароддя, а як грубі томи, то це переклад **московських** (ніколи європейських) класиків чи писання В. Леніна. Але твори своїх письменників московини перевидали за останні 40 років декілька разів величезними накладами. І що дуже характеристично – перевидали ВСІХ, с. т. перевидали і монархічних, і протисоціалістичних повністю. Не пропускаючи ані одного рядка. Правду кажуть московські емігранти-націоналісти, що «национальная Расія» по упадку большевицької влади не має ЩО міняти в СССР, хіба деякі (лише деякі) назви. Кажуть, що навіть «комуністичну» партію треба лишити недоторканою, лише перезвати її на «націоналістичну партію», бо ж такою вона тепер фактично є. Те саме говорять і чужинці (спостережливі).

Москвини доручили були своїм малоросійським рабам написати історію України та історію української літератури. Але навіть ті перелякані і послушні ступайки не могли двома наворотами задовольнити москвинів; навіть їхні підлизливі писання не дозволили далі видавати. Та й пощо? В програмі вступних іспитів до університетів в **Україні** не вимагається іспиту з української мови, з української історії, з історії української літератури, але вимагається (в Україні) іспит з **московської** мови, з московської історії, з історії

московської літератури. Та до цього москвини – за порадою Єкатери́ни – прийшли поволі, ступнево, а в перші роки по 1917 було трохи інакше. Для ілюстрації цієї ступневості подаємо суху хронологію без коментарів.

4.XII.1917. Московщина визнала Україну за незалежну державу.

17.III.1918. Всеукраїнський з'їзд Советів проголосив УССР.

17.IV.1918. Створена Українська Комуністична Партія, незалежна від Московської.

1.XII.1918. Утворено український радянський уряд.

16.III.1919. Всеукраїнський з'їзд Советів затвердив конституцію УССР як незалежної держави.

1.VI.1919. Підписано військовий союз Советських Незалежних Республік.

29.VII.1920. РССР і УССР підписали договір про військово-господарський союз на базі суверенності обох республік.

18.III.1921. РССР і УССР підписують як суверенні договір з Польщею.

29.XII.1922. Конференція уповноважених республік створює СССР.

7.VII.1923. УССР входить до складу СССР як незалежна республіка.

10.V.1925. Затверджено конституцію УССР як незалежної федеративної республіки.

25.V.1927. Скасовано фінансову автономію УССР.

15.XII.1928. Уряд СССР видав земельний закон для **всього** СССР.

3.XI.1929. Скасовано українські трести, заведено всесоюзні.

15.XI.1929. Народний Комісаріат Земельних Справ підпорядковано московському, який презвано на Всесоюзний.

11.I.1930. Укр. кооперацію підпорядковано московській, яку презвано на Всесоюзну.

8.II.1930. Скасовано амбасаду УССР в Москві. (Представ. УССР).

15.VI.1930. Статистич. управління УССР підпорядковано Московському, яке презвано на Всесоюзне.

1.I.1931. Скасовано наркомат внутр. справ УССР.

3.VII.1931. Наркомат Кому́н. господ. УССР підпорядковано московському, який презвано на Всесоюзний.

5.I.1932. Зроблено те саме з Наркомат промисловости УССР.

9.II.1932. Запроваджено уніфікацію адміністрації всього СССР.

1.X.1932. Підпорядковано радгоспи УССР безпосередньо Москві.

20.VI.1933. Підпорядковано Наркомат юстиції УССР московському, який презвано на Всесоюзний.

23.VI.1933. Скасовано Наркомат праці УССР, а Профспілки УССР підпорядковано безпосередньо Москві і презвано на Всесоюзний.

15.III.1934. Скасовано Наркомат інспекції УССР, а інспекцію перебрав московський, який презвано на Всесоюзний.

1.IV.1934. Зроблено те саме з ДПУ України (жандармерія).

10.IV.1934. Зроблено те саме з Українською Академією наук.

10.VII.1934. Те саме з Верховним Судом УССР.

17.VII.1934. Скасовано Уповноваженого УССР при уряді СССР.

20.IV.1934. Закрили Державне видавництво України.

23.VII.1934. Скасовано Наркомат харч. промисл. УССР, утворено Всесоюзний, якому підпорядковано всю промисловість УССР.

1.XII.1935. Ліквідовано Книжну палату УССР, а московську зроблено Всесоюзною.

17.I.1936. Зроблено те саме з Управлінням мистецтв УССР.

20.II.1936. Всі вищі школи УССР підпорядковано безпосередньо Москві. Уряд УССР не має жодних прав до них.

5.XII.1937. Ухвалено Сталінську конституцію СССР, в якій говориться про право кожної республіки СССР вийти з Союзу, а також і стаття, за якою агітація за виступ з Союзу карається смертю.

Наш вираз «підпорядковано московському, який презвано на Всесоюзний», означає, що той «Всесоюзний» виконує функції **також і Московського (РССР)**, с. т. **окремих** московських (РССР) НЕМА. Так, напр., нема Академії наук РССР, нема Книжної палати РССР, ані Державного Видавництва РССР. Їх функції сповнює Всесоюзна. Так зорганізовані ВСІ міністерства СССР (РССР). Іншими словами, всі т. зв. «республіканські» «міністерства» та інші інституції є нероздільною частиною **московських**, які замасковано терміном «Всесоюзний». Це видно і в щоденній практиці. Не лише окружні, але навіть районові (повітові) адміністратори в Україні одержують накази БЕЗПОСЕРЕДНЬО з Москви, минаючи т. зв. уряд УССР, який часто навіть не знає, що такий наказ прийшов. А ті адміністратори в Україні переважно є чистокровні москвини, прислані з Московщини. Ясна річ, вони «плювали на хахлацький уряд». Отже, бачимо, що централізація СССР є **далеко повніша і глибша, ніж царська до 1917 року**. Також бачимо, що царському урядові

забрало більш як 100 років знищити автономію України, а пролетарський уряд знищив за 10 років. Це на їх мові називається «сама-определение вплоть да атделенія».

Та повертаймось до царсько-буржуазного нищення України, яке в порівнянні до московського демократичного, насправду, виглядає на дитячо невинне, бо московські монархісти і буржуї за 200 років винищили в тисячі разів менше українців та всього українського, ніж московська демократія за 20 років.

Знищивши українське шкільництво та літературу, обернувши українських селян на темних кріпаків, москвини поставили перед всіма українцями проблему: або знизитись усім культурно (й економічно) до рівня темних кріпаків, або посилати своїх дітей до московських шкіл, які виховували московських яничарів. Був ще третій вихід – посилати дітей до закордонних шкіл, але москвини відразу ж по полтавській нашій катастрофі почали планово і прискореним темпом нищити добробут української середньої класи – заможного козацтва та міщанства.

Так, наприклад, Єкатеріна II одним розчерком пера в 1776 році відібрала землю від 25000 заможних козаків, що селилися були на території Січової Республіки, і передала ту землю москвинам. Тоді одержали землі, напр., кн. Вяземській 52000 десятин, кн. Г. Патьомкін 42000 дес., граф І. Скавронській 69000 дес., московські полковники по 10000 дес., старшини по 3000–5000 дес. кожний. Пізніше роздано москвинам ще більше. Так, напр., лише в Єкатерінославщині кн. Вяземській мав 200000 дес. Г. Патьомкін 150000 дес. Тоді роздано українській землі 8 московським генералам по 6000–12000 дес., 28 «штаб-офіцерам» по 3000–6000 дес., 18 «обер-офіцерам» по 2000–4000 дес. кожному. Це лише за один рік. Пізніше ще сотки і тисячі москвинів одержували землю. Крім того, тоді ж роздано москвинам між Бугом і Дністром 882000 дес. Понад 4500000 десятин української землі роздав московський уряд своїм москвинам протягом лише 10 років («Кіевская старіна», ч. 4, 1885). А та земля не була порожня, не була «диким полем», але була заселена. Москвини ж мали закон, за яким разом з землею даруються також і люди, що на тій землі живуть, с. т. обернули населення тих 4 і пів мільйона десятин на своїх кріпаків. Так що «в 1752 р. козацьких господарств залишилося лише 2959 (В. Мякотін. «Очеркі сациальной історії України»). Отже, бачимо, що «знищити куркулів як клас» не Ленін I-й видумав і нищив, але ще Єкатеріна II 140 років тому.

Ясна річ, такий цинічний грабунок нашої прапрадідівської землі тисячократно посилив уже існуючу в українцях ненависть до моск-

винів. Ті кількадесят тисяч зненавиджених московських зайд у морі українського тубільного населення раніш чи пізніш мали втратити і даровану землю і свої голови. Це добре розумів московський уряд і тому почав енергійно заселювати наш степ москвинами, німцями, сербами, не жалуючи на те коштів. Так, напр., у 1753 році уряд привіз з Московщини 40000 москвинів і оселив їх над Дністром. В 1781 році привіз ще 50000. Потім привозив ще й ще. В 1754 році привіз кількадесят тисяч сербів і роздав їм 1421000 десятин української землі. В 1789 році привіз кількадесят тисяч німців і дав по 65 десятин на кожну німецьку душу (с. т. жінкам і дітям також). У XIX ст. тих німців на українській землі було вже понад сто тисяч.

Оселити тих зайдів коштувало московський уряд 5000 рублів на кожну родину (див. Звіт «Переселенческой камісії» з 1870 р.). І в цей самий час московський уряд забороняв **українцям** з центральної – **перелюдненої** України переселюватися на південь, а щоб їх туди не допустити, поставив «заградительные атради», які ловили наших переселенців і завертали назад. Чужинців (с. т. і москвинів), що оселялися в нашому степу, московський уряд звільняв від податків на кілька років, аж поки вони не загосподаряться. Крім того, давав їм грошові допомоги чи дешевий кредит. Українські ж поселенці, які правдами і неправдами якомось оселилися в степу, мусили платити подвійні податки з першого ж року, без огляду чи загосподарився, чи ні. Звичайно, ніяких пільг, ніяких допомог московський уряд українцям не давав. Це робилося так цинічно відкрито, що цю політику помітив навіть сторонній чужинець (див.: J. Engel. «Geschichte der Ukraine»). Цілком природно, українці обурювалися, і збройні сутички із зайдами були тоді звичайним, щоденним явищем. Та на боці зайдів була сила Московської імперії, а на боці українців... спогади про їхню колишню імперію. Ясна річ, вдячні зайдди помагали урядові нищити українців. Як бачимо, московський пролетарський уряд точно наслідує своїх царів, привозячи на Україну своїх 40-тисячників, 10-тисячників і под. новітніх зайдів. Вимордувавши голодом в 1933 році нашу Кубань, уряд СССР заселив їх своїми кацапами.

Знищивши наше заможне козацтво, москвини почали завзято нищити наше заможне міщанство, промисловців, торговців, ремісників; взагалі нищити економічно, культурно і політично наші міста.

Наші міста (і села) споконвіку, навіть ще перед добою Київської імперії, мали повну місцеву самоуправу. Ще за короля Ярослава

Мудрого (1019–1054) Україна мала вже свій власний писаний кодекс законів «Руську Правду». Це було зібране й упорядковане праукраїнське й українське звичаєве неписане право, що його створив **наш народ** протягом довгих тисячоліть. За тих часів освітою в Україні керували прислані з Царгороду греки: митрополити, єпископи. Вони привезли з собою грецькі церковні та світські закони і намагалися накинути їх нам. Але впорядники «Руської Правди» не взяли з грецького права нічого, що протирічило нашому звичаєвому праві. Напр., не взяли грецьких жорстоких кар на тіло, не взяли нехристиянське поводження з невільниками і багато ще дечого нелюдського. Наша «Руська Правда», напrawdę, була найдемократичнішою і найгуманнішою збіркою законів у цілому тоді культурному світі. А вона була твором української нації. Тоді в цілій західній Європі закони були жорстокі і зовсім не демократичні, а на землях, що пізніше стали Московщиною, взагалі не було жодних законів, бо тоді там не було не те що якогось державного життя, але навіть самого московського народу ще не існувало. Так жили лише окремі дикі прамосковські племена, якими правила прислані Києвом наші воеводи.

У XVI ст. за доби Литовсько-Руської держави наші правники доповнили «Руську Правду», і це доповнене видання назвали «Литовським Статутом». Пригадаймо, що в Литовсько-Руській державі державною мовою в адміністрації, суді, школах була тодішня українська мова. Вже тоді (в XV ст.) наша Литовсько-Руська держава була конституційною монархією, з своїм парламентом (соймом) що зібрався перший раз у 1401 році. Найстарший парламент в Європі зібрався вперше десь у XIII ст. Отже, наш є найстарший по англійському в Європі формально, але фактично наш є старший за англійський, бо ж наше віче було нічим іншим, як правдивим парламентом у повному правному значенні цієї назви. А наше віче вже існувало задовго до Р. Х. (коли прамосквини були ще цілковитими дикуними-людоджерами і не мали ще навіть племінної організації).

Разом з «Литовським Статутом» наші правники кодифікували і наше старе звичаєве право про самоуправу міст. Тоді в Західній Європі міста також мали самоуправу за т. зв. «магдебурзьким» правом. Кодифікуючи наше право, наші правники, очевидно, мали під рукою і текст Магдебурзького права, і – аналогічно до своїх попередників часів короля Ярослава – не брали з права те, що суперечило нашому. Отже, і наша збірка законів про самоуправу міст є твором нашим власним. Але німці назвали (пізніше) і цю нашу збірку

«магдебурзьким» правом, бо вона була в дечому подібна до їхнього магдебурзького права. А звідси вже один крок до претензії, мовляв, німці дали нам магдебурзьке право.

Литовський Статут і магдебурзьке право були демократичні, с. т. дійсна самоуправа, а це було діаметрально протилежне московському безправ'ю і заперечувало в корені централізм Московської держави. Та уневажливити Литовський Статут і магдебурзьке право в Україні москвини не мали сили ще довгий час по нашій переяславській поразці 1654 року. Вони лише помалу, ступнево, в міру скріплення своєї влади в Україні – чимраз більш їх порушувати. Тому формально відібрали від наших міст Магдебурзьке право аж у 1835 році, а уневажливили Литовський Статут аж у 1842 році.

Наші міста довго боролися за свої споконвічні права, звичайно намарно. Та в 1802 році Московський уряд, наляканий подіями в Європі (була доба Наполеона) і затривожений можливістю війни, повернув Києву магдебурзьке право. Врадований Київ поставив пам'ятник з написом: «В пам'ять відновлення магдебурзького права в Києві». Та радувались кияни недовго. Як тільки небезпека минула (по Наполеонівській війні), москвини знищили в 1814 році цей напис, а на його місце написали: «В пам'ять хрещення Руси». Не те що самого права самоуправи, але й пригадки про нього бояться! І слушно! Бо ж самоуправа в Московській імперії (дворянські й чи пролетарські – однаково) означає розвал тої імперії.

Наше міщанство складалося – як і всюди в Європі – з ремісників, торгівців, промисловців. Як і всюди в Європі, наші ремісники були зорганізовані в цехи, с. т. професійні союзи (цехів ніколи не було в Московщині). Лише член цеху мав право виробляти та продавати свої вироби, а до цеху приймали лише після довгого професійного вишколу та тяжкого фахового іспиту. Цим забезпечувалася висока якість українських виробів і тому добра на них ціна. Напр., у Чехії в XIV ст. найкращі залізні колодки називалися «руськими». У Франції називали «руським», с. т. українським за сучасною термінологією, шовк найліпшого гатунку, а «руським золотом» називали все, чому не можна скласти ціни (М. Полонська. «Київська держава і Захід»).

Українські вироби мали дуже великий попит в Європі, і тому наші ремісники та торговці добре заробляли; були заможні і культурні. У виробі порцеляни наші майстри мали тисячолітній досвід, бо ж одідичили ту вмільсть ще від трипільців. Так само мали тисячолітній досвід і в виробі золотої, срібляної, емальованої поліхром-

ної біжутерії, бо ж одідичили і цю вмілість від своїх предків – сарматів. Українські архітекти, малярі та майстри ще за часів Київської імперії були одні з найліпших в Європі, доказом чого є їхні будови поза Україною і в Україні.

Кількома указами Пьотр I та Єкатеріна II і їх наступники знищили цілком українські цехи, закрили українські фабрики, а майстрів силою вивезли до Московщини і примусили їх там навчати москвинів (саме тоді відкрили в Москві першу в усій Московщині професійну школу). Мистецьку академію в Харкові закрили, а професорів вивезли силою до Петербурзької академії.

Знищили українське селянство, міщанство, заможне козацтво.

Зосталася ще українська шляхта, якій москвини лишили два шляхи до вибору: або піти на службу Московській імперії, або втратити маєтки. А часом і життя.

Поперед ми вже згадували, що по полтавській катастрофі врятував своє життя (і маєтки) лише найгірший елемент нашої шляхти. Всіх тих, яких москвини підозрювали у вільнолюбстві, в українському патріотизмі, в здібності боротися, – москвини нещадно винищили (точнісінько як в СССР). Тому немає нічого дивного, що наша тодішня шляхта вибрала перший шлях – служити москвинам (до речі, на цей самий шлях стала наша еліта і в 1917 році, хоч з інших мотивів). Проте і це їм не допомогло. З 200 тисяч нашої шляхти московський уряд визнав шляхтичами (дворянами) лише 750 осіб (за: М. Слабченко). Решту обернув в козаки, а згодом багато тих козаків обернув у кріпаки. Тут треба пригадати, що право володіти землею в Московській імперії мали лише дворяни (згодом духовенство та торгівці і то почасти). Нашим козакам москвини визнали право володіти землею, але селяни не мали цього права аж до 1861 року.

Правда, було чимало і таких українців, які пішли служити москвинам не з користолюбних мотивів, але з ідейних (знову аналогія до 1917 року). Так, напр., почуття християнського обов'язку гнало сотки наших монахів і десятки наших вчених теологів до Московщини навертати диких москвинів на християнство, поширювати його там і закріплювати. Яку величезну християнсько-культурну працю вони зробили в Московщині, видно з того факту, що навіть у XVIII ст. ВСІ єпископські катедри в Московщині були обсажені виключно українцями, які енергійно закладали там школи, організовували церковне життя. Так, напр., заснували «духовні семінарії» (школи для приготування священиків): єп. Гаврило Бужинський заснував у Рязані (1726 р.), єп. Гедеон Вишневський – у Смоленську (1727),

єп. Герман Концевич – в Архангельську (1727), єп. Інокентій Кульчицький – в Іркутську (1727), архієп. Іларіон Богалевський – в Казані (1733), єп. Лаврентій Горка – у Вятці (1733), єп. Г. Концевич був ректором Московської академії в 1728 році, а в 1734 р. ректором був єп. Степан Калиновський. Професорами академії (духовної) були: Веніамин Григорович, С. Гловацький, І. Неронович та інші українці.

Ще інше почуття гнало українців на московську службу. Це – гін до творчости. Як ми сказали, москвини брутальним насильством відібрали українцям можливості творити для України. Справжній, с. т. з ласки Божої, поет, мистець, письменник, науковець, громадський діяч має в собі – Богом йому дане – негасиме, непереможне хотіння **творити**. Не творити для таких означає **смерть** духову. А часом і фізичну. Вони не можуть жити без творчости. Отже, такі українці стали перед вибором: або не творити, с. т. вмрети, або творити для москвинів. Лише такі генії, як Т. Шевченко, мали надлюдську силу (караюсь, але не каюсь) ломити московські мури і виходити на українську ниву. Звичайні ж люди творили для москвинів. Дехто з них не витримував цього душевного гвалтування, заломлювався душевно і кінчав трагічно своє життя. Так загинули в розквіті своїх творчих сил, напр., М. Гоголь (1809–1852), наш музичний геній М. Березовський (1745–1777), другий музичний геній А. Ведель (1767–1808), славний різьбар К. Климченко (1816–1849) та інші. Більшість же не заломлювалася й осягала високих становищ чи великої слави, як, напр., канцлер імперії князь О. Безбородько, міністр граф П. Завадовський, міністр князь В. Кочубей, граф О. Розумовський, міністр Д. Трощинський, міністр П. Ягужинський, міністр Терещенко, славний на всю Європу портретист Д. Левицький, не менш славні малярі В. Боровиковський, К. Головачевський, А. Лосенко, І. Рєпин, І. Айвазовський, І. Крамський, різьбари М. Козловський, І. Мартос, П. Забіло і т. д. Щоб записати лише імена і лише визначніших науковців, державних адміністраторів, суспільних діячів, письменників, малярів, різьбарів, музик, генералів, архітекторів, інженерів, професорів, єпископів українців з походження – творців «рускай» культури і «расійскай» імперії, – треба написати кілька грубих томів. Їх імена і діла знайдете в кожній великій енциклопедії. Так москвини осягнули свою мету – запрягли українців до свого воза.

Згадаймо ще про нищення москвинами наших історичних пам'яток. Не буде перебільшення сказати, що те велике багатство

історичних пам'яток, що їх ми ще маємо (вони переважно в московських музеях), є лише мікроскопічна частинка тої кількості (і якості), що загинула безповоротно. А найбільше знищив їх «народ-боганосец», «велікій, ведущій, старший брат» з півночі. Нищив він наші історичні пам'ятки протягом всієї історії: від Андрея Боголюбського, який зруйнував і спалив Київ, пограбувавши київські церкви, через Петра I, який перетоплював наші незрівнянної мистецької краси церковні дзвони на гармати; через А. Долгорукова, який зрівняв з землею прекрасні мармурові храми в Криму; через московських академіків, які свідомо руйнували наші старезні храми своїми «направами», аж до нинішньої московської демократії включно. Всі навали азійських орд, всі нищення татарами, поляками і тисячолітній зуб часу – всі разом не знищили і одної десятої того, що знищили москвини в Україні наших мистецьких скарбів.

Ось що пише найбільший знавець історії нашого мистецтва проф. В. Січинський. «Реальні свідки української державности Гетьманської доби – барокові будинки були для українців символами державної незалежності і тому були сіллю в очах москвинів. При кожній нагоді москвини розбирали їх, руйнували до основ або перебудовували на московський стиль. І завжди намагалися стерти з пам'яті людей їх походження, систематично нищили герби фундаторів, меморіяльні та епіграфічні записи, присвячення меценатів та фундаторів, особливо коли ними були історичні особи з козацької старшини. Москвини найбільше ненавиділи ім'я гетьмана І. Мазепи. Нищили систематично і свідомо, дбаючи, щоб не залишилося навіть малюнків чи писаних свідоцтв» («Історія українського мистецтва»).

Українці навіть у XV ст. вважали варварством нищити старі мистецькі будови і тому, коли направляли чи перебудовували, то завжди намагалися відновити старий стиль, врятувати старі оздоби. Напр., князь Семен Олелькович у 1740 році відбудував у первісному стилі соборну церкву Лаври, що її зруйнував був московський (суздальський) князь А. Боголюбській.

Таку пошану до старовинних пам'яток бачимо в усіх європейців. У Західній Європі можна бачити багато старовинних руїн. Чимало з них – це мізерні рештки основ, купа каміння без ніякої мистецької вартости. Але кожна з тих руїн огорожена дорогою огорожею з написом на бронзовій таблиці, що пояснює історію тої руїни. Часом такі мізерні руїни перешкоджають планувати вулиці, але європейці збочували вулиці, щоб не пошкодити ті руїни. Більшість з них налічує менш як 1000 – переважно лише кількості років.

В Україні ми мали не сотки, але тисячі старовинних руїн; мали кількадесят із далеких праісторичних часів, сотки років перед Р. Х. Від усього того не лишилося майже нічого. Було їх ще багато перед переяславською поразкою 1654 року. По ній москвини з запеклою ненавистю їх нищили. Про знищення москвинами наших архітектурних пам'яток у Криму ми говорили. Тут згадаємо з тисячів прикладів лише кілька для ілюстрацій.

Пьотр I наказав листом від 5.XI.1708 р. «Батурін в знак изменнікам і другім на приклад зжечь весь» («Письма і бумагі Петра Великава»). Тоді згинули чудові гетьманські палати, що робили імпазантне враження на чужинців, разом з мистецькими збірками гетьмана І. Мазепи та великою книгозбірнею безмірної історичної вартости.

Гетьман Кирило Розумовський відбудував був Батурин, але на другий же рік по його смерті москвини поспішили зруйнувати все, що він відбудував. Та руїни гетьманського палацу все ж стояли аж до 1923 року. В 1923 році вірні продовжувачі царських традицій – московські «демократи» без ніякої потреби запалили ті руїни, донищили їх до основ і вирубали чудовий парк, що його насадив гетьман К. Розумовський. Єдина мета цього варварства – знищити сліди по гетьманах.

У 1709 році москвини обернули на військовий склад напівзруйновану, але ще в доброму стані Трисвятительську церкву св. Василя в Києві, а трохи пізніше заходилися цілком її зруйнувати. Остаточно зруйнували її в 1934 році, спаливши чудової краси старий іконостас.

У 1783 році москвини засипали землею нашу славу історичну пам'ятку з XI ст. «Золоті Ворота».

У 1846 році вони зрівняли з землею руїни церкви св. Орини з 1037 року в Києві, не звертаючи уваги на протести киян, які своїми коштами поставили огорожу навколо цієї нашої історичної святині.

У 1876 році москвини знищили історичну браму Станислава Августа в Кам'янецькому замку.

У 1906 році москвини знищили руїни церкви з VI ст. в Херсонесі. В 1915 році зрівняли з землею руїни Зарубського монастиря гетьманської доби. І т. д., і т. п.

За московських царів не існувала така «демократична» залізна заслона між Московщиною і вільним світом, як тепер; до Московської імперії приїздило і виїздило чимало чужинців. Тому царський уряд не наважувався нищити відкрито наші старовинні церкви. Але

він не міг також і терпіти цих живих свідків нашої славної минувшини. Тому московини (не лише уряд) винайшли дуже добрий спосіб їх нищити непомітно.

Кожна будова потребує час від часу направи, іноді навіть перебудови. Це і використали московини. Вони радо «перебудовували» наші церкви, с. т. цілком розбирали на матеріял. А на місце зруйнованої будували в московському стилі. Це давало їм золоту нагоду нищити навмисно всі написи, імена фундаторів і будівничих, всі мистецькі окраси. Коли ж треба було частинно направити, то, прикриваючись направою, навмисно руйнували геть усю частину, а на її місце будували в московському стилі, не дбаючи цілком про якусь гармонію з цілістю. Так спотворили вони чимало наших церков. З протестів українців звичайно глузували. І це робили не «дурні» міністри, які не розумілися на мистецтві, на вартості мистецьких творів. Навпаки, руйнували ті, хто розумівся, – Петербурзька Академія мистецтв у своїм листі радила урядові «не увлечатся южна-рускай староїно́й» (лист Академії до міністра внутрішніх справ від 8.V.1897 р.). Це в замаскованій формі порада московських мистців нищити наше мистецтво. Московський уряд до таких порад прислухався: 1801 р. заборонив будувати церкви в українському стилі (трибанні).

У 1842 році українці заходилися відбудовувати нашу найстаршу (з X ст.) Десятинну церкву в Києві, що її спорудив ще св. Володимир Великий. Український архітект – великий знавець нашої старовинної архітектури А. Меленський зробив проект, який максимально наближився до первісного вигляду і стилю. Московський уряд відкинув проект А. Меленського, а Петербурзька Академія мистецтв прислала свого архітекта – москвина В. Стасова, який з доручення Академії розібрав старі залишки Десятинної церкви, понищивши всі безмірної наукової вартости фрески та написи, а на тому місці побудував незграбну в московському стилі. Так московини «перебудували» наші церкви: в 1863 р. в Переяславі (збудована 1090 р.); в Хоролі на Полтавщині Успенський собор та церкву св. Воскресіння; в 1891 р. Успенську церкву біля Володимира; в 1896 р. – катедру у Володимирі-Волинському.

У 1901 році московини «перебудували» головний портал Успенської церкви Києво-Печерської Лаври. Цю нагоду використали, дійсно, по-московськи. Перебудовували портал, але повикидали з **середини** церкви всі чудові мистецькі ліплені орнаменти, бо вони – «адін із самих резкіх і нежелательних следов латінскава влія-

нія». Тоді вони знищили безцінної мистецької вартости бароковий іконостас, зтерли розпис церкви, знищили портрети фундаторів: наших королів, гетьманів, архимандритів, а між ними портрети гетьманів Б. Хмельницького та І. Мазепи. А мали ж «перебудувати» лише портал (вхід).

У 1908 році в такий самий спосіб «перебудували» церкву з XII ст. в Овручі та в Острі на Волині. Те саме зробили з будинком Київської Могилянської Академії та з багатьма іншими. Нівечили цілком свідомо, планово спотворювали, нищили. І це робили московські мистецтвознавці. Отже, мета аж надто ясна.

По 1820 році проекти всіх церков в Україні робили москвини в Петербурзі. Робили ті самі академіки, що радили урядові **нищити** українське мистецтво. Ясна річ, ті нові проекти москвини робили всі на один копил – московський – «казьонний».

Московська демократія, відгородившись від усього світу залізобетонним муром, плюнувши на всі «буржуазні забобони», вже не «стеснялася» (не соромилася), а нищила наші історичні пам'ятки, не криючись за «перебудовами», і далеко основніше за своїх буржуазних попередників.

У 1934 році москвини знищили Михайлівський Золотоверхий монастир. Його головна церква св. Михайла була архітвором світового мистецтва Київської та Гетьманської діб (гетьман І. Мазепа відбудував її в 1705 році). На тому місці москвини побудували «Совнарком». Тоді ж знищили вони другу фундацію І. Мазепи – собор св. Миколи, хоч він стояв збоку від головних вулиць і нічому не перешкоджав. Третю фундацію І. Мазепи – Братську церкву в Києві москвини знищили в 1937 році. А в ній була сила силенна багатющих історичних наших пам'яток; у ній був похований гетьман П. Сагайдачний, а біля неї багато наших визначних історичних осіб.

Михайлівський храм Видубицького монастиря, присвячений патронові Києва архангелові Михайлові (лицар Михайлик), побудований ще за Київської імперської доби і відбудований І. Мазепою, обдерли до голих стін з усіх прикрас, ікон, написів та обернули на склад.

Те саме зробили і з другою церквою Видубицького монастиря – церквою св. Юрія. А Видубицький монастир існував 850 років.

Москвини зруйнували в Києві в 1934 році ще кілька наших історичних церков, як, напр., Трисвятительську церкву з XII ст. І це лише за один 1934 рік. У 1935 році вони цілком поруйнували собори в Одесі та Кам'янці і Вознесенську церкву Фроловського монастиря.

Як бачимо, московська демократія ненавиділа нашого гетьмана І. Мазепу далеко більше, як московська буржуазія. Остання нищила його портрети, герби, написи та інші сліди, а демократія нищила його будови до основ (відомості з: В. Січинський. «Історія українсько-го мистецтва»).

Війна 1941 року дала москвинам величезну нагоду понищити рештки наших історичних скарбів, перекладаючи те варварство на німців. Та й німці не менш за москвинів бажають того самого. Отже, нищили та грабували наші скарби обидва. Перед відступом з Києва москвини підмінували всі більші будови в Києві, в тому числі і головну церкву Печерської Лаври (закладена в 1073 р.). Коли німці зайняли Київ, то вони пограбували з неї все, що могли вивезти до своїх музеїв. За тиждень вибухла міна, і від церкви лишилася одна стіна. Також була підмінована і сама св. Софія; на щастя, українці вчасно знайшли міну і тим врятували нашу національну гордість і святиню.

Та й як же її не нищити! Все українське вже спотворено, сплюгавлено, закаляно, а тут стоїть пишна, горда своєю величчю, божественної краси тисячолітня св. Софія. Стоїть і мовчазною мовою пригадує українцям славне, вільне, велике минуле. Пригадує і, вказуючи на безбожницький музей в її мурах, на московські там канцелярії, ясно, аж надто ясно, говорить українцям, КИМ і за ЩО вони закуті. І цю голосно-мовчазну її мову українці розуміють.

Недавно московська «Правда» вдарила на сполох, бо, як вона повідомляє, 200000 прочан відвідали св. Софію в 1955 році. Прочан, які МОЛИЛИСЯ, а не туристів, що цікавилися там безбожницьким музеєм. І то прочан з усіх земель України, навіть з далекого Закарпаття та Сибіру. Москвини занюхали небезпеку для них і вимагали закрити св. Софію для прочан. «Закрити» в перекладі з московської мови на людську, означає **знищити**, точніше донищити, бо ще в 1930 році москвини пограбували всі безмірної вартости мистецькі речі св. Софії; зруйнували іконостас, перед красою якого німіли чужинці. Тоді проф. Д. Щербаківський не міг витримати цієї жахливої трагедії – з розпуки кинувся в Дніпро і втопився. Проф. М. Макаренка та інших українців, які протестували проти цього московського варварства, москвини ув'язнили і знищили.

Отже, бачимо, що руйнували наші церкви не лише московські безбожники-комуністи, але й московські релігійні монархісти. Вже це одне вказує на причини і мету. Московські мистецтвознавці розумілись на мистецтві, але вони радили своєму урядові – в невинній формі «не увлекатися» – нищити українське мистецтво. В 1934 році

москвини заборонили фотографувати ті наші церкви, що мали їх руйнувати, а тих, хто тайно фотографував, жорстоко карали, фотографії відбирали і палили. Чи треба більшого доказу МЕТИ руйнування наших скарбів?

Москвини грабували не лише наші церковні речі, але й музейні, які нічого спільного з релігією не мають. Московський уряд (СРСР) дуже потребував золота та чужої валюти для оплати закордонної машинерії. Він добре знав, що за будь-які мистецькі пам'ятки європейські чи американські музеї або колекціонери дадуть вдсятеро більше золотих доларів, як ті речі важать. І знаючи це, і потребуючи тих доларів, москвини все ж ПЕРЕТОПИЛИ наші золоті історичні предмети і продали вже перетопленими, діставши вдсятеро менш грошей за перетоплені, ніж могли дістати за неперетоплені. Свої МОСКОВСЬКІ історичні золоті предмети москвини не те що не перетоплювали, але й цілком НЕ ПРОДАВАЛИ.

Чи треба більшого доказу МЕТИ нищення наших?

Як ставиться московський пролетаріят до пам'яток по своїх «праклятих угнетателях» – царях, видно з такого випадку. Один американський турист, оглядаючи історичні речі, зібрані в Кремлі, жартом поклав царську корону на свою голову. Москвини негайно його заарештували і викинули за межі СРСР за «образу національних почувань московського народу», як пояснив «інтернаціоналістичний» уряд СРСР американському амбасадорові. За образу московських національних почувань московський соціалістичний уряд карає. Московські соціалісти похваляють московський націоналізм. (Порівняйте ставлення українських соціалістів до українського націоналізму).

Той самий соціалістичний і атеїстичний московський уряд гострою нотою до Польщі запротестував проти руйнування поляками московського собору в Варшаві, що його побудував був царський уряд навмисно в центрі Варшави як символ московської влади. А цей же уряд руйнує українські собори. Проти нищення московської одної церкви протестує і в той самий час сам руйнує десятки українських. І цей самий уряд у той самий час, коли руйнував українські церкви в Києві, дав півмільйона рублів на направу церкви св. Василя Блаженного в Москві.

Хіба сліпий, глухий і безпросвітно дурний не розуміє причини і мети нищення наших історичних пам'яток, наших храмів ВСІМА москалями: релігійними й атеїстичними, буржуазними і пролетарськими.

А з особливо запеклою ненавистю нищать москвини пам'ятки по нашій Гетьманській добі. Як би ні! Київську імперську добу, хоч і непевно, але вдалося вкрасти. А Гетьманську добу аніяк не вкрадеш. А крім того, самий стиль нашого козацького бароко унаочнює рух, силу, боротьбу. Унаочнює, пригадує і кличе українців до боротьби.

Отже – знищити всі сліди Гетьманської доби.

Українську культуру й економіку і самих українців нищили всіма можливими і неможливими способами. При кожній нагоді і без нагоди ВСІ москвини: царі, патріярхи, єпископи, священники, міністри, губернатори, аристократи, буржуї, монархісти, ліберали, народники, демократи, соціалісти, інтелігенти, пролетарі, солдати, конвоїри, вартові, злодії і навіть в'язні. Всі і кожний, як хто міг. **Вся московська нація**. І за парусот літ того нищення АНІ ОДИН-ЄДИНИЙ МОСКВИН НЕ ЗАПРОТЕСТУВАВ, отже, ВСІ солідаризувалися, похвалювали те нищення.

Наші яничари і наші фелаги із шкіри вилазять, щоб намовити нас забути московське нищення України. Або бодай простити москвинам. Апелюють до нашої культурности, до нашого християнізму. Намагаються переконати нас, що добрячий московський народ у своїй наївній простоті не розумів, що робить. Намагаються переконати нас, що московський народ не є гірший за інші народи, але оті клятві його провідники намовляли та гнали силою нищити, вбивати, грабувати, знущатися з інших народів. Ну, а тих поганих провідників вже більше не буде, а ми, українці, як культурний народ і християни повинні простити, забути за помсту. Нова ж Московщина буде, як ягнятко.

Так! Ми, українці, є культурний народ і глибокі християни.

І властиво ТОМУ є нашим святим обов'язком подбати, щоб діти, онуки і правнуки не лише наші, але й усіх народів МОГЛИ ЛИШИТИСЯ культурними і християнами.

А є ЛИШЕ єдиний спосіб це зробити – це ПОЗБУТИСЯ ЗВЕРХНОСТИ ЦИХ ПОТВОР.

Залежність від Московщини мусить бути знищена!

УКРАЇНА – МОСКОВСЬКА КОЛОНІЯ

Vae victis! (Горе переможеним!)

Моквини добре розуміли, що, аби цілком опанувати Україну, не вистачить знищити її політичну самостійність, але також треба знищити її економічну незалежність. І нищити її вони почали вже на другий день по переяславській нашій поразці 1654 року. Від того дня і по сьогоднішній день москвини твердо тримаються своєї економічної доктрини – всіма способами і за всяку ціну тримати Україну в стані московської колонії в повному значенні цього слова, с. т. джерелом сирівців і ринком збуту для московської промисловости. За всяку ціну не допустити, щоб та колонія економічно розвивалася, щоб не ставала на свої власні ноги економічно. За всяку ціну – значить і тоді, коли така політика могла дещо (часово) шкодити самій Московщині. Напр., збагатіле українське населення могло би купувати більше московських виробів, але це їх збагачення було би деяким економічним усамостійненням. А за економічним могло би прийти культурне і політичне.

Як ми вже говорили, Україна навіть за доісторичних часів була великою торговельною державою; торгувала буквально з усім знаним тоді культурним світом. Торговельних і культурних зв'язків Україна не переривала навіть за татарської доби. (Московщина була цілком відірвана від культурного світу від часів праісторії аж до полтавської катастрофи 1709 року, с. т. аж до XVIII ст.).

Особливо жваві і великі зв'язки з Західною Європою мали ми за часів нашої Київської імперії, Литовсько-Руської доби та Гетьманщини, аж до цілковитого опанування України москвинами.

За всіх тих діб закордонна торгівля приносила Україні незчислимі мільярди грошей, тому московський уряд, не гаючись, уже в 1667 році (12 років щойно по Переяславі) заборонив вивозити з Лівобережної України товари до всіх країв, крім Московщини. А на українсько-московському кордоні (він існував аж до 1754 року) москвини накладали на українські товари мита, скільки хотіли; а, крім того, наші торговці мали відкуплюватися великими хабарями від утисків, свавільства московських митників. По полтавській

катастрофі 1709 р. московська влада сторазово посилила і поширила заборону Україні торгувати безпосередньо з Західною Європою. Всі українські товари мусили йти через Московщину, де москвини їх перекуплювали, диктуючи свої ціни, і перепродували до Європи, заробляючи на тому величезні гроші з української кишені.

Вже на початках доби індустріалізації в Європі Україна твердо стала на цей шлях. Виробні (фабрики) росли в Україні неймовірно скорим темпом (пригадаймо, що в Московщині Пётр I навіть терором не міг примусити москвинів закладати фабрики). Напр., за Гетьманщини на Херсонщині були виробні дорогих килимів. Великі виробні першоїякісної порцеляни були в Водолагах та Балках.

В Охтирці була велика ткальня шовкових тканин. Ткальні тонкого дорогого лляного полотна були на Київщині (Київ, Шпола), на Полтавщині, на Поділлі, на Чернігівщині (Почери, Шептаки, Топал), на Волині (Рівне). На Полтавщині були виробні обрусів, рушників, плахт (велика в Кролевицях). В Острі була виробня рибальських сітей. В Новозибкові – велика виробня вітрил та ливн. По всій Україні були десятки великих і сотки менших гут, ливарень, гуралень, гарбарень, поташень, кушнірень, чимбарень, вовняних ткалень. Українське сукно було одне з найліпших в Європі, і там завжди був великий попит на нього.

В 1718 році москвини заборонили будувати нові поташні в Україні. Заборонили вивозити за кордон поташ, смолу, зруйнувавши тим цю дуже розвинену в Україні індустрію.

Українські скляні вироби були такої високої якості, що в Західній Європі був дуже великий попит за ними, і великі гроші приходили звідтам на Україну за наше скло. Московська влада заборонила в 1720 році вивозити наше скло до Західної Європи, а тому, що дикуни-москвини майже не вживали скла, отже, його не потребували, то московський уряд наклав навмисно надмірне мито, щоб українці не могли продавати своє скло і в Московщині. Так знищили москвини нашу високорозвинену скляну індустрію.

Те саме москвини зробили з нашою споконвічною порцеляною індустрією, з тою різницею, що дозволили українцям вивозити до Московщини (до московських виробень) без мита нашу порцелянову... глину. Великі виробні порцеляни в Глухові, у Волошках та інших містах закрили. А наші ткальні вивезли до Московщини в цілості, с. т. і машини, і фахівців. Так знищили наш ткацький промисел. Лише за 5 років (1822–1827) виріб сукна в Україні впав на 63%.

Руйнуючи наш ткацький промисел, москвини одночасно енергійно розбудовували свій. З допомогою наших і німецьких фахівців (бо своїх не мали) москвини обернули... «Московскую, Владимирскую і Кастрамскую губернії в спляшній мануфактурній округ» (К. Аксаков. «Исследования а торговле»). Населення тих губерній жило майже виключно з ткацького промислу. Таким чином, уже в 1866 році Московщина виробляла 98% текстильних виробів імперії.

Щоби забезпечити монопольне становище своєї текстильної індустрії і рівночасно тримати Україну в стані напівдикой, нерозвинутої колонії, московські уряди всіх часів, включно з теперішнім, вживали всіх можливих і неможливих заходів. У першу чергу, звичайно, своє традиційне «васпретіть». Протягом кількох століть москвини планово руйнували ткацький промисел, вивозили до Західної Європи наші не лише готові вироби, але навіть і сирці: вовну, льон, коноплі; накладали неможливо високе ввізне мито на європейські тканини (навіть на польські, хоч Польща була частиною Московської імперії). Коротко – примусили українців продавати сирівці (вовну, льон, коноплі) **ЛИШЕ** Московщині. Але ненажерливим москвинам і цього було замало: вони хотіли і сирівці мати за півдарма, а деякі навіть і задармо. Так робила московська буржуазія. Московський же пролетаріят «переплюнув» її: він **УСІ** наші сирівці має цілком задарма. Та про це нижче.

Чимало людей думають, що москвини удержавнили (націоналізували чи соціалізували) землю, промисел, фінанси щойно в 1917 році. Історія свідчить, що удержавнювати те все москвини почали яких 200–300 років тому.

Ми вже говорили, що в XII–XVII ст. в Московщині приватною власністю царя було абсолютно все: земля з усіма людьми, що на ній жили разом з їх маєтками і навіть життям. За правосвідомістю москвина цар мав право відібрати у кожного москвина все, що той мав, включно з життям («наш батюшка казнить нас ізволіт»). Відібрати будь-коли у будь-кого за своєю царською вподобою (примхою). А правосвідомість москвина ототожнювала царя з державою. Іншими словами, тоді всі матеріальні багатства Московщини були вже удержавлені. Власне тут лежать психологічні і правосвідомісні корені всіх удержавнень 1917 року.

До знесення кріпацтва в 1961 році в Московській імперії 17 мільйонів десятин, с. т. 44% всієї орної землі, належали державі («казьонние землі»). Лише в самій Україні державі належали

3394000 кріпаків («казьонние крестьяне») (Н. Тройницькій. «А ціле крєпасних в Расіі»).

Ще до Петра I в Московщині були десятки державних промислових підприємств, а по Петрі число їх подєсятерилося. Вся уральська металургія обслуговувалася кріпаками (державними). Були державні (московські) промислові підприємства і в Україні, напр., гасударственный металургієскій завод у Луганську, робітники якого були державні кріпаки. Всі гуральні і продаж горілки були до 1917 року і по 1917 році донині державними. Так само державними були всі залізниці, хоч деякі і замасковано, як, напр., «главнає общества расійскіх железних дарог», яке зорганізував і фінансував сам уряд. Так само Державний банк провадив УСІ банкові операції, що їх всюди в світі провадять приватні банки. Напр., експорт збіжжя був монополією Державного банку. Отже, пролетарський московський уряд перебрав в 1917 році від свого буржуазного попередника ВЖЕ соціалістичну банкову систему.

Московський уряд і по знесенню кріпацтва мав кілька мільйонів гектарів землі («казьонние землі»), які рентував селянам. Ідею совгоспів москвини здійснювали ще в 1815 році (А. Аракчєєв). Також ще тоді здійснювали удержавнення ЛЮДЕЙ. Тоді Московська держава (уряд) купувала робітників для державних робіт, платячи за дитину 390 рублів, за підлітка 750 рублів за дорослу людину 1000 рублів (К. Koponenko. «Ukraine and Russia»).

Дурний буржуазний уряд платив, а розумніший пролетарський не платить, просто заганяє людей, як худобу, до вагонів і везе, куди хоче, на державні роботи (українців під північний бігун). Ну, і масштаб прогресивний. В XIX ст. «націоналізували» кількадесят тисяч людей, в XX ст. – кількадесят мільйонів. Вчив же В. Ленін, що треба відібрати у буржуїв засоби виробництва. А хіба ж робітник (разом з його родиною і коровою) не є «засобом виробництва»?

Читаючи стару (до 1917 р.) історію Московської імперії, не віриться очам. В кожній царині життя, без жодного, хоч би малого, винятку бачимо точно аж до дрібниць життя ССРСР. У кожній царині життя: політичній, економічній, культурній, ба навіть в ідеологічній – бачимо повну ТОТОЖНІСТЬ. Одна і єдина різниця – це термінологія (і то не завжди) та хіба ще й «масштаб». Це помітили і чужинці, напр., W. H. Chamberlain («Russia's Iron Age»). Та й самі москвини признаються до цієї тотожності («Что менялось? – Знакі і возглавія. А тот же ураган на всех путях». М. Волошин).

Цю тотожність у царині політики, культури, ілеології москвини (чорні, червоні, білі, рожеві, брунатні) спритно маскують відповід-

ною термінологією. Але в царині економічній це дається їм вже значно тяжче, бо економіка оперує числами. Як не крути, як не верти, а три більше, як два. Тому згадаймо тут дещо (дуже мало) з економічного життя України до 1917 року. Воно ж бо показує непереривну, традиційну, тотожну економічну політику москвинів від першопочатків поневолення ними України по сьогоднішній день. **Непереривну і ТОТОЖНУ.** І буде нею доти, доки Україна не поставить на московсько-українському кордоні «китайську стіну». Стіну матеріальну і духову.

Почнімо з залізничної політики москвинів.

Всюди у світі залізниці спричинилися до великого розвитку економіки країни, до збагачення **всього** населення, до культурного розвитку всієї країни. Так було і в Московщині. Але цілком навпаки сталося в Україні. Маючи в своїх руках нічим не обмежену владу над Україною, москвини зробили залізниці одним із своїх найбільших засобів цинічно, відкрито грабувати Україну; зробили засобом **НЕ** допустити до її економічного і культурного росту. «Україна мусить назавжди лишитися безправною, напівдиккою, нещадно визискуваною колонією Московщини; мусить назавжди лишитися лише джерелом сирівців та ринком збуту московських виробів». На цій засаді москвини будували і донині будують залізниці в своїй імперії. Ця засада є також вирішальним чинником у системі оплат за перевіз (тарифи).

Всі залізниці в Московській імперії належать або безпосередньо державі («казьонние»), або посередньо, бо розбудовані фактично за державні (80%) гроші та є під стислим контролем держави. Ясна річ, напрям залізниць вирішував безапеляційно уряд, керуючись не економічною поплатністю чи доцільністю, а лише згаданою **політичною** засадою. Ціла система залізниць в імперії має своєю метою прив'язати Україну нерозривно до Московщини, одночасно ізолюючи Україну від усього світу, особливо від Західної Європи. ВСІ головні залізничні лінії в Україні побудовані в напрямі південь – північ. Весь південь України донині не має залізниці в напрямі схід–захід. Лише на півночі України є лінії схід–захід, але їх мусили побудувати виключно із стратегічних потреб (ворота з Європи для інвазії). І донині найбільший наш порт – великий споживач вугілля – **Одеса** не має простого залізничного сполучення з **Кривим Рогом** (щоб український вугілля не везли за кордон). Але **Кривий Ріг** та **Донбас** сполучені з **Московщиною** аж **П'ЯТЬМА** головними лініями, з яких дві побудувала вже пролетарська московська

влада СРСР. Внаслідок того в Одесі привезений за тисячі кілометрів з Англії вугілля продавався по 10,37 рублів за тонну, а український вугілля, що був від Одеси лише кількесот кілометрів, продавався по 11,51 рублів за тонну. Тому Чорноморський флот вживав англійського вугілля вдвічі більше, як українського (річно 51000 тонн англійського, а 22000 тонн українського). Гори українського вугілля лежали не продані.

Довший час москвини не дозволяли будувати залізниць до портів Чорного моря. Коли французи та бельгійці перебрали в свої руки Донбас і пекуче потребували залізничного сполучення з Чорним морем, вони вказали (фактично загрозили) москвинам на можливість прикрих для них політичних наслідків від тої заборони; аж тоді москвини дозволили побудувати залізницю до чорного моря. Але негайно наклали такі високі оплати за перевіз, що, як ми згадали, український вугілля лежав непроданий. Хай англійці заробляють, багатіють, аби лишень не українці! І це, незважаючи на те, що московський уряд пекуче потребував чужої валюти.

Аналогічно до залізниць, москвини не дозволяли розбудувати наші чорноморські порти. Натомість не шкодували великих мільйонів грошей на розбудову своїх балтицьких портів (особливо Петербурга). В наших портах чужоземні кораблі часом цілий місяць чекали на можливість виладувати свій вантаж.

Та, чи не найяскравіше показується московський бандитизм у системі оплат за перевіз (залізницями). Тому що всі залізници в Московській імперії є фактично державні, оплати за перевіз визначає уряд. Включно і для тих нібито «приватних» залізниць. Отже, тої конкуренції, що примушує всюди в світі приватні залізници зменшувати оплати, не було в Московській імперії. (І в цьому московська буржуазія почала здійснювати соціалізм за сто років).

Визначаючи оплати перевозу залізницями, москвини від початку їх будовання в Україні в 1862 році аж по сьогоднішній день керувалися не економічними мотивами, але винятково політичною своєю засадою – не допустити до росту економічної сили України, а, навпаки, посилювати Московщину. Керуючись нею, вони уклали т. зв. «дифференціальніє тарифи». Метою їх було спрямувати всі українські сирівці ВИКЛЮЧНО до Московщини. А ні в яким разі куди інде, а також перешкодити українським промисловцям продавати свої готові вироби за кордоном (особливо не в Московщині), і навпаки – допомогти московським промисловцям продавати їхні вироби в Україні (в Європі московських виробів ніхто не купував, бо вони були аж надто кепської якості).

Ці «дифференціальніє тарифи» встановлювали оплату за перевіз СИРІВЦІВ у північному напрямі вдвічі меншу, ніж перевіз ГОТОВИХ ВИРОБІВ у напрямі з півночі на південь. Напр., за перевіз вугілля з Донбасу платилося: до портів Чорного моря 1/32 (одну тридцять другу) копійки за пудо-версту, а до Московщини – 1/62 коп., с. т. на 100% дешевше. Це для сирівців. Але для готових виробів оплата була цілком протилежна: перевіз готових виробів у північному напрямі (з України до Московщини) коштував значно дорожче, ніж у південному напрямі (з Московщини до України). Отже, москвини могли продавати свої вироби в Україні, але українці не могли продавати свої в Московщині. Яка величезна різниця була в оплатах, видно на оплатах за перевіз збіжжя – головного експортного товару України. Перевіз нашого збіжжя коштував 40% його вартості на місці, якщо везли його до портів Чорного та Озівського морів; якщо ж везли до портів Балтицького моря, то коштував на 65% дешевше. Але московські хижакі і цим не задоволилися; вони наклали ще РІЗНЕ вивізне мито. Через порти Балтицького моря мито (вивізне) на збіжжя було 1,67 руб. з чверти (чверть – 163 кг), а через порти Чорного чи Озівського моря було 2,99 руб з чверти, с. т. 95% більше (М. Слабченко. «Матеріяли до економічно-соціальної історії України»).

Українські промисловці і торгівці пробували боротися з таким навмисним нищенням української промисловости і торгівлі. Вони хотіли побудувати власним коштом свої залізниці, але московський уряд не дозволив (поставив навмисно неможливі до виконання умови). До речі, тут варто навести один з мільйонів прикладів московської цинічної підлоти. Півофіційний московський часопис «Московські Ведамасті» доказував непотребу залізниць в Україні тим, що, мовляв, десятки тисяч українських чумаків втрачати свій зарібок. Яка доброта!

Як бачимо, привіз сирівців з України до московських фабрик не коштував москвина ані сотика, бо ж те, що залізниці втрачали, перевозячи наші сирівці на північ за малу оплату, москвини надолужували збільшеним митом в чорноморських портах.

Але тим грабінникам і цього було мало. Вони свої товари гіршої якості везли в Україну, а ліпшої якості продавали в Московщині. І цього ще замало! Москвини за ті гіршої якості товари брали в Україні на 15–20% більше, аніж за ліпшої якості в Московщині (М. Слабченко. «Матеріяли...»).

Як ми вже сказали, догмою економічної політики москвинів щодо України було і є тримати Україну в стані безправної, нещадно

визискуваної колонії. Тому вся їхня економічна політика в Україні мала метою не лише охоронити московський промисел від конкуренції українського, але (і головню) тримати Україну в стані колонії; в ніякому разі не допустити до її упромисловлення, щоб не втратити ринку і сирівців для московського промислу.

Одною з тисяч ілюстрацій цієї політики є наша вовна. Україна продукувала 25 мільйонів кілограмів вовни річно. В 1822 році московський уряд наклав охоронне (ввізне) мито майже на всі європейські готові фабричні вироби (яке часом доходило до 200% вартости товару). Англія мала дешеvu (австралійську) вовну, яка конкурувала з нашою. Московський уряд зняв ввізне мито на вовну (англійську), і наші вівчарі збанкрутували. На їх протести не звернув уряд найменшої уваги.

Незважаючи на те, що московський уряд дуже потребував грошей, він не наклав жодного мита на малярське та грецьке вино, щоб тим митом не піддержати українських продуцентів вина.

Те саме і з тютюном. 80% тютюну, що його вирощувала Україна, обробляли петербурзькі тютюнарні.

Та з цукром москвинам «не повелосся», бо цукровий буряк не міг рости в Московщині, а перевозити буряки до Московщини і там з них виробляти цукор – навіть уряд не міг доплачувати за перевіз. (Але перше пробував і це робити). Москвини були примушені «зі скрежетом зубовним» дозволити будувати цукроварні в Україні. Але й тут хитрий москвин знайшов спосіб не допустити до великого розвитку нашої цукрової промисловости.

В кожній культурній державі уряд не накладає податку на предмети, без яких людина не може вижити, як, напр., хліб, сіль. Натомість накладає великі податки на шкідливі для людини продукти, як, напр., алкогольні напої, тютюн, та на предмети люксусу. В Московщині якраз навпаки: і за царських буржуазних і за теперішнього ПРОЛЕТАРСЬКОГО урядів були і Є ВИСОКІ податки на ХЛІБ, СІЛЬ, але МАЛІ податки на ГОРІЛКУ, ТЮТЮН, предмети ЛЮКСУСУ. Європейські уряди зарахували цукор до такої ж щоденної потреби, як і хліб чи сіль, і тому ніякого податку на цукор не накладали. Москвини ж на самих початках цукрового промислу наклали великий податок на цукор. (Першу в Україні цукроварню побудовано в 1887 році).

Усе ж, поки наша цукрова промисловість була ще невелика і почала цукор лише на московський імперський ринок, доти той податок був 50 копійок на пуд (16 кг). Але з ростом експорту нашого

цукру поза межі Московської імперії зростав і податок (акциз) на нього, так що в 1895 році був уже 1 руб. 75 коп., с. т. 40% продажної ціни. В 1912 році Московський уряд одержав цього податку (акцизу) 31,8 мільйонів золотих рублів плюс 7 мільйонів рублів промислового податку на цукроварні (П. Лашенко. «Історія народнава хазяйства СССР»). Разом 40 мільйонів золотих рублів щороку «заробляла» Московщина лише на нашій цукрі. Але навіть цей – убивчий для нашого цукрового промислу – грабунок не спинив розвитку нашого цукрового промислу, тому москвини придумали ще один спосіб затримати його.

Найбільшим у світі продуцентом бурякового цукру є Німеччина, а по ній – Україна (в 1910 році Німеччина випродукувала 75 мільйонів кілограмів, Україна – 60 мільйонів кілограмів, Московщина – 14,4 мільйона кілограмів). Але попри таку величезну кількість свого цукру, Україна стояла на останньому місці щодо споживання цукру. Напр., у 1914 році на одну душу населення споживали: Англія – 45 кг, Україна – 8 кг (К. Kononenko. «Ukraine and Russia»). Наш селянин, що плевав буряк, і наш робітник цукроварні свого власного цукру не ласували, бо ж ті 8 кг, що їх показує статистика, споживали лише багатші люди.

Але ласували нашим українським цукром англійські та німецькі... свині. Про це подбав ніхто інший, як москвин, бо ж заробляли на тому 40 мільйонів золотих рублів річно. Московський уряд дуже потребував європейської валюти. Щоб її здобути, він примусив наших цукроварів продавати ВЕСЬ свій цукор поза межі України, але чистий зиск з того клав до своєї кишені. Робилося це так. Собівартість цукру в Україні була 3 руб. 25 коп. за пуд плюс акциз (податок) 1 руб 25 коп. на пуд. Разом один пуд коштував цукроварю 5 рублів. Отже, продажна ціна в Україні не могла бути меншою ніж 13 коп. за фунт. Цієї ціни наш селянин чи робітник платити не міг. Таким чином, наші цукровари вимушені були весь свій цукор експортувати.

Але цієї ціни ніхто не хотів платити і в Західній Європі, бо ж мали свій вдвічі дешевший цукор. Тому московський уряд звільняв експортерів нашого цукру від акцизу на цукор (1,75 руб. за пуд). Мало того! Давав їм ще 80 коп. на пуд «пособія» (П. Хромов. «Еканаміческає развітїє Расїі»).

Торгівля і промисел не можуть існувати без кредиту. Потребували кредиту і наші цукроварні та експортери цукру. Москвини з допомогою свого уряду зорганізували великий фінансовий синдикат,

який змонополізував майже весь кредит в імперії. Цей синдикат давав кредит **московським** експортерам на 6%, **українським** – на 25%. Іншими словами, **не давав**, бо ж неможливо було конкурувати. Таким чином, **весь** експорт нашого цукру, отже, і зиск опинився в руках москвинів.

В торгівельному договорі з Німеччиною 1904 року московський уряд зобов'язався продавати Німеччині цукор по 5 коп. за фунт. В Англії український цукор продався по 6 коп. за фунт. В Україні наш власний цукор продавався за 14 коп. за фунт. Отже, бачимо, що найбільший продуцент бурякового цукру Німеччина купувала український цукор, бо ж оплачувалося п'ятикопійковим цукром годувати свині.

Англія мала свій дешевий (бо також колоніальний) очеретовий (тростиновий) цукор, але також і їм оплачувалося годувати свині українським шестикопійковим цукром. Отже, бачимо, що москвини продавали в Європі український цукор за **меншу** ціну, ніж коштував європейців їхній колоніальний цукор. Відома річ, що європейці платили своїм чорношкірим робітникам у колоніях стільки, аби не вмерти з голоду (за холод теж не турбувалися – чорношкірі зимового одягу не потребували). Отож, українські селяни і робітники за свою працю на буряках діставали **меншу** винагороду, ніж чорношкірі в африканських колоніях, бо ж наш цукор продавався за ціну **нижчу за собівартість**. (СССР продає українську пшеницю за ціну, нижчу ніж собівартість).

Хоч наш український цукор продавався в Європі за ціну, меншу ніж коштував **українців**, але **москвини** не лише нічого не втрачали на тім, але й, навпаки, **заробляли**. Вся таємниця цього ніби парадоксу («хитра механіка» – по-московськи) була в тому, що москвини купували в Англії дешевий, сирий (неочищений) очеретовий цукор, привозили його **без мита** до Петербургу, там очищували і продавали в Україні по 10 коп. за фунт, у той час як український цукор продавали в Московщині по 12 коп. за фунт, а в Україні по 14 коп. Ця «хитра механіка» була можлива лише завдяки московській колоніальній податковій та тарифній системі в Україні.

Той англійський очеретовий цукор не коштував москвинів ані сотика, бо ж **за нього платили українці** 40 мільйонів рублів річно готівкою та запівдармовою працею. Таким чином, московські промисловці та торгівці багатіли, а українські банкрутували. Українські селяни і робітники діставали винагороду за свою працю меншу, ніж негри, а петроградські заробляли на життя. Таке-то «благатворнає вплиніє братскава народа» в економіці.

Це «благатворнає вплив» ясно видно і в московській політиці щодо українського вугільного та залізного промислу в Україні. Вугіль та залізо є нарізними каменями, основою індустріалізації. В Україні умови для розвитку цих двох основних промислів і, взагалі, індустріалізації є НАЙІДЕАЛЬНІШІ, ніж де-будь у світі, бо ж 1) вугіль і залізо лежать **дуже близько** одне від одного – буквально сусіди; 2) вугіль є **найвищої** якості (антрацит) до коксування, с. т. для виплави заліза; 3) теж **найвищої** якості є залізняк (залізна руда) з дуже високим вмістом (60%) заліза; 4) обидві копалини лежать **неглибоко** в землі; 5) обидві **близько до портів** Чорного (Озівського) моря; 6) на тому самому обширі (в Нікополі) є дуже високої якості (45%) **манган**, потрібний для виробу криці (сталі); 7) Україна (і вся Московська імперія) **пекуче** потребує залізних виробів усілякого роду, особливо будівельного заліза та криці, бо в Україні дуже бракує будівельного дерева; 8) величезна розлогість імперії та великий експорт українського збіжжя, цукру тощо вимагали великої сітки залізниць та великого торговельного флоту, с. т. велике запотребування на залізо і вугіль забезпечено; 9) Україна через своє Чорне море безпосередньо пов'язана з великим торговельним шляхом Європа – Далекий Схід; 10) Чорне море не замерзає і сполучене з теплим Середземним; 11) Україна перелюднена; є велике число напівбезробітних (малоземельних) селян, отже, робітників до промислу не забракне; 12) українці є надзвичайно інтелігентний (вроджена інтелігенція), здібний і працьовитий народ, що забезпечує скорий вишкіл висококваліфікованих фахівців і вправних фабричних робітників, отже, і високу якість виробів; 13) прохарчування збільшеного міського населення забезпечено великим власним рільництвом; 14) багатіючи від збільшеного (індустріалізацією) попиту на рільничі продукти, селянство кожного року збільшуватиме внутрішній ринок для української індустрії; 15) Україна є майже самовистачальною щодо інших сирівців.

Кожна людська (а не московська), навіть колоніяльна, імперія була б використала ці винятково сприятливі обставини і була б створила на півдні України (взагалі в Україні) величезну індустрію, яка піднесла б добробут не лише України, але й всієї імперії. Добробут і політичну силу цілої імперії. Так була би зробила кожна, навіть імперіялістична, але **культурна**, далекоглядна нація. І робила. Порівняймо, напр., стан і вагу Чехії в Австро-Угорській імперії або польський Шлезьк у Німецькій, або найяскравіший приклад – Канада в Бритийській.

Канада не межує безпосередньо з Великою Британією, а відділена від неї океаном. Більшість населення Канади є неанглійського походження. Всі важніші проблеми канадійці вирішують демократичним голосуванням. Кожний з канадійців, байдуже якого національного походження, має однакові права, отже, і право вирішувати долю Канади. Канадійці англійського походження не вважають себе англійцями, а лише канадійцями. Канада фактично є самостійною державою: має свій незалежний від метрополії уряд, має власний парламент, власне військо і флот, власні фінанси і гроші. Отже, є всі найсприятливіші умови для відірвання Канади від Бритійської імперії, але всі канадійці твердо її тримаються. Мають повну можливість вийти зі складу імперії без жодних революцій, без війни, без будь-якої боротьби, а лише спокійною ухвалою свого парламенту чи плебісцитом. Мають повну можливість вийти з Бритійської імперії, але НЕ ХОЧУТЬ виходити з неї.

Чим же метрополія тримає при собі Канаду? Чимось таким, чого не розуміє і НІКОЛИ НЕ ЗРОЗУМІЄ москвин. Бо, щоб це зрозуміти, треба... не бути москвином. Треба, щоб москвин зробився (чи його зробили) людиною. А це є те саме, що зробити з гадюки голуба. (Недурно у москвинів найулюбленішим після «матюка» епітетом є слово «гад»). Іншими словами, будь-яка федерація України з Московщиною (і не лише України, але й будь-кого) в будь-якій формі. З будь-якими «гарантіями» – буде першим кроком до нового ССРСР під іншою назвою, бо ж – як ми вже говорили – все життя нації: політичне, економічне, культурне – основане на національному характері тої нації. Або, як каже еспанський історик А. Кастаньон: «Дайте мені добрий підручник історії якоїсь нації, і я майже безпомилково напроорокую вам політику тої нації в сучасному і майбутньому». Слушно! Бо ж політика нації здійснюється тими силами – матеріальними і духовими, що їх створила та нація протягом своєї історії. Які сили створила московська нація і який вона має національний характер – про це ми говорили в першій частині цієї книжки.

Московський національний характер і московські національні сили, як шило з мішка, вилазять з-під різноманітних масок, що їх москвини кожночасно міняють відповідно до обставин і всюди, де вони мають можливість «аказать свайо благатворнає вплиніє». Про це їхнє «благатворнає вплиніє» дещо (дуже мало) ми вже сказали, а тут згадаймо про нього – бодай в двох словах – ще в царині упрямисловлення України.

Сама Московщина є дуже бідна на копалини, за винятком окраїн: Уралу та Архангельщини. Найбільше своє багатство – величезний праліс – москвини по-дикунські винищили, що помітив навіть чужинець А. де Кюстін за кілька днів своєї подорожі по Московщині. Ці багатства вони – як самі ж кажуть (К. Аксаков) – «прапілі». А не маючи найменшої охоти «работать, как вали, капіть деньгі, как жиди» (Ф. Достоевскій. «Дневник писателя»), москвини вибрали собі національний «промисел» – грабувати сусідів.

Але, щоб грабувати, треба мати силу, силу військову. Основою ж військової сили є власна індустрія та рільництво. Жодних природних передумов для розвитку індустрії Московщина не має. Не має ані одної з тих, що їх має Україна. Отже, москвинам не лишалося нічого іншого, як штучними способами розбудувати у себе штучну індустрію. Штучну, бо ж без основи, на піску, покладаючись на надію брутальною військовою силою та обманом виривати у сусідів їхні сирівці. Розбудувати в Московщині власну індустрію та забезпечити її сирівцями і ринком; розбудувати **байдуже якою ціною** – стало економічною догмою ВСІХ московських урядів: Іванів, Петрів, Александрів, Нікалаїв, Керенскіх, Ленінів, Хрущових.

Будь-якою ціною! Це значить не лише ціною повної руїни сусідів, але також і ціною добробуту чи культурного розвитку самої ж московської нації. Бо ж... «жисть – капейка». Розбудувати свою економіку тяжкою працею, як оті дурні фіни, шведи, норвежці роблять? Нет! Я лучше буду дебаширїть па-рускі (Ф. Достоевскій). Грабувати й обкрадати сусідів – уточнимо ми. Цю «філософію» життя визнають УСІ москвини і ВСІХ часів – від Іванів до Нікіт. Визнають усі московські уряди, московська Церква, московська буржуазія, інтелігенція, пролетаріят. «Дайош гнілую Европу, растуди тваю мать!!!»

Байдуже, якою ціною! Хоч би вона була економічним абсурдом, економічною втратою. Напр., український залізник (залізну руду) вивезли з Донбасу до Англії. Англіїці витоплювали з нього залізо, яке москвини купували і в Петербурзі виробляли з нього залізні товари, що їх везли до того ж Донбасу на продаж. Непоплатність цього покривав уряд з грошей, що їх стягав з України. Мета такого (а їх було багато) абсурду – не допустити до розвитку української промисловости.

По нашій полтавській катастрофі 1709 р. москвини стисло додержувалися цієї їх догми. За ті величезні мільйони грошей, що їх дерли з України, вони пробували перше розбудувати свій Урал. На його розбудову уряд не жалував грошей (українських). Та москвин є москвином: більше половини тих грошей розкрадали і розбудову-

вали Урал «па-руські», с. т. був такий хаос, що уральське залізо москвинів коштувало вдвічі більше, як ціна привезеного з Західної Європи. Тому москвини були примушені (економічно) купувати залізо і вугіль у Західній Європі (в Україні не купували, щоб не багатіла). І вся індустрія Петербурга вживала європейський вугіль і залізо. А щоб здобути гроші на його купівлю, москвини понакладали великі податки та мита на ВСІ українські продукти, одержуючи десятки мільйонів золотих рублів річно... «В Європі купували (москвини. – П. Ш.) не лише машини, рейки, велике будівельне залізо, але абсолютно все, навіть малі цвяхи» (Б. Брант. «Інастранные капітали»).

Але розбудова мережі залізниць та московського промислу вимагала щораз більше заліза та вугілля. Українських мільйонів вже не вистачало на купівлю в Європі. Надії позичити в Європі не було. Своїх ані капіталів, ані фахівців не було. А без розбудови мережі залізниць та свого власного московського промислу не можна було й думати про дальше загарбування сусідів. Імперія мала багатощі і найвищої якості залізник і вугіль та всі найсприятливіші передумови для розбудови залізного і вугільного промислу. Але той залізник та вугіль були... в Україні. Змосковщений німець сумно зауважує: «Боротьбу між Кривим Рогом і Уралом вирішив чужоземний капітал і проти інтересів московського національного капіталу» (М. Вольф. «Географическое размещение русской промышленности»).

Так примушені були москвини самим життям (та їхніми загарбницькими планами) дозволити французам та бельгійцям розбудувати український Донбас і Кривий Ріг.

Дослідивши природні умови для розвитку Донбасу (і взагалі української промисловості), європейські фахівці-фінансисти побачили, що вони можуть заробити багато більше, продаючи москвинам не європейське залізо та вугіль, а українське. Але вони також добре розуміли мету економічної політики москвинів щодо України. Вони добре бачили і політичну безсильність України захистити свої права і знали, що деспотичний, централістичний московський уряд буде перешкоджувати їм розбудувати Донбас, якщо вони не куплять уряд і москвинів якоюсь ціною.

Тою ціною стала НАЦІОНАЛЬНІСТЬ власників Донбасу (взагалі промисловості України). Французи погодилися дати москвинам велику пайку в промисловості України.

Але українські промисловці і фінансисти, попри московські утиски та перешкоди, почали ставати на власні ноги, бо життя (економіка) примусило московський уряд купувати в Україні багато ус-

таткування для нових залізниць і вугіль для них. Українці зорганізували кілька своїх великих промислових та фінансових підприємств, як, напр., Донецько-Юрівське Металургійне Товариство, Олексіївсько-Дніпровське Металургійне Товариство, Таганрозьке Металургійне Товариство, Київський Комерційний Банк, Харківський Комерційний Банк та інші.

Отже, щоб опанувати Донбас, треба було перше знищити конкурентів-українців. І московський уряд, московські фінансисти (Рябушинській, Путілов, Авдаков, Утін, Плотніков та ін.) і французькі фінансисти (Тельман Банк), порозумівшись, спільними силами викликали різними фінансовими (і не фінансовими) махінаціями велику економічну кризу в Україні (аналогія до голоду в Україні 1933 року). Московський уряд зробив грошову «реформу», зменшив ціну на українське збіжжя (а воно ж було головним експортним товаром України), «закупив» запівдарма і вивіз з України, с. т. зайвий раз пограбував Україну (знову аналогія з СРСР). Московські ж фінансисти з допомогою свого уряду зорганізували з 10 найбільших петербурзьких та московських банків великий фінансовий синдикат, який змонополізував весь кредит в імперії. Тут треба пригадати, що московські приватні банки фактично були напівдержавні, бо уряд давав їм «пасобія» (іноді понад 100 мільйонів рублів) в різній формі і сам призначав директорів тих «приватних» банків. Бельгійські та французькі фінансисти дали московським великі позички і купили на багато мільйонів рублів московські уділи. Московський уряд зменшив закупки в Україні, збільшив промислові податки і податки на українські вироби. Згаданий синдикат закриття українцям кредит. Українські промисловці та фінансисти пробували були боротися, але їм несила була побороти об'єднаний наступ уряду, московських і французьких капіталістів, і вони збанкрутували.

Москвини «викупили», с. т. перебрали за безцінь збанкрутовані українські промислові підприємства та банки. Споконвічно український Донбас став московським. Організатор Харківського банку, український патріот, мільйонер Алчевський з розпуки застрілився. Його банк перебрав москвин Рябушинській. (Аналогічно з розпуки утопився в 1934 році проф. Д. Щербаківський, коли побачив, що несила йому рятувати наші музеї від знищення їх москвинами). Так московські капіталісти (а не пролетаріят у 1917 році) знищили українську буржуазію при самому її народженні.

Французькі та бельгійські капіталісти взялися розбудовувати Донбас не «па-руські», а по-людськи. Вони негайно привезли велику кількість наймодернішої машинерії та найліпших своїх фахівців,

які реорганізували всю промисловість Донбасу (Кривого Рогу) так, що подесятерили видатність, продукцію і прибутковість. За менш як пів століття (1870–1913) виріб заліза (головно півфабрикатів) збільшився в 20 разів і давав уже 75% всього заліза, продукowanego в імперії. Так само збільшилося добування вугілля – аж до 80% всього вугілля, добутого в імперії.

Москвини також взяли енергійно «розбудувувати»... грабунок України. Крім згаданого вже фінансового тресту (синдикату), вони створили ще два: вугільний синдикат «ПРОДУГОЛЬ» та залізний «ПРОДАМЕТ». З грошовою допомогою французьких банків і з політичною допомогою свого уряду ці трести змонополізували всю вугільну та залізну промисловість імперії. Під контролем цих трестів було 75% копалень, 74% ливарень, 82% залізень (виробень залізних товарів). ЦІ СИНДИКАТИ ВСТАНОВЛЮВАЛИ ЦІНИ, ЯКІ ХОТІЛИ. Решта 25% промисловців, які не були під їх контролем, не могли боротися з тими монополістами, бо уряд – з політичних причин – був на боці тих синдикатів.

Щоб піднести ціни і тримати їх високими, ці синдикати штучно створювали недостачу товарів, зменшуючи навмисно для того продукцію (часом закривали на якийсь час окремі копальні чи виробні). «Кожному членові синдикату призначалася **максимальна квота продукції**. За виріб понад ту квоту члена карали 10000 рублів гривни» (П. Лашенко. «Історія народнава хазяйства СССР»).

Ці синдикати (трести) тримали ціни на металевий крам в Україні ДВІЧІ ВИЩИМИ за європейські і на 25% вищі, як у **Московщині**. Отже, на кожному плузі, на кожній сокирі, на кожному ножі, цвяху українці **ПЕРЕПЛАЧУВАЛИ НА ЯКИХ 200%**. Лише ця одна бандитська надвишка висмоктувала з України кількадесят мільйонів рублів річно. Фактично ці синдикати організував сам уряд, і він піддержував їх всіма способами. Тепер в СССР ВСІ галузі промисловості і торгівлі об'єднані в трести, отже, панує повна 100% монополія, яка диктує ціни, які лишень забажає. Отже, і в цьому бачимо, що московський пролетаріят («рабоче-крестьянское правительство») **робить точнісінько те саме**, що вже давно робила царська їхня буржуазія – обидва здійснювали соціалізм. (Між іншим, в капіталістичній Америці трести заборонені законом, а винних у спробі організувати тайний трест, уряд дуже суворо карає).

Модерне устаткування копалень і виробень, організаційний хист французів, надзвичайно сприятливі природні умови і, нарешті, монопольне становище індустрії Донбасу дали нечувані у світі диві-

денди (річний зиск). У Західній Європі подібні підприємства давали 5–6% дивіденду. В Московщині (завдяки протекції уряду) – 10–12%, в Україні (Донбас – Кривий Ріг) дивіденд доходив до 57% і ніколи не був меншим за 23% (за: В. Зів. «Інастранный капітал в русской промышленности»).

Річки золота пливли з України до Московщини і до Західної Європи. Бюджет Московської імперії виріс із 765 мільйонів рублів у 1885 році до 3240 мільйонів рублів у 1913 році, с. т. на 424%. І французи-бельгійці заробили не менший процент на вкладений капітал. За 25 років (1888–1913) вони вивезли з України 5 мільярдів золотих рублів, с. т. суму, далеко більшу за вкладені ними гроші (за: К. Кононенко. «Ukraine and Russia»).

Та, може, український пролетаріат заробив щось у Донбасі? Може, він щось скористав з розбудови не нашої промисловості на нашій не своїй землі, з наших не своїх природних багатств, даних Україні Богом? На жаль, Ні, і в тому почасти винен він сам.

Вираз «українець любить свою землю» не передає й одної сотой того почуття, що його відчуває українець до своєї землі. Чи не найближче передасть це почуття вираз «українець обожає свою землю». Пригадаймо скитсько-сарматську богиню Землю-Матір; пригадаймо характер нашої передхристиянської культури; пригадаймо український фольклор: пісні, перекази, казки, обряди, звичаї. Те, що український емігрант бере з собою на чужину грудку своєї землі (цього не робить жодний інший народ) – це не є просто любов до неї, це є щось далеко більше. (На жаль, наші науковці донині не дали нам глибшої праці про це). Ось чому український малоземельний селянин мучився, голодував на своєму мізерному клаптику землі, а не кидав її, не переселявся до міста, не йшов до фабрики, не йшов до Донбасу.

Повним 100% антиподом йому був селянин московський. Ми вже згадували, що московський селянин ненавидів свою землю і працю на ній. Він за кожної найменшої нагоди її кидав і подавався в світ за очі шукати легкого хліба. І всюди, будь-де, хоч у цілком чужій йому країні, він почувується як вдома, навіть намагається накинути господарям – тубільцям свою філософію життя і мову. Якщо не знайде легкого хліба на новім місці чи набридне йому «работать, как воли», то мандрує далі («Ми – народ брадьяг». – М. Горькій). Тому-то як тільки французи перебрали наш Донбас в свої руки і почали його розбудову, москвини посунули туди, як сарана, хмарами. Пізнавши, який з кацапа робітник, а який з українця, французи дуже

охоче наймали українців і дуже неохоче москвинів. Але українці не приходили, і в Донбасі переможно залунав московський «матюк».

Це добре знав В. Ленін і тому, як тільки приїхав з-за кордону до Петрограду в 1917 році, негайно послав своїх організаторів власне до Донбасу (і Харкова), а не в інші області України. І справді, першу в Україні московську (точніше, жидівсько-московську) большевицьку організацію створено саме в Донбасі. Першу і найбільш українофобську; більш українофобську, ніж така сама московсько-жидівська в Харкові. В 1918 році харківська щось мимрила про українську мову чи Україну, але донбаська категорично і рішуче стала на Валуєвському «не било, нет і бить не может нікакой України». Це – в замаскованій, хитрішій формі москвини здійснюють у Донбасі понині. Українські недобиті ще селяни, рятуючись від московського терору і голоду, по 1933 році масово втікали до Донбасу. Назбиралося їх такий великий відсоток, що стали більшістю населення Донбасу. Москвини затривожилися і «пріняли мери» (вжили заходів). Нині в Донбасі не знайдете книжки, журналу, часопису українською мовою, а натомість повно їх московською.

Подбали москвини також і про промисловий український «сепаратизм». Як за буржуазного, так і за пролетарського імперіяльного московського уряду українська промисловість виробляє «півфабрикати» і харчові продукти. Та аналогічно до 1880 року економічні причини примусили і пролетарський московський уряд побудувати в Україні дещо з легкої промисловости (машинобудівельної). Але і в цьому вони «пріняли мери» – зв'язали українську легку промисловість з московською так, щоб українська не могла давати цілком викінчених машин без московської. Фігурально кажучи, Україна виробляє трактори, але колеса до них виробляє Московщина (з українського заліза). Звичайно, скинувши московську окупацію, Україна побудує виробню коліс, але на це треба буде часу, а в міжчасі українська виробня тракторів стане, закрийється. На такому принципі побудована вся легка промисловість України нині. Отже, москвини планують такий критичний міжчас перебудови української промисловости у вільній Україні вжити, щоб знову накинати Україні своє ярмо, можливо, в дещо зміненій формі.

Загрозливою пригадкою нам є той факт, що ані за буржуазної, ані за пролетарської московської імперії в Україні не було і тепер нема ні одної – хоч би малої – фабрики ЗБРОЇ. В майстернях для направи зброї і арсеналах в Україні і за царів чорних, і за царів червоних (може, в майбутньому і рожевих) працювали виключно москви-

ни, хіба що трохи (для декорації) вірних «маларосав». У 1917–1918 роках у столиці України українці не могли дістати зброї з київського арсеналу, бо він був обсаджений виключно москвинами, які не лише не давали зброї українцям, але навіть зробили спробу захопити зсередини владу в Києві саме тоді, коли московська армія облягала Київ. Грізна пригадка нам і тепер.

Зрештою, і самі москвини не криються з метою їхньої економічної (і політичної, яку шиють білими нитками) політики в Україні. Напр., ще в 1890 році офіційний часопис «Московські Ведамсті» писав: «Ми, москвини, і наша Московщина створили велику Російську імперію. На нас, москвинах, вона стоїть і буде стояти, якщо уряд дасть першість Московщині і москвинам у всьому і всюди; якщо піддержуватиме розбудову індустрії лише в Московщині і не дозволитиме розбудувати її на «окраїнах» (с. т. землях, заселених немосквинами. – П. Ш.). Чи треба ще наших коментарів до цього. Сказано ясніше ясного.

Це саме підтвердив міністр СРСР В. Молотов у 1935 році. Американський кореспондент запитав його: чому уряд СРСР не будує фабрик там, де лежать сирівці для них, а будує в Московщині і привозить для них сирівці з України. Чей же це є економічний абсурд. В. Молотов відповів (прабалталса): «Так! Це є економічний абсурд, але не є політичний абсурд, бо ми ще не знаємо, чи вдержимо Україну в своїх руках» («The Economist». XI.1935).

Вдержати Україну в своїх руках. Вдержати! Вдержати! Всі засоби до того оправдані, святі. Це є непохитна догма ВСІХ москвинів, ВСІХ часів – від першого дня нашої поразки в Переяславі донині. Один з найголовніших засобів – це переселити на Україну якомога більше москвинів, передати їм якомога більше вирішальних позицій у всіх царинах життя України: в адміністрації, економіці, релігії, науці, освіті, культурі, літературі, пресі, мистецтві – в абсолютно у всіх, без жодного винятку, царинах українського життя.

Відразу ж по Переяславі 1654 р. москвини, не гаючись, почали обсаджувати чимраз більше українські міста своїми залогами. По полтавській нашій катастрофі вони подесятерили свої залози в Україні. Спираючись на них, москвини з кожним роком щораз більше захоплювали управу наших міст, нашу торгівлю і промисел. Старшини і солдати тих залог **не поверталися до своєї Московщини**, а залишалися жити в наших містах, бо московська влада давала їм цивільні посади, безплатно землю під будову домів, кредит на будо-

ву їх, звільняла від міських податків, мовляв, чужинці не повинні платити місцеві податки (але українці в Московщині платили). В архіві Києва переховуються списки осіб, яким роздано (задармо) землю під будову. На одному з них з 1805 року є 150 імен; з них 14 імен німецьких, 35 – українських, решта 101 – московські.

В українських містах ще за праісторичних часів (скитських, сарматських) жило багато чужинців: торгівців, ремісників тощо.

Так само було і за Київської імперії, за Литовсько-Руської держави і за Гетьманщини. Були представники всіх націй: греки, татари, турки, араби, волохи, німці, англійці, голландці, французи, італійці, жиди та інші. Лише не було представників одної нації – московської. Але вже «в 1832 році в Україні 45% промисловців і 57% торгівців були москвинами» (В. Слабченко). А в 1914 році на вищих та середніх адміністративних постах в Україні було 90% москвинів; на нижчих (без сільських) дещо менше.

Такий скорий зріст числа москвинів в Україні не є дивним, бо московські фінансові і промислові трести охоче давали (бо уряд гарантував) великі кредити тим своїм москвинам, які відкривали свої підприємства в Україні. Десятки тисяч їх розмножилися в Україні в цей спосіб. Жодних кредитів не діставав українець. Коли ж українці своїми силами зорганізували кредит (банки), то московські трести з допомогою свого уряду нищили їх у зародку. Так, напр., знищили Київський та Харківський українські банки, про що ми говорили.

Ми вже говорили, що московський царський уряд у XVIII–XIX ст. привозив з Московщини і оселявав в Україні своїх кацапів десятками тисяч. Точнісінько це робить і московський пролетарський уряд, привозячи своїх 10-тисячників, 40-тисячників з Московщини в Україну. Різниця лише та (прогрес), що царський уряд давав тим зайдам нашу землю і казав їм обробляти її самим, власними силами. Пролетарський же московський уряд дає своїм привезеним з Московщини 40-тисячникам українську землю разом з українськими рабами, що обробляють ту землю, а зайда-кацап має лише «благодійна вліять»... наганом на дурних хахлів. Не помилимося дуже, коли скажемо, що за останні 40 років оселилося в Україні добрих 6–8 мільйонів москвинів. Ну, а українці – народ щирий. Щоб віддячити старшому братові, вони добровільно виїждять на північ до Московщини і навіть ще далше... поза нашу планету, в небесні простори. 15 мільйонів «виїхало», а врахувавши і ненароджені діти, то добрих 30 мільйонів.

Московський історик В. Ключевській пише: «Бюджет імперії з 20 мільйонів рублів у 1709 році підскочив за 15 років на 70 мільйонів рублів у 1724 році. За 50 років після 1709 р. (по Полтаві. – П. Ш.) податки в Україні зросли на 40%. У Московщині тоді платили податку 49 коп. від двору, а в Україні платили 1 руб. 21 коп. від двору» («Курс рускай історії»). Уже тоді Московський уряд оподатковував українців на 250% тяжче, ніж москвинів.

Цю самісіньку політику ведуть москвини і тепер в ССРСР. Весь ССРСР поділено на 12 «зон» (обширів) щодо висоти оплати за працю. Україну записано до першої «зони», с. т. до найдешевшої, а Московщину до 12-ої, с. т. до найдорожчої. Наприклад, чорнороб на будові дістає на день: у Московщині 16 руб. 56 коп., а в Україні 9 руб. 16 коп. Для фахівців ця різниця виростає до 200% (Н. Трофімов. «Оплата труда в МТС»). Різниця в оплатах праці колгоспника далеко більша. В Україні колгоспник одержує за один «трудодень» 1,2 кг збіжжя, а в Московщині – 5,3 кг, с. т. на **440% більше**. А до того ж треба взяти на увагу, що український багатючий чорнозем дає **в кілька разів більше** прибутків (пшениця, цукровий буряк, кукурудза, бавовна, олійні рослини), ніж бідна московська земля (жито, овес, картопля). Отже, врахувавши цю різницю в прибутковості землі української і московської, бачимо, що за випродуковані рільничі продукти на суму 1000 рублів уряд ССРСР платить московському колгоспникові 160 рублів, а українському – 7 рублів, с. т. москвин одержує на 2570% більше!

Чому ж москвини мали б скидати свій теперішній уряд (комуністичну партію), коли він платить їм у 200, навіть у 2000 разів більше, як «інародцам» (немосквинам). А до того ще дає кільком мільйонам москвинів легкий хліб галапасів – підганяйлів колоніальних рабів – немосквинів? Москвин не є такий дурний, щоб не розуміти цього.

До такого геніяльно-цинічного плану не додумалася дворянсько-буржуазна Московщина. Хоч вона і відбирала останню кожушину чи корову за несплачення податку, проте за 200 років її панування в Україні не померла з голоду не те що людина, але навіть ані одна коняка чи собака. За московської ж пролетарської влади за 20 років вигинуло трьома наворотами з голоду-холоду понад 15 мільйонів українців (але ані один москвин не вмер з голоду-холоду).

П'ятнадцять мільйонів людей! Та це ж УСЕ населення такої великої держави, як, наприклад, Канада! Скільки-то було б у цілому світі крику: скільки-то було би попливло до Канади з усього світу

кораблів з допомогою, якщо б у Канаді сталася одна сота того жаху, що в Україні в 1933 році! А про жакливий голод в Україні в 1933 році ані один уряд в світі не сказав ані словечка. Правда, москвини вжили всіх засобів, щоб світ не дізнався про той голод. Вони заборонили чужоземним кореспондентам вступ до України; не пошкодували великих грошей, щоб підкупити тих кореспондентів і світову пресу загалом. Проте, голод був такий жакливо великий, що його годі було закрити. Знайшлася в Європі і чесна преса, яка оприлюднила фотографії жакливих голодових сцен та інші документи про голод. Українська еміграція та галичани, які завдяки своїм офіційним постам у Польщі мали можливість дістатися до Ліги Націй, вимагали від неї допомоги Україні. Але Ліга Націй (Генеральний Секретаріят) не хотів помагати, викручуючись формальністю, мовляв, сам уряд УССР не просить про допомогу й офіційно запевняє, що голоду нема, отже, Ліга Націй не має формальних підстав втручатись у внутрішні справи СССР. Все ж Український Комітет Допомоги Голодним (пані Мілена Рудницька) переконала Міжнародний Червоний Хрест, щоб він запропонував урядові СССР допомогти голодним в Україні. МЧХ запропонував, але уряд СССР відповів, що Україна не потребує допомоги, бо ніякого голоду там нема.

Ліга Націй складалася з представників майже всіх держав світу. Домінуючу роль в ній грали Франція та Англія. Америка (ЗСА) не була членом Ліги, але мала там свого обсерватора, на якого голос дуже вважали члени Ліги. Уряди Франції, Англії, Америки (ЗСА) та інших **християнських** держав мали купи фотографій голоду і відомостей про той голод від своїх амбасадорів, консулів, агентів. Але всі ті документи про голод в Україні вони ховали до секретних шаф і не публікували. Чому? Бо саме тоді прийшов до влади в Німеччині А. Гітлер, який цілком відкрито почав готувати Німеччину до війни. Перелякані європейці та американці, пригадавши старий союз з Московською імперією 1914 року, почали складати плани нового союзу з нею проти Німеччини і з поспіхом залицятися до москвинів. Отже, сваритися з москвинами із-за якихось не знаних їм українців псував би ті залицяння. Розпучливих благань української еміграції й українців з Галичини (і Буковини) про допомогу Україні НЕ ХОТІЛИ ЧУТИ.

Не хотіли чути і «культурне» та «християнське» суспільство Західної Європи й Америки. Ані Церква (Католицька і Протестантська), ані численні благодійні організації, ані визначні особи не піднесли голосу протесту проти людоджерів ХХ ст. – москвинів. Два-

три голоси (Ф. Нансен, архієпископ Відня) протесту потонули в океані байдужості.

Такого ганебного, антигуманного, антихристиянського, егоїстично-підлого ставлення Європи й Америки не записала історія за всі минулі століття. Цього ставлення в 1933 році ніколи не забуде Україна. Ніколи! Прийде час, коли ті «гуманісти» і «християни» будуть намовляти українців по-християнськи поводитися з москвинами, бути гуманними до них. Тоді пригадають українці тим облудам і фарисеям про їхній гуманізм в 1933 році (і багато чого також за пізніших років). Так само заперечували москвини голод в Україні в 1921 році і так само не дозволили Міжнародному Червоному Хрестові допомогти Україні.

Малознаним і цілком не використаним нами є той факт, що не лише міське населення Московщини їсть український хліб, але й **половина СІЛЬСЬКОГО**, ХОЧ Московщина **МОЖЕ** прогодувати своїм **ВЛАСНИМ** хлібом **УСЕ** своє населення – і сільське, і міське. **МОЖЕ**, **АЛЕ НЕ ХОЧЕ**. Наш український хліб їдять московські **СЕЛЯНИ**, а наш селянин, що той хліб випродукував своїм потом на українській землі, гине з недоживлення. Наші науковці (особливо економісти) цього факту навіть не згадують. А він має велике **політичне** значення в нашому інформуванні чужинців.

Хоч як безмилосердно грабувала Україну дворянсько-буржуазна Московщина, все ж наші найбідніші люди не ходили голі-босі, бо наші селяни самі ткали вдома полотно для себе, самі виправляли зі своєї худоби шкіри. Московська ж демократія відібрала у наших селян і ремісників їхні ткацькі та шевські верстати, загнавши їх примусом до «артелей» під контролем москвинів. Московські ж тканини продає не на 20% дорожче і не кожному, хто хоче, як це було за московських буржуїв, але продає на 200% дорожче і не кожному, а лише вибранцям в нагороду за їхнє яничарство.

І спосіб діставати сирівці для своїх московських фабрик «рабоче-крестьянская Расея» значно удосконалила в порівнянні до дворянсько-буржуазної. Остання, хоч і запівдарма, все ж купувала, все ж щось платила за наші сирівці. А пролетарська Расея забирає **цілком задарма**, наприклад, шкіру з дохлої коняки нашого нещасного, босого колгоспника. Чи ж не прогрес? Великий прогрес. Наприклад, індустріальна потужність самого міста Москви за «прагрессівнай» влади виросла на **17000%**. А підземка з мармуровими стінами, а університет на 3000 кімнат, а Біломорський канал, а... Заплатила за те все Україна 15 мільйонами трупів і руїною своєї бага-

тющої країни, направити яку забере великої праці двох-трьох поколінь. «Благатворнає вліяніє велікава старшева брата».

Як це «благатворнає вліяніє» виглядало в числах?

Державний бюджет Московщини перед полтавською катастрофою 1709 р. становив 20 мільйонів рублів, а в 1913 році – 3240 мільйонів рублів, с. т. виріс в 162 рази, або 16200%. Різниця як між мухою і слоном. Звідки ті гроші?

Безперечно, сама Московщина якось росла і якось багатіла з бігом часу, отже, її бюджет ріс би, може, 5–10%; може, становив би 200 мільйонів рублів у 1913 році.

Найкращим показником багатіння країни є її торговельний баланс. Країни, що вивозять більше, як привозять (активний баланс), багатіють і, навпаки, бідніють, коли мають пасивний торговельний баланс (більш, привозять, як вивозять).

Московщина не мала ЩО вивозити, хіба хутра та дерево. Не має і своїх власних сирівців, щоб вивозити свої власні готові вироби. Отже, ВСЕ, що вивозила і продавала за кордоном Московська імперія, було НЕ її, було награване, крадене у підбитих сусідів. І, незважаючи навіть на це (перепродаж краденого), сама Московщина завжди мала пасивний баланс. Отже, ті теоретичні 200 мільйонів рублів бюджету, що їх, може, мала б Московщина без грабунку України, є неможливою фантазією. Найбільше, що могли досягнути москвини без України, – це зрівноважити свій державний бюджет і торговельний баланс.

Але, щоб це досягнути, треба було розбудувати свою економіку тяжкою працею і власними руками, як це робили Швеція, Норвегія, Фінляндія. А для москвина тяжка праця є гіршою карою, як смерть. Москвини мали величезну можливість казково збагатіти і без України. Вони мали казково багатющі, невичерпні багатства Сибіру. Але, щоб ті багатства покласти до кишені, треба... самому тяжко працювати.

Україна завжди мала активний торговельний баланс, і то великий, навіть за часів, коли її нещадно грабувала Московщина. Наприклад, у 1912 році мала 528 мільйонів рублів надвишки. Отже, ті понад 3000 мільйонів рублів у річному бюджеті Московської імперії були УКРАЇНСЬКІ гроші, пограбовані в Україні. З тих мільйонів лише 18% поверталися а Україну, і то лише на оплacenня московського окупаційного апарату в УКРАЇНІ: московського війська та адміністрації, в якій було лише 10% українців, як пише М. Порш («Із статистики України») та на всякі «пасобія» московським зайдам в Україні.

Звідки ті 3240 мільйонів рублів імперіяльного річного бюджету надходило? Україна вивозила до Західної Європи 4,7 мільйона збіжжя річно. За дозвіл продати своє власне збіжжя за кордоном українці платили москвинам 299 рублів з кожної чверти (вивізне мито). Отже, річно платили за це москвинам 14 мільйонів рублів.

За дозвіл виробляти з власних буряків у власних цукроварнях цукор, українці платили москвинам річно 40 мільйонів рублів (акциз).

За дозвіл гнати свою горілку платили 34 мільйони рублів.

За дозвіл продавати власний тютюн платили 34 мільйони рублів.

Москвини продавали в Україні своїх ткацьких виробів на 260 мільйонів рублів річно на 20% дорожче, як продавали їх у Московщині, і на 35% дорожче за європейські ціни. Так українці переплачували москвинам 91 мільйон рублів річно лише за їхні тканини.

Залізниці в Україні (а вони були московські) брали за перевіз на 30% більше, як у Західній Європі. Залізниці в Україні (перевіз) були найдорожчі у світі (в Московщині дешевші, як в Україні). Вони заробляли 16400 рублів на кожному кілометрі. В 1912 році залізниці в Україні заробили чистих 318 мільйонів рублів (С. Остапенко. «Капіталізм на Україні»). Але, КРІМ цієї 30% дорожнечі, українці платили ЩЕ і різницю в «дифференціальних тарифах», яка доходила до 100%. Отже, за перевіз своїх товарів по «нашій не своїй землі» українці переплачували москвинам річно десь 200 мільйонів рублів.

Монопольні московські синдикати продавали залізні товари, зроблені з українських сирівців, в Україні на 35% дорожче, як в Московщині і на 45% дорожче за європейські ціни. Залізних товарів продавали москвини в Україні на 120 мільйонів рублів річно. Отже, українці переплачували за них 54 мільйони рублів річно.

Ціла Московська імперія вивозила за кордон, напр., у 1912 р. товарів на суму 1277 мільйонів рублів, а привозила на 842 мільйони рублів. Отже, мала **активний** баланс – 435 мільйонів рублів.

Весь експорт Московської імперії складався на 85% зі збіжжя (українського) та цукру (українського), а лише 15% товарів, вироблених з українських сирівців (що їх мали москвини фактично задармо). Сама ж Московщина мала **ПАСИВНИЙ** баланс 100 мільйонів рублів. Отже, ВСІ ті 1277 мільйони рублів імперського активного балансу фактично були за **українські** товари, були **УКРАЇНСЬКІ** гроші, бо ж торговельний баланс самої лише Московщини був **пасивним** на 100 мільйонів рублів. Цю недостачу 100 мільйонів рублів москвини покривали з українських 1277 мільйонів рублів екс-

порту. Таким чином, той активний баланс у 435 мільйонів рублів був фактично на 100 мільйонів рублів **більший**, с. т. 535 мільйонів рублів кляли москвини до своєї кишені річно лише з **перепродажу** українських товарів.

Москвини славні на весь світ своїм злодійством, брудом, неохайністю, брехнею, шахрайством, нечесністю, хаотичністю, нездарністю щось організувати і добре провадити і т. п. Тому, перепродуючи наші товари, москвини завжди мали неймовірно високий процент «утечкі», «усушки», «рассипкі», с. т. **ХАОТИЧНОГО МАРНОТРАТСТВА, ЯКЕ ЗМЕНШУВАЛО ЗИСК** (в ССРСР цей процент марнотратства часом досягає 100%; тим часом мільйони сотнарів збіжжя, буряків і т. п. гниє щороку). Надолужити це марнотратство збільшенням продажної ціни москвини не могли, бо в Європі панує закон конкуренції: європейці могли купити дешевше у московських конкурентів. Примусити силою європейців платити москвину їхню ціну, ясна річ, не могли. Але москвини могли примусити силою поневолену і безсильну Україну платити за те їхнє, московське, марнотратство, с. т. примусити продати за меншу ціну. Це вони і робили.

Монополь на продаж українського збіжжя та цукру мав московський фінансовий синдикат через московські експортні банки. Вони встановлювали ціни, які лишень самі бажали. Конкурентів, які могли б боротися з їхньою диктатурою, не могло повстати, бо ту монополію створив сам московський уряд (точнісінько, як в ССРСР). Таким чином, москвини платили українським рільникам на 25% меншу ціну, ніж ту, яку українці могли б одержати, продаючи в Європі самі безпосередньо (в ССРСР москвини платять українцям не на 25%, а на всі 100% менше, с. т. нічого).

Україна експортувала річно збіжжя на 300 мільйонів рублів.

Отже, москвини (буржуазні за царів) **НЕДОПЛАЧУВАЛИ** українцям за збіжжя 77 млн. руб. річно.

Підсумуймо цей **ЩОРІЧНИЙ** московський грабунок України:

14 млн. руб. за дозвіл вивозити збіжжя (вивізне мито).

40 млн. руб. за дозвіл виробляти цукор (акциз).

280 млн. руб. за дозвіл виробляти горілку (акциз).

34 млн. руб. за дозвіл продавати тютюн (акциз).

54 млн. руб. переплати за залізні товари.

91 млн. руб. переплати за тканини.

200 млн. руб. переплати за перевіз залізницями.

535 млн. руб. втрат на перепродажу москвинами наших товарів.

1325 мільйонів рублів бандитських здирств щороку. До того треба додати ще 200 мільйонів рублів, що їх витягали французи з Дон-

басу (ділячись із москвинами). А ще ж треба додати «законне» зди́рство – загальні податки всякого роду, насамперед податок на землю.

У державному бюджеті Московської імперії від її початків аж до розбудови французами нашого Донбасу (й індустрії, з ним пов'язаної), 90% грошей приходило з рільництва взагалі, с. т. з земельного податку, і з промислів, безпосередньо з рільництвом зв'язаних, – з т. зв. «акцизів» (і вивізних мит) на горілку, цукор, тютюн і т. п. Лише це одне джерело з України давало до московського імперіального бюджету 368 мільйонів рублів (у 1910 р.) річно.

До XVIII ст., с. т. до загарбання України, не було в Московщині ані одної найменшої діяльності людини, ані найменшого предмету, що не були б оподатковані. Буквально все життя було оподатковане; були оподатковані навіть мерці, небіжчики (був податок на труну, хоч би й саморобну, і на місце на цвинтарі). Вже не було що оподатковувати, і тому Пётр I встановив спеціальну установу «прібильщикав», єдиним завданням якої було вигадувати нові податки, шукати, що ще можна оподаткувати. Податки були такі великі, що буквально руйнували ВСЕ життя Московщини, с. т. не лише економічне, але й культурне, і навіть руйнували найдорожче для москвинів – мілітарний потенціал їхньої держави. Московський уряд не добирав податків з кожним роком все більше і більше. У XVII ст. він не міг зібрати 45% накладених податків (В. Ключевській), з тої простої причини, що московський мужик (головний платник) уже не мав нічого, крім пари лаптів (якщо і їх не пропив).

Така «мудра» податкова система вела простісенько до повної руйні і зникнення Московської держави. Врятувало Московську державу від загибелі величезне історичне щастя москвинів. Саме тоді, у XVIII ст., вони дістали до своїх рук величезне джерело податків – УКРАЇНУ.

Ця подія не лише врятувала Московщину від загину, але й збудувала величезну Московську імперію під шахрайськими, брехливими іменами: спершу «Російська імперія», а тепер – «СССР».

Державний бюджет тої імперії, починаючи від 1654 року (Переяслав), вже ріс далі, як на дріжджах: з 20 млн. руб. раптово у XVIII ст. скочив на 70 млн. руб. Далі з 765 млн. руб. у XIX ст. виріс на 1240 млн. руб. у XX ст. Тепер ще дальше подесятерився.

1525 млн. руб. зди́рств, плюс яких 475 млн. руб. «закоханих» податків. Разом 2000 мільйонів рублів.

ДВІ ТИСЯЧ МІЛЬЙОНІВ ЗОЛОТИХ РУБЛІВ РІЧНО платила Україна перед 1917 роком, а тепер ще більше за своє братання

УКРАЇНСЬКА ЕЛІТА ХХ ст.

*У нас були кам'янярі, і часом добрі,
Але не було архітектів-творців.*

Ю. Тютюнник

Переглядаючи кількатисячолітню історію нашої нації, бачимо в ній кілька діб великого піднесення політичного, економічного і культурного, які чергувалися з добами занепаду. Також помічаємо в нашій історії, що всі великі, славні доби України **завжди були рівночасно** і добами великої, кривавої **БОРОТЬБИ** української нації з її ворогами. І навпаки, **доби занепаду** завжди були рівночасно і добами тихими, **БЕЗ** боротьби, добами **примирення** з фактичним станом.

Кожну боротьбу завжди починають і ведуть найсміливіші, найактивніші, непримиримі елементи нації. Своїм власним прикладом вони зрушують, мобілізують, поривають націю за собою, очолюють боротьбу і перші кладуть в ній свої голови.

В кожному вибуху боротьби України із своїми ворогами втрачала Україна свій найвартніший елемент. В Україні століттями йшла **негативна** селекція: нищився найвартніший елемент, а зоставався при житті, виживав та множився менш вартісний. Пригадаймо собі різницю в характері нашої шляхти перед Полтавою (1709) і по ній. Б. Хмельницький і О. Безбородько, П. Могила і Т. Прокопович, П. Орлик і М. Драгоманов, Т. Шевченко і В. Короленко, мазепинці XVIII ст. і українофіли XIX ст. Небо і земля!

Бо не століттями, але буквально тисячоліттями напоювали українці ріками своєї (і ворожої) крові – найвартнішої, несукроватої – половину всього тоді знаного світу. Скити в далекому Єгипті, сармати в Іспанії, руси над Балтикою, кімри в Малій Азії, київські вої з азійськими ордами, козаки з Польщею, УСС, УГА, УНА, ОУН, УПА з москвинами.

Правда, що кров не змарнувалася: вона створила найдорожче, що має нація – національні ідеали, національні традиції, національні легенди, культ «високих тих могил» – культ національних героїв. **Лише завдяки крові полеглих БОРЦІВ «ще не вмерла**

Україна» – і не вмере. Бо ж кров борців, а ніщо інше, породжує нових борців. Впав Петлюра – народилося десять Коновальців; впали десять Коновальців – народилися сто Чупринок, впали сто Чупринок – народилися п'ятсот українських Жанн д'Арк у Кінгірі; впали вони – народжується 80-мільйонна нація.

Але все ж маємо парусот літ найнижчої, найганебнішої доби нашої історії, доби, яка щойно тепер закінчується. Доби ганьби. Мертвої доби. Правда, навіть і в цій найтемнішій нашій добі було кілька світлих хвилин, кілька спроб боротьби, але було їх мало, а переважно ця доба заповнена фактами, що згадка про них викликає тепер у нас почуття глибокого національного сорому. Сорому за нашу національну еліту. Сорому за продажність одних, за короткозорість і вузькоглядність других, за свідоме і несвідоме яничарство третіх, за історичну забудькуватість четвертих, за почуття своєї національної меншвартости п'ятих.

Історія не знає оправдання для несвідомих національних злочинів. 15 мільйонів українських трупів і оголена, спалена Українська Земля також тої несвідомості не простить і не забуде. В 1917 році Україна мала фізичну силу забити осиковий кіл у могилу Московської імперії. Цього свого **історичного ОБОВ'ЯЗКУ** не дозволив Україні зробити ніхто інший, лише наша власна українська провідна верства, наша еліта. За це справедливий Бог і покарав Україну 15 мільйонами трупів. Всі війни в нашій історії **разом** коштували Україну менше жертв, як «мирна» доба 1920–41 рр., не згадуючи вже про дальші мільйонові жертви «не за Україну, а за її ката».

Україна може заплатити ще кількома мільйонами трупів і ще більшим оголеним «диким полем», якщо і тепер її провідна верства не усвідомить собі криштально ЯСНО, без найменшої тіні сумніву і хитань – ПРИЧИНИ. Причини ДІЙСНІ, не замасковані «савременними», «прагресівними», «гуманними», «демакратічеськіми» і всіма іншими змівськими історичними, економічними, культурними **брехнями**, видуманими ворогами України для її легшого приборкання і контролю.

Всі ці брехні можна побачити лише з історичної віддалі, в історичній перспективі. Сучасний стан і прагнення кожного народу не виникають через ніч, раптово, Бог зна звідки, без причин, а є логічним **ПРОДОВЖЕННЯМ** всієї його попередньої історії (А. Кастаньон). Міняються зовнішні **форми**, міняється термінологія, але внутрішній історичний **ЗМІСТ** життя кожного народу, його історичне призначення лишається в головному незмінним протягом довгих,

дуже довгих століть. Бо ж нічого не стається без причини, а кожна подія в житті нації зв'язана глибокими внутрішніми нитками з попередніми подіями і, в свою чергу, має вже в собі зародки подій майбутніх. Отже, в минулих і сучасних подіях у житті нації гострий розум може побачити події прийдешні, а щонайменш – напрям ходи тої нації.

З генетики знаємо, що еволюція, розвиток пралюдини до людини забрали сотки тисяч років часу; знаємо, що нові форми виникають внаслідок схрещення (які не завжди тривалі) та в дуже рідких окремих випадках шляхом мутації (скоків). Отже, національний характер, а від нього і прагнення кожної нації не можуть змінитися протягом кількадесят років, хоч би не знати які заходи робила б та нація для цього (крім фізичного схрещення, але й у цьому разі наслідки не завжди стали). Тому-то для зрозуміння сучасного москвина та його прагнень і планів на майбутнє ми навели його національний характер і його життя (зміст) від передісторичних часів понині. Це його минуле кидає **яскраве світло на його заміри та плани тепер**. Так само і минуле нашої нації кидає яскравий жмут світла на наше майбутнє. В попередніх розділах ми сказали дещо (дуже мало) про минуле нашої нації до XIX ст. Тут киньмо одним оком на минуле з XIX і XX ст.

Наше бурхливе, трагічне, повне кривавої боротьби минуле забрало дуже багато жертв з нашої провідної верстви. По татарському погромі наша аристократія та шляхта ще трималася якийсь час в Литовсько-Руській державі, опанувавши в ній все культурне життя, але по злученні тої держави з Польщею в 1569 році починається дедалі скорший перехід нашої аристократії – нащадків київських князів – та нашої шляхти до польської нації. Всі оті – потім польські – князі Острозькі, Сангушки, Чарторийські, Збараські, Вишневецькі, Воронцькі, Курцевичі, Четвертинські, Ружицькі, Пузини, Слуцькі, Пронські та інші були українцями з походження. Це лише аристократія, а серед теперішньої польської шляхти є тисячі родів українського походження.

За часів нашої Гетьманської держави багато напівпольщеної нашої шляхти повернулося до своєї нації і багато повстало нової козацької шляхти, а також значно посилюся кількісно і якісно наш священницький та чернецький стан, тодішні будівничі освіти і культури.

По полтавській катастрофі 1709 року починається щораз скоршим темпом омосковлення нашої провідної верстви. Проте все XVIII століття наша шляхта ще добре пам'ятала історію; ще добре

розуміла і відчувала, що москвини є чужа їм і ворожа нація. Тоді за кожної нагоди наша шляхта показувала москвинам свою огиду та презирство до тих дикунів. (Простонароддя гидилося москвинами ще більше). Москвини енергійно вживали всіх можливих засобів, щоб це вороже і презирливе до них наставлення українців змінити на протилежне. Кожного, хто показував якесь прихильне наставлення до москвинів, нагороджувано маєтками, високими посадами, титулами, грішми (точнісінько, як тепер в ССРСР). Напр., передумовою призначення І. Брюховецького на гетьмана москвини поставили йому вимогу оженитися з московкою (він оженився з Толстою). Московський уряд особливо дбав, щоб українська шляхта якнайбільше помішалася кровно з московською. Напр., цариця Анна наказувала 31.І.1734 р. правителеві України кн. Шаховському: «Як наміром нашого блаженної пам'яті дяді імператора Петра було, щоб малоросійський народ охоту мав споріднюватися з нашим московським народом, так малоросіян від споріднення зі смолянами та поляками відвертати, а натомість уміло спонукати малоросіян свої сини та доньки з москвинами женити і споріднюватися. А цей наш наказ в таємниці тримати» (Моск. Архів Мін. Юстиції. Ч. 79. 1806).

Помосковщення шкіл, Церкви, преси, підкуп, мішані подружжя, всі подібні – не менш енергійні, як тепер в ССРСР, – заходи все ж не могли **цілком** змосковщити українців, як пощастило, напр., полякам спольщити. І це цілком зрозуміло чому.

Ми вже говорили, що зливаються в одне гармонійне ціле лише властивості споріднені чи бодай дуже близькі. Хоч поляки і не були споріднені (духово) з українцями, проте вони належали до європейського культурного світу, як і українці. Це дуже сприяло польщенню українців. Цілком протилежне бачимо у Московщині. Москвини не лише не мали нічого спільного з українцями, але й були (і є) діаметральною протилежністю українцям, і то не лише духово, але й расово. Ці два народи мали духовість, що **заперечувала** одна одну. А як знаємо з генетики, протилежні духові первні не дається злити в одне ціле ніякими способами, навіть кровним змішанням. Отже, мовне змосковщення українців не є ніяким змосковщенням (хіба духовим каліцтвом, що його дається направити). А крім того, і саме реальне, щоденне життя аж занадто яскраво підкреслювало на кожному кроці, кожного дня не лише цю протилежність, але й незмірну **ВИЩІСТЬ** українців і **НИЖЧІСТЬ** москвинів. І це у всім без винятку: в щоденній поведінці, в чистоті фізичній і моральній, чесності, розумі, смаку, піснях, мові, самопошані, почутті власної гід-

ности, освіти, світогляді. Абсолютно у всіх бачили тоді українці свою вищість над москвинами. Наше простонароддя відчуває свою вищість над москвинами і тепер навіть в СРСР. Але чим далі ця ясна свідомість у нашої змосковщеної інтелігенції переходила до підсвідомості. Напр., було в Петербурзі чимало українських змосковщених дворян на державних – часто високих – посадах, які із якоюсь незрозумілою їм самим гордістю підкреслювали, що вони чистокровні малороси. Це підсвідоме національне почуття, а також і почуття своєї вищости над москвином жило в нашій шляхті ще в першій половині XIX століття.

На українських землях під Австрією ми втратили майже всю нашу шляхту. Великий український патріот митрополит Мелетій Смотрицький журився ще в 1610 році: «Нема кому потішити мене – всі повтікали від мене. Де дім князів Острозьких? Де інші славні доми руських князів! Де княжата Слуцькі, Заславські, Збараські, Вишневецькі, Сангушки, Чорторійські, Пронські, Ружинські, Соломирецькі, Головчинські, Крошинські, Масальські, Горські, Соколинські, Лукомські, Пузини й інші незчисленні?» (М. Смотрицький. «Тренос»). За глумливим, але влучним виразом поляків, українська нація там в першій половині XIX ст. складалася з «хлопа і попа».

Як далеко пішло польщення в Галичині нашої провідної верстви, видно з того факту, що галичани протестували в 1784 році проти навчання українською («руською») мовою в щойно заснованому тоді університеті у Львові. Як пише галичанин Ю. Бачинський («Україна ірредента»), «національний рух русинів у 1848 році був ділом виключно австрійського уряду, був його тактичним маневром у боротьбі з польськими революціонерами». Все ж мусимо сказати, що підкреслення Ю. Бачинського (він був соціяліст), ніби «було ділом **виключно** австрійського уряду», не відповідає правді (про це далі).

Українське селянство, врятоване від помосковщення браком московських шкіл, вже не півсвідомо, але цілком свідомо розуміло, що москвини є цілком чужим і ворожим йому народом. Більше того! Український селянин дивився з погордою і огидою на москвина. «На базарі не було людей, були самі москалі та жиди». Як багато говорить цей вислів нашого селянства! Наш селянин гидився москвином і цілком точно його оцінював. «З москалем дружи, але камінь за пазухою держи». «Хоч би москаль з неба – вірити йому не треба» і т. п. Глибока мудрість не зараженого «ізмами» нашого народу.

Свого часу московський уряд оселив був кількадесят сіл чистокровних москвинів в Україні, навмисно помішавши їх поміж україн-

ськими селами. За час більш як 200 років не було ані одного випадку, щоб українці сусідніх з московськими селами оженились із москвинами (Ф. Вовк. «Студії з української етнографії та антропології»).

Навіть у Сибіру, де московський уряд навмисно мішав українських і московських переселенців в одному селі, за якийсь час українці скупчувалися на одному боці села, а москвини на другому.

В Україні і в Сибіру не було між українськими і московськими селянами не те що якоїсь прихильности, але, навпаки, не завмирала ані на одну хвилину глуха, обостороння ненависть, що вибухала часто в кривавих бійках. В 1917 році, попри пропаганду нашого соціалістичного уряду про братерство з «російською демократією і народом», незважаючи на його заборони розпалювати ворожнечу між «братніми народами», наші селяни самочинно виганяли цілі московські села з України. Тоді можна було бачити довгі валки москвинів-селян, що їх завертали «на родину» наші селяни під озброєною косами вартою (за: Р. Млиновецький. «Історія українського народу»).

Із свідомо ворожим до москвинів наставленням українського селянства і з підсвідомим відчуттям чужости до москвинів змосковщеної української шляхти москвинам ніколи не пощастило б помосковщити, злити в один «русській» (за теперішньою їхньою термінологією «саветській») народ. Треба було шукати ще й інших способів.

Тим способом, і дуже сильним, бо ж приніс москвинам бажане їм помосковщення – навіть більшою мірою, як вони сподівалися, – став у ХХ ст. СОЦІАЛІЗМ і, взагалі, «прогресивні» ідеї в їх московській інтерпретації, яку москвин уклав в ясну для себе, але не зрозумілу для наївного хахла, формулу: «Соціалізм – це Я. Інтернаціоналізм – це Я. Самоозначення – це Я. Справедливість – це Я». А хто сумнівається в цьому, той ворог соціалізму, інтернаціоналізму, самоозначення. А для ворогів цих високих ідей (цих ідей, але ж не москвинів) маємо Сибір і кулю в потилицю.

Після славної героїчної доби боротьби часів Галицько-Волинської держави наші західні землі вже не мали «відмолоджуючих» націю збройних зривів, як козаччина чи Запорізька Січ на східних Землях. Якийсь час ще точилася нерівна вперта боротьба Львівського Церковного Братства, а по ній завмерла всяка боротьба, а з нею і українське національне життя в Західній Україні аж до доби європейських революцій 1848 року.

Ожебрачені до найнижчого ступеня, здушені національно, здеморалізовані «планами на знищення Руси» поляків та мадярів, з первою більш як 400 років традиції боротьби – західні українці

цілком затратили бойовий дух і обернулися на слухняних, заляканих австріяків рутенського роду. Політичний сервілізм, культурна скам'янілість, загумінковість думки, сліпий консерватизм опанували все життя Західної України. Як далеко пішло спольщення, видно з того, що навіть священники, які жили серед українського неспольщеного селянства, вживали майже виключно польську мову, за винятком хіба Богослужби.

В містах можна було почути українську мову хіба з уст селян, що приїздили до міста, та почасти міщанства, що не зривало зв'язків із селом.

Хоч як парадоксально, від остаточної національної смерти врятували галичан самі поляки. Скрайньо дурна польська національна пиха продиктувала їм безоглядне, брутальне нищення всіх проявів українства. Національним терором вони упокорили тодішню нашу провідну верству (властиво священників) і опанували – на спілку з жидами – місто. Але їхня брутальність і пиха посіяли зерна ненависти до них; з тих зерен пів століття пізніше вирости УСС.

Як на східних землях москвини, так і на західних поляки поламали свої зуби на нашому селянстві. Наше західноукраїнське село, стиснувши зуби, мовчки зализувало, як могло, рани економічного упослідження і з глибокою, не виявленою ще національною ненавистю чекало до слушного часу. У протилежність до своєї провідної верстви, наше село не піддалося польщенню і залишилося на всі 100% українським.

Такою зустрів Західну Україну 1848 рік, що започаткував там народження нової провідної верстви. Самозрозуміло, вона вийшла з неспольщеного села. Перші її представники – поповичі були зв'язані тисячами фізичних і духових ниток із селом. Цей живий, тісний зв'язок відбився на всій дальшій історії Західної України; на всіх її потягненнях, вчинках, діяльності політичній, економічній, культурній, ба і на світогляді її провідної верстви.

Починаючи від першої славної трійки: М. Шашкевича (1811–1843), І. Вагилевича (1811–1866), Я. Головацького (1814–1888) – далі плеяда перших будителів Західної України були всі священники або поповичі. За ними пішли селянські діти. Найяскравішою постаттю, просто символом галицького села був І. Франко. Син упослідженого, пригнобленого, але й консервативного та релігійного села, він захопився був за молодих років голосною тоді європейською ліберальною думкою, але не пішов слідами своїх політичних однодумців у Східній Україні. Енергійні, настирливі, просто нахаб-

ні намагання М. Драгоманова перетягнути І. Франка на свій анархічно-соціалістичний і москвофільський шлях кінчилися повною невдачою для М. Драгоманова. І. Франко не зрадив українського селянства. Лишився вірним його духовості, його світогляду, і це вкупі з ідеями французької революції зробило І. Франка європейським поступовцем у найкращому значенні цього слова, с. т. поступовцем-націоналістом, виразником прагнень свого народу, а не відірваним від народу інтернаціоналістом, якими були наші поступовці на Наддніпрянщині. У великій мірі таким лишився і весь галицький радикальний, навіть соціалістичний рух, характеристичними прикметами якого були нахил до методів еволюції, реформ, а не революції, насильств, виrozumість і здатність до компромісу, а понад усе національне (українське) забарвлення. Українські галицькі радикальні, соціалістичні партії ніколи не були жалюгідним додатком, невід'ємною і слухняною частиною польських чи жидівських партій, як це було (по відношенню до московських) на Наддніпрянщині. І хоч галицьке село було на 99% полетарське, соціалістичний Сельроб не поширився і вмер природньою смертю. А провід КПЗУ (Комуністична Партія Західної України) на всі 100% складався з самих жидів, які додали до свого складу 2–3 безголосих русинів для декорації.

Всю відповідальність за катастрофу 1917–1920 років з усіма її несамовито жахливими наслідками наше суспільство цілком справедливо кладе на наших соціалістів. Ніякі їхні викрути не здурять історії. Українська кров мільйонів закатованих москвинами, поляками, мадярами жертв – на руках наших соціалістів і, природньо, викликає у нас ненависть до наших соціалістів наддніпрянських. Тому ми схильні не бачити заслуг наддністрянських соціалістів в національному пробудженні і боротьбі Наддністрянщини. А ті заслуги їх є.

Наші наддніпрянські соціалісти були національними ренегатами, зрадниками інтересів **українського** народу, якому вони десятиліттями приготувлювали (байдуже, що несвідомо) нове московське ярмо. Наддністрянські українські соціалісти (разом з несоціалістами) зробили велику піонерську працю, що її звемо «просвітянством». **Тепер** просвітянство є дитинячим анахронізмом. Але **тоді** воно було єдино правдивим шляхом, бо ж ним розбудувалася сама ОСНОВА всякого дальшого культурного, економічного і політичного життя нації, виховувалися широкі маси нації до самодіяльності, до дій, до боротьби. Цією дорогою пішли литовці, латиші, естонці. Вони не дебатували **роками** про правдивість того чи іншого пара-

графу Марксового «Талмуду», як це робили наддніпрянські наші соціалісти, але закладали тайні **національні** школи, освідомлювали **національно** свій народ, готували його до боротьби не з московськими царями чи буржуями (включаючи своїх буржуїв), але готували до боротьби з усією московською загарбницькою **нацією**, включно з московським бандитським пролетаріатом, з московською демократією, соціалістами, бо розуміли, що **всі і кожний** москвин є імперіяліст, шовініст, загарбник і поневолювач. І готували свій народ до боротьби за добробут не теоретичного «міжнародного, світового пролетаріату», але за добробут **СВОГО ВЛАСНОГО**. Не за федерацію з північним бандитом, але за повну від нього незалежність. Кілька десятиліть витратили на цю працю, і 1917 рік зустрів їх **приготовленими**. Ці маленькі народи створили і вдержали свої незалежні держави, а великий український народ пішов назад до московської тюрми.

Наслідки нашої просвітянської праці в Галичині показалися в 1914 році. Тоді українська галицька молодь з величезним ентузіазмом кинулася до ЗБРОЇ. Це не був рух лише студентства: до УСС зголошувалися добровольцями тисячі простої селянської молоді. Всі вони були вихованцями отих «Просвіт», «Соколів», «Січей» і т. п. Кожний з них **знав, ЧОМУ** він чіпляє жовто-блакитну, а не австрійську кокарду на свою **«мазепинку»**. Серед них було чимало соціалістів, але й вони чіпляли жовто-блакитну, а не червону, як це робили тисячі всяких винниченків, ба, навіть грушевських на Наддніпрянщині.

А наслідки – маленька Галичина поставила 10000 добровольців, що своїм неймовірним героїзмом, самопосвятою і кров'ю вкрили славою всю українську націю, а вдесятеро більша Наддніпрянщина вислала 300 напівозброєних, не вишколених військово-дітей-школярів боронити Київ під Крутами. Вічною ганьбою буде висіти над нами факт, що нашу столицю, столицю 40-мільйонного народу, взяли в 1918 році лише 3000 московської босячнї. Яка пекуча ганьба всій 40-мільйонній нації, що спромоглася поставити проти тих 3000 босячнї 300 дітей! І ще дивуємось, чому чужинці мають Україну за «Пенсильванію» та ведуть політику «непредрешенства».

Перші проблиски національного відродження в Західній Україні блиснули були, хоч і скороминучим, проте яскравим світлом у «Головній Руській Раді» 1848 р., у З'їзді Руських Учених, у «Слові перестороги» В. Подолинського, в гарячих словах М. Устияновича і т. д. Але ті перші ластівки національної весни нищили в зародку

самі ж «рутенці», як, напр., митрополит М. Левицький, митрополит Й. Сембратович, Д. Зубрицький, І. Вагилевич, Ю. Лавриківський, Н. Вахнянин, А. Добрянський, О. Барвінський та інші, які жebraли десятиліттями ласки то у москвинів, то у поляків, то в австрійського уряду, ударемнюючи всі спроби тодішніх українських націоналістів стати на шлях боротьби. Митрополит Й. Сембратович заборонив М. Шашкевичеві видати «Зорю»; конфіскував видану «Русалку Дністрову». Львівські українські священники відмовлялися відкривати Богослуженням «Просвіти» і т. п. Австрійський уряд заснував був у 1783 році у Львові «Руський Духовний Семінар», а в 1784 році університет. Галичани протестували проти навчання в них українською мовою. (За тих часів Київсько-Печерська Лавра боролася з москвинами за українську мову в книжках). Поляки дурили галичан, як дітей, «новими ерами»; москвини купували «рублями»; австрійський уряд годував обіцянками.

В 1914 році на команданта (командира) УСС націоналісти запропонували генерала графа С. Шептицького (брата митрополита). Тоді поляки енергійно вживали всіх способів і заходів у Відні, щоб уряд не дозволив творити окремі українські військові частини добровольців, а щоб добровольців-українців приділено до польських частин. Генерал С. Шептицький був особистим приятелем царя Франца-Йосифа, мав великі зв'язки і вплив в урядових колах, отже, мав силу ударемнити польські інтриги. Тоді генерал С. Шептицький під впливом свого брата митрополита Андрія схилився до України і був би дав свою згоду очолити УСС. З цілковитою певністю можна сказати, що під командою генерала С. Шептицького УСС були б вирости в десятикратну силу в порівнянні з тою, що створилася. Силу не лише військову, але й ПОЛІТИЧНУ. Проти кандидатури генерала С. Шептицького рішуче повстав соціаліст К. Трильовський, загрожуючи спротивом «Січей», яких головою він тоді був. Наслідок – Відень обмежив УСС до 2000 вояків (у перші ж дні формування УСС зголосилося понад 25000 добровольців).

Другим прикладом «державницького розуму» тої провідної верстви був такий факт. У 1918 р. Генеральний Штаб Антанти запропонував українцям в Америці (ЗСА) створити на кошти Антанти Український Легіон, на взірць польського, що тоді формувався. Український Легіон під українською командою і під українським прапором мав би піти (разом з польським) воювати червоних москвинів під зверхньою командою Антанти, яка хотіла якнайскорше повернути в Східній Європі лад. Центральне представництво американських українців – «Федерація українців Америки» відкинула з обу-

ренням (не дамо гарматного м'яса) цю пропозицію. Пізніше, коли польський Легіон почав окупувати Галичину, Федерація вислала делегацію до Вашингтону з проською дозволити організувати український легіон. Дістала коротку відповідь: «Too late» – запізно (П. Задорецький. «Свобода» 10.I.1956).

Ще один приклад рабської ментальності галицької провідної верстви старшої генерації. В жовтні 1918 р., коли на очах усіх УЖЕ валилася Австрія, коли поляки вже відкрито організували Ліквідаційну комісію (щоб перебрати владу в Галичині), тоді наш провід був принципово ПРОТИ захоплення влади силою. На пропозицію взяти владу силою один із заслужених наших «батьків народу» з жахом викликнув: «Та це ж державна зрада! Ніколи не пристану на це». Навіть наприкінці жовтня Національна Рада не згоджувалася на переворот, а планувала і далі жебрати у Відні. І лише рішуча заява Д. Вітовського, що вже запізно відкликувати військові зарядження і він зброєю візьме владу 1-го листопада без огляду на їхні рішення, – примусила Національну Раду санкціонувати цей вже напівдовершений збройний виступ 1.XI.1918.

А все ж галицька провідна верства показала в історії більш державницькою, ніж наддніпрянська. Колись наступні покоління, читаючи I, II, III, IV Універсали Української Центральної ради 1917 року, не будуть вірити своїм очам. Ці історичні документи нашої національної ганьби, як у дзеркалі, відбивають увесь маразм національної, ба, навіть звичайної розумової дегенерації нашої національної еліти. В історії будь-якої нації не знайдете нічого подібного. На жаль, не маємо під рукою текстів цих Універсалів, щоб подати цитати – зразки того неймовірно лакейського рабства «московською блекотою» пересякнених авторів. Авторі старих наших історичних справді універсалів мабуть і в небі жажнулися, побачивши цю нашу національну трагедію, бо ж за словами тих «універсалів» йшли і відповідні їм діла. Діла, що призвели до теперішньої УССР.

Нехіть галичан відібрати від австрійців владу силою можна пояснити їхньою сервільною ментальністю. Але нею не пояснити події в Києві 18 липня 1917 року. Тоді український полк ім. гетьмана П. Полуботка потайки від УЦРади ув'язнив всю московську владу в Києві і передав владу УЦРаді та просив дальших її наказів. Вона наказала звільнити ув'язнену московську владу, а полкові – виїхати з Києва на фронт, щоб боронити «демократичну Росію» від німців.

Маразму цієї зради нашою «елітою» свого власного народу не дається пояснити і тим, мовляв УЦРада була більшим московським патріотом, ніж самі москвини, бо ж таку самісіньку зраду ТИХ

САМИХ осіб (навіть під тою самою фірмою УНР) бачимо чверть століття пізніше, с. т. вже ПІСЛЯ того, як москвини відкрили свої карти так цинічно, що навіть українська дитина побачила їх наміри та плани щодо України. Лише та «еліта» не бачить і донині. Отже, причин треба шукати глибше. Щоб їх знайти, треба заглянути в нашу історію XIX ст.

Ми вже згадували, що аж до половини XIX ст. в нашій, навіть помосковщеній еліті (рабів з кокардою на лобі, як казав Т. Шевченко) ще жевріли рештки почуття національної свідомості, бо москвини не мали нічогосінько чим заімпонувати українцям і радше, навпаки, своєю «культурою» відштовхували українців від себе. Також ми згадували, яким духовим кормом живилися українці в XVII – XVIII ст.

В XIX ст. опановують європейську думку ліберальні, а згодом соціалістичні ідеї. Гасла французької революції «Свобода, Рівність і Братерство» знайшли дуже сприятливий, готовий ґрунт в українській душі. Готовий, бо ж українці протягом тисячоліть проливали свою кров власне за свободу; протягом століть не лише пропагували, але й практикували, здійснювали християнське братерство. А рівність українці визнавали століттями перед французькою революцією. Визнавали і здійснювали. Лише не в московській інтерпретації, яка каже стягати вищих на позем нижчих, а в українській інтерпретації, що каже підносити нижчих на позем вищих.

На весь український соціалізм поклала свою печать українська національна духовість. Глибока гуманність, щирість, неагресивність, наївна віра в шляхетність людини і т. п. Гарні риси української вдачі стали прокляттям наших соціалістів, з ними і нашої нації, коли наші соціалісти дісталися до державної керми. Гарні гасла соціалізму москвини вжили як принаду на своєму московському гачку. Легковірні українські соціалісти ковтнули ту принаду разом з гачком і є донині на московській національній вудці, яку москвини ані на хвилину не випускають з своїх рук.

Творча європейська думка, що створила європейський лібералізм і соціалізм, знайшла також і межі між утопічним і реальним, між бажаним і можливим. Коли того вимагали життєві інтереси своєї нації, європеєць вмів загнuzдати, ба, поставити на службу своєї нації і лібералізм, і соціалізм. Німецькі соціалісти голосували в парламенті ЗА військові кредити. Англійські соціалістичні уряди і не думали дати незалежність від імперії своїм колоніям. Москвини пішли далі: вони – з питомою їм нахабністю – просто оголоси-

ли, що вони, москвини, є єдиними правдивими інтерпретаторами соціалізму, брутално погрожуючи хахлацькому недовірковій анатомію і... кулею.

М. Костомаров, П. Куліш, М. Гулак, О. Маркович, В. Білозерський та інші заснували (в 1846 р.) Кирило-Методіївське Братство, яке мало пропагувати ідею демократичної слов'янської федерації, в якій кожний слов'янський народ мав би рівні права і вольності. Вони хотіли щирою християнською проповіддю зм'якшити серце північного вовка і західної гієни та переконати їх, що не по-християнськи є пити братню слов'янську українську кров і що, зрештою, це шкодить їхньому ж здоров'ю. У відповідь на цю, м'яко висловлюючись, дитячу наївність слов'янофіл І. Аксаков вимагав тюрми для П. Куліша; ліберал В. Белінській висловлював жаль, що Т. Шевченка не покарано ще тяжче, а основник московського Товариства З'єднаних Слов'ян П. Барісав не визнавав існування жодних українців. Так само декабрист-революціонер П. Пестель у своїм проєкті конституції московської імперії тримався засади «не було, нет і бить не может нікакой України».

Не ліпшими за москвинів були і польські слов'янофіли. Вони (М. Міцкевіч, Б. Залескій та ін.) також заснували Слов'янське Товариство, яке ніякої України не визнавало, а мріяло (М. Чайківський), що Польща очолить всіх слов'ян, а в Києві буде панувати польська мова і польська культура. Ці приклади показують, як далеко від реального життя була наша недорозвинена еліта ХІХ ст. навіть національно свідомі її представники. А що ж можна сказати за менш свідомих?

А де ж місце Т. Шевченка? Відповідь на це питання вимагає окремої кількатомової праці (її донині не маємо). Тут лише скажемо, що Т. Шевченко членом Кирило-Методіївського Братства НЕ був (М. Возняк. «Кирило-Методіївське Братство»). Більш того! Він хоч і співчував ідеї слов'янської єдності та любови, але надто добре розумів наївність братчиків та утопічність їхніх поглядів. Тому-то він гаряче сперечався з П. Кулішем, М. Гулаком та іншими братчиками і кликав їх: «Вставайте... ворожою (отже, і слов'янською) кров'ю волю окропіте». Т. Шевченка покарано не за (нібито) членство в тому Братстві, але за його вірші, за його «кров'ю волю окропіте». Братчиків покарано легко, бо уряд розумів, що вони не є загрозою для імперії, але Т. Шевченка покарано дуже тяжко, бо московський уряд уже тоді розумів, що ця людина буде творцем української незалежної держави.

Абсолютно всі, без жодного винятку, московські і польські партії (також і жидівські), включно з найлівішими інтернаціоналістами, не хотіли й чути про ніяку Україну, **навіть соціалістичну**. На конгресах їхніх партій, коли якийсь наївний хахол пробував говорити про окремих українців, то всі накидалися на нього з такою люттю, що бідолаха тікав з переляку в найдальший кут.

В першій же декларації демократичного Временнава Правительства Росії урочисто проголошувалося про мир без анексій і контрибуцій та про право національного самовизначення народів. У цій декларації чорним по білому цілком ясно сказано, що право на національне самоозначення мусять мати індуси, індіяни, африканські бушмени, але не «народи Росії», с. т. не українці, біларуси, фіни, грузини, латиші, литовці, естонці і т. п. Ці ні, ці такого права не можуть мати.

Хитріший за Керенського В. Ленін проголосив беззастережне право кожного «народу Росії» на відокремлення від «всей Росії», але відразу пояснив, що реалізація того права є зрадою і злочином супроти пролетаріяту всього світу. Ну, а оскільки Москва є столицею світового пролетаріяту, то й пропаганда за відокремлення від неї є злочином, за який належиться куля в потилицю.

Таку інтерпретацію права на національне самоозначення москвини не посоромилися записати чорним по білому в конституції ССРСР. Нема потреби додавати, що і московські емігранти саме так інтерпретують «демакратіческе галасаваніє», що його сподіваються – за допомогою американців – перевести колись в Україні.

І. Плеханов, В. Ленін та їхні попередники протягом десятків років втлумачували в голови наших соціалістів, що це є їхній, малоросійських соціалістів, святий соціалістичний обов'язок пояснювати своєму народові, що відокремлення України від Московщини є самогубством для українського трудового народу; пояснювати своєму народові, що без союзу і допомоги москвинів ніколи не запанує в Україні щасливий соціалістичний устрій (щодо «допомоги» – свята правда. – П. Ш.).

І цю «аксіому» твердо засвоїли наші соціалісти. Так твердо, що... «Дійсність – не знати, в котрий вже раз, – розбивала догми наших соціалістів. Московський пролетаріят і всякі інші «трудові» народи та «трудові» інтелігенції сміялися їм у вічі і робили свою національну роботу, а більшість нашої демократії все ж з упертістю маньяків торочила про «єдиний класовий фронт» (з ворогом), про поборювання неіснуючої української буржуазії і т. п. московський дурман» (Б. Андрієвський. «З минулого»).

«Москвини знайшли чудесну формулу, яка так вдарила по халяцьких головах, що навіть найтвердіші факти не могли вже тої формули вибити з їхніх голів. «Свабодная Расея несъот вам свабо-ду», – проголосили москвини, і після того та «свабодная Расея» могла, скільки хотіла, бомбардувати Київ, обкромлювати нашу територію, заселювати її зайдами, запроваджувати диктатуру чужинців, напихати тюрми гірше, як за царів, нашими селянами, а все ж знадобилися христюки, лозинські, винниченки тощо, які кричали їй «Осанна!», які присягалися, що Україна є самостійна, а советський уряд є дійсно не лише робітничий, але й селянський» (за: Д. Донцов. «Дурман соціалізму»).

Лідер українських соціалістів Б. Мартос висловив їхнє «вірую» в короткій, але цілком вичерпній формулі: «Або Україна соціалістична, або жодної».

Як знаємо, ОБИДВІ ЧАСТИНИ ТОЇ ФОРМУЛИ ЗДІЙСНИЛИСЯ, с. т. Є СОЦІЯЛІЗМ І ЖОДНОЇ України. (Це не є випадково, що саме ця людина є головою Научнава Савета Інституту вивчення СССР). Та повернімося трохи назад.

В XIX ст. наша провідна верства, що складалася тоді з шляхти та священників, хоч і не була ще цілком помосковщина, проте не мала вже ані натяку на свободолюбний дух нашої провідної верстви XVIII ст. І це зрозуміло, бо вона ж складалася з нащадків саме тих боягузів та підлизників, які покорою купили своє життя в погромах нашої еліти по 1709 році. Правда, генерал В. Закревський їздив в 1812 році до Варшави намовляти Наполеона іти на Україну (поляки відрадили Наполеонові). На заклик царя Александра I наша шляхта в короткий час поставила (своїм коштом) 15 кінних полків по 1200 шабель у кожному, але москвини, пронюхавши (мабуть, поляки їм сказали) про поїздку В. Закревського, поспішили їх здемобілізувати.

За часів польського повстання 1831 року наша шляхта знову на заклик царя поставила 8 полків, які москвини так само поспішили здемобілізувати. В обох випадках наша шляхта обмежилася до лояльних протестів. Думки використати скрутне положення імперії для повстання не було.

В 1855 році під час Кримської війни кілька мільйонів наших селян повстали і організували так звану Київську Козаччину на терені мало що меншим за середню європейську державу. Селяни думали використати скрутне становище Московської імперії, щоб скинути московське ярмо. Ані одна людина з нашої еліти не взяла в тому зриві участь (П. Шамрай).

За все XIX ст. пролунав лише один-єдиний голос, що кликав до повстання і боротьби – голос Т. Шевченка. І навіть його громовий голос не збудив нашої еліти, а лише злякав її, і вона на ціле століття втекла від «політики» до легального збирання етнографічних матеріалів.

В XIX ст. в Європі поширився великий культурний рух – романтизм. Європейці почали енергійно досліджувати минуле своїх народів, їхню культуру, мову, історію. Цей рух перекинувся і в Україну. До нього в Україні долучилася ще одна обставина, яка примусила українців зайнятися своєю історією. Справа в тому, що аж до 1783 року московський уряд не визнавав нашу шляхту за справжнє «дворянство» (московську шляхту). Оскільки ж із титулом дворянина пов'язувалося право володіти землею і кріпаками, наша шляхта мусила доказати своє шляхетське походження, інакше опинилася б скоро в стані московських кріпаків (чимало з тих, що не доказали, справді опинилися пізніше в стані кріпаків). Звідси виникла практична потреба вигребати з попелу забуття українську історію. Тоді з'явилася ціла низка історичних праць (В. Рубана, Ф. Туманського, Г. Граб'янки, А. Чепи, Г. Полетики), які невідомий автор синтезував в «Історії Русов». Питомою рисою тих історичних праць, поруч глорифікації українського минулого, є підкреслена лояльність до Московської імперії. (Указом 1856 року Московський уряд визнав дворянський титул і права: на Правобережжі лише 587 особам з 109121 претендентів; на Поділлі лише 83 з 48545; на Волині 72 з 31411 (М. Слабченко. «Матеріали до економічно-соціальної історії України»).

В Європі романтизм породив національні літератури і літературні мови. В Україні ж, в умовах дикої московської шовіністичної деспотії, годі було й думати про широко закрене дослідження нашого народу, його культури, зокрема, мови. Московський уряд наказував своїм губернаторам в Україні пильно слідкувати (і записувати) за життям, навіть приватним, тих українців, які збирають предмети української старовини. Такі обставини, а головне, помосковщення нашої еліти спричинилися до повстання дивогляду, незнаного в інших народів, патріота **одночасно** двох **ворожих** взаємно націй; тип якого охрещено не менш дивоглядним іменем «українця-українофіла» (порівняйте, наприклад, француз-франкофіл). Ці «українофіли» обмежилися збиранням етнографічного матеріалу і на цьому полі зробили дуже велику і дуже потрібну працю. Проте вони мали повну можливість зробити вдвідесять більше.

На основі зібраних матеріалів вони бачили, що український народ є дуже культурний, має славне героїчне минуле, має високороз-

винену мову, багатшу за московську чи польську, має великі, надзвичайно глибокі традиції і т. д. Українська кров дала їм духову силу не втопитися в московському духовому багні і дала їм сміливість вимагати культурної автономії України. І тут вийшли наверх фатальні для України наслідки тисячолітньої біологічної селекції менш вартісного елементу. Від доби українофілів аж по сьогоднішній день, як величезне млинарське жорно, налягло і придушило все життя нашої нації, просто прокляття України – **КАРЛИКУВАТИСТЬ І КОРОТКОЗОРИСТЬ НАШОЇ ЕЛІТИ**. Погляньмо, наприклад, в царину нашої мови.

Українофіли домагалися української мови в школі й адміністрації. Але у них не вистачило розуму зрозуміти, що перш, ніж це вимагати, вимагати вживати свою мову, – треба її **мати**. Українська народна мова, безперечно, є найбагатшою мовою з усіх європейських народних мов, але ж навіть у ній бракувало модерної наукової та технічної термінології. Українофіли не те що її, але навіть граматики, усталеного правопису не мали (в Галичині аж до ХХ ст. йшла трагікомічна боротьба за пару букв).

Українські меценати давали десятки тисяч рублів на бурсу чи Народний Дім у Львові, але на **найголовніше**, на ОСНОВУ нації, на її **МОВУ** (словник) знайшли лише 3000 руб., що їх дав М. Костомаров. Неймовірна короткозорість і карликуватість думки. Бо ж мали і філологів тоді, і гроші.

В 1917 році, коли Україна вже могла, не питаючись москвинів, завести свою мову до шкіл й адміністрації, тої мови ми не мали. І аж тоді наша еліта **почала** ту працю, яку могла **закінчити** щонайменше 25 років тому. Та було вже запізно. Минули часи царських утисків, а прийшли часи вже не утисків, але фізичного нищення всіх українських граматик, словників, термінології, разом з пізніми Іванами, що їх складали. Загальний словник встигли видати лише до букви Р. Решту готового до друку москвини знищили. Також знищили всі термінологічні словники ВУАН. Гірше того! Знищили **саме джерело** мовного матеріалу – наше незмосковщене село.

В ССРСР москвини приспішеним темпом нищать нашу мову. А наші еміграційні мовознавці витрачають час на дрібниці, що можуть почекати сто років, і не дали не те що повного словника, але навіть словника синонімів. А мова наша бідніє щораз більше. Молоді мовознавці покалічені в ССРСР. Стоїмо перед новим 1917 роком.

КОРОТКОЗОРИСТЬ І КАРЛИКУВАТИСТЬ ТВОРЧОЇ ДУМКИ НАШОЇ ЕЛІТИ.

ТРАГЕДІЯ УКРАЇНИ 1917 РОКУ

*Україно! Україно!
 Оце твої діти...
 Московською блекотою...
 Заглушені!.. Плач, Україно!
 Бездітна вдовице!*

Т. Шевченко

Українофіли, відцуравшись політичної боротьби за українську державність, усю свою енергію присвятили вивченню України. Для того вони об'єдналися в нелегальні українські «Громади». Та тиха культурна праця не могла задовольнити молодь, яка почала розуміти, що всю культурницьку працю без політичної свободи москвини можуть кожної хвилини знищити. В 1890 році молодь засновує «Українську Революційну Партію» (РУП), яка видала брошуру свого ідеолога М. Міхновського «Самостійна Україна». В цій брошурі РУП проголосила ясною, рішучою мовою українські націоналістичні ідеї і мету партії: «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від гір Карпатських аж по Кавказькі».

Під впливом москвофільської пропаганди М. Драгоманова більшість членів РУП пізніше відцуралася ідеї самостійної України і перейшла на позиції московського соціалізму. М. Міхновський з малою групою покинув зрадників і заснував «Братство Тарасівців» (на могилі Т. Шевченка вони заприсягалися бути вірними його ідеям), яке перебрало на себе первісну мету РУП – боротися за державну незалежність України. Братство оголосило таке своє «Вірую»:

– Одна, єдина, неподільна від Карпат по Кавказ, самостійна, вільна, демократична Україна – республіка – це національний всеукраїнський ідеал. Нехай кожна українська дитина тямить, що вона народилася на світ на те, щоб здійснити цей ідеал.

– Усі люди – твої брати, але москалі, ляхи, румуни та жиди – це вороги нашого народу, поки вони панують над нами і визискують нас.

– Україна для українців. Отже, вигонь звідусіль чужинців-гнобителів.

– Усюди і завжди вживай української мови. Хай ні дружина твоя, ні діти твої не поганяють твоєї господи мовою чужинців-гнобителів.

– Шануй діячів рідного Краю, ненавидь його ворогів, зневажай перевертнів-відступників, і добре буде цілому твоєму народові і тобі.

– Не вбивай Україну своєю байдужістю до всенародніх справ.

– Не зробиш ренегатом-відступником.

– Не обкрадай власного народу, працюючи на ворогів України.

– Допомагай своєму землякові поперед усіх. Держись вкупі.

– Не бери собі дружини з чужинців, бо твої діти будуть тобі ворогами, не приятелюй з ворогами нашого народу, бо тим додаєш їм сили і відваги, не накладай вкупі з гнобителями нашими, бо зрадником будеш.

Ці ясні, зрозумілі тепер кожному нашому школяреві аксіоми не знайшли відгуку у нашій інтелігенції ХІХ ст. Щоб зрозуміти причини цього фатального для цілої нашої нації явища, мусимо зупинитися на чорній, диявольській постаті, що призвела до трагедії 1917 р. Сорок років нечуваного в історії людства, правдивого пекла на землі завдячує Україна ренегатові М. Драгоманову.

М. Драгоманов, професор історії Київського університету та член Київської «Української Громади», виховався на ідеях московської соціалістичної літератури, яким лишився вірним до смерті. Перекоаний «общерос» (за власним признанням) московського соціалістичного гатунку, М. Драгоманов пересякся не лише ідеями московської соціалістичної літератури, але й московськими державницькими ідеями такою мірою, що вважав (і поширював цю думку) добродійством для України нищення її Петром І та Єкатеріною ІІ. Що більше! Вважав і пропагував бажаним і корисним для України помосковщення нашої інтелігенції і сам намагався Московщити галицьку інтелігенцію.

Обертаючись у колах українофілів, а потім галицьких українців, М. Драгоманов бачив, що в українців пробуджується свідомість **національного** (а не лише соціального) поневолення їх москвинами та поляками. Будучи щирим «общеросом» (с. т. фактично москвином), М. Драгоманов поставив метою свого життя **підмінити** – заки не пізно – наростаючу саме тоді в українців свідомість національного поневолення на свідомість лише соціального поневолення. Він добре розумів, що відкрита пропаганда москвофільства викличе в українців протилежну його замірам реакцію, і тому він примушений був одягнути маску щирого українця.

Не маємо тут місця наводити цитат з його творів та великого листування. Хто хоче, знайде їх в опублікованих творах та листуванні. Але мусимо пам'ятати, що повної збірки його листування наші соціалісти не допустили видати. А видали лише «вибрані», випускаючи аж надто компроментуючі М. Драгоманова московфільські листи.

В головному ідеї М. Драгоманова були такі.

Соціалізм є найвищою і найсправедливішою формою суспільного устрою (наприклад в ССРСР. – П. Ш.). За соціалістичної доби не буде окремих держав, а всі народи зіллються в одну родину, і тоді не лише кожний народ, але й кожна область, навіть кожне село матиме самостійність. Ніяких урядів, війська, поліції не буде. Україну треба поділити на чотири самостійні області і дати всім мешканцям, що їх населяють, повні і однакові права, без огляду на національність (щоб Україна ніколи не набрала сили. – П. Ш.). Війни та національну ворожнечу спричиняє некультурність. Стануть люди культурними – не буде і війн (від часів М. Драгоманова люди покультурнішали і маємо 1-шу, 2-гу і надходить 3-тя найкультурніша атомової війна. – П. Ш.). Утиски українцям робить цар з його урядом та пани, а московський народ та його поступова інтелігенція є найщирішими приятелями українців та української культури. Тому, коли влада перейде до московської поступової інтелігенції, то запанують братні, щирі відносини між українцями і москвинами в одній спільній батьківщині, і буде в Україні добробут, свобода, рай (Це вже здійснилося: і влада в руках московської поступової інтелігенції і «рай» в УССР. – П. Ш.). Отже, всяка пропаганда відокремлення України від Московщини є шкідлива для самої ж України (Зміст пропаганди москвинів в УССР і за її межами. – П. Ш.). Україна не потребує ані відокремлюватися, ані ставити кордони з Московщиною, ані удержувати своє військо, бо ж воно не матиме що робити. Гроші, що їх витрачають тепер на військо, підуть на будову й утримання шкіл.

Завданням українських діячів є піднести свій народ і свою інтелігенцію на вищий економічний і культурний рівень. Українська культура і мова є селянська і на такому низькому поземі, що нею годі піднести культурність нації. Українською мовою можна починати освіту в нижчих школах, але продовжувати освіту в середніх та вищих школах треба московською мовою, бо вона є багата, розвинена і культурна; навіть чужинці починають її вчитися, і скоро московська мова стане одною з світових, міжнародних мов (Тепер навчан-

ня московської мови обов'язкове в школах «сателітів». – П. Ш.). Щоб учням нижчих українських шкіл улегшити перехід на московську мову і щоб зблизити український і московський братні народи між собою, не треба заводити різниць у словниках, граматиках, термінології цих двох народів. (Всі українські термінологічні словники Москвини спалили в ССРСР, про те, як вони наближують нашу мову до «братньої», – ми говорили). Очевидно, великих наукових творів українською мовою непотрібно, бо ж українська інтелігенція знає московську мову, а селянам наукові твори непотрібні – їм вистачить брошури про їхні селянські справи (це і робиться в УССРСР. – П. Ш.). Навіть галицькій інтелігенції, яка добре знала німецьку мову, М. Драгоманов радив читати німецьку літературу не в оригіналі, але в перекладі на московську, мотивуючи тим, що московська мова є найбільш «позанаціональна»(?). М. Драгоманов дуже дбав, щоб у Галичині поширювалася московська література в оригіналі.

Українці московщаться не тому, що українська мова заборонена, але тому, що московська культура далеко вища за українську (про цю вищість ми говорили. – П. Ш.). Зрештою, і добре що московщаться, бо, по-перше, тим підносяться культурно, а по-друге, світовий прогрес йде в напрямку до інтернаціоналізації, до злиття всіх культур і всіх мов в одну світову (Надзвичайно легка до вивчення і цілком вистачальна для міжнародних зносин штучна мова есперанто **заборонена** в ССРСР. – П. Ш.). Крім того, «общерусскую» (с. т. московську. – П. Ш.) літературу і мову творили у великій мірі також і українці, і тому вони (література і мова) є вже рідні для кожного освіченого українця. Намагання ж українських письменників піднести українську мову на рівень московської є марною тратою сил і часу, бо ж то є лише непотрібною і нездійсненою мрією.

Кожний справді поступовий українець повинен намагатися зменшувати національні різниці (за рахунок українських. – П. Ш.), а не збільшувати їх, бо ж національні різниці приносять ворожнечу між людьми. Різниці між Москвинами й українцями є дуже маленькі, не суттєві, бо ж обидва народи є рідними дітьми тих самих батьків – русів; мають спільну історію, спільні економічні, політичні, воєнно-оборонні інтереси. Все це цілком природно об'єднувало, об'єднує і буде об'єднувати ці два братні народи. І тому ніякі спроби їх відокремити не матимуть успіху. Зрештою, для України було б самогубством поривати зв'язки з **джерелом** своєї політичної, економічної, культурної і військової сили. (Головна тема московської

пропаганди. – П. Ш.). Ці свої тези М. Драгоманов синтезував в «Гімні», що його він уклав для України.

*Гей, українець просить немного:
Волі для рідної мови,
Но не лишає він к всей Русі
І к всім слов'янам любови.
З Північною Руссю не зломить союзу –
Ми з нею близнята по роду,
Ми віки ділили і радість, і горе
І вкупі приймаєм свободу.*

Як бачимо, Драгоманівський гімн є ідентичний з гімном УССР. Всі ці Драгоманівські тези можна прочитати в його творах та листуванні (навіть у цензурованих драгоманівцями виданнях), зокрема в «Чудацьких думках», «Листах на Наддніпрянську Україну», «Автобіографії». Звичайно, він не висловлювався аж так ясно, як ми подали, бо він був спритний демагог і ці тези добре закривав українською «червоною шапочкою». Наші наївні соціялісти в такій мірі зачарувалися тою «шапочкою», що не побачили московські націоналістичні ікла навіть тоді, коли москвин скинув уже (в 1917 р.) непотрібну йому тоді ту червону демократичну дурійку.

Хоч наші українофіли не пішли за Шевченковим «вставайте, кров'ю волю окропіте», все ж Т. Шевченко був для них національною святістю. Один із них (М. Лоначевський) пише: «Чому Т. Шевченко так хапає за душу? А тому, що Т. Шевченко знає все, що я думаю; він прозирає мою душу наскрізь; він знає всі мої бажання; він є мов би моє Я, лише безмірно кращий, як я. Тим-то його слово – моє слово, але очищене від всякого паскудства душі моєї». М. Драгоманов знав про таке наставлення українців до Т. Шевченка і тому розумів, що поборювати ідеї Т. Шевченка несила і тисячам драгоманових. Лишалось хіба вжити московського способу – оплюгавити, оббрехати нашого генія. Це він і зробив у своїй брошурі «Шевченко, українофіли і соціалізм». В ній він з московською нахабністю проголошує Т. Шевченка за дурня, неука, вузькоглядного мужика, а його вірші за такі незграбні та примітивно мужицькі, що їх читати «пратівна» (гидко). (Пригадайте оцінку поезії Т. Шевченка В. Белінським). Шевченкове «Послання» називає М. Драгоманов «істинно глупим». Про «Кобзар» каже, що він перестарів і до нічого не надається, та ніколи його український нарід читати не буде і т. п.

Цього було вже забагато навіть миролюбним українофілам. Обурена Київська «Громада» припинила помагати йому фінансово і від-

крито кваліфікувала його як ренегата, зрадника. Про це писав і сам М. Драгоманов: «...деякі земляки звать мене зрадником і москалем» («Листи на Наддніпрянщину»). І він ним справді був. Ось що писав він редакторові московського журналу «Вестник Европы» Н. Стасюлевічу в 1872 році: «...тепер пригожеє время для направлення паднімающей апятъ сваю голува гідри українафільства к более рациональному паведенію. Асобенна палезна била би привесті галицкає українафільства в гармонію с нашими общімі парядачними людьмі в Расіі. Мне кажетса, што Правіденіє предназначіла мне палажить адін із камней для такой связі». В 1873 р. він пише тому ж Н. Стасюлевічу: «Са временем, кагда Чермная Русь (с. т. Галичина. – П. Ш.) вазвратітса пад сень ратних арлов (державним гербом Московської імперії був двоголовий орел. – П. Ш.), памянут і нас с Вами. Пусть он (журнал «Вестник Европы», що виходив у Петербурзі) делаєт дело здоровава абрусенія» (галичан) (М. Лемке. «Н. Стасюлевіч і ево савременнікі»).

М. Драгоманов був чимсь далеко гіршим, як звичайний ренегат, зрадик. Він був провокатором, платним агентом московської тайної поліції. П. Кашинський знайшов у 1933 році в архіві австрійського Міністерства Закордонних Справ кілька документальних доказів (див.: «Розбудова Нації». XII.1933. П. Кашинський. «М. Драгоманов у світлі чужих тайних документів»).

Наприклад, австрійський посол у Швейцарії пише: «В Женеві М. Драгоманову поводилося зле, і він почав пактувати з Російським урядом через посла Новікова. Цей посол казав мені, що М. Драгоманов дістає тепер від Російського уряду 6000 рублів річно. Цю залежність від Російського уряду дається помітити у зміні його політичної позиції. Тепер він проповідує не боротьбу з Росією, але унію з нею. Поляки та москвини вважають його за ультра-соціяліста, та російська поліція знає ліпше» (акт ч. 2628/1889). Або: «Міністр внутрішніх справ граф Н. Ігнатъев заснував у 1881 році в Женеві нігілістичний (соціялістичний) журнал «Вольнає Слова». На головного редактора покликано к.[олишнього] київського професора М. Драгоманова. Та незабаром соціялістичний журналіст Черкезов відкрив цей секрет, викравши у московського шпигуна Мальшинського документальні на те докази» (акт 6621/1883). За браком місця тут не наводимо більше цих документів.

Незабаром М. Драгоманов виїхав до Болгарії.

Особистий приятель М. Драгоманова московський професор І. Грєве пише: «Я особисто чув з уст М. Драгоманова багато разів,

як він з запалом переконував своїх приятелів, що загине ціла справа України, якщо вони зречуться московської літератури та ідей, що вона їх пропагує. Перечитані мною в Полтаві його інтимні листи до близьких йому людей підтверджують понад усякий сумнів, що цей його погляд був дійсно тілом і кров'ю його духу до смерті» («Билое». III.1925).

Московські журнали «Руская Мисль», «Рускає Багатства», «Билое» дуже радо містили статті М. Драгоманова. З М. Драгомановим приятелювали чи його ідеями захоплювалися визначні москвини, як, наприклад, проф. К. Арабаджин, проф. І. Греве, проф. П. Струве, проф. П. Мілюков, С. Мельгунов та інші. І. Греве вважав М. Драгоманова ідеологічним батьком московської Партії конституційних демократів, головою якої був П. Мілюков (пізніше). П. Мілюков особисто знав М. Драгоманова і пише («Национальний вапрос»), що у нього не було ніяких розходжень з М. Драгомановим у політичних поглядах. П. Мілюков був прем'єр-міністром Временнава Правітельства в 1917 році. Воно визнало українцям право вживати українську мову тільки в трьох губерніях, і то лише в приватних справах, у приватних установах. Запеклий україножер царський цензор С. Щьоголев був великим прихильником М. Драгоманова (Ю. Сірий).

Москвини в УССР охоче перевидають твори М. Драгоманова. Те саме робить і т. зв. УВАН у Нью-Йорку. Лідер наших сучасних ренегатів проф. Ф. Богатирчук пише: «Наша організація основана на ідеях М. Драгоманова» («Східняк». Ч. 24).

Та в Галичині М. Драгоманову не повелось, бо галичани не мали нічого спільного з московською «культурою» і дуже скоро побачили, які яйця кладе та московська зозуля. Н. Навроцький, М. Бучинський зірвали українську маску з цього московського агента, а І. Франко гостро висміяв його у пресі. (Більше про М. Драгоманова див.: К. Подолянин. «З минулих літ»).

З наведеного ясно видно, ХТО був М. Драгоманов. А він був божком і безапеляційним законодавцем для наших соціалістів, які, захопивши владу в 1917 році, негайно почали здійснювати його ідеї. Так, наприклад, запеклий драгоманівець М. Порш, ставши військовим міністром, негайно здемобілізував українську армію, що тоді почала була самочинно організуватися. Він добре знав, що в цей самий час В. Ленін наказав організувати московську армію прискореним темпом. Такі були всі інші соціалістичні міністри УНР. Що ж дивного, що маємо тепер УССР.

В 1905 році москвини ганебно програли війну з Японією. Московська національна пиха дістала добре по пиці, та й ще від маленьких «макаю», як згїрдливо прозивали москвини японців, нахвалюючись «закидати їх шапками». Обурене московське суспільство – від правих до лївих – накинuloся на уряд. Захитана царська влада була примушена піти на неприродній москвинам шлях європейських реформ: проголосила конституцію (що її за пару літ обернула в фікцію), полегшила цензуру на пресу, поширила місцеву самоуправу і т. п.

Українці негайно взялися за відбудову української культури: почали закладати українські часописи, видавництва книжок, школи для неграмотних, поглиблювати наукові досліди над минулим України і т. п. Москвини відразу занюхали небезпеку для імперії, але, розуміючи, що поліційними заходами вже несила їм осїдлати Україну, запланували зробити це своїм улюбленим методом – підступом. Московські соціялісти, не жалуючи енергії і грошей, залили Україну повинню драгоманівської літератури, у великій мірі українською мовою. На цю працю москвини мали і вправних агїтаторів і досить коштів від свого суспільства, навіть від своїх буржуїв (а також і жидів, включаючи й американських банкірів). Наші несоціялісти не мали ані грошей, ані людей на протипропаганду, бо ж буржуазія в Україні складалася майже виключно з москвинів та жидів, шляхта-дідичі була змосковцена, а інтелігенція переважно драгоманівська. За таких аж надто нерівних сил, ясна річ, москвини (руками наших соціялістичних яничарів) здобули більшість саме того прошарку суспільства, що робить революції, – молодь. Такою зустріла Україна епохальний 1917 рік.

В березні 1917 р. впав, нарешті, гнилий царат Московської імперії. Впав від першого ж стусану, що його дав йому наш (складений з українців) Волинський полк у Петраграді. Протягом пару день, без одного вистрілу, порозбігалася і поховалася царська поліція і притихла перелякана адміністрація на всій величезній території імперії.

Хоч «Гасударственная Дума» (парламент) на чолі з нашим ренегатом М. Родзянком і проголосила, що Временнає Правїтельство Расії має всю верховну владу в імперії, та ніякої влади фактично не було на місцях ще кілька тижнів, отже, і в Україні. Тоді влада, як говориться, «лежала на вулиці», і кожний міг її взяти. Нам відомий випадок, коли ДВА свідомі українці, намовивши 15 малосвідомих національно малоросів – вояків запасового полку, що стояв у місті, проголосили самі себе місцевою («революційною») владою; само-

чинно демобілізували (вживаючи демагогії) москвинів того полку, відіслали їх, не гаючись «на родину»; усунули всіх москвинів з місцевої адміністрації, і все це зробили без жодного пострілу протягом одного тижня. Лише ДВІ особи захопили владу.

Цей приклад показує, як близько – казково близько – була тоді Україна до мети, за яку боролися наші предки сотки років. Була б знайшлася в кожному нашому місті мала група людей, подібних на пізніших членів ОУН, були б мали ми тепер велику, багату, самостійну державу, а не великий спалений до чорної землі, залитий українською кров'ю цвинтар – УССР. Вся трагедія України 1917 року була в тому, що в ту історично-переломову хвилину Україна мала лише маленький зародок пізньої ОУН – групу М. Міхновського, а 95% нашої молоді інтелігенції, задурманеної драгоманівською провокацією, були в московському таборі. Сповнилося на всі 100% пророцтво Т. Шевченка: «в огні обкраденою збудять».

По упадку царату наша еліта розгубилася і не знала, на яку ногу ступити. Але лідер націоналістів М. Міхновський на другий же день організував «Українську Центральну Раду» (УЦР), яка мала перебрати найвищу владу в Україні. До УЦР приступив гурт ненаціоналістів, і завдяки своїй кількісній перевазі вони захопили в ній провід. Більшість членів того проводу були запеклі драгомановці, отже, вороги ідеї Української Самостійної Держави. Тоді М. Міхновський кинувся горячково організувати збройну силу України, сподіваючись, що не заражене драгоманівським дурманом наше вояцтво примусить УЦР стати на шлях державної самостійності України. Пізніше показалося, що ці його надії були обґрунтовані і реальні.

Вже 29.III.1917 М. Міхновський заснував у Києві під скромною назвою (щоб не звертати уваги ворогів) «Військовий клуб імені гетьмана П. Полуботка». Не звертаючи уваги на спротив московської адміністрації та пропаганду драгоманівцями пацифізму серед вояків, цей «клуб» не гаючись зорганізував з вояків – українців Київської залоги полк імені гетьмана Б. Хмельницького силою в 3574 багнетів. В Чернигові організував полк ім. гетьмана П. Дорошенка, потім кількатисячну селянську міліцію «Вільне козацтво» й українські військові частини на німецькому фронті в імперській армії.

УЦР скликала на 17.IV.1917 р. Всеукраїнський Національний Конгрес. Приїхало понад 1500 делегатів. Конгрес пройшов в атмосфері великого **НАЦІОНАЛЬНОГО** ентузіазму. Він єдинодушно запевнив повну підтримку УЦР і проголосив її найвищою владою

України, закликаючи все населення виконувати лише її накази. Багато членів Конгресу вимагало негайно очистити адміністрацію в Україні від москвинів. Отже, УЦР мала далеко більшу підтримку і послух свого народу, ніж уряд у Петрограді, якого не визнавали робітники навіть у самому цьому місті.

Та драгоманівці М. Грушевський, В. Винниченко й інші, використовуючи свою попередню популярність та вживаючи демагогії, захопили провід Конгресу в свої руки. Конгрес вибрав до нової УЦР 90% драгоманівців. А вони ж вважали зрадою «общей родине» (Московщині) змінювати московську адміністрацію на українську. Вся адміністрація в Україні ще довгі місяці була в руках москвинів, які примушені були толерувати УЦР, бо ж їхній петраградській уряд був безсильним їм допомогти, але про якийсь послух УЦР не хотіли й слухати. Доходило до таких курйозів, що найвища влада в Україні – УЦР жебрала в київській міській адміністрації кілька кімнат для своїх міністерств. Організовану приватними зусиллями і коштами українську гімназію в столиці України запроторили геть аж на передмістя, а московські гімназії мали прекрасні будинки в центрі Києва. Київський митрополит заборонив служити панахиду по гетьманові І. Мазепі і цілком відкрито «нікакой України» не визнавав. Але ж М. Драгоманов, учив, що всі зайти в Україні мають мати свободу і рівні права з тубільцями.

Тепер наші соціялісти вибрехуються тим, що, мовляв вони не мали тоді фізичної (збройної) сили усунути москвинів з України чи бодай від влади. Це звичайний їхній брехливий викрут. Вони мали її тоді аж подостатком. Вони мали тоді в Україні силу, далеко **БІЛЬШУ**, ніж петраградській уряд. В Києві стояв вороже настроєний до москвинів (завдяки пропаганді М. Міхновського) полк імені гетьмана Б. Хмельницького силою в три і пів тисячі багнетів. В Чернигові стояв полк імені гетьмана П. Дорошенка, ще більш вороже наставлений до москвинів (вони там дуже утискали цей полк). Була велика сила патріотичного Вільного козацтва, яке прирекло послух УЦР. Під Петроградом стояла 12-а озброєна (з артилерією, бронепотягом і літаками) армія силою в 150000 вояків, що складалася майже виключно з українців. Завдяки заходам голови українських організацій у Петрограді С. Жука, штаб армії запропонував УЦР пересунути цю армію на українсько-московський кордон. УЦР **ВІДКИНУЛА ЦЮ ПРОПОЗИЦІЮ**. Але на наказ петраградскава уряду (а його наказів тоді ніхто в імперії не слухав) вислала на німецький фронт з України 70 куренів по 1000 вояків у кожному, а це ж 70000 вояків.

Ті курені формувалися в Україні і склалися майже виключно з українців. Петраградський уряд висів на волоску і тримався лише силою інерції. Петраградській Савет салдатських і робочих депутатів не визнавав того «уряду» і ніяких його наказів не виконував, навпаки, наказував не слухати тих наказів, а той «уряд» ані пари з рота не пускав, бо був безсильний щось зробити. Зайвою ілюстрацією є той факт, що представники українських організацій в Петрограді не просили у того «уряду», але ультимативно вимагали формування українських частин (видати наказ не пізніше 2-ої години наступного дня, інакше...) (С. Жук). Ніхто в імперії вже не слухав того «уряду», отже, і УЦР могла дуже добре ігнорувати його також.

УЦР мала тоді в Україні силу більш як треба. Мала силу і могла очистити Україну від москвинів, перебрати всю адміністрацію в свої руки, створити українську армію і поставити її на московському кордоні. МОГЛА це зробити, але НЕ ХОТІЛА. Не хотіли, бо були вірними учнями свого апостола М. Драгоманова; вірними виконавцями його гімну – «з північною Руссю не зломим союзу». Замість організувати українську армію, демобілізували й ті полки, що їх був зорганізував М. Міхновський, і ті що самочинно, стихійно зорганізувалися самі на німецькому фронті. Мільйонкратно повернулися москвинам гроші, що їх царський уряд колись платив М. Драгоманову.

Опинившись примхою долі при владі в Україні, драгоманівці і соціялісти взагалі не знали, що з нею робити. Саме життя живосилом пхало їх командувати, наказувати, але ж М. Драгоманов вчив, що всяка влада є насильством, що народ має сам собою правити, що кожний повіт має право жити так, як хоче. До Києва летіли телеграми, приїздили делегації по інструкції, накази, керівництво, але власне того не могли дати ті духовні євнухи-кастрати. Вони могли лише дебатовати безконечно, до безтями над параграфами соціялістичного Талмуду. І справді, вся діяльність УЦР звелася до безконечних дебат, дебат цілком теоретичних, відірваних від реального життя, що виходило з берегів. Ті самозакохані Лікурги й Демостени з Кобиляк дебатували: чи націоналізувати, чи соціялізувати землю та фабрики, навіть тоді, коли московська артилерія бомбардувала нашу столицю. Дебатувати замість організувати оборону. Наслідок цілком логічний: кінчали ті дебати на еміграції або у в'язницях братнього народу (Д. Донцов).

Д. Донцов пише: «За вірою наших лідерів у московську демократію крилося щось страшнішого, ніж віра в якусь спасенну ідею

(демократію, соціалізм), крився цілковитий брак свідомости, що життя є ареною боротьби різних людських пород, а не райські ідилії. Крилася наївна віра ягняти з байки, яке так довго переконувало вовка незбитими аргументами про своє право жити, поки вовкові не змудилося слухати і поки він не припинив ягнячої філософії відомим закінченням... Ніхто з наших «шляхетних утопістів» не додумався, що всі оті теорії були лише свідомим або несвідомим шахрайством, метою якого було (і є) оправдати жадобу панування раси, що почувається сильнішою. Ніхто з тих утопістів не доглупався, що боротися з такою расою треба не аргументами ягняти з байки, але так, як у всім світі борються з вовками; не доглупались, що для того треба і собі позбутися овечої натури. Для овець у політиці це була затяжка філософії...

«Ніхто так не боявся національного прозріння мас і їх духової мобілізації ПРОТИ Московщини, як наші «лідери» революції. Крий, Боже, аби не вступив наш народ на шлях гідного відпору наїзників! Крий, Боже, аби не загорівся він пекельною ненавистю до насильника! Крий, Боже, аби не почав бачити в нім смертельного ворога, а не «близьку собі силу», з якою треба угоду робити, а не воювати. Крий, Боже, аби не заразився наш народ «шовінізмом». Так розуміли суть нашої революції ті наші «політики».

«Напроти себе ставали виразно дві сили: українська революція і московська реакція (під виглядом світової революції); революція «хохла» проти «кацапа»; з одної і з другої сторони – розпечений до білого психічний стан взаємної ненависти. На все це сліпі і глухі були наші «лідери». Те, що стверджували факти, було для них оманною, помилкою чи непорозумінням. А яскрава кристалізація думки і волі наших народних мас була в їх очах пожалування гідною «контрреволюцією»... Треба лише (хоч тебе ломакою по голові б'є ворог) не сіяти згубного шовінізму. Треба переконати українців (з розбитими головами), що ненависть є зло, а любов – добро. А москвинам (які тримали піднесену ломаку) треба натякнути, що не гаразд роблять, але натякнути «не для того, щоб завдати московським соціалістам прикрих хвилин» (слова М.Грушевського. – П. Ш.) (чемний є хам до пана), але лише з «бажання допомогти їм швидше еволюціонувати, перевірити свої застарілі погляди» (слова В. Винниченка. – П. Ш.). Не було фактів, твердіших за мідяні чола наших «лідерів» (Д. Донцов «Авіронове насіння». «Вістник». XI.1937).

Та реальне життя не могло чекати, поки скінчиться той балаган, і по всій Україні спонтанно виростають, без керівництва з Києва,

українські організації, які перебирають місцеве життя в свої руки. Так само і в армії починають самочинно організовуватися Українські Військові Ради. Цей творчий, здоровий дух самого українського народу виявився в низці народних всеукраїнських з'їздів.

Братство Тарасівців, розуміючи, що долю України буде рішати збройна сила України війною з Московщиною, кинуло всі свої людські і грошові засоби на пропаганду ідеї державної самостійності України та неухильності збройної боротьби, війни з Московщиною. Драгоманівці, маючи в своїх руках державну владу, мали тим самим великі гроші на свою пропаганду. Вони видавали масовими накладками твори М. Драгоманова та іншу соціалістичну літературу. Братство Тарасівців видало – наскільки вистачало у них грошей – популярні брошури про історичну боротьбу України з Московщиною. Наприклад, оповідання про гетьманів П. Полуботка, П. Дорошенка, І. Мазепу, брошури «Як Московщина нищила Україну», «Московська брехня» і т. п. Твори Д. Донцова «Модерне московфільство», «Історія розвитку української державної ідеї», «Культура примітивізму», для молоді видали прекрасний патріотичний роман, що його написав член Братства В. Отамановський (Златополець) «Син України» та іншу національно усвідомлюючу літературу.

Братство Тарасівців, побачивши, що ніяк не вдається переконати задурманену Драгомановим УЦР в потребі української армії, зорганізувало, як ми вже згадали, два українські полки (в Києві ім. Б. Хмельницького і в Чернигові ім. П. Дорошенка). Ясна річ, московська адміністрація та драгоманівці всіма силами боролися проти організації нашої армії. Наприклад, у Чернигові не давали козакам військових казарм ані харчів. Наші козаки спали під відкритим небом і голодували, але не розходилися. Побачивши, що голодом і холодом не зломити патріотизму та ідейності дорошенківців, московська адміністрація пробувала силою місцевого московського запасового полку розігнати їх. Дорошенківці розбили голими руками москвинів, забрали їхні казарми та зброю і примусили загрозою розстрілу місцеву московську адміністрацію постачати харчі. Тоді москвини звернулися за допомогою до УЦР. Делегація УЦР довго намовляла дорошенківців їхати на фронт захищати «общую родину» або розійтися по домах. Та дорошенківці не піддалися.

Одночасно Братство Тарасівців організувало з селян Звенигородщини міліцію «Вільне Козацтво» під проводом селянина П. Шаповала. Кожне село творило сотню, якою командував вибраний селянин, що колись був у війську. Сотні складали полки. Так зор-

ганізувалося понад 60000 патріотичних селян, майже без допомоги інтелігенції.

Тоді самочинно організувалися три полки ім. Т. Шевченка в Москві, другий полк ім. П. Полуботка в Києві, полк ім. П. Дорошенка в Симферополі, кінний полк у Гришині, курені і коші в Одесі, Катеринославі, Мирі, Стівпці. На фронті українозовано 9 дивізій.

Наш селянин є дуже глибокий індивідуаліст з приватновласницькою правосвідомістю і психологією. Погорда і огида до москвина у нашого селянина є просто в крові. Отже, світогляд діаметрально протилежний соціалізовмі наших драгоманівців.

Вже перший з'їзд делегатів «Вільного Козацтва» 16.X.1917 дуже гостро засудив політику УЦР і категоричним тоном вимагав від УЦР вигнати всіх москвинів з України й організувати нарешті армію. Отже, цілком зрозуміло, драгоманівська УЦР бачила у «Вільному Козацтві» свого ворога і пробувала зліквідувати його. Так, з'їзд губернських і повітових комісарів УЦР 16.X.1917 ухвалив зліквідувати «Вільне Козацтво». Але здійснити це несила була УЦР, бо «Вільне Козацтво» поширилося вже на добрих пів України. Головною метою «Вільного Козацтва» було вигнати всіх москвинів з України. Воно це і робило там, де могло, не звертаючи уваги на загрози УЦР.

Цей приклад «Вільного Козацтва» ми навели як **конкретний** доказ брехні наших соціалістів, які тепер намагаються скинути вину за катастрофу 1917–1920 рр. з себе на ніби національно несвідомий народ. «Вільне Козацтво», його ідеологія і діяльність є убивчим для наших соціалістів доказом того, ХТО був національно несвідомий: наряд чи та інтелігенція?

Та ще яскравіше показали цю різницю всеукраїнські з'їзди делегатів нашого народу в солдатських шинелях і селянських свитах.

Український Військовий Клуб під проводом М. Міхновського організував і скликав (проти бажань УЦР) на 18.V.1917 до Києва Перший Український Військовий З'їзд. Приїхало понад 700 делегатів від армії і флоту. З'їзд розпочався гострою вимогою делегатів почати організовувати українську армію, не оглядаючись на ніякі Временніе Правительства. Делегати доказували, що є повна можливість це зробити, бо імперська армія вже почала розкладатися і незабаром перестане існувати, і москвини не матимуть сили перешкодити нам, бо їхні солдати вже їх мало слухають.

Не зважаючи на заборону Временнава Правительства, за місяць зібрався в Києві Другий Військовий З'їзд силою 2500 делегатів від

2500000 зукраїнізованих вояків на фронті. З'їзд знову і ще категоричніше та гостріше **повторив** вимогу до УЦР – негайно почати творити українську армію і флот. Чимало промовців надзвичайно гострим тоном ганили УЦР за її москвофільську політику. Деякі промовці навіть називали УЦР національними зрадниками. Всі делегати урочисто склали присягу на Софіївській площі не вертатися додому, поки не здобудуть державної самостійності Україні. Тут треба підкреслити, що 75% делегатів були прості, рядові вояки. Вся київська преса писала про «загрозливий (кому?) шовіністичний» і бойовий дух делегатів. Московський командант Києва полк. В. Оберучев писав: «Серед делегатів З'їзду панував шовіністичний напрям; домагалися, щоб українське військо вигнало «кацапів» з України». Один з чільних соціалістичних діячів, П. Христюк, пише: «Настрій З'їзду був розпалений, рішучий. Делегати домагалися відокремлення від Московщини і війни з нею. Довелося вжити енергійних заходів, щоб цей стихійний протест не перейшов меж» («Матеріяли до історії української революції»). Перелякані В. Винниченко, М. Грушевський. М. Порш вжили енергійних заходів. Використовуючи знову свій авторитет, кинулися шосили гасити той загрозливий для північного «брата» український шовінізм, розпучливо доказуючи, що Україні війська не треба, бо приходить доба соціалізму, а москвини – наші брати, які допоможуть нам закріпити «здобутки революції». Демагогії не жалували. (По закінченні збройної боротьби в 1920 році всі три вищезгадані міністри УНР повернулися до УССР «закріплювати здобутки революції». Але москвини тоді вже їхньої вірної служби не потребували. М. Грушевського та М. Порша зліквідували, а В. Винниченко чимскоріш наживав п'ятами з соціалістичного «раю», який сам будував з запалом пару років тому).

Також варто тут пригадати, що В. Ленін, як тільки захопив владу в Московщині, негайно наказав організувати приспіненим темпом «Красную гвардію» та «Курси красних камандірав». І до тої праці він не побоявся закликати царських генералів А. Брусілова, П. Гутора, Клембовського, Поліванова та інших старшин (навіть царських жандармів, як, наприклад, полк. М. Муравйова). Царські генерали та старшини й організували нову московську армію.

В часі між двома військовими з'їздами зібрався Всеукраїнський Селянський З'їзд. На цей з'їзд приїхало понад 2200 делегатів. Незважаючи на шалену агітацію драгоманівців соціалістичних та москвофільських ідей, селянський З'їзд показався ще більш шовіні-

стичним, як військовий. Делегати Селянського З'їзду з обуренням накинулися на УЦР за її жебрання прав України у москвинів. Делегати вимагали від УЦР негайно припинити всякі балачки з москвинами, негайно очистити Україну від зайд-москвинів й українізувати адміністрацію та школи. З'їзд ухвалив розподілити великі земельні маєтки і передати їх селянам у вічну приватну власність.

Вживаючи демагогію, драгоманівці захопили провід з'їздом у свої руки. Президія з'їзду дозволяла драгоманівцям говорити, скільки схочуть, але несоціялістам (а їх було на з'їзді 99%) обмежувала час промов або й цілком не давала говорити. І незважаючи на таке шахрайство, з'їзд вимагав негайно проголосити державну самостійність України, хоч би те й привело до війни з Московщиною. Старий селянин П. Шаповал (один з головних провідників «Вільного Козацтва») закінчив свою «шовіністичну» промову пророчими словами: «Хвилина велика! **Нам не простять наші діти й онуки, якщо ми її змарнуємо. НЕ ЖЕБРАЙМО! ВІЗЬМІМ СВОЄ СИЛОЮ**».

Збентеження нашої драгоманівської інтелігенції було приголомшливе. Навіть ці сліпці побачили, що український нарід хоче щось цілком ПРОТИЛЕЖНЕ до їхнього соціалізму та москвофільства. І тут показалися фатальні наслідки помосковщення і тому відірвання нашої інтелігенції від свого народу. Найбільша наша трагедія.

Кожний європейський соціяліст в такій ситуації був би зрозумів свою відірваність від бажань свого народу і, відповідно, змінив би чи, щонайменш, пристосував би свої соціялістичні мрії до вимог реального життя чи потреб свого народу. Німецькі соціялісти голосували – проти своїх соціялістичних переконань – за видатки на німецьку армію. Англійські соціялісти, проти своїх соціялістичних переконань, авлювали залізною рукою спроби Індії відокремитися від Англії. Московські соціялісти не лише не визнають право України на державну самостійність, але й брутально і криваво нищать всяку навіть лише агітацію за відокремлення, прикриваючись маскою брехливих фраз про це право. Лише наші українсько-московсько-жидівські духові покручі-каліки з несамовитою, патологічною манією божевільних не хотіли чути бажань 39 мільйонів свого селянства у світі і шинелі. Не могли і не хотіли ані чути, ані зрозуміти. Пірнувши з головою в казуїстику соціялістичного талмуду, не бачили вони пересувань московських полків на Україну (південний німецький фронт), а полків з українською більшістю вояків з України (південного німецького фронту) до Московщини. Пересу-

вань, що їх покvapно робила люба їм московська демократія (Временнає Правительства).

Як бачимо, наш неграмотний селянин показався о ціле небо мудрішим державним мужем, ніж вчений історик, який ЗНАВ безліч історичних фактів запеклої боротьби тих двох «братніх» народів, але ганебно НЕ РОЗУМІВ ані причин, ані наслідків тої боротьби.

Ось що писав цей наш найбільший, але, на наше нещастя, запаморочений драгоманівством історик у 1920 році, с. т. тоді, коли був уже у Відні, отже, після того, як московська демократія показала свої націоналістичні зуби з-під соціалістичного очіпка. Писав він: «Всім учасникам революції 1917 року пам'ятно, з якою нерішучістю, з яким ваганням соціалістичні українські партії прийняли гасло Незалежної України. Їх побоювання сповнилися в повній мірі. Дійсно, це гасло підхопили найгірші елементи української людности; елементи бандитські, контрреволюційні, реакційні, що формували гайдамацькі загони та громили жидів; підхопили різні спеціалісти формування військових відділів – всілякими отаманами головними, великими і малими (титул Головного Отамана мав С. Петлюра. – П. Ш.) і всією тою декласованою військовою верствою, що витворилася з розкладу російських армій і повторює на нашій землі сумну історію німецької тридцятилітньої війни. Гасло Самостійної України стало гаслом не тільки проти Советської Росії, але в значній мірі і проти соціалізму. Це гасло перемінювалося в гасло «Україна для українців» і всякі інші подібні націоналістичні і шовіністичні оклики» (М. Грушевський. «Українська партія с.-р. та її завдання». В журналі «Борітеся поборете». Ч. I, Вересень, 1920). Він ще писав і таке: «Які б не були помилки большевицьких провідників в українській політиці, як би не вилазила боком українцям діяльність їх агентів в Україні – належить оминати всякого конфлікту з большевизмом, шануючи загальнолюдську вагу соціалістичної революції» («Воля». II.1920).

І це все пише не лише вчений історик, але й людина, яка на власні очі БАЧИЛА ФАКТИ аж надто ясно виявленого московського націоналістичного імперіялізму, власне, отої московської демократії. Імперіялізму, так прозоро прикритого соціалістичною фразеологією, що його бачив навіть наш неграмотний селянин. Але не побачив вчений УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИК. Чи може бути більша трагедія для нації?

Відчувши, що земля починає хитатися під їхніми ногами, діячі УЦР зрозуміли, що при дальшому зволіканні виконати наказ Украї-

ни, стихія національно здорового українського народу змете їх з України разом з їхніми північними братами. З болем у серці, після довгих дебат, УЦР проголосила 23.VI.1917 свій перший Універсал, в якому пише: «Тимчасовий уряд (у Петраграді. – П. Ш.) не хотів разом з нами творити нового ладу і тепер ПРИМУШЕНО нас, щоб ми самі творили свою долю... і ТОМУ ми, УЦР, видаємо цей Універсал» (виділення наші. – П. Ш.).

Петраградській уряд перелякався. Службові рапорти генералів вказували на ненадійність полків, і тому годі було думати про приборкання України військовою силою. Треба якось обдурити поки що Україну. І до Києва виїжджає делегація міністрів Временнава Правительства на чолі з самим прем'єром А. Керенським. (Кілька тижнів перед тим Временнае Правительства не хотіло навіть говорити з нашою делегацією). Але приїхавши до Києва і познайомившись із лідерами УЦР, московські міністри побачили, що справа не виглядає так страшно, як вони її уявляли зі слів Універсалу. Вони зорієнтувалися, що той Універсал скріплює ЇХНЮ ЕКСПОЗИТУРУ В Україні – УЦР, а тому для дальшого його скріплення дозволили створити т. зв. Генеральний Секретаріат, що мав складатися з членів, ПРИЗНАЧЕНИХ Петраградським урядом (на рекомендацію УЦР), а з них чотири мусили бути чистокровні москвини. Генеральний Секретаріат не мав права видавати ніяких законів чи розпоряджень, а лише виконувати накази Петраградскава уряду (точно так, як в УССР). Територію України москвини визнали лише в межах неповних п'ятох губерній: Київської, Волинської, Полтавської, Подільської, Чернігівської (без 5 повітів). Весь південь, весь схід України, Слобожанщину, Донщину, Ставропольщину, Кубанщину, Крим, весь наш Донбас, всю Чорноморщину, Басарабщину, всі наші чорноморські й озівські порти забирала московська демократія на чолі з її лідером А. Керенським собі. Західноукраїнських земель ще не могли присвоїти, бо там тоді ще стояли німецько-австрійські полки. Але московська демократія і їх пробувала загарбати вже тоді (у вересні 1917 А. Керенській наказав почати великий наступ на Галичину). Отже, бачимо, що московська демократія робила з України невеликий острів без промисловости, без доступу до Чорного моря, ОТОЧЕНИЙ з усіх боків московською імперією. Аж так цинічно обкраяти не ненаважився навіть безоглядно брутальний В. Ленін. Це є добра пригадка нам на майбутнє.

Така ганебна «автономія» вкрай обурила всю Україну, але УЦР її прийняла і заснувала (з дозволу А. Керенського) генеральний Сек-

ретаріят, оповіщаючи про це населення своїм другим Універсалом 18.VII.1917, в якому знову підкреслює, що і не думає відокремлювати Україну від Московщини. Хоч А. Керенській вимагав лише чотири москалі у складі Генерального Секретаріату, та інші драгоманівці хотіли довести йому свою вірність «общей родине», і вже самі прийняли до складу УЦР ще й 30% неукраїнців, а до Малої Ради ще більше – аж 45% (на 40 українців – 18 неукраїнців). І тут бачимо повну аналогію з УССР. І це є добра пригадка нам на майбутнє. (Теперішня (1958) емігрантська УНР вже залицяється до московської демократичної еміграції).

А саме тоді ґрунт з-під Временнава Правітельства вже падав. Прихильники В. Леніна зробили повстання в столиці (Петраграді). А Керенській викликав кілька полків з фронту, щоб приборкати повстання. Генерал Л. Корнілов планував приборкати не лише В. Леніна, але й А. Керенського. В Московщині починалася громадянська війна. Армія розбігалася по домах. Почалася анархія. Прийшла золота нагода для України стати вільною і незалежною. Але московфільська УЦР вважала це зрадою соціалізму, ножем у спину братньому народові. Братство Тарасівців рішило примусити УЦР бодай почати здійснювати вимоги селянських та військових з'їздів, почати здійснювати, хоч би помалу, самостійність України. Братство рішило заарештувати московську адміністрацію в Україні і тим поставити УЦР перед доконаним фактом у надії, що після цього УЦР хоч-не-хоч мусить стати на шлях, що його вимагали з'їзди. Усувати від влади УЦР і перебирати владу в свої руки Братство не хотіло, бо це викликало б громадянську війну в Україні. На боці УЦР стали би всі москвини, жиди, змосковщена шляхта і соціалістична інтелігенція, і вони, цілком певно, покликали би на допомогу рідного їм північного брата (це зробили рік пізніше). На боці Братства Тарасівців було все селянство в кожухах і солдатських шинелях, але селянство ще вірило, що УЦР є українська, а щоб пояснити їм, що вона українською не є, то для того треба було довшого часу, багато агітаторів і чимало грошей. Цього не мало Братство Тарасівців і тому рішило ув'язнити московську адміністрацію, передати всю владу УЦР. Так і зробили.

Братство мало полк ім. гетьмана П. Полуботка в Києві, полк ім. гетьмана П. Дорошенка в Чернігові, «Вільне Козацтво» та своїх членів по містах України, які мали ув'язнити місцеву московську адміністрацію, як тільки це зробиться в столиці. 17.XI.1917 полк полуботківців арештував московського команданта Києва В. Оберу-

чева та його штаб, обсадили своїми стійками всі важніші установи Києва: телеграф, поліцію, банки, адміністраційні канцелярії; роззброїв моквинів, арештувавши найбільш небезпечних. Все виконано за кілька годин без жодного вистрілу, бо перелякані москвини спротиву і не думали ставити, лише благали не вбивати їх. Одночасно «Вільне Козацтво» захопило на стації Цвіткове чотири військові потяги, обеззброїли московських солдатів і з здобутою зброєю (з гарматами) рушило до Києва на допомогу полуботківцям.

Опанувавши Київ, полк вислав до УЦР делегацію, яка по-військовому відрпортувала УЦР, що столиця України звільнена від московських окупантів і полк чекає на дальші накази УЦР. Перелякана УЦР ще знайшла в собі хоробрости наказати полкові... звільнити з арешту москвинів і відійти цілим полком на фронт. Не бажаючи починати громадянської війни в Україні, полк полуботківців виконав наказ УЦР. По дорозі на фронт москвини обстріляли полк, вбивши чимало козаків. До Петраграда УЦР післала телеграму, в якій повідомляла, що група дезертирів зчинила бешкет у Києві, але УЦР той бешкет зліквідувала і просить відправити на фронт лідера бешкету поручника М. Міхновського. Це сталося саме тоді, коли в Московщині ВЖЕ починалася анархія і Временнає Правительство доживало останні години свого життя. Аж такої ганебної зради свого народу його елітою не записала ще історія ні одного народу.

Будучи самі націоналістами, москвини добре розуміли характер і прагнення богданівців. Їхній історик пише: «Пересякнені зоологічним націоналізмом і найглибшою ненавистю до всього московського («московский» – в оригіналі) полуботківці і ті, що були з ними розуміли гасло самостійности України власне як цілковите відділення від Московії (в оригіналі «Московії»). Їхнє незадоволення політикою А. Керенського пояснюється виключно тим, що його уряд з урядом москвинів («москалей» – в оригіналі), з яким – вже з одної цієї причини – треба боротися, на їх думку («Летапись Ревалюци». І.1928).

Д. Донцов пише: «Мільйони розпорошених енергій, затаєних бажань, причасної ненависти, оправданої століттями гноблення, з великими позитивними ідеалами, які одушевляли наші маси, – чекали магнету, який зібрав би їх до купи, щоб лавиною скинути то все на голову здихаючої імперії. Чекали, щоб по всій Україні залунав клич подібний до «Прокинься, Фландріє!». Того клича не було. Його висунули пізніше; його **накинула** революційним провідникам **сама нація** і проти їх волі та бажання. Але момент найкращої мобілізації

тих почувань був майже втрачений» («Нерозрита могила». У ж. «Вістник» за IV.1937).

7.X.1917 владу в Петрограді захопив збройним переворотом лідер большевиків В. Ленін. Всі москвини, крім прихильників В. Леніна, не хотіли визнати його владу і його уряд, тому УЦР на вістку про той переворот зорганізувала в Києві Комітет Охорони Російської Революції і також слідом за москвинами не визнала уряду В. Леніна. А. Керенський втік за кордон, і не було кому вже підлягати. Третій Український Військовий З'їзд, втративши терпець, не звернув на московфільську УЦР увагу, 2.XI.1917 взявся за зброю і вигнав з Києва московську владу. Знову хоч-не-хоч примушена була УЦР проголосити свій третій Універсал, у якому з упертістю маньяка запевняє свою вірність москвинам, а проголошену в тому Універсалі Українську Народну Республіку пов'язує у федерацію з НЕІСНУЮЧОЮ «демократичною Росією».

Захопивши центральну владу в Петрограді, В. Ленін вже легко поширив її на всю Московщину, бо 90% московських фабричних робітників, як і майже всі солдати, були його прихильниками. Та з переворотом припинився довіз хліба та вугілля з України. Московські міста стали перед примарою голоду і холоду. Сподіваючись захопити владу в Україні тим самим способом, як і в Московщині, В. Ленін наказав своїм прихильникам в Україні скликати на 17.XII. 1917 з'їзд «советав солдатських, робочих і крест'янських депутатів». У той час в Україні ще стояло багато московських військових частин, геть збольшевичених, а робітництво міське було переважно москвини, жиди та змосковщені малороси. Але на той з'їзд приїхало багато «крест'янських депутатів» (українські селяни), і ленінці опинилися в мізерній меншості (на 2500 делегатів було їх 70). Трюк (шахрайство) не вдався, і тому ті 70 ленінців виїхали до безпечнішого для них Харкова, і там самі проголосили себе «Радянським Урядом України», який, ясна річ, «попросив» старшого північного брата допомогти їм скинути УНР. Брат дуже охоче «погодився» і вислав на Україну 30000 армію.

Тепер Україна мала заплатити за московфільство своєї еліти відповідну до гріха кару. Україна армії не мала.

Лідерами того харківського «з'їзду» були: Ф. Сергеев (москвин), І. Артамонов (моск.), В. Аусем (моск.), Г. Медведев (моск.), А. Іванов (моск.), С. Бакінській (моск.), Н. Арт'ом (моск.), А. Горобіц (жид), А. Данілевській (жид), Євгенія Бош (жидівка), Є. Терлецкій (жид), В. Люксембург (жид), Е. Лугановській (жид). Цей «з'їзд» ство-

рив «Народний Секретаріят» (уряд) з таких людей: Є. Бош – внутрішні справи, **поліція**, В. Люксембург – судівництво, Є. Терлецький – земельні справи, Е. Лугановській – харчові справи, «**продразв'яорстка**», В. Бакінській – міжнаціональні справи, Н. Арт'юм – торгівля, промисел, І. Шахрай – військові справи, М. Скрипник – праця, В. Затонській – освіта. Чотири жиди, три москвини і два малороси. Сам І. Шахрай пише про цей «уряд» таке: «Що це за уряд український, що його члени зовсім не знають і не хочуть знати української мови? Що я за український міністр, коли всі українізовані частини в Харкові доводиться мені роззброювати, бо вони не хочуть йти за мною на оборону **радянської** влади? За єдину військову підпору для нашої боротьби проти УЦР ми маємо лише **військо**, що його **привів** на Україну з Московщини тов. Антонов і яке на **все** українське дивиться як на вороже» («Летапись Ревалюції». І.1928).

В 1917 році в імперській армії було понад 4000000 українців. Ця маса складалася на 95% з селян, які в 1917 році своїм незмосковщеним національним інстинктом відчували, за **ЩО** мають боротися, і це висловили вже цілком свідомо на військових та селянських з'їздах. Це **ЩО** був український націоналізм, і хоч він, може, був підсвідомим, проте настільки був сильним, що його не могла подолати московська чи московфільська пропаганда. Найкращим доказом того є той факт, що московський Генеральний штаб, хоч і розумів небезпеку для Московщини, все ж сам наказував (ген. П. Скоропадському) українізувати полки, бо переконався у відпорності українців на соціалістичну пропаганду. Тепер наші соціялісти і демократи викручуються тим, мовляв, большевики розклали наші військові частини. Брехня!

Коли московський большевик (ленінець) говорив московською мовою нашому воякові, що Україні війська не треба, то наш вояк розумів ліпше за нашого інтелігента, що то говорить **ворог**, просто інстинктивно відчував це і тому не вірив москвині. Але коли те саме говорив йому українець українською мовою, то наш вояк вірив, бо ж говорить не гірший від нього українець, який не менш за нього любить свій нарід. Наш вояк думав, що вчені люди (В. Винниченко, М. Грушевський) чей же ліпше за нього, неграмотного, знають: чи треба Україні армії, чи не треба. А від першого ж дня заснування УЦР всі більші і менші винниченки на всіх з'їздах напружували все своє красномовство, щоб переконати «темний» нарід, що Україні війська не треба. Вони, винниченки, а не москвини пояснювали воякам зукраїнізованих уже полків, що москвин є наш брат і по

скиненні царя лише добра бажає Україні. Ну, а коли так, то ходімо, хлопці, додому; чей же не годиться стріляти у братів, що добра нам бажають.

Найславніший трубадур братерства з москвином В. Винниченко пише: «На протязі цілої української революції довелося весь час помічати, що ті люди, які не вмiли як слід говорити по-українськи, iменно (власне. – П. Ш.) вони були найбільш скрайніми, запальними, непримиримими українськими націоналістами» («Вiдродження нації»).

З 4 мiльйонiв вишколених воякiв вислала Україна проти московської голоти, що наступала на Київ, ...300 невишколених дiтей. Всi вони полягли. Вкрили безсмертною славою українську молодь i всю Україну та безсмертною ганьбою УЦР на чолi з ученим професором **української iсторії**.

Нiякi брехнi, нiякi викрути, нiякi виправдання, замовчення, пiдмальовання не знищать самих фактiв. Твердих, голих **ФАКТIВ**. А в iсторії важать **лише факти**. Iсторія не визнає «несвiдомости» національних провiдникiв. А голий, не пiдмальований факт є такий: наші драгоманiвськi iнтелiгенти були **яничарами, якi зрадили Україну в 1917 р.**

Одночасно з наступом на Київ москвинiв (пiд командою царського жандармського полковника М. Муравйова) в самому Києвi повстали проти УЦР якраз тi «рускіє братья», що їх УЦР була звiльнила з-пiд арешту їх боданiвцями. 9.11.1918 москвини взяли Київ. Мiж iншим, для боротьби з УНРадою москвини створили окремий з необмеженими правами Воєнно-революцiйний комiтет. Його членами були: брати Пятакови, Бакiнський. Введенський, Дора, Iткiнд, Каручiнер, Гамарнiк, Лебедев, Крейцберг, Зарнiцин, Пурке, Кулiк. 10 жидiв, 2 москвини i жодного навiть «вернава малароса». (УНР мала спеціальне – нiде в свiтi не чуване – Мiнiстерство Жидiвських Справ з мiнiстром С. Гольдельманом, а також дала жидам в Україні національну автономiю).

Аж тепер кинулася УНР iз закликком до українцiв творити українську армiю. До тих самих українцiв, яким щойно вчора доказувала, що Україні армiї не треба. А щоб якось пояснити свiй зворот на 180°, казали їм, що то не тисячi голодних ваньок (с. т. московський **народ**) хмарами суне по хлiб на Україну, але тих ваньок жене силою (якою, не казали) купка узурпаторiв на чолi з В. Ленiним. I на доказ цiєї драгоманiвськi мудрости Генеральний Секретарiят видав до тих ваньок вiдозву: «Брати i товаришi! Хiба ж ви оповiстили вiй-

ну революційній демократії України? Скажіть вашим народним комісарам (міністрам. – П. Ш.), що ви не порушите братньої згоди між Україною і всіма народами Росії. Спиніться ж, брати і товариші! Щоб ні одної краплі крові не пролилося в братовбивчій війні» (за: Р. Млиновецький. «Історія українського народу»).

Ванькі реготалися з такого безприкладного в історії ідіотизму і далі перли в Україну, горлаючи щосили «В Україні єсть што шамать, єсть што пїть – на Україну пайдьом жить».

«**Ми маємо тепер Україну. Запаси збіжжя в Україні – величезні. Взяти все відразу не можна. Треба спочатку зорганізувати свій апарат на Україні, а потім, коли матимем апарат і силу, дістанемо на 1.VI.1918 50 мільйонів пудів збіжжя»** (В. Ленін. «Статї і речі об Україне»). Тепер, коли **ми завоювали Україну** – це джерело хліба і палива, ми мусимо послати на Україну **своїх залізничників**, а також і частину робітників та **селян** з голодної частини Московщини» (В. Ленін. «Сабраніє сачіненій». Т. 24. – С. 257).

Коли уряд В. Леніна почав мирові переговори з німцями, УНР вислала до Берестя і свою мирову делегацію. Але німці не хотіли з нею говорити, пояснюючи, що міжнародне право дозволяє підписувати мирні договори лише з самостійними державами, а Україна самостійною себе не оголосила, отже, правно є частиною московської імперії. А з частинами не переговорюється.

Тоді москвини вже були опанували майже всю територію України і посувалися далі. УНР побачила, що їй приходить кінець, і без допомоги німців вони незабаром опиняться на еміграції. Знову, хоч не-хоч, але таки треба проголосити «зраду общей» – проголосити державну самостійність і незалежність України від Московщини. Довше дебатувати над улюбленими соціалістичними та драгоманівськими параграфами не було вже часу, бо любі північні брати наступали на п'яти. І нарешті, майже з однорічним запізненням – 22.I. 1918 УНР проголошується суверенною державою. А 9.II.1918 УНР підписує у Бресті мирний договір з Німеччиною, за яким УНР зобов'язується продавати Німеччині щонайменше 60 мільйонів пудів збіжжя річно, а за це Німеччина зобов'язується очистити Україну від москвинів. (Рік тому могла сама УНР очистити без жодних коштів, а тепер мали платити німцям чимсь далеко більшим, ніж ті 60 млн. пудів збіжжя (Драгоманівська мудрість.).

За короткий час німці разом з українськими частинами загнали москвинів на їх «родину». Але **німецькі сильні залоги** лишилися в Україні. (Шість дивізій).

Та життєва лекція нічому не навчила наших закукурічених соціалістів в УНР. Хоч їх власний досвід показав їм аж надто ясно, що український народ не хоче їхнього соціалізму, УНР все ж ухвалює 100% соціалістичні закони, якими скасовується приватна власність на землю (найбільш дражлива і обурююча нашого селянина справа), дає автономію зайдам, потурає соціалістичним експериментам і т. п. Адміністративний апарат опинився в руках партійних нездар і політичних спекулянтів, економічне життя хиталося до банкрутства, лише єдине «розвивалося» повною ходою – це... дебати істин Марксового талмуду. Наш практичний селянин побачив, що «з тої юшки він риби їсти не буде», і засівав стільки землі, скільки було потрібно для життя лише власної родини, бо ж він не був певний, що разом з землею УНР не соціалізує і врожай. Тим більше, що він уже мав гіркий досвід з північними соціалізаторами.

Німці побачили, що за такого уряду вони не дістануть обіцяних у договорі харчів, що їх тоді пекуче потребувала Німеччина, і рішили змінити уряд України. 29.IV.1918 вони брутально розігнали УНР, а скликаний на той день союз землевласників (переважно великих) обрав ген. Павла Скоропадського на гетьмана України.

П. Скоропадський був типовим московським монархістом-патріотом «з малоросіян», звичайно, цілком змосковщеним. Він мав великі земельні маєтки в Україні, але жив стало в Петербурзі і цілком не цікавився нічим українським, включаючи й історію свого роду (походив у бічній лінії від гетьмана Івана Скоропадського). Наскільки він далекий від українства, показує той факт, що він довго зволікав виконати наказ імперіяльного Генерального Штабу українізувати свій корпус і лише тоді, коли ген. Л. Корнілов переконав його, що це треба робити для «спасенія Росії», почав українізувати.

Німці вибрали П. Скоропадського не тому, що він був московський монархіст, але щоб забезпечити доставку харчів до Німеччини, а за тих умов зробити це могла лише тверда влада в Україні. В німецькому парламенті була дуже сильна соціал-демократична партія. Вона вимагала від свого уряду, щоб він не допустив, щоб в Україні запанував передреволюційний лад, щоб був забезпечений вільний розвиток усїєї української культури в Україні. Німецький уряд мусив вважати на вимоги свого парламенту і тому дав інструкції в такому дусі командантові німецьких військ в Україні ген. Г. Айхгорнові, що віддзеркалилося в «Грамоті до всего Українського народу» П. Скоропадського, в якій він виклав основні принципи державного

устрою України. Під тою грамотою може підписатися кожний не заражений драгоманівством український патріот. У двох словах ці принципи були: Самостійна Українська, ліберальна, парламентська держава на взірць таких в Європі. Тут Україні трохи пощастило, але все нещастя було в тому, що ці здорові принципи не були засадами, світоглядом самого П. Скоропадського, але накинені йому німцями, що і показалося в його дальших поступованнях.

Україна армії не мала, і тому німецьке військо в Україні було єдиною фактично силою, яка мала наказ від свого уряду ставитися прихильно до українізації і лібералізації життя в Україні. Такі обставини відкривали перед П. Скоропадським великі перспективи. Спираючись на німецькі багнети, він міг би приборкати драгоманівців та москвофілів, очистити Україну від москвинів, а найголовніше – міг би привернути до себе вирішальну силу України – селянство. І це можна було зробити досить легко, бо ґрунт у селі був приготований соціалістичною соціалізацією землі. Наш селянин зрозумів, що соціалісти обдурили його своїм кличем «земля селянам», бо він вимріяної «купчої» (права власности) на одержану землю не дістав.

І перед революцією, і по ній віссю, навколо якої оберталася вся внутрішня політика в Україні, було мале, але дуже вагітне на наслідки слово ЗЕМЛЯ. Не буде перебільшенням сказати, що той, хто вирішив би земельну проблему в Україні так, як бажає селянство, був би паном України. Мабуть, П. Скоропадський це розумів, бо видав закон про ліквідацію великих земельних маєтків, хоч сам був одним з великих землевласників.

Покликавши до влади групу М. Міхновського, форсуючи українізацію, протегуючи все культурно-національне життя, П. Скоропадський був би перетягнув на свій бік всю національно свідому, несоціалістичну інтелігенцію (і навіть частину соціалістичної). Маючи її і селянство на свому боці, він мав би силу творити українську армію, не дуже рахуючись з німцями. Міг би то зробити, але для того треба було... бути не Павлом Скоропадським, але Миколою Міхновським.

Проте в ім'я історичної правди мусимо сказати, що П. Скоропадський пробував піти цим шляхом (з власної чи німецької волі – байдуже). І вся вина, що він не пішов ним, падає на нашу несоціалістичну національно свідому еліту.

Особисто П. Скоропадський був порядною, чесною людиною, але він був типовим московським генералом-служакою, добрим ви-

конавцем наказів, пересічного розуму і здібностей, без політичних знань і досвіду. Та найголовнішою, фатальною його хобою була м'якість характеру. Мабуть, її він успадкував від свого предка гетьмана Івана Скоропадського, про якого казали, що править Україною не він, але його жінка Настя. Москвини використали цю обставину на всі 100%.

Скласти кабінет міністрів (уряд) П. Скоропадський доручив М. Сахнові-Устимовичу. Німці ще раніше «радили» П. Скоропадському, що його уряд має бути українським і самостійницьким (ніяких орієнтацій на Московщину чи Польщу) (пояснення ген. Гренера С. Єфремову). М. Устимович запропонував міністерські портфелі національно свідомим українським несоціялістам. Тут виявилася та трагедія, про яку ми вже говорили – короткозорість і карликуватість думки нашої еліти.

Впірнувши з головою в своїх кабінетах в етнографію, вона не могла бачити далеких перспектив. Ці кабінетні теоретики відірвалися від реального життя. Також не оминула багатьох з них і пошесть соціялістичного баламутства. Наприклад, до своїх зовсім несоціялістичних партій наліпили сакраментальне «соціялістична» (соціялісти-федералісти). Ну, а ця дурна наліпка «зобов'язує». Отже, співпрацювати з реакціонером, німецькою лялькою, монархістом, москвином П. Скоропадським? Ні! Не заплямимо свою українську дівочу невинність. Принципово – ні! Відмовилися.

Тоді П. Скоропадський доручив скласти уряд проф. Київського університету М. Василенкові. Той визнавав себе українцем, писав праці з української історії, але був «общеросом», членом московської партії «Народная свобода». Ця партія непохитно стояла на засаді «єдина неділімая Расія». Але москвини були державно думаючими людьми, і ця парія дозволила своїм членам сплямити чистоту партійного прапора, зробитися зрадниками «єдинай неділімай» – взяти участь у «сепаратістском» уряді Самостійної України, щоб руками П. Скоропадського відбудувати... єдиную неділімую Расею.

Чи не могли й українці сплямити свій партійний прапор і руками того ж П. Скоропадського відбудувати Єдину Неподільну Україну? Тим більш, що німці трималися (напочатку) українофільського напрямку у своїй політиці?

Москвини були далеко хитріші за принципових українців. Вони плюнули на принципи і взяли міністерські портфелі. І це власне тоді москвини винайшли сильце на наївних хахлів, що його пізніше з ще більшим успіхом використав їх компатріот В. Ленін, – «українська

форма – московський зміст». Вони не пішли самі до уряду, а послали своїх «верних маларосав». Склад першого уряду був: Ф. Лизогуб – прем'єр, М. Василенко – освіта, А. Ржепецький – фінанси, С. Гутник – торгівля, промисел, Кияницин – рільництво, Ю. Соколовський – харчі, Ю. Вагнер – праця, В. Любинський – здоров'я, Б. Бутенко – шляхи, М. Чубинський – судівництво, Г. Афанасів – контроль, А. Сливинський – військо, М. Гижецький – державний секретар. За винятком хіба М. Василенка – всі україножери.

Та тим україножерам несила було з першого ж дня «васпретіть українство», бо адміністративний апарат був ще в руках українців. Тому москвини почали перше скріплювати свою владу в Україні (аналогія до УССР). Вони повідомили своїх голодних аристократів та бюрократів у Московщині, що в Києві є тепер золота нагода підгодуватися і відбудувати стару Расею. Чорна зголодніла сарана хмарами налетіла на Україну (знову аналогія до УССР). Уряд давав їм посади, усуваючи з них українців. Мірою скріплення своєї влади москвини щораз гостріше бралися до всього українського. Позакривали українські часописи. Завели дикю, навіть безглузду для їх же інтересів цензуру. Позакривали «Просвіти». Масово звільнили з посад українців, заступаючи їх москвинами чи «верними малоросами». Уневажнили всі закони, видані по 1917 році (навіть імперські, неукраїнські), отже, і саму самоуправу, замінюючи її призначеннями урядовцями, повели страшну нагінку на українське шкільництво. Українського університету в Києві не дозволили, а запроторили його до маленького провінційного Кам'янця-Подільського, щоб позбутися з Київа найбільш небезпечного елементу – національно свідомого українського студентства.

В той час на Донщині ген. А. Денікін організував московську армію (з питомою москвинам брехливістю назвав її «білою»). В Києві заройлося від вербункових штабів та московських патріотичних організацій. Цілком відкрито формувалися офіцерські дружини, і уряд П. Скоропадського їх утримував та озброював. З Києва і з складів в інших містах йшли потяги зброї до ген. А. Денікіна. Просьбу Кубанської Краєвої Ради прийняти Кубанщину до складу Української держави П. Скоропадський відкинув, не бажаючи перешкоджати А. Денікінові. В Галичині точилася нерівна війна Галицької напівозброєної армії з Польщею. Галицький уряд просив П. Скоропадського прислати військову допомогу та зброю. Відмовив, але дав дозвіл виїхати до Галичини полкові Січових Стрільців, що складався із дисциплінованих, ідейних, свідомих українських націо-

налістів-галичан, бажаючи позбутися цих небезпечних для нього українців. (І слушно, бо саме вони взяли Київ і ув'язнили уряд П. Скоропадського).

Київ обернувся в кубло московської монархічної і немонархічної зграї, яка з диким московським садизмом нищила все українське життя. На вулиці було небезпечно говорити українською мовою. Міністри вже цілком офіційно не визнавали не те що української мови, але й України; наказували своїм підлеглим вживати лише московської. Як далеко це пішло, видно з такого факту. Українці задумали продемонструвати німцям свою силу і зарядили масову панахиду по гетьмані І. Мазепі. Уряд заборонив державним урядовцям йти на панахиду і наказав поліції розігнати тих, хто прийде до церкви. В справу вмішалися німці і не дозволили розганяти. Пан Гетьман Української держави на панахиду не прийшов.

Побачивши свою силу, москвини заходилися нищити щось далеко, далеко більше, важніше для нас і для них. До своїх пограбованих в революційні часи маєтків повернулися їхні власники і почали енергійно надолужувати втрачене, накладаючи на селян відшкодування, вдсятеро більші, за втрати. Щоб примусити селян платити, організували «карательні атради». Їхню bestialnyu жорстокість перевищили хіба інші москвини – ленінці. Ті атради палили цілі села, катували десятки тисяч, вбивали тисячі селян. І все це робилося іменем гетьмана всієї України. Селяни зненавиділи не лише ім'я Павла Скоропадського, але й ТИТУЛ гетьмана. Вони на своїй шкірі переконалися, що і соціалістичний уряд української держави і несоціалістичний також приніс їм здиства, руїну, анархію, несправедливість, що називалися незрозумілими словами соціалізм, реквизиція, репарація, контрибуція і т. п. Нічого, крім лиха, не бачив наш селянин в обох тих «українських» державах. Зароджувалася думка (чи підшептувалася збоку), що власне ота українська держава є причиною того лиха. Зародилася і виросла ЗНЕВІРА в саму ідею української держави. Скомпрометована ідея – ТЕ, ЩО НАЙБІЛЬШЕ ПОТРІБНО ВСІМ МОСКВИНАМ. І це зробив П. Скоропадський, поруч із соціалістами УЦР. Це є його і соціалістів найбільший злочин проти України, бо ця зневіра стала ПРИЧИНОЮ ПРИЧИН поразки всієї нашої збройної боротьби 1918–20 років. З чотирьох мільйонів вишколених вояків до армії УНР зголосилося менш як 5%. Український селянин вже не вірив у самостійну Україну, а кидався до зброї лише тоді, коли москвин занадто пекуче заливав його сала за шкіру.

На терор Скоропадської адміністрації наші селяни відповіли саботажем і бойкотом її наказів. Доставки збіжжя катастрофально впали. Занепокоєні німці почали дошукуватися причин. Ті причини пояснили і «доказали» їм дуже авторитетні в очах німців особи. Тоді в німецькому уряді сиділи люди, мудріші за А. Гітлера, і розуміли, що, здобувши симпатії українців, вони дістануть більше потрібних їм харчів, ніж могли б отримати брутальною військовою силою. Крім того, розвал Московської імперії і рівночасно приятелювання з Україною давали можливість перекинути армії зі східного фронту на західний. Це були причини українофільської політики німців.

Наші принципи демократи вважали компрометацією свого демократичного імені приятелювати з німцями. Майже ніхто з них не турбувався нав'язати близькі, інтимні зв'язки з впливовими німцями в Києві. Кілька окремих прийнять чи сухих напівофіційних та офіційних балачок. Москвини ж, навпаки, лізли до німців всіми дірками. Їхня аристократія знала німецьку мову і знала, як «причаровувати». На приватні прийняття з добрим вином грошей не жалували (навіть з державної скарбниці). В Києві тоді жили такі великі московські риби, як, наприклад, герцог Г. Лейхтенбергський, який був не лише особистим приятелем самого кайзера Вільгельма, але й посвоячений з ним. Отже, в очах німців був людиною, що заслуговує на повне довір'я.

Герцог Г. Лейхтенбергський та інші, менші, барони і сіятельства доказували німцям, що причиною їхніх невдач є їхня українофільська політика (аналогічно цей самий аргумент втлумачують тепер в голови американців). Доказів мали цілі купи з діяльності УЦР, її законів і преси. Наймаркантніші місця з тих документів «перекладали» німцям. Все це йшло до Берліну. А там і самі бачили, що ані демократичний уряд України, ані монархічний не може завести ладу і гарантувати доставку харчів Німеччині. Помалу уряд Німеччини переходив на москвофільську політику і, відповідно до того, прикручував українську шрубку. Почали посилати на села вже свої німецькі каральні загони, які робили те, що й московські. Україна заворушилася. Почалися повстання вже не окремих сіл, а й цілих повітів. Заносилося на справжню війну; вбитих німців почали лічити на сотки (за офіційними німецькими відомостями, вони втратили тоді в Україні 30000 вояків).

Шість дивізій вже було замало.

Заворушилася і наша еліта, що тому стихійному спротиву селянства треба дати провід і організацію. З представників усіх партій ут-

ворили для тої цілі «Український Національний Союз». Німці, рятуючи себе (доставку харчів Німеччині), рішили зіграти ще раз українською картою: запросили до уряду українців. Українці вже самі зрозуміли, що вони зробили були на початку фатальну помилку, відмовившись творити уряд П. Скоропадського, і тим дали золоту нагоду москвинам захопити владу в Україні. Тепер вони погодилися і до уряду ввійшли Д. Дорошенко, О. Лотоцький, П. Стебницький, В. Леонтович, на підміністерські посади – П. Холодний, С. Шелухин, О. Шульгин, І. Саліковський, Д. Лукасевич та інші (дехто з останніх був уже в уряді).

Та було вже запізно. Весь адміністративний апарат в Україні був у московських руках. По українських містах стояли московські загони. В самому Києві було 30000 **зорганізованих і озброєних** московських офіцерів, з яких кожний вогнем дихав на все українське. Москвини вже готувалися кинути непотрібну вже їм гру в українську державність, разом з їхньою лялькою П. Скоропадським. Готувалися не лише монархісти, але й демократи, соціялісти (московські).

До Києва (і взагалі в Україну) наїхали тисячі не лише монархістів (московських), але й московських соціялістів. Всі вони ніколи перед тим в Україні не були. Ці зайти мали в Україні свої політичні партії, свої московські різного роду (включно з озброєними дружинами) організації і часописи. Московські **соціялістичні** організації та часописи накидалися на все українське зі ще **більшою** люттю, як монархічні. Органи партії есерів «Голас Юра», «Народнає Дела» та орган соціал-демократів «Начало» під'юджували уряд і московську офіцерню до погромів українських установ, шкіл, преси. Кожний протиукраїнський крок адміністрації вихвалювали і раділи. Власне московські соціялісти подали проект створити в Україні союз усіх (включно з монархічними) московських партій для боротьби з українським «сепаратизмам» у всіх царинах життя (див: П. Христюк. «Замітки і матеріяли до історії української революції»). Т. III).

Один з тих московських соціялістичних лідерів, В. Станкевіч, пізніше писав, що московські соціялістичні партії в Києві вважали аксіомою боротися проти большевиків і українських сепаратистів, включно з П. Скоропадським. Большевики були десь далеко, а сепаратисти і П. Скоропадський тут, отже, вважали потрібним перше повалити П. Скоропадського. Метою перевороту було передати владу «Саюзу Вазражденія Расіі», який мав зв'язатися з уфимським Пра-

вітільствам (решти уряду А. Керенського в Сибіру) і розпочати потім широкомасштабний наступ на большевиків (ленінців). Лідери московських соціалістичних і демократичних партій уклали плани перевороту і день. Московські монархічні офіцерські організації обіцяли повну підтримку зброєю. В ті плани було втаємничене військове міністерство та декілька міністрів. Але саме в призначений для перевороту день П. Скоропадський проголосив федерацію з Московщиною як перший крок до відновлення московської імперії, і тому переворот відкликано (див.: В. Станкевіч. «Васпамінанія»). Ми навели все, щоб пригадати нашим забудькам, що все це може повторитися (власне, вже готується) під іншими назвами, але тож саме метою (і навіть методами).

Коли в часописах з'явилася вістка, що ген. А. Денікін став Верховним Головнокомандуючим усіми військовими силами, що були в той час на території колишньої імперії, міністри-єдінонеделімці заявили на засіданні Ради Міністрів, що українська армія мусить бути підпорядкована А. Денікінові також. З протестів міністрів-українців просто глузували. Генеральний Штаб (А. Слівінський) поквапно почав виробляти план об'єднання команди військами Дону, України і Денікінської армії під верховною командою ген. Денікіна. Ще перед цим П. Скоропадський мав зустріч з Донським Отаманом ген. П. Красновим, на якій обговорювали плани відбудови імперії (див.: П. Христюк. «Замітки і матеріали»).

Навіть наші короткозорі політики побачили, що вже готові плани і сили зробити Київ (і всю Україну) осередком Денікінського уряду й армії. Це означало повну ліквідацію не лише рештків української державности, але й взагалі всього українського, з тисячами шибениць для всіх «сепаратістав», включно і з поміркованими, а може, й деякими малоросами за «гасударственную зміну». (Так і було трохи пізніше, коли А. Денікін окупував Лівобережжя).

14.XI.1918 міністри-українці вийшли з уряду. П. Скоропадський призначив уряд, складений лише з україножерів-єдінонеделімців. Були в нім: С. Гербель, А. Ржепецькій, І. Кістяковській, Г. Афанасьєв, Д. Шуцкой, А. Покровській, В. Касінській, С. Мерінг, В. Науменка, Г. Глінка, В. Рейнбот, С. Петров, В. Любінській, М. Варановіч, В. Лансберг, С. Завадській.

На початку листопада 1918 р. капітулювала Німеччина. Війна скінчилася, і німецькі залоги мали залишити Україну. Оскільки уряд В. Леніна зрадив Антанту і підписав сепаратний мир з німцями, москвини сподівалися, що Антанта (Франція, Англія) буде вою-

вати або pomoже протиленінським москвинам скинути владу большевиків. А для того треба було дуже поспішати здійснювати свої московські плани в Україні, бо хоч вони і мали в своїх руках адміністрацію і свої військові частини в Україні, все ж москвини боялися, що їх залле море української стихії і з відходом німців українці роздеруть їх на шматки големи руками. Треба було поспішити зробити Україну частиною Росії, щоб часом Антанта помилково не визнала її фактичне існування.

Тому, не гаючись, уже 14.XI.1918 П. Скоропадський проголосив Федерацію України з Московщиною як перший крок до відбудови «єдиної неделимай Расії». В грамоті про федерацію П. Скоропадський писав: «... Україні першій належить виступити в справі утворення Всеросійської федерації, якої конечною метою буде відновлення Великої Росії. ...Кличу всіх стати грудьми на захист України і Росії».

А. Денікін пише: «Гетьман П. Скоропадський сказав ген. В. Маркову: «В грамоті про федерацію я ясно сказав те, що завжди мріяв, але не міг сказати раніш. Я писав великому князеві Нікалаю Нікалаєвічу (дядько царя Нікалая II. – П. Ш.), що коли він буде правителем Росії, то я з радістю і без вагань передам йому свою владу» (А. Денікін. «Очеркі рускай смути»).

Та сталося чудо, яке пустило з вітром всі плани москвинів. Справді, чудом можна назвати, що наша еліта відчула смертельну небезпеку від «братнього» народу і вже не дискутувала до безконечності, що радив би св. Карл у таких випадках, але почала енергійно діяти. Не гаючись, Національний Союз обрав провід з п'ятьох осіб – Директорію (В. Винниченко, С. Петлюра, Ф. Швець, А. Макаренко, П. Андрієвський). За дуже короткий час Директорія зорганізувала 300000 повстанську силу. 18.XII.1918 Січові Стрільці (галичани) під командою полковника Є. Коновальця вигнали москвинів з Києва. П. Скоропадський втік до Німеччини, а його міністри – до А. Денікіна. І французи побачили в Одесі не триколовий прапор «неделімай Расеї», а жовто-блакитний стяг Української Самостійної Держави. Почалася доба Директорії.

Програвши війну, Німеччина забрала свої полки з України. І почався наступ на Україну всіх її «добрих» сусідів з усіх боків. З півночі наступали москвини-ленінці; з півдня – москвини-денікінці; з заходу – поляки на Галичину і румуни – на Буковину. А з середини України помагали їм усім місцеві москвини, поляки, румуни, жида і наші рідні яничари.

Доба Директорії заслуговує на окрему велику наукову працю, якої ще не маємо. Ця коротенька доба показала, як на долоні, всю неймовірну ВЕЛИЧ українського народу і неймовірну КАРЛИКУВАТИСТЬ його тодішньої еліти. Цю фатально-трагічну диспропорцію триста років тому наш ренегат Адам Кисіль уклав був у лапідарну формулу: «Бестія без голови». І попереджав, що коли та «бестія» знайде голову, то прийде кінець Польщі і Московщині. За його часів «бестія» знайшла голову, і завалила Польщу одним могутнім ударом. у 1917 році голови не знайшла. Гірше того! Не знайшла навіть хвоста, який бодай теліпався б за своїм народом. Вся хаотична «діяльність» Директорії – це якийсь несамовитий танець божевільних і сліпих політичних сектантів серед пекла, що в ньому горіла тоді Україна. Образ вартий пера Данте.

Вся Україна горіла загравами повстань нашого селянства проти улюбленого нашою елітою північного «брата». Українська Армія, складена виключно з ОХОТНИКІВ, гола, боса, голодна, виснажена до скрайніх меж фізично, без зброї і набоїв, вкількадесятеро менша за ворожу – записала золотими буквами до нашої історії тисячі – безприкладних в історії інших народів – чудес свого героїзму, ідейності, самопосягати і віри в Україну. А наш політичний провід здобути ціною річок крові Армією перемоги нищив своїм божевільням гірше, ніж найгірший ворог. Що ж дивного, що програли.

Тепер по поразці банкрути УНР намагаються скинути вину з себе на наш героїчний народ. І не лише героїчний, але й **свідомий СВОЇХ**, а не **московських** інтересів. Тепер банкрути УНР, щоб виправдати СВОЮ національну несвідомість, СВІЙ анархізм, СВОЄ драгоманівство видумують байки про ніби національну несвідомість, анархізм, збольшевичення нашого народу. Підла, навіть блюзнірська брехня і наклеп на наш народ!

Правда, наш народ часто не знав слова «Україна», але він знав – і знав далеко ліпше за грушевських – ЗМІСТ того імені.

Московська імперія завалилася і лежала в поросі безсильна. Наше селянство з божевільною радістю вітало свого «батька» – «Хай живе Україна!», а вчений історик відповідав їм: «Хай живе вільна Росія» (буквально, з ганку свого дому в Києві в червні 1917 року).

Чотири мільйони наших селян у військових шинелях самовільно творили українські полки, а скоропадські українізували їх лише на наказ москвинів. А винниченки нищили організаторів української армії М. Міхновського, П. Болбочана та інших і переконували

тих 4 мільйонів «імперіялістів», що армія – буржуазний шовінізм, а старшини – вороги народу.

Село вимагало землю у власність, а наша еліта давала йому московську «абшину».

«Вільне Козацтво» косами і сокирами вирубувало зайд-москвинів, а наша еліта озброювала московські офіцерські «карательні атради», які розстрілювали і палили Україну.

Наші селяни виганяли з України цілі села зайд, а наша еліта давала зайдам державні посади, персональну автономію, навіть міністерство для їх привілеювання.

Обезброєний нарід голим п'ястуком бив озброєних до зубів ваньок, які перли з півночі, а виниченки закликали любити-цілувати демократичних братів.

Що ж дивного, що нарід плюнув на такий «провід» і пішов своєю дорогою.

«Бестія без голови» – так охрестив козацьку націю колись Адам Кисіль, влучаючи в саме ядро української проблеми. Нашою трагедією було і є «безголів'я» – слово, що дуже добре схоплює різьчу диспропорцію між рухливим, відважним, як бестія, генієм нації та її хаотичним мозком. Брак проводу, невиразність ідеалу та політична незрілість – ось назви недуги, відкритої «вже літ майже триста» одним з людей, які найбільше спричинилися до того, що Україна стала «нацією без голови» (Д. Донцов).

Улеглість чужим доктринам і чужій аргументації, втома моральна і фізична, шукання за аргументами проти себе самих, страх перед зусиллям поставити проблему визволення України з-під тиранії СРСР на вістря меча, страх перед далекосяглими рішеннями і програмами (мовляв, ліпше «статус кво», хоч би й сталінський), заклик до дивацьких ідей слів'янофільства і солідарності з імперією, яку треба зруйнувати, коров'ячі ідеали конкордизму вирваних зубів і забитих інстинктів самооборони – це все притаманне нижчим верстам народу, масам, духовим кріпакам, вибачайте, голоті.

А голота (інтелектуальна) ще ніколи історії не робила. Навіть з нею не можна робити історії.

На місце самозванчої «еліти» – інтелектуальної і духової голоти – мусить прийти інша.

Цілком інша! **Протилежна їй** (Д. Донцов. «Поступовий параліч еліти». «Вістник». III.1939).

ВОНА ВЖЕ ПРИХОДИТЬ.

ДОБА ДИРЕКТОРІЇ

*Присплять, лукаві, і в огні
її, обкраденую, збудять.*

Т. Шевченко

В. Ленін не хотів знищити Директорію фізично на полі бою, бо ж тим створив був би ореол героїства на всій українській визвольній боротьбі. Він хотів **скомпрометувати** провідників боротьби, вбити їх ідейно, а з ними і саму боротьбу за незалежність. Він хотів, щоб наш найвищий національний провід САМ визнав помилковість самої ідеї державної незалежності України і про це сам розголосив по Україні. Він хотів вбити САМУ ІДЕЮ, добре розуміючи, що поки ідея живе, доти буде жити і боротьба, бо на місце загиблих борців стануть нові і нові. Тому, коли Директорія (її голова В. Винниченко) запропонувала йому мирні переговори, він «порадив» їй вести перемовини безпосередньо з «Радянським урядом» України, с. т. **визнати** його справжнім, умандатованим речником України, а тим самим визнати і правдивість ІДЕЙ, на яких той «уряд» стояв. Іншими словами, вбити себе та ідею боротьби **проти** Московщини.

Нашим духовим і розумовим соціалістичним кастратам несила була це збагнути. Вони пхали Директорію саме на цей шлях. На наше щастя, Армія не дозволила соціалістам здійснити намір В. Леніна. Вже пізніше, коли не стало армії, обидва лідери обидвох наших соціалістичних партій пішли тим шляхом: М. Грушевський і В. Винниченко повернулися в Україну виконувати накази «Радянського уряду УССР». Та вже було запізно для В. Леніна – наша Армія вже записала своєю кров'ю НЕЗНИЩИМІ заповіді майбутнім поколінням. Заповіді нещадної, кривавої **БОРОТЬБИ ПРОТИ МОСКОВЩИНИ**. Боротьби на **ЗНИЩЕННЯ** цієї потвори.

Дурману **московського «соціалізму»** не могла вибити з голів нашої інтелігенції навіть артилерія соціалістичного брата, і ті голови рішили, що причиною їхнього політичного банкрутства є те, що вони були замало соціалістичні. Мовляв, москвини перетягнули на свій бік (?), український нарід тому, що обіцяли йому більше, як українські соціалісти. І наші недолуги змавпували москвинів: склика-

ли свій «Савет салдатських і робочих депутатів» – Трудовий Конгрес на 23.I.1919. Звичайно, на нього допустили лише «трудовий народ» – хмару винниченків, феденків, мартосів, севрюків, волохів, а лікарів, інженерів, старшин, священників, куркулів зарахували до ворогів народу, хоч допустили пролетаря, що мав кількаповерховий власний дім у Києві (М. Грушевського)).

Як мавпувати, то мавпувати на всі 100%. Трудовий Конгрес ухвалює «радянський державний устрій України». Та Головний Отаман С. Петлюра, знаючи справжні мрії та ідеали Армії, поклав на то рішення своє ВЕТО. Побачивши, що Армія не дозволить їм визнати (переговорюючи) харківський «уряд України», соціялісти (В. Винниченко) почали переговорювати з ним тайно, прикриваючись на всякий випадок словом «замирення». Але дорогу до тих тайних переговорів закривав полк. П. Болбочан.

Полковник П. Болбочан, націоналіст, славний своїми перемогами над московською армією, тяжкими боями стримував наступ москвинів на Лівобережжя. Там москвини пробували були вжити свій улюблений спосіб – захопити владу зсередини. Вони скликали до Харкова «робітничий» (с. т. московсько-жидівський) з'їзд. П. Болбочан ударемнив ту спробу, розігнавши з'їзд і ув'язнивши його провідників. Це дало притоку В. Винниченкові посилити свою кампанію проти П. Болбочана, обвинувачуючи його в контрреволюції, масакрі «трудового народу» і т. п. Демагогія. В. Винниченко був головою Директорії і вимагав арешту П. Болбочана. М'який С. Петлюра піддався і наказав арештувати П. Болбочана, хоч не мав ніяких доказів будь-якої провини П. Болбочана.

Втративши свого улюбленого команданта, за який ішов у вогонь і воду, Запорізький корпус упав на душі, зневірився, і за тиждень москвини взяли Київ.

На місце П. Болбочана Директорія поставила свого соціяліста О. Волоха. Тепер В. Винниченко вже міг (через О. Волоха) переговорювати з харківськими братами.

Штаб Армії наказав О. Волохові приєднати свій корпус до решти армії, щоб, так посиливши її, почати новий наступ на москвинів. О. Волох знехтував цей наказ і, навпаки, вивів свій корпус до Румунії, де його обеззброїли румуни, відібравши 80 гармат, 700 скорострілів, 15000 рушниць, багато набоїв, що становило половину зброї, що її мала тоді Армія. За цю цілком ясну ЗРАДУ (не говорячи вже за військовий злочин невиконання наказу) Директорія О. Волоха не те що не покарала, але навіть призначила командувати іншою части-

ною. Бо ж він був «свій» – соціяліст. (Пізніше в Кам'янці О. Волох зробив повстання проти Директорії і перейшов на московський бік).

Переговори Голови Директорії В. Винниченка з харківським урядом ні до чого не довели, бо той «уряд» вимагав: 1) беззастережного визнання його за єдиний законний уряд України; 2) повної капітуляції Армії. Виконати першу вимогу Директорія могла, але виконати другу не могла, бо Армія (С. Петлюра) зробила б з тими політичними волохами коротку розправу по-військовому (пізніше це пробувала зробити, але було вже запізно).

Потерпівши невдачу з «братом», Директорія кинулася в протилежний бік. Приблизно тоді комуністи захопили владу в Мадярщині, і заходила небезпека, що комунізм пошириться далі в Європі. Французи висадили свій десант в Одесі. У столицях світу ще сиділи дипломатичні представники старої Московської імперії. Вони переконали французів та англійців, що, аби спинити поширення комунізму в Європі, треба знищити його джерело – уряд В. Леніна. При цій нагоді переконали їх також, що Українська Директорія є також комуністична, а б'ється з московськими комуністами через несуттєві розходження, головню щодо прав української мови. Доказати це не було тяжко, бо московські дипломати мали тексти законів УЦР, ухвал Трудового Конгресу, українські соціялістичні часописи. А вже при тім долучили до комуністів і галичан, уряд ЗУНР, УГА – мовляв, актом об'єднання 22.І.1919 створено один уряд.

Українська делегація на мирову конференцію з Парижа повідомила Директорію про такий погляд французів, і Директорія зрозуміла, що з українським соціялістичним урядом Антанта не буде говорити. Тому Директорія наставила несоціялістичний уряд з прем'єром С. Остапенком на чолі. Та його переговори з французьким представником в Одесі ні до нічого не довели, бо французи мали Директорію за півкомуністичну, і тому вимагали їх усунення, арешту соціялістичних міністрів, підпорядкування Уряду України Французькій окупаційній армії (фактично денікінцям). Коротко – вимагали те саме, що й В. Ленін – ліквідації державної самостійності України. А в міжчасі Антанта заборонила Румунії та Польщі продавати Україні зброю, амуніцію, ліки. Та незабаром отаман Григоріїв, що перейшов від Директорії до Леніна, маючи від нього допомогу зброєю, амуніцією, вигнав французький десант з Одеси.

Тим часом москвини розтрубили широко по Україні, що Директорія «продала Україну французьким капіталістам». Директорія впала в паніку, бо ж та провокація ставила під знак запитання її

соціалістичність. Уряд С. Остапенка негайно змінено на ультрасоціалістичний Б. Мартоса (автора слів «або соціалістична, або жодна Україна»).

Один із соціалістичних міністрів пише: «Для нас, соціалістів, не є природнім воювати з комуністами... Маємо спільного ворога: А. Денікіна, Польщу, Антанту... мусимо бути в контакті з червоною (с. т. лєнінсько-московською. – П. Ш.) армією» (С. Гольдельман. «Листи про Україну»). Інший соціалістичний лідер каже: «Війна між УНР і Советською Московщиною (Росією – в оригіналі) була одною з найбільючіших сторінок революції» (П. Христюк. «Замітки і матеріяли»).

Ну, а коли війна з москвинами була неприродня, то, логічно, природнім було співжиття з ними. І. Романченко, І. Мазепа, П. Феденко, М. Вікул, А. Степаненко поставили вимогу С. Петлюрі перейти на «радянську платформу», с. т. капітулювати; ще перед тим визначні члени УЦР соціалісти М. Полоз, О. Шумський, М. Любчанко, Є. Нєронович перейшли до москвинів і працювали в Україні. Вони повідомили своїх однодумців в уряді Директорії, що вся Україна хоче української, але й рівночасно радянської влади, а крім того, московська влада в Україні тепер у такому критичному стані із-за масових селянських повстань, що москвини радо підуть на переговори, але не з Директорією, яка вже цілком втратила кредит довір'я народу, але з таким урядом, який стоїть за радянську систему.

Тоді Армія була єдиною реальною силою, отже, без її згоди, с. т. без згоди її Головнокомандувача С. Петлюри, соціалісти нічого не могли вдіяти. І вони протягом місяців атакували С. Петлюру делегаціями, меморандумами, переконували його в потребі почати переговори з москвинами, прикриваючи свої вимоги фіговим листком «на основі визнання самостійности України», ніби не знали, що москвини воюють, щоб знищити ту самостійність, а ніщо інше.

Та С. Петлюра від своєї військової розвідки знав справжні політичні мрії нашого народу (селянства) і розумів мету москвинів, тому переговорювати не хотів. Щоб його примусити, спробували поставити його перед доконаним фактом.

М. Грушевський, В. Голубович, Іс. Мазепа, А. Степаненко, О. Жуківський, С. Вікул, П. Феденко (лідери соціалістичних партій) зробили державний переворот 22.III.1919 в Кам'янці, створивши з себе владу під іменем Комітет Охорони Республіки. Ця влада призначила новий уряд: В. Чехівський – прем'єр, А. Левицький – внутрішні справи, П. Холодний – освіта, П. Христюк – народне господарство, Г. Сиротенко – військо, Г. Нянчур – фінанси, І. Паливода –

пошта, телеграф, В. Лихолищенко – земельні справи, С. Карпинський – закордонні справи, А. Данилевський – державний контроль.

«Комітет» видав відозву до України, в якій писав, що: «... має вступити в **переговори** з Директорією (с. т. з найвищою владою України. – П. Ш.) з метою негайного припинення переговорів з Антантою і розпочаття їх з Радянським Правительством України (Іс. Мазепа. «Україна в огні і бурі революції», Т. І). А на першому засіданні «Комітету» ухвалено: «Коли ж Директорія не погодиться, то вона повинна зрестися влади, і тоді Комітет повинен почати переговори сам» (Іс. Мазепа. Там само).

Одночасно (43.III.1919) їх одностудець, командант Запорізького корпусу О. Волох (той самий, що вже раз зрадив Україну), який, напевно, був у змові з ними і, цілком ясно, на їх доручення зробив військовий переворот. Він заарештував у Вапнярці команданта військ тої частини фронту ген. А. Колодія та його начальника штабу полк. С. Вишківського. І не чекаючи на нікого, створив советський «Ревком», проголосив «універсал», яким визнавав «Радянський уряд України», а Директорію оголосив «врагом народа», не гаючись підписав з москвинами перемир'я на фронті і почав сам переговори з «прем'ером» Радянської України Х. Раковським (телеграфом).

Та інші впливові соціалісти (Шимонович, Воропай) і державні урядовці в Кам'янці не визнали нової «влади» і повідомили Директорію, яка перебувала тоді в Рівному. Член Директорії П. Андрієвський вислав до Кам'янця сотн. В. Хомадовського з наказом заарештувати змовників і злідвудувати замах. В. Хомадовський ув'язнив цілий той новий «уряд». Члени Директорії П. Андрієвський, А. Макаренко, Є. Петрушевич вимагали суду і відповідної кари за державну зраду, але м'який С. Петлюра помилував колишніх своїх однопартійців (С. Петлюра виступив із соціал-демократичної партії) і наказав звільнити заарештованих.

У нас панує вираз (навіть переконання), що ми програли боротьбу 1918–1921 років за національне визволення України. Ні! Не програли, але навпаки – виграли. Програли війну, а не боротьбу. Україна не програла, але виграла. Перемогла Україна, а не Московщина (Польща). Перемогла, бо **НЕ СХИЛИЛА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАПОРА**, прапора державної незалежності. Більше того! Піднесла його на височінь, де його не досягне ніякий ворог.

З попелу забуття, з бруду драгоманівства, із зради яничарства вигребла наша свята Армія у 1918–1921 роках «огню іскру великою». Вигребла велику **ЖИВОТВОРНУ** ідею – ідею **КРИВАВОЇ**

БОРОТЬБИ, і вона росте, мужніє, набирає щораз більше на силі. В ХХ ст. до 1917 р. Україна була літературною, етнографічною тямкою. Тепер вона є одною з великих міжнародних сил. Звідки такий казковий зріст?

З крові **БОРЦІВ**, що впали в **БОРНІ**, **НЕ СХИЛИВШИ ПРАПОРА**, що **НЕ ЗРАДИЛИ СВОЄЇ ІДЕЇ**, не пішли на жодні переговори з ворогом.

Якби не було Крутів, Базарів, УСС, армії УНР, СС, чотирикутників смерти, зимових походів – не було б ОУН, УПА. Не було б навіть УССР, а лише «Юг Расей» без жодної української школи, без жодного українського часопису. Так не сталося, бо з полеглих на полі БОЮ в 1918–21 роках десятки тисяч **борців ВОСКРЕСЛИ** в 1939–45 роках у сотнях тисяч нових **борців**. Воскресають 40 мільйонів. **ВОСКРЕСАЄ НАЦІЯ**.

НАЦІЯ РОСТЕ ЛИШЕ В БОРОТЬБИ, І ЛИШЕ У ВАЖКІЙ БОРОТЬБИ, безкомпромісові, не йдучи на жодні переговори з ворогом. Заманити на переговори, схилити на компроміс, а так взявши в свої руки, примусити **ПРОВІДНИКІВ** боротьби **ВЛАСНИМИ** руками подерти жовто-блакитний, визнати вселюдно згубність для **України** (для України, не для Московщини) ідеї української державної незалежності; визнати безглуздя боротьби з Московщиною і всім московським – це був насправду, диявольськи геніальний план В. Леніна на знищення нашої національної еліти. А відрубавши нації голову, вже легко обернути народ на рабів.

Якщо б переворот у Кам'янці 22.ІІІ.1919 вдався, то В. Ленін мусив би нагородити щедро, дуже щедро їх. Бо влада москвинів в УССР стоїть не на московських танках, артилерії, НКВД, але на тичинах, сосюрах, чубарях, кириченках. До них прагнули (байдуже, що несвідомо) прилучитися чехівські, мартоси, мазепи, феденки, голубовичі, степаненки, ткаченки, їм же ність числа інших соціалістів (грушевські, винниченки, христюки таки прилучилися). Це є глибше значення Кам'янецької зради.

Цього значення не розуміли змовники та їх товариші соціалісти ані тоді, ані не розуміють ще тепер. Та, не розуміючи, мабуть, підсвідомо відчують цю свою і цілої України трагедію, бо намагаються тепер її затушувати, подати як малий, малозначний інцидент. Вони пишуть (див. «Енциклопедію Українознавства»), що «Комітет Охорони Республіки» створено на те, щоб урятувати місто Кам'янець від паніки й анархії. Мала дитина могла б ліпше збрехати. Бо ж: 1) чи для такого маленького завдання треба творити цілий **УРЯД**, включно з міністром **закордонних справ**? (Своїх міністрів Комітет

назвав «комісарами, бо тоді міністри в СРСР називалися комісарами); 2) чому ж назвали «Комітет Охорони РЕСПУБЛІКИ», а не «Комітет Охорони Кам'янця»? 3) А що ж означають слова, надруковані у відозві Комітету і записані до протоколу його нарад: «...метою Комітету є, щоб Директорія почала переговори з Радянською Владою, а якщо Директорія відмовиться, то Комітет буде переговорювати». Чи це все лише для попередження паніки в малому місті? Якщо на таку маленьку брехню не вистачило розуму тепер, то що ж можна сказати за їх державницький розум тоді?

За тих хаотичних часів революції, коли «земля переверталася і небо падало», збойкотовану всім світом, окружену підлими хижакми ззовні і зсередини Україну міг вивести з хаосу лише такий геній, як Великий Богдан. Ніхто не винить діячів УНР, Директорії та її урядів, що вони не народилися геніями. Але навіть за тих умов здоровий духово провід міг, якщо не опанувати цілком хаос, то принаймні не збільшувати його. А властиво ніхто інший, як Директорія та її уряди збільшували хаос. Бачачи той хаос, прем'єр Іс. Мазепа, одного разу питав другого прем'єра Б. Мартоса: «А що ж роблять міністри?». Б. Мартос лише рукою махнув, кажучи: «Ех! Які там, до чорта, міністри!». Ця більш як вимовна оцінка прем'єром своїх міністрів говорить сама за себе.

Як за УЦР так і за часів Директорії наші горе-діячі витрачали 99% свого часу на балаканину. Скликалися при кожній нагоді і без нагоди «державні наради», на яких багато говорилося і нічого не рішалось (див.: Іс. Мазепа. «Україна в огні...»). Армія ж голодувала, без чобіт, одягу танула, як сніг на сонці. Ще скорше танула кількість «діячів». Кожний з них намагався дістати якусь державну посаду ...за кордоном. Звичайно, перевагу мали свої, соціялісти, хоч би й не знали жодної європейської мови чи справи, яку мали так провадити. Мільйони грошей змарнувала Директорія на численні місії за кордоном. Чимало з них не дали грошового звіту донині. Чи мало з них компрометували Україну за кордоном гірше, як вороги. Як шури з корабля, що має затонути, тікало найбільше тих, що «душу і тіло клали за Україну» в патріотичних промовах до свого «темного» народу, кидаючи його напризволяще без проводу. Одними з **найперших** втекли НАЙВИЩІ провідники: голова Директорії В. Винниченко і президент Республіки М. Грушевський. Втекли в **найкритичніший** для нації час. Лишилася горстка таких патріотів, як, напр., Ісаак Мазепа (потім він пішов разом з Армією в зимовий похід).

Не буде переборщенням сказати, що від передчасного і ганебного кінця рештків Армії і державности честь нації врятув С. Петлюра. В найкритичніші хвилини він не губив голови і вірив у справу. Та, на наше нещастя, був він зам'який на провідника, та ще в такий розбурханий до краю час, коли навіть звичайної твердості не висідало, коли навіть жорстокість була оправдана і конечна для справи. Спираючись на Армію, яка обожнювала його і кожний його наказ виконала б, він легко міг приборкати «радянців», вичистити уряд і адміністрацію від нездар і примусити решту працювати, а не балакати. Міг легко стати диктатором, міг, якби... не висіла на його шиї, як млинарське жорно, проклята спадщина соціалізму. Соціалістичних державних зрадників не розстрілював, як, напр., О. Волоха (а про кам'янецьких і говорити нема що), але націоналіста, найздібнішого зі своїх командирів полк. П. Болбочана дозволив соціалістам розстріляти, хоч сам знав, що П. Болбочан не зробив не те що зради, але навіть злочину, що заслуговує на кару смерті. Піддався тискові соціалістів, які в кожному українському генералі вітрили кандидата на Бонапарта.

Наші соціялісти-драгоманівці Української армії боялися далеко більше, як московської. Від першого ж дня революції вони робили все, що могли, щоб не створилася українська армія, військові з'їзди показали їм, що наш нарід думає про війну з північним братом, а не про дружбу з ним, як вони. Селянські з'їзди показали їм, що наш нарід скаменує їх, якщо вони спробують закладати їхню соціялістичну «абщину». Вони побачили, що український нарід є ПРОТИ НИХ. Наші соціялісти цілком слушно побоювалися, що якийсь український селянський Бонапарт зробить з ними кінець. На наше нещастя, такого не знайшлося. С. Петлюра на Бонапарта ніяк не надавався, а потенціяльних бонапартів соціялісти нищили в зародку. Так сталося з П. Болбочаном і В. Оскілком.

В. Оскілко був дуже добрим організатором. Не покладаючись на балакунів-нездар в адміністрації, він мав свій апарат постачання, і його корпус не голодував. І був заосмотрений ліпше за інші частини, але соціялісти дихали на нього вогнем, бо він не допускав їхніх агітаторів до корпусу і не вагався розстрілювати «трудящого пролетаря», коли знаходив у його кишені п'ятикутну червону чи рожеву зірку, хоч би той «просвітитель» мав 10 охоронних грамот від самого В. Винниченка. Завдяки цьому соціялісти не могли розкласти його корпус, і корпус був найбоездатнішою, здисциплінованою, націоналістично налаштованою частиною, і останньою такою частиною (крім галицьких). Треба знищити і цю останню націоналістичну

частину, бо вона стояла на дорозі соціалістів до переговорів з «радянським урядом України».

Довгі місяці соціалісти вимагали від С. Петлюри усунути В. Оскілка від команди корпусом. Не маючи ніяких конкретних звинувачень, вони шантажували С. Петлюру сфабрикованими ними чутками, що ніби В. Оскілка має намір скинути С. Петлюру і взяти його місце собі. Та С. Петлюра не піддавався, бо бачив вартість В. Оскілка як генерала й організатора і пам'ятав, що зробив соціалістичний кандидат О. Волох з колись боездатним корпусом П. Болбочана. Тим більше, що В. Оскілко, перемагаючи вдсятеро більші сили москвинів, наближався вже до Києва (був за 35 км).

В міжчасі почали виявлятися наслідки кам'янецької зради. Хоч завдяки енергійній акції П. Андрієвського В. Ленінові не пощастило 22.III.1919 р. в Кам'янці, все ж відозва «Комітету Охорони Республіки» та «Універсал» О. Волоха зробили те, що планував В. Ленін. Вояки прочитали в тих відозвах, що їх політичний провід на чолі з самим президентом М. Грушевським воює за ту саму Радянську Україну, що вже існує. І зробив з того єдино можливий логічний висновок: кинув рушницю і подався додому.

24.III.1919 поширено відозви Комітету, 5.IV почався відступ української армії, 18.IV фронт посунувся з 35 км від Києва на 200 км від Києва і був уже за 70 км від Рівного. В. Ленін тішився: кам'янецька зрада таки допомогла.

Тепер соціалісти мали вже конкретну причину усунути В. Оскілка. А щоб їхні махінації не вийшли назверх, прем'єр Б. Мартос закрити усі не соціалістичні часописи (пригадка нам на майбутнє).

Нарешті С. Петлюра піддався і усунув В. Оскілка від командування корпусом. На його місце призначив нікого іншого, лише учасника кам'янецької зради ген. В. Желехівського. Шлях до переговорів з «Радянським Урядом України» був розчищений.

Команді Галицької армії (УГА) було ясно, що Желехівський зробиць з корпусом В. Оскілка те саме, що зробив О. Волох з корпусом П. Болбочана. А потім прийде черга і на УГА, бо ж вона робила те саме, що й П. Болбочан та В. Оскілко – не допускала соціалістичної пропаганди серед стрільців УГА, отже, також була «контрреволюційна і шовіністична» і, можливо, з неї міг вийти український Бонапарт, який посадить соціалістів за ґрати.

Кількадесятитлітня запекла боротьба галичан з поляками за НАЦІОНАЛЬНЕ визволення вихвала у галичан розуміння простої істини, що без національного визволення не може бути визволення

соціального, отже, цілком протилежний погляд до погляду наддніпрянців. Перш за все і понад все – це вигнати збройною рукою москвинів та поляків з України, а вже потім братися за поладження внутрішнього життя України. Це була догма навіть галицьких соціалістів. Тому-то – у протилежність наддніпрянцям – галичани з першого ж дня революції в Австрії кинули всі свої сили на організацію армії. Вони з жахом і розпукою дивилися, як наддніпрянці нищили свою армію своїми власними руками; нищили ЄДИНУ надію на визволення України. І вони намовили В. Оскілка зробити спробу унешкідливити божевільних руїників Армії в надії, що ще не запізно її врятувати і довести війну до переможного кінця.

29.V.1919 В. Оскілко заарештував міністрів Директорії та Штаб і запропонував Директорії обрати нового голову, замість найбільшого руїника В. Винничекка (на голову радив Є. Петрушевича), призначити новий уряд без соціалістичних руїників і продовжувати війну, не спокушаючись на жодні переговори з ворогами.

С. Петлюра користувався великою любов'ю та авторитетом в Армії завдяки своїм особистим рисам характеру та щирому патріотизмові. Його відозвам вояки повірили більше, як відозвам В. Оскілка, і стали на боці С. Петлюри. Не бажаючи проливати української крові в такий критичний для України час, В. Оскілко подався до Польщі, де його інтернували поляки.

Почалася велика «чистка контрреволюціонерів» в Армії, і за кілька тижнів Директорія, уряд і недобитки армії (15000) опинилися на вузькій 40-кілометровій смузі землі під старим австрійським кордоном.

«...Повстання В. Оскілка – це була щира, хоч, можливо, на ті часи і безнадійна спроба вирвати державний провід з рук соціалістів. Це повстання було не проти верховної влади, але виключно проти соціалістичного уряду. Це було в малому те саме, що потім у своїх державах виконали Б. Муссоліні та Р. Дольфус» (А. Андрієвський. «Український націоналізм»).

Програвши війну, захиталася в жовтні 1918 р. Австро-Угорська монархія, і народи її стали на шлях самостійного життя. Українські посли до Віденського парламенту та до Краєвого Сойму створили найвищу владу в Західній Україні – Українську Національну Раду, яка вибрала уряд ЗУНР на чолі з Є. Петрушевичем. Перед тим сотн. Д. Вітовський, зорганізувавши українців-вояків з місцевого австрійського гарнізону, заарештував австрійську адміністрацію у Львові і на провінції. На львівській ратуші замаяв по 500-річній перерві

жовто-блакитний прапор. Західна Україна проголосила свою державну самостійність – Західно-Українську Народну Республіку (ЗУНР).

Переважаюча більшість населення Львова, зокрема, державні та міські урядовці, учителі, студенти, залізничники, робітництво були поляки. Використовуючи дуже ліберальне ставлення до них нової української влади, вони зорганізували повстання всередині Львова. і закликали допомогу з Польщі. По тяжких боях надто нерівних сил поляки вигнали українців зі Львова. Почалася затяжна війна ЗУНР з Польщею.

Тут особливо яскраво показала різниця між галицькою і дніпрянською інтелігенцією. Галицька інтелігенція, вихована на довгій традиції боротьби за національне визволення, надавала першенство вимогам національним. У конституційній Австрії суспільство брало активну участь в адміністрації через її виборність. Адміністрація в Галичині опинилася в польських руках шляхом виборів, отже, утиски українців робила польська суспільність, а не державна влада (уряд у Відні), не «австрійський царат». Таким чином, ненависть галичан спрямувалася не на державну владу, але на польську націю. Безодня національної ненависти поділила ці два народи. Обидва розуміли, що конфлікт між ними може вирішити лише меч, а не переговори. І з першого ж дня галицька інтелігенція (включно з соціалістами) кинулася організувати свою армію і перебрати адміністрацію в свої руки, виганяючи поляків.

У протилежність наддніпрянській, галицька інтелігенція була зв'язана з селом дуже тісно. Більша її частина походила з села. Закладаючи і провадячи «Просвіти», кооперативи, «Соколи», галицька інтелігенція брала активну, безпосередню участь у житті свого народу. Нарід знав свою інтелігенцію зблизька, особисто; бачив на власні очі конкретні досягнення її праці для свого народу. Тому вірив їй і піддержав усіма силами її в критичний час. На заклик уряду ЗУНР нарід дав максимум, що міг: людей, харчів, одягу для армії. Маленька Галичина виставила 100000-ну армію, якій нічого не бракувало, крім набоїв, старшин, генералів. Витримала дев'ять місяців війни з удесятеро сильнішою польською армією. Витримала без набоїв і без будь-якої допомоги ззовні.

Щодо допомоги, то буде тут на місці зазначити, що велика 35-мільйонна Наддніпрянщина не допомгла маленькій 5-мільйонній Наддністрянщині вигнати поляків. Ганебний факт для цілої нації, байдуже хто, завинив: прислала лише один курінь охотників, двох генералів та яких 10–15 мільйонів доларів.

Франція вислала до Польщі добре озброєний польський легіон (6 дивізій) для стримання наступу москвинів на захід. Польща обіцяла Франції вжити той легіон **ЛИШЕ** проти москвинів. Звичайно, як завжди робила в історії, Польща тої обіцянки не додержала, а кинула легіон проти українців (пригадка нам на майбутнє). Це і вирішило війну. Без набоїв, відбиваючись голіруч, УГА перейшла 16.VII.1919 Збруч і приєдналася до армії УНР.

Хоч Актом Злуки 22.I.1918 ЗУНР стала формально частиною одної соборної Української Держави, проте фактично той акт лишився лише на папері та в серцях українського вояцтва. На політиків і політику цей акт не вплинув. На це були причини об'єктивні і суб'єктивні, і завинили обидві сторони. Та безсторонній історик колись скаже, що далеко більша частина вини лежить на наддніпрянцях, а точніше, на наддніпрянській соціалістичній інтелігенції. Тут не маємо місця зупинитися над цією великою темою. Хіба пару слів.

Чи не найхарактеристичнішою рисою наддніпрянської інтелігенції XIX–XX ст. була відірваність її від реального українського життя. Цієї фатальної для нації хвороби набралася вона з московської літератури. Відірваність від реального життя була питома і московській інтелігенції, але московська приходила до розуму, коли факти життя били її по голові. З голів же нашої інтелігенції ніякі факти дурман не могли вибити. Москвини запрягли самого К. Маркса до свого **національного** воза, а українці далися К. Марксові запрягти їх у чужого воза (московського).

В деспотичній, централізованій Московській імперії суспільство (народ) не мало жодної влади. Тому українців міг гнобити лише уряд, його адміністрація, царат, а московський нарід (суспільність) не міг – з тої простої причини, що не мав влади. Московська суспільність за царату не мала просто нагоди виявити на ділі своє справжнє, а не декларативне ставлення до українських ідей, зокрема, до ідеї державної незалежності. Отже, крім окремих літературних нападів, не було конкретних ворожих чинів московського поступового суспільства щодо України. Це створило **фатальну** ілюзію, що московське поступове суспільство ніби не є вороже до України. Гірше того! Той самий уряд, що гнобив Україну, утискав також і поступове московське суспільство і нарід (соціальне), отже, був **спільним** ворогом. Так створювався психологічний ґрунт для **НАБЛИЖЕННЯ** двох поступових суспільств – московського і українського. Створювалися сприятливі передумови для **спільного** фронту проти царату.

Цю обставину дуже спритно використали москвини для ліквідації, для умертвлення ідеї боротьби з московською НАЦІЄЮ, збочуючи українську **національну** ненависть на рейки **лише** соціальної ненависти. А звідси логічно до приязні, приятелювання з московським робочим народом, провідником якого є московське поступове суспільство, ну і, очевидячки, з її літературою, мовою. Далше лише два кроки до визнання українськими поступовцями поступовість, культурність московської мови в порівнянні до мужицької, нерозвиненої, с. т. **назадницької** української мови. Омосковлення – якраз цим шляхом ішла наша поступова наддніпрянська інтелігенція в XIX–XX ст. Класова, а не національна боротьба. Боротьба не проти цілої ворожої нації, а лише проти її злої частини (буржуазії) і братання з її доброю (пролетарською) частиною – це стало святою догмою наших соціалістів (і не лише соціалістів). На цій догмі оснували всю практичну політику УЦР, УНР, Директорія. **Ця догма – і лише вона єдина – призвела до сучасної УССР. Може призвести і до нової УССР.**

Галичани не мали нічого спільного з поляками. Навпаки, їх роз'єднувала – з причин уже сказаних – безодня **національної** ненависти. Про ніякий спільний фронт не могло бути й мови. Не класова, але національна боротьба. Боротьба з цілою нацією, а не з якоюсь її частиною. Цілком природно, цей погляд перенесли галичани і на боротьбу з московською нацією.

Історична доля звела разом наддніпрянців і наддністрянців воювати ворога України. І тут зіткнулися два цілком протилежні погляди на найвирішальнішу тоді проблему: **КОГО** воювати? Воювати цілу націю чи лише її частину, а з другою частиною брататися? Війна класова чи національна? Чи В. Винниченко, М. Грушевський і ті, що з ними, закликаючи припинити боротьбу з московськими наймитами в Харкові, є державними зрадниками, яких треба повісити, чи вони є Проводом нації, якого треба слухати?

На ці питання не міг відповісти навіть Головнокомандувач Армії С. Петлюра. В своїй політиці і керівництві боротьбою він хитався: з одного боку В. Винниченко, М. Грушевський та менші є Проводом, бо ж самі вибирали, і їх треба слухати, а з другого боку ніби і зрадники, бо ж кличуть припинити боротьбу за самостійну Україну. А не розв'язавши цієї основної проблеми, навколо якої оберталася вся політика, вся військова стратегія, все життя, вся боротьба, – не можна було не те що виграти, але і вести боротьби з москвинами, саме невирішення продовжувало хаос. А воно і лишилося невирішеним.

А хаос, справді, був жахливий. Вакханалія інтриг, змов, наклепів, недовір'я до власного народу і страх та підозрілість до власних генералів; розстріл патріотів і протегування зрадників; калейдоскопічна зміна ідей і орієнтацій і понад усе патологічна любов до історичного ворога – все це руйнування, а не будівництво держави жахало галичан, звиклих до цілком протилежного.

Галицький провід вірив у свій нарід, а нарід вірив своєму проводові. Коли галичани побачили, що для успіху визвольної боротьби треба твердої влади, вони не завагалися надати Є. Петрушевичеві диктаторські права. У галичан не могло повстати навіть і думки не довіряти своїм власним генералам, навіть і думки про любов до історичного національного ворога. Виховані в умовах європейської конституційної держави, галичани звикли шанувати вибраний ними провід, коритися встановленим ним законам, звикли до послуху, дисципліни і законності. Галичани були добрими організаторами і провідниками мирного життя в стабілізованій державі.

Але ці позитивні в мирних умовах прикмети оберталися в негативні, а щонайменш гальмуючі в революційному хаосі кривавої боротьби. Революція має свої «закони». Революція вимагає від провідників великої відваги ламати, перевертати догори ногами старе, звикле; революція вимагає великої творчої уяви та ініціативи накидати силою нове, незвикле. Революція не має часу на спокійні парламентарські розважання, обговорення; революційний хаос і пожежі вимагають негайного, блискавичного рішення і скрайніх, навіть жорстоких способів їх здійснити. Фанатизм, нетолерантність, скрайнощі, руїна, кров, пожежі – це прикмети революції і революціонерів. Революція не будує, вона лише руйнує старі основи, а на розчищеному місці будує нове вже не революція. І вдалі революції завжди висували диктатора, а ніколи колегіальний провід. Преторіанці не були законодавцями і проводом, лише фанатикани ідей революції і слухняними виконавцями волі диктатора.

Фактичною силою тоді була Армія. Вона могла легко зробити те, що пізніше зробив Б. Муссоліні: приборкати соціалістів, примусити балакунів працювати, наставити несоціалістичний, напіввійськовий уряд чи диктатора. Тоді фактично було дві армії: УНР і УГА. І С. Петлюра, і Є. Петрушевич користувалися повним довір'ям і послухом своїх армій. Отже, обидва мали силу стати диктаторами. Є. Петрушевичеві навіть уряд ЗУНР надав диктаторські права. Але, на наше нещастя, обидва на диктатора аніяк не надавалися; обидва були і своєю вдачею, і світоглядом щось цілком протилежне будь-

якому диктаторству. Гірше того! С. Петлюра легко підпадав під вплив свого оточення, а воно було соціалістичне. Соціалісти просто полонили С. Петлюру.

Чим соціалісти тримали в своєму полоні С. Петлюру?

Коротко – брехнею, шантажем. Вони застрашували С. Петлюру тим, що, мовляв, все українське селянство геть збільшевичилося, с. т. всі стали соціалістами, бажають соціалістичного ладу і тому підтверджуть **лише** соціалістичний уряд проти всякого іншого будуть воювати.

Не було і нема підлішої, бруднішої, ганебнішої брехні і наклепу на український нарід, як ця. Всі військові і селянські з'їзди в 1917 році показали ясніше ясного, що наше селянство не хоче ніякого соціалізму. Наші соціалісти казали, що тепер у 1918 році під впливом їхніх московських товаришів-соціалістів («большевиків») наші селяни геть усі стали соціалістами. За тих часів Україна горіла в огні селянських повстань, але соціалісти переконували С. Петлюру, що селяни повставали не проти соціалізму, що тоді його вже заводили москвини, але проти методів, якими його заводили, проти грабунків московської солдатні. А щоб переконати в цьому С. Петлюру, привозили з «радянської» України своїх однодумців, які вже визнавали «радянський уряд України» і працювали для нього. Ясна річ, ті відповідно інформували С. Петлюру. Та С. Петлюра хитався, бо від військової розвідки знав про цілком інакше ставлення нашого селянства до соціалізації. Напр., про (описану соціалістом Іс. Мазепою, але вже пізніш, на еміграції) таку демонстрацію думок українського селянства, що її Іс. Мазепа сам вважав за **типову** тоді в Україні. Президія повітового з'їзду «советів» запропонувала відкрити з'їзд співом «Інтернаціоналу». У відповідь цілий з'їзд спонтанно заспівав «Заповіт» Т. Шевченка і примусив президію (москвинів і жидів) стояти під час співу. З'їзд мовчки слухав соціалістичних («большевицьких») промовців, поки вони не почали вихвалити «комуни» і закликати селян творити «колгоспи». Як тільки один з них почав це, то цілий з'їзд заревів, як дикий звір, і були б забили промовця, якби його не врятували чекісти. Ба, навіть у такому московсько-жидівському місті, як Одеса, величезна маніфестація на Шевченківські роковини несла жовто-блакитні, а не червоні прапори і співала «Як умру» та «Ще не вмерла», а не «Інтернаціонал» (По маніфестації ув'язнено в Одесі кілька тисяч людей). А це ж діялося за умов московського національного терору. Зрештою, навіть соціаліст отаман Григоріїв писав з окупованої москвинами території:

«...90% населення України не хоче комуни» (Іс. Мазепа. «Україна в огні...»).

Та навіть на теренах, зайнятих Директорією, проти соціалістів була ВСЯ несоціалістична інтелігенція. В Кам'янці 15.VII.1919 утворився «Український Національно-Державний Союз». До нього ввійшли не лише націоналісти, але й всі несоціалісти, всі безпартійні, всі громадські, земські, освітньо-культурні, кооперативні діячі. Навіть кілька незасліплених соціалістів (членів Трудового Конгресу). Союзові симпатизували: член Директорії П. Андрієвський, весь галицький провід і, можна сказати, що всі полковники (свого часу 14 найвищих старшин армії УНР стали на захист П. Болбочана, коли соціалісти планували його розстріляти). Звичайно, на боці соціалістів були такі, як О. Волох (його за кам'янецьку зраду не покарано, і в подяку за це він пізніше перейшов до москвинів і командував у них полком). Метою того Союзу було боротися легальними способами за усунення соціалістів від влади.

Отже, ясно бачимо, що соціалістичні уряди Директорії не мали – поза своєю партією – ніякої підтримки, ніякої симпатії українського народу ані інтелігенції; вони були КЛПКОЮ УЗУРПАТОРІВ, якої головною метою було вдержати за всяку ціну владу в своїх руках, щоб передати її (і Армію) своїм однопартійцям, що вже визнали «радянський уряд України» і служили йому.

Хоч хиткий С. Петлюра був у полоні соціалістів, проте він не був сліпий і бачив, що соціалісти були руйніками і зрадниками, він був ідейним і справжнім українським патріотом, а не засліпленим сектантом-партійником. Свого часу, коли соціал-демократична партія відкликала своїх членів з уряду у дуже критичний для України час з причини партійних інтересів, – С. Петлюра вийшов з партії, а свого посту не покинув. Коли був несоціалістичний уряд С. Остапенка, соціалісти за кожної нагоди і без нагоди натискали на С. Петлюру, щоб він змінив його на соціалістичний, але С. Петлюра довго не піддавався. Не був він і амбітником, був завжди готовий пожертвувати собою для добра України. Він не один раз казав, що радо передасть владу, якщо буде певний, що наступник поведе справу не гірше від нього.

Є. Петрушевич мав 60000-ну здисципліновану, слухняну йому армію. С. Петлюра мав половину цього числа, а з того найліпшою, здисциплінованою частиною був корпус В. Оскілка. Є. Петрушевич, В. Оскілко, вище старшинство, Національно-Державний Союз – усі бачили, що соціалісти ведуть до катастрофи.

Отже, складаючи всі згадані передумови разом, можна сказати, що Армія (вища старшина) могла легко примусити, намовити С. Петлюру зробити те, що пізніше зробив (також, як і С. Петлюра, колишній соціаліст) Б. Муссоліні. Це – не лише усунути соціалістів від влади, але й відібрати від них можливість далі руйнувати, зраджувати, саботувати все те, що вимагали військові і селянські з'їзди ще в 1917 році. С. Петлюра міг призначити напіввійськовий диктаторський уряд із фахівців; міг закрити всі політичні партії, крім одної – справді української партії, справді державницької партії, партії, що складалася із справжніх українських патріотів, які не язиком, а чином УЖЕ довели: Українська Самостійна Держава є справді у них понад усе, навіть понад власне життя. Партії, що називалася **Українська Армія**.

А вона проголосила була б українському народові, що вона несе йому не соціалізм, а **ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД СОЦІЯЛІЗМУ**, що вона йде не під рожево-блакитним, а під **жовто-блакитним** прапором. Прапором, на якому є найголовніший колір України – колір збіжжя, колір Матері-Землі, рільничий, селянський колір, жовто-золотий, символ багатства, приватної **ВЛАСНОСТІ** на землю. **Національно-військова диктатура** – це був єдино можливий тоді порятунок України.

Здійснити її тоді можна було дуже легко. Звичайно, не в такий дурний спосіб, як думав П. Болбочан чи пробував В. Оскілко. Вистачило б, аби вища старшина дала С. Петлюрі ультиматум: або соціалісти за ґратами і військова диктатура, або вони відмовлять йому послуху. Вирішальним був би голос 60000 багнетів Є. Петрушевича. Ідейний патріот С. Петлюра, напевно, був би погодився.

Наддніпрянська старшина готова була це зробити (пригадаймо її симпатії до П. Болбочана і В. Оскілка), але наддністрянська – ні. Ні, бо повстання проти законної, та й ще власної, влади заперечувало весь її світогляд, виховання і вдачу. Є. Петрушевич хотів тихого виходу з тодішнього хаосу, але він був... типовий галичанин, і тому вагу своїх 60000 багнетів не поклав на терези історії в тій вирішальній справі.

Таке саме зробив раніш другий галичанин полк. Є. Коновалець. За дуже критичні для України часи українські несоціалістичні діячі пропонували йому силою перебрати від соціалістів владу в Україні. Єдиною тоді реальною силою з України був його корпус Січових Стрільців. Він відмовився виключно з тої причини, що та влада є формально цілком законна.

Але Революція має свої закони. І перемагає за революційних часів і умов лише той, хто визнає лише революційні, а не формально-правні «закони».

Це розумів В. Ленін і ТОМУ відбудував Московську імперію, розігнавши формально-правне, законне Учредітельнає сабрание, «безправно» захопивши владу. Чи зле вийшли на тім москвини? Світ знає лише переможців. Переможеними – помітує.

Наші соціялістичні банкрути 1917–22 рр. викручуються ще браком національно свідомих, досвідчених політиків, дипломатів, генералів, старшин, урядовців. Так! Україна не мала в 1917 році таких національно свідомих людей. Але мала подостатком таких людей ЩЕ не свідомих національно. Правда, багато з них були більшими «єднанеделімцями», ніж чистокровні москвини, але було значно більше серед них т. зв. малоросів, с. т. людей, що любили Україну (Малоросію) підсвідомо.

Суспільство всюди складається з малих, активних скрайніх частин і великої пасивної середини. Скажімо: 10–15% ліворуч, 70–80% середини і 10–15% праворуч. Точної, виразної межі між ними немає; є перехідні смуги. Щодо ворожости тих «малоросів» до ідеї української самостійности, їх можна б поділити схематично – при-
близно так:

Дуже ворожих	5%
Ворожих	10%
Вороже-байдужих	15%
Байдужих	50%
Байдуже прихильних	14%
Прихильних	2%
Дуже прихильних	1%

Це говоримо лише про бюрократію, старшину, священників. В інших класах відсотки дещо інші. Напр., у нашій інтелігенції (особливо соціялістичної) відсоток вороже-байдужих був, мабуть, понад 80%, а прихильних, мабуть, не було і 1% (говоримо про 1917 рік; пізніше ситуація значно змінилася на нашу, українську, користь).

Стихія відродження старезної нашої нації була така непереможно могутня, що захопила, понесла – як величезна повінь на своїх хвилях – приспаних національно малоросів. Лише той, хто був наочним свідком, може належно оцінити її силу. Знайомі, шкільні товариші, що ніколи і нічого не чули про Україну (а за мову і говорити нема що), зустрівшись по 1–3 роках, говорили українською

мовою, часом каліченою, але українською, були вже українцями. Були в 1917–19 роках десятки тисяч таких. І ці неофіти національні були о ціле небо більшими українськими «шовіністами», ніж давно національно «свідомі» винниченки (див.: В. Винниченко. «Відродження нації»), а це національне пробудження нашої бюрократії, старшинства, гальмували ніхто інший, лише наші соціалістичні ідіоти, що сиділи в міністерських кріслах.

В 1917–18 рр. до уряду УЦР і УНР зголошувалися тисячі малоросів – досвідчених державних урядовців і старшин. Соціалістичний наш уряд вибирав з них лише тих, хто мав соціалістичний пашпорт, а на генералів, старшин дивився як на «ворогів трудового народу», «мілітаристів», що планують кров народну проливати»; уряд казав їм, що їхніх послуг Україна не потребує, бо не хоче мати армії. Тисячі таких старшин-малоросів, які **вперше** пропонували українському урядові служити Україні, пішли **по відмові** до А. Денікіна. 99% пізніших генералів та полковників армії УНР були в 1917 році лише національно підсвідомими малоросами. Скільки тисяч таких старшин-малоросів штовхнув до А. Денікіна **сам український уряд?**

Були тисячі професійних старшин-малоросів, які не знали і не хотіли знати ніякої «політики» і прагнули чесно служити Україні, бо заворушилася в їхніх душах збуджена національною стихією підсвідома любов до України. Коли таких і приймали на службу, то наші соціалісти дивилися на них, як на інтрузів, чужих, підозрілих людей. Чи таке ставлення **українців** до них сприяло розвиткові їхньої національної свідомості і національної гордості, чи, навпаки, відчужувало їх від України? Чи не переживали душевної драми ті з них, які не витримували тої скритоворожої атмосфери і, розчарувавшись в **українській** нації, байдужіли до України, а може, й переходили до ворога? Велика тема для наших письменників.

Не можна було приймати на державні посади національно не-свідомий елемент. Чи так?

1) Ті, що зголошувалися на початках, самі були з тої п'ятипроцентної групи прихильників самостійності України. 2) За тих часів ще не знали техніки (чи мистецтва) пенетрації ворожого табору. 3) Ті старшини-малороси зголошувалися служити в українському війську не тому, що не мали іншого способу заробити на життя. Вони могли знайти працю в кооперації, приватних підприємствах, а головне, могли піти до А. Денікіна, де їх **радо вітали** і не дивилися як на ворогів. І незважаючи на такі можливості, ці малороси хотіли

служити в українському війську. Вже це одне говорить багато на їх користь.

Зрештою, на те Бог і дав державним мужам більший розум, щоб вони могли знайти способи контролювати непевні елементи та знешкідливити зрадників. В. Ленін у 1917 році був у значно гірших обставинах, як наші соціалістичні «державні мужі». В Московщині вся бюрократія, весь генералітет і старшина були ворожі до влади В. Леніна. Проте В. Ленін знайшов способи примусити їх усіх служити його владі. І вони відбудували йому нову московську імперію СРСР. А вже після того наступник І. Сталін їх майже всіх понищив. Мав уже своїх вихованців.

Наші соціалістичні лідери мали далеко ліпші обставини. Вони мали 5% прихильників України і величезний п'ятдесятивідсотковий запас лише байдужих, а не ворожих до України малоросів. Лише треба було поставитися до них, як до нещасних, отруєних «московською блекотою» хворих братів і лікувати їх терпеливо, тактовно, непомітно перетягати на український національний шлях.

Щоб не зрозуміли ці слова хибно, підкреслюємо, що таке братнє наставлення мало б бути **ЛИШЕ** до малоросів, які ставилися до України **байдуже, а не вороже**. А тих, які ставилися вороже до України, треба було трактували як гірших за москвинів **ворогів**. Для них знайшлося б досить місця за дротами. Таке м'яке ставлення до тих, хто хоче вилікуватися від московського дурману, а разом дуже тверде до тих, хто не хоче, дало б добрі для України наслідки. Можна було примусити і П. Скоропадського служити Україні (навіть на пості гетьмана), бо він належав до тої п'ятдесятивідсоткової групи лише байдужих. 90% з тих байдужих служили б досить чесно Україні, хоч би з тої причини, що не було кому іншому служити (служили і служать москвинам в СРСР). Лише треба було не пускати з них пильного ока. А виросло б нове, національно виховане покоління, то ті старі колишні малороси відійшли б спокійно на пенсію. Так могли зробити розумні державні мужі. На наше нещастя, Господь пошкодував крихти розуму для нашого окаліченого сільського дядька.

Наші соціалістичні «мужі» змавпували були (по двох роках) ленінську систему політичних комісарів в Армії. Лише ті УНРадівські політичні комісари шукали в Армії не зрадників нації, але зрадників соціалізму. Зрадникам нації (але соціалістам), всяким волохам доручали командувати полками і після їхніх зрад, а патріотів-націоналістів (зрадників соціалізму) розстрілювали, не доказавши жодного злочину.

Наслідок – УССР. Та УССР була би пів біді, але СССР, то вже ддя України – Ave Ceasar, morituri te salutant! – «Живи Московщино! Засуджена тобою на смерть Україна, вітає тебе!».

Та повернімось до подій за доби Директорії.

До складу української мирової делегації в Парижі, крім наддніпрянців, входили також і два галичани: В. Панейко та С. Томашівський. У той час на півдні України чорна монархічна армія А. Денікіна воювала червону соціалістичну московську армію В. Леніна. А. Денікінові Антанта (Англія) щедро посилила зброю, амуніцію, весь військовий виряд. Московські дипломати в Парижі П. Мілюков, К. Сазонов переконали В. Панейка, що УГА могла би дістати від Антанти подібну допомогу, якби воювала москвинів-ленінців спільно з москвинами-денікінцями, а не з Директорією, яку Антанта вважає за прихильників москвинів-ленінців. А в зв'язку з цим галицькі дипломати могли б здобути від Антанти підтримку проти польських замірів на Галичину. Таким чином, вдалося б врятувати самостійність бодай Галичини, яка ставши українським П'ємонт, пізніше зможе допомогти в той чи інший спосіб Східній Україні скинути московську владу.

Бачачи нездарність урядовців Директорії до державного будівництва, уряд ЗУНР поставив карту на цю можливість і видав Штабові УГА наказ ні в якому разі не виступати проти Денікінської армії (за: О. Доценко. «Літопис української революції»).

Інформації В. Панейка вплинули також і на Директорію. Запаморочена соціалістичною теорією «класової боротьби», не могла вона зрозуміти історію, яка ясніш ясного вчила, що ВСІ москвини, ВСІХ класів уважають незалежну від них Україну своїм найбільшим нещастям, о небо більше, ніж найгірший уряд їхньої імперії. («Ліпше злий диктатор, ніж розвал нашої імперії», – формулював лідер московської демократії А. Керенский).

Хоч Директорія (уряд) і вела в той час переговори з В. Леніним (через його приятеля, швейцарського комуніста Ф. Платтена) про спільну війну «з денікінською буржуазною реакцією», проте одночасно вислала до А. Денікіна ген. М. Омеляновича-Павленка пропонувати А. Денікінові спільну війну «с обцім врагом – ленінським узурпатарам» у тайній надії, що співпраця з А. Денікіним, а зонайменше, неворожість до нього допоможе Директорії дістати від Антанти допомогу тощо. В надії на такий зворот справи Директорія також дала наказ своєму Штабові уникати поки що збройних сутичок з Денікінською армією.

Україна палала в огні повстань. Отамани, що були перейшли до москвинів (Н. Махно, Зелений, Григорійв) тепер обернули свої сили (15000) проти москвинів-ленінців. 2.VIII.1919 українські армії почали наступати на москвинів-ленінців. Галичани, втративши Львів, кинули гасло: «Через Київ до Львова». Галицькі стрільці, які мріяли ще в дитячих роках поклонитися столиці, летіли тепер, як на крилах, визволяти столицю з московської неволі. 31.VIII. вже були в Києві, зі сльозами щастя і радості піднесли на ратуші столиці жовто-блакитний прапор з тризубом. Та тут знову виявилася наша національна трагедія – фатальна диспропорція між героїзмом нашого народу і карликуватим розумом його проводу.

У цей самий день лівим берегом надійшли під Київ денікінські передові частини. Всі мости через Дніпро були вже в наших руках. Москвини надумали обдурити наших. Вдаючи приятелів, вони малими групами переходили мости на правий бік. Наша мостова охорона мала наказ ще раніш уникати збройних сутичок із денікінцями, отже, не могла зупинити москвинів зброєю. Коли їх перейшло досить, вони несподівано напали на нашу мостову охорону, обеззброїли її і перепустили весь свій полк до Києва. На ратуші піднесли, побіч українського, свій московський прапор. Обурені цим, наші вояки здерли московський прапор і кинули його під ноги коня ген. В. Сальського, що переїхав московський прапор. Москвини відповіли вогнем із скорострілів. Заходило на бій. Комендантом Києва був ген. А. Кравс, маючи старий наказ штабу уникати війни з денікінцями, він прийняв ультиматум денікінського генерала Бредова очистити негайно Київ і відійти на 120 кілометрів від столиці.

Втрата Києва була величезним, нищівним ударом по нашій армії. Вона вирішила весь дальший хід війни. А. Кравс залишив тоді в Києві денікінцям велику кількість зброї, муніції, ліків, одягу, що їх покинули в паніці москвини-ленінці. До речі, команда ленінської армії наказала своїй київській залозі здати Київ денікінській армії, а ніколи українській. Своєю чергою, денікінська команда наказала своїм полкам пропустити оточені на півдні ленінські полки на наш північний фронт. Зайвий доказ московської національної солідарності перед «мазепинською» небезпекою. Цю солідарність і взаємну допомогу в боротьбі з українськими «сепаратистами» бачимо і між урядом СССР та московською еміграцією.

Втрата в Києві великої кількості зброї для нашої напівозброєної армії була великим ударом. Але далеко більшим ударом було моральне заламання Армії. Вояки побачили, що їхня кров, їхні над-

людські жертви і героїство зводить нанівець дурний провід. І хоч обидва наші уряди (УНР і ЗУНР) оголосили війну А. Денікіну, та вже було запізно: в армії ширилося зловіще слово «зрада». Рядовий вояк не знав хитрої стратегії високої політики наших «державних мужів», а бачив на власні очі, що Київ віддали москвинам без вистрілу. Цілком природно, він не міг інакше пояснити того безглуздя, як зрадою.

Почався катастрофальний відступ, що його вдесятеро прискорила пошесть тифу. Виснажену, голу і босу армію косив тиф: армія втратила понад 70% вояків. Тільки у Жмеринці за кілька тижнів часу вмерло від тифу і холоду понад 10000 вояків.

15.XI.1919 Директорія, уряд і кілька тисяч недобитків з колишньої армії опустили Кам'янець. Члени Директорії виїхали за кордон: С. Петлюра до Варшави – в надії намовити поляків воювати москвинів, Є. Петрушевич до Відня – з надією дипломатичним шляхом врятувати самостійність бодай Галичини. М. Грушевський та В. Винниченко ще давно перед походом на Київ втекли до Європи (а з неї потім поїхали помагати москвинам «будувати» Радянську Україну).

УГА не мала сили навіть відступати, бо всі лежали в тифозній гарячці. Бажаючи врятувати людей, команда УГА підписала з А. Денікіним мир, за яким УГА стала частиною денікінської армії, хоч ця армія вже почала падати, а УГА могла ще держатися яких 2–4 тижні. За цей нерозважний і протидержавний злочин Є. Петрушевич усунув ген. М. Тарнавського і віддав його під суд за зраду. Цей дурний вчинок команди УГА відкрив праве крило цілої армії і приспішив загальну катастрофу.

В окупованій частині України, А. Денікін повернув усі царські закони і порядки. Усунув українську адміністрацію, ув'язнив тисячі свідомих українців, розстріляв сотки їх, катував і здирав безмілосердно контрибуції з селянства, позакривав українські школи і культурні установи. Коротко – запанувала «єдина неділимая» з її «не било, нет і бить не может нікакой України».

Почалися масові селянські повстання під проводом різних отаманів. Рештки армії УНР під командою ген. В. Омеляновича-Павленка рейдували по Україні і винищувала москвинів, не придивляючись до їх політичного кольору.

На Кубані А. Денікін вбив підступним способом голову Кубанського парламенту М. Рябовола та повісив кубанського міністра О. Кулабуха за «сепаратизм». Ціла денікінська армія на фронті скла-

далася на 90% з кубанських та донських козаків. Почувши про події вдома, кубанський корпус кинув фронт і подався на Кубань «навести порядок з денікінцями». Це був остаточний удар, який закінчив денікінську армію: за кілька тижнів вона перестала існувати, крім недобитків, які сховалися в Криму.

Щоб урятувати хворих, безсильних стрільців від поголовної маскри москвинами-ленінцями, що наступали, Н. Гірняк симулював перехід УГА на «саветскую платформу». Він організував Ревком і підписав умову з москвинами-ленінцями, за якою УГА стає частиною ленінської армії. На Волині, що тоді була під польською окупацією, стояли недобитки армії УНР. До них за першої нагоди прилучилися частини УГА, покинувши москвинів, але поляки їх роззброїли та інтернували. УГА перестала існувати.

С. Петлюрі вдалося намовити Польщу на війну з Московщиною, але за це уряд УНР зрікся на користь Польщі Галичини. 25.IV.1920 почався наступ польської та української армій на схід. Частини УГА, що стояли у Винниці у складі ленінської армії, відкрили наступаючим українським частинам фронт і самі прилучилися до них. Завдяки цьому поляки прорвали фронт і відразу посунулися далеко на схід (За цю велику допомогу, яка заощадила полякам тисячі польських трупів, вони пізніше інтернували ці галицькі частини і вимордовували їх у концтаборах голодом і холодом. Пригадка на майбутнє).

Великі селянські повстання в запіллі москвинів-ленінців допомогли польсько-українській армії дуже скоро посуватися на схід. 7.V.1920 Київ був у наших руках.

Та запаморочені успіхом поляки думали, що прийшла нагода відбудувати Ягеллонську Польщу «від моря до моря», і вони почали поводитися в Україні так, як колись перед часами Б. Хмельницького. Використовуючи те, що українська армія була мала, поляки робили, що хотіли: наказували селянам повернути землю польським дідичам, платити страти їм і шкоди, заподіяні війною, утискали українське культурне життя, забирали у селян збіжжя, худобу без оплати і т. п.

Уряд УНР не міг побільшити свою армію скорим темпом з кількох причин. 1) Поляки не хотіли допустити до великої української армії, мріючи панувати над українцями, а поки що диктувати свої умови урядові УНР. 2) Українські селяни ще не забули соціалістичних законів УЦР, УНР, особливо найбільш зненавидженого ними закону про соціалізацію землі. 3) Пам'ятали також відозви Комітету

Охорони Республіки та О. Волоха з їх вимогами переговорювати (с. т. визнати) «радянський уряд». 4) Також не забули селяни і нездатність соціалістичних урядів УНР завести лад в Україні.

І наш селянин не спішився «міняти шила на швайку» – вже існуючий «радянський уряд» з прем'єром Х. Раковським на ще не значний їм (а може, гірший?) радянський уряд з прем'єром В. Винниченком. Ліпше поки що почекати і дивитися, до чого воно йде, тим більш, що УНР привела таких нових «визволителів», які нічим не відрізняються від лєнінців та денікінців. Вступати до армії УНР селяни не спішилися.

Тим часом лєнінці впоралися з денікінцями, знищивши їхню армію. Вони негайно перекинули з півдня великі сили і почали наступ. Хоробра язиком польська армія кинулася тікати панічно, так що московська армія вже 30.VIII.1920 стояла під Варшавою. Доля Варшави і цілої польсько-московської війни висіла на волоску. Урятував Польщу наш ген. М. Безручко силами 6-ї української дивізії, знівечивши стратегічний план москвинів своєю тактикою. Москвини відступили від Варшави, і поляки отямилась від переляку. За це врятування Польщі поляки інтернували потім усю Армію УНР і вимордували велику кількість рятівників Варшави голодом у таборох. Варто пам'ятати.

18.III.1921 Польща підписала мировий договір з Московщиною, не звертаючи уваги на договір з УНР, яким Польща зобов'язувалася не переговорювати з москвинами без участі УНР. Більше того, вона відкликала своє визнання УНР й інтернувала рештки її армії. Доба Директорії скінчилося.

За Ризьким мировим договором москвини відступили Польщі несподівано навіть для поляків велику українську територію (Західну Волинь, Холмщину, Полісся), хоч мали силу цього не робити. Таємниця цієї «щедрости» москвинів була в тому, що москвини знали: поляки будуть безоглядно нищити все українське життя та гнобити, утискати українське населення. Отже, це буде озлоблювати його проти Польщі і – логічно – посилювати надії і симпатії до «Радянської України».

На півдні Польщі лежала Галичина, яка горіла пекельною ненавистю до Польщі. На заході Польщі – Німеччина, яка ненавиділа Польщу і чекала на нагоду відібрати від неї втрачені у війні землі. На півночі лежала Литва, яка ненавиділа Польщу і чекала на нагоду відібрати від Польщі своє Вільно. Оточена таким перснем, ненависна, з 30% непольського населення, що ненавиділо Польщу, плюс

великий відсоток зuboжілого польського селянства та робітництва і закукурічена успіхами, зарозуміла, шовіністична, розбещена інтелігенція – все це створювало ідеальні умови для московських п'ятих і шостих колон у Польщі, щоб розкласти й ослабити її зсередини з кінцевим наслідком «Советской Польши» – «рівноправної» республіки ССРСР. Відразу ж по замиренні почали енергійно розбудовувати польську комуністичну партію, «українську» комуністичну партію в Польщі (КПЗУ), поширювати літературу, організовувати комуністичні «ячейкі» на місцях.

Поляки хотіли показати москвинам, що вони мають можливість підкопувати ССРСР зсередини, в надії, що тоді москвини заперестануть підкопувати зсередини Польщу. Запланували т. зв. «зимовий похід» 1921 року.

У 1921 р. повстання в Україні поширилися до нечуваного ще розміру. Пізніш москвини писали, що вони лише за півроку відібрали від населення України: 805 скорострілів, 33 гармати, 33700 рушниць, 680 пістолів. Існувало понад 300 повстанських загонів і повстанський центр Козацька Рада.

Як і москвини, поляки вважали самостійну Україну нещастям для себе, бо й вона відібрала б їм колись Галичину, а з Московщиною вони завжди могли погодитися коштом України, як це показував їм історичний досвід (Андрусівський мир 1667 р., Ризький мир 1921 р.). Поляки не хотіли, щоб задумана диверсія мала успіх, і тому зброї не давали (дали на 1280 вояків лише 580 рушниць, кілька старих скорострілів і мізерну кількість набоїв). Цілком не дали ані одягу, ні взуття. Диверсанти пішли в грудні голі і босі. Очевидно, поляки навмисно вели справу так, щоб москвини вчасно довідалися про диверсію. Групою командував енергійний і здібний організатор ген. Ю. Тютюнник. Він сам колись командував повстанськими загонами, отже, був досвідчений у цій новій тоді формі війни. Він планував зорганізувати розпорошені, некоординовані повстання в одну велику скоординовану і керовану старшинами внутрішню війну з москвинами в Україні. Але поляки планували щось цілком протилежне. 4.XI.1921 наші одчайдушні герої вирушили в Україну, а 14.XI. були оточені під містечком Базар і були розбиті. 359 вояків потрапили в московський полон.

Цим 359 полоненим москвини запропонували – під цівками спрямованих на них скорострілів – помилювання, якщо вони покаються і визнають «советскую власть». У відповідь на цю пропозицію один з козаків виступив наперед і сказав: «Я, козак шостої

дивізії Щербак, від себе і від усіх козаків тут кажу вам: ми знаємо, що нас чекає, і ми не боїмося смерти, але до вас служити НЕ ПІДЕМО!» З 359 грудей вибухнуло могутнє «Слава Україні!»

Московські скоростріли скінчили.

Президент Республіки, Голова Директорії на далекій, безпечній еміграції покаялися і визнали «саветську власть».

З трьохсот п'ятдесяти дев'яти селян під цівками скорострілів АНІ ОДИН не покався і не визнав.

Провід, еліта нації – і простий народ!

Яким же бездонно підлим блюзнірством перед цією святою українською кров'ю, звучить брехня наших лідерів 1917–21 років про національну несвідомість українського народу!

Неосвічений, національно «несвідомий» народ ще в 1917 році кричав «Слава Україні!», освічена, національно свідомо українська еліта навіть у 1922 році співала «Хай живе федеративна Росія».

Була в українській революції неспожита сила довго гамованої енергії; буяла романтика старокозацьких часів, як колись княжа романтика в революції Б. Хмельницького; існувало інстинктове бажання розтоптати ту силу, що довго тяжіла на волі мільйонів. Були тут власницькі інстинкти, цілком чужі кошарному ідеалові соціалізму; інстинкти, які, оформивши, можна було створити рушій наймоцнішої сили. Були тут релігійні моменти, що могли легко вилитися у форму релігійної війни. Нарешті, була тут **ненависть**, ненависть органічна, непереможна до всього, що московське. Всі ці інстинкти чекали магнету, який зібрав би їх до купи. Чекали чинника, який сформував би їх.

Але українська революція знайшла свого найбільшого ворога у своїх власних провідниках. Недармо існувало пів ХІХ-го ст. в українській політичній думці драгоманівство, що здемобілізувало нашу національну еліту і поставило її в духове коло антинаціональних ідей. А це сталося тоді, коли на півночі, в Московщині, нова ідея – більшовизм – була ідеально пристосована до підсвідомих хотінь московської національної стихії. Українська ж революція не знайшла сумірного своїй динаміці Проводу» (Я. Оршан. «Розвиток української політичної думки за сто літ»).

АЛЕ ЗНАЙШЛА ЙОГО ТЕПЕР.

П'ятсот країн з Кінгіру на це ясно вказують.

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ

Разом з плебеїзацією культурного життя в культурному світі, йде і примітивізація думки. Сучасна думка спрощує, схематизує складне, багатогранне життя, в тому числі і життєву боротьбу. В сучасному думанні бачимо якусь недорозвиненість інтелекту, розуму. Є це і в нас, українців.

У нас переважають два протилежні – і обидва примітивні – погляди на проблему нашої боротьби за державну самостійність України. Один (переважно серед націоналістичної молоді) укладається в формулі: «Перше здобути державну самостійність, а решта прийде сама собою». Другий погляд (переважно серед старших культурників) каже: «некультурний, національно несвідомий, ожебрачений нарід ніколи не створить своєї самостійної держави».

Обидва погляди правдиві і обидва помилкові. Помилкові, бо життя, отже, і боротьбу за самостійність нації не дається втиснути в Прокрустове ліжко теоретичних схем. Боротьба за самостійність нації є багатогранна, складна і тому провадиться на багатьох фронтах силами, які є залежні одна від одної. В боротьбі політичній діють сили, чинники економічні та культурні; в боротьбі економічній – сили політичні і культурні; в боротьбі культурній – політичні й економічні. Успіх чи невдача одної впливає на успіх чи невдачу другої. Тому для успіху цілої боротьби за самостійність нації всі три мусять діяти гармонійно, скоординовано. Конфлікти між ними ослаблюють весь фронт боротьби.

В українському житті цих конфліктів майже не було. Та, на наше нещастя, було щось гірше. Було нерозуміння того, що самої цієї гармонії та координованості між цими трьома фронтами є замало, щоб виграти боротьбу за самостійність нації. Наша національна еліта не розуміла (чимало не розуміє й нині), не знала ПИТОМОЇ ВАГИ кожного з цих трьох фронтів: політичного, економічного і культурного.

Ми не знаємо ані одного випадку в історії, коли економічна самостійність нації здобула б її політичну самостійність. Завжди було навпаки – політично самостійна нація здобувала свою економічну чи культурну самостійність.

Давня Московщина не була багатша чи культурніша за Україну тих часів. А від XVIII ст. по сьогодні плывуть з України річки багатств до Московщини.

В XIX ст. (на початках) поляки в Галичині не мали ще гегемонії. В Галичині, хоч короткотривалі, але були часи, коли австрійський уряд ставився прихильно до українців, навіть пробував зрівноважити їх силу з силою поляків для своєї політики «поділи і пануй». Українці кинули всі свої сили (чи щонайменше 90% їх) на культурний та економічний фронт. Поляки – на політичний фронт: захоплювали в свої руки владу, хоч польські селяни не менш за українських потребували своїх «Просвіт» та кооперації.

Українці опинились у Польській державі, а не навпаки: поляки – в Українській.

Литовці, латвійці, естонці, фіни також багато працювали, щоб піднести економічний та культурний рівень своїх народів і боротьбу за свою державну самостійність виграла. Чому? Бо вони знали питому вагу у визвольній боротьбі кожного з трьох фронтів: політичного, економічного і культурного. Вони розуміли, що **головний фронт є ПОЛІТИЧНИЙ**, а економічний та культурний є лише його крилами. І вони на політичний фронт – на **НАЦІОНАЛЬНЕ** усвідомлення не лише свого народу, але (що найголовніше) і на **національне усвідомлення своєї ІНТЕЛІГЕНЦІ** кинули три чверті своїх сил, а на економічний та культурний – лише одну четверть. Боротьбу виграла.

Але ж як поведете національну боротьбу, коли нарід є національно несвідомий, некультурний і ожебрачений?

Про національну несвідомість і про культуру нашого народу ми вже сказали поперед. В Україні було багато бідних людей, але відсоток справжнього пролетаріату не був дуже великий. Навіть бідне галицьке село не було бідніше за литовське чи латиське. Зрештою, на початках мала дати гроші інтелігенція (так і було). А щоб вона дала, треба щоб передусім **інтелігенція сама була НАЦІОНАЛЬНО свідомою** в першу чергу. Якраз цього у нас і не було. Коли організується військо, то **перше** організується штаб, провід. Ми мали штаб на культурному й економічному фронті (на крилах), але на політичному (головному) фронті не мали. Використали це москвини на всі 100% – і послали нам на цей порожній пост свого М. Драгоманова. І за це фатальне нерозуміння нашою елітою **першенства** політичного фронту заплатила нація ціною УЦР, УНР, Директорії і ... СССР.

Першенство політичного фронту зовсім не значить його виключності. Культурний та економічний фронти також є обов'язкові, конечні, бо ж вони є крилами головного і охороняють головний від обходу, від оточення ворогом. Мова йде про ПРОПОРЦІЮ сил на головному фронті і на його крилах, і ця пропорція не конечно мала б бути сталою: самий хід війни часом вимагав посилення крила силами головного. Головний фронт (політичний) має забирати щонайменше три чверті сил нації. А у нас було якраз навпаки. (Подєкуди є й нині). Наші меценати давали десятки, ба сотки тисяч на бурси, Народні дома, «Просвіти», НТШ, кооперацію, але на ПОЛІТИЧНУ літературу для молоді ІНТЕЛІГЕНЦІЇ (проводу нації) давали ... москвини-драгоманівці.

І дістали за це драгоманівський ПРОВІД нації в 1917 році.

До 1914 року ми не мали ані одної поважної, науково обґрунтованої книжки політичної літератури для ІНТЕЛІГЕНЦІЇ, за винятком... словника української мови Б. Грінченка. Так! Великий словник української мови був тоді (є і тепер в УССР) політичним твором.

Всі ті наші інтелігенти, які руйнували в 1917–21 роках українську державу, одержали свої політичні переконання з московської (драгоманівської) політичної літератури. А всі ті, які будували основу української держави – національну нашу армію: генерали, полковники, старшина – тої літератури не читали. Галицька інтелігентська молодь (студентство) також не мала української націоналістичної політичної літератури, але вона мала найліпшу національну літературу – національну боротьбу з поляками.

Якби М. Грушевський дав нам (перед 1914 р.) не 10 томів «Історії України» (які ніхто з нашої інтелігенції не читав і не читає, за винятком кількох фахівців), а дав би лише один том, але в такому напрямі, як ця наша праця, то в історично переломовий 1917 рік у Києві провід нації був би не в руках москвофілів-драгоманівців, які здемобілізували вже готову армію, але був би в руках націоналістів з «Братства Тарасівців», які з першого ж дня революції організували нашу армію – основу державної незалежності. І ми були б святкували нині в Києві 40-у річницю відновлення Української Самостійної Держави.

Центр ваги всієї проблеми боротьби за національно-державну незалежність лежить у НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПРОВІДНОЇ ВЕРСТВИ НАЦІЇ.

Ми, українці, це розуміємо. Але ж як трагічно-фатально цю істину легковажимо. Легковажимо, бо ж потураємо у вільному світі

на еміграції нашим яничарам (свідомим і несвідомим) працювати якраз у протилежному напрямі, щоб національна політична свідомість українців не розвивалася або щоб бодай збочувалася на аполітичну вуличку колишніх «українофілів».

Ці яничари є лише знаряддям в руках тих «темних сил», яким Самостійна Україна стоїть на дорозі їхніх планів. По упадку московської окупації у вільній, самостійній Україні будуть ті сили валити нашу самостійну державу зсередини. Тому варто придивитися життю нашої еміграції.

Наші збанкрутовані в минулому, проте і донині закохані в самих себе еміграційні лідери, бажаючи і на еміграції «керувати», за всякої нагоди і ненагоди кричать про своє «амбасадорство», про велику – майже вирішальну роль еміграції для визволення України. На доказ того люблять вказувати на приклад ірландської еміграції, без допомоги якої, мовляв, Ірландія ніколи не виборола б своєї державної самостійності. Люблять вказувати, що навіть перший президент Ірландії народився і виріс в Нью-Йорку. Лише про одну обставину мовчать наші амбасадори. Мовчать про те, що ірландська еміграція відрізняється від української, як небо від землі.

Хоч і в меншій мірі, як наша, проте ірландська еміграція розбита на політичні партії, що гостро сперечаються за той чи інший політичний, соціалістичний, економічний ідеал для Ірландії. Вони мають також чимало зденационалізованих, байдужих до справи Ірландії земляків. Мали і в самій Ірландії хрунів і квіслінгів. Що гірше – забули цілком свою ірландську мову. А все ж маленька Ірландія вирвала з рук найбільшої світової імперії свою державну самостійність.

Правда, англійці не москвини. Стара Англія – в разючу протилежність до Московщини – була інкарнацією всього, що ми звемо європейською культурою. Проте, англійці також пролили річки крові ірландських сепаратистів. 700 років англійці десятикували – в буквальному значенні слова – ірландську націю: винищували цілі повіти нараз. Як і москвини в Україні, англійці відбирали від ірландців їхню прапрадідовську землю і заселявали її англійцями. Ожебрачених ірландських селян звели на позем, нижчий за наших кріпаків. 700 років це робили (у нас москвини «лише» 200 р.)

Кілька разів англійці пропонували ірландцям свій «Переяслав» – автономію чи федерацію. Доводили ірландцям незбитими фактами і числами, що Ірландія має величезні користі від приналежності її до імперії; має військову охорону від зовнішніх ворогів;

користає з англійської індустрії і торгівлі нарівні з Англією; ірландці мають нічим не обмежений доступ до всіх економічних, культурних і політичних засад в імперії, включно з міністерськими і. т. п., і т. д. І самі ірландці визнавали величезну **матеріальну** користь від приналежності до імперії, але казали англійцям: ні, ні і ні. А об'єктивно кажучи, ірландці мали таку **національну** свободу, про яку лише мріяли наші «українофіли»: англійці цілком не перешкоджали розвиватися ірландській мові і культурі, ірландці мали місцеву самоуправу.

Проте, не мали своїх «Переяславів», бруховецьких, розумовських, ані «ірландофілів» чи УЦР, директорії, винниченків, а кандидатів на них вбивали, не боячись закидів у «братовбивстві» (каїнів). **Національної свободи не проміняли на матеріальні блага.** Свого вільного ДУХА не продали за МАМОНУ.

І менша за Україну Ірландія вирвалася з сильнішої за Московщину Англії. А Україна є московською колонією.

Вже пів століття безупинно пояснює нам Д. Донцов цю ЗАСАДНИЧУ різницю та її **політичні** наслідки. Різницю примату духового над матеріальним, ідей вічних над ідеями дочасними, життя душі над життям тіла. **Саме життя тисячами конкретних фактів підтвердило і далі підтверджує правдивість тез Д. Донцова**, а більшість нашої інтелігенції (включно з учорашніми визнавцями Донцовських тез) все ж і далі жує стару, зігнилу жвачку Драгоманових мудроців, лише помалювавши їх (про всяк випадок) на жовто-блакитний. Направду, наша еліта за останні пів століття дала майбутньому українському науковцеві-психіатрові багатющий матеріал для наукових дослідів.

Всю діяльність нашої еміграції можна визначити одним словом – «просвітянство». І вся наша біда в тому, що методи «Просвіти» ми вживаємо і в нашій амбасадорській праці серед чужинців. Біда в тому, що у нас не вистачило розуму видумати щось більшого, модернішого за просвітянство. А вже біда над бідою є наш страх вийти з нашого гетта в широкий світ.

До 1917 року європейське (й американське) суспільство цілком не цікавилася ані Московщиною, ані її культурою, літературою, історією. Книжки про Московщину, як, напр., А. Де Кюстіна, Т. Флетчера, Е. Кларка, Ю. Корба, Ю. Юстіна та інших – заблудилися. На заході історію Московщини знали мало що ліпше за історію Китаю; нею цікавилися лише фахівці зі службового обов'язку. Перекладів з московської мови на європейські майже не було, хіба

переклади Л. Толстого і Ф. Достоевського, та й ними цікавилася лише мале коло літераторів. Отже, можна сказати, що перед 1917 роком європейське суспільство, а американське і поготів, знало про Московщину не багато більше, як про Україну.

Московська еміграція складалася виключно із старшин Денікінської армії та урядовців його адміністрації. Купка родовитої московської аристократії та професури влізла на різні посади в адміністрації чи в університетах Європи та Америки. Їхня молодь пішла до європейських та американських університетів і, закінчивши їх, здобула посади в університетах чи урядах. Тепер переважаюча більшість професорів-москвинів в американських університетах та дорадників-москвинів в американському уряді – це колишні денікінські старшини. За плечима президента Ф. Рузвелта стояв аж до своєї смерті денікінський полковник, який був тою «сірою еміненцією», що фактично давав напрям американській політиці в Східній Європі. Наслідки – Тегеран, Ялта, Потстдам, Кенани, Комітети Визволення народів Росії, Мюнхенські та Нью-Йоркські (московські) інститути вивчення Росії, Радіо «Асвабадження Расії», «непредрешенство», співіснування і т. п. вияви американського москвофільства. Стара московська тактика пенетрації.

Українська еміграція мала такі самі, як і московська, можливості піти також цим шляхом, але не пішла. Вона заклала три українські високі школи: університет та педагогічний інститут у Празі, Сільсько-господарську академію в Подебрадах у Чехословаччині. Ці школи закінчило кількасот молоді, виключно колишніх старшин та вояків української армії, с. т. національно свідомі люди. Ані один з них не досягнув якогось більш-менш важливого становища в науковім або політичнім світі в Європі чи в Америці. Нам не відомі приклади, що хтось із абсолювентів цих українських шкіл зробив собі ім'я бодай в українській науці. Хоч навчання в тих школах стояло на рівні ліпших європейських університетів. Лише кілька з тих абсолювентів стали помітними політичними діячами, і то в не чужому політичному світі, а лише в українському. Отже, 99% абсолювентів цих українських шкіл загубилися по чужинах на чужій роботі, за винятком небагатьох, які зайнялися дрібною роботою в Польщі та Чехословаччині серед тамтешніх українців.

Пропагандивного значення мали ці школи стільки, що ані на йоту не вплинули на українофобську політику навіть у самій Чехії, а про гітлерівську чи рузвелтівську нема що і згадувати. Ті школи дали кусник хліба кількадесятьом нашим науковцям на кілька років,

але й те вийшло на шкоду. Якби не було українських шкіл, то ті наші науковці були б примушені робити те, що роблять тепер із 30-річним запізненням (і відповідними труднощами) – піти до чужих університетів. З того було б далеко більше користі їм, українській науці та українській визвольній справі. Аж тепер ми побачили, що професор-українець у чужому університеті може зробити більше для України, ніж усі професори накупу якогось українського еміграційного університету. Побачили, що особистий зв'язок, особисте знайомство скорше відкривають бажані нам двері, ніж десять «Історій України», хоч би і в чужій мові.

На директорів (чи їхніх дорадників) всіляких інститутів, комітетів, рад в Америці попротазали навіть такі москвини, які щойно вчора вірно служили ворогові таких інституцій – сталінці, а наші, далеко більші знавці, які воювали І. Сталіна, ані один не дістався до тих інституцій (ті з наших, що не воювали І. Сталіна, – дісталися).

Зв'язки? Так! Лише ті зв'язки москвини закладали і скріплювали від 1920 року, а ми закладали агрономічні, кооперативні, меліоративні школи та просвітянчили, і то не серед чужинців, але в своєму гетті і так, що у містах, де ми мали по п'ять «Просвіт», редактори місцевих чужомовних часописів не знали різниці між «юкрейнієн, рашен, галішієн, поліш». Та найгірше, що і після того, як пізнали «вартість» нашого гетта, боїмося висунути свій ніс з нього. Знова закладаємо свої агрономічні, фармацевтичні, інженерні інститути, а не повертаємо ті гроші, час і сили на скріплення катедр українознавства в чужих університетах. Знову закладаємо свої професійні організації не для специфічно українських завдань, лише для чисто професійних, а не йдемо до таких чужоземних.

В Америці є організації, що мають мільйони членів і філії по цілому світі. Ті організації мають великі політичні впливи і збирають мільйони доларів річно на добродійні цілі. Вступ до них вільний. Ми маємо тисячі українців, які могли б бути членами Rotary, Kiwatins, Lyons, Knights of Columbus Clubs, YMGA, St. John Order, Home Guards, Militia, Червоний Хрест і т. п. Маємо сотки людей більшого калібру в минулому і маємо кількадесят таких в американському чи науковому житті. Вони могли би з часом досягнути впливове становище в тих організаціях. Та чи багато українців є їх членами?

Згадані організації часто влаштовують для своїх членів і для сторонньої публіки різного роду виклади, реферати і радо би послуха-

ли про незнану, екзотичну для них країну, що її бачили на вулицях в протестаційних походах у гарних вишиваних сорочках. Чи багато виголошено доповідей про Україну в тих організаціях? А лідери їх поза офіційною сценою тягнуть політичні нитки урядів, преси, парламентів. Не одна політична справа **вирішувалася** за горнятком кави в тих клубах, а потім лише оформлювалася урядом, якому наші подають свої меморандуми часом **після** вирішення справи в тих клубах.

Прийде час, коли Україна благатиме про МІЛЬЙОНИ тон харчів, ліків, одягу для дітей, жінок, поворотців із сибірських концетраків. Колись передумовою Антанта поставила нам вимогу відмовитися від державної Самостійности. **Щось на таке заноситься і тепер.** Навіть якби наше членство в подібних американських організаціях не могло вплинути на напрям політики уряду, то могло б поза урядом дістати від тих мільйонних організацій допомоги не десятки тонн, що їх зберемо в своїм гетті, але тисячі тонн від неукраїнців. Ірландці вислали мільйони доларів до Ірландії, три чверті яких, мабуть, з неірландських кишень. А наші пізні Івани почнуть встановлювати зв'язки з тими організаціями аж тоді, коли вже помруть десятки тисяч сиріт, хворих поворотців з московських концетраків.

А щоб налагодити подібні зв'язки з співгромадянами країни населення, ми не потребуємо ані скликати наперед, ані закладати для того окремі організації, ані збирати фонди. Це можуть робити окремі особи, не питаючись нікого. Все, що треба, – це розуміння ваги таких зв'язків, особиста ініціатива та культурний товариський і політичний такт, який підказував би: коли, де, кому, що, як можна і треба сказати про Україну. То все. Навіть досконалого знання мови не конче потрібно. Москвинів і поляків у тих організаціях тисячі. Ми маємо сотки (а може, й тисячі) людей високої кваліфікації для праці в таких чужих організаціях, але волиємо варитися у власному соці в своїм гетті та нарікати на зв'язки москвинів. Бідні, прибиті своїм почуттям національної нижчости рутенці, хахли.

Всі культурні європейські нації мають свої «Книги знання» – (енциклопедії). Найбільшу і найліпшу мають англійці, що її видають уже понад 100 років. Її пишуть, доповнюють, виправляють у нових виданнях кілька тисяч науковців з усього світу. Тому «Енциклопедія Британіка» для кожного англійця (згл. американця) є найвищий науковий авторитет. В останніх виданнях «Енциклопедії Британіки» (і в інших енциклопедіях) читаємо несотворенні речі

про Україну, які знайдете в кожній україножерській московській чи польській пресі.

Наукове Товариство ім. Шевченка (НТШ) існує вже понад 60 років. У часі між останніми війнами існували Українські Наукові Інститути у Варшаві, в Берліні, Університет і наукові об'єднання у Празі. Кілька українських науковців були (і є) членами чужоземних наукових інституцій і користувалися в них пошаною і авторитетом. А в році Божому 1958 читаємо в європейських енциклопедіях мало що не таке, як «українську мову видумав австрійський генеральний штаб».

Треба сказати, що редактори «Енциклопедії Британіки» не є москвинами чи поляками і дуже охоче виправляють помилки, але за умови, коли їм це докажете і науково обґрунтуєте. Чи наші науковці не мали тих наукових доказів? Мали цілі гори і мали фахівців. Лише не розуміли, що одна сторінка «Енциклопедії Британіки» (чи інших енциклопедій інших народів) для англійця чи американця є о небо більший авторитет, ніж десять томів нашої.

«Історію України», «Україну та її нарід», «Енциклопедію Україніку» і т. п. в чужих мовах почали українці писати в таборах для втікачів «на коліні» – без бібліотек і джерел, коли кількадесят тисяч українців вигнали чужинці багнетами «на рідину». А кілька років перед тим у Галичині чи Празі не могли того зробити?

Видали кілька добрих книжок про Україну чужими мовами (це року Божого 1950 і пізніше). Оголосили заклик до народу: «Купуй народе, давай до чужих бібліотек». Нарід наш, як і кожний нарід, купував і не купував, а в чужих бібліотеках тих книжок не видно. Еліта написала кілька патріотичних статей, пригадуючи народові про його національний обов'язок, і на тому скінчила свій національний обов'язок вести той нарід, керувати тою акцією до кінця. Книжок тих і далі нема в чужих бібліотеках, а москвини заливають своїми.

Земля трясеться під ногами цілого світу. Може, завтра наша планета розлетиться на кусники. Москвин засипає чужинців своєю політичною і неполітичною літературою: викрадає з бібліотек наші, особливо політичні, наукові, як, напр., наші наукові словники; дбає, щоб навіть відомості про них не дісталися до каталогу словників усіх народів світу, що його видала ЮНЕСКО; пара наших патріотів рятує своїми власними силами неспалені ще наші словники, а так звана Українська Вільна Академія Наук (УВАН), що мала б очолювати і вести в науковім чужім світі боротьбу за українську само-

стійність, спокійненько вже 10 років дебатуює над такими пекучими темами, як «українізми в мові М. Гоголя», а Україна року Божого 1958 не має ще повного словника своєї мови, ані одного технічно-наукового чужомовного, навіть не має словника синонімів. Переглядаючи тематику наукових засідань і конференцій УВАН чи НТШ, не знаєте: чи ті засідання були в Коломиї року 1890, чи ті науковці є тихі божевільні.

Що гірше! УПА жертвує дорогою кров'ю своїх героїв, посилаючи з України світові докази, що Україна бореться за свою державну самостійність. Українські націоналісти напружують всі свої сили, щоб доказати світові, що Україну завоювали МОСКВИНИ, а не мітичні «большевики». Москвини-емігранти напружують усі свої шахрайські здібності, щоб доказати, що Україна ніколи не хотіла і не хоче самостійності, і на доказ цього, Українська (?) Вільна (?) Академія (?) Наук (?) видає АНГЛІЙСЬКОЮ мовою праці про діяльність та ІДЕЇ найгірших ВОРОГІВ української державної самостійності: москвофіла-федераліста М. Драгоманова і москвофіла-комуніста В. Винниченка. Видають грубу книжку англійською мовою, в якій доводиться, що УСССР заснували не москвини, але самі ж українці. Цю книжку написав, вибачайте, «українець».

Щоб придобритися американським жидам (бо ж мають вплив і гроші «приватних фондів») приймають до себе ворога української державної самостійності, який засипав американський уряд своїми меморандумами проти української самостійності, жида А. Марголіна, автора книжки (англійською мовою), в якій доводив абсурдність ідеї самостійної України. Українці ще й почесний докторат йому за це дали, бо ж він був міністром (послом до Англії) УНР і в процесі вбивника С. Петлюри жида С. Шварцбарта стояв на боці вбивника.

Щоб і поляки не мали їх за «шовіністів», то роблять наукове засідання на пошану польського письменника А. Міцкевича, того самого, який – за словами Й. Пілсудского – був духовим вождем Галлерівських полків, що «огнем і мечем» підбили Галичину в 1919 році.

Та найголовніше – не зіпсувати приятельства зі «старшим братом». Тому запрошують на гостинний виступ москвина – колишнього професора Харківського університету, який «довів» нам (і **американцям**), що в Харківському університеті була повна академічна свобода (с. т. і для українознавства). «Наші» пп. академіки ветухови, шевельови щиро дякували за ту нахабну брехню москвиніві.

Коротко: т. зв. УВАН довела понад усякий сумнів своїм панам, що не має ані тіні «мазепінськава сепаратізма» чи «буржуазного націоналізму». Чемні діти заслужили цукерки – дістали кілька смішно мізерних тисяч доларів. А праці про діяльність та ідеї І. Мазепи, П. Орлика, С. Петлюри, Є. Коновальця, Т. Чупринки-Шухевича, УСС, УНА, УПА пишуть їхні однодумці з другої, такої ж «вернаподданіческэй» Академії в Києві всякі натани, тичини, яновські і підмогильні, а перевидає їх Нью-Йоркська філія Київської.

Українські патріоти задумали видати Енциклопедію Українознавства. Москвини подбали, щоб там не було «мазепінства» чи «шавінізма». І читаємо в ній, що УЦР та уряди Директорії були патріоти і мудрі державні діячі, що спроби зрадити (кам'янецький путч, О. Волох) були патріотичні, державницькі заходи, що П. Болбочан та В. Оскілко були зрадники, які спричинили розгром армії і т. п. перекручення догори ногами. Війни України з Московщиною представлено як війни «царів», «большевиків», с. т. «громадянські» (так і названо кілька разів). Читаючи цю енциклопедію, не ознайомлений чужинець бачить, що Україну воювали, грабували, мордували не москвини (червоні чи чорні), але **політичні партії** одного народу, а щоб цей висновок чужинцям скріпити, то не пожалували кілька сторінок на опис «активної» участі «українських» комуністів у боротьбі проти УНР та в заснуванні УССР та СССР. Навіть не натякнули, що вони були яничарами.

Українська емігрантська еліта любить вину за свою нездарність скидати на народ. Народ не дає гроші, а що зробимо без грошей?

Це такий самий наклеп на наш нарід, як і соціялістів у 1917 р. Наш український нарід є найжертвеніший за всі народи. Доказом цього є вся наша історія і весь наш фольклор. Якби поррахувати скільки-то склали наші бідні емігранти – фабричні робітники та фермери, – то буде кілька мільйонів доларів.

Наш нарід є дуже щедрий, але суворе життя навчило його цінити тяжкою працею зароблений гріш. Наш селянин є добрий господар, і тому не любить марнотратства ані марнотратців. Він хоче знати, чи його пожертва не змарнована. Якраз цієї певности не дають йому наші провідники. Скільки зібрано проголошують, але на що саме витрачено, збуваюсь загальником – на такий-то фонд. Це дає золоту нагоду ворогам ширити провокацію, тим більш, що було багато марнотратств (не стільки зі злої волі, скільки з нездарности провідників), як, напр., збанкрутовані кооперативи, видавництва, мільйонова Елеваторська спілка тощо.

Всі наші часописи є дефіцитні і рятуються лише пожертвами на пресовий фонд. А досвід показав, що можна видавати навіть малий (накладом) тижневик, хоч і без заробітку, але й без втрати. Лише для того треба мати бодай трохи творчої уяви, щоб знайти нові способи та відваги прокладати нові шляхи, а не тюпати, шкандибаючи, про-топтанною ще дідами стежкою.

Керівники наших організацій і видавництв знають лише один спосіб здобути «фонди» – жебрати пожертви, і то лише у своїй хаті. Оголосять у своїй пресі патріотичний заклик, порозсилають збіркові листи і спокійно сядуть, чекаючи на гроші. Збіркова акція йде **самопливом**, здана на ласку Божу та на охоту кількадесяти людей на місцях.

А якби ті керівники виглянули із свого гетта на світ Божий, то побачили б, що є далеко певніші, випробувані досвідом життя способи фінансувати свої організації, видавництва. Побачили б, що, напр., американці не жебрають, а **продають**, що вони мають **систему**, а не самоплив, що мають не випадкових кількадесят т. зв. «кольпортерів» чи «колекторів», але зорганізований і **керований** центром торговельний апарат – цілу сітку своїх агентів мають у кожному місті і містечку.

Всім людям питома недбалість, відкладання на завтра неприємного чогось. А у нас, українців, це вже національна риса характеру. Кожний з нас хоче заплатити борг, але відкладає на завтра, на потім, аж поки забуде. Відкладаємо навіть такі конечні вплати, як, напр., забезпечення від вогню чи нещасного випадку, хоч і знаємо, що ризикуємо втратити забезпечення. А що ж сказати за такі борги, як передплати чи членські вкладки?

Величезні американські забезпечені організації були б не мали і одної тисячної тих мільярдів, що їх тепер мають, якби не звернули уваги на цю психологічну рису людини – відкладати на потім. Десятки тисяч їх агентів роблять лише те, що приходять щомісяця до хати і відбирають малу місячну виплату. І ті агенти не коштують організації ані сотика, бо працюють за комісове (відсоток від зібраних грошей) в тій чи іншій формі.

Наші організації та видавництва загубили десятки тисяч доларів лише тому, що ніхто не прийшов до хати зібрати той мізерний долар боргу, заки він не наріс на десять доларів. Провід винен, що ті гроші пропали, бо не боровся з тим хахлацьким «потім», хоч спосіб був, як показали американці, дуже простий – прийти до хати. А наші керівники навіть і не пробували організувати подібну **систему**, апарат,

задовольняючись лише спорадичними, не зорганізованими колектами **передадених** боргів.

Ні! Гроші є. Лише вони самі не покотяться до скарбниць, а по них треба скарбникові піти по хатах.

Попри розчарування, попри те, що нарід не бачить, на що саме витрачаються його гроші, він давав, дає і дасть. Лише не дасть на кредит гарних обіцянок, гарних високопатріотичних порожніх фраз, бо ж занадто багато він їх чув уже. Дасть, коли бачитиме конкретну мету. За часів збройної нашої боротьби за самостійність він так щедро давав, що ми самі дивувалися.

Нема грошей на поважний місячник англійською мовою, але є гроші на грубі «Пропам'ятні книги» з промовами та портретами лідерів (головна мета видання). Нема грошей на українські дитячі видання, але є гроші на книжки, які глузують, плюють на полеглих борців за Україну. Нема грошей на катедри українознавства та «Рідні школи», але є на будівництво півмільйонових чи й мільйонових (доларами) церков; а хто буде і в якій мові молитися в тих церквах за 25–40 літ – про це не думаємо.

Та найсумніший образ бачимо в «діяльності» політичній. Це копія політичної вакханалії 1917 і дальших років у відповідно зменшеному розмірі. На щастя, та вакханалія не наробила фатальної шкоди, як у 1917–21 роках, бо на захист народу стала нова величезна, непоборна сила – зорганізований український націоналізм. Про нього скажемо в наступнім розділі, а в цьому киньмо оком на цю вакханалію.

По поразці збройних змагань 1918–20 років частина діячів з доби Директорії визнала «саветскую владсть» і пішла служити москвинам в УССР і служила, поки «за ненадобністю» їх москвини не постріляли. Друга частина подалася на польський хліб. Є. Петрушевич за М. Грушевським та В. Винниченком також визнав «саветскую владсть» і пробував продати їй свої послуги. П. Скоропадський за 300000 корон продав Закарпаття мадярам. Соціалісти створили з москвинами «Лігу Сходу Європи», а монархісти – «Сюз Трьох Русей». Політичні банкрути з УНР у фінансованому поляками журналі виправдовують поляків за їхню масакру галичан. Студинські, Крушельницькі ширять за московські рублі нове московфільство в Галичині, Назаруки вихваляють Єкатерину II та Петра I. Демократи бігають наввипередки то до московського консула на «ікру», то до поляків на «чорну каву», пропонуючи обидвом таке їм любе ще з австрійських часів «порозуміння». Тимошенки,

певні, твердохліби, станіславські єпископи вже цілком відкрито продали себе полякам. Коротко – маразм угодовства, торгівлі національними ідеалами й ідеями стали змістом політично і морально збанкрутованої нашої еліти. Чесніші з них кинулися розбудовувати кооперацію, маслосоюзи, але й у них **засіб обернувся в самоціль**. Вони забули знану їм істину, що без сталого огню **активної боротьби** широких мас з окупантом молоко з українських молочарень питимуть **задармо** у Варшаві та Москві, а українські молочарі будуватимуть московські «молочарні» на Колимах та у Воркутах.

Прийшла друга світова війна і з нею перша окупація Галичини москвинами. І хоч галицькі політичні партії добре знали про долі наддніпрянських угодовців, все ж розв'язали свої партії і відновили свої старі спроби «порозуміння» – цим разом з новим паном. Використавши новітніх москвофілів («советофілів»), щоб виявити і знищити націоналістів, новий пан – певний своїх сил – почав винищувати і авторів та прихильників «порозуміння». Не докінчив, бо прийшов третій пан – німець, до якого знову побігли з пропозицією «порозумітися». Недовго вдержався третій пан, бо програв війну, і прийшов четвертий пан – західна демократія. Побігли (вже на еміграції) наввипередки до четвертого, присягаючись, що вони від народження були і є найдемократичнішими демократами. Проснулися від 20-річного сну і ті, що в 1917 році завели націю «під дурного хату»; пригадали свої забуті міністерські титули і на спілку з тими, що розв'язали свої партії та порозумівалися з чотирма за чергою панами, – проголосили самі себе не будь-чим, лише «Екзильним Урядом України», та й ще легітимними з досмертними (для них лише) міністерськими посадами.

З тої фарси можна б було лише глузувати, якби не та трагедія, що до них пристали націоналісти, які самі кілька років тому висміяли подібну спробу **тих самих осіб** створити **таку саму фарсу**, цілком слушно пригадуючи тим полатайкам байку про лебедя, рака і щупака. Трагедія була в тому, що націоналісти добре знали, що власне ці особи вже раз угробили Україну, але не покаялись і **не визнали своїх помилок**. Знали це, але приступили до тої шопки. Слушно глузував свого часу Л. Мосендз, кажучи: «Ех, хахол! Навіть в націоналізмі не можуть підвестися над «Просвітою» (Лист до А. Шумовського з 19.III.1948).

Звичайно ці люди інакшої дороги, як шукати нового пана, не знали і знову почали спроби «порозумітися» з московськими емігрантами. А щоб повірили в їхню щирість, то йдуть до єдиноне-

деліміських інститутів та раді помагати москвинів поборювати зне-
навиджені обом партнерам «мазепінській» сепаратизм», «буржуазний
націоналізм» українських «фашистів» (не помічаючи московських)
і т. п. ворогів найдемократичнішої демократії.

Та черговий пан показався скнарним на «пособія» (хоч і не
з своєї кишені), а свій нарід, хоч і дурний, та не сліпий і, дещо пам'
'ятаючи про попередню діяльність тих міністрів, грошей також не
давав, прецінь ті найдемократичніші демократи з УНР ніякої кон-
тролі і голосу народу не визнають. Плати і кричи тій кліці «осанна»,
інакше – ворог народу, фашист, розбивач єдності.

Звичайно, жодної солідної публікації для чужинців про Україну
та її боротьбу за незалежність УНР не видала, ані жодних поважних
зв'язків з чужими урядами чи впливовими політичними колами не
нав'язала. Навпаки, принесла – хоч і не велику – все ж шкоду нашій
визвольній акції серед чужинців, бо вони звернули увагу на факт,
що двомільйонова українська імміграція не знайшла на свій провід
нікого ліпшого за вже кілька разів збанкрутованих угодовців черво-
ного пана. А з того факту чужинці зробили свій висновок: мовляв,
самостійна Україна є нереальна річ, і тому поставили ставку на
«єдиную неделімую». Цей висновок чужинців мудрагелі з УНР скри-
пили своїм гіршим за ідіотське невизнанням існування УПА
та УГВР в Україні.

Існування в Україні збройної боротьби, **організованої і веденої
ПОЛІТИЧНИМ ЦЕНТРОМ**, був і є нашим найсильнішим ар-
гументом у нашій визвольній акції на чужині. Московські емігранти
розуміли це ліпше в тисячу разів за українців, і тому вони не зупи-
нилися навіть перед аж надто ясним шахрайством, щоб привласни-
ти цей аргумент собі (с. т. що то є їхній центр і армія). Прихід до Ев-
ропи пробоевих частин УПА викликав сенсацію в чужинецькій
пресі. Чужі уряди почали пильніше придивлятися до проблеми са-
мостійної України. Наші ж швейки з УНР не мали навіть стільки ро-
зуму, щоб бодай стриматися від публічних кпинів із зненавидженої
ними (бо організованої і керованої націоналістами) УПА та УГВР,
щоб бодай чужинці не довідалися про негативне ставлення до УПА.
Лише побачивши загальне обурення (навіть багатьох своїх при-
хильників), УНР перелякалася, що втратить піддержку навіть своїх
прихильників, і тому милостиво визнала існування в Україні УПА,
але за своєю старою звичкою і тут пошахраювала – «призначила»
на команданта УПА Т. Боровця (Бульбу), що свого часу порозу-
мівався то з німцями, то з москвинами, а вже на еміграції наймав

американцям свою «стотисячну армію». Пригадаймо, що ті самі міністри в 1919 році протегували такого самого авантюриста – також свого – О. Волоха.

Бачимо, що ті люди ані на йоту не зійшли зі шляху, яким ішли в 1917–20 роках, ясна річ, з такими ж наслідками. Це розуміли і чужинці, які бачили, що ті люди не мають досить розуму, щоб вивести з перманентної кризи навіть свою маленьку еміграційну УНР, а що ж вони можуть зробити в 40-мільйонній УНР в Україні? Чужі політики зробили свої висновки – з таким проводом Україна є нереальна фантазія, і якби ті люди опинилися при владі в Україні, то нові «німці» скінчать з ними так само, як з УЦР в 1918 р. Нових скоропадських чи винниченків не забракне. А як так, то ліпше вже тепер говорити з майбутніми скоропадськими чи винниченками, а не з ефемерами. А ще ліпше просто з їхніми панами, з москвинами. Логічно і реально.

Свою нездарність, короткозорість і примітивність політичної думки еміграційні «батьки народу» люблять виправдувати, крім браку грошей, ще й «обставини». Можна навести сотки конкретних прикладів неоправданості цього викруту, напр., такий. За часів II-ї світової війни англійський та американський уряди потребували багато перекладачів із слов'янських мов (головно московської) та політичних і економічних дорадників, адміністраторів для свого окупаційного апарату в Європі. Тоді в Канаді створився (з ініціативи уряду) «Комітет українців Канади» (КУК), що мав керувати всім політичним та культурним життям українців у Канаді та репрезентувати їх назовні.

В Канаді є кількасот учителів канадійських шкіл українського походження. Більшість з них знали українську мову (могли легко вчити московську). Англійський уряд вислав до Канади високого посадовця пошукати серед них потрібних йому перекладачів, дорадників. Той урядовець, очевидячки, звернувся до КУК з просьбою дати відповідних кандидатів. КУК навіть не проголосив у пресі про цю золоту нагоду. Ані один з провідників КУК не пішов на цю службу. З цілої Канади зголосився сам один-єдиний С. Фроляк. Решту англійський посланець набрав із жидів, поляків, чехів. Скільки тисяч українців помандрували «на родину» завдяки цим жидам, полякам – дорадникам, перекладачам, а скільки врятував один С. Фроляк, може скажуть колись архіви.

Пригадаймо повну аналогію з 1918 року, коли Антанта пропонувала тодішньому американському КУК створити український легі-

он, а він відмовився. Несприятливі обставини чи «несприятливі» розуми?

Другий приклад. По І-й війні приїхали до Канади десять молодих людей, що скінчили університети в Європі. Ніхто з них не знав англійської мови. З них дев'ять були українці, а один москвин. По 10-х роках бачимо того москвина на посаді високого урядовця в Канадській амбасаді в Москві, а українців на малих посадах в канадській індустрії. Обставини?

90% української еміграційної молоді вчать на інженерів, лікарів, с. т. техніків, що їх Україна може найняти із чужинців. Але на посади, що на них жодна держава не може призначити чужинців, – на дипломатів, вищих державних урядовців, професорів українознавчих наук, священників і т. п. кандидатів-українців не маємо. Винна молодь? Ні. Винен провід. (До речі таку ситуацію створюють планово москвини і в УССР. Там техніків-українців є досить, але політичних провідників та професорів українознавства українсько-го походження мала горстка).

Нарешті, подивімось на вільних від «політики» людей. Людей, що взяли на себе найголовнішу роль у житті нації – розбудувати її основу – Дух нації.

Величезні українські національні духові скарби минувшини лежать донині майже не використані, чекаючи на своїх Шекспірів, Леонардів да Вінчі, Моцартів. На еміграції нема українських письменників, мистців, музик, які йдуть слідами Т. Шевченка чи Лесі Українки. Ті кілька, що були по першій війні, нині замовкли.

Колись славний маляр К. Брюллов намалював великий образ «Загибель Помпеї». Цей образ прославився на весь світ. К. Брюллов намалював жакливу катастрофу, від якої тікають люди. Ми маємо щось о ціле небо, о десять небес більше, як тисячі таких «Помпей». Маємо п'ятсот українських жінок, які з вірою в ПЕРЕМОГУ йдуть у НАСТУП (а не тікають) на московські танки. Яка безмірно безмежна височина тріумфу людського ДУХА над смертю. «Смертю смерть переміг» – це є назва цього величного образу, це є наше національне воскресіння, бо є виявом переходу нашої нації від оборони до НАСТУПУ. Воскресіння Духу забутих предків – Святославів, Богунів, Шевченків. Сто Брюллових замало передати глибокий зміст цього вияву не смертельного Духа Української Нації. Франція мала одну Жану д'Арк. Ми маємо нараз 500. А скільки тисяч ще є?

Наші емігрантські мистці малюють чи різблять гарні жіночі голівки, квіти, мирні краєвиди. Жаклива диспропорція між духом

народу і духом його еліти. Навіть на таких образах, як «Базар» Л. Перфецького, ми не бачимо слів Щербака: «А служити вам, москвинам, НЕ будемо!»

Ще гіршу диспропорцію бачимо в письменстві та письменниках.

Геройство 300 спартанців прославляється в школах цілого світу. Геройство еспанського Альказару прославляється мовами всього світу. А які ж маленькі виглядають ті спартанці, ті озброєні, загартовані мужі супроти наших 300 дітей під Крутами! Якими ж малюсінькими пігмеями виглядають загартовані вояки за грубими мурами Альказарської твердині у порівнянні з нашими 10–15-річними дівчатками, які конали в жахливих муках у руках московських катів, але не признавалися, де є відділи УПА, яким вони несли харчі чи вістку.

Який нарід в світі має щось подібне?

А як і має котрийсь, то має одиниці, а Україна має ТИСЯЧІ.

Геройство не одиниць. Геройство ВСІЄЇ НАЦІЇ. Ці зразки найвищого злету людського Духу, що їх найпалкіша творча уява мистця не може уявити, ми маємо як факти. Бездонні криниці безмірних скарбів для тисяч майбутніх Шекспірів!

А наші письменники той казково величний злет Духу Нації маляють, як покірне страждання баранів, які зі сльозами лягають самі під ніж московського різника. Яке страшне блюзнірство, наруга, наклеп на героїчну націю, що на очах тих духових євнухів видає тисячі новітніх Байд навіть із дівчаток, Байд, які висячи на гаку, глузують з переможця.

Наші емігрантські організації видають тисячі доларів на літературні конкурси на теми, напр., як нещасні українські втікачі мучилися по таборах і як тепер їм добре живеться в Америці, або, напр., на тему, як 60 років тому наші піонери розорювали канадійські прерії.

Жахлива диспропорція!

Ба, гірше! Московські агенти, наші яничари прилюдно глузують з кривавої боротьби нашої нації, плюють на святе святих нашої нації – на кров полеглих її борців («Огненне коло» І. Багряного), а наша еміграція мовчить і мовчки чуває чуби. «А може, так і треба, ми не знаємо; хай «німець» навчить».

Трагедія наша не в тому, що маємо ренегатів, яничарів, запроданців московських агентів. Вони будуть так довго, як довго буде в північно-східному кутку мапи Європи написано – хоч би й маленькими буквами «Московщина». Трагедія в тому, що демагогії

і брехні жменьки вірять тисячі чесних українців-патріотів. Трагедія в тому, що наше суспільство не доросло ще, немає ще духової сили викинути поза межі суспільства ренегатів, які зрадили націю в минулому, не покаються і зраджують далі на наших очах. Трагедія в тому, що московська отруя діє на людей, які називають себе українськими націоналістами. Трагедія в тому, що наше суспільство не може очистити себе від московської зарази і від агентів, що її розносять між нами.

Україна стоїть перед проблемою «бути чи не бути». Рішається її доля на прийдешні століття. Москвин прискорює щосили свою державну машину нищення ВСЬОГО українського, нищення цілої НАЦІЇ. За таких епохальних, апокаліптичних часів здорова провідна верства будь-якої нації напружує всі свої сили – духові і матеріальні – сили цілої нації на ОДНЕ І ЛИШЕ ОДНЕ – РЯТУВАТИ НАЦІЮ. Все інше – хоч би не знати яке важливе і печуче – відсувається на другий план. Перше з найпершого – рятувати націю. Всі і все лише на порятунок нації. Таким шляхом іде кожна здорова еліта і веде за собою свій нарід.

А яким іде наша?

Чи не занадто згущуємо фарби? Чей же має еміграція і досягнення; зробила чималу працю для визволення України. Так! Має. Зробила чимало. В порівнянні до стану української проблеми за кордоном з-перед 25-40 років – поступ великий. Дуже великий. Лише питання: яку частину, який відсоток того поступу завдячуємо еміграції, а який народові, в Україні суцшому? Велике питання. І відповідь не дуже на користь еміграції, що визнає кожний не залюблений у самого себе емігрант.

Українська еміграція могла зробити вдсятеро більше, як зробила, якби... Тут і починається інтерпретація того «якби». Інтерпретація – нема де правди діти – примітивна (а часом і шахрайська). Та об'єктивний сторонній чужинець (а колись й історія) інтерпретує це «якби» дуже коротко: **«Не доросла наша еліта до завдань, що їх накинута їй силоміць невблаганна історія»**. Спокутуємо свою трьохсотлітню бездержавність; спокутуємо своє незнання власної історії; спокутуємо незнання власного народу; спокутуємо нерозуміння наших історичних традицій; спокутуємо брак державницького думання.

Правда, і в старих державних націях бракує тепер великих постатей; і у них запанувала тепер інтелектуальна мірнота. Але їх рятує ще старий державницький розгін, пхає їх інерція розгону. Вони

живуть тепер на проценти від старого, складеного їхніми дідами капіталу. Ми ж, не маючи того капіталу, мусили б напружувати всі свої сили, всю свою відвагу, щоб виплисти на велику воду міжнародного життя.

Мусили б, але ...бракує нам відваги. Бракує не сил. **Сили маємо, і не малі сили**, але бракує нам почуття своєї національної **більшвартости**, почуття національної **вищости**. Страх паралізує наші сили. Страх перед великими (часто лише уявними) силами світу. Цей страх – це почуття нашої національної меншвартости вприскували нам кінськими дозами з дитинства, з шкільної лави чужі школи і чужі теорії.

Величезна Скитська держава в Україні – це ж дикі орди азятів, що нічого іншого не знали, як кочувати, грабувати, вбивати. Босфорська багатюща держава – це ж лише грецька колонія. Київська наймогутніша і найкультурніша тоді імперія – це ж лише князівство, що не могло дати собі ради з ворохобниками-князями; та й воно є «общее дастаяніє», а не українське лише. Запорозький Лицарський Орден, з яким переговорювали європейські королі, імператор і папа Римський – це ж розбишацька ватага гологи, що повтікала від панів. І т. д., і т. п.

Прекрасною ілюстрацією щойно сказаного є наша бараняча оцінка одного з багатьох московських плюгавлень наших національних гордошів – запорожців. Запорозький Лицарський Орден заснував за зразком славного Мальтійського Ордену український аристократ князь Дмитро Вишневецький (Байда), що походив у простій генеалогічній лінії від київсько-руських королів. Заснував на 25 років пізніше, як заснувався Мальтійський Орден. Д. Вишневецький був на о. Мальта і добре пізнав устрій цього Ордену. Була це людина з університетською освітою, з великим державницьким світоглядом і хистом. Він добре передбачав майбутню роль Запорозького Ордену й уклав відповідні для нього закони і систему організації. Наш Запорозький Орден мав зв'язок з Мальтійським Орденем від самого початку заснування. Запорозькі лицарі гостювали на Мальті, вивчаючи їхню військову штуку, а мальтійські, в свою чергу, приїздили на Запоріжжя вивчати нашу військову штуку. Зв'язок нашої шляхти з європейським лицарством почався далеко перед тим; мабуть сто років раніш, а може, ще з часів Київської імперії. В архіві лицарського ордену св. Івана є документи, що вказують на участь русів у лицарських походах на Святу землю (визволити гріб Господній).

Членами нашого Запорозького Ордену були сотки, якщо не тисячі наших аристократів, шляхти. На Запоріжжі людей з університетською (європейською) освітою було в сто разів більше, як у цілій Московщині. Запорізька старшина були люди щонайменше з середньою освітою. Неграмотних запорожців майже не було. Пригадаймо, що тоді в кожному нашому селі була школа і, як свідчить П. Алепський та Ю. Юст, навіть селянки були грамотні. Посол до Запорозького Ордену від імператора Рудольфа II Еріх Лясота пише, що запорозькі лицарі досконало знали всі тонкощі європейського дипломатичного етикету; в товаристві поводитися як найліпші європейські аристократи; старшини говорили кількома європейськими мовами; мали сріблом-золотом оздоблену зброю й одяг з найдорожчої матерії.

І. Репін намалював сцену, як запорожці ніби пишуть дипломатичного листа (отже, не прості козаки, але старшина Ордену) до одного з наймогутніших тоді володарів – турецького султана. Намалював він (на 100% у московським стилі) ватагу голих, п'яних босяків з дегенератськими пиками за примітивним столом, одягнутих (і це на першому плані) в чудернацькі мужицькі свити, з п'яним, що лежить у болоті під лавкою; у писаря обличчя ідіота і. т. п. – підле московське плюгавлення, глумлива карикатура. Нахабний москвин плюнув нам поміж очі, а ми пишаємося тою московською блекотою. Що гірше! З гордістю показуємо її чужинцям. Боже милосердний! За що караєш нас, відбираючи розум у нашої еліти? А потім ще й дивуємось, що чужинці мають нас за босячню, за етнографічний, музейний матеріал. Як би ні!

Наші барани намагаються зробити з І. Репіна (шире українське прізвище!) ще й українця; видумують байки, ніби він любив Україну, зокрема, українських козаків. А чому ж він відмовився намалювати масакру москвинами Батурина чи геройську оборону козаками Буші, Сміли або перемогу гетьмана І. Виговського під Конотопом, хоч українці обіцяли йому добре заплатити за це. А як хотів намалювати лише запорожців, то чому не намалював, напр., авдієнції чужоземних послів у вождя Ордену – кошового Січі?

Хто такий був І. Репін, він сам показав, як на долоні, у своєму другому образі. Він намалював убивство московським царем Іваном IV свого власного сина. Іван IV (Лютий) був одним з найпідлілих катів-садистів у світі. І. Репін не намалював його у хвилину вбивства зі зв'язаним, садистичним виразом обличчя. Ні! Він намалював його після вбивства, коли він ніби обіймав і цілував свою жертву

ву з виразом на обличчі глибокого жалю, розкаяння, сльозами. Отже, І. Репін пропагував не обурення, огиду до ката, але, навпаки – співчуття, прощення. А ця потвора тисячі разів «каялася» і через п'ять хвилин після чергового каяння мордувала беззахисних людей далі. Цей «українець» Репін виправдував найжахливіший злочин, найгіршого ката, бо той кат був «великим сабірателем землі рускай». Тому-то й не хотів малювати «геройство» свого народу-богоносця в Батурині і плюнув на нашу національну гордість – лицарів святих, за виразом Т. Шевченка.

Наш Запорізький Орден був не лише не гіршим за західноєвропейські, але в дечому навіть ліпший. Європейські ордени були замкнутими кастами, а наш був демократичний. Демократичний не в сучасному розумінні, с. т. рівність усіх. У Запорізькому Ордені не було рівності. Там була своя аристократія, шляхта і народ. Лише цей поділ ґрунтувався не на походженні, а на заслугах перед Орденем і Україною. В Запорізькому Ордені не було ані рівних, ані рівноправних; навпаки, була ґієрархія, дисципліна і послух. Але разом з цим Орден давав простому козакові нічим не обмежену можливість піднести себе до найвищого стану, включно з постом Кошового Січі. Лише він (простий козак) мав довести ділом, що має розум і військове знання достатнє, щоб бути кошовим. Такої можливості не давали західно-європейські ордени.

Друге. Наш Запорізький Орден був чи не найбагатший з усіх європейських орденів. Він мав сотки тисяч гектарів власної землі, сотки тисяч населення (підданих), величезну кількість іншого багатства, включно з золотом. Окремі старі заслужені запорожці (старшина) були – як на той час – справжніми мільйонерами (див.: Н. Полонська-Василенко. «Майно Запорозької Старшини»).

Багато запорожців були в Західній Європі і бачили там розкішні лицарські замки і розкішне життя тамтешніх лицарів – шляхти. Наші лицарі могли і собі побудувати в Запорізькій Республіці розкішні замки та палаци, але не хотіли. Вони жили багато, але скромно; носили одяг з дорогих тканин, але скромний. Як писав посол Венеційської республіки в Україні А. Віміна, запорожці були б найкращим взірцем спартанців, коли б, як спартанці, не любили випити.

Лише в одному любили вони показати розкіш. Скромна ззовні церква св. Покрови в Запорізькій Січі всередині мала оздобу з золота і самоцвітів вартости кілька мільйонів червінців (все пограбували москвини, коли руйнували Січ). Багато старшин побудували власним коштом великі церкви по всій Україні. Золота, срібла, само-

цвітів на оздобу церков, ікон, церковного посуду, книжок не шкодували. В осередку Запорізької Республіки Орден побудував величну катедру.

Московські історики пишуть, що запорожці – це були чернь, босяки, волоцюги, злодії, розбійники, що повтікали від кари, або темні, дурні, ледачі кріпаки, що не хотіли працювати і повтікали від своїх панів. Чому так плюгавлять наш Орден москвини, ми знаємо. Але чому за ними повторюють цю брехню (в лагідніших формах) наші історики?

Жахливо примітивне розуміння і нашої історії, і нашого народу. Жахливий примітивізм державницького думання. А цей примітивізм бачимо навіть нині, після величезного злету нації в 1917–22 роках. Та найгірше, що цей примітивізм свій показуємо і чужинцям, які цілком логічно мають нас за етнографічний матеріал, а Україну – за «Пенсильванію». Самі ж показуємо Репінську карикатуру на нас; самі ж пхаємось до них, як дурень з писаною торбою, з вишивками, гопаками, наталками-полтавками, широкими шароварами і т. п. етнографізмом, навіть тоді і там, де треба прийти у фраку і показати Київську св. Софію, Бортнянського, Лесю Українку, короля Данила, Б. Хмельницького, І. Мазепу, Орликову конституцію і т. п.

«До XIX ст. наші сусіди не мали українців за селянську націю. Московські хроніки XVI–XVII ст. повні згадок про жахливих для москвинів «воєнних черкас», що від них можуть охоронити лише небесні сили. Пригадаймо похід нашого короля Святослава до Іранського роздоріжжя, морські походи до Родози і берегів Італії, похід Івана Підкови до Альп. Українські войовники були у французькій армії у XVIII ст. (полк Мазарена), в старому Римі (сарматські легіони), в Атенах (аланські полки), ба навіть в Індії (скити). А з войовничою вдачею зв'язана колонізаційна енергія. Німецький антрополог Й. Коль пише: «Здається, ані один народ не має таких здібностей до закладання військових колоній, як нарід український». Так! Маємо Кубань, Зелений Клин – пам'ятки недавнього осадництва – і Судомира, Новгород, Тмутаракань – пам'ятки старого» (Ю. Липа. «Призначення України»).

«Енергія рільника – це насамперед сумлінна праця і почуття відповідальності; це вироблена тисячоліттями пошана до традицій, яку не вдається знищити ніякими чужими системами. Цей стабілізаційний і завжди чинний характер нашого рільника дав старій Україні силу роздавати свої культурні первні сусідам. І власне це ставить українську націю серед найкультурніших націй світу, бо то

не була культура лише еліти нації, то була культура широких народніх мас – культура цілої нації» (там же).

Почуття нашої національної меншвартости, як млинський камінь на нашій шії, зігнув наш хребет у дугу. Не маємо сили випростувати свій хребет і подивитися на «великі» нації ЗГОРИ. Так! Так! Згори. Як на нижчих від нас.

Мюнхен, Тегеран, Ялта, співіснувальний страх (хоч у кишені атомова зброя) перед нахабним московським ванькою, Берлінська блокада, прощі до Москви, благання ласки у бандитів, побожне цілування московського лаптя, французька парламентська вакханалія, чемберлени, рузвелти, червоні єпископи і... Крути, Базар, гола-боса, без набоїв геройська Армія, ОУН, УПА, Петлюри, Ковальці, Чупринки, Липківські, Шептицькі, Біласи-Данилишини, 500 кінгівських українок...

Хто вищий? Селянська нація. Гречкосії-фелаги. А про те, що ця «селянська» нація має свої Нотр-Дами, своїх Наполеонів, Кромвелів, Моцартів, Рафаелів, Шекспірів, Жан д'Арк, Картагени, Термопіли, Атени, лицарів-хрестоносців, що має трагічно-героїчну історію, що має праісторію, якій не дорівнюється історія всіх європейських націй накупі; про те, що ті великі тепер європейські нації свою великість завдячують значною мірою тій крові, що її пролили кількадесят поколінь українців, особливо за останні 40 років – про все це і багато ще чого – «нехай німець скаже – ми не знаємо».

Не знаємо і не розуміємо, чому саме виростили орлині крила у наших жидівських попихачів Ярем. Не розуміємо, ЩО властиво зродило і далі зроджує – вже мільйони – новітніх Галайд, що пробували і пробують високо літати. Не літаємо, бо ще не виростили понад етнографічний позем захоплення глумливою на нашу націю карикатурою.

Та, Богові дяка, молода Україна починає розуміти. Молода не метрикою. І починає ГОВОРИТИ. Правда, що голосом нерішучим, але в ньому вже не чути жебрацького тону, а брешуть щораз голосніше тони горді, мужні і навіть погрозливі на адресу «великих» націй.

Уже замість вишиваних шароварів показуємо чужинцям «The Cathedral of St. Sophia in Kyiv». Замість творів М. Драгоманова видаємо «Ukraine in Foreign Comments and Descriptions». Замість «Загубленої української людини» – докторську дисертацію в чужому університеті на тему «Ukrainian Struggle for Freedom». Замість «Тернистими шляхами» – «The Ukrainian Insurgent Army». Замість «Перед новим етапом» – «Ukrainian Nationalism». Замість «Наших

днів» – «The Ukrainian Review», «Ukrainian Quarterly». Замість «Кирило-Методіївського Братства» – Я. Стецько в екзекутиві світової організації для знищення Московської імперії. Коротко – починаємо впливати на ВЕЛИКУ воду.

Лише починаємо, а вже бачимо конкретні наслідки. Дату 22-го січня святкується чи проголошується вже не в українському гетті, але губернаторами американських стейтів та посадниками великих американських міст і записується до протоколів американського Сенату та Конгресу. Українські прапори не в українському гетті (всередині будинків), але на щоглах американських міських ратуш, документальні праці про українську державність не в українських тижневиках, але і в офіційних публікаціях американського уряду. Вже до «расчленітелей Расеі» москвини зачисляють не лише «бандеравцев», але й американських сенаторів, конгресменів, європейських політиків, науковців. Вже «істинно-руські» Вайнбауне, Дон Левіне вдарили на сполох. Якби ні? Я. Стецько вже виганяє москвинів з міжнародніх організацій, вже руйнує міт у тих організаціях про «інтернаціональну большевістскую кліку в Маскве» – цей найголовніший аргумент (джерело доларів) московської імміграції.

Правда, поки що це все наставлення чужих державних мужів є платонічна симпатія, яка нікого з них ні до чого не зобов'язує. Ще панують москвини в усяких радіо, інститутах, фондах. Але коли УПА з переможними боями наблизатиметься до Києва, тоді ці симпатії можуть обернутися на щось більш намацальне.

Може, але лише тоді, коли Україна буде сильною. Сильною не лише фізично, а найголовніше духово. Із слабими, з боягузами, з тими, що самі себе мають за меншовартісних фелагів, не говорять, а їм наказують. **ПОМАГАЮТЬ ЛИШЕ СИЛЬНИМ, СЛАБИМ – НІКОЛИ.** Хіба кинуть огризок.

А в українських «залах» щораз менше і менше молоді. Не йде вона і до «Українських Технічних Інститутів» чи «Народних Університетів». Воліє «велику воду». Воліє наукову, професорську кар'єру в чужих університетах, в чужій великій індустрії, в чужій армії. Воліє співати на великій сцені Метрополітен Опери твори українських композиторів. Воліє діставати спортові перемоги на великих міжнародніх змагах. Воліє членство, хоч і в чужих, але великих організаціях. Воліє читати реферати про Україну на великих міжнародніх конгресах. Воліє показувати чужинцям українські Нотр-Дами, Моцартів, Рафаелів, Наполеонів, Бісмарків, хрестоносців, альканзарців, Жанни д'Арк. Воліє, хоч і чужо, але велику літературу, воліє робити щось велике. Воліє бути великою. Не вдержали своїх дітей

старі просвітянці в українському гетті. Пропали діти для України, – лементують вони. Лементують, бо не розуміють, що сама українська мова не робить людину українцем. Не розуміють різниці між мовною денационалізацією і національною асиміляцією. Не на еміграції, але навіть в Україні в 1917–21 роках тисячі українців, що як слід не знали української мови, **свідомо** віддали своє життя за самостійну Україну. Ірландські емігранти цілком не знали своєї мови, але були гарячими патріотами, ірландськими націоналістами. В. Винниченко, М. Скрипник, М. Любченко та інші ренегати, що помагали москвинам «Україну розпинати», добре знали не лише українську мову, але й українську історію. Справа не в мові.

Боротьба проти Української Самостійної Держави не устане і після створення її. Занадто – бо багато є в світі (особливо в Америці) сил, і сил великих, яким Українська Самостійна Держава стоїть впоперек дороги, руйнує їхні плани. В методах боротьби ті сили не перебирають.

Боротьбу за Самостійну Україну вестимуть і виграють українці в Україні. Ця боротьба коштуватиме Україну багато, може, дуже багато ще жертв і мук. Наша еміграція може заощадити Україні тисячі зайвих жертв і мук. Може, лише не примітивними просвітянськими способами у своїм гетті. Це можуть зробити лише ті люди, які навчилися «плавати на чужих океанах» не гірше за ті протиукраїнські сили. Люди, які ВЖЕ є на тих позиціях, з яких можуть вдарити по тих протиукраїнських силах. Люди, які досконало знають: як, коли, де і чим вдарити. Люди, які **вміють бити і люблять бити**, с. т. не чекають, поки їх вдарили. Люди, які є певні своїх сил.

А такі люди ніколи не мають почуття своєї меншwartости.

Навпаки – мають почуття своєї більшwartости.

Виховати у наших дітей почуття більшwartости; виховати **гордість** за своє національне походження, виховати українських більших і менших Де Валер, а не Айзенгаверів (він німецького походження) – це завдання, далеко більше і далеко тяжче, ніж просвітянство в своїм гетті.

А від того, в якій мірі це завдання здійснять українські батьки, залежить розмір допомоги, що її дадуть Україні їх діти.

Лише люди, які мають глибоке почуття своєї **вищости**, мають силу говорити гордою, сильною мовою, тоном не жебрацьким, а владним, панським.

А лише до владної, панської мови прислухаються можновладці. Фелагами помітують.

А наша нація є аристократична, панська, не фелазька.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ

Людина матеріалістичного світогляду не є людиною.

Ми вже сказали дещо (дуже мало) про нищення москвинами від Переяслава донині всього того, що вони називають мазепинським сепаратизмом, буржуазним націоналізмом, а наші фелаги – зоологічним шовінізмом. За останні 40 років те нищення осягнуло свого вершка, а проте року Божого 1958 ще читаємо в московській пресі заклики та ухвали їхнього уряду нищити – давно вже знищений за їхніми ж перехвалками – український націоналізм. Видко, що на місці одного знищеного націоналіста виростають десять нових, як з-під землі.

Так! То велика правда. З-ПІД ЗЕМЛІ, Української Землі. Виростають із тисячолітнього власного ґрунту; з тисячолітньої власної духової культури. Пригадаймо наше порівняння української культури з дубом. Так! Незнищимим є український націоналізм, бо має надто глибокі тисячолітні корені в глибокому десятитисячолітньому власному ґрунті, бо живиться соками власної старезної кількатисячолітньої рільничої культури. Культури, що виросла і донині стоїть на вічних, незнищених законах Матері-Землі; законах, що їх створила Божественна Премудрість. На цих вічних, незнищених законах природи, що їх встановив Творець усього життя, а не на ніяких інших, створених людиною – спирається Творчий Дух нашої рільничої нації і вияв того духа – український націоналізм.

У цьому і є вся таємниця незнищимости українського націоналізму. Бо ж законів Творця Всесвіту не може захитати жалюгідне, мікроскопійне сотворіння, що розплодилося на одній з мільйонів планет всесвіту – ота комашинка, що називається людиною. Погляньмо бодай побіжно на деякі з тих законів і на догми українського націоналізму.

Одним з найголовніших є закон збереження роду. В природі серед комах, птахів, тварин і рослин бачимо, що життя одиниці (індивідуума), хоч і захищається громадою (колективом), проте дуже часто приноситься в жертву заради життя всього колективу, заради продовження роду, заради нащадків.

Напр., бджоли на зиму стягаються в кубло, в середині якого є матка, оточена молодими бджолами, а старі утворюють зовнішній шар кубла, який, мов кожух, тримає те тепло в середині кубла. Старі до весни не доживають, але врятовують молодь від замерзання. Молодь з весною продовжує рід. Бджола, вжаливши, вмирає, проте всі вилітають на ворога і жалять.

Кожному відомо, що самиця-мати віддає своє життя, боронячи свої діти від ворога.

Кожний з нас, коли бачить двох голодних людей, з яких один є чужинець, а другий свій (брат, односелець, земляк), то дасть кусник хліба **перше** своєму, а потім, може, й чужинцеві, якщо вистачить хліба своєму. Для кожної матері (людської і тваринної) **своя** дитина найдорожча за всі інші і за свою, а не за чужу дитину віддасть своє життя. Ми більше турбуємося малою хворобою когось з нашої родини, ніж голодовою смертю мільйонів китайців. Отже, бачимо, що в природі член громади служить **своїй** громаді аж до самопожертви, а громада своєю колективною силою боронить і допомагає в житті своєму членові.

Цей природний, здоровий егоїзм і рятує рід та націю від вимирання, від знищення ворогами. Українська народна мудрість каже: «Всі за одного, один за всіх», «Свою Україну любіть» – гримів наш національний пророк. «Україна для українців», – гукав націоналіст М. Міхновський. «Для України наша любов», «На тобі мільйонів стан стоїть», – кликав національний поет І. Франко, «Душу й тіло ми положим (за Україну)», – співали УСС, козаки УА, члени СВУ, СУМ, ОУН, УПА. І не лише співали, але й здійснювали це, наповівши щедро своєю кров'ю рідну землю від Карпат по Кавказ.

«Люби ближнього свого» (ближнього), «Блажен той, хто душу свою положить за друзі свої» (друзі), – вчив Син Божий. «Україна понад усе» – догма українського націоналізму. Добро **всієї** України понад добро окремого українця, понад інтереси якоїсь класи українського народу, понад інтереси якоїсь провінції України чи якогось церковного обряду українців.

Всі москвини, без одного єдиного винятку, від комуністів до монархістів однодушно стоять проти української самостійної держави. Що робили і роблять наші москвофіли ми вже говорили. Наслідки знаємо.

У природі в царстві рослин, тварин і людей точиться вічна боротьба за існування, за ліпше місце під сонцем. Комах поїдають птахи; птахів – малі звірята; малих звірят – більші звірі; більших

звірів – людина. В лісі, в полі кожне дерево, кожна рослинка пнеться до сонця, витискаючи конкурентів.

У цій боротьбі за існування протягом мільйонів років, безперервно донині йде процес **натуральної СЕЛЕКЦІЇ (добору)**. Виживають і дають нащадків лише найліпше пристосовані до тої боротьби індивіди та роди; ті, що мають здібність до **ВДОСКОНАЛЕННЯ**, до продовження роду. Все, нездібне для цього, гине, не лишаючи нащадків.

Завдяки цьому законів життя, розвиток всього живого на нашій планеті не зупинився на первісних примітивних формах, а досягнув тепер таких досконалих форм, що, студіюючи зоологію, ботаніку і взагалі біологію, відчуваємо просто побожне почуття подиву.

Яка неймовірна досконалисть, допасованість, премудрість, гармонія і краса природи! Все – до найменшої дрібнички – на своєму місці в такій формі, що єдино можлива для досконалого сповнення своєї функції. Кожна дрібничка має свою точно означену функцію, завдання. Нічого не забуто. Ніщо не перешкоджає функції інших частин; навпаки, все в математичній гармонії.

Засоби оборони і нападу, засоби продовжити рід у рослинному і тваринному царстві є такі удосконалені, такі різноманітні, такі допасовані до оточення, що навіть атеїст починає мимоволі вірити, що те чудо над чудесами могла видумати лише якась Сила над всіма силами, якась Наймудріша Премудрість, яку людському розуму несила уявити. Коротко – Бог. І всі великі науковці, дослідники природи вірять у Бога. Як би ні? Напр., радар людина видумала щойно в ХХ ст, а комахи та птахи мають щось далеко досконаліше за радар уже мільйони років; вони точно знають, коли і куди летіти. Сонячну енергію людина і донині не вміє перетворити на їжу, а це робить звичайний зелений листок рослини скоро, дешево і добре. Інженери не вірять своїм очам, міряючи будову деяких комах, бо вони збудовані за математичними формулами, що їх лише тепер винайшли інженери для найміцнішої, найскоршої, з найменшою витратою матеріалу і праці будови.

Тисячі і тисячі таких неймовірних чудес природи бачив український рільник щоднини протягом 10000 років. Із щоденного живо-го зв'язку з природою, з близького, активного зв'язку з матір'ю-землею український рільник наочно переконався в божественній мудрості, досконалості, красі, гармонії законів природи. Так, як і науковець ХХ ст. І тому нема нічого дивного, а цілком природно, що українець з-перед 5000 років тому, як і вчений природознавець ХХ ст.,

повірів в існування Найвищої Премудрости – Бога. Те 5000-річне рільництво виховало в нашому народі надзвичайно глибоку віру в Творця всього живого, в Премудрого Сотворителя всесвіту і віру в мудрість та непохитність законів Божих.

Український націоналізм у повну протилежність до всіх інших «ізмів», визнає ПРИМАТ свого власного українського народу, примат його тисячолітньої культури, примат його світогляду. Без жодного застереження бере український націоналізм свої догми, своє «Вірую», свій світогляд **безпосередньо** від свого власного народу і більше **ні від кого**. Тому-то український націоналізм є еманациєю самого українського народу; є виявом творчого духу українського народу, є речником світогляду української нації.

Тому-то український націоналізм, як і український народ, віру в Бога та в Його закони ставить **понад усе і перш за все**. Тому-то український націоналізм уважає людину сотворінням Божим, яке підлягає ВСІМ законам, що їм встановив Бог для всіх інших Його сотворінь на нашій планеті. Отже, підлягає законові боротьби та селекції.

Український націоналізм не сумнівається ані на йоту, що закон боротьби за існування та природна селекція (добір) є – як і всі закони Божі в природі – наймудріші, найсправедливіші і найкорисніші для людини і людства.

І справді, боротьба за ліпше місце під сонцем ПРИМУШУЄ людину **напружувати** всі свої фізичні і духові сили; отже, тим самим гартувати їх, удосконалювати їх, розбудовувати їх, видумувати, творити **НОВІ** способи, нові знаряддя для боротьби за існування. Коротко – робити сталий ПОСТУП. Без боротьби за існування людство було б зледачіло, значить морально загнило б і, як наслідок того, було б вимерло. А в найліпшому разі ми в ХХ ст. були б жили в печерах і їли сире м'ясо та дике коріння. Боротьба за ліпше місце під сонцем є найсильніший рушій цивілізації. Боротьба за існування є вічний, невагомий РУХ, с. т. ЖИТТЯ.

Щоб удосконалити все живе, щоб усе життя, отже, і людське, робило сталий поступ до вищого, до більшого і кращого, Бог встановив закон селекції, добору, с. т. встановив принцип НЕРІВНОСТИ, або, точніше по-українськи, **нерівновартости**.

І справді, в природі, в житті рослин, тварин і людей не існує рівности. Принцип рівности, рівновартости є неприродній, видуманий людським маленьким розумом, суперечить законові, встановленому Наймудрішою Премудрістю – Богом. Український націоналізм

вважає ті людські закони, принципи та ідеї, що суперечать Божим законам, за згубні для людей. Бо ж Бог створив найдосконалішу з найдосконаліших гармоній всесвіту і безмежно ліпше за комашинку – людину знає, що їй треба і що для неї вийде на її ж добро.

Люди самі побачили, що принцип рівності людей у реальному житті виявився для них шкідливий, часом навіть згубний для нації (як і все протиприродне).

Навіть у найкультурніших народів цей людський штучний принцип став лише паперовою фікцією, а в менш культурних став засобом для демагогів і руїників нації. Прикладом є сучасна Франція або республіки Південної Америки, де демагоги роблять криваві державні перевороти щороку, а нарід є на такому культурному й економічному поземі, що можна порівнювати до мізерії СРСР. До чого довів цей принцип в ЗСА – ми говорили.

Неприродність, а від того і безсильність керувати життям принципу загальної рівності людей (їх прав) яскраво виявляється тоді, коли життя ставить його на огненну пробу – коли нація стає до боротьби за своє існування. На час війни найдемократичніша держава припиняє чинність демократичних законів, а натомість концентрує владу в руках одного чи двох-трьох лідерів, передаючи їм право рішати те, що за мирного часу рішає лише парламент. Чи не є це найліпшим доказом нижчости принципу, вдуманого людьми, супроти встановленого Богом?

Дурні, фарисеї та політичні шахраї ставлять проблему рівності людей в теоретичну, відірвану від реального життя площину. Вони демагогічно кричать: «Або демократія, або диктатура – третього шляху нема». Аналогічно і соціалісти ставлять соціально-економічні проблеми: або соціалізм, або капіталізм – третього шляху нема.

Таке ставлення є ніщо інше, лиш свідома демагогія політичних спекулянтів, розрахована на сліпоту юрби. В дійсності ж, у реальному житті є не лише третій, але й четвертий, десятий, тисячний шляхи; є безмежне число шляхів, якими йде людське життя. Бо саме життя є безмежна кількість форм.

Хто були творці матеріялістичного світогляду, отих «або – або»? Це були люди, що народилися, виростили і виховалися в місті, с. т. люди, які відірвалися від природи і тому не знали ані життя природи, ані її законів, що їх встановив Бог. Вони були відірвані від життя, сліпі кабінетні теоретики. Природа, життя всього живого, отже і людське, є безконечно різноманітне, має безліч форм. У цьому є краса і мудрість життя. Вся історія людської культури є безнастан-

не шукання ліпших форм співіснування людей, форм соціальних, економічних і політичних. Люди, які не відірвалися від природи, бачили досконалість, доцільність її законів і тому шукали закони співжиття людей у законах природи, с. т. в законах Божих. Ті, які відірвалися, видумували в своїх кабінетах своїм людським, маленьким розумом теорії матеріялістичного світогляду. Промовистою ілюстрацією відірваності матеріялістичного світогляду від живого життя, є факт, що люди, які мали інтимний зв'язок з землею (з природою та її законами), – селяни-рільники не прийняли матеріялістичних теорій (соціалізму), а натомість ними захопилися міщани: фабричне робітництво та міська інтелігенція – люди, відірвані від живої природи. Цю свою велику поразку соціялісти не могли нічим пояснити і просто проголосили селян дурнями, забобонними консерватами, яким несила зрозуміти прогресивних ідей, які затримують поступ людства. До чого цей їхній матеріялістичний поступ довів – бачимо тепер на власні очі.

Але ми бачимо в сучасному житті ще щось далеко більше. Ми бачимо, що саме життя вже розбиває формулу «або – або, а третього шляху нема». Ми бачимо, що людство вже стає на третій шлях, що його, висловлюючись спрощено, можна висловити як «ані соціалізм, ані капіталізм». Також уже були спроби здійснити бодай частково формулу «ані демократія, ані диктатура». Бачимо, що сучасне життя намагається знайти якусь синтезу, якось згармонізувати протилежності, антагонізми в соціальному, економічному і політичному житті. Напр., в Америці (ЗСА) ми вже ясно бачимо співпрацю капіталістів з робітниками, навіть починає вже виступати гегемонія робітництва; бачимо втручання, обмежування, керування економічної діяльності своїх горожан і в той же час особиста економічна ініціатива ані трохи нічим не перешкоджається. Йде процес якоїсь синтези. Намацується новий шлях поза демагогічним «або – або» (див.: J. Burnham. «The Managerial Revolution»).

Та бачимо ще щось і далеко більше. Бачимо, що в божевільній вакханалії модерного здегенерованого дикунського (матеріялістичного) життя починають з'являтися окремі, правда, ще дуже нечисленні, ясні розуми, які вдарили на гвалт і почали вчити, що закони природні, с. т. Божі закони, є безмежно ліпші для людей, ніж закони, видумані людьми. Для науковців-психіатрів це стає вже аксіомою (див.: J. Fisher. «A Few Bottons Missing»). Починає ставати це аксіомою і для соціологів та істориків (див.: P. Sorokin. «Social and Cultural Dynamics», С. Young. «Modern Man in Search of Soul»).

Народжується рух повороту до законів Бога (див.: Н. Link. «The Return to Religion», А. Carrel. «Man the Unknown»).

Тут приходимо до безмірно великої для нас, українців, теми, яку українська наука ще й не пробувала як слід дослідити.

Від першого дня свого народження і по сьогоднішній день – а це ж понад 5000 років зонайменше – український нарід **нерозривно** зв'язаний з матір'ю землею, з природою, з законами природи, встановленими її Творцем. Наш нарід протягом тих довгих тисячоліть навчився розуміти досконалість, доцільність і справедливість цих законів Бога. **І він ПРИЙНЯВ ЇХ ЗА СВОЇ і має їх донині.**

В розділах про нашу праісторію ми говорили, що поганська релігія наших прапредків основувалася на тих самих (а зонайменше дуже близьких) ідеях, що їх проповідував Післанець Бога – Його син. На цих власне ідеях, на Божих законах основане все життя нашого народу: родинне, громадське, економічне, політичне. У фольклорі нашого народу бачимо тисячі конкретних до цього ілюстрацій.

Що більше! Ці ідеї, що їх створив творчий геній нашої нації, маємо в сконкретизованій формі – в кодексах українського права. Їх читаємо в кодексі Гітितської держави XVI ст. до Р. Х., «Руській Правді» XI ст., в «Литовському Статуті» XVI ст., в законах Запорозького Ордену XVIII ст. Ці ідеї, ці закони і донині ЖИВУТЬ в душах українців в ССРСР, на що вказує поразка москвинів у їх боротьбі з українським національним ДУХОМ.

Які ж є ці ідеї, ці закони?

Ті самісінькі, що їх голосив 1957 років тому Тесля з Назарету. Ті самі, яких спасенність бачать тепер найвизначніші науковці західного світу. Ті самі, що їх проповідує без успіху донині Християнська Церква.

А ці ідеї, ці закони наш геніяльний нарід не лише має вже понад 5000 років, але й ЖИВЕ за ними. Геніяльний, бо побачив їх у природі, зрозумів їх тисячоліття тому і ЗРОБИВ ЇХ СВОЇМИ.

А в решті культурного світу про них лише мріють кілька осіб.

Ці ідеї перлинками виблискують у народній мудрості нашої нації. «До булави треба голови», «Кінь воліві не товариш», «Не дай, Пан Біг, свині ріг», «По одежі зустрічають, по розумові випроводжають» і сотки подібних. У писаннях Г. Сковороди – цього на всі 100% українського філософа – як у дзеркалі, відбивається світогляд української нації. Його писання повні блискучих кпинів з «дурної рівної рівності, якою дурні дурні дурять світ».

Д. Донцов у своїй глибоко змістовній книжці «Дух нашої давнини» показав, як на долоні, причини нашого поневолення, а ними

і головну – що ми забули про Божий закон селекції, добору найліпших, а прийняли людську видумку – вибору мірнот арифметичною більшістю голосів. У цій книзі Д. Донцов, показуючи на тлі нашої славної давнини жалюгідну мізерію сучасної нашої лжееліти, показав нам і шлях до визволення з московської духової і політичної неволі. Першим кроком до того має бути відродження в Україні такої провідної верстви, яка була за імперіальної (Київської) та Гетьманської діб. А тої провідної верстви не вибиралося демократичним голосуванням, але добиралося самим життям. Тодішне наше життя живилося духом й ідеями **свого владного народу**, тому-то життя саме **добирало** до проводу націй людей шляхетних (духом), мудрих і мужніх.

Український націоналізм, будучи еманациєю духа української нації, вже став на шлях своїх славних предків. С. Петлюру, Є. Коновальця, Т. Чупринку-Шухевича Україна не вибирала загальним демократичним голосуванням, але й політичні противники визнають їх за вождів України. За останні 40 років Україна видала вже тисячі менших і малих чупринок, які повели нарід на боротьбу з ворогами України. Їх також не вибиралося голосуванням. Їх добирало саме життя з тих кандидатів, які **вже** доказали ділом, не язиком, свої провідницькі здібності. І саме життя показало вартість вибору і вартість добору. Коли прийшла огненна проба 1939–45 років, демократично вибрані наші провідники повтікали під захист чужих багнетів і доларів, побігли поклонитися черговому панові, але ті, що їх добирало життя, стали на чолі боротьби нації за своє існування. Піднесли високо покинутий демократично вибраними жовто-блакитний прапор з тризубом і записали ОУН та УПА золоті сторінки до нашої історії. Сторінки, на яких виростатимуть нові королі Святослави, Б. Хмельницькі, І. Мазепи. Саме життя доказало тези «Духа нашої давнини». Війна, с. т. боротьба, дає безліч нагод кожному виявити свої здібності, нагод доказати, що і він зроблений з тої глини, з якої робить Творець еліту. Тому-то саме за часів війн, революцій, великих рухів з'являються великі провідники, великі реформатори, великі ідеї. Але коли боротьба устає ...дрібніють люди на землі, ростуть і висяються ...слимаки, словоблуди, фарисеї, швейки, які своєю кількістю заглушують, не дають виявитися справжній еліті. Коли ж з'явиться все ж більша постать, то вони цілою зграєю накидаються на неї, намагаючись стягнути її до свого слимакового позему. Це робили вони з нашими королями (М. Грушевський), з гетьманами (М. Шаповал), з Т. Шевченком (М. Драгоманов), з Лесею Українкою

(соціялісти), з І. Франком (клерикали), а тепер із Т. Шухевичем та іншими героями УПА.

Український націоналізм визнає єдино спасенними для людства лише закони Творця всього життя; лише їх визнає мудrimi і справедливими. Творець встановив закон боротьби і селекції. Тому ідеалом українського націоналізму є вічна, безперестанна **БОРОТЬБА**, вічна безперестанна конкуренція, вічний, безперестанний **ЗМАГ**. Змаг до найвищої досконалости, до наближення до Найвищої Досконалости – Бога. Змаг людини з самою собою і з іншими людьми. Змаг і всередині нації. Так! І всередині нації.

Розбивачі національної єдності, братовбивники, закони джунглів – лементують перелякані **перспективою змагу** наші слимаки, намагаючись цією демагогією налякати народ. Та народ не лякається і йде за Коновальцями, а не за баранами з великої і малої букви. Йде за націоналістами, бо його не затруений «ізмами» світогляд каже йому, що закони «джунглів» встановив Той, Хто створив і самі «джунглі», с. т. боротьбу. А Його авторитету не захитають у нашому народі і мільйони супергрушевських. Той світогляд каже йому, що лише вірлині очі можуть бачити сонце – Світло Правди, а не підсліпуваті очі слимака; що лише орли, а ніколи слимаки, можуть злетіти в небо і побачити широкі обрії зі шляхами добрими для нас, звичайних людей. А вірли не виростають на купці гною під дубом, як слимаки, лише на верховітті дуба, де буря гойдає гніздом орленят, призвичаюючи їх до лету, де грім б'є в їхні голови, гартуючи їхню відвагу, де блискавка сліпить їм очі, навчаючи дивитися на сонце. Коротко – лише боротьба, оті «джунглі» виховують орлів людського роду. Орлів, що можуть побачити ширші обрії, бо можуть злетіти високо понад позем маси.

Та національні вірли дають своїй нації щось далеко більше, як лише технічний провід. Вони **ФОРМУЮТЬ НАЦІЮ**. Це вони з фольклору творять національні Євангелія – «Кобзарі»; це вони творять з колядок херувимські «Аве Марія»; це вони творять з писанок катедри св. Софії, це вони творять з народніх легенд «Мойсеїв». А творити це вони могли лише тому, що мали вірлині крила, що злетіти в небо і там запричастилися безсмертного, вічного Духа Творця. Той Дух приносять людські орли на землю і надихають ним «п'ятсот Безсмертних».

«Але ж орли живляться м'ясом невинних, мирних зайців», – лементують, протестують слимаки. Так! Живляться. Лише слимакам несила зрозуміти, що якби не було вірлів, то зайці були б так

розмножилися, що пожерли б наші лани пшениці, засуджуючи себе і нас на голодову смерть. Такий закон джунглів.

Виявити орленят в українській нації, створити сприятливі умови для їхнього росту, хоч би за рахунок зайців, – це є ідеал суспільного устрою націоналістів.

Демократичні демагоги таврують «за рахунок зайців» плямою жорстокого «закону джунглів». Згубна для нації (включно з зайцями), демагогія. Так, то є закон джунглів, с. т. закон боротьби, закон наймудріший і найсправедливіший навіть і для «зайців». «Зайці», не маючи крил, прив'язані до землі, до всього земного, до матеріялістичного. **Занадто** розплодившись, вони загрожують життю всіх. Вони вже заливачуть своєю кількістю, приглушуючи всі паростки, що пнуться до НЕБА. Вони вже доїдають наші лани, на яких колись росли шедеври творчости вірлиного духа, а тепер ростуть бур'яни. Тепер маємо на місці Шекспірів комікси, на місці Моцартів – джазбанди, на місці Рафаелів – порнографію, на місці Вашингтонів – Тисів, на місці Богунів – Скрипників, на місці Лесь Українок – Тичин.

Що гірше – з розмноженням зайців множаться і вовки. І тепер мільйони зайців стоять проти мільйонів вовків. Перелякані зайці солодким, заячим голоском намагаються «переконати» вовків у своїй невинності, як ягня в байці. Отруївши на смерть своєю матеріялістичною отрутою тисячі потенціяльних орленят, зайці опинилися без орлів, які єдині можуть піднятися над землею і побачити шляхи виходу з сучасного – далеко гіршого, як у джунглях – стану нації. Виграли чи програли народи від розмноження своїх миролюбних зайців, від вимирання своїх «хижих орлів»? На це питання відповість слимакам атомово бомба.

Українські націоналісти хочуть, щоб Україна мала якнайбільше своїх орлів – і якнайсильніших. А шлях до того є лише один, вказаний Богом. Шлях натуральної селекції в процесі безнастанного змагу. Зрештою, доля «зайців» не є така трагічна, якою хочуть представити її демократи. Український націоналізм не має наміру нищити «зайців», бо знає, що Творець створив їх, як і все в світі, для сповнення якогось корисного завдання, але лише заячого завдання, а не вірлиного. Націоналістичне «за рахунок зайців» – означає, що **місце орлів не сміють займати зайці**. І то все. Про цей закон – закон не людський, а Божий – нагадував нам 180 років тому речник світогляду українського народу наш філософ Г. Сковорода. Він каже: «Суспільство – це те саме, що машина. В ній замішання буває тоді, коли її частини одступають од того, для чого вони майстром зроб-

лені), «Коли вовк зробиться чабаном, а ведмідь ченцем, кінь – радником, то буде біда»... «Хочеш бути царем – то дістань перше серце царське» (Н. Ковалінській. «Жизнь Г. Сквороди»).

Що стається тоді, коли місце орлів Хмельницьких, Шевченків, Чупринко займають зайці Драгоманови, Винниченки, Скрипники, – кожний з нас тепер бачить. **Український націоналізм не визнає зайців за еліту нації; елітою нації є лише орли.** А орли, повторимо ще раз, не приходять шляхом голосування мільйонів зайців, лише шляхом природньої селекції в процесі змагу, боротьби. Сучасне банкрутство соціалізму, парламентаризму, пацифізму, інтернаціоналізму і т. п. є найліпшим доказом цього.

Теорія? Ні! Подивімось, як цю «теорію» можна здійснити в реальному житті, наведім конкретний приклад; візьмим з трьох головних прикмет провідника: шляхетність, мужність, мудрість.

Демократи ототожнюють мудрість із знанням, з освітою. Вони думають, що досить мати шкільний диплом, щоб бути добрим провідником; скінчити університет – щоб бути Дж. Вашингтоном. Тому теперішні школи пхають до голови учня якомога більше фактів, мало турбуючись, чи учень розуміє, що ті факти означають. Вивчили напам'ять Декларацію Незалежності (ЗСА), не розуміючи ані відчувачи ідей та духа того історичного документу. Тепер кожний дурень може скінчити університет, якщо має добру пам'ять; але пам'ять – не розум. Все, що треба, – це повторити на іспиті, що чув на викладах і дістати оцінку «задовільно». Школи обернулися на фабрики для масової продукції роботів – фахівців з вузької ділянки знання. Звідси казковий розвиток техніки і жалюгідне культурне здичавіння сучасного світу. Скільки дурниць наробили (і далі роблять), на шкоду свому народові, дипломовані дурні, – бачимо, напр., в американській дипломатії останніх 25 літ.

Український націоналізм має основно реорганізувати нашу школу. Має зробити із школи апарат для виявлення і виховання орлів у кожній галузі національного життя. А це можна зробити лише надзвичайно суворою селекцією, добром найрозумніших дітей, починаючи від початкової школи до університету включно. Має встановити систему, за якою абсолювент середньої школи з оцінкою «задовільно» не може вступити до університету. Університет мають кінчати лише найрозумніші з найрозумніших, лише розумова сметанка нації.

Якщо прийняти чотириступеневу систему освіти: 4 роки початкової школи, 4 роки нижчої, 4 роки середньої і 4 роки вищої, то кож-

на українська дитина має скінчити перші дві (8 років навчання), але далі починається добір: до середньої школи можуть вступити лише найдібніші абсолюенти нижчої.

Чи не покривдимо неприйнятих до середньої школи?

Тепер у культурних державах є мільйони розчарованих у житті людей, що почувуються покривдженими. Більше половини з них тому, що мають нелюбу їм працю, працю, що суперечить їхнім уроженим здібностям. Коли людина знайде собі працю, що відповідає її вродженим здібностям, вона завжди працює охоче, відчувається щасливою і робить кар'єру. Тепер людина з малими здібностями кінчає середню школу. В життєвій конкуренції її переганяє такий середньошкільник, але з природи спритніший, розумніший. Це породжує заздрість, почуття покривдження. Коли б ця сама людина не мала середньої освіти, то була б не заздрила, була б задоволена. Якби в якійсь державі кожний чорнороб мав університетську освіту, то там були б щодня десятки самогубств. Зрештою, незакінчення середньої школи не закриває дороги до кар'єри, бо має йти стала, організована селекція найдібніших і по скінченні школи по фабриках і установах, висуваючи на вищі пости тих, хто в житті доказав свої більші здібності. В Америці є сотки директорів великих підприємств, що не мають свідоцтва про закінчення середньої школи. А крім того, має бути добре організована позашкільна система освіти.

Середні школи мали б поділятися на: 1) загальноосвітні, 2) фахові. Перші два (а може, й три) роки мала б йти сувора селекція, усуваючи зі школи найгірші (розумово і характером) учні. Усунені могли б зайняти нижчі адміністративні чи технічні посади після спеціального практичного вишколу. Не всі абсолюенти середніх шкіл мали б йти до вищих, але лише ті, які скінчили з відзначенням. Решта могла б зайняти середні адміністративні чи технічні посади.

У вищих школах селекція мала б бути гостріша, як у середніх, особливо в першому році. Усунені з університету могли б переходити до вищих технічних шкіл чи займати середні становища в житті. До вищих технічних шкіл мали б приймати також (крім абсолюентів загальноосвітніх) найліпших абсолюентів середніх технічних шкіл.

Вся освіта, від початкової до університету включно, має бути не лише безплатна, але й з безплатними книжками та іншими шкільними потребами, включно з їздом до школи і зі школи додому. В початковій і нижчій школі засоби для життя мують бути забезпечені КОЖНІЙ дитині. Бо кожна українська дитина має одержати почат-

кову й нижчу освіту. Але в середній школі стипендію можуть мати лише учні понадпересічних здібностей, а в вищій школі – лише великих здібностей.

Щоб ця селекція не обернулася на селекцію найліпших «книжкових хробаків», селекцію лише пам'яті, – з нею має бути нерозривно пов'язана також селекція в площині духовій, селекція характерів, морально сильних, селекція кандидатів на провідників, організаторів. Тому мусять бути створені максимальні можливості для самодіяльності дітей і молоді, напр., дитячі кооперативи, шкільний часопис, різні гуртки, рукомесла, колекціонерство, шкільний музей тощо. Пласт, спорт, мандрівки по Україні і чужих краях мають бути в шкільних програмах.

Завдання школи є не лише дати освіту, але ще більше – виховати повноцінного громадянина. А завдання учителів не лише дати освіту і виховати, але (чи не найголовніше) й виявити кандидатів на національну еліту. За виявлення геніяльних дітей учителі мусять діставати дуже великі нагороди. Для геніяльних чи надзвичайно здібних дітей мають бути спеціальні школи (цю думку вже пропонує в Америці).

Метою шкільного виховання (навчання) не має бути навчити дитину, ЯК робити, лише навчити дитину КРИТИЧНО думати. Думати, винаходити самому, як робити, привчати дитину шукати своїми власними силами розв'язки життєвих проблем, навчати дитину давати собі раду в тяжких ситуаціях; скріплювати вроджену ініціативу. Коротко – виховати певних своїх сил БОРЦІВ. Українська школа має бути в далеко більшій мірі установою виховною, ніж навчальною. Тому і навчання релігії має бути від першої класи початкової до останнього річника вищої школи. А головне, щоб навчання релігії не було лише формальне: навчання молитов, історії Церкви, християнської етики тощо. Головне, щоб наша молодь навчилася розуміти глибоку СУТЬ релігії, щоб ВІДЧУВАЛА силу віри так, як відчували і розуміли її наші прадіди великі.

Такі завдання школи ставлять надзвичайно високі вимоги до учителя, і тому учителем може бути лише людина з вищою фаховою (педагогічною) освітою. Це особливо важне для учителів початкових та нижчих шкіл, бо якраз в них проводиться перша, найважливіша і найтяжча селекція, щоб найперше виявити природні, вроджені здібності, щоб не спрямувати молоду людину на хибну життєву кар'єру.

Український учитель і священник мають бути упрівілейованими особами в Україні. Вони мусять мати найвищу платню за всіх інших

державних чи громадських урядовців. В їхніх бо руках уся майбутність України. Яку еліту вони виховують, така буде доля України.

Так проведена селекція й інших чеснот еліти і взагалі нації, зокрема духової шляхетности і мужности, змінить за 3–5 поколінь Україну до невпізнання. Не треба додавати, що наслідком буде й економічний добробут усього населення України. Україна стане зразком і школою для інших націй.

Селекція на шляхетність і мудрість уже почалася в Україні від 1914 року. В пекельному вогні СРСР куються і гартуються великі ХАРАКТЕРИ. З лона народу виходить уже, відроджується стара гетьманська еліта, яку так яскраво показав Д. Донцов у своїй книжці «Дух нашої давнини».

І відродиться вона дуже, дуже скоро, бо українська нація є одна з тих дуже небагатьох націй, яку з повним правом можемо назвати АРИСТОКРАТИЧНОЮ. Так! Українська нація є аристократична. Нація, с. т. не лише еліта, але й народ, включно з простонароддям. Це давно вже помітили, навіть з поверхового погляду, чужинці (див.: 25 розділ «Чужинці про Україну»). Подивімося на корені аристократизму українського народу.

Одною з найголовніших причин зхудобіння людини є рабство. Рабство протягом довгих поколінь. Московський мужик, як ми вже згадували, ніколи не мав і донині не має одного дня вільної людини. Хоч меншою мірою, проте подібну долю мало і німецьке селянство, яке формувалося (під впливом прарусів) вже за історичних часів з півдиких мисливців-кочовиків. Стан польського селянства від початків і далі протягом століть був мало що вищий за московський. Фанцузький селянин дуже рано втратив свободу. Лише селянство двох європейських народів – Англії та України (до полтавської катастрофи) були весь час вільними людьми; ніколи не були рабами. Московщина ніколи не знала свободи. Україна ніколи не знала рабства. В Україні були невеликі групи невільників, але й вони не були рабами (худобою). Грецькі історики пишуть, що скити і сармати не обертали полонених на рабів, як це робилося тоді всюди. Наша імперська «Руська правда» трактує невільників як людей, а не худобу – рабів. А всі нації тоді власне мали рабів за худобу. Коли по полтавській катастрофі москвини закріпачили наше селянство, то й тоді найбільш упосліджений селянин-кріпак мав глибоке почуття власної гідности, «хоч і не пан, та не товчи мене в кал» – у проти-лежність до московського «Раб твой Івашка».

А почуття власної гідності є найголовнішою ознакою аристократа, аристократизму. Це почуття власної гідності зародилося у праукраїнців 5000 років тому, разом з народженням українського рільника. Тисячолітнє рільництво зародило, виплекало і скріпило в українському народі це почуття власної гідності, цей аристократизм. А з генетики ми знаємо, що такі кількатисячолітні властивості є спадкові і їх майже неможливо винищити.

«Нині єдиний суспільно вироблений, гармонійний тип українця, що має свій власний, у нікого не позичений ані наслідуваний класичний стиль і своє власне, виключно йому притаманне духове та фізичне обличчя – це український селянин-господар. Душевно недоступний, чуттєво скупий, мовчазний, де йде про його власні, глибші переживання, він стоїть нині о ціле небо вище від українця-інтелігента, під кожним оглядом ще не виробленого. Наш селянин-господар – це не штучний продукт духового імпортерства, не шаблон знекровленої людини, що її витворює машинова цивілізація великих міст. Він дитина природи, що її видала наша, а не інша, земля; наше, а не інше підсоння; наші своєрідні, а ніякі інші обставини. Український селянин-господар – це тип вічний; тип, що його зродила та земля, яку покоління українців зрошували своєю кров'ю. Наш селянин-господар – це тип аристократа-консерватора. Він зберіг повагу свого стану та характеристичні його прикмети в значно більшій мірі, ніж сучасна родова аристократія. Наш селянин не знає культу бідності. Навпаки – він бридиться нею. Він ненавидить її в собі і погорджує нею в інших. В глибині своєї не засміченої інтелігентськими теоріями душі він є АРИСТОКРАТ (Д. Віконська. «За силу і перемогу»).

Аристократизм українського народу ще більше скріпив другий, надзвичайно великої психологічної ваги, чинник. Український невільник-кріпак мав можливість утекти з неволі. Величезний, мало заселений український степ кілька століть рятував українців від психологічного рабства. Кожний наш кріпак знав, а головне, ВІДЧУВАВ, що він МОЖЕ скинути неволю, втікши у степ, у вільний степ, на волю. Разом із вродженим почуттям власної гідності ця свідомість і це сусідство вільної землі виплекало дуже сильне почуття волелюбності, що у нас доходить аж до анархічності («сам собі пан»).

Мали ми ще один, також величезної ваги психологічний чинник, що його не мав ніякий інший нарід. Від скитської доби аж до XVIII (вісімнадцятого) століття наш селянин орав своє поле з луком чи

(пізніш) з рушницею за плечима. Отже, протягом понад **2000 років** наш селянин був не мирним гречкосієм, а рільником і вояком одночасно. Цього не пережив ніякий інший нарід, хіба далеко пізніше англійські піонери в Америці. Пізніше наше козацтво було не лише біологічно, але й духово дитиною цих рільників-вояків. (За таких самих умов москвини (донські козаки) не стали лицарями, як наші запорожці, а лишилися безпринциповою, без жодних ідей – крім ідей грабунку – ватагою розбійників).

Багато чужинців називали наш нарід – увесь нарід – козацьким, с. т. лицарським. Слушно! Термін «український селянин» є рівнозначний з терміном «український козак». Біологічно й історично це є той самий тип. Той самий і фізично, і духово. Деяке пригноблення, покірність, що його помічаємо в селян – це є лише поверховий вплив тимчасового (тільки 200-літнього в порівнянні до 2000-літнього вільного) кріпацького життя. З генетики знаємо, що воно не спадкове і доказом цього є визвольна, збройна боротьба 1918–21 років та УПА. Герої УПА це є селяни з діда-прадіда.

А поза всім тим стоїмо перед фактом, що всю нашу аристократію та шляхту ми втратили, і тепер її **не маємо**. Мрії В. Липинського зукраїнізувати спольщену та змосковщену, виявилися утопією. Отже, єдина верства, яка дасть (властиво, вже дає) нашу нову національну еліту – це селянство. Іншої просто не існує, бо ж і сучасне фабричне робітництво та нова інтелігенція – це ж лише **вчорашні** (це дуже важливо) селяни. Не сільська голота, але розкуркулені ГОСПОДАРИ з тисячолітньою традицією почуття своєї власної гідности, духові аристократи.

Український націоналізм є еманациєю культури української нації, і тому український націоналістичний суспільний устрій можна назвати **ДУХОВНИМ АРИСТОКРАТИЗМОМ**, християнським, гієрархічним, демократичним аристократизмом, хоч і звучить (останнє) ніби парадоксально. Цілком природно, в суспільстві, зорганізованому на принципах духового аристократизму (українського націоналізму), стає безглуздим анахронізмом (перестарілим) нинішня система політичних партій, бо ж відпадає практична потреба язика-тим демагогам збирати «голоси». Зариси нового суспільного устрою вже починають показуватися в житті. Влада вже починає переходити до рук **знавців** даної галузі життя, до фахівців, і це не внаслідок агітації теоретиків, але під тиском самого життя.

Ще 50 років тому кожна, більш-менш самовистачальна економічно держава могла добре жити і поступати в повній ізоляції від

решти світу. Америка аж до 1914 року трималася доктрини Дж. Монро (політична ізоляція від решти світу) і добре на тому вийшла, бо, відгороджена від усього світу двома океанами, могла спокійно присвятити всі свої сили, час і багатства своїй землі на внутрішню розбудову своєї держави. Раніш, щоб охоронити свою державу від нападу сусідів, вистачало побудувати на її кордонах твердині та обсадити їх своїм військом. Раніш Америка навіть і того не робила, бо її охороняли два океани та британський флот.

Тепер же та сама Америка мусить будувати свої твердині (бази) буквально по цілому світу. А щоб мати ті свої бази на чужій території, треба знати історію, політичні ідеали, культуру, економіку психологію і т. п. того народу на чий території хочете бази мати. І не лише про цю територію, але також і про сусідні. Коротко – цілий світ у всіх проявах життя. А до цього долучається ще одна обставина – модерна війна вимагає сирівців майже з усього світу.

Державний провід мусить знати ВСІ ці чинники, оцінити їхню вагу, укласти глобальний план, стратегію боротьби своєї нації за ліпше місце під сонцем. Таке величезне завдання несла одному чи навіть кільком, хоч би й найгеніальнішим мужам, схопити і здійснити. Лише знавець, висококваліфікований фахівець, що присвятив все своє життя вивченню даної ділянки, може дати більш-менш правдиву відповідь, пораду, і то лише в межах своєї ділянки, а не інакшої. Таким чином, теперішні президенти та міністри примушені сполгатися на фахові поради великого штабу фахівців з усіх царин життя. Інакшими словами – державні проблеми рішення не міністри, але міністерські фахівці. Міністри, парламенти обернулися в гумову печатку (див.: J. Burnham. «The Managerial Revolution».).

Часи, коли міністром залізниць був лікар, а міністром здоров'я – адвокат, минули. Абсурдність цього анахронізму бачить тепер і середньошкільник. Партійна система тримається ще силою традиції, інерцією та силою «темних сил», зацікавлених в ослабленні держави.

Натомість з кожним роком посилюється вага і голос професійних організацій, напр., в Америці (ЗСА) нині нема ані одної професії, члени якої не були б організовані в професійний союз. Уряд уже не вирішує важливої справи, не порадившись з лідером тої професійної організації, яку та справа зачіпає. Роль уряду помалу сходить до ролі координатора (в інтересі цілої нації) часто розбіжних інтересів окремих професій. Керівництво ж життям у межах даної професії є в руках лідерів професійної організації. Організовані не лише робітники, але й роботодавці.

Отже, бачимо, що не людські теорії кабінетних реформаторів, але саме життя, с. т. закони, що їх встановив Творець, указують нам на вихід з банкрутства сучасної соціально-економічної і політичної системи. Та й звичайний, здоровий, не скалічений «ізмами» розум каже, що потреби людей даної професії, обставини їх життя, засоби поліпшити його знають найліпше за всіх самі члени тої професії, отже, цілком логічно парламент націоналістичної держави має складатися не з безробітних інтелігентів чи професійних «політиків», як є тепер, але з делегатів професійних союзів.

Цю вимогу скріплює і напрям еволюції нашого економічного життя. В сучасній, суперкапіталістичній і одночасно глибоко демократичній Америці (ЗСА) керівництво індустрією є в руках найманих фахівців, а не власників, якими є тисячі уділовців, а між ними і самі фабричні робітники. Фабричне робітництво ВЖЕ починає брати участь у керуванні фабрикою (в Німеччині це вимагає державний закон). І, не забуваймо, цей процес іде природнім, еволюційним шляхом, без жодних революцій в ультракапіталістичній Америці, де соціалізму і понюхати нема де.

Йде природнім шляхом, бо індустрією керують не доктринери, які начитались усяких кабінетних теорій, але керують люди, що свої знання здобули довгою життєвою **практикою**, досвідом. Багато директорів великих американських фабрик не мають ніяких дипломів. На директорські пости поставило їх саме життя в процесі селекції, конкуренції кандидатів. В Америці (ЗСА) ніколи не питають претендентів на яку посаду (включно з найвищими) про їхні дипломи, не питають навіть, **ЩО** претендент знає, лише питають, **ЩО** він уже **ЗРОБИВ** у тій галузі. Тому і створилася відповідна форма запитання: «What experiance do you have?» – «Який досвід маєте?» **Що** ж дивного, що американська індустрія, платячи своїм робітникам **втричі більшу** платню, все ж успішно конкурує з країнами, які платять своїм робітникам **втричі меншу**. Ось що значить у сучасному житті закон натуральної селекції шляхом конкуренції.

Принципом вільної конкуренції просякнуте **ВСЕ** життя в Америці. Напр., у торгівлі цей принцип зродив неписаний закон: «Customer is always right» – «клієнт завжди має рацію», завжди правда на його боці. Продавці із шкіри вилазять, щоб догодити покупцеві. Вередлива баба перекине всю крамницю догори ногами, вибираючи і придивляючись до краму, і піде, не купивши нічого, а продавець випровадить її з поклонами і славнозвісним «Sorry, madam» – «Шкодуно, пані, вибачайте, що не міг Вам прислужитися».

Бо він знає, що **незадоволений клієнт піде до конкурента**. Американські продавці йдуть ще далі. Куплений товар можна повернути по кількох днях, і крамар без жодних балачок зверне гроші, разом зі своїм «соггу». Американська господиня не мусить сама йти до крамниці: вона може замовити все телефоном, і, хоч би замовила на п'ять центів лише, їй привезуть замовлене додому, привезуть найліпше, що мають і за найнижчу можливу ціну, та ще й з гарантією, що повернуть гроші, якщо товар не сподобається їй. Причина – конкуренція. А в країні планової соціалістичної економіки СРСР клієнт має кланятися продавцеві і просити-благати, щоб продав, а продавець дає не те, що клієнт хоче, але те, що продавець хоче, та й ще нагрімає на клієнта, якщо той протестуватиме. А замість замовити телефоном і чекати вдома, поки їй привезуть, господиня в соціалістичному раю мусить стояти в черзі цілу ніч.

Така-то різниця поміж вільною конкуренцією «проклятих капіталістів» і **СОЦІАЛІСТИЧНИМ ПЛАНУВАННЯМ**.

Цей неписаний закон конкуренції діє і в державній та місцевій адміністрації. Урядовці навчені, що вони є **слугами** населення, що їхній обов'язок, задовольняти **вимоги** громадян, звичайно, в межах законів. Кілька скарг на урядовця від незадоволених його послугами громадян, і він втратить свою посаду.

А вже просто манією в Америці є **ефішенсу** – справність. Фабрика, торговельне підприємство, установа, канцелярія і т. п. мусить функціонувати, як найліпший годинник, з найменшим коштом грошима, часом чи людьми, інакше керівників викидають на вулицю. В Америці навіть і немалі справи полагоджують протягом кількох хвилин. Грошей на ту «ефішенсі» не шкодують, бо розуміють, що оплатиться в боротьбі з конкурентами.

Москвин, директор фабрики в СРСР, оглядаючи американську фабрику, не хотів вірити, що вся канцелярія фабрики складається з директора, секретарки і книговода, бо в його соціалістичній фабриці **такого ж розміру** працювали в канцелярії 30 осіб. «Ефішенсі» ж соціалістичної індустрії в СРСР та якість її продуктів є темою кпинів самих же москвинів в СРСР.

В Америці (північній) залізниця, телеграф, телефон, електривні, радіо і т. п. – все є в руках приватних фірм (компаній). Конкуруючи між собою, вони примушені поліпшувати і поширювати обслуговування, **не збільшуючи** оплат. Запекла конкуренція тримає стало керівників індустрії під загрозою банкрутства, якщо вони не будуть **стало поліпшувати якість** і стало зменшувати кошти продукції.

За таких умов «ефішенсі», справність стає імперативом, законом життя. А стало поліпшувати справність підприємства можна, лише притягаючи до своєї фірми найдібніших директорів, інженерів та робітників і зацікавивши їх прибутками, зиском фірми. Тому фірми конкурують між собою і за добрих фахівців, пропонуючи їм більшу, як конкурент, платню, більший відсоток із зиску фірми, ліпші умови праці і т. п. За всякі добрі проєкти поліпшити продукцію чи зменшити кошти продукції її автор дістає велику нагороду грішми і підвищенням на гієрархічній драбині. Тепер чимраз більше фабрик дають своїм робітникам в кінці року «бонус», с. т. відсоток із заробітку фабрики. Отже, бачимо, що з конкуренції користає вся нація: споживачі, робітники, інтелігенція.

В парі з цим йде намагання осягнути «ефішенсі» – справність також і в керуванні державою. Осягається це якнайглибшою децентралізацією адміністративного апарату. В Америці ВСЕ життя основане на самодіяльності та ініціативі самого народу: приватних осіб, груп, повітів, міст, областей, провінцій (стейтів). Центральний уряд цілком не втручається і не дає ніяких наказів місцевому самоврядуванню (не дає також і грошей). Навіть такі ділянки, що в інших державах є в руках центрального уряду, як, напр., школи, шпиталі (лічниці), дороги, є цілком у руках місцевої адміністрації, яку вибирає місцеве населення. Місцеве населення само ухвалює висоту податків на місцеві потреби. За ці податки само будує школи, шпиталі, дороги і т. п. Роль центрального уряду – лише координувати працю місцевих самоуправ у межах загальних законів і загальних інтересів цілої нації. Лише, коли якийсь повіт чи місто є забідні, тоді центральний уряд позичає йому гроші чи дає безповоротну допомогу.

Вільна ініціатива, вільна конкуренція, вільна самоуправа, і... американські дикі степи та ліси обернулися протягом коротеньких кількох століть на найбагатшу державу, населення якої має найвищий у світі економічний стандарт життя. Американський звичайний фабричний робітник у порівнянні з робітниками в інших краях є насправді «буржуй». Ось до чого привів демократично-соціалістичний страхопуд – «закон джунглів», закон боротьби за існування, закон конкуренції; закони, встановлені Творцем усього життя. До чого привів людський закон кабінетних теоретиків – соціалістів в СССР – бачить тепер і дитина. Але, на наше нещасття, не бачить наша інтелігенція, отруєна мертвецькою схоластикою кабінетних теорій. Вона і донині жує зігнули жувачку всіляких соціалістичних «удер-

жавлень» індустрії, «планової» економіки і т. п. згубного для нації і для робітництва ідіотизму.

Тому, що тими ідіотизмами починають захоплюватися й українські несоціялісти, навіть дехто з людей, що називають себе українськими націоналістами, мусимо над цим тут трохи зупинитися, бодай коротко.

Щоб людина не загинула, Бог дав їй інстинкти, що рятують її, коли забракне розуму. До них належать почуття голоду, болю, любов до **власних** дітей, інстинкт парування, розмноження, егоїзм.

Інстинкт голоду, розмноження породжує інстинкт нагромадження запасів їжі – потяг до збагачування, а з того, цілком логічно, – бажання (інстинкт) боронити своє добро від загарбників, с. т. почуття приватної власності. (Між іншим його мають навіть тварини, комахи, як, напр., бджоли).

Риси характеру, вдачі людини формуються тисячоліттями і є спадкові, отже, незнищимі. Одною з них (дуже сильною в українців) є почуття, інстинкт приватної власності.

Природні інстинкти, вдача людини є незнищимі. Ніяка пропаганда не переконає людину, що не треба їсти, не треба паруватися, не треба любити власних дітей, не треба робити запаси їжі, не треба боронити ті запаси (с. т. приватну власність) від загарбників і т. п.

Відірвані від законів природи, кабінетні теоретики матеріялістичного світогляду не знають тих законів, не знають коріння людських інстинктів, а тому не розуміють їх сили, їх незнищимости. І вони вірять, що людські інстинкти, приватницька вдача людини – це залишки дикунства, які можна знищити відповідним перевихованням людини (включно з «перевихованням» у концантраках). А своє жалюгідне фіяско з тим перевихованням вони пояснюють дурнотою темного народу та агітацією ворогів народу – буржуазних націоналістів.

Ще В. Белінській вчив москвинів, що нарід є такий дурний, що не розуміє свого власного щастя, а тому це щастя треба накинати йому силою. Силою, жандармами, тюрмами, розстрілами, катуванням знищити ті дурні дикунські інстинкти; навчити людей не їсти, не розплоджуватися, годувати чужих дітей, відбираючи хліб від своїх, працювати на когось **без користі для себе**. Терором примусити людей бути альтруїстами.

На прикладі Америки ми показали, яку величезну ТВОРЧУ силу мають самодіяльність людини, особиста ініціатива, вільна конкуренція, взагалі СВОБОДА. Всі ці величезні творчі сили нищать

планова економіка, удержавлення і т. п. соціалізація, яка, знищивши їх, на їх місце **не дає ніякої іншої творчої сили**, а дає лише бру-тальне насильство, диктатуру.

Та сама диктатура може була би ще й пів біди. Ціла ж біда, що удержавлення і планова економіка призводить до **найгіршої**, яку можна лише уявити, диктатури олігархії, кліки **найпідліших** людей. Кожна диктатура не може дозволити критики своєї діяльності, бо ж то був би кінець її. Тому вона нищить критиків, людей незалежницької думки, людей, які мають характер і відвагу стати проти зла, отже, нищить людей чесних, непідкупних, ідейних. Натомість притягає до державного апарату людей слухняних, безхарактерних підлизників, людей, яких можна купити добрими посадами, привілеями, готових йти на компроміс зі своїм сумлінням за гріш, хабарників, виказників і фарисеїв. Як далеко це заходить, бачимо на прикладі найвищих достойників в ССРСР, членів ЦК, міністрів, генералів, що пробували ухилитися від «генеральної лінії». За це диктатура нищить навіть найвищих своїх достойників. А що ж можна сказати про менших?

Та бачимо ще щось далеко гірше. Державне планування керівництва економікою країни веде простісінько до **ТОТАЛІТАРИЗМУ**, до **тотальної** диктатури. Бо свобода чи неволя нації є неподільна, с. т. не може існувати свобода в одній царині нації, а неволя в іншій царині. Економічна диктатура (державна планова економіка) у політично вільному суспільстві – це абсурд, нісенітниця, бо ж такий стан (вільне суспільство) є смертним вироком диктатурі. Економічна диктатура (економічна монополія) неминуче переходить в диктатуру у **ВСІХ** царинах життя, в **тоталітаризм**.

Ще гірше! Економічний соціалізм (удержавлення, планова економіка) має перед собою **непоборного** ворога – природні, споконвічні інстинкти, вдачу людини, яка формувалася тисячоліттями. Щоб побороти такого сильного ворога, диктатура мусить – хоч би й не хотіла – вжити **найсильніших** засобів – кривавий терор. Тоталітаризм, хоч-не-хоч, стає кривавою **ДЕСПОТІЄЮ** у **ВСІХ** царинах життя.

Все це разом призводить до наслідків, цілком протилежних тим, для чого впроваджувалася та державна планова економіка, – до **тотального** зубожіння цілої нації, і то не лише матеріяльного, але й **духового**.

Державне планування означає **ЦЕНТРАЛІЗМ** (і не лише економічний, але й політичний). Центральне планування вже зі своєї

природи мусить бути централізоване, інакше то не було б ніяке планування. А щоб лише скласти план, центральна планова установа, мусить знати, розв'язати мільйони місцевих проблем, місцевих можливостей, а для того мусить мати величезний апарат фахівців по всій країні, щоб лише зібрати матеріал для планування. А ще більший апарат мусить мати, щоб здійснити свій план. Таким чином, розбудовується ціла армія урядовців-бюрократів, кошти на утримання цієї армії збільшують собівартість продукції в такій мірі, що зисків з підприємств і рільництва фактично нема. Але економічна монополія і політична диктатура дає необмежену можливість збільшити ціни на продукти і зменшити платню робітникам і селянам, с. т. нещадний визиск широких народних мас. І визиск далеко жорстокіший, ніж найгірший капіталістичний, бо в капіталістичних країнах робітництво має можливість боротися проти визиску страйками, організацією своїх професійних союзів, крім того, симпатії суспільства на їх боці, і тому уряд виступає як арбітр, суддя. За умов диктатури ніяких подібних можливостей робітництво не має. А державна планова економіка можлива лише за умов диктаторських, бо ж людська натура добровільно не дасть себе гвалтувати.

Такий визиск можуть здійснити лише люди жорстокі, безпринципні, без жодного сумління. Яких людей бере до уряду диктатура, ми сказали. А щоб ті люди слухняно виконували плани, накази, уряд мусить притягнути їх симпатії на свій бік – мусить їм добре заплатити. Уряд мусить дати тій величезній армії бюрократів, погоничів, жандармів, виказників привілейоване становище в державі. Мусить давати їм всілякі економічні і соціальні нагороди. Ці надплати бюрократам, **панівній верстві** покриваються з недоплат робітникам.

Таким чином, життя повертається назад до всього того, що планова економіка мала б ніби своєю метою знищити. Повертається до **найгіршої** форми капіталізму – капіталізму **МОНОПОЛЬНОГО**.

Наші несоціялістичні прихильники удержавлень, економічних планувань запевняють нас, що коли вони будуть удержавлювати та планувати, то до таких трагічних наслідків не прийде, бо вони не думають те все робити насильством, терором, диктатурою. А крім того, – кажуть вони, – москвини обернули всю економіку на военні цілі, занедбуючи потреби населення, а за несоціялістичного планування буде навпаки – на военні цілі економіка цілком не буде робити. Це така самісінька дитяча утопія, як і соціялістів 1917 року, які демобілізували армію, бо «війн більше не буде».

1) Наші несоціалістичні плановики будуть примушені самим життям робити «гармати», бо «царство Боже на землі» будуть виглядати довгенько і наші праправнуки.

2) Удержавлення, економічне планування не може бути не централізованим. Децентралізація планування – це ніяке планування. А централізоване не може провадитися без великого бюрократичного апарату, який збільшує кошти продукції. Без політичної диктатури не можуть піднести цін ані зменшити платню робітникам, бо

3) Удержавлення та планова економіка **не може бути неталітарна**. Якщо частина економіки буде вільною, с. т. буде існувати приватна ініціатива і вільна конкуренція, то вони за короткий час поставлять на коліна удержавлену промисловість (рільництво). Бо ж приватна ініціатива, вільна конкуренція і державна планова економіка – це огонь і вода. Або вода загасить огонь, або вогонь висушить воду. Найменшого компромісу між ними не може бути, бо ж компроміс можливий лише між противниками, які мають щось спільного, і то компроміс у другорядних розходженнях, у методах, техніці, часі, а ніколи компроміс самих засад. Монархіст-самостійник і соціаліст-самостійник можуть погодитися на спільного кандидата ліберала-самостійника, але між самостійником і ворогом самостійності компроміс неможливий.

Державна бюрократична індустрія може витримати конкуренцію з приватною ініціативою лише з допомогою політичної державної сили, с. т. ставши на шлях ССРСР. Несоціалістичні плановики стануть перед дилемою: або поразка удержавленої економіки, або шлях ССРСР. Компроміс між волею і неволею (обмежена воля) – явище кон'юнктурне, тимчасове, нетривке.

Якими засобами несоціалістичні плановики сподіваються перемогти природні інстинкти людини, зокрема, інстинкт приватної власності (особливо сильний в українців)? Не терором, – кажуть вони, – переконанням. Наївна утопія. Соціалісти також сподівалися переконати і, справді, розпучливо переконували на початках, а перейшли до терору, бо самим життям примушені були перейти до терору. Людські споконвічні інстинкти не хотіли добровільно помирати. Іншого, ніж терор, засобу нема. Навіть перевиховання від колиски не могло вбити природніх інстинктів людини. Не могло і ніколи не вбе, бо Творець життя заховав їх глибоко в генах крові людини; вони спадкові і тому незнищимі.

Доброю ілюстрацією є така спроба. Перед 1-ю світовою війною велика група московських (та й малоросійських) інтелігентів-толстовців заклали на чорноморському побережжі комунальну колонію

«Крініца». Цих людей не треба було переконувати, бо вже були переконаними противниками ідей приватної власності. Це були інтелігентні, ідейні, чесні люди. Колонія існувала п'ять років. Вмерла природною смертю – перемогли людські інстинкти (в інтелігентів!). Ця спроба коштувала кількадесят тисяч рублів кількадесятьох людей, але спроби несоціалістичних плановиків можуть коштувати дальшого ожобрачення мільйонів (Про планову державну економіку див.: F. Hayek. «The Road to Serfdom»).

Для українського націоналізму єдино міродайними є закони, що їх встановив Творець всього життя. А ті закони віддзеркалює світогляд та культура нашого народу. На світогляді і на культурі свого народу, а не на будь-чому іншому, ґрунтується весь український націоналізм. Закон конкуренції є законом Творця і відповідає повністю світоглядові українського народу, який не визнає «дурної, рівної рівності», а навпаки – визнає принцип гієрархії, право більшої нагороди за ліпшу працю. Український нарід має надзвичайну, вроджену здібність до самоорганізації і самоуправи. Він надзвичайно цінує і розуміє творчу силу свободи. Отже, бачимо дещо спорідненого з тим, що є в житті Америки (північної) і можемо дещо позичити з її життєвого досвіду.

Українська промисловість може чимало позичити з досвіду американської: ніяких удержавлень, ніяких монополій (в Америці трести заборонені законом). Вільна, але етично й економічно здорова конкуренція окремих приватних підприємств, які мають бути **власністю тих людей, що в них працюють**. Принцип конкуренції мусить охоплювати і кооперативні підприємства, інакше вони обернуться на такі, як тепер в СРСР.

Ніяких «Держпланів», але на його місце центральний, координаційний, інформаційний, дослідний, дорадчий, ніколи примусовий центр (чи красві центри), створений і керований **самою індустрією**, а не державою – для усунення головних хиб класичної капіталістичної системи. Лише ті підприємства, що своїм еством не дають зиску, як, напр., пошта, шпиталі, школи, бруковані шляхи, наукові установи, сиротинці, забезпечення від нещасних випадків і т. п., можуть бути в руках держави, але й вони мусять бути обов'язково керовані місцевою, вибраною адміністрацією чи в руках місцевих громадських організацій. **ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНА САМОУПРАВА має бути основою української держави.**

І стала, безнастанна систематична селекція найздібніших для даної ділянки провідників і виконавців. Стале, безперервне поліпшення «ефішенсі» – справности всіх і всього. Так і лише так

доженемо Америку, з її найвищим у світі економічним рівнем життя всієї нації. Це в царині економічній. Про царину духову буде мова далі.

Але мусимо, зрештою, зрозуміти, що «пізніх іванів» б'ють. Епохальний 1917 рік ми зустріли з порожніми головами. Основу нації – її мову почали впорядковувати аж по 12-ій годині. Наслідки: вже 40 років пройшло від 1917 року, а ми ще й донині не маємо своєї упорядкованої мови (словників, граматики, правопису, чистоти).

Надходить друга 12-а година, а ми не маємо ані одної поважної, великої наукової праці про МАЙБУТНЄ України. Жуємо і переживуємо минуле і варимося в соці сучасного животіння. КОНКРЕТНИХ проєктів, ОФОРМЛЕНИХ конкретних думок про МАЙБУТНЄ, про політичний, економічний, соціальний устрій України, про перші заходи по її звільненні – годі знайти в нашій емігрантській літературі. Брошурок типу І. Сагайди («Великі питання») не вистачить. Великих слів, великих загальників – не вистачить. Чи не будуть такі самі наслідки, як у 1917 році? Чи знову будемо о 12-ій годині з порожньою головою?

Крайній уже час націоналістам перейти від загальників до конкретного їх оформлення.

«Тим націоналістам, які тримаються здалека від конкретних проблем реального життя, загрожує небезпека впасти в порожнє фразерство» (Д. Донцов. «Проблема поколінь» // ЛНБ. VII. 1928).

«Соціально, економічно, культурно і політично Україна має бути САМА СОБОЮ, а не частиною чогось – це і є вся програма націоналізму. Щоб не було над мазепинським барроко чужих «цибуль»; щоб не було «абщіни» на вільній селянській землі; щоб не було «байстрюків Єкатеріни» на нашій землі; щоб продукт нашої праці, щоб наше збіжжя було наше, а не чуже; щоб наша земля була наша, а не московська (Крим, Кубанщина, північна Чернігівщина, Донщина, Ставропільщина, Басарабщина. – П. Ш.) і не жидівська чи якась інша; щоб ніхто не міг накидувати нам ідеалів татарської державности; щоб чужа індустрія не розкрадала наших багатств, щоб не пила крові нашого народу; щоб нас, «отих потоптаних рабів», не посиляли вмирати для слави і величі «общева атечества»; щоб чужий месія не встеляв свій тріюмфальний шлях нашими кістками, кров'ю і нервами; щоб ми шукали свою мудрість не в «статтях» і чужих книжках, а ЛИШЕ В СОБІ – у своїй нації. Ось як реально виглядає містичний «голос крові» українського націоналізму (Д. Донцов. «Наша доба і література»).

ТВОРЧИЙ ДУХ УКРАЇНИ

Дух животворить.

Г. Сковорода

Чому кожний з нас, що добре знає мову, не може складати віршів, не може бути поетом? Чому з тисяч абсолювентів музичних консерваторій лише кількасот стають композиторами; з мільйонів абсолювентів університетів – лише кількадесят великих письменників; з тисяч генералів – лише кілька великих полководців; з мільйонів державних урядовців – лише кілька великих державних мужів; з тисяч вчених – лише кілька великих науковців? І чому, навпаки, маємо поетів, письменників, композиторів, великих державних мужів, великих полководців, великих винахідників, які вийшли з простого народу, часом з найнижчої верстви суспільства, дуже часто без освіти, без грошей, без допомоги?

Відповідь на це є лише одна. Всі геніяльні люди мали щось таке, чого не має звичайна людина; щось таке, чого не можна навчитися; щось таке, чого не можна зміряти, зважити, бачити; щось невидиме, якийсь дух. Так! Вони мали дух. ТВОРЧИЙ ДУХ.

Чому ж інші не мали? Чей же всі люди рівні, – кажуть визнавці матеріалістичного світогляду, що не визнають жодних духів. Відповідь визнавців ідеалістичного світогляду: Творець всього живого встановив закон нерівності у всій природі, призначаючи кожному сотворінню специфічну роль і завдання. Закон, – вже говорилося, – наймудріший і найсправедливіший. Український націоналізм, будучи світоглядом ідеалістичний, визнає лише закони Божі і тому на повище питання відповідає: Творчий Дух людини чи нації є божественним даром Духа Святого, Всемогучого Бога, Творця всього всесвіту, нашої планети з усім життям, що на ній, включно з людиною та її здібностями. Божественна Премудрість знає призначення всього всесвіту і кожної комашинки в ньому, такої, як людина; знає, кого наділити Своєю Божественною Волею частинкою Святого Творчого Духа.

Всемогучий Творець наділяє частинкою Свого Святого Духа людей і нації, але також і карає їх, коли вони той Дух Святий знева-

жають і забувають, коли йдуть поклонитися духові зла – дияволіві. Це ми й бачимо в історії людства та його культури.

В історії світової культури було кілька діб великого піднесення культури і великих занепадів (див.: P. Sorokin. «Social and Cultural Dynamics»). У кожній з тих діб бачимо, що піднесення було завжди тоді, коли нарід жив ідеями та ідеалами, ближчими до неба, до Бога, і навпаки – доби упадку завжди були тоді, коли нація віддавалась ідеям, ідеалам, ближчим до Мамони. Завжди, коли нація забувала за духові ідеали, забувала за душу людини, забувала за Бога, а приймала худоб'ячі ідеали, культ шлунку, кланялася золотій Мамоні, – завжди приходив занепад культури. Коли від ідеалістичного світогляду, від віри в Бога та в його закони переходили до матеріалістичного світогляду, до віри в диявола та в його закони, тоді заламлювалася, падала мораль, падала віра в Найвищу Справедливість і віра в покарання Нею; приходила загальна духова криза всієї нації, і – як логічний наслідок – приходила загальна катастрофа, часто фізична смерть нації, а щонайменше втрата свободи національної й особистої – втрата своєї держави (див.: P. Sorokin. Там само).

Не зупиняючись на добах піднесення і упадків культур та держав старовинного світу (Єгипту, Персії, Індії, Еллади), згадаймо про найбільш нам знану пізнішу історію Риму. Самі римляни висловили свою історію в короткому, але цілком вичерпному виразі: «Корились ми богам – і нам корився світ». Істинно так! Перестали коритися богам, с. т. вищим моральним законам, – обернулися на італійців, у яких і героїчні зусилля Б. Муссоліні не могли викликати ані тіні старих римлян (крім театральних жестів).

Нині знову стоїть людство на найнижчому поземі тої похилої площі, по якій почало спускатися вділ у XIX ст. з відродженням матеріалістичного світогляду. І знову стоїть людство перед катастрофою, перед фізичним винищенням себе самого. Очевидно, по цій катастрофі знову прийде доба відродження, віри в Бога – доба ідеалістичного світогляду, а з нею і чергове піднесення культури, а осягнувши вершка розвитку, мабуть, знову стане на похилу дошку занепаду з приходом нового матеріалістичного світогляду. З долини вгору; згори в діл і знову вгору. Кілька разів вже переживало людство ці цикли волею Вседержителя.

І це не випадково, а навпаки – цілком природньо, закономірно і логічно, що з усіх народів світу саме москвини ведуть уперед диявольські сили руїни. З поперед сказаного знаємо, що москвини від передісторичних часів (прамосквини) і аж до сьогодні були і є най-

більш безбожницьким народом у світі. Народом, що боготворив, обожнював «лешава» (чорта) не лише по глухих своїх селах та в фольклорі, але також і своїй літературі, духовних академіях, університетах, адміністраціях. Нарід, який з молоком матері всмоктував матеріалістичний світогляд загарбника і дармоїда; нарід «діромолів», «скопців», протопопів Аввакумів, патріархів Іакімів, єпископів Федорів, Іванів Лютих, «всеп'янейших-всешутейших» соборів, распутіних, нечаєвих, бакуніних, толстих, горьких, ленінів, комсомольців-безбожників, ЧЕКА, НКВД, єжових і т. п., і т. д. до безмежності – цей нарід відірваний не лише від всього божеського, але навіть від усього людського, цей нарід не міг створити, хоч би і хотів, навіть слабенької тіні Гусів, Лютерів, Томів Аквінських, Саванарол, Леонардів да Вінчі, Шекспірів, Моцартів і т. п. Не міг, бо ж творчий дух посилає Сотворитель лише тим душам, які не відірвалися від ДЖЕРЕЛА ВСІЄЇ ТВОРЧОСТІ – Святого Духа в небесах – Бога.

Московська нація не лише не видала ні одного творчого велетня в жодній царині людської культури (див. свідчення В. Белінського, П. Соловйова, Д. Мережковського), але не мала і такого мінімуму творчого духа, щоб використати величезні багатства своєї імперії. Самохвальством не закрити цього історичного факту **стерильності** московського національного духа. Від світанку своєї історії по сьогодні московська нація жила і живе, як галапас, як упир, соками і кров'ю немосковських народів імперії (а нині і поза нею). Вся історія московської культури – це суцільній грабунок, крадіж чужого з періодами приготувань до наступного грабунку. Направду, на всі 100% це нація диявола. (Тому-то москвинам і помагають усі темні, диявольські сили в світі, вороги християнства, що розпинали і розпинають Теслю з Назарету та його закони.

На цілком протилежних – діаметрально протилежних – основах зародив і виплекав свою культуру нарід український. З праісторії знаємо, що осередком народження і росту української нації було Руське море. Праукраїнці заселили ВСІ його береги навколо: Балкани, Придунайщину, Крим, Кавказ, Малу Азію. Отже, праукраїнці ще з передісторичних часів жили в тісному контакті, зв'язку з усіма центрами найстарших світових цивілізацій – середземноморськими культурами і з культурами Єгипту, Персії, Індії, Китаю. Вони самі творили, а щонайменше, були співтворцями найстаршої світової рільничої цивілізації, про що свідчить археологія, праісторія, залишки нашої мови в старих мовах (єгипетській, жидівській і грець-

кій) і в нових європейських. Пригадаймо, що культура праукраїнців трипільської доби була **найвища** в усій Європі за тих часів.

Розмножуючись, наші прапредки розселивалися на три сторони (крім півночі) і вже в сивій давнині, тоді, коли вся Європа (за винятком хіба Греції) була ще на дикунському поземі, створили велику, добре зорганізовану свою державу, яка за скитської доби перемагала найбільшу і найкультурнішу тоді державу персів; перемагала і мілітарно і культурно. За сарматської доби наша держава провадила величезну торгівлю з усім знаним тоді світом. За скитської доби розбудувала культуру, так що скандинавці називали тоді Україну «Країною міст». За київської імперіяльної доби Русь-Україна була одною з найкультурніших і найбагатших світових держав із столицею Києвом, який, за свідченням тогочасних чужинців, перевищував Париж і Лондон своєю культурою і багатством. Пригадаймо, що в цей самий час москвини були дикунами на такому низькому поземі, що не знали навіть поховань мерців, яких викидали на жир звірям, а про хату не мали й уявлення – жили в ямах, накритих гіллям.

Християнство почало поширюватися в Україні задовго до офіційного охрещення Володимиром Великим. Рільнича культура, як ми вже згадували, породжувала ідеалістичний світогляд з глибокою вірою в Творця і Його закони. Отже, в своїй глибшій суті культура наших прапредків була наскрізь просякнута ідеями та ідеалами, що їх пізніше пояснював людям Син Божий. Ані археологія, ані фольклор не подають навіть натяку, що наш нарід будь-коли в праісторії приносив людські жертви богам, нема навіть переконливих вказівок на те, що наші прапредки приносили жертви кров'ю тварин. У скитських могилах знайдено кістяки забитих слуг і жінок, але вони не були жертви богам, а пішли разом з паном служити йому на тім світі (жінки часом добровільно).

Найстарші історичні звістки арабських, грецьких, римських письменників цілком ясно говорять про високу мораль та глибоку релігійність наших прапредків від скитської доби і далі. На глибину тої релігійності наших прапредків вказує той факт, що вони не мали жрецької касти ані капищ. Очевидно, праукраїнець звертався безпосередньо до Бога зі своєю примітивною, але щирою молитвою, яка ніколи не потребувала і не потребує зовнішньої офіційної обрядовості. Коротко – український нарід від перших днів свого народження протягом довгих тисячоліть, був у сталій, безпереривній єдності з Творцем усього того казково-чудесного і гармонійного життя природи, що його бачив він у своїй рільничій діяльності. Тому-то

і прийняв він християнство з подивугідною легкістю, швидкістю і щирістю – **явище не знане в історії інших поганських народів.**

Якщо можна так висловитися, праукраїнець був фактично християнином ще задовго до приходу Сина Божого на землю. Глибоким християнином був українець від світанку своєї праісторії і лишився ним по сьогоднішній день. Тому наш нарід ніколи не знав ані одної духової кризи, які завалили Єгипет, Персію, Елладу, Рим. Не знає її й донині. Говоримо про простий нарід (власне – селянство), а не про відірвану від свого народу інтелігенцію.

«Є закон, за яким сильні є слабші за слабих, а слабкі – сильніші за сильних. Жменька греків розбила незчисленні полки Дарія; маленький Рим розбив велику Картагену; «якобінська наволоч» – коаліцію європейських володарів. На світових насильниках помстилася перевага сили меча над силою духа; перевага могутности державної над могутністю культурною. Всі світові хижаци показалися залізними велетнями на глиняних ногах – кожного з них розбив маленький камінь, що впав з великої Гори Божої – Сіона» (Д. Мережковській. «В тіхам омуте»).

В цьому і є вся таємниця невмирущости нашої нації. Ні один інший нарід не приніс стільки жертв кров'ю, як наш, від праісторичних часів донині. Зникли чи змаліли до маленьких народів Великий Єгипет, Велика Персія, Велика Еллада, Великий Рим, а Україна стоїть і стоїть на тій самій землі вже понад 5000 років. Ба, більше! Стає чинником (може, вирішальним), що спричиниться до нового відродження ідеалістичної культури людства.

Ось що значить духова єдність нації з джерелом Найбільшої Сили – Богом. Лише в єдності з Духом Святим, лише від Нього черпає свій творчий дух нація.

«Погляньмо очима віри, як крізь сучасне життя і в минулих тисячоліттях іде похід нації. Підносяться й упадають великі культури, великі держави, великі заміри. Українська нація з її свідомістю минулого, з її характером, з її мораллю є в тім поході. Провидіння дало їй призначення, і українець мусить знати, що і в його житті і в житті нації (української) **віра врятує тих, хто вірить.** Віра в Того, Хто створив і дає людям індивідуальні, різні обличчя, а націям – різні дороги (Ю. Липа. «Призначення України»).

Тут мусимо зупинитися на проблемі, що її трагічно-фатально не розуміє більшість нашої еліти, легковажить меншість і свідомо викривлюють наші яничари. Ця проблема набирає особливо великої ваги й саме тепер по жажливому, не чуваному в історії світу спустошені москвинами цієї царини нашого національного життя – цари-

ни релігійного життя, життя нашої Церкви. Проблема ця – т. зв. відокремлення Церкви від держави.

Ця проблема ускладнюється ще й новим підступом москвинів. Вони, побачивши безнадійність викоренити в українців релігійність, вжили хитрішого підступу (аналогічно до підступу в мовній політиці). Сучасний безбожницький уряд московської імперії ССРСР протегує церкву в Україні. Лише яку? **Московську**, а всі інші нещадно нищить. У себе в Московщині той же уряд не протегує своєї московської церкви (поки що), лишень вживає її як знаряддя у своїй закордонній політиці. Москвини хочуть поставити релігійних і національно свідомих українців перед проблемою: йти до Церкви – це йти до москвинів, бо є лише московські церкви в Україні. Отже, якщо релігійність переможе, то стають на шлях омосковлення. Якщо націоналізм переможе, то стають на шлях атеїзму. В обох випадках – перемога москвинів. Примітивному, безбожницькому розумові москвина несила зрозуміти **причин** релігійності загалом, а української зокрема, тому вони не розуміють безнадійності і цього підступу. Але безнадійності щодо національно свідомих українців, а для скалічених 40-літнім омосковленням може стати великою перешкодою в їх національному пробудженні. Власне на них москвини і покладають надії.

По звільненні України з московської окупації наші яничари не зможуть, ясна річ, відкрито боротися за московську церкву і проти української. Та вони мають надзвичайно добру нагоду робити **те саме**, поставивши цю боротьбу в площину ніби лише мовну. Будуть завзято боронити старослов'янську церковну мову в українських церквах, щоб не допустити до них українську.

До речі, варто тут також згадати і жалюгідно-трагічну позицію, що її займають у цій боротьбі єрархи нашої Уніятської (Греко-Католицької) Церкви. Вони з тупим консерватизмом – цілком аналогічним з таким же консерватизмом наших галицьких єрархів ХІХ ст. – вперто тримаються старослов'янської мови, не розуміючи вже зробленої їм самим життям перестороги в Канаді й Америці (ЗСА).

У Канаді й ЗСА Українська Православна Церква складається на 90% з бувших уніятів (греко-католиків). Чому вони покинули нашу ж Українську Церкву (Уніятську) і перейшли до другої Української Церкви (Православної). **Виключно** тому, що православна вживає українську, а не старослов'янську мову. Жодної іншої причини в ЗСА не було. Аргументи православних проти Папи Римського говорили лише до розуму і не діяли, але рідна мова промовила

до душі і подіяла. Цього грізного для нашої Уніятської (Греко-Католицької) Церкви мemento, перестороги не зрозуміли її єрархи. Зрозуміють хіба тоді, коли канадійський прецедент повториться в Україні на масову скалю. Але тоді буде запізно направляти цю помилку. Видно, що наше рідне «пізноізанство» покутують і наші єрархи.

У Канаді і ЗСА священники нашої Греко-Католицької Церкви всіма силами пхають (очевидячки, за апробатою своїх єпископів) свою Церкву до повного окатоличення. Вже викреслили «греко» з нашої старої традиційної назви «Греко-Католицька», вже повикидали з українських церков тисячолітньо традиційні іконостаси; вже перейшли на целібат священників і т. п. Ми розуміємо, чому наші соціалісти нищать українські національні традиції. А чому це роблять єрархи Української Церкви?

Мабуть, щоб написати і собі ганебні сторінки нашої історії, єрархи Української Православної Церкви самі розбили її на кілька ворогуючих між собою уламків. Кожен з них щонеділі промовляє молитву за з'єднання всіх християнських Церков і думає, що «темний» нарід не бачить їхнього гіпокритства, лицемірства.

Священники обох українських Церков щонеділі з церковних амбонів (казальниць) проповідують християнську любов до ближнього. Але примусити сісти за один стіл в громадській праці двох священників обох наших Церков надзвичайно тяжко. Суспільство мусить примушувати їх до національної єдності, замість того, щоб вони примушували суспільність до неї. І не лицемірними своїми проповідями, бо їх лицемірство нарід бачить.

Згадуємо цю нашу національну ганьбу, щоб пригадати, знану кожному з нас істину, що моральне зігнвання проповідників нації призводить до непоправних часом нещасть для цілої нації. Моральний упадок єрархів Католицької Церкви в XVI ст. привів до її розбиття – постала Протестанська Церква, яка силою розгону загналася на протилежний від католицької єдності бік і розбилася на безліч уламків. Чи хоче український нарід, щоб бацили розкладу, гнилизни наших еміграційних єрархів затруїли нашу здорову мученицьку святу Церкву в Україні? Щоб і наша Українська національна Церква, розбилася, як протестанська, над двадцять церков? Щоб знищити силу нашої Церкви? Силу, що є джерелом УСІХ сил нації! Чи не є національний обов'язок українського суспільства не допустити до цього! Чи заради єдності нації не є оправданим вжити навіть для цього примусу, сили – приборкати руїників руками держави? (А не відокремлення Церкви від держави).

Так! – Україна вже повернулася до своїх давніх традицій. Повернулася і до своєї твердої віри в спасенність догми Запорізького Ордену: «ОДИН НАРОД, ОДНА МОВА, ОДНА ЦЕРКВА». Відроджена Україна вже пригадала старі імперські часи, коли українська держава і українська Церква були єдине, нерозривне ЖИВЕ тіло, обидві частини якої – матеріальна і духовна – діяли в повній гармонії і піддержували себе взаємно: держава дбала за матеріальний бік Церкви (давала їй 10% державних прибутків), а Церква дбала за моральний бік держави. Українські митрополити не боялися гостро ганьбити наших королів, якщо вони ухилялися від християнських принципів. Українська держава давала гроші своїй Церкві, але українським королям і до голови не приходила думка диктувати свою волю (як у Московщині) українській Церкві. Більше того! Наші королі боялися осуду Церкви більше, як чужих армій. І національна церква завжди піддержувала морально свою націю в тяжкі хвилини її життя. Пригадаймо хоч роль 100% національної польської Церкви в житті польської нації. Не буде перебільшенням сказати, що польські священники врятували польську націю від зникнення. Змосковчених поляків історія не знає (крім жменьки інтелігенції).

Стосунки між українською Церквою і українською державою мають бути такі, як між матір'ю і донькою. Мати виховує, вчить і пильнує моральність доньки, а донька годує матір. В українській родині донька і не подумає заперечувати своїй матері і ніколи не кине її на поталу ворогам. І мати не покине своєї доньки в її біді, піддержить на дусі, приголубить, хоч і скартає часом за гріхи. Це є духовність, світогляд нашого народу. Відокремлення Церкви від держави суперечить світоглядові, духовості нашого народу. Для нього це те саме, якби мати покинула свою доньку чи навпаки. Український націоналізм всю цю політику буде виключно на світогляді і духовості свого власного народу. Тому не може прийняти цієї безбожницької ідеї, що її видумали диявольські сили для знищення Церкви.

Українська Церква і українська держава мають бути нерозривне ЦІЛЕ, доповнюючи і помагаючи одна одній для добра нації. Тепер ця вимога стає просто імперативом, наказом нації, бо тепер фактично Української Церкви в Україні немає. Хто ж має її відбудувати? Своя держава чи чужинці? Чи наша держава має будувати й утримувати школи для вишколу священників чи чужинці? Бо ж наша зруйнована Церква (фактично не існуюча) не може. Чи наша державадонька має віддати свою матір Церкву на поталу отим тисячам отруєних москвинами малоросів, які будуть боротися в Україні

за московську і проти української Церкви? Чи має наша держава безчинно придивлятися, як московська держава помагатиме своїм у тій боротьбі в Україні? Відокремлення Церкви від держави?

І донька не може мати 2–3–10 матерів. Має бути ОДНА Українська Національна Церква. Національна – значить НЕЗАЛЕЖНА від чужих сил, байдуже, як ті сили називаються. Національна – значить бути в повній, нерозривній гармонії з ДУХОВІСТЮ українського народу. Навіть обрядовість на всі 100% має відповідати культурі нашого народу: культурі, як знаємо, наскрізь християнській. Все московське та інше чуже має бути вичищено негайно з Української Національної Церкви. Багато обрядів церковних і саму службу Божу уклали греки. Українська нація далеко перевищує грецьку в поезії, в музиці. Чи не можуть українці створити своєї ВЛАСНОЇ служби Божої? Служби більш урочистої, більш поетичної, більш музичальної, більш змістовної за грецьку? А поки що мусимо українізувати службу Божу не лише мовою, але й у всіх відношеннях.

У 1917 році кілька наших мистців зробили спробу українізувати зовнішність Богослуження. Вони прикрасили всередині церкву в українському стилі українськими килимами, українськими вишиваними рушниками всі ікони (в кожній нашій селянській хаті ікони прикрашені вишиваними рушниками, квітами), квітами, зеленим гіллям і т. п. Захоплення людей цією новиною було безмірне.

Українська Автокефальна Церква (УАЦ) на початку складалася з невеликої групи українських патріотів. Усі єпископи і 95% священників в Україні поставилися вороже до УАЦ. Звичайно, поставилися вороже наші рідні яничари-соціалісти. Байдуже поставилося 90% нашої несоціалістичної інтелігенції та народу, який ще не знав, що то є УАЦ. Москвини ж відразу відчували смертельну небезпеку, але тоді Україна ще горіла в пожежах повстань, і москвини не наважилися негайно виарештувати ініціаторів, а вжили для боротьби з цією новою загрозою наших малоросів-священників. Усе ж найменшу пропаганду на користь УАЦ москвини негайно здушували, ув'язнюючи сміливців і тероризуючи решту. І незважаючи на це все УАЦ стихійно поширювалася по всій Україні. Стихійно, без ніякої пропаганди, без переконувальності. Дуже часто вистачало відправити одну службу Божу, щоб усе село кидало московську і переходило до УАЦ. Рідна мова, рідні українській душі мелодії, рідні українському оку вишивані рушники, ризи. Чуйна, поетична душа українця почула своє рідне, за чим підсвідомо тужила століттями. І широко, з усією українською щирістю відкрилася. Ніякі московські нагани, ніяка

пропаганда яничар вже не могла її закрити. Село за селом, повіт за повітом, губернія за губернією вітали зі сльозами щастя і радості воскресення НАЦІОНАЛЬНОГО ДУХА. То був Великдень, Воскресення Української Національної Церкви.

І люди, що піднялися на таке велике діло, були гідні свого завдання. Це були ідеалісти в повному значенні слова: вони намагалися і в особистому житті наподоблюватись первісним християнам – грошей від людей не брали за сповнення священницьких обов'язків, трунків не вживали і т. п. **Народ це бачив і ОЦНІВ.** Скільки тисяч наших селян загинуло, обороняючи своїх священників, може, скажуть колись московські архіви. Єрархи УАЦ мовили до душі нації. Вся нація відгукнулася і пішла за ними. Вказівка нашим єрархам на майбутнє.

За київської імперіяльної доби, за доби галицького королівства, за гетьмансько-козацької доби меч наших королів, гетьманів і лицарів Запорозького Ордену охороняв нашу церкву. Повертаючись до всіх своїх старих традицій, Україна повертається і до цієї. Українська держава знов буде протектором української Церкви. А в практиці це означає, що Українська Національна Церква буде в українській державі упривілейована, буде державна: всякі інші будуть приватні з усіма з цього наслідками.

Ніхто не знає, як глибоко скалічили москвини мораль наших двох останніх генерацій. Треба припускати, що спустошення велике, бо ж 40 років впорскували кінськими дозами від колиски українцям свою московську «культуру»: пиятику, розпусту, дармоїдство, рабство, виказництво, непошану батьків, безбожництво та інший московський бруд.

Говориться: «У здоровому тілі – здорова душа». Якраз навпаки – здорова душа тримає тіло здоровим. Налогових пияків лікують не лікарі тіла пігулками, але лікарі душ (священники), лікуючи душу пияка.

Наша Церква стоїть тепер перед таким величезним завданням, якого ніколи в історії не знала ніяка церква. Якби ми мали всіх своїх священників (і лікарів-психіатрів) живими, то і тоді вилікувати два покоління 40-мільйонової нації від московської отрути було б понад людські сили. А що ж можемо зробити тепер, коли 99% наших священників москвини вимордували? На допомогу лікареві душ – Церкві мусить прийти, хоче чи не хоче держава.

Коли кинеться гангрена в носі, то лікарі, рятуючи людину, відрізають їй ту ногу. Хоч як болить Україну, але, щоб рятувати всю

націю, мусить розпеченим залізом випікати «дике м'ясо», гангрену в організмі нації. Багато отруєних москвинами вилікують наші лікарі душ – священики. Але буде чимало і «дикого м'яса». По звільненні України з московської окупації, мусимо мати яких 15–20 років надзвичайно суворі, навіть жорстокі закони. За злочини, що звичайно їх карають гривною чи кількадечним ув'язненням, мусимо карати батогами і кількарічним ув'язненням. За пиятику, розпусту, блюзнірство – десятки батогів і роки ув'язнення. За поширення безбожницької, аморальної літератури, фільмів – досмертна тюрма. За один лише московський «матюк» – добрий десяток батогів і т. п.

Варварство! Середньовіччя! – заверещать гуманісти. Ті самі гуманісти, що спричинилися до наповнення американських тюрем на 70% молодими людьми, з яких одна третина неповнолітні, а між ними і вбивники власних батьків. Хто те варварство посіяв і виплекав?

Обмеження свободи преси – варварство! – лементують демократи, які дали повну свободу РУЇННИКАМ нищити націю.

Ні! В Україні буде повна свобода. Але лише для людей.

А для гадюк – залізні ґрати.

Лише такими нелюдськи драстичними заходами закриємо дорогу на Україну всім темним силам диявола. Христос учив любити навіть ворогів, але сам узяв батіг і вигнав отруйних гадюк із храму.

Християнська Україна наслідуватиме свого Найвищого Законодавця.

Велетенську працю морального uzдоровлення отруєних москвинами наших генерацій можна виконати лише спільними координованими силами Церкви і держави. Україна правою рукою (держави) мусить нещадно відрубувати безнадійно зігнилі частини свого власного тіла, а лівою рукою (Церкви) терпеливо, з любов'ю лікувати хворих. Для того наші священики мусять бути справжніми священиками, а не сучасними церковними урядовцями, що своїх парафіян бачать лише в неділю у церкві і поза церковними службами не хочуть знати нічого.

Новий український священик має бути таким, якими були священики за часів первісного християнства, якими були чи намагалися бути піонери – священики УАЦ. Церковні служби мають бути у нього на другому плані і забирати найменше його часу. На першому плані мусить бути співжиття з кожним своїм парохіянином. Священик мусить сам іти до своїх людей, а не чекати, поки вони прийдуть до нього зі своїми болями, жалями. Для кожного свого парохіянина священик має бути рідною, близькою людиною, любим

батьком, який і порадить, і розрадить, і піддержить на дусі, і скрипить віру в свої сили.

Наш нарід має дуже чуйну душу, і вона відчує і оцінить такого святика, його слово буде для нього законом.

Видужавши душевно від смертельного жаху минулих років, очищений від московського маразму, із скріпленою вірою в свої сили і Божу опіку, наш нарід відбудує Україну в дуже короткий час. Здивований світ не буде вірити своїм очам, не розумітиме, звідки той забутий, пригноблений нарід узяв такий, неймовірної сили, Творчий Дух. Не дуже будемо розуміти і ми, бо не знаємо історії своєї власної нації. Тому варто її тут повторити.

Історики кажуть, що 30-літня війна (1618–1648) затримала поступ європейської культури на 100 років. А скільки ж століть мали б затримати українську культуру не 30, не 300, але 3000-літня війна, що її вів український нарід, рятуючи Європу від потопу в океані азійських народів, які тисячоліттями заливали Україну? Протягом 500 років (!) татарського сусідства Україна щороку губила 2–3 тисячі населення бранцями і 20–30 спалених сіл. Щороку! А були ж роки, коли губила 20–30 тисяч населення і 200–300 спалених сіл і міст. Якщо візьмемо лише мінімум 2–3 тисячі річно, то за 500 років лише від татарщини Україна втратила півтора – два мільйона людей і 10–15 тисяч міст і сіл. А це ж було за часів, коли найбільші європейські держави нараховували по 3–6 мільйонів своєї людності. І це втрати лише від татарщини. А якби до них додати втрати від готів, гунів, аварів, болгар, угрів, хозар, печенігів, половців, монголів, турків за 2000 років і порахувати природний приріст населення, то Україна була б мала тепер 200 мільйонів населення на просторі в 5–10 разів більшим за сучасний етнографічний. Не було б ані татар, ані турків, ані мадярів в Європі. Не було б польського королівства, хіба маленьке князівство, а найправдоподібніше, не було б польського, румунського народів зовсім, бо вони розчинилися б в українському морі. Ніколи не було б ніякої Московщини, а були б нині напівдикі московські племена на побережжі Льодового океану, подібні до сучасних ескімосів. Ось що коштує Україну захист нею Європи від азятів.

Київ який колись перевищував своїм багатством та культурою Париж чи Лондон, обернули москвини, потім татари, потім поляки, а за ними знову москвини на мале зруйноване місто, де на руїнах св. Софії росли бур'яни. Мабуть, 90% населення згинуло. Там, де жило населення густіше за теперішнє (за трипільської доби), лиши-

лися лише згарища. Великий степ, який давав Греції понад 22 тисяч тонн збіжжя річно (на ті часи неймовірно велика кількість), обертався **кілька разів** на дике поле. Наші багатющі чорноморські торговельні міста Херсонес, Ольвія, Пантикапея, Теодосія, Фанагорія, Судак, Танаїс та інші обернули азійці та германи на руїни, які докінчили москвини. Навіть у міжнародніх договорах встановлювали наші вороги велику смугу дикого поля в Україні, щоб перешкодити розросту України. Скільки-то великих народів, за далеко лагідніших умов, упали до рівня малих! А Україна за цих несамовито жакливих умов впала з найбільшої нації в Європі лише на третє місце щодо населення і друге щодо території.

Велика біологічна сила та багатюща земля це уможливила, – кажуть визнавці матеріялістичного світогляду. Так, те грало велику роль, але матеріялісти не розуміють, що біологічна сила нації **ПОХОДИТЬ** від її **ДУХОВОЇ** сили. Коли зникала духова сила нації – зникала і її біологічна сила, що і бачимо в історії на прикладах Єгипту, Персії, Греції, Риму, яким не допомогли всі багатства їхніх земель. Дію цього природнього, Божого закону бачимо тепер на власні очі.

А все ж Україна не має своїх Шекспірів, Моцартів, Рафаелів, Наполеонів, Гладстонів, – кепкують наші вороги.

Перше. Як би могла вона мати, коли всі сили нації йшли на боротьбу з мільйоновою Азією, втрачаючи до 90% творчих сил? *Inter arma tacent musae* – коли говорить зброя, мовчать музи. Якщо 30 років війни в Європі відсунули європейську культуру на 100 років взад, то 2000 років війни України з Азією мали б відсунути українську культуру на сто століть, с. т. до культури передкам'яної доби печерних мавполюдів. А, як бачимо, відсунула не аж так далеко, а лише на 100–200 років.

По-друге. Європейські Шекспіри та Гладстони і могли з'явитися своєчасно та скріпити свої культури і держави, власне внаслідок того, що українські потенціальні Шекспіри (мабуть, десятки їх) створили умови для вияву і творчости європейських, охоронивши їх своїм мечем від азійської руїни. Скільки десятків (а може, і соток) українських шекспірів загинуло в 2000-літній війні, не виявивши свого генія? Один Бог знає.

По-третє. Україна мала своїх Шекспірів, лише ми не знаємо їх імен, як, напр., імени автора «Слово о полку Ігоревім». Єдиний примірник «Слова» (і, мабуть, скалічений переписувачами) знайдено в далекій глухій Московщині, що його випадково заніс туди укра-

їнський місіонер і що його випадково (бо не знайшли) не спалили московські дикунки типу протопопа Аввакума чи патріарха Іоакима. А скільки подібних творів москвини спалили? Скільки разів московський уряд наказував відбирати і палити «літовскай печаті кнігі» чи «не ва всьом с рускім правопісанієм сагласних»? А скільки згоріло таких творів в Україні в пожежах 500-літньої війни? Думати, що ми мали лише оце одне «Слово о полку Ігоревім» і нічого більше, – можуть лише прибиті рабством, просякнуті почуттям меншвартости хахлацькі голови.

Мала Україна тих творів більше; творів рівновартних, а може, і більших за Шекспірівські. Напевно, мала! На це вказує надзвичайне багатство українського фольклору та **припадковість** появи наших геніїв. М. Березовський випадково – лише завдяки своєму доброму голосу – опинився в царській капелі в Петербурзі, а, втративши голос, звідтам потрапив до італійської музичної академії. В тій Академії М. Березовський переміг у змагу за ліпшу композицію славного на весь світ В. Моцарта. Був би М. Березовський не мав доброго голосу, був би загубився десь на селі, і цей наш музичний геній, якому москвини із заздрості вкоротили віку на 32-му році життя, як і другому нашому музичному генієві А. Веделю на 39-му році (замордували в тюрмі) чи М. Леонтовичеві на 44 році (застрелили). Так само Т. Шевченко лише випадково не загинув у кріпацтві. Був би не мав він малярських здібностей, були б мали ми ще кількадесят творів безіменної народної творчости, а не «Кобзар».

Багато, дуже багато таких безіменних Шевченків і Березовських загубилося, не виявивши себе. Бо ж уся народна творчість і творилася тими безіменними Шевченками, Березовськими, а нарід лише підхоплював ті твори і передавав з покоління в покоління, мабуть, знижуючи їх якість у тих передачах.

Мала Україна і своїх Наполеонів, Кромвелів, Бісмарків, Святослава, Володимирів, Б. Хмельницького, І. Мазепу, П. Богуна, І. Виговського, П. Орлика та інших. Ми їх недооцінюємо, але навіть вороги України вимушені визнати їх геніяльність. Так, напр., польський історик пише: «Б. Хмельницький мав багато тяжче за О. Кромвела завдання. Весь простір його держави з усіх боків мав відкриті, zagrożені кордони. Не мав Б. Хмельницький вишколеного державного апарату, як О. Кромвел. Військо, фінанси, державну господарку, адміністрацію, зносили з чужими державами – все це треба було творити з основ і за буремних воєнних часів у поспіху.

Коли його військо не вмирало з голоду, мало зброю, гармати, набої, добру розвідку, спритних агентів за кордоном, коли не забракло грошей, то все це є його особиста заслуга. Була це людина надзвичайна, геніяльна» (L. Kubala. «Wojna Moskiewska»).

Прекрасна трипільська кераміка, що дивує багатством свого меандру чужих археологів; св. Софія, що зачаровує своєю красою чужих мистців; легенди, казки, думи, що вражають чужинця глибиною народного світогляду; музичне багатство пісень, що примушує чужинців збирати та співати їх (хор, складений з чистокровних голландців); пісні, що українофобів обертають на українофілів протягом одного концерту (див.: Л. Безручко. «З піснею по світах») – все це величезне багатство створили оті невиявлені шевченки і березовські. Що більше! За оцінкою чужинців (L. Niederle) український фольклор є одним з найбагатших у світі. Але ж цей найбагатший є лише мізерними рештками, мабуть, лише один відсоток з того, що загинуло. А яке ж колосальне багатство було в тих 99 відсотках, що загинули безповоротно! Який же велетенський Творчий Дух те все створив! Створив у несамовито трагічних умовах тяжких столітніх війн. А що ж міг би створити творчий геній Української Нації за більш-менш людських умов, хоч би в таких, в яких жила Європа? Натяк на це дає культурна творчість України за ті малі хвилини свободи, коли кордони України охороняв меч її воїв.

Уже в першому столітті християнства, в XI–XII ст. з'являються в Україні не лише перекладні, але й велика кількість оригінальних українських творів, яких рівень, якщо не перевищував, то не був і нижчим за рівень грецьких та римських. У XIII–XIV–XV ст. Україна була диким полем: св. Софія лежала в руїнах. Але відразу ж, як козацька шабля П. Сагайдачного стала на сторожі кордонів України, – відбудовується св. Софія, виростає Могилянська Академія – цей єдиний на сході Європи університет на довгі століття; ростуть, як із землі, друкарні і нова література. Навіть по полтавській катастрофі український творчий дух не давав задушити себе московському варварові: протягом XVII–XVIII ст. з'являються сотки оригінальних творів українців в літературі, мистецтві, музиці, що про їх ми згадували.

У XIX ст. з'являється І. Котляревський і нарешті інкарнація творчого духа України – Тарас Шевченко. За ним вже потягнувся безпереривний ланцюг більших і менших творців української культури. Казковими кроками йде українська кооперація. Виблиснуло сонце свободи на кілька коротеньких років по 1917 році, і з'являється

велика плеяда українських письменників, мистців, організаторів, серед яких чимало великих талантів.

Нарешті з'являється духовий вождь українських націоналістів Дмитро Донцов, а за ним Провід Української Нації – Організація Українських Націоналістів з легендарною Українською Повстанською Армією – дитиною Крут і Базарів.

П'ятсот Безсмертних Українок, смертю смерть перемигши, завітали високо в блакитному небі золотий Тризуб, завершений християнським хрестом, і залунав їхній славень з неба:

СИМ ПЕРЕМОЖЕТЕ:

ТРИЗУБОМ, ЗАВЕРШЕНИМ ХРЕСТОМ.

НАЦІОНАЛІЗМОМ, СПЕРТИМ НА ЗАКОНАХ БОГА.

ПРИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ

Незчислимі мільярди планет летять з несамовитою швидкістю в Безмежність. Мільярди планет, у мільйони разів більші за нашу, творять упорядковані групи – системи в мільйони разів більші за нашу сонячну. Кожна планета крутиться навколо власної осі з величезною швидкістю і летить по математично точному, визначеному наперед шляху – орбіті разом зі своєю групою, яка, своєю чергою, вся летить також по наперед визначеному, математично точному шляху. Мільйони тих груп летять із несамовитою швидкістю по мільйонах різних шляхів – орбіт, а нема зударів, нема замішання, нема ані тіні хаосу. Навпаки – кожна і всі мають свій математично точний, визначений наперед якоюсь найвищою силою, найвищим розумом шлях. Який же неймовірно точний порядок, лад, гармонія!

Подивіться в зоряну ніч на небо. Мільярди планет, в мільйони разів більші за нашу в русі, в предвічному, вічному, післявічному русі, русі, русі. Макрокосм, Всесвіт летить у Безконечність. Куди? Чому? Як, звідки то все повстало? Для чого? Яка сила ЗАПОЧАТКУВАЛА той рух? Рух такий безмежний, такий гармонійний. Яке ПРИЗНАЧЕННЯ того всього руху? Всього того ЖИТТЯ?

Приголомшені величчю, гармонійністю всесвіту, не можуть відповісти на ці питання безпорадні визнавці матеріалістичного світогляду. Але український націоналізм має відповідь на ці великі питання. Відповідь ясну, точну, вичерпну. Відповідь, що вся складається з одного коротенького слова, але Слова понад усі слова – БОГ. Предвічний Бог. Творець усього видимого і невидимого. Найвища сила. Найпремудріша Премудрість. Найвища Справедливість. Найглибша Любов. Творець і Вседержитель. Бог Предвічний. Він створив усе. Він уклав УСІ закони того Руху-Життя. Він призначив усьому Макрокосмові і Мікрокосмові, ВСЬОМУ, що в них існує – від найбільшої планети до найменшого атома – точно означену функцію, завдання, точно означене ПРИЗНАЧЕННЯ.

Мікрокосм збудований за тим самим принципом, що і макрокосм – принципом вічного руху, руху по точно визначених шляхах і з точно визначеною швидкістю. В мікрокосмі існують, як і в макрокосмі, свої групи-системи атомів, у середині яких кружляють свої «планети» – протони. В макрокосмі існує безконечна їх кількість –

теж і в мікрокосмі. Як у макрокосмі в групі-системі, так і в мікрокосмі – в атомі кружляють протони навколо ядра атома по точно означених орбітах і з точно означеною швидкістю та напрямом.

Лежить перед нами на столі камінь. Лежить, не ворухнеться. Але ми знаємо, що в атомах того каменя протони летять з несамо-витою швидкістю по своїх орбітах. А камінь не рухається, мертвий.

Мертвий чи живий? Матерія – мертва чи жива? Що є матерія? Рух-життя чи спокій-смерть?

Несила розумові малюсінької комашинки на ім'я «людина» того збагнути; несила їй навіть приблизно це уявити. Правда, людина навчилася використовувати для себе величезні, незрозумілі їй сили природи, але людина не знає і ніколи не дізнається своїм розумом: ЩО Є ті сили. Замалий бо має розум ця комашинка, щоб зрозуміти Творця і його Твір – Всесвіт.

Але є інший, ніж розумовий, шлях пізнати; шлях, що його знали наші предки, які мали не матеріалістичний, а ідеалістичний світогляд. Це шлях ВІРИ; віри в Бога. Ідучи цим шляхом, вони пізнали чимало з тих законів природи, що їх щойно в ХІХ–ХХ ст. знайшли науковці в своїх лабораторіях. Що більше! Наші прапредки понад 1000 років тому показали науковцям ХХ ст. напрям науки. Старовинні філософи знали багато з того, що знайшли науковці аж у ХІХ–ХХ століттях.

Погляньмо на природу. В ній бачимо вічний рух і бачимо, що кожне наймалюсіньке сотворіння має завдання, виконує працю, корисну всьому мікрокосмові і макрокосмові. **БАЧИМО, ЩО КОЖНЕ СОТВОРІННЯ МАЄ СВОЄ ПРИЗНАЧЕННЯ.**

Візьмім, напр., гнильну бактерію. Якби її не було, то життя на нашій планеті завмерло би, бо трупи тварин і рослин не гнили б. Протягом довгих століть тих незігнилих трупів нагромадився б такий грубий шар, що він заглушив би всю рослинність, а без неї вигинули б тварини і люди.

Рослина не може жити без перегною (трупів). На 100% чистому (стерильному) піску не виросте жодна рослина. Коли подивимось через мікроскоп на порошок з поля, то побачимо, що в ній рухаються мільйони живих істот, що роблять корисну працю – розкладають трупи тварин та рослин на первні, з яких молода рослина буде своє стебло, листя, квіти, зерно. А в зерні заховує живий зародок нового життя наступного покоління. Сповнивши своє завдання і передавши своє життя в зародок нового покоління, старе сотворіння умирає. Його труп розкладають гнильні бактерії на перегній, на яко-

му виростає наступне покоління. СМЕРТЮ СМЕРТЬ ПЕРЕМАГАЮТЬ. Велика містерія життя.

Подивімося на два з вигляду подібні дерева яблунки і грушки. Одно дає овоч яблуко, друге – грушку. Запитаймо: яка сила надає яблукові форму округлу, а грушці видовжену з шийкою? Цих же обидва овочі ззовні оточує не якась тверда форма, а повітря? Ба, навіть та сама рослина, напр., кавун має сорти круглі і сорти видовжені. З двох зернят однакового вигляду виростають різні рослини на тій самій землі, за тих самих природних умов. Які ж сили заховані в тому малюсінькому зародку – в маленькому зернятку? Сили, що роблять з ніби однакових зерен різні рослини. Пригадаймо, що ми говорили про гени.

Не лише кожне Боже сотворіння має своє призначення, але має своє призначення і кожний орган кожного сотворіння.

Є чимало рослин, яких зерна мають крильця (клен), або пух чи волосячко (кульбаба, бавовна), щоб вітер розносив зерна від матірньої рослини і засівав дальші вільні простори. Як рослина «додумалася» до такого способу завойовувати нові землі для своїх нащадків? Матеріялісти кажуть: це зробила сила селекції. Пухнасті, крильчаті зерна вітер розносив, і вони розмножувалися на вільній землі, а звичайні гинули на старім місці, заглушуючи одне одного. Це правда. Але залишається велике, дуже велике питання: А яка ж сила ЗАПОЧАТКУВАЛА ті крильця та пух? На це матеріялісти не мають відповіді.

Або ще такий приклад. В піщаних пустелях, де є обмаль поживи в ґрунті, та в південних пралісах, де велика конкуренція не дає рослині досить поживи з ґрунту, ростуть рослини, що живляться комахами.

Їхні квіти своїм медом приваблюють комахи. Комаха залізе до середини квітки; квітка закривається – і рослина споживає комаху. Яка сила збудувала цей механізм?

Від тварин рослина борониться колючками, отрує. В пустелях рослини складають навесні запаси води на літо (кактуси), вкривають своє листя шкірою, щоб вода не випаровувала. Мурашки мають державну організацію: мають військо, рабів, корів, будують міста, ходять військовими, добре організованими походами на сусідів. Павук будує павутиння, наче б інженер накреслив йому план. Птахи, комахи мають радар, барометр і т. д., і т. п. Все це удосконалює селекція в конкуренційній боротьбі за існування. Але яка ж сила ЗАПОЧАТКУВАЛА їх? Матеріялістична відповідь: «повсталася само собою» – є надто дитяча.

Подібних чудес у природі є безконечні мільярди. Кожного дня маємо нагоди їх бачити і переконатися на власні очі, що нема в світі ані одного мікроскопічно малого сотворіння, яке не мало б свого призначення, яке не робило б якусь потрібну працю.

Найпростіші з тих призначень люди мають сили збагнути.

Знаємо призначення брів, вій, волосся чи дірочок у нашій шкірі або печінки чи нирок і т. п. Отже, ті призначення, що їх ми можемо пізнати намацально, своїми обмеженими людськими відчуттями, ми розуміємо. Але тих призначень, що їх не можемо намацати своїми смислами (а вони є дуже обмежені), призначень у житті, далеко важнішому і далеко більшому за матеріальне життя, – у житті духовому, ми не розуміємо, і шойно починаємо доглупуватися, хоч на власне ці найголовніші призначення вказують уже тисячі років всі світові релігії, а найбільше – християнська. Призначення людини і нації. І нації, бо і нація є живий організм, створений законами життя, законами боротьби за існування, цими предвічними законами Бога. Чому ж вона мала б не підлягати їм? І вона підлягає, подобається це чи ні людям. З історії знаємо, що нації народжуються, ростуть, зріють, а коли ухилиються від Божих законів, то хворіють і навіть умирають, даючи погній для росту нових націй.

Про призначення людини і нації не хочуть слухати наші відірвані від свого народу інтелігенти, а наш глибоко християнський народ знає про призначення людини і нації. Авторів цих рядків колись оповідав старий селянин, пасічник, про призначення кожної живої істоти, і людини, і народу. Як далеко вище стоїть наш народ за свою збаламучену матеріалістичними теоріями еліту. Між іншим, це ще один приклад загублених наших геніїв. Чи не був би цей дід Юхим великим філософом, якби дістав освіту?

Українські слимаки верещать: «Знову призначення нації! Знову світові місії! Маємо тих московських, німецьких та інших місій аж по вуха, а ті божевільні націоналісти накидають нам ще свою рідну місію. Досить вже тих дурійок! Геть з усякими місіями! А зрештою, – кажуть вони, – що нам, звичайним людям, до тих абстрактних теорій всіляких місій? Ми, звичайні люди, цілком задоволені життям, коли маємо конкретний хліб з маслом та теплу хату, без жодних абстрактних теорій».

Не розуміють недолуги, що той їхній конкретний хліб та хата заляжать, нерозривно пов'язані з тими клятими «абстрактними» теоріями. Не розуміють, що коли з'являться «теоретики» зі своїми «абстрактними» теоріями, як, напр., В. Ленін чи А. Гітлер, то міль-

йони тих звичайних задоволених життям людей їдять «хліб» (без масла) в концетраках, а їхні хати горять в огні, що його запалили власне оті «абстрактні» теорії **ворожих** місій.

Так! На власній шкірі ми довідалися, що означає московська та німецька місія. Добре тепер знаємо, що ті обидві нації призначили Україні «місію» бути погноєм для росту їхніх націй. І не лише призначили, але і щедро угноювали нашу землю мільйонами наших же трупів.

Лише українські слимаки не розуміють, що сталося це **власне** тому, що **українська еліта забула свою ВЛАСНУ місію** – місію України, місію, що її наклав на Україну Бог. Сталося це тому, що самі українці забули те, що знали їхні предки – забули призначення України. Були б не забули, то не було б не лише тих московської та німецької місій, але не було б і самих тих «місіонерів». Такі-то **реальні** наслідки «абстрактних» призначень, місій нації.

«На цих горах возсіяє благодать Божа», – сказав апостол Андрій Первозванний, вказуючи на Київські гори. Від **безпосереднього** учня Христа дістали українці Божу Благодать. Безпосередньо, а не через чужинців спливає Божа Благодать на Україну. Це є змістом багатьох старих українських образів. На мініатюрі (зберігається в Римі) з 1075 року Сам Христос коронує київську королівську пару – Ізяслава та Ірину. На іконах українського Середньовіччя та Ренесансу зображені наші королі з родинами та шляхта, на яких спливає з неба Благодать Божа. На українському прапорі з XVIII ст. (переховується в петербурзькому музеї) зображені запорізькі озброєні кораблі, що плывуть під благословенням Христа. Це все означає на тих образах, що Первозванний учень Христа дав частини свого Первозванства Україні. Цей зміст нашої легенди мусимо взяти як живу історіософічну традицію» (за: Ю. Липа. «Призначення України»).

Існують у світі такі речі, що їх не можуть (хоч би і хотіли) не те що зрозуміти, але й увявити наші слимаки. Не можуть тому, що в їх скалічених матеріалістичним світоглядом душах завмер, атрофувався найголовніший «смысл», що його дав людині Творець, – ВІРА. Ці люди самі викинули найбільше багатство, що його має людина. Самі зробили себе жалюгідними духовими жебраками. Всі матеріялісти є недовірки; вони не вірять навіть і в свою філософію, лиш захоплюються нею в більшій чи меншій мірі. Але й вони визнають існування цього найвишого «смыслу» (віри), лиш видумали для нього баламутну назву «інтуїція». Є історичним фактом, що **всі ВЕЛИКІ** творці **ВЕЛИКИХ** нових ідей (включаючи і чисто точні)

були людьми глибоко **ВІРУЮЧИМИ**. Москвини є глибоко атеїстичною нацією, і **власне** тому вони не створили ані одної-єдиної більш-менш великої ідеї, крім «ідеї» великого нищення.

До тих незрозумілих матеріялістам речей належить і віра в Найвищу Справедливість. У 1917 році Бог післав Україні нагоду відновити перервану на 500 років її місію, але Україна (точніше – її еліта) відмовилася ту свою місію поновити. Найвища Справедливість присудила: «Не хочете поновити місію, накладену на вас Богом, то матимете «місію», накладену москвином». Маємо ССРСР, 15 мільйонів власних трупів і цвинтар на місці найбагатшої країни Європи. Отже, є «місія» в лапках і місія без лапок. А ту без лапок Україна виконувала щонайменше 5000 років.

«Німецький історик J. Engel у своїй «Geschichte der Ukraine» наводить текст заклику українських козаків XVII ст.: «Хто хоче в обороні християнської віри, щоб його посаджено на паль, четвертовано; хто хоче в обороні християнської віри втратити свою голову, зазнати жакливого, нестерпного катування; хто готовий віддати своє життя за Святий Християнський Хрест, хто не боїться такої смерті, – той хай іде до нас».

Український націоналізм поновлює цю місію своїх предків.

Матеріялістичний світогляд не визнає ніяких нематеріялістичних, ірраціональних (нерозумових) духових сил. Він визнає лише ті сили, що їх людина може пізнати своїми смислами; пізнати своїм розумом, що їх може бачити, чути, зміряти, зважити. Визнавці матеріялістичного світогляду, запаморочені успіхами сучасної техніки, повірили у всемогутність людського розуму. Повірили, що людський розум «все може зробити». Повірили, що людина може і мусить змінювати закони природи (встановлені Богом), як лише хоче і потребує. Що більше, повірили, що людина є джерелом, творцем і найвищим суддею навіть духових вартостей; мовляв, сама людина своїм розумом рішає, що є Добро, що є Зло, що є Правда, а що є Лжа.

Ідучи таким шляхом, матеріялістичний світогляд **зруйнував саму ОСНОВУ людського життя і співжиття** – віру людей у Найвищу **НЕЗМІННУ** правду і **страх людей перед КАРОЮ**, що її накладає вона за переступи. Знищивши у людей віру в Бога, матеріялістичний світогляд знищив і страх людей перед карою Божою. **А власне цей страх перед карою ВСЕВИДЯЧОГО Бога** протягом тисячоліть стримував двоногого звіра від звірячих вчинків. Найліпшою ілюстрацією цього є бестіяльні мордування мільйонів

не лише чоловіків, але й жінок і навіть дітей москвинами, німцями, жидами за останні 40 років.

Сучасна людина стала, таким чином, сама собі Бог і сама собі суддя. В матеріялістичному суспільстві кожна людина має право рішати: що є моральне, а що не моральне; що є справедливе, а що не справедливе. Наша приповідка каже: «Що голова – то інший розум». Отже, в світі повстало стільки «моралей», стільки «справедливості», стільки «правд», скільки є хат. **Людина і людство стали** на шлях духової анархії, духової дегенерації, яка вже призводить, як бачимо на власні очі, до нечуваного озвіріння, схудобіння, божевілля сучасних цивілізованих націй, які щораз швидше котяться вділ до культурного позему первісної мавполюдини, людожера. На наших очах повторюється знаний нам з історії цикл упадків культур.

Лік на врятування людства має в своїй кишені кожний народ, включно з африканськими дикунами. Мають його і *par excellence* матеріялістичні народи: московський, німецький, жидівський. Кожний з них створив свій міт своєї місії повести людство до щастя. Як та їхня місія виглядала на практиці – знаємо.

Як виглядатиме українська?

Ми вже згадували, що культура, духовість і світогляд московського, німецького і жидівського народів зародилася, виростили і сформувалися на підложку і в умовах мисливсько-номадського життя, що створювало духовість і світогляд наскрізь матеріялістичні. Німці прийняли християнство розумом, не душею, а москвини просто переробили християнство на своє національне поганство. Отже, всі ідеї, що породили месіанізм цих трьох народів, ідеї, що на них спираються вони і донині, є ідеями **матеріялістичного** світогляду. А для нього людський розум є найвищий законодавець і суддя, і він, людський розум (а в практиці московський, німецький, жидівський), має рішати: що справедливо, а що ні, що є правда, а що брехня, що є зле, а що є добре для нас (напр., концентраки чи геноцид).

Українська духовість, культура і світогляд виростили й оформилися на підложку і в умовах осілого, рільничого життя, що зробило духовість і світогляд української нації на всі 100% ідеалістичними, глибоко християнськими, і то від самих початків, від зародження нашого народу, а це ж тисячоліття тому. Ця діаметральна протилежність українців до москвинів та німців чи жидів ясно вказує і на діаметрально протилежний характер українського месіанізму. Та є ще друга обставина, дуже важлива для розуміння характеру українського месіанізму.

Духовість південного Сходу формувалася тисячоліттями в повній протилежності до Заходу, про що ми вже говорили. Кліматично-економічні умови багатющого півдня сприяли вже на світанку праісторії зародженню й оформленню релігії ідеалістичної в своїх основах. У гармонії з нею і внаслідок тих же умов формувалася і характер тамтешніх народів: неагресивний, пасивний, флегматичний, лагідний, поетичний, мрійливий, добродушний, ледачий.

Духовість північного Заходу формувалася в протилежних південному Сходові умовах. Кліматично-економічні умови життя примушували людину Заходу дивитися більш під ноги на тверду землю, а не мрійливо в небо, як на півдні, бо достиглі банани не падали їй до рота, як на півдні, але навпаки – життя треба було здобувати власними, і то важкими, зусиллями. Формувалася характер агресивний, ініціативний, енергійний, твердої вдачі, непосидючий, реалістичний і часто жорстокий. Цей характер відбився і на їхньому християнстві. Християнство Заходу є агресивне, реалістичне, ближче до землі, як до неба, а тому здисципліноване і догматичне, як католицизм, або раціоналістичне, сухе, більш від розуму, як від серця, багатосектантський протестантизм.

Християнство Сходу є пасивне, ліберальне, толерантне, поетичне, ближче до ідеального первісного. Візантія, зродившись у лоні Заходу, успадкувала і добрі, і злі риси обох – Заходу і Сходу.

Україна, перейнявши християнство від Візантії, не перейняла від неї нічого, що протирічило українській духовості. Україна є найсхіднішою частиною Європи не лише географічно, але і духово. В розділах про праісторію ми говорили про тисячолітній тісний зв'язок України з південним Сходом і про обосторонній культурно-релігійний вплив. Цей тісний зв'язок відбився і на українському християнстві.

Але в Україні не падали дозрілі банани самі до рота, а життя треба було здобувати власною працею. Та багатюща українська земля щедро платила за ту працю, і це не зробило, як на Заході, українця агресивним, твердим реалістом. Він лишився типовою південною людиною, з усіма її добрими і лихими прикметами. Їх бачимо в щоденному житті кожного українця і в усій нашій історії. **Українська нація є *par excellence* мирна, неагресивна нація.** Малої ін'єкції північно-західної крові (скандинавської?) вистачило лише на 2–3 століття імперської доби. Лише за тих коротких кілька століть бачимо агресивність України: Святослава – на південь і Володимира – на північ. По них через усю нашу історію донині Україна **ЛИШЕ БОРОНИЛАСЯ.** Навіть західний дух Запорозького Орде-

ну був виключно оборонний. Колонізаційний наступ наш на південь був лише поворотом нашої від тисячоліть землі. Правда, боронилися ми так завзято, як ні один народ у світі. Чорне море має більше української крові, як води.

По Гетьманщині москвини подбали вицідити з України якнайбільше «західної» крові. Наслідки: не лише наші соціалісти віддавали і віддають москвинам Крим, Кавказ, Донеччину (хоч москвини мають до них стільки прав, скільки і до Франції чи Англії), але і навіть наші націоналісти прийняли (м'яко висловлюючись, дитячо-наївний етнографічний принцип. Оскільки ж більшим націоналістом-державником був 1000 років тому Великий Святослав, який спирав Україну на Волгу зі сходу, на Дунай із заходу і на Кавказ із півдня. Тепер українці твердо тримаються своєї політичної догми: «І чужого не хочемо, і свого не дамо». Шляхетно, демократично, по-християнськи, але наслідок... і свого не маємо.

Подобається нам чи ні, але стоїмо перед фактором, на який мусимо вважати, якщо не хочемо жити в світі мрій, – **Українська нація є глибоко пацифістична**. Ніякі заходи не зроблять її агресивною, бо генів крові змінити несила людям. Кривава лекція, що її дали нам москвини, особливо за останні 40 років, лишень відродила у нас дух Хмельницького-Мазепи, а не дух Святослава-Володимира (дяка Богові і за це!). «Чужого не хочемо», хоч те «чуже» вривається болючим клином в живе тіло України, як, наприклад, Донеччина. Про стовідсоткових ідіотів та зрадників, які давали (і планують давати) кожному зайді в Україні рівні з українцями права, – нема що і згадувати.

За цей свій пацифізм, за свою неагресивність заплатила Україна століттями поневолення сусідами. На похиле дерево і кози скачуть. Не лише дикуни-москвини їздили на нашій шийі, але навіть чеські швейки, які умлівають зі страху, лише подивившись на зброю; навіть румуни насмілювалися простягати свої руки на нашу Одесу. Мабуть, навіть зайці не бояться українців. Що й казати! Мирний нарід. Що ж дивного, що пара зайд може диктувати свою волю на нашій землі.

Але надходить нова епоха в історії людства. Епоха, коли самої фізичної сили вже не вистачає. Що більше, виростає сила, сильніша за гармати, танки і бомби накупі. Фізична сила стає вже самознищенням.

Ім'я тої сили – ВІРА. Віра в справедливість справи, за яку проливається кров. Віра в конечність проливати кров за ту справу. Віра настільки сильна, щоби зродила **бажання** проливати кров – ворожу

і своєю. Не будуть стріляти гармати, ані рухнуть танки, літаки, якщо у тих, що їх урухомлюють, не буде бажання їх урухомлювати; не буде віри в свою справу; не буде ДУХОВОЇ сили боротися. Часи, коли можна було страхом кар примусити вояка стріляти проти його бажання, минули. Москвинам не допомогли «заградительние атради» із скорострілами, спрямованими на спину фронтowych частин. Німці не мали скорострілів за своїми плечима. У десятеро слабші людьми і зброєю відділи УПА розбивали удесятеро сильніші відділи москвинів, бо віра упівців була в тисячі разів більша за віру москвинів.

Та найголовніше є те, що віру не можна випродукувати, як у фабриці продукують гармати. Добра пропаганда може викликати псевдовіру, с. т. почуття поверховне, без коріння в душі. За першої гарячої проби та псевдовіра розтопиться, як лід на сонці. Лише старі нації мають глибоку духовість, у яку національна віра пускає глибокі корені. Україна є одна з **найстарших** націй світу.

«Не скуеш душі живої». Не вистачило всім Неронам минулого і сучасного мечів і вогню знищити християнську віру, віру в Бога і Його закони. І цю силу, що перемогла Неронів, сучасний матеріалістичний світ відкинув, а на її місце поставив сили атомової бомби. І стоїть тепер на краю бездонного провалля, переляканий, беспорядний, втративши віру і в свою атомову бомбу.

Україна віри у Всемогучого Бога, у спасенність Його законів ніколи не губила. Губила її лише зденаціоналізована наша інтелігенція, і то лише ті одиниці, які добре ковтнули московської отрути – московської «культури». Богові дяка, наш народ тою «культурою» гидився. І тепер з надр народу, народу віруючого, християнського виходить і приходить до голосу і влади **нова** наша інтелігенція. Приходить з Тризубом, завершеним ХРЕСТОМ. Приходить з високо піднесеним жовто-блакитним БОЙОВИМ стягом, на якому власною кров'ю написано: БОГ і УКРАЇНА.

А фелазький рожевий прапор УЦР та її рабські універсали, де не було і згадки про Бога, Україна викинула з прокляттям на смітник історії.

Правда, є ще чимало людей з нової інтелігенції, які ще пишуть слово «бог» з малої букви, але все ж пишуть, с. т. і в їх душах москвини не могли заплювати це слово над словами. Роки 1941–45 показали, що і ця затруєна москвинами наша нова інтелігенція дуже скоро змінює малу букву на велику в слові «Бог». Чому? Бо ніколи та людина, що забула віру в Бога, **не поверталася** і не повернеться БЕЗ ЖАХЛИВОГО УДАРУ по її безвірності. Лише по жахливих

катастрофах перелякана людина і людство поверталися до Бога, про що свідчать історичні цикли падіння культур і держав.

Україна той жахливий удар вже дістала. Вона вже доходить до кінця своєї Голготи. А світ ще й не починав того страдного і НЕУХИЛЬНОГО шляху. І лише тоді, коли на місці Нью-Йорку, Парижа будуть догоряти румовища, серед яких блукатимуть напівбожевільні від страху тіні людей, – лише тоді ці жалюгідні тіні опам'ятаються і звернуться до останньої надії – на поміч Всемогучого Бога. Ані на хвилину раніше.

Українці вже чверть століття блукають серед своїх румовищ. Але вони ВЖЕ мають своїх П'ЯТСОТ ВЕЗСМЕРТНИХ, які ВЖЕ смертю смерть перемогли. Українці ВЖЕ стали на шлях спасіння; ВЖЕ повернули всі свої надії на Всемогучого Бога.

ПОКАЗАТИ людству цей шлях – це і є місія України.

Показати не гарматами і концентраками, пропагандою і самохвальством. Показати власним ПРИКЛАДОМ. Показати, не примушуючи до нього нікого. Лише бути живим дороговказом для людства. Лише бути живим ДОКАЗОМ того, що ЛИШЕ БОЖІ закони ведуть до «царства Божого на землі».

А поміж Божими законами є закон, який накладає на людей **ОБОВ'ЯЗОК – ЧИННО ПОБОРЮВАТИ** диявола і його визнавців. Християнський обов'язок поборювати сили зла, сили нищення, сили ненависти.

Що є московська нація – ми говорили.

Тому призначення України є також і тримати північних визнавців диявольської віри замкненими в залізній клітці, перед тим вибивши їм вовчі зуби і видерши їхні зажерливі пазури. В 1917 році Україна цього не зробила, хоч могла. Не виконала Божого закону. За це покарав її Справедливий Бог. Тепер виконає.

Це завдання, це призначення не є нове для України. Вона виконувала його тисячоліттями. Протягом тисячоліть Україна нічого іншого не робила, лише започатковувала і розбудовувала ЖИТТЯ на географічних і культурних «диких полях». Скільки разів протягом тих тисячоліть дикі, диявольські сили нищили життя, створене генієм української Нації! Але український нарід не зневірився – сильну бо мав віру. Відбудовував на руїнах нове життя знову, знову і знову.

Скільки-то культурних, духових скарбів роздаровувала наша нація всьому світові протягом тих тисячоліть. Про рештки тих скарбів у Малій Азії, Єгипті, в Європі ми згадували.

Пробувала Україна навернути до Бога і людських виродків – москвинів. На жаль, без успіху. А скільки ж своїх сил витратила Україна на лише цю одну спробу – ушляхетнити звіра-москвина! Хто зродив і розвинув московську літературну мову; хто заклав і розбудував московську імперію, її культуру, – про це ми говорили.

Протягом тисячоліть творчий геній Української Нації все творив і творив нові матеріяльні і духові багатства. ЗАВЖДИ ТВОРИВ. НІКОЛИ І НІЧОГО НЕ РУЙНУВАВ.

Він не лише сам творив, але і помагав іншим народам творити.

Бо ж протягом довгих століть Україна своїми грудьми рятувала європейську культуру від знищення її азійськими ордами. Сама спливала кров'ю, а інші народи рятувала.

Сповнювала закон Сина Божого. А скільки української крові пролили саме ті, що їх Україна рятувала. І незважаючи на цю чорну невдячність, українська нація не має в своїй духовості ані тіни ненависти.

Панує закон Сина Божого.

Скільки спокушав диявол Україну взяти приклад з сусідів – Україна не взяла.

Слухала закон Сина Божого.

Яка ж велетенська сила духа в нашій нації! Яка ж велич душі нашого народу. Шляхетна, дійсно християнська нація, – сказав про нас 300 років тому чужинець П. Алепський. Свята правда.

Як могла повстати така велетенська сила Творчого Духа Української Нації? Що скріпило її так дуже?

Зародилася ця сила 10000 років тому з рільничої, ідеалістичної, фактично християнської культури. Скріпила її **безпереривна БОРОТЬБА**. Поклавши на Україну дуже тяжку місію, Бог подбав, щоб Україна **НЕ ЗЛЕДАЧИЛАСЯ** на своїй багатющій землі, щоб не поклонилася Золотій Мамоні, щоб не прийняла метеріялістичного світогляду. Для того Він і посилав на Україну дикі орди із сходу, заходу, півночі і півдня. Зі всіх чотирьох сторін. Для того післав і В. Леніна з усім, що той кат приніс.

Україна витримала Божу пробу, виправдала Боже довір'я до неї: була Божим знаряддям для рятування людської, християнської культури протягом усєї своєї історії.

Є ним і тепер. Власним прикладом має Україна доказати людству, що лише беззастережне сповнення законів Бога приведе людство до царства Божого на Землі.

Це є призначення України. Виконувала його вона протягом тисячоліть. Виконає і тепер.

З поновленою вірою в Бога і Його закони, з очищеною в огні жахливих страждань останніх 40 років, з непохитною волею виконати визначене Богом її призначення – вступає Україна в нову, велику історичну епоху. Вступає в своїй старій історичній ролі – апостолом Христової Науки. Науки Великої Любови.

Горі ім'єм серця!

Україна здійснює клич п'ятисот Безсмертних:

БОГ і УКРАЇНА!!!

Великдень 1956.

На чужині.

ПІСЛЯМОВА

Усе починається з містики.

Ш. Пері

Усе в цій книжці є лише фантастичні теорії, божевільна містика і мертве минуле, – скажуть наші сліпі і глухі фелаги («загублена українська людина»). Направду, нещасні, жалю гідні каліки! Нещасні сліпі слимаки, що не можуть бачити великого, як Гімалаї, ясного, як сонце, факту, що власне оті «фантастичні» теорії, оті «божевільні» містики, оте «мертве» минуле – **ВОНИ**, а ніщо інше, **СТВОРИЛИ** реальний СССР, з усіма конкретними наслідками для України і світу.

Справді, чи може бути щось більш фантастичне за теорію, містику (панувати над усім світом) народу дикунського, малочисленного, найбіднішого матеріально і духовно? А власне таким був (і є) народ московський в XVI ст., коли їхній божевільний чернець Філофей вигадав свою теорію «Москва – III Рим». Божевільна, фантастична аж до комунізму теорія (містика), але **власне вона**, а ніщо інше, привела москвинів на найвищий за всю їхню історію верх їхніх національних мрій – СССР. Ось як навіть справді фантастичні теорії, навіть справді божевільні містики стають конкретною діяльністю.

Також фантастичною теорією та містикою була «теорія» Теслі з Назарету. А в які конкретні форми реального життя вилилася ця містика, знають навіть фелаги, лише не розуміють того, що читають в історії народів.

Так! Правду каже Ш. Пері, що **ВСЕ** починається з містики. Це добре розуміли і наші великі прадіди і властиво тому написали золоті, славні сторінки нашої історії, сторінки, що ними пишаються навіть наші фелаги. А написали ті золоті сторінки власне тому, що вони мали **СВОЮ** містику, **СВОЇ** теорії, які і привели наших прадідів до Київської імперії, до славної Гетьманщини, до Лицарського Ордену на Запоріжжі.

А все ж не помогла б москвинам їхня теорія III Риму, якби знайшлася в Європі сила, яка своєчасно обрізала крила тій божевільній московській фантазії, – скажуть наші недовірки.

Так, це правда. Але ще більша правда, якої несила зрозуміти нашим фелагам, це є власне те, що тою силою **мусила** бути, і – історично об'єктивно – **могла** бути **ЛИШЕ** Україна, а ніхто інший. Ми, не знаючи своєї історії, не розуміємо, що власне цю роль **накидала** нам **невблаганна** історія, байдуже, хотіли ми її чи ні. Ми занедбали цю роль і маємо – цілком логічно – СССР. Нове занедбання цієї історичної нашої ролі призведе до нового СССР під іншою назвою.

А щоб ту роль виконати, то насамперед треба мати **СВОЮ** теорію, **СВОЮ** містику, знати **СВОЄ** минуле. Мав і знав це все наш національний пророк, і тому викликав з «високих тих могил» «лицарів святих» – тіні наших предків. Тому він і вчив «правнуків поганих», що коли вони знайдуть, Що в тих прадідівських могилах заховане, то не журитиметься Мати Україна.

Викликав він – забутих нашими духовими фелагами – тіні великих наших предків. І викликав. Ці «тіні» воплотилися в С. Петлюрах, Є. Коновальцях, Т. Чупринках, М. Міхновських, УСС, УНА, СВУ, ОУН, УПА, Крутах – Базарах, в мільйонах Біласів – Данилишиних – Щербаків, 500 безсмертних Басарабів – Теліг у Кінгірі.

Ці тіні наших предків врятують Україну і світ від диявольської сили на ім'я Московщина, що тепер має маску СССР. Врятують не тим, що лише обріжуть крила теорії «Москва – III Рим», але відрубують ті крила разом з головою тої потвори. Так, як, розуміючи свою історичну місію, зобразили наші предки постать патрона Києва – лицаря Михайлика, що відрубав голову диявольському змієві.

Це інстинктивно передчували (і передчують) **ВСІ** москвини. Звідси їхня скажена лють на все українське. Москвин Н. Бердяєв помітив, що вся московська література пересякнена передчуттям якоїсь катастрофи. Сучасні москвини – всіх політичних кольорів – напружують всі свої сили, щоб запобігти тій катастрофі, заманюючи українців (навіть сучасних Галайд) на спасенний для москвинів старий шлях УЦРади.

Та намарно! Той фелазький шлях Україна вже залишила безповоротно. Кров'ю 15 мільйонів своїх найліпших синів і доньок обмила жахливий злочин – зраду своєї еліти. І власне ця кров робить з новітніх Ярем новітніх Галайд. Галайд не лише месників, але й **АПОСТОЛІВ СТАРЕЗНОЇ ІДЕЇ**. Тої самої ідеї, що її голосив Тесла з Назарету. Тої самої, що є в нашій легенді про Андрія Перво-

званого в Києві. Тої самої, що нею жили і за неї вмирали наші лицарі Запорізького Ордену, лицарі, що їх викликав Т. Шевченко з могил. Теорія? Містика? Мертве минуле? Чи аж надто реальне життя?

А завтрашню реальну Україну будуватимуть ніхто інший, лише духові діти отих 500 безсмертних містиків з Кінгіру, що на своєму прапорі написали «Бог і Україна». На яких саме основах вони її будуватимуть – продемонстрували переконливо 1938–45 роки. Ті роки показали також аж надто ясно: за ким іде, кого вважає за свій провід обдурений у 1917 році фелагами наш народ. Тому наші збанкrotовані фелаги так запопадливо шукають допомоги рідної їм і нерідної (але з доларами) демократії (міжнародної мафії). Даремні їхні надії. Україна – це вже не Малоросія 1917 року. Виросла вже Україна на такого духового велетня, що навіть сили, о небо сильніші за наших швейків, примушені **напружувати** свої сили в боротьбі з Україною, з її власною, українською містикою, що називається **УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ**. Той самий, що його колись вони проголосили каригідним «зоологічним шовінізмом», «бандитизмом» (див.: М. Грушевський. «Українська Партія соціал-революціонерів та її завдання»), але потім примушені були містицизмом народу визнати найголовнішу ідею того «бандитизму» – ідею Української Самостійної Держави. Будуть колись примушені тим же народом визнати й інші ідеї української містики. На еміграції вже примушені мовчати за своє «релігія – опіум для народу». Більш того! Примушені навіть ходити до церкви для замилення очей «темного» народу. Така-то сила незрозумілої їм містики. Ніякі сили вже не звернуть Україну зі шляху, що ним веде нашу націю наша власна містика. Містика, що її творив творчий геній нашої нації протягом тисячоліть. Не зверне вже зі шляху, яким ішла за всіх часів свого розквіту, багатства, сили. Зі шляху, випробуваного тисячолітнім досвідом. Наведемо для ілюстрації приклад, як та містика реалізується в національних емблемах.

Соціалістична УЦРада ухвалила в 1918 році за державне знамено України безхресний тризуб, оточений якоюсь стилізованою рослиною. Тризуби Володимира були з хрестом і без хреста. Який з них символізує ДУХ нашої нації? На це ми відповіли в цій книжці. Але маємо офіційне державне знамено – безхресний тризуб. Чи маємо триматися традиції безбожницької УЦРади, чи маємо шанувати свій глибоко релігійний і християнський народ? Щоб державне знамено (державний герб) України дійсно символізувало справжню Україну,

воно мусить символізувати **насамперед** духовість української нації. А вона є наскрізь християнська. Соціалістична УЦРада не мала і не хотіла мати нічого спільного з релігією і тому прийняла безхресний тризуб. Відроджена старезна наша глибоко християнська нація буде мати за своє державне знамено Тризуб, середній «зуб» якого буде **домінуючий** у Тризубі Хрест.

Що символізує рослинка навколо соціалістичного тризуба? Про що вона нам пригадує? Хіба про етнографічні ідеали наших беззубих українофілів; ідеї людей доби національного занепаду України. Державне знамено кожної великої нації символізує, пригадує велич, славу, могутність нації. І наше державне знамено мусить символізувати, пригадувати велич, славу, **БЕЗПЕРЕРИВНІСТЬ ТИСЯЧОЛІТНЬОЇ** нашої **ДЕРЖАВНОСТІ**. А тому знаменові нашої Київської імперії – Тризубові мають асистувати знамена інших діб нашої державності. Праворуч Тризуба має стояти державне знамено нашої Гітितської держави з XVI ст. до Р. Х. – олень, а ліворуч – знамено спадкоємця і продовжувача Київської імперії – Галицько-Волинської нашої держави – лев. Беремо знамено гітитської, а не скитської (або сарматської) діб, бо маємо **оригінальні** гітитські державні документи, а скитських оригінальних не маємо. Таке державне знамено України точно і правдиво символізує нашу старезну націю, її державність від XVI ст. до Р. Х. понині. Символіка, що промовляє до нас великим голосом наших великих предків, випростовує наш зігнутий рабством хребет. А що говорить етнографічна німа рослиночка?

Бог і Україна. В цих двох коротеньких, але ж яких **ВЕЛИКИХ** словах вкладається вся історія, весь зміст життя, вся духовість, дух і душа нашої давньої нації. «Бог і Україна» – це **НАЙВИЩИЙ СИМВОЛ** України. І він **МУСИТЬ** бути і на нашому державному знамені. Слова «Бог і Україна» є **нерозривною** частиною державного знамена України – християнського Тризуба. Клич «Бог і Україна» мусить бути не лише на державному знамені, але й на кожній монеті Української держави (на американських є слова «В Бозі наша надія»). Цей наш національний клич, наш національний символ мусить **пишатися** над дверима кожної нашої церкви і кожної школи, щоб пригадувати українцям про зміст і мету **їхнього життя**.

Наші науковці донині не дослідили походження і символіки нашого національного прапора. Коли, хто і чому вибрав саме жовтий та блакитний кольори? (Між іншим, мало поширені на прапорах

інших націй, але є на єгипетському, перському, шведському, іспанському).

Творчий дух нашого народу створив легенду, яка говорить, що нашу столицю і нашу націю поблагословив ніхто інший, лише ПЕРШИЙ апостол Сина Божого. І не лише поблагословив, але й прорік місію України. Чи ж не мусить наш національний прапор символізувати ДУХ нашої нації, що створив саме таку легенду? Якби наша еліта не відірвалася була від духа власного народу, то вона, напевно, була б вибрала національним прапором України ніщо інше, лише стяг Андрія Первозванного, хіба зукраїнізувавши його символіку (блакитний хрест на білому тлі). Замість білого полотнища дали би блакитне, колір неба, символ ідеалістичного світогляду нашого релігійного народу. Символ рільничої культури нашої нації – золотий колір дозрілого збіжжя – символізував би золотий колір Андріївського хреста. Золотий хрест першого апостола сина Божого на блакитному (небесному) полотнищі – це символізувало б справжню Україну та її місію в світі. Дуже велика, дуже глибока символіка! Вона наповнювала б душі українців почуттям національної вищости, національної гордості.

Наша еліта не знала, ЧОМУ творчий геній нашого народу створив легенду про Андрія Первозванного на київських горах. Тому вона не розуміє і донині: чому наш народ відкинув, не прийняв інтелегентське раціоналістичне «Хай живе Україна!», а створив своє ірраціоналістичне «Слава Україні!».

Ми помічаємо тепер, що українська молодь (і селянство) співає «Ще не вмерла Україна» без ентузіазму, якимсь неохоче. Чому? На це відповідає відповідь на питання: Що є національний славень? А національний славень є квінтесенцією національної гордості, вираз почуття національної вищости, вираз віри в свою націю (раніш персоніфіковану в особі короля). Тому-то слова і мелодія національних гімнів великих націй завжди є урочисті, мужні, тверді, що випростовують у людей зігнуті життям хребти. Люди мимоволі стають струнко.

«Ще не вмерла Україна» створили (власне позичили у поляків) наші українофіли – ці типові представники доби занепаду нашої нації: люди національно зневірені («Ще не вмерла», отже, може вмерти); люди з глибоким почуттям своєї національної меншwartости; люди, що їх характеризуємо тут терміном «фелаги», с. т. раби, які не відчувають і не розуміють свого рабства і задоволені роллю погною для панської нації. Їхній твір «Ще не вмерла Україна» відзеркалює цю їхню фелазьку ментальність. І слова, і музика його є

жалібною тугою, плачем, сумом, тому не випростовує наші хребти, але ще більше їх згинає, бо той сумний тон і сумні слова породжують **сумнів**, а ніяк певність своїх сил, а національну гордість і поготів. Як би ні! Та ж ті ласкаві «вороженьки» якимось зникнуть самі собою, не знати з якої причини «згинуть, як роса на сонці». А вже потім, як вони самі згинуть, то аж тоді «запануєм у своїй сторонці» (не на своїй землі, не у своїй державі, лише в етнографічній, провінційній сторонці). Ми і співаємо цей фелазький стогін меланхолійно, як на панахиді «Зі святими упокой» (недармо ж є там слово «вмерла»), і співаємо розтягнуто, розтягнуто аж до нудоти. Але як тільки починаються строфи «душу й тіло ми положим за нашу свободу», то одразу переходимо на швидке темпо, на бадьорий, чоловічий тон. Чому? Бо ці слова не є словами фелазів, але словами козаків (тому і згадка про них), а це пригадає нам, що ми НЕ Є фелазами, і наші хребти інстинктивно випростовуються на саму згадку, що «ми козацького роду».

I. Франко не відривався від духовости українського народу ані на одну хвилину. Часове (за молодих літ) захоплення соціалізмом не захитало його глибоко української духовости. Звідси і характер його «Не пора». «Ще не вмерла» і порівняти не можна з «Не пора». Це – дві протилежності. В «Не пора» нема згадки про смерть, навпаки – «пора для України **жити**»; не ждється, поки «вороженьки» самі загинуть, а присягається – «Ми поляжем, щоб **волю**, і **славу**, і **честь**... ЗДОБУТИ – тямки ірраціональні, містика, якої нема і натяку в «Ще не вмерла». Музика бойова, мужня, що випростовує хребти. Отже, не дивно, що «Не пора» було славнем галичан, бай-дуже, що неофіційним.

«Ще не вмерла» вибрала за гімн України також соціалістична фелазька УЦРада. Вибрали ще гірші за українофілів представники національного занепаду України. Соборність (українських земель) вже є нашою національною аксіомою, і то остільки непохитною, що навіть наші ренегати (і півренегати) бояться одкрито її поборювати, хіба скрито, підло. Галичани мали (і мають) завеликий (в більшості незаслужений) респект до «старших братів» – наддніпрянців і тому не мали відваги «накинути» їм «Не пора», хоч воно о ціле небо вище за «Ще не вмерла» у всіх відношеннях. А це накинення було їхнім (галичан) обов'язком, а не лише правом, бо соборність українські націоналісти розуміють як злиття в одне ціле всього найліпшого, що його мають наддніпрянці і наддністрянці, і викинення на смітник усього найгіршого, що його мають обидва.

Творчий дух нашого народу створив легенду про Андрія Первозванного. І наш геройський, вільнолюбний, певний своєї національної вищости народ був би створив і свій національний славень не менший за легенду про Андрія Первозванного. Тепер до проводу української нації приходить інтелігенція, не відірвана духово від свого народу – вчорашні діти села. І вони покладуть «Ще не вмерла» до музею. Не візьмуть і «Не пора», бо в ньому є принижуюча честь нації згадка про наше колишнє рабство. Натомість прийме такий національний славень, що починається Словом над словами – БОЖЕ, а кінчається гордим «бо ми козацького роду».

А поки що наша еміграція могла би вживати бойове «Не пора», тим більше, що його слова відповідають сучасному станові нашої нації і завданням нашої політичної еміграції. Бо ж, справді, не пора жалібно скиглити, що «Ще не вмерла» саме тепер, коли не може бути найменшого сумніву, що Україна і не думає вмирати; коли не сміємо чекати, аж поки «згинуть наші вороженьки» самі собою, а мусимо самі їх добивати.

Нам скажуть: Мусимо шанувати наші традиції. Тисячі українців вмирили з «Ще не вмерла Україна» на устах. Так, традиції мусимо шанувати. Але які? Бо ж маємо традиції Запорізького Ордену чи УПА і маємо традиції УЦРади, яка хоч би й несвідомо, але фактично була ворогом України (її державної самостійності). Чи маємо і тепер шанувати традиції і закони ганебної пам'яті угодовецької УЦРади? Тисячі українців вмирили з «Ще не вмерла» на устах. Так! Шануємо їх пам'ять. Але ж не менше вмирало українців (і довше) з «Боже, царя (або цісаря) храни» на устах. Також традиції.

Безхресний тризуб і Тризуб – Хрест з Оленем і Левом.

Прозаїчний блакитно-жовтий прапор і містичний Золотий Хрест першого апостола Христового на блакитно-небесному тлі.

Похоронний гімн, що починається «Ще не вмерла», і бойовий славень, що починається «Боже Великий».

Клич «Хай живе» і клич «Бог і Україна».

Кирило-Методіївське братство здитинілих українофілів і Братство Тарасівців – духових нащадків Запорізьких Лицарів.

Карикатура-брехня І. Рєпіна, і правда-факт Л. Перфецького.

Портрет мужика в кожусі та шапці в українському гетті і пам'ятник генієві України в столиці найбільшої чужої держави.

Україна – етнографічно-музейна тямка і Україна – світова потуга.

Михайло Драгоманов і Дмитро Донцов.

Почуття своєї національної меншвартости – фелазтво і почуття своєї національної вищости – аристократизм.

Земля і небо.

Ось у якому напрямі веде нашу стародавню і вічно молоду націю містика українського націоналізму. І коли кожний український школяр РОЗУМІТИМЕ, ЧОМУ біля Тризуба-Хреста стоїть на сторожі Олень і Лев; ЧОМУ національний стяг України має хрест першого апостола Сина Божого; ЧОМУ національними барвами України є блакитна та золота; Чому українці мають національний клич «Бог і Україна»; коли кожний наш школяр буде розуміти ЖИВУ мову «мертвих» могил своїх предків; коли збагне велику містерію життя – «Смертю смерть переміг» і, нарешті, найголовніше з найголовнішого – коли кожний наш школяр буде розуміти премудрість законів Творця всього видимого і невидимого і жити за ними – тоді всі сили пекла, всі диявольські сили цілого світу не переможуть України.

Що більше! УКРАЇНА ПЕРЕМОЖЕ ЇХ.

УКРАЇНСЬКІ НАУКОВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ СЛОВНИКИ, ЩО ЇХ ЗНИЩИЛИ МОСКВИНИ В 1933 РОЦІ

Білик Я. Політичний словник. – Х., 1925.

Булда С. Словник будівельної термінології. – Х., 1930.

Василенко П., Шелудько І. Словник гірничої термінології. – Х., 1931.

Веретка С. Практичн. рос.-укр. правничий словник. – Х., 1926.

Вовчанецький В. Словник ботанічної термінології. – Х., 1932.

Галин М. Російсько-український медичний словник. – К., 1928.

Горецький П. Словник термінів педагогіки, психології. – К., 1928.

Дарморос М., Дарморос. Л. Словник технічної термінології. – К., 1926.

Діденко О. Рос.-укр. словник математичної термінології. – Запоріжжя, 1926.

Дорошенко М. та ін. Словник ділової мови. – Х., 1930.

Дубровський В. Рос.-укр. технічний словник. – К., 1926.

Жигadlo М. Рос.-укр. словник ремств, професій, підприємств. – Х., 1929.

Журківський В. Рос.-укр. транспортний словник. – Х., 1926.

Зенкевич С. Словник хемічної номенклатури (неорганічна хемія). – К., 1928.

Калинович Ф. Астрономічна термінологія і номенклатура. – К., 1930.

Калинович Ф. Словник математичної термінології. – К., 1926.

Калинович Ф. Термінологія теоретичної механіки. – К., 1926.

Кисільов В. Медичний рос.-укр. словник. – О., 1928.

Корчак-Чепурківський О. Номенклатура хвороб. – К., 1927.

Крамаревський В. та ін. Словник медичної термінології. – Х., 1931.

Кривченко Г. Словник економічної термінології. – К., 1930.

Кримський А. Рос.-укр. словник правничої мови. – К., 1926.

Курило О. Словник хемічної термінології. – К., 1928.

Лінкевич Є. та ін. Рос.-укр. словник ділової мови. – Х., 1926.

Лоханько Ф. Словник технічної номенклатури (мануфактурний). – К., 1928.

Носов А. Словник термінів антропогеографії. – К., 1931.

Орловський В. Рос.-укр. словник банкового діловодства. – Х., 1925.

Осипів М. Рос.-укр. словник потрібних в діловодстві слів. – Х., 1926.

Паночіні С. Словник біологічної термінології. – Х., 1931.

Підмогильний В. Фразеологія ділової мови. – К., 1927.

Полонський Х. Словник природничої термінології. – К., 1928.

Сабалдир П. Словник сільсько-господарської термінології. – Х., 1931.
Свободин М. Правничий словник. – К., 1924.
Секунда Т. Українська технічна термінологія. – К., 1919.

Тимченко Є. Історичний словник української мови. – Х., 1932.
Трихвиль Ю. Словник технічної термінології (мірництво). – К., 1930.
Туркало К. Словник техн. термінології (Комунальне господ.). – К., 1928.
Тутковський П. Словник геологічної термінології. – К., 1923.

Фаворський В. Словник механічної термінології (силові). – К., 1929.
Фаворський В. Словник транспортної термінології. – К., 1932.
Фаворський В. Словник фізичної термінології. – К., 1932.

Цешківський Ф., Черняхівський О. Анатомічні назви. – К., 1925.

Шарлемань М. Словник зоологічної номенклатури (птахи). – К., 1927.
Шарлемань М., Татарко К. Словник зоологічної номенклатури (хребетні тварини). – К., 1927.
Шелудько І. Радіословник. – К., 1929.
Шелудько І. Словник виробничої термінології. – Х., 1931.
Шелудько І. Словник хемічної термінології (електротехнічний). – К., 1928.
Шелудько І., Садовський Т. Словник технічної термінології. – К., 1928.

Щеголів І. Словник ентомологічної номенклатури. – К., 1918.
Щеголів І. Словник зоологічн. номенклатури (безхребетні тварини). – К., 1928.

Якубський С., Якубський О. Рос.-укр. словник військової термінології. – Х., 1928.
Якубський С., Якубський О. Рос.-укр. словник для військових. – Х., 1924.
Яната О., Осадча Н. Словник ботанічної номенклатури. – К., 1928.

Також знищили вже видруковані перші три томи багатотомових словників: **Кримський А., Єфремов С.** Російсько-український словник. – К., 1928; **Єфремов С., Ніковський А.** Словник української мови. – К., 1928.

Готові до друку рукописи четвертого і дальших томів москвини сконфіскували і вивезли до Московщини (мабуть, загинули там).

ЛІТЕРАТУРА

Книжок на теми заторкнуті в цій книжці є мільйони. З того океану подаємо тут лише малосіньку краплину для орієнтації читачеві. Деякі книжки подані тут також і для того, щоб не загубився за ними слід.

Б. – Берлін; В.
Б.-А. – Буенос-Айрес
В. – Варшава
Від. – Відень
Він. – Вінніпег; Win.
Каз. – Казань
К. – Київ
Лен. – Ленінград
Лі. – Львів
Лон. – Лондон; Lon.
Ляй. – Ляйпціг; Leip.
М. – Москва

Мюн. – Мюнхен; Mün.
Н.-Й. – Нью-Йорк; N.-Y.
О. – Одеса
П. – Петербург, Петроград
Пар. – Париж; Par.
Прг. – Прага; Pth.
Р. – Рим; R.
Тор. – Торонто; Tor.
Філ. – Філадельфія
Х. – Харків
Ч. – Чикаго

- Алтерман А. Розвиток хлібної господарки і хлібної торгівлі в Україні. — Х., 1928.
- Андрієвський А. Гітський кодекс і українська правна культура. — Прг., 1925.
- Андрієвський А. Основні елементи правосвідомості укр. народу. — Чернівці, 1935.
- Андрієвський А. Український націоналізм. — Чернівці, 1935.
- Андрієвський В. З минулого. — Б., 1921.
- Андрієвський В. Дві віри. — Міттенвальд, 1950
- Андрієвський В. До характеристики українських правих партій. — Б., 1921.
- Андрієвський В. Звичаї й обряди українського народу. — Краків, 1941.
- Андрієвський В. Значення Полтавського бою для української державності. — Б., 1927.
- Андрієвський В. Микола Міхновський. — Мюн., 1950.
- Андрієвський Д. Політика націоналізму. — Прг., 1930.
- Андрієвський Д. Російський колоніалізм. — Пар., 1958.
- Андрусак М. Генеза і характер галицького русофільства. — Прг., 1941.
- Андрусак М. Етапи в розвитку української нації. — Прг., 1941.
- Андрусак М. Історичні нариси. — Краків, 1940.
- Андрусак М. Історія України. — Прг., 1941.
- Андрусак М. Історія Козацчини. — Мюн., 1946.
- Андрусак М. Мазепа і Правобережжя. — Л., 1938.
- Андрусак М. Назва «Україна». — Ч., 1951.
- Андрусак М. Нариси з історії галицького русофільства. — Л., 1935.
- Андрусак М. Тризуб. — Мюн., 1947.
- Андрусак М. Українська історіографія. — Прг., 1939.
- Антонович Н. За духа нації. — Краків, 1941.
- Антонович В. Нарис становища Православної Церкви на Україні в XVII ст. — Л., 1900.
- Антонович В. Розвідка про церковні відносини в Україні в XVІІІ ст. — Л., 1900.
- Антонович В. Що принесла Україні Унія. — Він., 1952.
- Антонович Д. Київ. — Від., 1921.
- Антонович Д. Скорочений курс українського інституту. — Прг., 1923.
- Антонович Д. Триста років українського театру. — Прг., 1925.
- Антонович Д. Український театр. — Ляй., 1923.
- Антонович Д. (ред.). Українська культура. — Прг., 1934.
- Антонович М. Історія України. — Прг., 1941.
- Антонович М. Йозеф Герес. — Л., 1934.
- Антонович М. Козацьке військо в московській війні 1633 р. — Б., 1932.
- Антонович М. Переяславська компанія 1630 р. — Прг., 1944.
- Антонович М. Скиття й Єгипет в антич. письменстві. — Женева, 1946.
- Антонович М. Студії з часів Наливайка. — Прг., 1941.
- Аркас М. Історія України. — Б.-А., 1947.
- Артемівський А. Що таке Всеукраїнська Академія Наук. — К., 1931.
- Артоменко Ю. За державно-провідною ідеєю. — Пар., 1956.
- Артоменко Ю. На маргінесі книжки Ю. Смолича. — Ч., 1958.
- Артоменко Ю. Підстави державної дії. — Ч., 1954.
- Артоменко Ю. По торах борців. — Ч., 1957.
- Атаманюк В. Сатира і гумор в українській літературі. — К., 1930.
- Багалій Д. Декабристи на Україні. — Х., 1926.
- Багалій Д. Історія Слобідської України. — Х., 1918.
- Багалій Д. Нарис історії України. — Х., 1928.
- Багалій Д. Нарис укр. історіографії. — К., 1925.
- Багалій Д., Яворський М. Українська філософія. Г. Скворода. — Х., 1923.
- Баєр Й. Доля поляків. — Прг., 1944.
- Бажанський М. Як загинула О. Басарабова. — Прг., 1940.
- Базилевич В. Декабристи на Україні. — К., 1926.
- Бандера С. Слово до українських націоналістів-революціонерів. — Мюн., 1948.
- Баллагура В. Микола Хвильовий. — Л., 1933.
- Баран С. Земельна справа в Галичині. — Аусбург, 1948.
- Баран С. Митрополит А. Шептицький. — Мюн., 1947.

- Баран С. По неволі — відродження. — Краків, 1940.
- Баран С. (Гомо Політикус) Причини упадку Польщі. — Краків, 1940.
- Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною. — К., 1931.
- Барвинський О. Образки з громад. і письм. розвитку русинів. — Л., 1913.
- Барвинський О. Спомин з мого життя. — Коломия, 1913.
- Барвинський Б. Історичні причинки. — Л., 1909.
- Барвинський Б. Історичний розвій імені українського руського народу. — Л., 1909.
- Барвинський Б. Назва Україна на Закарпатті. — Він., 1952.
- Бачинський З. Іван Гус. — Тор., 1955.
- Бачинський Ю. Україна ірредента. — Б., 1924.
- Бачинський Ю. Українська еміграція в ЗДА. — Л., 1914.
- Безручко А. З пісню по світах. — Н.-Й., 1951.
- Безручко М. Січові Стрільці в боротьбі за державність. — Калш, 1932.
- Белай Д. Дніпро. — К., 1935.
- Бенкевич Г. Матеріали по етнографії. — К., 1956.
- Березко Є. Настільне малювання Дніпропетровщини. — Х., 1930.
- Бескид-Тарнович Ю. На згарнищах Закарзоння. — Тор., 1954.
- Бжозський Р. Переяславська умова. — Тор., 1954.
- Бжозський Р. Політичні ідеї творів М. Куліша. — Мюн., 1955.
- Бибіків С. Київська Русь. — К., 1955.
- Бибіків С. (ред.). Археологічні пам'ятки УРСР. — К., 1956.
- Бибіків С. Нарис стародавньої історії УРСР. — К., 1957.
- Бирч Я. Сторінка чесько-українських взаємин. — Він., 1949.
- Битинський М. Мазепинці по Полтаві. — В., 1938.
- Бич Л. Кубань у кривому дзеркалі. — Пгр., 1928.
- Білецький Л. Віруючий Т. Шевченко. — Він., 1949.
- Білецький Л. Еволюція ідей і образу в поезії Т. Шевченка. — Пгр., 1926.
- Білецький Л. Історія української літератури. — Авсбург, 1947.
- Білецький Л. Народність чи національність у творч. Т. Шевченка. — Кам'янець, 1919.
- Білецький Л. Омелян Огоновський. — Він., 1950.
- Білецький Л. Основи літературно-наукової критики. — Пгр., 1925.
- Білецький Л. Українська драма. — Л., 1922.
- Білецький Л. Українська народна поезія. — Пгр., 1927.
- Білон П. Спогади. — Пітсбург, 1951.
- Біляшевський М. Наші національні скарби. — К., 1918.
- Біляш В. Карпатська Україна. — Пгр., 1940.
- Богдановий П. та ін. «Українська Хата». — Н.-Й., 1955.
- Богачевський Д. Проблеми демократії й еліти. — Філ., 1958.
- Богун В. Між двома імперіялізмами. — Пгр., 1931.
- Бойдух О. Сучасний стан визвольної політики. — Пар., 1957.
- Бойко Ю. В сльозі нашого Києва. — Мюн., 1955.
- Бойко Ю. Проблеми історіософії українського націоналізму. — Мюн., 1950.
- Бойко Ю. Російське історичне коріння большевизму. — Мюн., 1955.
- Бойко Ю. Творчість Т. Шевченка на тлі західноєвропейської літератури. — Мюн., 1956.
- Болотенко М. Козацтво і Україна. — Тор., 1951.
- Боржава Ю. Від Угорської Русі до Карпатської України. — Філ., 1956.
- Борис Р. Українські сляни під Московією. — Л., 1935.
- Борис Р. Чому Крути. — Л., 1936.
- Борисковський П. Людина кам'яного віку на Україні. — К., 1941.
- Бородавнич Є. В чотирьохтунку смерті. — Л., 1921.
- Бородавнич Є. Причинки до трагедії УГА на Великій Україні. — Л., 1921.
- Бородавський С. Історія кооперації. — Пгр., 1926.
- Бордак І. Великий мазепинець Григорій Орлик. — Л., 1932.
- Бордак І. Ідея соборної України в Європі в минулому. — Пар., 1923.
- Бордак І. Карпатська Україна. — Л., 1937.
- Бордак І. Сльозами гетьмана К. Розумовського у Франції. — Мюн., 1957.
- Бочковський О. Боротьба народів за національне визволення. — Пгр., 1932.
- Бочковський О. Вступ до націології. — Пгр., 1934.
- Бочковський О. Націологія і націографія. — Пгр., 1926.
- Бочковський О. Національна справа. — Від., 1920.
- Бочковський О. Нац. пробудження, відродження, самозначення. — Пгр., 1931.
- Бочковський О. Поневолені народи моск. імперії. — Л., 1916.
- Бочковський О. Т. Г. Масарик. — Подєбради. 1930.
- Бовривач В. Криваний шлях. — Л., 1936.
- Боврський П. Укр. внутрішня політика ОУН. — Женева. 1947.
- Боврський П. Національний солідаризм. — Мюн., 1946.
- Брадович М. Держава без нації. — Н.-Й., 1952.
- Брадович М. Заповіти тисячоліття. — Н.-Й., 1956.
- Брадович М. Одна нація — одна Церква. — Н.-Й., 1950.
- Бретішву Н. Початки торгівлі на Чорному морі. — В., 1940.
- Будзівнювський В. Гадацькі постулати і гетьман І. Виговський. — Від., 1912.
- Будзівнювський В. Гетьман І. Мазепа. — Л., 1909.
- Будзівнювський В. Хмельниччина в Галичині. — Від., 1917.
- Бузук П. Історія української мови. — К., 1927.
- Булаховський Л. Питання походження укр. мови. — К., 1956.
- Бусель Я. Советський патріотизм. — Мюн., 1948.
- Бухановський В. Народне господарство і міжнародне економічне становище України. — К., 1918.
- Буцарський В. Московіальство на Лемківщині. — Н.-Й., 1955.
- Бучинський Д. Україна під Марійським прапором. — Лон., 1958.
- Ваврик М. По Василіянських монастирях. — Тор., 1958.

- Вайда М. Великий пробудитель Закарпаття (О. Духнович). — Філі, 1955.
- Василенько С. Кустарні промисли. — К., 1913.
- Василенько Ю. Матеріали до історії українського права. — К., 1928.
- Василенько-Полонська Н. Нарис історії. — Мюн., 1955.
- Василенько-Полонська Н. Палії та Мазепа. — Авсбург, 1949.
- Василенько-Полонська Н. Теорія III Риму. — Мюн., 1952.
- Василенько-Полонська Н. Українська Академія Наук. — Мюн., 1955.
- Василья Ю. Одиниця і суспільність. — Тор., 1957.
- Важинини Н. Спомини з життя. — Л., 1908.
- Ващенко Г. Виховання волі і характеру. — Лон., 1952.
- Ващенко Г. Відновлення УАГПД. — Мюн., 1946.
- Ващенко Г. Український ренесанс XX ст. — Тор., 1953.
- Ващенко Г. Хвильовий і хвильовизм. — Мюн., 1949.
- Вельчківський М. Ліквідація присадибних господарств. — Н.-Й., 1958.
- Вельчківський М. Сільське господарство України і колоніальна політика Росії. — Н.-Й., 1957.
- Вербицький М. Найбільший злочин Кремля. — Лон., 1952.
- Вернер П. Начерки до історичної і культурної думки в Київській Русі. — Бреслав, 1944.
- Верховицький І. Соціалістичне господарство СРСР. — Мюн., 1948.
- Вичар Б. Економічний колоніалізм в Україні. — Пар., 1958.
- Вичар Б. Розвиток укр. легкої промисловости. — Денвер, 1955.
- Визюк Я. Жиди в Україні. — Холм, 1940.
- Винницька І. З воєнного нотатника. — Краків, 1940.
- Винниченко В. Відродження нації. — Від., 1920.
- Винниченко В. Перед новим етапом. — Тор., 1938.
- Винниченко В. Українська державність. — Від., 1920.
- Височанський П. Начерк розвитку української споживчої кооперації. — К., 1925.
- Височенко А. СРСР без маски. — Б.-А., 1951.
- Витанович І. Кость Паньківський. — Н.-Й., 1954.
- Віконська Д. За силу і перевагу. — Л., 1936.
- Виттер Е. Візантія та Рим в боротьбі за Україну. — Прг., 1945.
- Власовський І. Князь Костянтин Острозький. — Н.-Й., 1958.
- Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. — Бавн-Брук, 1955.
- Власовський І. Українська Православна Церква в часі 2-ї Світової війни. — Мюн., 1946.
- Воблий К. Економічна географія України. — К., 1927.
- Воблий К. Нарис з історії укр. дукров. промисловости. — К., 1930.
- Вонк Ф. Вироби перемієнського типу в Україні. — Л., 1905.
- Вонк Ф. Студії з укр. етнографії та антропології. — Прг., 1927.
- Возняк М. Історія української літератури. — Л., 1920.
- Возняк М. Кирило-Методіївське Братство. — Л., 1921.
- Возняк М. Початки української комедії. — Л., 1920.
- Возняк М. Старе українське письменство. — Л., 1922.
- Возняк М. Українська державність. — Від., 1924.
- Возняк М. Як пробудилося укр. народне життя в Галичині. — Л., 1924.
- Войнаренко О. До нової Полтави. — Н.-Й., 1955.
- Войнаровський Т. Вилан Польщі на економіч. розвиток України. — Л., 1910.
- Волянник П. Кубань. — Б.-А., 1948.
- Волобуєв М. Степова Україна. — О., 1930.
- Вольф М. Сільське господарство України. — Х., 1927.
- Воробієв Ф. Визволення правобережної України. — К., 1946.
- Воропай О. В дев'ятих круаї. — Лон., 1958.
- Воропай О. Українські народні приповідки. — Лон., 1952.
- Восгоренко М. По окраїнних волостях. — Прг., 1940.
- Гаченський В. Стіни розписи на Кам'янецьч. — Кам'янець, 1927.
- Гаєвський С. «Олександрія» в давній українській літературі. — К., 1929.
- Гайдукевич О. Було колись. — Л., 1935.
- Гайманівський О. Замітки до характеристики головних рис українського права доби «Руської Правди». — Прг., 1939.
- Галаган М. Делегація на Кубань. — Л., 1931.
- Галаган М. З моїх споминів. — Л., 1930.
- Галічук Б. Нація поневолена, але державна. — Мюн., 1953.
- Галічук Б. Українська держава XX ст. — Б.-А., 1953.
- Галій М., Новицький Б. Геть маску. — Прг., 1934.
- Галуцький М. З Українськими Січовими Стрільцями. — Л., 1934.
- Гальчківський-Войнаровський Я. Проти червоних окупантів. — Краків, 1941.
- Ган О. Трагедія М. Хвильового. — 1948.
- Герасимович І. Голод на Україні. — Б., 1922.
- Герасимович І. Життя і відносини на радянській Україні. — Б., 1922.
- Гермаїзе О. Нарис з історії революційного руху на Україні. — К., 1926.
- Гермаїзе О. Українська історична наука за останні десятиліття. — К., 1929.
- Гармаш Р. Політичні ідеї валаїтян. — Берхтесгаден, 1948.
- Гармаш Р. Трагедія М. Хвильового. — Берхтесгаден, 1948.
- Гаяк О. Від церковного престолу до Берези. — Він., 1955.
- Герасимович І. Українська школа під польською владою. — Л., 1925.
- Герцен-Русова Н. Героїчний театр. — Л., 1939.
- Грицьк Н. Організаційний і духовний ріст УСС-ів. — Філі, 1955.
- Грицьк Н. Полковник Василь Вишиваний. — Він., 1956.
- Грицьк Е. Національні питання та правий ухил. — Х., 1930.
- Глід С. Фрагменти життя і мук. — Лон., 1955.
- Глозницький Є., Мадієвич К. Сучасні проблеми економіки України. — В., 1931.

- Гнатюк В. Кубанщина. — Л., 1920.
- Гнатюк В. Національне відродження австро-угорських українців. — Від., 1916.
- Гайт М. Політичний рух на Україні в 1860-х роках. — Х., 1930.
- Голуб В. Україна в Об'єднанні Націй. — Мюн., 1953.
- Голубець М. Галицьке малярство. — Л., 1926.
- Голубець М. За український Львів. — Л., 1927.
- Голубець М. Історія української культури. — Л., 1937.
- Голубець М. Львів. — Л., 1925.
- Голубець М. Начерк історії українського мистецтва. — Л., 1922.
- Голубець М. Рік грози і надій. — Л., 1934.
- Голубець М. Українське малярство в XVI—XVII ст. — Л., 1920.
- Гомзин Б. Большевизм — органічне московське явище. — Ганновер, 1957.
- Гончаренко І. Криза сучасної держави. — Л., 1936.
- Гончаренко А. Спомини. — Коломия, 1894.
- Горак С. Історичний шлях Росії до большевизму. — Лон., 1958.
- Горбачевський В. Идеократизм. — Мукачів, 1936.
- Гордієнко М. З волинських і поліських рейдів УПА. — Тор., 1959.
- Горнякевич Д. Українське і європейське народне мистецтво. — Краків, 1944.
- Горнякевич Д. Українське мистецтво в архівах м. Кракова. — Краків, 1943.
- Городицький І. Тернистим шляхом. — Регенсбург, 1948.
- Григор'їв Н. Підстави української незалежної політики. — Дітройт, 1939.
- Григорович О. Євген Коновалець. — Саскатун, 1939.
- Григорович О. Список словників УАН. — Тор., 1957.
- Гриневич Я. Віруючий І. Франко. — Н.-Й., 1956.
- Грицай О. Ми християни. — Мюн., 1948.
- Грицай П. Транспорт та зв'язок України. — Х., 1927.
- Грицак Є. Під червоною владою. — Перемишль, 1923.
- Грицак Є. З історії книжкового руху на Україні. — Л., 1923.
- Грицак П. Галицько-Волинська держава. — Н.-Й., 1958.
- Гришко В. стар. Історично-правне підґрунтя теорії III Риму. — Мюн., 1953.
- Гришко В. стар. Панславізм в совет. історіографії і політиці. — Мюн., 1956.
- Гришко В. стар. Свідчення літописів щодо північного чи південного походження Русі. — Мюн., 1956.
- Гришко В. мол. Дві російські акції. — Н.-Й., 1951.
- Гришко В. мол. Україна сьогодні і ми. — Н.-Й., 1954.
- Гришко В. мол. Хто з ким і проти кого. — Новий Ульм, 1958.
- Грищенко М. Історія української музики. — К., 1922.
- Гриневич Я. Віруючий Т. Шевченко. — Н.-Й., 1956.
- Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. — Л., 1925.
- Грушевський М. Історія України-Руси. — Київ—Л., 1898—1928; Н.-Й., 1958.
- Грушевський М. Історія української літератури. — К—Л., 1923—1927.
- Грушевський М. Культурно-національний рух на Україні в XVI—XVII ст. — Від., 1920.
- Грушевський М. І. Мазепа і шведсько-українська умова. — К., 1918.
- Грушевський М. М. Драгоманов і Женевський соціалістичний гурток. — Прг., 1922.
- Грушевський М. На порозі нової України. — К., 1918.
- Грушевський М. Початки громадянства. — Від., 1921.
- Грушевський М. Студії з економічної історії України. — К., 1918.
- Грушевський М. Хмельниччина в розквіті. — Від., 1922.
- Гуменюк І. Мої спомини. — Тор., 1958.
- Гусар-Колдаєвський М. Полковник Іван Богун. — Прг., 1941.
- Гольдсгамн С. Листи жидівського соціал-демократа про Україну. — Від., 1921.
- Гордон Т. В яскни лева. — Тор., 1958.
- Давилевич В. Археологічна минушина Київщини. — К., 1925.
- Данько М. СРСР — в'язниця народів. — Прг., 1942.
- Дедалевський Я. Робітництво і большевизм. — Роттердам, 1948.
- Демидчук С. Півсторіччя громадської праці. — Н.-Й., 1956.
- Державник Д. Катехизм українського державника. — Перемишль. — Б. р.
- Деснянський І. Українські історичні балади. — Лон., 1956.
- Десняченко Р. Національно-політичні погляди М. Драгоманова. — Дітройт, 1951.
- Десняченко Р. Покійник, якому не дають вмерти. — Мюн., 1946.
- Джиджора І. Україна в I-й половині XVIII ст. — К., 1930.
- Дзінкевич Б. Продукція хліба в Україні. — Х., 1923.
- Дзиньч Ю. Американське малоросійство. — Новий Ульм, 1951.
- Дзінський Р. Географія промисловости. — Краків, 1943.
- Дмитрик М. Повстанські нариси. — Мюн., 1951.
- Дмитрів Є. Історія просвітницького товариства «Руська Бесіда». — Чернівці, 1909.
- Добрянський М. Асоціація проти Інституту. — Мюн., 1956.
- Добрянський М. Карпатська Україна. — Подебради, 1939.
- Довженко В. Військова справа в Київській Русі. — К., 1950.
- Дольницький Д. Боротьба українського народу за волю і незалежність. — Він., 1920.
- Дольницький М. (ред.). Українська Галицька Армія. — Він., 1958.
- Доманицький В. Засади українського урбанізму. — Прг., 1940.
- Доманицький В. (ред.). Сільське господарство України. — Прг., 1942.
- Донцов Д. Авіронове насіння // Вістник. — 1937. — № XI.
- Донцов Д. Від містики до політики. — Тор., 1957.
- Донцов Д. Дві літератури нашої доби. — Тор., 1958.
- Донцов Д. Демаскування шашель. — Мюн., 1949.

- Донцов Д. Де шукати наших традицій. — Л., 1938.
- Донцов Д. Дурман соціалізму. — Л., 1936.
- Донцов Д. Дух нашої давнини. — Прг., 1944.
- Донцов Д. Енгельс, Маркс і Ласаль про неісторичні нації. — К., 1918.
- Донцов Д. Заповіт Т. Шевченка. — Тор., 1950.
- Донцов Д. За який провід. — Він., 1948.
- Донцов Д. За яку революцію. — Тор., 1957.
- Донцов Д. З приводу одної ереси. — К., 1914.
- Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. — Вінниця, 1917.
- Донцов Д. Кількість чи якість. — Л., 1939.
- Донцов Д. Культура примітивізму. — Черкаси, 1918.
- Донцов Д. Мазепа і мазепинці. — Черкаси, 1919.
- Донцов Д. Маса і провід. — Л., 1939.
- Донцов Д. Міжнародне положення України і Росії. — К., 1918.
- Донцов Д. Модерне москвофільство. — К., 1913.
- Донцов Д. Націоналізм. — Л., 1926.
- Донцов Д. Наша доба і література. — Л., 1937.
- Донцов Д. Нерозривна могила // Вістник. — 1937. — № IV.
- Донцов Д. Нині і вчора // ЛНВ. — 1931. — № III.
- Донцов Д. Партія чи Орден. — Л., 1938.
- Донцов Д. Патріотизм. — Л., 1935.
- Донцов Д. Підстави нашої політики. — Від., 1921; Н.-Й., 1957.
- Донцов Д. Поетка вогняних меж (О. Теліга). — Тор., 1952.
- Донцов Д. Поетка українського рідордження (Леся Українка). — Л., 1922.
- Донцов Д. Політика принципальна і опортуністична. — Л., 1928.
- Донцов Д. Поступовий параліч еліти // Вістник. — 1939. — № III.
- Донцов Д. Похід Карла XII на Україну. — Л., 1917; К., 1918; Лон., 1955.
- Донцов Д. Правда прадідів великих. — Фіа., 1952.
- Донцов Д. Проблема поколінь // ЛНВ. — 1928. — № VII.
- Донцов Д. Московська отрута. — Тор., 1955.
- Донцов Д. Рік 1918 — Київ. — Тор., 1954.
- Донцов Д. Росія чи Європа. — Лон., 1955.
- Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання. — Л., 1913.
- Донцов Д. Туга за героїчним. — Лон., 1953.
- Донцов Д. Українська державна думка і Європа. — Л., 1919.
- Донцов Д. Хрест проти диявола. — Тор., 1948; Б.-А., 1949.
- Донцов Д. Що таке інтернаціоналізм. — Л., 1927.
- Донцов Д. Юнацтво і Пласт. — Л., 1928.
- Донцов Д. Якою має бути література. — Тор., 1949.
- Дорошенко В. Бібліотека НТШ у Львові. — Л., 1936.
- Дорошенко В. Великий кам'янар (І. Франко). — Він., 1956.
- Дорошенко В. Великий митрополит (А. Шептицький). — Йорктон, 1958.
- Дорошенко В. З історії земства на Україні. — Л., 1910.
- Дорошенко В. Революційна Українська Партія (РУП). — Л., 1921.
- Дорошенко В. Сто п'ятдесят літ української політичної думки. — Від., 1914.
- Дорошенко В. Українство в Росії. — Від., 1916.
- Дорошенко В. Український видавничий рух на Радянській Україні в 1920 р. — Л., 1922.
- Дорошенко Д. Володимир Антонович. — Прг., 1942.
- Дорошенко Д. З історії української політичної думки. — Прг., 1936.
- Дорошенко Д. Історія Української Православної Церкви. — Б., 1940.
- Дорошенко Д. М. Костомаров. — К., 1920.
- Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле. — Л., 1923.
- Дорошенко Д. Огляд української історіографії. — Прг., 1923.
- Дорошенко Д. П. Куліш, його життя і діяльність. — К., 1918.
- Дорошенко Д. Нарис історії України. — В., 1934.
- Дорошенко Д. Початок гетьманування Петра Дорошенка. — Прг., 1941.
- Дорошенко Д. Православна Церква в минулому і сучасному. — Прг., 1940.
- Дорошенко Д. Розвиток української наукової думки. — Він., 1949.
- Дорошенко Д. Слов'янський світ. — Б., 1922.
- Дорошенко Д. Угорська Україна. — Прг., 1919.
- Доценко О. Зимовий похід армії УНР. — В., 1935.
- Доценко О. Літопис української революції. — Л., 1923.
- Драган М. Українські дерев'яні церкви. — Л., 1937.
- Драгоманов М. Архів М. Драгоманова. — В., 1938.
- Драгоманов М. Вибрані твори. — Прг., 1937.
- Драгоманов М. Листи на Наддніпрянську Україну. — Від., 1915.
- Драгоманов М. Шевченко, українофіли і соціалізм. — К., 1914.
- Драй-Хмара М. Леся Українка. — К., 1926.
- Дубровський В. Машина масового вбивства. — Мюн., 1954.
- Дубровський В. Музеї на Україні. — Х., 1929.
- Дубровський В. Селянські рухи на Україні після 1861 р. — Х., 1928.
- Дубровський В. Україна і Крим в історичних взаєминах. — Женева, 1946.
- Думлін О. Золоті ворота. — Л., 1937.
- Думлін О. Історія легіону УСС. — Л., 1936.
- Дурдела М. Мара комунізму. — Мюн., 1950.
- Еган Е. Економічне положення руських селян в Угорщині. — Л., 1901.
- Ерикс Ф. Довідник і каталог Всеукраїнського Історичного музею. — К., 1929.
- Ерикс Ф. Історія українського мистецтва. — К., 1931.
- Ерикс Ф. Київські архітектори XVIII ст. — К., 1918.
- Ерикс Ф. Українське мистецтво XVII—XVIII ст. — К., 1919.
- Ємець В. Кобза та кобзарі. — Б., 1923; Н.-Й., 1959.
- Єндик Р. Антропологічні прикмети українського народу. — Л., 1934.
- Єндик Р. Вступ до расової будови України. — Мюн., 1949.

- Єндик Р. Дмитро Донцов. — Мюн., 1955.
- Єфремов С. Історія українського народу. — Х., 1922.
- Єфремов С. В тісних рамках. — К., 1926.
- Єфремов С. Історія українського письменства. — Ляй., 1924.
- Жданович О. На зов Києва. — Він., 1947.
- Жданович О. Прапори духа (Олена Теліга). — Мюн., 1947.
- Животько А. Десять років українського історичного кабінету. — Прг., 1940.
- Животько А. Історія української преси. — Регенсбург, 1946.
- Животько А. Подонь. — Прг., 1943.
- Жук А. Пам'яткова книга ОВУ. — Від., 1917.
- Жук А. Українська кооперація в Галиччині. — К., 1913.
- Жуків Б. Нищення церков на Холмщині в 1938 р. — Краків, 1940.
- Забаревський М., Дорошенко Д. В. Липинський і його думки. — Від., 1925.
- Загайневський Є. Спогади фронтовика. — Мюн., 1952.
- Загірна М. Гетьман П. Сагайдачний. — Ляй., 1922.
- Задеснянський Р. Апостол української національної революції. — Дітройт, 1956.
- Задеснянський Р. Велетні і пігмеї літературного Олімпу. — Дітройт, 1956.
- Задеснянський Р. Вибрані твори Лесі Українки. — Дітройт, 1952.
- Задеснянський Р. Леса Українка. — Берхтесгаден, 1945.
- Задеснянський Р. Творчі ренесансу 20-х років. — Дітройт, 1957.
- Задеснянський Р. Україна. — Віндзор, 1951—1953.
- Задеснянський Р. Що дав нам Хмельовий. — Дітройт, 1955.
- Задіпринський Р. Чи Шевченко був малоросом. — Мюн., 1946.
- Задіпринський Р. Український та українофільський «Кобзар». — Берхтесгаден, 1946.
- Зайцев П. Життя Т. Шевченка. — Мюн., 1955.
- Заканський М. А ми туго стрілецькою славу збережемо. — Л., 1936.
- Заканський М. Б. Хмельницький як полководець. — Н.-Й., 1950.
- Затонський В. Національна проблема на Україні. — Х., 1926.
- Збарзевський Р. Крути. — Мюн., 1949.
- Зелений П. Петро Горовий. — Н.-Й., 1949.
- Зеркаль С. Національні і релігійні відносини на Закарпатті. — Н.-Й., 1956.
- Зеров М. До джерел. — К., 1926.
- Зілівський В. Снежуканьки. — Б., 1938.
- Зільберман І. Промисловість України. — К., 1929.
- Златопольський В. (В. Отаманський). Син України. — К., 1919.
- Зленко П. Приватні бібліотеки на Україні. — Л., 1937.
- Іванів С. Симон Петаюра. — Тор., 1952.
- Іванюцький Б. Лісове господарство Московщини і України. — В., 1936.
- Іванюцький С. Переяславський договір 1654 року. — Скрентон, 1954.
- Івасюк І. Кубань. — Прг., 1926.
- Іларіон, митр. (І. Огієнко). Візантія і Україна. — Він., 1954.
- Іларіон, митр. (І. Огієнко). Історія української літературної мови. — Він., 1949.
- Іларіон, митр. (І. Огієнко). Культурні впливи України на Московщину. — Він., 1951.
- Іларіон, митр. (І. Огієнко). Поділ єдиної Христової Церкви. — Він., 1953.
- Іларіон, митр. (І. Огієнко). Політична праця Б. Хмельницького. — Пар., 1947.
- Іларіон, митр. (І. Огієнко). Приєднання Церкви Української до Московської. — Він., 1948.
- Іларіон, митр. (І. Огієнко). Слово про Ігорів похід. — Він., 1949.
- Імшанецький Н. Опис Полтавської губернії. — Полтава, 1907.
- Ігульць В. За українське море. — Прг., 1941.
- Кавина В. Курінь смерті УСС. — Л., 1936.
- Кавинович О. Що несе з собою більшовизм. — Тор., 1953.
- Каліщак І. Записки чотаря. — Л., 1931.
- Камінський А. Галичина — П'ємонт. — Л., 1924.
- Кандиба О. Євген Коновалець. — Мюн., 1948.
- Кандиба О. Стара мальована кераміка в Галиччині. — Прг., 1939.
- Капустянский М. Похід української армії на Київ—Одесу в 1919 р. — Л., 1922.
- Карманський П. Кривава книга. — Від., 1919.
- Качор А. Господарство України в системі ССРСР. — Він., 1958.
- Качор А. Українська молочарна кооперація в Західній Україні. — Мюн., 1949.
- Квітковський Д. (ред.). Буковина, її минуле і сучасне. — Пар., 1956.
- Кедрич І. Берестейський мир. — Л., 1928.
- Кельменчик С. Український рік в народних звичаях. — Він., 1956.
- Киряченко М. Соціально-політичний устрій Запоріжжя. — К., 1931.
- Киряч А. За Шевченкову правду. — Лон., 1955.
- Клен Ю. (О. Бургарт). Спогади про неокласиків. — Мюн., 1947.
- Клен Ю. (О. Бургарт). Попіл імперії. — Лон., 1957.
- Клепатський П. Огляд джерел до історії України. Кам'янець-Подільський 1920.
- Клавченко П. Цехи на Україні. — К., 1929.
- Ключіко-Франко А. І. Франко і його родина. — Тор., 1956.
- Клиш З. Говорить Підгірря. — Ч., 1958.
- Клиш З. Дрижить підземний гук. — Він., 1953.
- Клиш З. Дух, що дух рве до бою. — Він., 1951.
- Клиш З. Історія української політичної думки. — Він., 1952.
- Клиш З. Під знаком тривожного майбутнього. — Ч., 1951.
- Клиш З. Сьогодні і завтра. — Він., 1950.
- Клиш З. Устрій ОУН. — Б.-А., 1952.

- Книш І. Жінка вчора і сьогодні. — Він., 1958.
- Книш І. Смолоскип в темряві (Н. Кобринська). — Він., 1957.
- Книш І. Франко і рівноправність жінки. — Він., 1956.
- Княжницький А. На дні СССР. — Тор., 1958.
- Коберський К. Україна в світовому господарстві. — Л., 1930.
- Ковалевський М. Україна під червоним яром. — Л., 1936.
- Ковалів П. Українська мова. — Він., 1954.
- Ковалів П. Пізнання Бога. — Він., 1955.
- Ковалінський М. Г. Сковорода (пер. Ю. Русов). — Лон., 1956.
- Коваль В. Злочин Москви у Вінниці. — Н.-Й., 1956.
- Коваль В. Не дискутувати, а викривати. — Н.-Й., 1952.
- Ковач В. Власовщина. — Мюн., 1948.
- Коваченко А. Десять років книжкової продукції Радянської України. — Х., 1929.
- Козаченко А. Минуле книги на Україні. — Х., 1930.
- Козацька В. Трипільська культура на Україні. — К., 1926.
- Колесса Ф. Українські народні думи. — Л., 1920.
- Колесса Ф. Українська усна словесність. — Л., 1938.
- Колодзінський М. Українська воєнна доктрина. — Тор., 1957.
- Кониський О. Тарас Шевченко-Грушевський. — Л., 1901.
- Коновалець Є. Причини до історії української революції. — Прг., 1928.
- Кордиш Н. Рибальство Трипільської культури. — Авгсбург, 1949.
- Кордт В. Чужоземні подорожі по Східній Європі до 1700 р. — К., 1926.
- Кордуба М. Берестейський мир. — Л., 1928.
- Кордуба М. Болеслав Юрій II. — Краків, 1940.
- Кордуба М. Західне пограниччя Галицької держави. — Л., 1926.
- Кордуба М. Ілюстрована історія Буковини. — Чернівці, 1906.
- Кордуба М. Історія Холмщини і Підляшшя. — Краків, 1941.
- Кордуба М. Північно-Західна Україна. — Від., 1917.
- Кордуба М. Територія і населення України. — Від., 1918.
- Королева Н. Легенди старокілівські. — Прг., 1942.
- Королів В. Народний герой — Симон Петлюра. — Прг., 1919.
- Коростовець І. Переговори в Яссах в 1918 році. — Л., 1932.
- Косаренко-Косаревич В. Московський сфінкс. — Н.-Й., 1957.
- Косач О. Український народний орнамент. — К., 1897.
- Костомаров М. Дві руські народності. — Ляйпціг.
- Костомаров М. Історія України. — Л., 1918.
- Костомаров М. Книга биття українського народу. — Л., 1921.
- Костомаров М. Мазепа і мазепинці. — Л., 1896.
- Костомаров М. Руська історія в життєписах її діятелів. — Л., 1877.
- Коструба Т. Гетьман Іван Скоропадський. — Л., 1932.
- Коструба Т. Галицько-Волинський Літопис. — Л., 1936.
- Коструба Т. Нариси з церковної історії України X—XIII ст. — Тор., 1955.
- Котович А. Григорій Сковорода. — Н.-Й., 1955.
- Кох Г. Договір з Денікіном. — Л., 1931.
- Кох Г. Теорія III Риму. — Мюн., 1953.
- Копиць О. Спогади. — Він., 1948.
- Копиць О. З пісню через світ. — Він., 1952.
- Кравс А. За українську справу. — Л., 1937.
- Кравців Б. Людина і воєк (ген. Т. Чупринка). — Н.-Й., 1952.
- Кравців Б. До проблеми Тура-Сварога. — Фіа., 1952.
- Кравченко В. Я виваб волю. — Тор., 1948.
- Кравченко У. Спогади учительки. — Коломия, 1936.
- Крамарос Б. Гринча промисловість Правобережної України. — Х., 1926.
- Красковська Л. Західні впливи на українську архітектуру X—XIII ст. — Прг., 1939.
- Кривецький І. Українська Академія Наук. — Л., 1922.
- Крезуб А. Нарис історії українсько-польської війни 1918—1919 рр. — Л., 1933.
- Крезуб А. Партизани. — Л., 1930.
- Крель С. Камо грядеши, багряна шкуряно? — Лон., 1955.
- Кривенької М. Стінні розписи на Уманщині. — Кам'янець, 1927.
- Кривої І. Система освіти в Україні 1917—1930 рр. — Мюн., 1956.
- Кривський А. Розвідки, статті, замітки. — К., 1928.
- Крип'якевич І., Голубець М. Велика історія України. — Він., 1948.
- Крип'якевич І., Гнатевич Б. Історія українського війська. — Л., 1936.
- Крип'якевич І. та ін. Історія української культури. — Л., 1937.
- Крокос В. Короткий геологічний нарис України. — К., 1930.
- Крутинський Б. Гетьман Данило Апостол. — Авгсбург, 1948.
- Крутинський Б. Гетьман Іван Мазепа в освітлінню німецької літератури його доби. — Жовква, 1932.
- Крутинський Б. Гетьман Пилип Орлик. — В., 1937.
- Крутинський Б. До методологічних проблем української історії. — Авгсбург, 1946.
- Крутинський Б. Історія Правобережжя 1683—88 рр. — Прг., 1942.
- Крутинський Б. Мазепа в світі психологічної методи. — Авгсбург, 1949.
- Крутинський Б. М. Грушевський. — Н.-Й., 1954.
- Крутинський Б. Основні проблеми історії України. — Мюн., 1955.
- Крутинський Б. Теорія III Риму. — Мюн., 1952.
- Крутинський Б. Федералізм на Сході Європи. — Пар., 1956.
- Крутинський Б. Українська історична наука під Советами. — Мюн., 1957.
- Кубійович В. Географія України і сумежних земель. — Л., 1938.
- Кубійович В. Територія і людність українських земель. — Л., 1935.

- Кудрик В. Маловідоме з історії Греко-Католицької Церкви. — Він., 1955.
- Кузель З. Дитина в звичаях і віруваннях українського народу. — Л., 1907.
- Кузель З. З культурного життя України. — Зальцведель, 1918.
- Кузьма О. Листопадові дні 1918 року. — Л., 1931.
- Кузлик О. Чорноморська проблема в українській промисловості. — В., 1941.
- Кульчицький О. Нарис структурної психології. — Мюн., 1949.
- Купранець О. Викалтий гетьман Іван Мазепа. — Тор., 1958.
- Купранець О. Топономастика Гваніуса з 1611 року. — Він., 1954.
- Курлюк О. Уваги до сучасної української літературної мови. — К., 1925.
- Курінний П. Ідейна основа українського настінного малювання на Уманщині. — Мюн., 1951.
- Курінний П. Нариси з історії української археології. — Автсбург, — 1946.
- Курінний П., Повстенко О. Історичні плани Києва. — Автсбург, 1947.
- Кучабський В. Большевизм і сучасне завдання українського Заходу. — Л., 1925.
- Лазаревський Г. Земельний устрій Советської України. — В., 1938.
- Лакуза В. Закарпатська Україна. — Х., 1930.
- Ласовський В. Генерал М. Тарнавський. — Л., 1935.
- Лашенко Р. Культурне життя на Україні. — Прг., 1941.
- Лашенко Р. Лекції по історії українського права. — Прг., 1924.
- Лебідь М. УПА. — Мюн., 1946.
- Левинський В. Нарис розвитку українського робітничого руху. — К., 1914.
- Левинський В. Початки українського соціалізму в Галичині. — Тор., 1918.
- Левинський С. Схід і Захід. — Л., 1934.
- Левитська А. Селянський стінний розпис на Поділлі. — К., 1928.
- Левинський В. А. Птлер, чехи і Карпатська Україна. — Трентон, 1939.
- Левинський В. Єдина, неділіма Советська Росія. — Від., 1920.
- Левинський В. Українська державна путь. — Л., 1933.
- Левинський К. Великий зрив. — Л., 1931.
- Левинський К. Історія визвольних змагань галицьких українців з часів 1914—18 років. — Л., 1929.
- Левинський К. Історія політичної думки галицьких українців 1848—1914. — Л., 1929.
- Левинський О. Галицька армія на Великій Україні. — Від., 1921.
- Левкович І. Нарис історії Волинської землі. — Він., 1953.
- Левкович І. Українські народні рідвяні звичаї. — Лон., 1956.
- Левченко М. Казки та оповідання з Поділля. — К., 1928.
- Легіт А. За дротами. — Новий Ульм, 1958.
- Леонтович В. Спогади утікача. — Б., 1922.
- Леонтович В. Хропіка Гречок. — Л., 1931.
- Леткий Б. Мазепа. — Л., 1932.
- Леткий Б. Начерк історії української літератури. — Коломия, 1909.
- Липа Ю. Бій за українську літературу. — В., 1935.
- Липа Ю. Гетьман Іван Мазепа. — О., 1917.
- Липа Ю. Козаки в Московії. — Краків, 1942; Пар., 1957.
- Липа Ю. Королівство Київське по проекту Бісмарка. — О., 1917.
- Липа Ю. Призначення України. — Н.-Й., 1953.
- Липа Ю. Розподіл Росії. — Н.-Й., 1954.
- Липа Ю. Союз Визволення України. — О., 1917.
- Липа Ю. Табори полонених українців. — О., 1918.
- Липа Ю. Українські відзнаки. — О., 1917.
- Липа Ю. Чорноморська доктрина. — В., 1940.
- Липинський В. Листи до братів-хліборобів. — Від., 1926.
- Липинський В. Поклик варягів чи організація хліборобів. — Н.-Й., 1954.
- Липинський В. Релігія і Церква в історії України. — Фіа., 1925.
- Липинський В. Україна на переломі. — Від., 1920.
- Липинський В. Шляхта на Україні. — Краків, 1909.
- Лисенко М. Українські обрядові пісні. — К., 1903.
- Лисяк О. За стрілецький звичай. — Мюн., 1953.
- Лисяк О. (ред.). Броди. — Мюн., 1951.
- Литвинюк М. Нарис хліборобської політики. — Станіславів, 1936.
- Лісовий Р. Розам в ОУН. — Новий Ульм, 1949.
- Лобай Д. Непереможна Україна. — Він., 1950.
- Лозинський М. Галичина в 1918—21 рр. — Від., 1922.
- Лозинський М. Галичина на мировій конференції в Паризі. — Кам'янець, 1919.
- Лозинський М. Сорок літ діяльності «Просвіти». — Л., 1908.
- Ломачинський М. Національна свідомість. — Лон., 1952.
- Ломачинський М. Українське вчителство на Гуцульщині. — Тор., 1958.
- Лотоцький О. Автокефалія. — В., 1938.
- Лотоцький О. Борці за Церкву. — Л., 1931.
- Лотоцький О. Сторінки минулого. — В., 1932.
- Лотоцький О. Суспільне становище білого духовенства на Україні і в Росії в XVIII ст. — Л., 1898.
- Лотоцький О. Українська книга. — Прг., 1926.
- Лотоцький О. Українські джерела церковного права. — В., 1931.
- Луговий О. Визначні жінки України. — Тор., 1942.
- Лушницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом. — Фіа., 1954.
- Лушник Й. Староцерковнослов'янська мова як мова релігійного культу. — Він., 1953.
- Луцій В. Гетьман І. Мазепа. — Тор., 1954.
- Луцій В. Педагогічна праця Т. Шевченка. — Тор., 1959.
- Лушницький А. Дерев'яні церкви Галичини. — Л., 1920.
- Любченко А. Щоденник. — Тор., 1951.
- Ласковець М. (А. Мосець). Микола Хвильовий. — Зальцбург, 1948.

- Ляхович Є. Перевірка наших позицій. — Н.-Й., 1954.
- Мазепа Іс. Большевизм і окупація України. — Л., 1922.
- Мазепа Іс. Підстави нашого відродження. — Мюн., 1946.
- Мазепа Іс. Україна в огні і бурі революції. — Прг., 1942.
- Мазепа Іс. Україна під червоною Москвою. — Прг., 1941.
- Макар В. Береза Картузька. — Тор., 1956.
- Макаренко М. Етюди з обсягу Трипільської культури. — К., 1926.
- Макаренко М. Маріопільський могильник. — К., 1933.
- Макаренко М. Орнаментация української книжки в XVI—XVII ст. — К., 1926.
- Макаренко П. З життя Кубані під комуністичною владою. — Прг., 1928.
- Маковський В. Талергоф. — Л., 1934.
- Максимчук І. Кожухів. — Л., 1930.
- Максимчук Ю. Каталог українських поштових марок. — Новий Ульм, 1950.
- Маланок Є. До проблеми большевизму. — Н.-Й., 1956.
- Маловський С. Народне мистецтво Підкарпатської Русі. — Прг., 1925.
- Малюців П. Україна в державному бюджеті Росії. — Лубни, 1917.
- Мандриця П. Теорія господарської демократії. — Він., 1934.
- Марковський Є. Український вертеп. — К., 1929.
- Мартинець В. Бретц — німецький концентраційний табір. — Прудентополіс, 1947.
- Мартинець В. Забронзуємо наше минуле. — Пар., 1937.
- Мартинець В. За зуби і пазури нації. — Пар., 1937.
- Мартинець В. Ідеологія організованого і т. зв. вольового націоналізму. — Він., 1954.
- Мартинець В. Українське підпілля від УВО до ОУН. — Він., 1949.
- Марченко М. Боротьба Росії і Польщі за Україну в 1654—64 рр. — К., 1941.
- Масарик Т. Ідеал гуманності. — Він., 1918.
- Масарик Т. Світова революція. — Л., 1930.
- Маслов Л. Дерев'яні церкви Холмщини та Підляшся. — Краків, 1941.
- Маслов С. Українська друкована книга XVI—XVIII ст. — К., 1925.
- Матла З. Південна похідна група. — Мюн., 1952.
- Махів Г. Грунти України. — Х., 1930.
- Мащенко П. Д. Бортинський і М. Березовський. — Він., 1951.
- Мащенко П. Відлуги минулого. — Він., 1954.
- Мащенко П. Давня українська музика і сучасність. — Він., 1952.
- Мащук В. Галицько-Волинська держава в нових дослідах. — Аугсбург, 1948.
- Мажовський Я. Наукова бібліотека УССР. — К., 1927.
- Мегас О. Трагедія Галицької України. — Він., 1920.
- Мелешко Ф. Три покоління. — Краків, 1943.
- Мельничук П. Якої молоді хоче Бог і Батьківщина. — Мюн., 1954.
- Мерчанської О. Правда про Росію (А. Кюстіна). — Тор., 1958.
- Мешник С. Під трьома окупантами. — Лон., 1958.
- Микитенко Ф. Про те, що в Кремлі призабули. — Він., 1946.
- Мироненко М. Українська національна революція. — Тор., 1951.
- Михайлик М. За стрілецьку славу. — Л., 1936.
- Михайлюк Б. Варшавський договір. — Він., 1950.
- Михайлюк Б. Пояснення до програми ОУН. — Він., 1947.
- Михайлюк Б. Природа українського націоналізму. — Він., 1947.
- Мицюк О. Аграризація жидів в Україні. — Прг., 1932.
- Мицюк О. Евразійство. — Прг., 1930.
- Мицюк О. Індивідуалізм і колективізм українських хліборобів. — Л., 1920.
- Мицюк О. Нариси з соціально-господарської історії Підкарпатської Русі. — Ужгород, 1936.
- Мицюк О. Самостійність України і жидівство. — Прг., 1933.
- Мицюк О. Селянство і економіка большевизму. — Л., 1930.
- Мишута Л. Похід українських військ на Київ. — Від., 1920.
- Міллер М. Могила князя Святослава. — Він., 1951.
- Міллер М. Студії з ранньої історії Приозів'я. — Женева, 1947.
- Мірчук І. Напрямки української культури. — Мюн., 1946.
- Мірчук Г. Месіянізм В. Липинського. — Ужгород, 1931.
- Мірчук Г. Світогляд українського народу. — Прг., 1942.
- Мірчук П. Акт відновлення української державності в 1941 р. — Н.-Й., 1952.
- Мірчук П. Від II до IV універсалу. — Тор., 1955.
- Мірчук П. Відродження великої ідеї. — Тор., 1954.
- Мірчук П. Євген Коновалець. — Тор., 1958.
- Мірчук П. За чистоту позицій українського визвольного руху. — Мюн., 1955.
- Мірчук П. З мого духа печатко. — Н.-Й., 1954.
- Мірчук П. Перший аністад. — Тор., 1958.
- Мірчук П. Трагічна перемога. — Тор., 1954.
- Мірчук П. Українська визвольна справа і українська еміграція. — Тор., 1954.
- Мірчук П. Українська Повстанська Армія в 1942—52 рр. — Мюн., 1953.
- Мірчук П. Українсько-московська війна 1917—19 рр. — Тор., 1957.
- Мірчук П. (ред.). В рядах УПА. — Н.-Й., 1957.
- Міхновський М. Самостійна Україна. — Мюн., 1948.
- Міщенко М. Криворізький залізорудний район. — Х., 1932.
- Міщенко М. На послугах «єдиного принципу». — Лон., 1956.
- Міхновський В. Т. Шевченко і його доба. — К., 1926.
- Міхновської Р. Гетьман І. Мазепа. — Дітройт, 1957.

- Млиновецький Р. Історія українського народу. — Мюн., 1953.
- Мозіаль В. Українці в Іваї (Бразилія). — Пруденто-поліс, 1958.
- Мозіаль Ю. Записки політ'янина. — Тор., 1958.
- Мозіаль Ю. Кризь залізану занавісу. — Тор., 1953.
- Мозіаль Ю. У таборі смерті. — Тор., 1952.
- Мосендз А. Штайн — ідея і характер. — Л., 1935.
- Монкевич Б. Спомини за 1918 року. — Л., 1928.
- Моргилецький І. Київ та його околиці в історії та пам'ятках. — К., 1926.
- Мордовець Д. Гетьман І. Мазепа. — Коломия, 1924.
- Мох Р. Перспективи нашої боротьби. — Мюн., 1949.
- Мудрий В. Боротьба за огнище української культури. — Л., 1923.
- Мудрий В. Український університет у Львові. — Нюрнберг, 1948.
- Музичка А. Леся Українка. — О., 1925.
- Мулик-Лудський В. Духовний портрет О. Кобилянської. — Він., 1952.
- Мушин М. Більше світла (М. Драгоманов). — Чернівці, 1936.
- Мушин М. І. Франко як критик політичних поглядів М. Драгоманова. — Прг., 1939.
- Нагаєвський І. Київський князь Дмитро Ізяслав. — Йорктон, 1958.
- Нагаєвський І. Тернистим шляхом. — Філ., 1957.
- Нагай С. Правдиве походження додаткової вартості і Марксистська облуда. 1953.
- Наддніпрянець В. Українські націонал-комуністи. — Мюн., 1956.
- Назарюк О. Св. Володимир Великий. — Р., 1954.
- Назарюк О. Галицька делегація в Ризі. — Л., 1930.
- Назарюк О. Галичина і Велика Україна. — Л., 1936.
- Назарюк О. Рік на Великій Україні. — Від., 1920.
- Назарюк О. Слідами Українських Січових Стрільців. — Від., 1916.
- Нарізняк С. Розвідування московських післанців на Україні в XVII ст. — Прг., 1941.
- Нарізняк С. Судивництво і кари на Запоріжжі. — Прг., 1939.
- Нарізняк С. Українська еміграція в Європі. — Прг., 1942.
- Нарізняк С. Українська пісня за кордоном. — Прг., 1941.
- Небелюк М. Анна Ярославна. — Пар., 1952.
- Небелюк М. Під чужими прапорами. — Пар., 1951.
- Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. — Л., 1875.
- Німчук І. 359 днів советським в'язнем. — Тор., 1950.
- Німчук І. Українці і відсіч Відня 1683 року. — Л., 1933.
- Николаєвич С. Культурна політика большевиків. — Мюн. — 1947.
- Николаєвич С. Націоналізм у літературі на Східних Українських землях. Пар. — 1947.
- Новицький М. Зелений Клич. — Х., 1928.
- Новицький О. Т. Шевченко як маляр. — Л., 1914.
- Номіс М. Українські приказки, прислів'я. — Пар., 1864.
- Одрач Ф. Наше Полісся. — Він., 1955.
- Огієнко І. Історія українського друкарства. — Л., 1925.
- Огієнко І. Історія української культури. — Кам'янець — Подільський, 1920.
- Огієнко І. Історія Української Церкви. — Прг., 1942.
- Огієнко І. Повстання азбуки і літературної мови у слов'ян. — Жовква, 1937.
- Огієнко І. Українська культура. — Ляй., 1923.
- Оглоблин О. Думки про Хмельниччину. — Н.-Й., 1957.
- Оглоблин О. Московська теорія III Риму в XVI—XVII ст. — Мюн. — 1951.
- Оглоблин О. Нариси з історії капіталізму на Україні. — Х., 1931.
- Оглоблин О. Нариси з історії України. — К., 1941.
- Оглоблин О. Нові матеріали до історії повстання Петра Іваненка. — Аугсбург, 1949.
- Оглоблин О. Україна в кінці XVII і початку XVIII ст. — К., 1941.
- Оглоблин О. Українсько-московська угода 1654 року. — Н.-Й., 1954.
- Оглоблин О. Хмельниччина і українська державність. — Н.-Й., 1954.
- Окнішевич Л. Генеральна Рада на Україні — Гетьманщині в XVII—XVIII ст. — К., 1928.
- Окнішевич Л. Генеральна Старшина на Лівобережній Україні в XVII—XVIII ст. — К., 1926.
- Окнішевич Л. Історія українського права. — Мюн., 1955.
- Окнішевич Л. Лекції з історії українського права. — Мюн., 1947.
- Окнішевич Л. Центральні установи України-Гетьманщини в XVII—XVIII ст. — К., 1930.
- Окнішевич Л. Значне Військове Товариство в Україні-Гетьманщині XVII—XVIII ст. — Мюн., 1948.
- О'Коннор-Вілієвська В. Лисенки і Старицькі. — Л., 1936.
- Олесяк Н. Аграрна політика большевиків. — Мюн., 1947.
- Олесіюк Т. Південні кордони УНР. — В., 1932.
- Олесіюк Т. Північні кордони УНР. — В., 1930.
- Олесіюк Т. Сіра Україна. — Женева, 1947.
- Олійник П. Ліхольіття Хомащини і Підляшшя. — Прг., 1941.
- Олійник П. Як польщили Посяння. — Краків, 1941.
- Олійник Д. До історії торгівлі України з Кримом. — Л., 1933.
- Ольхівський Б. Вільний народ. — В., 1938.
- Омельченко М. Т. Г. Масарик. — Прг., 1931.
- Омельченко М. Шкільництво на Кубані. — Прг., 1927.
- Омельянович-Павленко М. Зимовий похід. — Каліш, 1932.
- Омельянович-Павленко М. На Україні в роках 1917—18. — Прг., 1935.
- Омельянович-Павленко М. На Україні в 1919 році. — Прг., 1941.
- Омельянович-Павленко М. Українсько-польська війна 1918—20 років. — Прага.
- Омельянович-Павленко М. Чотар Кучуржук з Надвірної. — Прг., 1941.
- Онацький Є. Зав'язтя чи сплюску самовиправдання. — Пар., 1956.

- Онацький Є. Нариси з суспільного життя. — Пар., 1956.
- Онацький Є. Наше національне ім'я і національний герб. — Б.-А., 1949.
- Онацький Є. Основи суспільного ладу. — Прг., 1941.
- Онацький Є. Спрага справедливості. — Б.-А., 1950.
- Онацький Є. У вавилонському полоні. — Б.-А., 1949.
- Онацький Є. У вічному місті. — Б.-А., 1954.
- Онацький Є. Українська дипломатична місія в Італії. — Прг., 1941.
- Орлігера Л. Большевицький фашизм. — Нюрнберг, 1946.
- Орлик П. Гетьман. Діарій. — В., 1936.
- Орликівський Р. Український націоналізм. — Берхтсгаден, 1949.
- Оруелл Г. Колгосп тварин. — Мюн., 1945.
- Оршан Я. Доба націоналізму. — Пар., 1938.
- Оршан Я. Розвиток української політичної думки за сто літ. — 1938.
- Остапенко М. Економічна географія України. — К., 1919.
- Островерха М. Муссоліні, людина і чин. — Л., 1934.
- Островерха М. Спомини про УПА. — Мюн., 1953.
- Островерха М. Чорнокнижник із Зубівки. — Н.-Й., 1955.
- Острівський В. Між двома революціями. — Л., 1938.
- О. Т. (О. Теліга). Визвольна боротьба українського народу. — Лон., 1950.
- Отманець А. Базар. — Л., 1938.
- Охримович Ю. Розвиток українського національно-патріотичної думки. — Л., 1922.
- Павсако І. Україна—Русь і московізм. — Б.-А., 1952.
- Павецький А. Початок і розвій шкільництва на Русі. — Л., 1900.
- Павліковська І. На громадський шлях. — Філ., 1956.
- Павлюкський Ю. Земельна справа в Східній Галичині. — Л., 1922.
- Павлович П. Поділля. — Авгсбург, 1946.
- Павлуцький Г. Історія українського орнаменту. — К., 1927.
- Падолінський В. Ремесла і фабрики на Україні. — Женева, 1880.
- Падох Я. Давнє українське судове право. — Мюн., 1949.
- Падох Я. Ідеї гуманізму і демократизму в карному праві княжчої України. — Мюн., 1948.
- Падох Я. Міські суди на Гетьманщині після 1648 року. — Мюн., 1950.
- Падох Я. Нарис історії українського карного права. — Мюн., 1951.
- Паклен Р. Біла Книга. — Мюн., 1948.
- Паклен Р. Загадка сфинкса. — Б.-А., 1952.
- Панейко В. З'єднані Держави Східньої Європи. — Від., 1924.
- Панченко М. Колівщина. — К., 1927.
- Партицький О. Старинна історія Галичини. — Л., 1894.
- Парфанонович С. У Києві в 1940 році. — Авгсбург, 1950.
- Пархоменко В. Початок історично-державного життя на Україні. — К., 1925.
- Пархоменко П. Світогляд українських націоналістично-державників. — Прг., 1940.
- Пасічник М. Наша слава (етнографія Рогатинщини). — Він., 1954.
- Пассек Г. Трипільське населення Коломиїщини. — К., 1940.
- Пастернак С. Всенародня бібліотека України. — К., 1924.
- Пастернак Я. Гальштатська культура Закарпаття. — Л., 1930.
- Пастернак Я. «Готський» гріб з Терпівки. — Л., 1937.
- Пастернак Я. До проблеми поширення і хронології лінійно-стрічкової кераміки в Європі. — Авгсбург, 1948.
- Пастернак Я. Коротка археологія західно-українських Земель. — Л., 1932.
- Пастернак Я. Нові римські пам'ятки в Галичині і Волині. — Л., 1931.
- Пастернак Я. Перша бронзова доба в Галичині. — Л., 1933.
- Пастернак Я. Старий Галич. — Краків, 1944.
- Пачовський В. Гетьман І. Мазепа. — Перемишль, 1933.
- Пачовський В. Історія Закарпаття. — Мюн., 1946.
- Пачовський В. Срібна Земля. — Н.-Й., 1959.
- Пачовський В. Українці як нарід. — Чернівці, 1907.
- Пеленський Є. Культура і кулът української книги. — Краків, 1941.
- Пеленський О. Українська пісня в світі. — Л., 1941.
- Перетц В. Слово о полку Ігоревім. — К., 1926.
- Петренко І. Історія України. — Краків, 1940.
- Петренко П. Іван Котляревський. — Х., 1931.
- Петрів В. Спомини. — Л., 1927.
- Петров В. Походження українського народу. — Регенсбург, 1947.
- Петров В. Український фольклор. — Регенсбург, 1946.
- Петров М. Київська Академія. — К., 1919.
- Педанський В. Давні килими України. — Л., 1925.
- Пизвор Є. Новий фрагмент совєтської аграрної політики. — Н.-Й., 1952.
- Пігідо Ф. Україна під большевицькою окупацією. — Мюн., 1956.
- Пігідо Ф., Правобережний Ф. Велика вітчизняна війна. — Він., 1954.
- Підгайний С. Недостріяні. — Мюн., 1949.
- Підгайний С. Українська інтелігенція на Соловках. — Мюн., 1945.
- Писичківський Д. Від капіталізму до кооператизму. — Пар., 1945.
- Плав'юк С. Приповідки. — Едмонтон, 1946.
- Плевако М. Життя і праця Б. Грінченка. — Х., 1911.
- Плевако М. Т. Шевченко і критика. — Харків, 1924.
- Плющ В. Правда про хвилювання. — Мюн., 1954.
- Плющ В. З ідеологією чи без неї. — Лон., 1954.
- Побігундї Є. Дружини українських націоналістів. — Мюн., 1953.
- Повстенко О. Історія українського мистецтва. — Нюрнберг, 1948.
- Повстенко О. Катедра св. Софії в Києві. — Н.-Й., 1955.

- Погорєцький М. «Демократизм» Сталіна. — Саскатун, 1939.
- Подольний К. З минулих літ (про М. Драгоманова). — Лон., 1954.
- Пожарський П. Нариси з історії української кооперації. — К., 1919.
- Полікарпенко Г. ОУН в другій світовій війні. — Він., 1951.
- Поліщук К. Гуляйпільський батько. — Коломия, 1925.
- Поліщук К. Отаман Зелений. — Л., 1922.
- Полонська-Василенко Н. Братства в Україні. — Мюн., 1947.
- Полонська-Василенко Н. Київ часів Володимира і Ярополка. — Прг., 1944.
- Полонська-Василенко Н. Майно Запорозької Старшини. — К., 1932.
- Полонська-Василенко Н. Палай і Мазепа. — Авсбург, 1949.
- Полонська-Василенко Н. Процес «Центра Дій» в 1924 році. — Мюн., 1926.
- Полтава П. Хто такі бандерівці і за що вони борються. — Мюн., 1950.
- Попов О. Хлібна торгівля України. — Х., 1927.
- Попов М. Нарис історії комуністичної партії України. — Х., 1928.
- Попович О. Відродження Буковини. — Л., 1933.
- Порш М. Із статистики України. — К., 1907.
- Порш М. Україна в державному бюджеті Росії. — Катеринослав, 1918.
- Почаєвський Т. Кирило-Методіївське християнство в Русі-Україні. — Р., 1954.
- Приходько В. Під сонцем Поділля. — Л., 1931.
- Приходько М. Я прошу слова. — Б.-А., 1949.
- Прокм М. Україна і українська політика Москви. — Філ., 1952.
- Радзевич В. Українська література ХХ ст. — Філ., 1952.
- Радзевич В. Історія української літератури. — Дітройт, 1956.
- Раковський Д. Расовість слов'ян. — Л., 1919.
- Раковський Д., Руденко С. Погляди на антропологічні відносини в українському народі. — Л. 1925.
- Раковський І. (ред.). Українська Загальна Енциклопедія. — Л., 1930.
- Раковський І., Пеленський Є. (ред.). Енциклопедія Українознавства. — Краків, 1941.
- Ребет А. Теорія нації. — Мюн., 1955.
- Ребет А. Формування української нації. — Мюн., 1951.
- Резуцький В. П'ять великих акторів української сцени. — Пар., 1955.
- Резуцький Д. Українські думи та пісні історичні. — К., 1919.
- Резанов В. Драма українська. — К., 1926.
- Ріпський М. На склоні Київської княжої доби. — Мондер, 1957.
- Ріпський М. Початки християнства в Україні. — Мондер, 1952.
- Ріпський М. Києво-Печерський монастир. — Мюн., 1955.
- Ріпський С. Українське Січове Стрілецтво. — Н.-Й., 1956.
- Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості. — В. Волинське, 1938.
- Річинський В. З історії СУМ-а. — Лон., 1949.
- Рогозний Г. Базар. — Чернівці, 1934.
- Рогозний Г. До тайни вбивства полковника Отмарштайна. — Чернівці, 1934.
- Розов В. Українські грамоти XIV—XV ст. — К., 1928.
- Романчук Б. З життя і творчості Н. Кобилянської. — Філ., 1951.
- Романовський В. (ред.). Центральний архів стародавніх актів у Києві. — К., 1929.
- Росоха С. Сойм Карпатської України. — Він., 1949.
- Росоха С. У дворіччя Карпатської України. — Прг., 1941.
- Ростовець М. Скоропадський і скоропадчуки. — Саскатун, 1938.
- Ростовець М. Давне минуле нашого півдня. — К., 1918.
- Рубинштейн С. Одеська Центральна Наукова Бібліотека. — О., 1927.
- Рудинський М. Архівна збірка Полтавського Музею. — Полтава, 1928.
- Рудинський М. Мізинь. — К., 1931.
- Рудинський М. Четвертинний період. — К., 1931.
- Рудоцький М. Визначні серії кістянних виробів Мізинської палеолітичної стації. — К., 1931.
- Рудоцький С. До основ українського націоналізму. — Від., 1936.
- Рудоцький С. Огляд національної території України. — Б., 1928.
- Рудоцький С. Основні землезнання України. — Ужгород, 1923.
- Рудоцький С. Українська справа зі становища політичної географії. — Б., 1923.
- Рудовичкий Я. Назви «Галичина і Волинь». — Він., 1952.
- Рудовичкий Я. Слово і назва «Україна». — Він., 1951.
- Русов Ю. Душа народу і дух нації. — Філ., 1948.
- Русов Ю. Поезія визвольних змагань. — Тор., 1954.
- Русов Ю. Той, хто багато знав того, що ми давно забули. — Лон., 1954.
- Русова Н. За героїчний театр. — Н.-Й., 1955.
- Русова С. Мої спомини. — Л., 1937.
- Русова С. Наші визначні жінки. — Коломия, 1934.
- Русова С. Україна в творах її письменників. — Філ., 1929.
- Сабол С. Католицизм і православ'я. — Н.-Й., 1955.
- Сава Г. До історії большевицької дійсності. — Мюн., 1955.
- Савич О. Нариси з історії культурних рухів в Україні в XVII—XVIII ст. — К., 1930.
- Савченко В. Беззнаг. — Авсбург, 1948.
- Савченко Ф. Заборона українства в 1876 році. — К., 1930.
- Сагайда І. Великі питання. — Регенсбург, 1947.
- Садорський В. Нарис економіки українських земель. — В., 1935.

- Садовський В. Нарис економічної географії України. — К., 1920.
- Садовський В. Національна політика советів на Україні. — В., 1937.
- Садовський М. Мої театральні спогади. — К., 1907.
- Саксаганський О. По шляху життя. — Х., 1935.
- Свенцидський І. Національний музей у Львові. — Л., 1915.
- Свенцидський І. Початки книгопечатання на землях України. — Л., 1924.
- Свангун В. Автокефалія чи залежність від чужих. — Він., 1935.
- Світ І. Зелена Україна. — Н.-Й., 1949.
- Семешко Г. В часи війни. — Ківеланд, 1917.
- Сенько Г. Правдивий український фольклор від Советами. — Він., 1947.
- Сергієнко М. В кітхх тирашів. — Мюн., 1953.
- Сидор М. Шлях до Городецької Унії. — Мюн., 1951.
- Сидорчук І. Ідеологія Кирило-Методіївців. — Він., 1954.
- Сібільов Н. Старовинність Ізюмщини. — Ізюм, 1926.
- Сіквенч В. Сторінки з записної книжки. — Він., 1930.
- Сімович В. Йозеф Гречек і українська мова. — Прг., 1933.
- Сімович В. Тарас Шевченко. — Л., 1941.
- Сірній Ю. Із спогадів про українські видавництва. — Автсбург, 1949.
- Сірній Ю. Історія видавничої і книгарської справи в Україні. — Прг., 1940.
- Сірополок С. Історія освіти на Україні. — Л., 1937.
- Сірополок С. Народна освіта на Советській Україні. — В., 1934.
- Сіцінський В. Нариси з історії Поділля. — Вінниця, 1927.
- Сіцінський В. Оборонні замки Західного Поділля. — К., 1928.
- Січинський В. Архітектура в стародруках. — Л., 1925.
- Січинський В. Архітектура старокнязівської доби. — Прг., 1926.
- Січинський В. Бойківське будівництво. — Л., 1927.
- Січинський В. Дерев'яні давниці і церкви Галицької України. — Л., 1925.
- Січинський В. Етрусський дім і гудуальський «оседок». — Прг., 1930.
- Січинський В. Іван Мазепа — людина і меценат. — Філ., 1955.
- Січинський В. Історія українського граверства. — Л., 1937.
- Січинський В. Історія українського мистецтва. — Н.-Й., 1956.
- Січинський В. Місто Холм. — Краків, 1941.
- Січинський В. Назва «Україна». — Автсбург, 1948.
- Січинський В. Нариси з історії українського промислу. — Л., 1928.
- Січинський В. Орнаменти в історичних стилях. — Прг., 1940.
- Січинський В. Пам'ятки української архітектури. — Філ., 1952.
- Січинський В. Роксолана. — Лон., 1957.
- Січинський В. Ротонди на Україні. — Л., 1929.
- Січинський В. Українська архітектура. — Прг., 1939.
- Січинський В. Українське дерев'яне будівництво і різьба. — Л., 1936.
- Січинський В. Українські вишивки. — Франкфурт, 1947.
- Січинський В. Україна на Європейських мапах. — Прг., 1944.
- Січинський В. Українська народна мебля. — Прг., 1945.
- Січинський В. Український Тризуб і прапор. — Він., 1953.
- Січинський В. Українське ужиткове мистецтво. — Ляй., 1944.
- Січинський В. Українська хата в околицях Львова. — Л., 1924.
- Січинський В. Чужинці про Україну. — Прг., 1942.
- Скрипник М. Джерела до причини розламу в КПЗУ. — Х., 1928.
- Скрипник М. До теорії боротьби двох культур. — К., 1926.
- Скрипник М. Статті і промови. — Х., 1930.
- Скубова М. Спомини. — Тор., 1950.
- Слабченко М. Матеріали до економічно-соціальної історії України. — О., 1925.
- Слабченко М. Організація господарства України від Хмельниччини до світової війни. — О., 1923.
- Слабченко М. Соціально-правова організація Січі Запорізької. — К., 1927.
- Слабченко М. Судівництво на Україні в XVII—XVIII ст. — Х., 1919.
- Славинський М. Історія України. — Подєбради, 1934.
- Славутич Я. Іван Франко і Росія. — Він., 1959.
- Славутич Я. Розстріляна муза. — Дітройт, 1955.
- Сластюн Ю. Опанас Сластюн. — Н.-Й., 1956.
- Слісаренко Ф. Митридат Евлпатор і населення України. — К., 1930.
- Слободич О. Нарис історії української революції 1917—20 рр. — Л., 1932.
- Смаль-Стоцький Р. Українська мова в Советській Україні. — В., 1936.
- Смаль-Стоцький С. Буковинська Русь. — Чернівці, 1897.
- Смаль-Стоцький С. Розвиток поглядів на сім'ю слов'янських мов. — Прг., 1927.
- Смаль-Стоцький С. Т. Шевиченко, співець самостійної України. — Л., 1931.
- Смирнов П. Волзький шлях і стародавні руси. — К., 1923.
- Соколяк О. Золота ювілейна книга (50-діття української громади в Нью-Йорку). — Н.-Й., 1956.
- Соколяк О. Українське питання в світлі румунської історичної науки. — Лон., 1955.
- Соловей Д. Голгота України. — Він., 1953.
- Соловей Д. Національні політичні партії. — Мюн., 1956.
- Соловей Д. Нове удшнення української науки. — Тор., 1958.
- Солтикевич Я. Привороття. — Тор., 1955.
- Сосенко К. Культурно-історична постать староукраїнських свят Рідва і Щедрого Вечора. — Л., 1928.
- Спаська Е. Гончарні кахлі Чернігівщини. — К., 1928.

- Сталін Й. Статті і промови про Україну. — К., 1936.
- Старосольський В. Теорія нації. — Від., 1922.
- Стахін М. Гетьманський режим в 1918 році. — Скрентон, 1952.
- Стахів М. Звідки взялася советська влада в Україні. — Скрентон, 1955.
- Стахів М. Перша советська республіка в Україні. — Фіа., 1956.
- Стахів М. Українські політичні партії. — Скрентон, 1954.
- Стахів М. Друга советська республіка в Україні. — Фіа., 1957.
- Стеблецький С. Переслідування Української Католицької Церкви в Росії. — Мюн., 1954.
- Степанів О. Сучасний Львів. — Н.-Й., 1953.
- Степанович Ю. Син Закарпаття. — Мюн., 1947.
- Стефанів З. Українські збройні сили в 1917—18 роках. — Мюн., 1947.
- Стецюк В. Поняття республіки і демократії в старому Римі. — Мюн., 1956.
- Стещенко І. Історія української драми. — К., 1908.
- Студинський К. Львівська Духовна Семінарія. — Л., 1916.
- Студинський К. «Пересторога» — руський пам'ятник XVII віку. — Л., 1895.
- Сулима М. Історія української літературної мови. — Х., 1928.
- Сулима О. Етап розвитку російського советського імперіалізму. — Мюн., 1955.
- Сулима-Малашівський І. За Христа і Україну. — Фіа., 1951.
- Сулятицький П. Нарис з історії революції на Кубані. — Прг., 1926.
- Сусак Р. Криваві сторінки з ненаписаних літописів. — Дербі, 1955.
- Сухов О. Економічна географія України. — О., 1923.
- Сушко Р. Хто вбив полковника Отмарштайна. — Прг., 1933.
- Сциборський М. Демократія. — Прг., 1941.
- Сциборський М. Договір ганьби. — Прг., 1933.
- Сциборський М. Земельне питання. — Пар., 1939.
- Сциборський М. Націократія. — Пар., 1935.
- Сциборський М. ОУН і селянство. — Прг., 1933.
- Сциборський М. Сталінізм. — Прг., 1938.
- Сциборський М. Україна в цифрах. — Він., 1940.
- Тарануценко С. Пам'ятки мистецтва Слобожанщини. — Х., 1922.
- Тарануценко С. Українські писанки. — Х., 1928.
- Тарануценко С. Хата. — Х., 1921.
- Тарнович Ю. Двадцять років неволі. — Краків, 1940.
- Тарнович Ю. Люстрова історія Лемківщини. — Л., 1936.
- Тарнович Ю. Книжче місто Сянк. — Краків, 1941.
- Тарнович Ю. Лемківщина. — Краків, 1941.
- Терлецький О. Вплив природи на історію України. — Л., 1930.
- Терлецький О. Історія української громади в Раштаї. — К., 1919.
- Терлецький О. Історія української держави. — Л., 1923.
- Терлецький О. Москвафілі і народовці в 1870-х роках. — Л., 1902.
- Терлецький О. Україна заборолом культури і цивілізації. — Л., 1930.
- Тершаковець М. Галицько-руське літературне відродження. — Л., 1908.
- Тимофій М. Жиди і народне господарство України. — Від., 1923.
- Тис-Крохмалюк Ю. Бої Хмельницького. — Мюн., 1955.
- Титов Ф. Матеріали до історії книжної справи на Україні в XVI—XVIII віці. — К., 1924.
- Титов Ф. Стара вища освіта в Київській Україні XVI—XIX ст. — К., 1924.
- Ткачук Д. Український націоналізм. — Прг., 1940.
- Тобілевич С. Корифеї українського театру. — К., 1947.
- Томашівський С. Десять літ українського питання в Польщі. — Л., 1929.
- Томашівський С. Історія Церкви на Україні. — Фіа., 1932.
- Томашівський С. Київська Козаччина 1855 року. — Л., 1902.
- Томашівський С. Українська історія. — Л., 1919.
- Томашівський С. Церковний бій української справи. — Від., 1916.
- Трильовський К. Катерина Друга. — Коломия, 1927.
- Трихрест М. Четверта п'ятирічка московського більшевизму. — Мюн., 1948.
- Тутковський П. Природня районізація України. — К., 1922.
- Тютюнович Ю. Зимовий похід 1919—20 року. — Коломия, 1923.
- Тютюнович Ю. Революційна стихія. — Л., 1937.
- Угрин-Безгришний І. Нарис історії Січових Стрільців. — Рогатин, 1923.
- Удовиченко О. Україна у війні за державність. — Він., 1954.
- Українець Р. Донцов у світлі сьогодишнього дня. — Дітройт, 1948.
- Умбелані Б. Походження назви «рутени». — Він., 1953.
- Феденко П. Ісаак Мазепа. — Лон., 1954.
- Феденко П. Україна після смерті Сталіна. — Мюн., 1956.
- Феденко-Чопівський І. Економічна географія України. — К., 1923.
- Феденко-Чопівський І. Природні багатства України. — К., 1919.
- Филипович П. Українська стихія в творчості М. Гоголя. — Він., 1952.
- Флоринський І. Григорій Сковорода. — Тор., 1956.
- Флоринський М. Кустарні промисли на Україні. — Х., 1923.
- Флоринський Л. Київ під ворожими окупаціями. — Б.-А., 1952.
- Франко І. Іван Вишневський. — Л., 1895.
- Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури. — Л., 1910.
- Франко І. Т. Шевченко героєм польських революційних легенд. — Л., 1901.

- Хвиля А. Викорінити, знищити націоналістичне коріння на мовному фронті. — К., 1933.
- Хвицьковий М. Думки проти течії. — К., 1926.
- Хмисляндський І. В країні рабства і смерті. — Ч., 1951.
- Ходоровський Ю. Україна та питання Сибіру. — Берхтсгаден, 1948.
- Холмський І. Історія України. — Мюн., 1949.
- Хоменко А. Національний склад людності УССР. — Х., 1931.
- Хоткевич Г. Гуцули і Гуцульщина. — Н.-Й., 1920.
- Храпливий Є. Сільське господарство Галицько-Волинських Земель. — Л., 1936.
- Хрисюк П. Замітки і матеріали до української революції. — Від., 1921.
- Хрін С. Зимою в бункері. — Мюн., 1950.
- Хрін С. Кризь сміх заліза. — Мюн., 1952.
- Хуртована Н. Під небом Волині. — Він., 1952.
- Цегельський А. Русь—Україна і Московщина—Росія. — Від., 1918.
- Целевич В. Нарід, нація, держава. — Л., 1934.
- Цинкаловський О. Волинські дерев'яні церкви. — Л., 1935.
- Цинкаловський О. Книжний город Володимир. — Л., 1935.
- Цюкан І. Від Денікіна до большевиків. — Від., 1921.
- Чапленко В. Українська літературна мова. — Н.-Й., 1955.
- Чапленко В. Большевицька мовна політика. — Мюн., 1956.
- Чернецький С. Нарис історії українського театру в Галичині. — Л., 1931.
- Чаротрійський М. Від Сяну по Крим. — Н.-Й., 1951.
- Чижевський Д. Головні риси українського світогляду. — Подєбради, 1940.
- Чижевський Д. Історія Української літератури. — Н.-Й., 1956.
- Чижевський Д. Коротка історія 3-ої Залізної дивізії. — Каліш, 1922.
- Чижевський Д. Культурно-історичні епохи. — Авгсбург, 1948.
- Чижевський Д. Нарис з історії філософії на Україні. — Прг., 1931.
- Чижевський Д. Український літературний барок. — Прг., 1941.
- Чижевський Д. Філософія Г. Сковороди. — В., 1934.
- Чикаленко Є. Спогади. — Л., 1925.
- Чикаленко Є. Щоденник. — Л., 1931.
- Чикаленко А. (ред.). Соловецька каторга. — В., 1931.
- Чубай Э. Рейд ОУН від Попраду по Чорне море. — Мюн., 1952.
- Чубатий М. Огляд історії українського права. — Мюн., 1947.
- Чубатий М. Основи державного устрою Західно-Української республіки. — Л., 1920.
- Шанковський А. Графіка в бункерах УПА. — Філ., 1952.
- Шанковський А. Українська армія в боротьбі за державність. — Мюн., 1958.
- Шанковський А. УПА і її підлільна література. — Філ., 1952.
- Шаповал М. Велика революція і українська визвольна програма. — Прг., 1926.
- Шаповал М. Гетьманщина і Директорія. — Н.-Й., 1958.
- Шаповал М. Засади української визвольної програми. — Прг., 1927.
- Шаповал М. Революційний соціалізм на Україні. — Від., 1921.
- Шаповал М. Село і місто. — Прг., 1926.
- Шаповал М. Соціографія України. — Прг., 1933.
- Шаповал М. Схема життєпису. — Н.-Й., 1956.
- Шаповал М. Щоденник. — Н.-Й., 1958.
- Шарик М. Діти війни. — Він., 1956.
- Шаур Р. Кінець Польщі. — Прг., 1940.
- Шах С. Львів. — Мюн., 1955.
- Шахматов О., Кривський А. Нарис з історії української мови. — К., 1924.
- Шварко І. Прокляноу. — Краків, 1944.
- Швед Б. Полідуки. — Л., 1938.
- Шалухин С. Варшавський договір. — Прг., 1926.
- Шалухин С. Звідкіля походить Русь. — Прг., 1929.
- Шалухин С. Історично-правні підстави української державності. — Він., 1929.
- Шалухин С. Назва «Україна» у стародавніх географів. — Від., 1922.
- Шалухин С. Україна — назва нашої землі. — Прг., 1936.
- Шемет С. Полакownik Петро Болбочан. — Від., 1923.
- Шерех Ю. Думки проти течії. — Новий Ульм, 1949.
- Шерех Ю. Всеволод Гандюв і Олена Курило. — Він., 1954.
- Шерех Ю. Галичина у формуванні нової української літературної мови. — Мюн., 1949.
- Шиманович І. Нафта у світовій політиці. — Л., 1922.
- Шимович Т. Зелений Канн. — Л., 1930.
- Шимкевич М. Верхн життя і творчості. — Н.-Й., 1958.
- Шимкевич М. Галичанство. — Н.-Й., 1956.
- Шимкевич М. Загублена українська людина. — Н.-Й., 1954.
- Шимкевич М. Українська синтеза чи українська громадянська війна. — Бломберг, 1949.
- Шимкевич М. Філософія. — Л., 1934.
- Шміт Ф. Мистецтво старої Русі—України. — Х., 1919.
- Шовгенів І. Водне господарство на українських землях. — В., 1934.
- Шовгенів І. Енергетичні ресурси на українських землях. — В., 1940.
- Шовгенів І. Чорне море. — В., 1941.
- Шраг М. Держава і соціалістичне суспільство. — Л., 1923.
- Штуль О. Віки говорять. — Прг., 1940.
- Шульга М. Московський імперіалізм. — Мюн., 1948.
- Шульга М. Московська суть. — Мюн., 1948.
- Шульга М. Про молодь Наддніпрянщини. — Пар., 1947.
- Шульгин О. Без території. — Пар., 1934.
- Шульгин О. Державність чи гайдамаччина. — Пар., 1931.

- Шумліна Л. Гончарство на Поділлі. — К., 1929.
- Шумелда Я. Від Маркса до Маленкова. — Пар., 1955.
- Шумелда Я. Зміни в СРСР після смерті Сталіна. — Пар., 1957.
- Шумльницький М. Український архітектурний стиль. — К., 1914.
- Шульевич В. Гуцульщина. — Л., 1908.
- Шульевич С. Спомини. — Л., 1929.
- Шелютева М. Розпис хат на Кам'янецьчині. — К., 1928.
- Щербаківський В. Архітектура в різних народів і на Україні. — Л., 1910.
- Щербаківський В. Дерев'яні церкви на Україні. — Л., 1906.
- Щербаківський В. Кам'яна доба в Україні. — Мюн., 1947.
- Щербаківський В. Концепція М. Грушевського про походження українського народу в світлі палеонтології. — Прг., 1940.
- Щербаківський В. Матеріал до південного походження слова «Русь». // «Визвольний шлях». — ч. 68. — Лон., 1953.
- Щербаківський В. Олександр Кошиць. — Лон., 1955.
- Щербаківський В. Основні елементи орнаментативної української писанок та їх походження. — Прг., 1925.
- Щербаківський В. Пам'яті Васкаля Кричевського. — Лон., 1954.
- Щербаківський В. Походження назви «Русь». — Лон., 1953.
- Щербаківський В. (ред.). Трипільська культура на Україні. — К., 1926.
- Щербаківський В. Форматія української нації. — Прг., 1941.
- Щербаківський Д. Золотарська справа. — К., 1924.
- Щербаківський Д. Оправа книжок у київських золотарів. — К., 1926.
- Щербаківський Д. Реліквії старого київського самоврядування. — К., 1925.
- Щербаківський Д., Ернст Ф. Український портрет XVII—XX ст. — К., 1935.
- Щурат В. Історичні пісні. — Л., 1937.
- Щурат В. Св. Письмо у Шевченковій поезії. — Л., 1914.
- Щурат В. Українські джерела до історії філософії. — Л., 1908.
- Щурат В. Філософічні основи творчості П. Куліша. — Л., 1922.
- Юрчиак А. Літературний твір. — Б.-А., 1956.
- Юрчиак В. Українська еміграція на схід і заселення Слобідщини. — К., 1931.
- Юрченко О. Природа і функція радянських федеративних форм. — Мюн., 1956.
- Юрченко О. Проблема інтернаціонального і національного в більшовизмі. — Мюн., 1955.
- Юрченко О. Чинне право в Україні. — Мюн., 1948.
- Явдось М. УАПЦ в 1921—36 роках. — Новий Ульм, 1956.
- Яворський Є. Вождь 100000 армії (М. Тарнавський). — Він., 1938.
- Яворський Є. Денікініада УГА. — Яворів, 1929.
- Яковлів А. Договір гетьмана Б. Хмельницького з московським царем 1654 року. — Н.-Й., 1954.
- Яковлів А. Основи конституції УНР. — Пар., 1935.
- Яковлів А. Про копні суди на Україні. — Прг., 1930.
- Яковлів А. Українсько-московські договори XVII—XVIII ст. — В., 1934.
- Яковлів А. Паризька трагедія 25.V.1926. — Пар., 1958.
- Янів В. Бій під Крутами. — Л., 1934.
- Янів В. Німецький концентраційний табір. — Мюн., 1948.
- Ярема А. Українці в таборі Яблінне. — Л., 1920.
- Ярема Є. Українська духовність в її культурно-історичних вивах. — Л., 1937.
- Ярославин С. Визвольна боротьба на Західних Українських Землях. — Фіа., 1956.
- Ясінчук Л. Історія «Прогресу». — Л., 1934.
- Ясінчук Л. П'ятдесят літ «Рідної Школи». — Л., 1931.
-
- Айналов Д. Древние памятники искусства Киева. — Х., 1899.
- Айналов Д. Древности христианского Херсонеса. — К., 1905.
- Айналов Д. История древнерусского искусства. — К., 1915.
- Академия Наук СССР. Краткие сообщения о докладах и полевых исследованиях Института истории материальной культуры. — М., 1954—58.
- Аксакон К. Исторические сочинения. — П., 1912.
- Алексий П. Путешествие Антиохского патриарха Макария в Россию. — Москва, 1898.
- Амфитеатров А. Одержима Русь. — Берлин, 1929.
- Андреевич Е. Опыт философии русской мысли. — П., 1909.
- Антонович В. Исследование о казачестве. — К., 1863.
- Антонович В. Исторические песни малорусского народа. — К., 1874.
- Антонович В. Киев в княжеское время. — К., 1897.
- Антонович В. О крестьянах Юго-Западной России. — К., 1870.
- Антонович В. Раскопки в стране древлян. — П., 1893.
- Антонов-Овсенько В. Записки о гражданской войне. — М., 1930.
- Анучин В. География советского Закарпатья. — М., 1956.
- Архистов Н. Промышленность древней Руси. — П., 1866.
- Артаманов М. К вопросу о происхождении скифов. — М., 1950.
- Артаманов М. Очерки древнейшей истории хозар. — М., 1924.
- Архангельский С. Лекции по истории русской литературы. — Каз., 1913.
- Архоловский А. Введение в археологию. — М., 1947.
- Аршинов К. История Махновского движения. — Берлин, 1923.
- Ассев Ю. Древний Киев. — М., 1956.

- Аскоценский В. Киев с древнейшим его училцем Академией. — К., 1956.
- Афанасьев А. Политические воззрения славян на природе. — М., 1869.
- Ашк К. Босфорское царство. — О., 1849.
- Бабенчиков М. Народное декоративное искусство Украины. — М., 1945.
- Багалей Д., Миллер Д. История города Харькова. — Х., 1906.
- Бакулин М. Собрание сочинений. — М., 1936.
- Байгитш-Камынский Н. История Малой России. — К., 1942.
- Барвинский В. Крестьяне в Левобережной Украине XVII—XVIII ст. — Х., 1909.
- Батюшков П. Вольны. — П., 1888.
- Батюшков П. Памятники русской старины западных губерний. — П., 1885.
- Башкирева М. Дневник. — П., 1892.
- Бедков В. Православная Церковь в Польше и Литве. — Катеринослав, 1908.
- Белинский В. Полное собрание сочинений. — М., 1926.
- Белов Г. Херсонес Таврический. — П., 1948.
- Берг П. Население Бессарабии. — П., 1923.
- Бердзев Н. Духовный кризис интеллигенции. — М., 1907.
- Бердзев Н. Истоки и смысл русского коммунизма. — Пар., 1955.
- Бердзев Н. Миросозерцание Достоевского. — Прг., 1923.
- Бердзев Н. Русская идея. — Пар., 1946.
- Бердзев Н. Судьба России. — М., 1918.
- Берлин Н. Наследие Чингисхана. — Берлин, 1925.
- Берлинский М. Краткое описание Киева. — П., 1820.
- Беседовский Г. На путях к Термидору. — Пар., 1930.
- Бибиков С. Раннетрипольское поселение Лука — Вребла на Днестре. — Москва, 1954.
- Бидля М. Западное влияние на Руси. — О., 1914.
- Блавацкий В. Искусство Северного Причерноморья античной эпохи. — М., 1947.
- Блавацкий В. Материалы по археологии древнего Причерноморья. — М., 1951.
- Блавацкий В. Очерки военного дела в античных государствах Северного Причерноморья. — М., 1954.
- Блюмфельд К. О формах землевладения в древней Руси. — О., 1884.
- Боборон Н. Грядущая Россия. — Пар., 1920.
- Бобринский А. Курганы близ с. Смелы. — П., 1901.
- Бобринский А. Херсонес Таврический. — П., 1905.
- Богачевский Б. Орудия производства и домашние животные Триполья. — М., 1937.
- Боголепов П. Государственные и местные налоги. — Х., 1902.
- Бодянский О. Краткая история Малороссии. — П., 1848.
- Бондар Н. Торговое сношение Ольвии со Скифией в VI—V вв. — М., 1955.
- Бонч-Осмоловский Г. Палеолит Крыма. — М., 1954.
- Борисов А. Калмыкия. — М., 1926.
- Борисовский П. Палеолит Украины. — М., 1953.
- Бородин И. Античная культура на юге России. — М., 1918.
- Боткаев К. Очерки Лубенской старины. — М., 1900.
- Боткаев Н. Московское государство по сказаниям иностранцев. — П., 1914.
- Ботт Е. Год борьбы. — М., 1925.
- Ботт Е. Национальное правительство и советская власть на Украине. — М., 1919.
- Брайт Б. Иностранные капиталы. — П., 1899.
- Брун Ф. Древности. — П., 1869.
- Брун Ф. Черноморье. — О., 1879.
- Брунов Н. Очерки по истории архитектуры. — М., 1935.
- Бубнов А. Гражданская война 1918—19 годов. — М., 1928.
- Булахов Ф. Космологические воззрения украинского народа. — К., 1909.
- Булахов (арх. Макарий). История Русской Церкви. — П., 1883.
- Булик И. Воспоминания. — Пар., 1952.
- Быковский С. К вопросу трёх античных центров Руси. — Вятка, 1928.
- Василенко Н. Очерки по истории Западной Руси и Украины. — К., 1916.
- Величко С. Летопись событий. — К., 1955.
- Величко С. Сказание о войне казацкой с поляками. — К., 1926.
- Веневитинов М. Хождение игумена Даниила в святую Землю. — П., 1877.
- Верещакин В. Старый Львов. — П., 1915.
- Вильчковский О. Начало Руси. — П., 1906.
- Виноградов В. Феодосия. — Феодосия, 1916.
- Витте С. Воспоминания. — Берлин, 1922.
- Вишневский Д. Киевская Академия в XVII веке. — К., 1903.
- Владимиров П. Древняя русская литература Киевского периода. — К., 1901.
- Владимирский-Буданов М. Очерки истории русского права. — П., 1909.
- Владимирский-Буданов М. Черты семейного права Западной России XVI в. — П., 1890.
- Волк-Карачевский Н. Борьба Польши с Казачеством. — К., 1899.
- Волковский А. Историческая правда и украинофильская пропаганда. — Турин, 1920.
- Вологодцев И. Особенности развития городов Украины. — Х., 1930.
- Вольф М. Географическое размещение русской промышленности. — М., 1925.
- Воронин Н. История культуры древней Руси. — М., 1951.
- Гайдучович В. (ред.). Боспорские города. — М., 1952.
- Гайдучович В. (ред.). Ольвия и нижнее Побужье в античную эпоху. — М., 1956.
- Герден А. Собрание сочинений. — М., 1956.
- Глинц И. Железодобывающая промышленность России. — М., 1911.
- Голубев С. Киевский митрополит П. Могилла и его сподвижники. — К., 1898.

- Голубицкий Е. История Русской Церкви. — М., 1901.
- Голубовский П. Печенеги, турки и половцы. — К., 1884.
- Голубова Е. Северное Причерноморье и Рим на рубеже нашей эры. — М., 1951.
- Горьшко В. Южно-русские очерки и портреты. — К., 1898.
- Горький М. О русском крестьянстве. — Берлин, 1923.
- Горький М. Полное собрание сочинений. — М., 1952.
- Готье Ю. Железный век в восточной Европе. — М., 1930.
- Готье Ю. Очерки истории материальной культуры Восточной Европы. — Лен., 1930.
- Грабарь Г. Летопись. — К., 1954.
- Грабарь И. История русского искусства. — М., 1912.
- Греков В. Каменные городища на Днепре. — М., 1954.
- Греков В. Киевская Русь. — М., 1939.
- Греков В. Крестьяне на Руси. — М., 1952.
- Греков В., Якубовский А. Золотая Орда. — П., 1937.
- Греков В. (ред.). История культуры древней Руси. — М., 1951.
- Грушевский А. Города Великого Княжества Литовского в XIV—XVI вв. — К., 1918.
- Грушевский М. Очерки истории украинского народа. — П., 1906.
- Гудзий Н. История древней русской литературы. — М., 1953.
- Гульдман В. Памятники старины Подолии. — Каменец-Подольский, 1911.
- Даля В. Полное собрание сочинений. — П., 1898.
- Даля В. Пословицы русского народа. — М., 1862; М., 1957.
- Даля В. Толковый словарь живого великорусского языка. — М., 1955.
- Давыдович В. Праистория Киевской Земли. — К., 1925.
- Давыдовский Н. Россия и Европа. — Штуттгарт, 1920.
- Дашкевич Н. К вопросу о происхождении русских былин. — К., 1883.
- Дьянов Б. Власовское движение в свете документов. — Н.-Й., 1950.
- Деникин А. Очерки русской смуты. — Бер., 1926.
- Долнар-Запольский М. МASONСТВО. — М., 1916.
- Долгоруков И. Путешествие в Киев в 1817 году. — П., 1870.
- Достоевский Ф. Собрание сочинений. — П., 1902.
- Драгоманов Н. Малорусские народные предания. — К., 1976.
- Драгоманов Н. Собрание политических сочинений. — Пар., 1906.
- Ефименко П. Первобытное общество. — Лен., 1938.
- Житешош П. Мысли о народных малороссийских думках. — К., 1893.
- Закревский Н. Описание Киева. — М., 1868.
- Замысловский Е. Герберштейн и его известия о России. — П., 1884.
- Захаренко М. Киев прежде и теперь. — К., 1888.
- Земельковский В. Русские мыслители и Европа. — Пар., 1955.
- Зернова А. Начала книгопечатания в Москве и на Украине. — М., 1947.
- Зив В. Иностранные капиталы в русской промышленности. — П., 1917.
- Зинин А. (ред.). Тысячная Книга 1550 года. — М., 1950.
- Златковский Т. Месяц в I—II веках нашей эры. — М., 1951.
- Зуев В. Путешествен. записки от Санкт-Петербурга до Херсона. — П., 1787.
- Иванов Г. Петербургские зимы. — Н.-Й., 1952.
- Измаилов В. Путешествие в полуденную Россию. — М., 1805.
- Иконников В. Киев в 1855 году. — К., 1904.
- Иконников В. Культурно-историческое значение Византии в русской истории. — К., 1869.
- Иловайский Д. История России. — М., 1876.
- Иловайский Д. Рассказание о начале Руси. — М., 1882.
- Иоанн, арх. Толстой и Церковь. — Бер., 1930.
- Иоаннова А. Искусство античных городов Северного Причерноморья. — Лен., 1953.
- Какурин Н. Как сражалась революция. — М., 1925.
- Карамзин Н. История государства Российского. — П., 1883.
- Каргер М. Дофеодалный период Киева. — К., 1939.
- Каргер М. Археологические исследования древнего Киева. — К., 1951.
- Карпов Г. Критический обзор разработки главных русских источников, к истории Малороссии относящихся. — М., 1870.
- Карский Е. Славянская кирилловская палеография. — П., 1928.
- Касперович Г. Железодельная промышленность в России. — М., 1914.
- Кафенгауз Б. (ред.). Письма и бумаги Петра Великого. — М., 1952.
- Качаровский А. Русская община. — М., 1906.
- Кистковский А. Права, по которым судится малоросийский народ. — К., 1879.
- Клепачский П. Очерки по истории Киевской Земли. — О., 1912.
- Ключевский В. История сословий в России. — М., 1913.
- Ключевский В. Курс русской истории. — П., 1906; М., 1923.
- Ключевский В. Сказание иностранцев о России. — М., 1865.
- Кныпович Т. Танаис. — М., 1949.
- Кобылина М. (ред.). — Материалы и исследования по археологии Северного Причерноморья. — М., 1954.
- Ковалевский П. Русский национализм и национальное воспитание. — П., 1912.
- Ковалевский М. Житие Григория Сковороды. — П., 1912.
- Кондаков Н. Русские древности. — П., 1897.

- Кондаков Н. Русские клады. — П., 1906.
- Кондаков Н. Древности Приднепровья. — П., 1907.
- Коньский Г. История Русов. — М., 1846.
- Копорский А. Торговый баланс Украины в 1913 году. — Х., 1918.
- Костомаров Н. Собрание сочинений. — П., 1906.
- Костомаров Н. Социальная история России. — П., 1888.
- Костомаров Н. Славянская мифология. — М., 1847.
- Котошник Г. О России в царствование Алексея Михайловича. — П., 1884.
- Краснов П. От двуглавого орла к красному знамени. — Н.-Й., 1926.
- Кругликова И. Дакция в эпоху римской оккупации. — М., 1955.
- Крупин Е. (ред.). Материалы и исследования по археологии Северного Кавказа. — М., 1951.
- Крыловский А. Львовское Ставропигиальное Братство. — К., 1904.
- Крымский А. Иоан Вишенский. — К., 1905.
- Кудряшов К. Половецкая степь. — М., 1948.
- Кулаковский Ю. Алане по свидетельству классических и византийских писателей. — К., 1899.
- Кулаковский Ю. Прошлое Тавриды. — К., 1914.
- Кулаковский Ю. Карта Европейской Сарматии по Пталомену. — К., 1899.
- Кулаковский Ю. О зарождающейся так называемой малороссийской литературе. — К., 1863.
- Кулишер И. История русского народного хозяйства. — М., 1925.
- Кюстин, де А. Л. Путешествие нашего времени. — М., 1839; М., 1949.
- Лаваревский А. Описание старой Малороссии. — К., 1888; К., 1902.
- Лаваревский А. Очерки, заметки и документы по истории Малороссии. — К., 1898.
- Лаваревский А. Указание источников для изучения Малороссийского Края. — П., 1853.
- Ламанский В. О славянах в Малой Азии, Африке и Испании. — П., 1859.
- Лапко И. Происхождение украинской идеологии. — Ужгород, 1926.
- Лебедиццев П. О святой Софии Киевской. — К., 1875.
- Лебедиццев П. Описание Киево-Софийского кафедрального собора. — К., 1882.
- Левинский О. О семейных отношениях в Юго-Западной Руси. — К., 1888.
- Левченко М. Очерки по истории русско-византийских отношений. — М., 1956.
- Левшин А. Письма из Малороссии. — Х., 1818.
- Львие М. Николаевские жандармы и литература. — П., 1909.
- Львие М. Стасюлевич и его современники. — П., 1913.
- Ленин В. Полное собрание сочинений. — П., 1940.
- Ленин В., Сталин И. О борьбе за установление советской власти на Украине. — К., 1938.
- Леонтович Ф. Крестьяне в Юго-Западной России по литовскому праву. — К., 1863.
- Леонтович Ф. «Русская Правда» и «Литовский Статут». — К., 1962.
- Леонтьев К. Восток, Россия и славянство. — П., 1913.
- Лесной С. «История Русов» в неискаженном виде. — Пар., 1953.
- Львов Ф. Херсонес в Крыму. — М., 1874.
- Локтосов Н. Донотический очерк средней Донечины. — Луганск, 1930.
- Лотоцкий О., Стебницкий П. Украинский вопрос. — М., 1917.
- Лукомский Г. Киев. — Мюн., 1925.
- Лукомский Г. Москва в представлении иностранцев XVI—XVII в. — Б., 1922.
- Лукомский Г. Старинная архитектура Галиции. — П., 1915.
- Лутин Б. Археологические раскопки. — Ростов-на-Дону, 1928.
- Любачевский М. Образование основной государственной территории великорусской народности. — П., 1915.
- Любачевский М. Очерки истории Литовско-русского государства. — М., 1915.
- Лясота Е. Путевые записки Е. Лясоты. — О., 1873.
- Мавродин В. Образование древнерусского государства. — Лен., 1945.
- Маковский С. Народное искусство Подкарпатской Руси. — Прг., 1925.
- Максимов М. Античные города Юго-Восточного Причерноморья. — М., 1956.
- Максимович М. Деятельность гр. П. Румянцева по управлению Малороссией. — Нежин, 1913.
- Максимович М. Сочинения. — К., 1860.
- Максимович М. Украинские народные песни. — К., 1849; М., 1854.
- Маньестет И. Историческое описание Херсонеса. — М., 1872.
- Марголан А. Украина и политика Антанты. — Б., 1921.
- Маркович Н. История Малороссии. — М., 1842.
- Маслов П. Аграрный вопрос в России. — П., 1908.
- Маслов П. Развитие земледелия в России. — М., 1912.
- Маляно Н. Русская революция на Украине. — Пар., 1937.
- Мережковский Д. Полное собрание сочинений. — М., 1914; Б., 1922.
- Миклашевский И. Население и крестьянское хозяйство Южной Украины в XVII веке. — М., 1814.
- Минковский Б. Разрушение культурных исторических памятников в Киеве в 1934—36. — Мюн., 1951.
- Миллер О. Славянство и Европа. — П., 1877.
- Милорадович П. Описание черниговских соборов. — Чернигов, 1890.
- Милоков П. Воспоминания. — Н.-Й., 1955.
- Милоков П. Из истории русской интеллигенции. — П., 1903.
- Милоков П. История второй русской революции. — София, 1922.
- Милоков П. Национальный вопрос. — Прг., 1925.
- Милоков П. Очерки по истории русской культуры. — П., 1904.

- Милоков П. Россия на переломе. — Пар., 1927.
- Михайловский И. Русское искусство в эпоху святого Владимира. — П., 1916.
- Михайловский Н. Сочинения. — П., 1897.
- Модзалевский В. Украинское искусство. — Чернигов, 1917.
- Морозов П. Феофан Прокопович. — П., 1880.
- Мякотин В. Очерки социальной истории Украины в XVII—XVIII веках. — Прг., 1930.
- Набреков Н. Южнорусское религиозное искусство. — Каз., 1903.
- Надкин Г. Избранные сочинения. — М., 1877.
- Насонов А. Монголы и Русь. — М., 1940.
- Нестеренко А. Очерки истории промышленности Украины. — М., 1954.
- Нидерле А. Быт и культура древних славян. — Прг., 1924.
- Овсянко-Куликовский Д. Воспоминания. — П., 1923.
- Оглоблин А. Очерки истории украинской фабрики. — К., 1925.
- Оглоблин А. Предкапиталистическая фабрика. — К., 1925.
- Однеч Д. Возникновение государственного строя у славян. — Пар., 1935.
- Оль П. Иностранные капиталы в России. — М., 1922.
- Опоков Е. Водные богатства Украины. — Х., 1925.
- Орловский П. Святая София Киевская. — К., 1915.
- Павловский И. К истории Малороссии. — Полтава, 1905.
- Павлуцкий Г. Древности Украины. — К., 1905.
- Падалка Л. Малороссийские песни и вирши XVI—XVIII в. — Полтава, 1914.
- Панас Й. К вопросу о русском национальном имени. — Ужгород, 1934.
- Панкратова А. Великий русский народ. — М., 1952.
- Пархоменко В. Начало христианства на Руси. — Полтава, 1913.
- Пассек Т. Периодизация трипольских поселений. — М., 1949.
- Петров А. Заметки по Угорской Руси. — П., 1892.
- Петров Н. Историко-топографические очерки древнего Киева. — К., 1897.
- Петров Н. Киев, его святыни и памятники. — П., 1896.
- Петров Н. Киевская Академия во 2-й половине XVII века. — К., 1895.
- Петров Н. Черниговское церковное зодчество XI—XII веков. — Чернигов, 1915.
- Пилтонов С. Москва и Запад в XVI—XVII веках. — Лен., 1925; Б., 1926.
- Подгорнецкая Т. (ред.). Полное собрание русских летописей. — М., 1949.
- Покровский М. История России. — Ляй., 1929.
- Покровский М. Очерки истории русской культуры. — М., 1923.
- Покровский М. Марксизм и особенности исторического развития России. — М., 1923.
- Полужнов П. Украинское народное искусство. — М., 1938.
- Помыловский Н. Очерки бурсы. — М., 1951.
- Попов А. Карпато-русские достижения. — Мукачево, 1930.
- Порш М. Материалы для определения роли Украины в общегосударственном бюджете СССР. — Х., 1925.
- Пресняков А. Образование великорусского государства. — П., 1918.
- Пресняков А. Книжеское право в древней Руси. — П., 1909.
- Приселков М. Очерки по церковно-политической истории Киевской Руси. — П., 1913.
- Пыпин А. История русской этнографии. — П., 1891.
- Пыпин А. История славянской литературы. — П., 1897.
- Пыпин А. Панславизм в его прошлом и настоящем. — М., 1913.
- Раковский И. Конец белых. — Прг., 1921.
- Рафес Я. Два года революции на Украине. — М., 1920.
- Ременников А. Борьба племен Северного Причерноморья с Римом в III веке. — М., 1954.
- Ригельман А. Летописная повесть о Малороссии. — М., 1775.
- Розанов В. Апокалипсис нашего времени. — Брюссель, 1930.
- Розанов В. Избранное. — Н.-Й., 1956.
- Ростовцев М. Античная декоративная живопись на юге России. — П., 1913.
- Ростовцев М. Иллиство и Иранство на юге России. — П., 1914.
- Ростовцев М. Скифия и Босфор. — Лен., 1925.
- Рубан В. Краткая летопись Малой России. — К., 1776.
- Рудченко И. Народные южнорусские сказки. — К., 1969.
- Русов А. Описание Черниговской губернии. — Чернигов, 1899.
- Русов А. Поселение и постройки крестьян Полтавской губернии. — Х., 1902.
- Рыбаков Б. Анты и Киевская Русь. — М., 1939.
- Рыбаков Б. Ремесла древней Руси. — М., 1938.
- Рыбаков Б. (ред.). Советская археология. — М., 1954.
- Сакулин Н. Русская литература и социализм. — М., 1924.
- Салтыков А. Две России. — Мюн., 1925.
- Самойков Д. Могила русской земли. — М., 1908.
- Семеновский Н. Киев, его святыни и древности. — К., 1871.
- Семеновский Н. Киев и его достопримечательности. — К., 1852.
- Семеновский Н. Киево-Михайловский златоверхий монастырь. — К., 1885.
- Семьига М. Лужичане. — М., 1955.
- Серебрянников В. Киевская Академия. — К., 1896.
- Сидоров А. Древнерусская книжная гравюра. — М., 1951.
- Симановский П. Краткое описание о казацком народе. — К., 1765.

- Сидянский Е. Город Каменец-Подольский. — К., 1895.
- Сидянский Е. Южнорусское церковное зодчество. — Каменец, 1908.
- Скальковский А. История новой Сечи. — О., 1886.
- Скрябинская Е. Материалы по археологии Юго-Западного Края. — М., 1953.
- Слабченко М. Малороссийский полк в административном отношении. — О., 1909.
- Слабченко М. Опыт по истории права Малороссии в XVII—XVIII веках. — О., 1911.
- Смирнов Н. Россия и Турция в XVI—XVII веках. — М., 1946.
- Сокальский П. Русская народная музыка: великорусская и малорусская. — Х., 1888.
- Соловьев В. Национальный вопрос в России. — П., 1905.
- Соловьев В. Очерки по истории русской литературы. — П., 1902.
- Соловьев В. Россия и Вселенская Церковь. — М., 1913.
- Соловьев В. Три разговора. — П., 1901.
- Сперанский М. Русские подделки рукописей. — М., 1956.
- Спицын А. Владимирские курганы. — П., 1900.
- Сталин И. Статьи и речи об Украине. — К., 1936.
- Станкевич В. Судьбы народов России. — П., 1921.
- Стефаня Л. Древности Босфора Киммерийского. — П., 1854.
- Страхов Н. Борьба с Западом в нашей литературе. — П., 1902.
- Струве П. Социальная и экономическая история России. — П., 1952.
- Суваровок П. Досути крымского судьи. — П., 1805.
- Сумцов М. Иоанн Вишенский. — К., 1885.
- Сумцов М. Современная малорусская этнография. — К., 1897.
- Тереженко А. Быт русского народа. — П., 1848.
- Титов Ф. Краткое историческое описание Киево-Печерской Лавры. — К., 1911.
- Титов Ф. Православная Церковь в Польско-Литовском государстве. — К., 1905.
- Титов Ф. Типография Киево-Печерской Лавры. — К., 1918.
- Тихомиров М. Древнерусские города. — М., 1956.
- Тихонравов Н. Отречение книги древней России. — М., 1898.
- Толл Н. Скифы и гунны. — Прг., 1928.
- Толстой И., Комдаков Н. Русские древности в памятниках искусства. — П., 1891.
- Толстой С. (ред.). Рашид-ад-Дин. (Сборник летописей). — М., 1952.
- Третьяков П. Восточнославянские племена. — М., 1953.
- Третьяков П. (ред.). Первобытнообщинный строй и древнейшие государства на территории СССР. — М., 1956.
- Третьяков П. Очерки по истории крепостного права в России. — М., 1904.
- Тройницкий Н. О числе крепостных в России. — Полтава, 1907.
- Троцкий А. Моя жизнь. — Б., 1930.
- Трубецкой Н. Наследие Чингисхана. — Б., 1925.
- Уварова П. Могильники Северного Кавказа. — М., 1908.
- Уманец М. Гетман Мазепа. — П., 1897.
- Успенский П. Книга моей жизни. — П., 1855.
- Устрялов Н. Смена вех. — Прг., 1921.
- Фармаковский Б. Ольбия. — М., 1915.
- Фармаковский Б. (ред.). Херсонесский сборник. — Севастополь, 1927.
- Федотов Г. И есть и будет. — Пар., 1932.
- Федотов Г. Новый град. — Н.-Й., 1952.
- Флоровский А. Князь Рош у пророка Езекиила. — София, 1925.
- Ханенко Б. Древности Приднепровья. — К., 1907.
- Харламович К. Малороссийское влияние на великорусскую церковную жизнь. — Каз., 1914.
- Харламович К. Западнорусские православные школы XVI—XVII в. — Каз., 1898.
- Хвойка В. Древние обитатели среднего Приднепровья. — К., 1913.
- Хвойка В. Начало земледелия и бронзовый век в среднем Поднепровье. — К., 1907.
- Хвыля А. Национальный вопрос на Украине. — Х., 1926.
- Хомичев А. Сочинения. — Н.-Й., 1955.
- Хромов П. Экономическое развитие России в XIX—XX веках. — М., 1950.
- Царевый А. Украинское движение. — Б., 1925.
- Чаадаев П. Сочинения и письма. — М., 1914.
- Череткин Л. Русские феодальные архивы XIV—XV веков. — М., 1951.
- Чистович И. Очерки истории Западно-Русской Церкви. — П., 1884.
- Чубинский П. (ред.). Труды Этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край. — К., 1878.
- Чужбинский А. Воспоминания о Т. Шевченко. — П., 1861.
- Чупров Д. Железнодорожное хозяйство. — М., 1897.
- Шаликов К. Путешествие в Малороссию. — М., 1804.
- Шамбинаго С. Русский народный эпос. — М., 1947.
- Шамургина З. Киев. — М., 1912.
- Шелов Д. (ред.). Вопросы скифо-сарматской археологии. — М., 1954.
- Шелов Д. Причерноморье в античную эпоху. — М., 1956.
- Шляпов Н. О поучении Владимира Мономаха. — П., 1900.
- Шпет Г. П. Юркевич. — М., 1915.
- Шпет Г. Очерки истории русской философии. — П., 1922.
- Щеголев С. Современное украинство, его происхождение и задачи. — К., 1915.
- Щеголев С. Украинское движение. — К., 1913.

- Щербина Ф.** История Кубанского Казачьего Войска. — Катеринодар, 1910.
- Щербина Ф.** История Полтавского земства. — Полтава, 1915.
- Эварницкий Д.** История запорожских казаков. — П., 1895.
- Энгел М.** Русская Помпея. (Херсонес Таврический). — Севастополь, 1903.
- Эри Ф. Г. С.** Скворода. — М., 1912.
- Эриксон Ф.** Художественные сокровища Киева, пострадавшие в 1918 г. — К., 1918.
- Юнаков Н.** Северная война. — П., 1909.
- Юркевич П.** Сердце и его значение в душевной жизни человека. — К., 1860.
- Юшков С.** Общественно-политический строй и права Киевского государства. — М., 1949.
- Яковлев В.** Древне-киевские религиозные сказания. — В., 1875.
- Яковлев В.** Памятники русской литературы XII—XIII вв. — П., 1872.
- Янушевский Г.** Происхождение славянского племени Русь. — Вильно, 1923.
- Яснопольский Н.** О географическом распределении государственных доходов в России. — К., 1890.
- Яснопольский Н.** О географическом распределении государственных доходов в России. — К., 1897.
-
- Adlerfeld G.** An Exact Account of the battle of Poltava. — Lon., 1740.
- Adlerfeld G.** The Genuite History of Charles XII. — Lon., 1742.
- Aelsterman C. T.** Journal. — Nemirow, 1737.
- Allen W.** The Ukraine. — Lon., 1940.
- Allison A.** History of Europe. — N.-Y., 1843.
- Ammende E.** Muss Russland hungern? — Wien, 1935.
- Andrusiak M.** Josef Szumlanski. — L., 1934.
- Anquetil A.** Die Kosaken. — B., 1860.
- Antonewitsch N.** Warägen und Russen. — Peremyšl, 1882.
- Antoniewicz W.** Archeologia Polski. — W., 1928.
- Antoniewicz W.** Slady kultury gockiej na ziemiach slowian. — W., 1934.
- Antonowitsch M.** Kultur der Slaven. — Breslau, 1941.
- Armstrong J. A.** Ukrainian Nationalism. — N.-Y., 1955.
- Arne T. J.** La Suede et l'Orient. — Uppsala, 1914.
- Aulneau J. (red.).** Les aspirations autonomistes en Europe. — Par., 1915.
- Austriacus.** Polnische Russophilen. — B., 1915.
- Avril, father.** Travels into Divers Parts of Europe and Asia. — Lon., 1693.
- Avvakum, father.** Life of Archpriest Avvakum by Himself. — Lon., 1924.
- Backer G.** The Deadly Parallel (Stalin and Ivan the Terrible). — N.-Y., 1950.
- Baedeker K.** Palestine and Syria. — Lon., 1876.
- Balkounine M.** L'Empire Knouto-germanique. — Par., 1871.
- Balcam E.** Promenades en Russie. — Par., 1885.
- Balzac S., Vastutin V.** Economic Geography of USSR. — N.-Y., 1952.
- Bardili J. W.** Maximilian Emanuel. — Frankfurt, 1739.
- Bardili J. W.** Memories of Maximilian Emanuel Duc de Würtemberg. — Amsterdam, 1740.
- Barghoom F.** Soviet Russian Nationalism. — N.-Y., 1956.
- Baronius Caesar.** Historica relatio de Ruthenorum origine. — Par., 1599.
- Barr J. and Rhys J. D.** Report on the Polish-Ukrainian Conflict. — Lon., 1931.
- Barwinskyj A.** Die Ukraine. — B., 1916.
- Barwinskyj A.** Oesterreich-Ungarn und das ukrainische Problem. — Mün., 1915.
- Barwinskyj A.** Die slavische Volksseele. — Jena, 1916.
- Baszkiewicz I.** Powstanie Państwa Polskiego w XIII—XIV wieku. — W., 1954.
- Batchynsky E.** Jewish Pogroms in Ukraine. — Washington, 1919.
- Batchynsky E.** Musees Ukrainien. — Lausanne, 1916.
- Batowski Z.** Norblin. — L., 1911.
- Baumgarten N.** Aux origine de la Russie. — R., 1939.
- Baumgarten N.** Halitch et Ostrog. — R., 1932.
- Baumgarten N. St.** Vladimir et la conversion de la Russie. — R., 1932.
- Baye J.** En Petite Russie. — Par., 1903.
- Baye J.** Etudes sur l'archeologie de l'Ukraine. — Par., 1895.
- Baye J.** Kiev. — Par., 1896.
- Beatty J.** Iron Curtian Over America. — Dallas, Texas, 1954.
- Beauplan G. V. A.** Description of Ukraine. — N.-Y., 1958.
- Beauplan G. V.** Description de l'Ukraine. — Rouen, 1661.
- Behr A.** Meine Reise. — Leip., 1843.
- Beneš E.** Expose sur la problem de la Russie Subcarpatique. — Prh., 1934.
- Benndorf P.** Durch die Krim und den Kaukasus. — Leip., 1899.
- Benoist-Mechin J.** L'Ukraine. — Par., 1941.
- Benzon E.** Galicien und der Krieg. — Wien, 1941.
- Berdyaev N.** The Origin of Russian Communism. — Lon., 1937; N.-Y., 1956.
- Berdyaev N.** The Russian Idea. — Lon., 1937.
- Bergmann F. G.** Les Getes. — Strasbourg, 1859.
- Bergmann F. G.** Les Scythes. — Halle, 1858.
- Bergner R.** In der Marmoros. — Mün., 1885.
- Berkeley E.** The Faraons and Their People. — Lon., 1884.
- Berle A.** The Century Capitalist Revolution. — N.-Y., 1954.
- Bever P.** La Russie et les Nationalites. — Par., 1912.
- Beyer A.** Karpatenstudien. — Leip., 1882.
- Beyer N.** Die Mittelmächte und Ukraine im 1918. — Mün., 1956.
- Bialynia J.** L'ów w czasie okupacji rosyjskiej. — L., 1930.
- Bidermann H. J.** Die ukrainischen Ruthenen. — Insbugck, 1867.

- Bienaime G. La Diète de Galicie. — Par., 1910.
- Biggs M. A. The Forgotten Nation. — Lon., 1886.
- Bilovus J. Brief Outline of Ukrainian History. — Detroit, 1955.
- Bissonette G. Moscow was my Parish. — N.-Y., 1958.
- Björkman E. A. Ukraine's Claim to Freedom. — N.-Y., 1916.
- Blackie G. Etymological Geography. — Lon., 1875.
- Blasius J. H. Reise in europäischen Russland. — Braunschweig, 1844.
- Blvernitz Aaron. Dissertatio juridico-politica de Cosacis. — Venetia, 1671.
- Bocheński A. (red.). Problem polsko-ukraiński. — W., 1938.
- Bodenstedt F. Die Poetische Ukraine. — Stuttgart, 1845.
- Bojko I. Die russischen historischen Wurzeln des Bolschewismus. — Mtn., 1955.
- Bondioli R. Ucraina. — R., 1939.
- Bondioli R. Ucraina, terro del pano. — Milano, 1941.
- Borovka E. Scythian Art. — N.-Y., 1928.
- Borschak E. Hryhor Orlyk. — Tor., 1956.
- Borschak E. Le metropolite Cheptytskyj. — Par., 1946.
- Borschak E. Le mouvement national ukrainien an XIX sc. — Par., 1931.
- Borschak E. L'Ukraine a la Conference de la Paix. — Par., 1938.
- Borschak E. L'Ukraine dans la litterature de l'Europe occidentale. — Dijon, 1935.
- Borschak E. et Martel R. Mazeppa. — Par., 1931.
- Boscawen W. Bible and Monuments. — Lon., 1896.
- Boutmy E. Essai d'un psychologie politiques de peuple anglais en siecle. — Par., 1955.
- Boyko J. T. Shevchenko and West European Literature. — N.-Y., 1955.
- Bramston M. The Empires of Old World. — Lon., 1911.
- Brawer A. J. Galizien. — Leip., 1910.
- Bregy P. and Obolensky S. The Ukraine — a Russian Land. — Lon., 1940.
- Breitenbach G. A. Aelteste Geschichte. — B., 1785.
- Brown E. A Brief Account of some Travels. — Lon., 1674.
- Brunhes J. La Geographie de l'histoire. — Par., 1921.
- Brunn P. J. Notices sur la topographie ancienne. — O., 1857.
- Brunn, le M. C. Travela into Muskovy. — Lon., 1737.
- Brückner A. Geschichte der Russland. — Gotha, 1896.
- Brückner A. Mitologia slowiańska. — W., 1918.
- Bujak F. Galicia. — L., 1910.
- Bukata W. The Ukrainian Cause. — N.-Y., 1938.
- Bullitt W. C. The Great Globe Itself. — N.-Y., 1946.
- Burnham J. Containment or Liberation. — N.-Y., 1952.
- Burnham J. The Managerial Revolution. — N.-Y., 1941.
- Burnham J. The Struggle for the World. — N.-Y., 1947.
- Busz S. La Pologne et ses Provinces meridionale. — Par., 1863.
- Butenko T. Enthüllungen über Moskau. — B., 1938.
- Butler A. The New Eastern Europe. — Lon., 1919.
- Byron G. Mazeppa. — Lon., 1819.
- Cagliostro Comte A. Confessions avec l'histoire de ses voyages en Russie. — 1787.
- Campense A. Lettera d'Alberto Campense. — 1523.
- Carus A. The Rebel. — N.-Y., 1954.
- Carnegie D. How to Stop Worrying and Start Living. — N.-Y., 1947.
- Caroe O. Soviet Empire. — Lon., 1953.
- Carpini, Giovanni de Plano. Opera dilettevale da intendere. — Venetia, 1537.
- Carr A. Juggernaut — the Path of Dictatorshop. — N.-Y., 1939.
- Carr E. H. Nationalism and After. — Lon., 1946.
- Carrel A. Man the Unknown. — N.-Y., 1935.
- Castelnu G. Essai sur l'histoire de la Nouvelle Russia. — Par., 1820.
- Cehelskyj L. Der Krieg, die Ukraine and die Balkanstaaten. — Wien, 1915.
- Cehelskyj L. Die Grossen politischen Aufgaben des Krieges im Osten and die ukrainischen Frage. — B., 1915.
- Chamberlain W. H. Russian Enigma. — N.-Y., 1943.
- Chamberlain W. H. Russia's Iron Age. — Boston, 1934.
- Chamberlain W. H. The Russian Revolution. — Lon., 1935.
- Chamberlain W. H. The Ukraine. — N.-Y., 1944.
- Chambers P. Ukraine and Its People. — Lon., 1939.
- Chambers W. R. Ancient History. — Lon., 1872.
- Chancel A. D. A New Journey Over Europe. — Lon., 1714.
- Chase T. Significance of Ruthenian and Moscovite Elements in Lithuanian History. — 1944.
- Cheloukhine S. Les termes: Russie, Petit Rissie, et Ukraine. — Leusanne, 1919.
- Cheloukhine S. Pour le Defence des droits de peuple slave ukrainien. — Prh., 1930.
- Cherier J. S. Annals. — Par., 1773.
- Chevallier P. Discours. — Par., 1663.
- Chevallier P. Histoire de la guerre des Cosaques. — Par., 1859.
- Childe G. Danub in Prehistory. — Oxford, 1929.
- Childe G. The Aryans. — Lon., 1926.
- Childe G. The Dawn of European Civilization. — Lon., 1925.
- Chirovsky N. The Economic Factors in Crows of Russia. — N.-Y., 1956.
- Chodynicky K. Kosciol Prawostawny a Rzecz pospolita Polska 1370—1632. — W., 1934.
- Chotomski W. Dua civilizazioni. — Venezia, 1869.
- Choulguin W. L'Ukraine contrye Moscou. — Par., 1935.
- Choulguin W. L'Ukraine et le Cauchemar Rouge. — Par., 1927.
- Choulguin W. L'Ukraine, la Russie et les Puissances de l'Entente. — Berne, 1918.
- Choulguin W. La Societe des Nationa et les refuges ukrainiens. — Par., 1929.
- Choulguin W. Le probleme de l'Ukraine. — Par., 1919.
- Choulguin W. The Problem of Ukraine. — Lon., 1919.
- Choulguin W. Ukraine against Moscow. — N.-Y., 1958.
- Choulguin W. Vers l'indépendance de l'Ukraine. — Par., 1935.
- Churchill A. J. A Selection of Voyages and Travels. — Lon., 1744.
- Churchill W. The Second World War. — Boston, 1951.
- Ciechanowski J. Defeat in Victory. — N.-Y., 1947.

- Clarke E. D. Travels in Russia. — Lon., 1816.
- Cleinow G. Das Problem der Ukraine. — Wien, 1915.
- Clodd E. The Story of Alphabet. — Lon., 1900.
- Cobbal A. The Crisis of Civilisation. — Lon., 1949.
- Coudenhove-Kalegri R. N. Pan-Europe. — N.-Y., 1926.
- Coughlin J. F. Ukrainians. — Tor., 1945.
- Couns G. S. The Soviet System of Mind Control. — Boston, 1949.
- Courthney W. L. The Literary Man's Bible. — Lon., 1907.
- Cowdry E. M. Human Biology and Racial Welfare. — N.-Y., 1930.
- Cowley A. E. The Hittites. — Lon., 1920.
- Cox W. Travels. — Lon., 1785.
- Craven E. Journey Through the Crimea to Constantinople. — Lon., 1789.
- Cresson W. P. The Cossaks. — N.-Y., 1919.
- Cross S. Slavic Civilisation through the Ages. — Cambridge, 1948.
- Culukidze M. Die Ukraine. — Leip., 1939.
- Custin, de A. L. Journey of Our Times. — N.-Y., 1942.
- Czajkowski M. (Sadyk Pasza). Wernyhora der Seher in der Ukraine. — Stuttgart, 1846.
- Czechowicz P. Die innere Kolonization in Russland. — B., 1929.
- Czekanowski J. Wstęp do historii słowian. — Lon., 1927.
- Czerkawski W. Die lateinischen Schriftzeichen in der ruthenischen Sprache. — L., 1859.
- Czernin O. Im Weltkrieg. — Wien, 1919.
- Czirowaki N. Why a Shortage of Consumer Goods in Soviet Union. — Newark, 1954.
- D'Orville A. C. Memoires d'Azema. — Par., 1764.
- Danilewskij N. J. Russland und Europe. — Stuttgart, 1920.
- Danko M. Die Nation in Sowjetkettten. — Wien, 1932.
- Daszewicz S. Die Lage der gr. orth. Ruthenen in der Bukowiner Erzdiöcesie. — Czernowitz, 1891.
- Daunt H. D. The Centre of Ancient Civilisation. — Lon., 1926.
- Davis J. The Russians and Ruthenians in America. — N.-Y., 1922.
- Day C. Economic Development of Europe. — N.-Y., 1942.
- Decker G. Das selbstbestimmungsrecht der Nationen. — Göttingen, 1957.
- Deckert E. Panlatinismus, Panlavisimus und Pantautonismus. — B., 1915.
- De Lagard. Voyages. — Par., 1824.
- Delaisi F. Oil, Its Influence on Politics. — Lon., 1922.
- Delamarre K. Un peuple de 15 millions oublié devant l'histoire. — Par., 1869.
- Dembiński B. Tajna misija Ukraińca do Berlina 1791 r. — Kraków, 1896.
- Demidoff A. Reise nach dem südlichen Russland. — Breslau, 1854.
- Desveraine R. E. Democratic Despotism. — N.-Y., 1936.
- De Voge M. Mазeppa la legend et l'histoire. — Par., 1911.
- Diebold W. Ein Beitrag zur Anthropologie der Kleinrussen. — Dorpat, 1886.
- Djilas M. The New Class. — N.-Y., 1957.
- Dmitriw O. Ukrainian Arts. — N.-Y., 1955.
- Dmowski R. Swiat powojenny i Polska. — W., 1932.
- Dmytrylnyn B. Moscow and Ukraine in 1918-35. — N.-Y., 1956.
- Dniestrjansky S. L'Ukraine et la Conference de la Paix. — Wien, 1919.
- Dobb L. W. Propaganda, Its Psychology and Technique. — N.-Y., 1935.
- Dobkowski E. Affaire Petljura-Schwarzbard. — Champigni, 1927.
- Dobrjanskij A. Les Slaves d'Utriche et les Magyars. — Par., 1862.
- Donzow D. Die ukrainische Staatsidee und der Krieg gegen Russland. — B., 1915.
- Donzow D. Gross Polen und die Zentralmächte. — B., 1916.
- Donzow D. Karls XII Feldzug nach der Ukraine. — Wien, 1916.
- Doroshenko D. and Ohloblyn O. A Survey of Ukrainian Historiography. — N.-Y., 1957.
- Doroshenko D. Die Ukraine im Lichte der west-europäischen Literatur. — B., 1927.
- Doroshenko D. Die Ukraine und das Reich. — Leip., 1942.
- Doroshenko D. History of Ukraine. — Edmonton, 1939.
- Doroshenko D. Schewtschenko, der gross ukrainischen Nationaldichter. — B., 1930. (франц. — Prh., 1931; ital. — Prh., 1939).
- Doroshenko D. Taras Shevchenko, Bard of Ukraine. — N.-Y., 1936.
- Dorpalen A. The World of gen. Haushofer. — N.-Y., 1942.
- Dorsey G. Man's Own Show. — N.-Y., 1931.
- D'Orville A. C. Memoires d'Azema. — Par., 1764.
- Dostojewsky F. M. The Diary of Writer. — N.-Y., 1954.
- Doyle P. A. History of Political Thought. — Lon., 1933.
- Dubreal C. Deux Annes en Ukraine (1917-19). — Par., 1919.
- Dubrus. The Black Deeds of the Kremlin. — Detroit, 1955.
- Duchinski F. People Aryas et Tourans. — Par., 1864.
- Duckley W. F. God and Man of Yale. — Chicago, 1951.
- Dudik B. Archive im Königreiche Galizien. — Wien, 1867.
- Dunlop D. M. The History of Jewish Khazars. — Princeton, 1954.
- Dunn L. C. Heredity, Race and Society. — N.-Y., 1934.
- Durant W. The Story of Philosophy. — New York.
- Dushnyk W. Death and Devastation on the Curzon Line. — N.-Y., 1948.
- Dushnyk W. Martyrdom in Ukraine. — N.-Y., 1945.
- Dutch O. Hitler's Twelve Apostles. — Lon., 1939.
- Dwornik F. Les Slaves, Byzance et Rome au IX siecle. — Par., 1926.
- Dwornik F. The Making of Central and Eastern Europe. — Lon., 1949.
- Eadie J. Biblical Encyclopedia. — Lon., 1901.
- Eadie J. Dictionary of the Holy Bible. — Lon., 1869.
- Eastman M. Reflection on the Failure of Socialism. — N.-Y., 1955.

- Ebert M. Südrussland im Altertum. — B., 1926.
- Eckardt H. Iwan der Schreckliche. — Frankfurt, 1947.
- Edwards I. E. The Pyramids of Egypt. — Lon., 1849.
- Eichwald E. Naturhistorische Skizze von Volhynien und Podolien. — Wilna, 1830.
- Eickstadt E. Rasienkunde. — Stuttgart, 1934.
- Eisner J. Slovensko a Podkarpatska Rus v dobe hradišt-
ni. — Prh., 1925.
- Elzner K. Reise durch Russland. — Hamburg, 1802.
- Emerson R. Esseys. — N.-Y., 1921.
- Engel J. C. Geschichte der Ukraine. — Halle, 1796.
- Engel J. C. Geschichte von Halitsch und Wladimir. —
Wien, 1792.
- Engländer D. Lord Byron's Mazeppa. — B., 1897.
- Erckert R. Der Ursprung der Kosaken. — B., 1882.
- Essen R. Die russische Gleichung. — Leip., 1943.
- Evain E. Le probleme de l'indépendance de l'Ukraine. —
Par., 1931.
- Farrar F. W. The Life of Christ. — N.-Y., 1874.
- Fedorchuk Y. Memorandum on Ukrainian Question. —
Lon., 1914.
- Fedotov G. The Russian Religious Mind. — Vambridge,
1946.
- Feldman J. Karl XII och Porten 1709—14. — Stockholm,
1918.
- Feldman J. Polska sprawa wschodnia 1709—14. —
Kraków, 1926.
- Fischer A. Rusini. — L., 1928.
- Fischer J. Das sind die Russen. — Leip., 1943.
- Fisher H. H. The Famine in Soviet Russia. — N.-Y.,
1927.
- Fisher J. A Few Bottoms Missing. — Philadelphia, 1951.
- Fisher L. Oil Imperialism. — N.-Y., 1926.
- Flavius J. The Works. — Lon., 1733.
- Flavius J. War of the Jews. — Lon., 1928.
- Fletcher G. Of the Russe Common Wealth. — Lon.,
1951.
- Franko I. Moses. — N.-Y., 1936. (translation W.
Semenyna).
- Frazer R. W. Literary History of India. — N.-Y., 1907.
- Frech F. Die Bedeutung der Ukraine für den Weltkrieg.
— Mün., 1917.
- Gaillard B. Pour l'indépendance de l'Ukraine. — Par.,
1920.
- Galabad, Sir. Idiotenföhler durch die russische Literatur.
— Mün., 1926.
- Gamba S. Voyages dans la Russie. — Par., 1826.
- Gambal M. The Story of Ukraina. — Scranton, 1932.
- Gambal M. Ukraina—Pus and Muskovy—Russia. —
Scranton, 1937.
- Gardner P. History of Ancient Coinage. — Oxford, 1918.
- Garstang J. Land of the Hittites. — N.-Y., 1910.
- Garstang J. The Hittite Empire. — Lon., 1929.
- Gebhardt L. A. Geschichte der Königreiche Galizien. —
Brünn, 1788.
- Geikei A. Landscape and History. — N.-Y., 1905.
- Geise J. Man and the Western World. — N.-Y., 1940.
- Geret S. L. Von den Saporogern, Setschern und
Haydamacken. — Leip., 1775.
- Giertych J. O program polityki kresowej. — W., 1932.
- Gimbutas M. Prehistory of Eastern Europe. —
Cambridge, 1956.
- Gmelin S. G. Reise durch Russland. — Petersburg, 1784.
- Göbel F. Reise in die Steppen des südlichen Russland. —
Dorpat, 1838.
- Gobineau A. Inegalite des races humaines. — Par., 1915.
- Goddard H. H. The Kalikak Family. — N.-Y., 1912.
- Goetz L. K. Das Kiever Höhlenkloster als Kulturzentrum
des vormongolischen Russlands. — Passau, 1904.
- Golwitzer H. Und führen wohin du nicht willst. — Mün.,
1957.
- Golovin I. Russia under the Autokrat. — Lon., 1846.
- Gordon P. Passages from the Diary. — Lon., 1684.
- Grappin H. Polonais et Ruthenes. — Par., 1919.
- Greatz H. History of the Jews. — Philadelphia, 1941.
- Gregorovich A. A list of Dictionaries of UAN. — Tor.,
1957.
- Grckov B. D. The Culture of Kiev Rus. — Moscow,
1947.
- Grinčenko B. Une nation opprimée. — Geneve, 1895.
- Grondaki S. Historia belli Cosacco Polonici. — Post.,
1789.
- Grousset R. L'Empire des steppes. — Par., 1939.
- Grousset R. Les etudes historiques et l'Orientalisme. —
Par., 1937.
- Grumbach S. Brest—Litowsk. — Payot, 1918.
- Guanini A. Sarmatia Europae et Asiaticae Descriptio. —
Cracoviae, 1578.
- Gueldenstaedt J. A. Reisen durch Russia. — Petersburg,
1791.
- Guenot C. Les Zaporogues. — Limoges, 1895.
- Günter W. Das Schwert der Skythen und Sarmaten in
Südrussland. — B., 1928.
- Gurian W. Bolshevism. — Notre Dame, 1952.
- Gurian W. Soviet Imperialism. — Notre Dame, 1953.
- Gurowski A. H. Russia and Its People. — Lon., 1854.
- Hadaczek K. Kultura dorzeczna Dniestru w epoce cesarst-
wa rzymskiego. — Kraków, 1912.
- Haendlovich V. Ausführliche und wahrhafte Schilderung
der Saporogen Kosacken. — Pappenheim, 1789.
- Hagen W. Die Geheime Front. — Wien, 1950.
- Halaychuk B. El Estado Ucraino del sicle XX. — Buenos
Aires, 1953.
- Haldane L. B. Facts and Faith. — Lon., 1934.
- Haldane L. B. Heredity and Politics. — Lon., 1938.
- Haldane L. B. Materialism. — Lon., 1932.
- Haldane L. B. Philosophical Basis of Biology. — Lon., 1931.
- Haldane L. B. Prehistory in the Light of Genetics. —
Lon., 1937.
- Haldane L. B. The Causes of Evolution. — Lon., 1933.
- Haldane L. B. The Marxist Philosophy and Science. —
Lon., 1938.
- Haldane L. B. The Unequality of Man. — Lon., 1932.
- Halich W. Ukrainians in the United States. — Chicago,
1937.
- Hallendorf C. Carl XII und Ukraine. — Stockholm, 1915.
- Halyshyn S. (red.). 500 Ukrainian Martyred Women. —
N.-Y., 1956.
- Hamerus F. La race dans la civilisation. — Par., 1935.

- Hamm W. In der Steppe. — Leip., 1880.
- Hammard O. F. Reise durch Oberschleisien zur Russisch Armee nach der Ukraine. — Gotha, 1887.
- Hammer J. Geschichte der Chane der Krim. — Wien.
- Hammer J. Geschichte der goldenen Horde. — Wien, 1840.
- Hammersdorfer C. Die Kosaken. — Leip., 1812.
- Hammersdorfer C. Geschichte der Ukrainischen und Saporogischen Kosaken. — Leip., 1789.
- Handelman M. Ukraina polityka ks. Adama Czartoryskiego. — W., 1937.
- Hauser L. Monografia miasta Przemysla. — Peremyśl, 1883.
- Havelock E. Genius of Europe. — Lon., 1950.
- Haxtausen F. Studien. — Hannover, 1847.
- Hayek F. A. The Road to Serfdom. — Chicago, 1944.
- Hayes C., Baldwin W., Cole S. History of Europe. — N.-Y., 1949.
- Hazard P. La crise de la concience europeenne. — Par., 1935.
- Heidenstein R. De Bello Moscovitico Commentarium. — Basel, 1588.
- Helmold. Cronicon Sclavorum. — Francforti, 1556.
- Helmolt H. F. Weltgeschichte. — Leip., 1905.
- Hemleben S. J. Plans for World Peace Throgh Six Centures. — Chicago, 1943.
- Herberstein S. Notes Upon Russia. — Lon., 1851.
- Herberstein S. Rerum Moscovitarum Commentarii. — Wien, 1549.
- Hertz F. O. Race and civilisation. — N.-Y., 1928.
- Herzfeld E. Iran in the Ancient East. — Oxford, 1941.
- Hess L. Die Ukrainer und ihre politische Bestrebungen. — Wien, 1916.
- Heyer F. Die orthodoxe Kirche in der Ukraine 1917–45. — Köln-B., 1953.
- Hildebrandt C. J. Dreifache schwedische Gesandtschaftsreise nach der Ukraine. — Leiden, 1937.
- Hitler A. Mein Kampf. — Mün., 1953.
- Hlynska A. The Struggle of Freemen. — Detroit, 1942.
- Hnatjuk V. Das Geschichtsleben des ukrainischen Bauernvolkes in Oesterreich-Ungar. — Leip., 1912.
- Hocij M. Westischen grundlagen des glagolitischen alphabet. — Mün., 1940.
- Hoernes M. Der Delluviale Mensch in Europe. — Braunschweig, 1903.
- Holderness M. Reise von Riga nach der Krim. — Jena, 1821.
- Holzmann J. Travels Through Russia. — Lon., 1825.
- Hommaire de Hell, Xavier. Les Steppes. — Par., 1843.
- Honcharuk O. If War Comes Tomorrow. — Tor., 1953.
- Hondius W. Delineatio specialis et accurata Ukrainae. — Gedani, 1650.
- Hopper B. Pan-Sovietism. — N.-Y., 1931.
- Horak S. Ukraine in der internationalen Politik. — Mün., 1957.
- Hrabec S. Nazwy geograficzne Huzulsczyzny. — Kraków, 1950.
- Hrabjuk K. Kwestja zydowska. — L., 1934.
- Hrushewskij M. Abrege de l'histoire de l'Ukraine. — Par., 1929.
- Hrushewskij M. Die Ukrainische Frage in histor. Entwicklung. — Wien, 1915.
- Hrushewskij M. Geschichte der Ukraine. — Lon., 1916.
- Hrushewskij M. Geschichte des ukrainischen Volkes. — Leip., 1906.
- Hrushewskij M. History of the Ukraine. — New Haven, 1941.
- Hrushewskij M. La Lutte sociale et politique en Ukraine. — Prh., 1920.
- Hrushewskij M. Pour la Galicie. — Geneve, 1920.
- Hryshko V. Experience with Russia. — N.-Y., 1856.
- Hugo V. Mazeppa. — Par., 1829.
- Hunchak N. Canadians of Ukrainian Origin. — Win., 1945.
- Huntington E. Civilisation and Climate. — New Haven, 1924.
- Ibn Batuta. Le Journal de la Voyage de I. B. em 1324. — Par., 1853.
- Ihring R. The Evolution of the Aryans. — Lon., 1897.
- Ilnycky R. Deutschland und die Ukraine 1934–45. — Mün., 1955.
- Ilnycky R. Rossian World Ambitions. — Edinburgh, 1953.
- Itis H. Rasa ve vede a v politique. — Prh., 1935.
- Inorodetz (baron Ropp). La Russie et les peuples allo-genes. — Berne, 1917.
- Insabato E. Ukraine. — N.-Y., 1938.
- Jacobsohn H. Russland Entwick und die ukrainische Frage. — Cassel, 1916.
- Jahn V. Brest-Litowsk. — Stuttgart, 1937.
- Jakowliw A. Das deutsche Recht in der Ukraine. — Leip., 1942.
- James C. L. World Revolution. — Lon., 1937.
- James J. T. Journal of Tour. — Lon., 1816. (нім. мов. — Haarlem, 1819).
- Jandaurek J. Das Königreich Galizien. — Wien, 1884.
- Janusz B. Kultura przedhistoryczna Podola Galicyjskiego. — L., 1914.
- Jäger B. Reise von Petersburg in die Krim. — Leip., 1830.
- Jensen A. Mazeppa Historica bilder fran Ukraina och Karl XII — s dagar. — Lund, 1909.
- Jensen A. T. Schewtschenko ein ukrainische Dichterleben. — Wien, 1916.
- Jensen A. Ukrainarna. — Stockholm, 1921.
- Jeremijev M. La question ucraina. — Roma, 1929.
- Jireček J. Ueber den Versuch das Ruthenische mit lateinischen Schriftzeichen zuschreiben. — Wien, 1859.
- Johnson J. Travels through Russian Empire. — Lon., 1815.
- Jouzelowitch F. R. La question russo-polonaise jugee par un Petit Russien. — Leip., 1863.
- Jovius P. De legatione Basilii Magni Principie Moscoviae. — Basle, 1532.
- Juniani Justini M. Historiarum ex Trogo Pompeo. — Roma, 1674.
- Just A. W. Russland in Europe. — Stuttgart, 1949.
- Just J. Memoires. — Lon., 1712.

- Kaindl F. R.** Die Huzulen. — Wien, 1894.
- Kaindl F. R.** Die Ruthenen in der Bukowina. — Czernowitz, 1890.
- Kaindl F. R.** Geschichte der Bukowina. — Czernowitz, 1903.
- Kalynyk O.** Communism — Enemy of Mankind. — Lon., 1955.
- Kamenetsky I.** Hitler's Occupation of Ukraine. — Milwaukee, 1956.
- Karr J. L.** Des Cosaques. — Par., 1814.
- Kastein J.** Geschichte der Juden. — B., 1931.
- Kautsky K.** Rasse und Judentum. — B., 1914.
- Kautsky K.** Terrorism and Communism. — Lon., 1920.
- Kazrow J.** Beiträge zur Kulturgeschichte der Thraken. — Sarajevo, 1916.
- Kentzynskij B.** Sauningen om Ukraina. — Stockholm, 1943.
- Kerenskiy A.** Erinnerungen. — Dresden, 1928.
- Kessler O.** Die Ukraine. — Mün., 1916.
- Kisty W.** Die Ukraine. — B., 1916.
- Klym P.** Die milesischen Kolonien im Skythenlande. — Czernowitz, 1914.
- Koch H.** Die Friedensverhandlungen von Brest-Litowsk — Hamburg, 1937.
- Koch H.** Die ukrainische Lyrik. — Wiesbaden, 1955.
- Koch K.** Die Krim und Odessa. — Leip., 1854.
- Kohl I. G.** Die Ukraine. — Gröningen, 1841.
- Kohl I. G.** Reisen in Russland und Polen. — Dresden, 1841.
- Kohl I. G.** Reisen in Südrussland. — Dresden, 1847.
- Kohn H.** Nationalism and Imperialism in the Hither East. — N.-Y., 1932.
- Kohn H.** Nationalism in Soviet Union. — Lon., 1933.
- Kohn H.** Nationalism, Its Meaning and History. — N.-Y., 1954.
- Kohn H.** Orient and Occident. — N.-Y., 1934.
- Kohn H.** Panslavism. — Notre Dame, 1953.
- Kohn H.** The Mind of Modern Russia. — New Brunswick, 1955.
- Kolarz W.** Russia and Her Colonies. — Lon., 1952.
- Kolberg O.** Pokucie. — Kraków, 1889.
- Kondakov N.** Antiquites de la Russia meridionale. — Par., 1891.
- Kononenko K.** Colonial Disfranchisement and Exploitation of Ukraine by Moscow. — N.-Y., 1958.
- Kononenko K.** Ukraine and Russia in 1914—17. — Milwaukee, 1958.
- Korb J. G.** Diarium itineris in Moscoviam Perillustris. — Vienne, 1701.
- Korb J. G.** Scenes from Court of the Peter the Great. — N.-Y., 1921.
- Korduba M.** Le Territoire et la population de l'Ukraine. — Berne, 1919.
- Kosarenko-Kosarevitch V.** Die Moskauer Sphinx. — Frankfurt, 1955.
- Kostomarov N.** Deux nationalites russes. — Lausanne, 1916.
- Kostrzewski J.** Prastłowianszczyzna. — Poznań, 1946.
- Kotoschichin G.** Moskowien zur Zeit des Zaren Alexej Mich. 1964.
- Kottmeier E.** Weinstock der Wiedergeburt. — Mannheim, 1957.
- Kouchnire W. et Scheloukhine S. L.** Ukraine, l'Europe et la Conference de la Paix. — Par., 1919.
- Kouchnire W. et Scheloukhine S. L.** Ukraine, la Pologne et la Russie. — Par., 1919.
- Kowalewski M.** Polityka narodowościowa na Ukrainie Sowieckiej. — W., 1938.
- Kowalsky H.** Ukrainian Folk Songs. — Stratford, 1925.
- Kozak C., Fischer E.** Heimatkunde der Bukowina. — Czernowitz, 1900.
- Kozak E. A.** Die Inschriften aus der Bukowina. — Wien, 1903.
- Kozłowski L.** Budowie kultury ceramiki malowanej. — Lon., 1930.
- Kozłowski L.** Epoka brązu w Polsce. — L., 1928.
- Kraliček A.** Die sarmatischen Berge Peuke. — Kremsier, 1894.
- Krasinski H.** Gonta. — Lon., 1848.
- Krasinski H.** The Cossacks of the Ukraine. — Lon., 1848.
- Kratky J.** Podkarpacka Ruś. — Prh., 1945.
- Kraus R.** Europe in Revolt. — N.-Y., 1942.
- Kriminal E.** Der nationale Kampf der Krimtürken 1917—18. — Emsdetlen, 1952.
- Krüger T.** Brest-Litowsk. — B., 1937.
- Krupnyckij B.** Geschichte der Ukraine. — Leip., 1939.
- Kubala L.** Wojna Moskiewska. — W., 1910.
- Kubala L.** Wojna Szwedzka. — L., 1913.
- Kubalski M. A.** Tableau de l'Europe orientale. — Par., 1854.
- Kubijowitsch W.** Lage, Grenzen und Territorium der ukrainischen Gebiete. — B., 1942.
- Kulski W.** The Soviet Regime. — Syracuse, 1954.
- Kurylas B.** Lettres sur l'Ukraine. — Par., 1956.
- Kuschnir W.** Der Neopanslavismus. — Wien, 1908.
- Kuschnir W.** Galicien und der ukrainische Anteil in der Völkerbefreiung. — Wien, 1915.
- Kuschnir W.** Polish Atrocities in the West Ukraine. — Wien, 1931.
- Kutchabsky W.** Die West-Ukraine in Kampf mit Polen un dem Bolschewismus. — B., 1934.
- Kutzeba T.** Wyprowa Kijowska. — W., 1920.
- Kutzner Z.** Ukrainische Siedlungen. — B., 1922.
- Kuziola Z.** Ukraina und die kirchliche Union. — B., 1930.
- Labuda H.** Stowianszczyzna pierwotna. — W., 1954.
- Lagarde, Vomte de.** Voyages de Moscou a Vienne par Kiow. — Par., 1824.
- Lamb H.** The March of Moscow 1400—1648. — N.-Y., 1948.
- Lamont C.** The People of Soviet Union. — N.-Y., 1946.
- La Mottrays A.** Travels. — Lon., 1723.
- Landsay J.** The History and Coinge of the Parthians. — Cork, 1852.
- Lang F.** Die Ukrainer Galziens. — B., 1943.
- Langdon S. H.** Babylonian Menologies and Semitic Calendars. — Lon., 1835.
- Lannoy, de G.** Voyages et Ambassades 1399—1450. — Mons, 1840.
- Lanz H. (red.).** Ukraina. — B., 1918.
- Lassota E.** Tagebuch. — Halle, 1866.

- Latham R. G. Ethnology of Europe. — Lon., 1852.
- Latham R. G. The Native Races of Russian Empire. — Lon., 1854.
- Latysev V. Inscriptions antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini. — Par., 1912.
- Latysev V. Scythica et Caucasia. — Par., 1906.
- Lawrence D. H. Fantasia of the unconscious. — N.-Y., 1922.
- Lawrynenko J. Ukrainian Communism. — N.-Y., 1953.
- Lawton L. Ukraine. — Lon., 1950.
- Layard A. N. Ninove and Babylon. — Lon., 1835.
- Layehr G. Die Anfänge des russischen Reiches. — B., 1930.
- Le Bon G. L'évolution actuelle du mond. — Par., 1927.
- Le Bon G. Les insertitudes de l'heure presente. — Par., 1923.
- Le Bon G. Les opinions et les croyances. — Par., 1911.
- Le Bon G. Psychologie des fauls. — Par., 1899.
- Le Bon G. Psychologie des temps nouveau. — Par., 1920.
- Le Bon G. The Crowd. — Lon., 1920.
- Le Bon G. The Evolution of the forces. — Lon., 1908.
- Le Bon G. The Evolution of the Matter. — N.-Y., 1907.
- Le Bon G. The Psychology of People. — N.-Y., 1898.
- Le Bon G. The Psychology of Revolution. — Lon., 1913.
- Le Bon G. The Psychology of Socialism. — N.-Y., 1899.
- Le Bon G. The World in Revolt. — Lon., 1921.
- Leger L. Etudes de mythologie slave. — Par., 1895.
- Leger L. Le Monde Slave. — Par., 1873.
- Lehr-Splawiński T. Przegląd i charakterystyka języków słowiańskich. — W., 1954.
- Lehr-Splawiński T. Wschodni slowianie. — Kraków, 1946.
- Leib B. Rome, Kiev et Byzance a la fin du XI siecle. — Par., 1924.
- Leitgeb J. Am Rande des Krieges. — B., 1942.
- Leleuel J. Guillebert de Lannoy et ses voyages. — Bruxelles, 1844.
- Leleuel J. Histoire de la Lithuanie et de la Ruthenie. — Par., 1847.
- Lempriere J. Classical Dictionary. — Lon., 1849.
- Lenguel E. Poland and Its Minorities. — N.-Y., 1932.
- Lerner M. Pareto's Republic. — Lon., 1939.
- Lesur C. L. Histoire de Cosaques. — Par., 1814.
- Leturneau G. La psychologie etnique. — Par., 1910.
- Levitsky E. La guerre polono-ukrainienne en Galicie. — Berne, 1919.
- Lewicki E. Ukraine. — B., 1915.
- Lewicki K. Książę Konstanty Ostrogski a unja Brzeska 1596. — Lon., 1933.
- Libernac J. La famine en l'Ukraine. — Geneve, 1922.
- Likowski E. Geschichte des allmählichen Verfalls der unierten Ruthenischen Kirche. — Posen, 1885.
- Likowski E. Unja Brzeska 1596 roku. — Poznań, 1896.
- Linder H. Skythien un die Skythen des Herodots. — Stuttgart, 1841.
- Link H. The Rediscovery of Man. — Tor., 1938.
- Link H. The Return to Religion. — N.-Y., 1936.
- Lipiński W. Szlachta Ukraińska. — Kraków, 1909.
- Lipiński W. Z dziejów Ukrainy. — Kiew, 1912.
- Lippmann W. United States Foreign Policy. — N.-Y., 1943.
- Lituanus Michalon. De moribus Lituorum et Moschorum fragmenta. 1615 i Moscau, 1854.
- Lortholary A. Le Mirage Russe en France an XVIII sc. — Par., 1951.
- Lorwin L. L. Economic consequences of the Second World War. — N.-Y., 1941.
- Louks W., Hoot W. Comparative Economic Systems. — N.-Y., 1952.
- Louwski F. Antisemitism et mysere d'Israel. — Paris.
- Lozynskij M. Decision du Conceil Supreme sur la Galicie. — Par., 1919.
- Lozynskij M. Die polnische und russische revolutionäre Bewegung und die Ukraine. — L., 1908.
- Lozynskij M. Die Polon und die ukrainische Frage. — Wien, 1917.
- Lozynskij M. Die russische propaganda und ihre polnischen Gönner. — Wien, 1914.
- Lozynskij M. Die Schaffung einer ukrainischen provinz in Oesterreich. — B., 1915.
- Lozynskij M. Dokumante des polnischen Russophilismus. — B., 1915.
- Lozynskij M. «Les Droits» de la Pologn sur la Galicie. — Lausanne, 1917.
- Lozynskij M. L'Ukraine Occidentale. — Par., 1919.
- Lozynskij M. Wiederherstellung deskönigreiches Haljatsch — Wolodymyr. — L., 1918.
- Lozynskij M. Wie die Polen ihre Freiheit verstehen. — B., 1915; L., 1918.
- Luckyj G. Literary Politics in the Soviet Ukraine. — N.-Y., 1956.
- Lukomski G. Kiew. — Mün., 1923.
- Lukomski G. La ville sainte de Russie — Kiev. — Par., 1929.
- Lukomski G. L'architecture religieuse Russe. — Par., 1929.
- Lumley F. E. The Propaganda Menace. — Lon., 1933.
- Lunet A. Memoire sur la conquete du pays des Ruthenen independante. — Rodez, 1865.
- Lyashchenko P. History of National Economy of Russia. — N.-Y., 1949.
- Lypa Ju. Russland un seine geopolitischen Möglichkeiten. — W., 1940.
- Maccartney C. A. Hungary and Her Succesors (Ruthenia). — Oxford, 1937.
- Mackenzie D. A. Myths of Crete and Prehellenic Europe. — Lon., 1917.
- Mackinder H. J. Democratic Ideals and Reality. — Lon., 1919.
- Macmichall W. Journey from Moscow to Constantinople. — Lon., 1819.
- Macnamara N. C. Origin and Character of the British People. — Lon., 1900.
- Macpherson D. Antiquities of Kerch. — Lon., 1857.
- Magnino C. Il complesso etnico dei Carpazi. — R., 1933.
- Majstrenko I. Borotbism. — N.-Y., 1954.
- Makhno N. La revolution russe en Ukraine. — Par., 1927.
- Makowski S. Peasant Art of Subcarpathian Russia. — Prh., 1926.

- Maltebrun C. Tableau de la Pologne. — Par., 1807.
- Mandryka M. Ukrainian Question. — Win., 1940.
- Manning C. A. Hetman of Ukraine Ivan Mazepa. — N.-Y., 1957.
- Manning C. A. Ivan Franko. — N.-Y., 1938.
- Manning C. A. Outline of Ukrainian History. — Win., 1949.
- Manning C. A. The Forgotten Republic. — N.-Y., 1925.
- Manning C. A. The Story of Ukraine. — N.-Y., 1947.
- Manning C. A. Ukraine Under the Soviet. — N.-Y., 1953.
- Manning C. A. Ukrainian Literature. — N.-Y., 1944.
- Manning C. A. XX Century Ukraine. — N.-Y., 1951.
- Manstein C. H. Memorias sur la Russia. — Leip., 1771; Lon., 1773.
- Marcus V. L'incorporation de l'Ukraine Subcarpatique a l'Ukraine Sovietique. — Louvain, 1956.
- Margolin A. From Political Diary. — N.-Y., 1946.
- Markow D. Die russische und ukrainische Idee in Oesterreich. — Leip., 1908.
- Marmont A. Travels in Russia. — Lon., 1840.
- Marmont J. Travels. — Lon., 1772.
- Martel C. East versus West. — Lon., 1952.
- Martel R. La Ruthenic Subcarpatique. — Par., 1935.
- Martinow J. La plan d'abolition de l'eglise grecque-unice. — Par., 1873.
- Martovich O. National Problem in USSR. — Edinburgh, 1953.
- Martovich O. The Struggle of Ukraine for Freedom. — Edinburgh, 1952.
- Martovich O. Ukrainian Liberation Movement in Modern Times. — Edinburgh, 1951.
- Marx K., Engels F. The Russian Menace to Europe. — Glengoe, 1952.
- Marx K. Enthüllungen über die Geschichte der Diplomatie des 18 Jahrhunderts. — B., 1889.
- Masaryk T. G. Svetova Revoluce. — Prh., 1925.
- Masaryk T. G. The Spirit of Russia. — Lon., 1919.
- Maspero G. Egyptian Archeology. — N.-Y., 1888.
- Maspero G. History of Egypt, Chaldea, Syria, Babylonia and Assyria. — Lon., 1908.
- Maspero G. Now Light on Ancient Egypt. — Lon., 1908.
- Maspero G. The Dawn of Civilization. — N.-Y., 1922.
- Maspero G. The Passing of the Empires. — Lon., 1900.
- Manson C. F. Memories secret sur la Russia. — Par., 1800.
- Mayer K. H. Die Ukraine in der polischen Romantik. — B., 1932.
- Mazarini. Histoire de la Guerre de Cosaques. — Par., 1663.
- Mazepa I. Der Bolschewismus und die russische Okkupation der Ukraine. — B., 1923.
- Mehnert K. Youth in Soviet Russia. — Lon., 1933.
- Meisl J. Geschichte der Juden in Polen und Russia. — B., 1921.
- Menant M. (red.). Annales de Rois d'Assyrie. — Par., 1874.
- Menant M. Nineve et Babylone. — Par., 1888.
- Mentschel D. Erinnerungen an Kiew. — B., 1918.
- Merimee P. Les Cosaques d'auferois. — Par., 1863.
- Meyer E. Geschechte des Altertüm. — B., 1907.
- Meyerberg A. Relazione. — 1661.
- Meyerberg A. Voyage en Moscovia. — Leids, 1688.
- Michlet J. Modern History. — N.-Y., 1899.
- Milyoukoff P. Russia and Its Crisis. — Chicago, 1905.
- Minns E. Scythians and Greeks in South Russia. — Vambridge, 1913.
- Mirchuk I. (red.). Ukraine and Its People. — Mün., 1949.
- Mirtschouk I. (red.). L'Ukraine dans le carde de l'est Europeen. — Par., 1927.
- Mirtschuk I. Das Demonische bei den Russen und den Ukrainern. — Augsburg, 1950.
- Mirtschuk I. Geschichte der ukrainischen Kultur. — Mün., 1957.
- Möller J. W. Reise nach der Ukraine. — Herzberg, 1804.
- Möller J. W. Reise von Volhymien nach Cherson. — Hamburg, 1802.
- Montet J. De Paris aux Karpaten. — Par., 1886.
- Moore J. A Journey from London to Odessa. — Par., 1833.
- Morfill W. R. Slavonic Literature. — Lon., 1883.
- Morgan T. H. Evolution and Genetics. — Princeton, 1925.
- Mornik S. Polens Kampf gegen seine nichtpolnischen Volksgruppen. — B., 1931.
- Mortillet G. A. Le prehistorique, origine et antiquite de l'homme. — Par., 1900.
- Mosae G. Der Krieg im Osten. — Zürich, 1948.
- Moszinski K. Kultura ludowa slowian. — Kraków, 1929.
- Mueller J. W. Reise von Warschau nach der Ukraine. — Herzberg, 1804.
- Müller L. Sentenzionalische Historien. — Frankfurt, 1582.
- Müller S. Altussische Geschichte. — B., 1842.
- Müller S. Urgeschichte Europas. — Strassburg, 1905.
- Mussolini B. La doctrine du Fascisme. — Roma, 1933.
- Mussolini B. The Corporate State. — Firenze, 1936.
- Mychajlenko M. Ukraina and Russland. — Stockholm, 1918.
- Myshuba L. Ukraina and American Democracy. — N.-Y., 1939.
- Nealo A. Travels. — Lon., 1818.
- Nestor. Chronique. — Par., 1834.
- Neumann K. F. Die Völker des Südlichen Russland. — Leip., 1847.
- Neumann K. F. Fie Hellenen im Skythenlande. — B., 1855.
- Neville, de La. Account on Moscovy. — Lon., 1699.
- Niebuhr B. G. Geography of Herodotus and Scythia. — Oxford, 1930.
- Niebuhr B. G. Untersuchungen ueber die Geschichte der Slythen, Getten und Sarmatien. — Bonn, 1828.
- Niebuhr R. Faith and History. — N.-Y., 1949.
- Niederle L. Manuel de l'antiquite slave. — Par., 1923.
- Niederle L. Puvod a počatky slovanu vychodnich. — Prh., 1924.
- Niederle L. Rukovet slovanske archeologie. — Prh., 1931.
- Niederle L. Slovanske starožitnosti. — Prh., 1902.
- Niederle L. Staroveke zpravy o zemepisu vychodni Evropy. — Prh., 1899.
- Nicessel A. Les Cosaques. — Par., 1898.

- Nietzsche F. W. Complete Works of F. Nietzsche. — Lon., 1913.
- Nietzsche F. W. Germans, Jews and France. — Newark, 1935.
- Nietzsche F. W. The Will to Power. — N.-Y., 1924.
- Nietzsche F. W. Thus Spake Zarathustra. — N.-Y., 1924.
- Nimet A. K. Histoire des Petscheneges. — Par., 1947.
- Nolde B. L'Ukraine sous le protectorat Russe. — Par., 1915.
- Nolde B. La formation de l'empire Russe. — Par., 1933.
- Nomad M. Apostles of Revolutions. — Boston, 1939.
- Nomad M. Rebels and Renegates. — N.-Y., 1932.
- Notzel K. Die Unabhängigkeit der Ukraine als einzige Rettung vor der russischen Gefahr. — Mün., 1915.
- Obermaier F. Ukraine. — Wien, 1942.
- Obolonskij S. Ukraine a Russian Land. — Lon., 1940.
- Oderborn P. Geschichte des Grossfürsten Moschkau. — Gorlitz, 1596.
- Oderborn P. Joannis Basilidis vita. — Vitebsk, 1581.
- O'Gorman D. Chronical Records. — 1860.
- Olbricht F. Klima und Entwicklung. — Leip., 1923.
- Olearius A. Voyages faits en Moscovie en 1633—39. — Amsterdam, 1727.
- Oljančyn D. Hryhorij Skovoroda. — B., 1928.
- Oljančyn D. Aus dem Kultur und Geistes leben der Ukraine. — B., 1932.
- Omelanovich-Pavlenko W. Der Winterfeldzug der Ukrainische Armee. — Prh., 1940.
- Onatskij E. Studi di storia e di cultura ucraina. — R., 1939.
- Oppert J. Expedition scientifique on Mesopotamia. — Par., 1863.
- Ortega y Gasset J. The Revolt of the Masses. — N.-Y., 1932.
- Ortega y Gasset J. Die Aufgabe unserer Zeit. — B., 1923.
- Ostwald P. Die Ukraine und ukrainischen Bewegung. — Essen, 1916.
- Ouvraroŭ A. Recherches sur les antiquites de la Russie meridionale. — Par., 1856.
- Ovidius P. Naso. Elegies. — Lon., 1867.
- Papee F. Historia m. Lwowa. — L., 1924.
- Pappini. Life of Christ. — N.-Y., 1923.
- Pareto X. Traite de Sociologie generale. — Par., 1917.
- Partridge G. E. The Psychology of Nations. — N.-Y., 1919.
- Passak T. La ceramique Tripolienne. — Moscow, 1933.
- Pasternak J. Podkarpatska Rus v mladše dobe kamenne. — Prh., 1925.
- Pasternak J. Ruske Karpaty v archeologii. — Prh., 1928.
- Pastorius Joachim. Bellum scythico-cosaciensien. — Dantisci, 1652.
- Paton L. B. The Early History of Syria and Palestine. — N.-Y., 1914.
- Peattie R. Geography of Human Destiny. — N.-Y., 1940.
- Pelenski J. Halicz. — Kraków, 1914.
- Pelenskiy E. J. Bibliographie ucrainica bibliographiae. — L., 1934.
- Pelenskiy E. J. Ucrainica. — Mün., 1948.
- Pelesch J. Geschichte der Union der Ruthen. Kirche mit Rom. — Wien, 1880.
- Peters E. B. The Early History of Hebrew. — N.-Y., 1904.
- Petrovich M. B. The Emergence of Russian Pan Slavism. — N.-Y., 1956.
- Petzholdt A. Reise im westlichen und südlichen Russland. — Leip., 1864.
- Pickney G. Jewish «Anti — Communism». — New Jersey.
- Piddington W. E. Russian Fronzy. — Lon., 1955.
- Pikhaynyj S. Islands of Death. — Tor., 1953.
- Pihulik H. Beitrag zur kirchlichen Frage in der Bukowina. — Czernowitz, 1906.
- Plini Secundi. Historiae Naturalis. — Par., 1723.
- Ploto S. Die Kosacken. — Wien, 1812.
- Poisson G. Les Aryens. — Par., 1934.
- Poisson G. Le pouplement de l'Europe. — Par., 1939.
- Pokrovskij M. History of Russia. — N.-Y., 1931.
- Polowsek K. Die basco-slavische Spracheinheit. — B., 1894.
- Possevano J. Moscovia. — Wilna, 1586.
- Potocki J. Essei sur l'histoire universelle et Recherches sur celle de la Sarmatie. — W., 1789.
- Potocki J. Fragments historique et géographique sur la Scythie, la Sarmatie et les Slaves. — Brusvic, 1795.
- Potocki J. Memoire sur un nouveau peryple du Pont Euxin. — Wien, 1796.
- Potter J. Archeologia Graeca. — Lon., 1774.
- Püsche F. Die Arien. — Jena, 1873.
- Prokoptschuk G. Der Metropolit (A. Scheptytsky). — Mün., 1955.
- Prokoptschuk G. Das ukrainische Lwiv. — Mün., 1953.
- Prychodko N. One of the Fifteen Million. — Boston, 1952.
- Pulle G. L'Ukraine. — R., 1942.
- Puluj J. Ukraina und ihre internationale politische Bedeutung. — Prh., 1915.
- Quenet C. P. Tchaadaev et lettres philosophique. — Par., 1931.
- Quialing V. La Famine en Ukraine. — Geneve, 1922.
- Radvanyi N. Die Archive in der Podkarpatska Rus. — Uzhorod, 1922.
- Radvivill S. A. Les Ukrainiens pendant la guerre. — Par., 1937.
- Ranshofen-Vertheimer E. Victory Is Not Enough. — N.-Y., 1942.
- Raschdau L. Die ukrainische Frage. — B., 1918.
- Reau L. La Republic independante de l'Ukraine. — Par., 1918.
- Reinach T. Antiquites de Bosphore Cimmerian. — Par., 1892.
- Reinach T. Mithridate Eupator Roi de Pont. — Par., 1890.
- Renan E. Qu'est qu'une nation. — Par., 1882.
- Rezicha J. Drevene kostely v oblasti Karpat. — Prh., 1936.
- Reshetar J. The Ukrainian Revolution. — New Jersey, 1952.

- Revyuk E. (red.). Polish Atrocities in Ukraine. — N.-Y., 1931.
- Revyuk E. Ukraine and the Ukrainians. — Washington, 1920.
- Ripley W. Z. The Races of Europe. — N.-Y., 1899.
- Robertson J. C. The Story of Greece and Romo. — Lon., 1928.
- Robertson T. A. Historical View of the Languages and Literature of the Slavic Nations. — N.-Y., 1850.
- Rogers W. A History of Babylonia and Assyria. — Lon., 1915.
- Rohrach P. Der Deutsche gedanke in der Welt. — Leip., 1916.
- Rohrer J. Bemerkungen auf eines Reise. — Wien, 1804.
- Rollston T. W. Myths and Legends of the Celtic Race. — Lon., 1911.
- Rollin C. The Ancient History. — N.-Y., 1925.
- Romanczuk J. Die Ruthenen und ihre Gegner in Galicien. — Wien, 1902.
- Röpke W. Die Deutsche Frage. — Zürich, 1945.
- Rose J. H. Nationality as a factor in Modern History. — N.-Y., 1926.
- Rosellini I. Monumenti Storici. — Pisa, 1832.
- Rosenberg A. Der Mythos des XX Jahrhunderts. — Mün., 1934.
- Rosenberg A. Der Zukunftsweg der deutschen Aussenpolitik. — B., 1926.
- Rosenberg A. Letzte auf Zeichnungen. — Frankfurt, 1955.
- Ross C. Der Weg nach Osten. — Leip., 1924.
- Rostovtzeff M. Iranians and Greeks in South Russia. — Oxford, 1922.
- Rostovtzeff M. Skythien und das Bosphorus. — B., 1931.
- Rostovtzeff M. The Social and Economic History of the Hellenistic World. — Oxford, 1941.
- Rowlinson R. Herodotus. — N.-Y., 1889.
- Rudnycky J. Slavic and Baltic Universities in Exile. — Win., 1949.
- Rudnycky S. Die Ukraine. — Wien, 1916.
- Rudnycky S. L'Ukraina e gli ukraini. — Roma, 1914.
- Rudnycky S. Ukraina, the Land and its People. — N.-Y., 1918.
- Rudnycky S. Ukraine and the Ukrainians. — N.-Y., 1916.
- Rybalka L. (V. Jurkevyč). L'Ukraine et la gurre. — Geneve, 1914.
- Rybalka L. (V. Jurkevyč). Les Russes en Galicie. — Lausanne, 1917.
- Sander A. Um die Gestaltung Europas. — Mün., 1938.
- Sanderson E. History of the World. — N.-Y., 1898.
- Sands B. Ukraine. — Lon., 1914.
- Sarauw C. Die Feldzüge Karls XII. — Leip., 1881.
- Sarkizyanz E. Russland und der Messianismus des Orients. — Tübingen, 1955.
- Sarmaticus. Von der Weichsel zum Dnieper. — Hannover, 1886.
- Savtchenko T. L'Ukraine et la Question ukrainienne. — Par., 1918.
- Savage J. Memoire d'un Voyage en Russie. — Par., 1855.
- Sawicki L. Materiały do znajomości prehistorji Rosji. — Poznań, 1928.
- Scèvezenko T. Liriche Scelte del Cobzar. — R., 1927. (di M. Lipovetzka).
- Scèvezenko T. Liriche Ucraine. — Milano, 1942. (di M. Lipovetzka).
- Schaefer H. Die Moskau — III Rom. — Hamburg, 1929.
- Scharanowicz I. Kritische Blicke in die Geschichte der Karpaten-Völker. — L., 1877.
- Scheaffer C. F. The Cunoiform Texts of Raschambrā-Ugarit. — Lon., 1939.
- Schelling A. Russland und Europe. — Bern, 1948.
- Schemet S. Progr. Frage im Schrifttum der Hetman-Bewegung. — B., 1941.
- Scherer J. B. Annales de la Petite Russie. — Par., 1788.
- Scherer M. Les Dumy ukrainiennes. — Par., 1947.
- Schevill F. The History of the Balkan Peninsula. — N.-Y., 1943.
- Schewtschenko T. Ausgewählte Gedichte. — Leip., 1911. (von J. Virginia).
- Schimanski V. Die deutschen Kolonien in der Ukraine. — Moscow, 1928.
- Schlegel C. Reisebemerkungen. — Meiningen, 1830.
- Schmidt A. Ukraine Land der Zukunft. — B., 1939.
- Schneiderwirth H. Zur Geschichte von Cherson in Taurion. — B., 1897.
- Scholmer J. Vorkuta. — Lon., 1954.
- Schopenhauer A. Essays. — N.-Y., 1932.
- Schrader F. Eine Flüchtlingsreise durch die Ukraine. — Tübingen, 1919.
- Schrader O. Sprachvergleichung und Urgeschichte. — Jena, 1919.
- Schtark K. J. Die Schlacht bei Poltava. — B., 1855.
- Schuchhardt C. Alteuropa in seiner Kultur. — B., 1919.
- Schultes J. A. Lettres sur la Galicie. — Tübingen, 1809.
- Schwartz H. Russia's Soviet Economy. — N.-Y., 1951.
- Schwidetzky J. Dassenkunge der Altslaven. — Stuttgart, 1938.
- Sciborsky M. Ukraine and Russia. — N.-Y., 1940.
- Scott W. L. The Ukrainians Our Most Pressing Problem. — Tor., 1931.
- Scrimali A. La regione autonome della Rutenia. — Palermo, 1938.
- Scrimali A. La Ruthenie Subcarpatique. — Par., 1938.
- Scrine F. H. Expansion of Russia. — Lon., 1951.
- Seleschko M. Ukraine. — B., 1938.
- Sembratovich R. Das Zarentum im Kampf mit der Zivilization. — Frankfurt, 1905.
- Sembratovich R. Le tsarisme et l'Ukraine. — Par., 1907.
- Semple E. S. Influence of the Geographic Environment. — N.-Y., 1911.
- Senyshyn L. (red.). Truth on the March. — Tor., 1953.
- Seton-Watson H. Der Verfall des Zarenreiches. — Mün., 1954.
- Seton-Watson H. Eastern Europe between the Wars. — Cambridge, 1948.
- Shandruk P. Arms of Valor. — N.-Y., 1958.
- Shayan V. The Wisdom of Hatred and Annihilation. — Lon., 1950.
- Shevchenko T. Selected Poems. — Jersey City, 1945. (transl. C. A. Manning).

- Shevchenko T. The Kobzar of Ukraine. — Win., 1922. (transl. A. J. Hunter).
- Shumeyko S. Ukrainian National Movement. — N.-Y., 1939.
- Sichynsky V. Destruction of Ukrainian Monuments of Art and Culture 1917—1957. — N.-Y., 1958.
- Sichynsky V. Drevene stavby v Karpatske Oblaste. — Prh., 1940.
- Sichynsky V. Drevene stavitelstvo na Makovice. — Prh., 1939.
- Sichynsky V. Monumenta Architecturae Ukraine. — Prh., 1940.
- Sichynsky V. Ukraine in Foreign Comments and Descriptions. — N.-Y., 1953.
- Sichynsky V. Ukrainian Wooden Architecture and Carving. — L., 1936.
- Sichynsky V. Ukrainische Völkunst und Kunstgewerbe. — Regensburg, 1948.
- Sidobre A. Les problèmes ukrainiens et la paix européenne. — Par., 1939.
- Siegfried A. Die ethische Krise der Vereinigten Staaten. — B., 1927.
- Siegfried A. La crise de l'Europe. — Par., 1935.
- Sienstrzenecwicz B. S. Histoire de royaume de la Chersonese Taurique. — Petersburg, 1824.
- Silvanto R. Ukraine ja ukrainalaiset. — Helsing, 1919.
- Simiginowicz-Staufe L. A. Völkssagen aus der Bukovina. — Czernowitz, 1885.
- Simmons E. K. (red.). Continuity and Change in Russian and Soviet Thought. — Cambridge, 1955.
- Simpson G. O. Koshitz in Ukrainian Music. — Win., 1946.
- Simpson G. The Name Rus, Russia, Ukraine. — Win., 1951.
- Simpson G. Ukraine. — Tor., 1941.
- Singalevich V. La Question de la Galicie. — R., 1922.
- Singalevich V. Zur Frage der Sonderstellung Galiciens. — Wien, 1917.
- Sinnott E. W., Dunn L. C. Principles of Genetics. — N.-Y., 1929.
- Smal-Stockyj R. Die germanisch-deutschen Kultureinflüsse im Spiegel der ukrainischen Sprache. — Leip., 1942.
- Smal-Stockyj R. The Nationality Problem of the Soviet Union. — Milwaukee, 1952.
- Smal-Stockyj R. The origin of the word Rus. — Win., 1949.
- Snovyd D. (D. Donzow). Spirit of Ukraine. — N.-Y., 1935.
- Soergel W. Löss, Eiszeiten und paläolithische Kulturen. — Jena, 1919.
- Solovey D. The Soviet Union. — N.-Y., 1958.
- Solovioff V. Heilige Wladimir und der Christliche Staat. — Paderborn, 1930.
- Solovioff V. St. Vladimir et l'etat Chretien. — Par., 1888.
- Sombart W. Die Juden in dem Wirtschaftsleben. — Leip., 1911.
- Sopotnicki J. Kampanja polsko-ukraińska. — L., 1921.
- Sorel G. La Decomposition du Marxism. — Par., 1910.
- Sorel G. Les illusions du progres. — Par., 1911.
- Sorel G. The Reflections on Violence. — N.-Y., 1941.
- Sorokin P. Altruistic Love. — Beacon, 1950.
- Sorokin P. Social and Cultural Dynamics. — N.-Y., 1937.
- Sorokin P. Society, Culture and Personality. — N.-Y., 1957.
- Sorokin P. The Crisis of Our Age. — N.-Y., 1946.
- Sorokin P. The Reconstruction of Humanity. — N.-Y., 1946.
- Spengler O. Jahre der Entscheidung. — Mtn., 1933.
- Spengler O. Man and Technics. — N.-Y., 1932.
- Splawilaki L. O pochodzeniu i praoczyznie slowian. — Poznań, 1946.
- Springer A. Die Kosaken. — Leitmeritz, 1877.
- Spuller B. Die Goldene Horde. — Leip., 1943.
- Staden H. Aufzeichnungen über den moskowitzischen Staat. — Hamburg, 1930.
- Steber S. L. Ukraine. — Par., 1939.
- Stebnitky P. L'Ukraine et les Ukrainiens. — Berne, 1918.
- Stefan A. From Carpatho-Ruthenia to Carpatho-Ukraine. — N.-Y., 1954.
- Steffen G. Russia, Poland and the Ukraine. — N.-Y., 1915.
- Steiner F. Die Freiwillingen. — Göttingen, 1958.
- Stiern E. Södrussländ im Altertum. — B., 1912.
- Stewart G. P. Ukraine. — Edinburg.
- Stezko J. The Russian Danger.
- Stillo A. Carl XII. — Lon., 1908.
- Stillo A. Taget mot Russland 1707—09. — Stockholm, 1918.
- Stona M. Eine Fahrt nach Karpathorussland. — Troppau, 1936.
- Strabonis. Geographica. — Basileae, 1557.
- Strakhovsky L. I. Handbook on Slavic Studies. — Cambridge, 1949.
- Straus-Hupe R. Geopolitics. — N.-Y., 1942.
- Struve P. A. Social and Economic History of Russia. — Par., 1952.
- Struys J. Les voyages en Moscovie 1669—72. — Amsterdam, 1720.
- Studynsky G. Le probleme agraire on Ukraine. — Par., 1936.
- Stupnicki H. Das Königreich Galizien. — L., 1833.
- Suliminski T. Bronzy Małopolski środkowej. — L., 1929.
- Suliminski T. Die Schnurkeramischen Kultur. — Warsaw, 1923.
- Suliminski T. Skytovie na Zachodnim Podolu. — L., 1936.
- Sullivan J. W. The Limitation of Science. — N.-Y., 1933.
- Swami A. Hindu Psychology. — N.-Y., 1946.
- Sweet H. The History of Language. — N.-Y., 1900.
- Swystun W. Ukraine, the Sorest Spot of Europe. — Win., 1931.
- Szczurat W. Die cyrilliche Schrift. — Wien, 1917.
- Sziborskyj M. Die Ukraine in Zahlen. — B., 1944.
- Sziborskyj M. Ukraine und die Nationalitätenpolitik der Moskau. — N.-Y., 1938.
- Taciti Cornelii. Libri qui supersunt. — Lipciae, 1871.
- Talbot E. L'Europe aux Europeens. — Par., 1867.
- Tallgren A. M. La Pontide Prescithique. — Helsinki, 1926.

- Tarasovskij P. Das Geschlechtsleben des ukr. Bauernvölkes. — Leip., 1909.
- Taylor E. The Strategy of Terror. — Boston, 1940.
- Taylor G. Environment and Nation. — Tor., 1936.
- Taylor V. I. The Origin of Aryans. — Lon., 1889.
- Temnytsky V. Les Atricités polonaises en Galicie. — Par., 1919.
- Temple R. C. (red.). The Travels of P. Mundi in 1608–1667. — Cambridge, 1907.
- Tende, de Gaspar. Polnischer Staat. — Colln., 1697.
- Tende, de Gaspar. Relation historique de la Pologne. — Par., 1685.
- Tettau F. Die Kosaken-Heere. — B., 1892.
- Thomas F. Environmental Basis of Society. — N.-Y., 1925.
- Thompson K. The Police State. — N.-Y., 1950.
- Thorwald J. Wenn sie verderben wollen. — Stuttgart, 1952.
- Tiander K. Das Erwachen Osteuropas. — Wien, 1934.
- Tiltman H. Peasant Europe. — Lon., 1934.
- Timasheff N. The Great Retreat. — N.-Y., 1945.
- Trinup H. Krieg in der Ukraine. — Essen, 1938.
- Tisserand H. La vie d'un peuple — l'Ukraine. — Par., 1933.
- Tissot V. La Russie et les Russes. Kiew et Moscou. — Par., 1884.
- Tissot V. L'Ukraine. — Par., 1898.
- Tomaschek W. Die Alten Thraken. — Wien, 1893.
- Tomaschek W. Die Goten in Taurien. — Wien, 1881.
- Tomasik D. The Impact of Russian Culture on Soviet Communism. — Glencoe, 1953.
- Tombkiewicz W. Ograniczenie swobod kozackich w r. 1638. — L., 1930.
- Torres H. Le proces des pogroms. — Par., 1928.
- Tournaiff B. Objets égyptiens et égyptiens trouvés dans la Russie meridionale. — Par., 1911.
- Toynbee A. A Study of History. — Lon., 1947.
- Treuer G. Ancient Egypt. — Lon., 1863.
- Trotzkij L. Die Geschichte der russischen Revolution. — B., 1930.
- Trotzkij L. History of Russian Revolution. — Lon., 1933.
- Trotzkij L. Staline. — Par., 1948.
- Trotzkij M. Die ukrainische national-politische Bewegung. — Wien, 1917.
- Tschulikidze A. Die Ukraine. — Leip., 1939.
- Tymoshenko V. Ukraine and Russia. — Washington, 1919.
- Tyzkiewicz M. La littérature ukrainienne. — Berne, 1919.
- Tyzkiewicz M. (red.). Documents historique sur l'Ukraine. — Lausanne, 1919.
- Tyzkiewicz M. L'Ukraine en face de Congres. — Lausanne, 1919.
- Ubeagan B. Origin of the Name Ruthenes. — Win., 1953.
- Unamano y Jugo M. Essays. — N.-Y., 1925.
- Unamano y Jugo M. The Agony of Christianity. — N.-Y., 1928.
- Unamano y Jugo M. The Life of Don Quixote and Sancho. — N.-Y., 1927.
- Ungers R. Literaturgeschichte als Problemgeschichte. — B., 1924.
- Vajs J. Rukovet hlaholske paleografie. — Prh., 1932.
- Valter E. Die Rassen und Völker. — B., 1927.
- Vambery A. Travels in Central Asia. — Lon., 1869.
- Vasiliev A. The Goths in the Crimea. — Cambridge, 1936.
- Vasiliev A. The Russian Attack on Constantinople 860. — Cambridge, 1946.
- Vasner M. Beiträge zur histor. Völkerkunde Osteuropas. — B., 1934.
- Vasner M. Die Iranier in Südrussland. — Leip., 1923.
- Vater F. Herr Heinrich. — Mün., 1941.
- Vaux W. S. Nineveh and Persepolis. — Lon., 1850.
- Vavroušek B. Cirkevni pomatku na Podkarpatske Rusi. — Prh., 1929.
- Verax H. Der Weltkrieg und das ukrainische Problem. — B., 1915.
- Vernadsky G. Ancient Russia. — New Haven, 1946.
- Vernadsky G. Bohdan — Hetman of Ukraine. — Lon., 1942.
- Vernadsky G. Kievan Russia. — New Haven, 1948.
- Vernadsky G. Political and Diplomatic History of Russia. — Boston, 1936.
- Vernadsky G. The Mongols and Russia. — New Haven, 1953.
- Vigener, de Blaise. La description du royaume de Pologne. — Par., 1573.
- Villeneuve E. Album historique de la Tauride. — Par., 1853.
- Virvina A. Historia della guerra civili di Polonia. — Venice, 1671.
- Virvina A. Relazione dell origine e dei costumi dei Cosacchi. — Venetia, 1890.
- Voigt F. A. Unto Caesar. — N.-Y., 1938.
- Volkejt F. Aesthetik des Tragischen. — Mün., 1923.
- Volodymyrovitch B. L'Ukraine sous l'occupation allemande. — Par., 1947.
- Voltaire F. M. Histoire de Charles XII. — Ruan, 1731.
- Vowles H. P. Ukraine and its People. — Lon., 1939.
- Vulbiamy C. E. Crimea. — Lon., 1939.
- Wasilewski L. Ukraina a sprawa ukraińska. — Kraków, 1912.
- Watson R. Biblical and Theological Dictionary. — Lon., 1831.
- Weber F. G. Das veränderte Russland. — Frankfurt, 1721.
- Weissius Godofredus. De Cossacis. — Leip., 1684.
- Weit F. Landwirtschaft und Agrarverfassung der Süd-Ukraine. — B., 1927.
- Wells H. G. The Outline of History. — Lon., 1921.
- Wertheimer F. Durch Ukraine und Krim. — Stuttgart, 1918.
- Wheeler-Bonnett J. W. Brest-Litowsk. — Lon., 1939.
- White W. L. Report on the Russians. — N.-Y., 1945.
- Wiesner J. Skythen und Kimmerien in der Weltgeschichte. — B., 1843.
- Wild K. W. Intuition. — Cambridge, 1938.
- Winckler H. The History of Babylonia and Assyria. — Lon., 1907.
- Winter E. Byzanz und Rom im Kampf um die Ukraine. — Leip., 1942.

- Wasowsky I.** Outline of the History of the Ukrainian Orthodox Church. — N.-Y., 1956.
- Wolfe J.** De vestigiis Ruthenorum in Transilvania, 1802.
- Wolkosky A.** The Ukrainian Question. — R., 1920.
- Wolmann L.** Politische Anthropologie. — B., 1903.
- Wood E.** The Crimea in 1854 and 1894. — Lon., 1895.
- Wood F. H.** This Egyptian miracle. — Lon., 1939.
- Woods F. A.** Mental and Moral Heredity. — N.-Y., 1906.
- Wooley C. L.** The Sumerians. — Oxford, 1928.
- Wright M.** Getting Along with the People. — N.-Y., 1939.
- Yakovliv A.** The Treaty of B. Khmelnitsky with Moscow in 1654. — N.-Y., 1954.
- Yakowliw A.** Das deutsche Recht in der Ukraine. — Leip., 1942.
- Yakymtchuk P.** L'Ukrainien Droit International. — Luven, 1954.
- Young C.** Modern Man in Search of Soul. — N.-Y., 1937.
- Young C.** The Ukrainian Canadians. — Tor., 1931.
- Young K.** Social Psychology. — N.-Y., 1936.
- Zach F.** Galicien und die Bukowina. — Klagenfurt, 1917.
- Zalozecykyj W.** Das geistige Leben der Ukraine Vergangenheit und Gegenwart. — Abhandl. des ukr. wiss. Institut in Berlin. Bd.2, 1929.
- Zeman Z. B. (red.).** Germany and the Revolution in Russia 1915–1918. (Documents of German Foreign Ministry). — Oxford, 1958.
- Zuckermann S.** Wirtschafts politisches aus der Ukraine. — B., 1918.

СИН УКРАЇНИ ПАВЛО ШТЕПА

*Хоч кров батьків зросила батьківщину
І хоч не маю мами на чужині,
– Ношу я в серці матір Україну.*

Пишу, для кого, пощо – сам не знаю. Могу та тим відає. Та нічого не приходить з нічого. І втім випадку була не мала причина, чому добродійка муза, незважаючи на те, що моя дружина завжди мала двері замкнені, знайшла момент і продісталася до мене, коли я сидів при столі. Як я пізніше довідався, її до мене, на моє миле бажання, прислав покійний мученик за Україну св. п. Павло Штепа.

Познайомився я з ним у перші шістдесяті роки, коли його «Мафія» вже була написана і готова до випуску. Жодне видавництво не погодилося б на випуск такого твору, та й фінансовий стан не дозволяв на таку розкіш, а тому він роздобув циклостиль і матриці і все переписав на ті матриці. У той час проживав П. Штепа коло п'ятдесяти кілометрів на північ від Торонта, у містечку Брандфорд. Саме тоді я мав таку працю, що завжди роз'їздив далеко від Торонта, а тому не міг багато допомагати йому. Перебуваючи на півночі нашої провінції, а часто і в інших провінціях, я зустрічався з інж. Штепою не дуже часто. Та коли в шістдесятих роках я зачав учителювати, його мешкання на 2999 Jane st., ap 708, Downsview (Ontario) стало для мене другим домом.

Родився Павло Штепа 29 серпня 1897 року в селі Новодимитрівка на Кубані (Північний Кавказ) у родині священика. Середню освіту скінчив у Майкопі і в 1919 р. отримав документ зрілості помічника інженера у виробництві сільськогосподарської машинерії. Зараз по тому зголосився до війська служити при чорноморському флоті. Не без його активної участі кораблі чорноморського флоту піднесли українські прапори, і він воював проти білої та червоної навали, доки не довелося відступити в Польщу. З Польщі, як і багато українських старшин, продістався до Чехословаччини і у Подєбрадах 1922 року вступив до Української Господарської Академії у Чехословацькій Республіці та закінчив її у 1926 році. Познайомився з проводом Української Військової Організації і став активним підпільником, а згодом і членом проводу ОУН.

З доручення Євгена Коновальця Павла Штепу висилають у Канаду, де він бере активну участь у заснуванні відділів Української Стрілецької Громади. У січні 1928 р. за немалої міри участю П. Штепи у Вінніпегу створюється відділ окремої Організації Січових Стрільців (ОСС), а потім і в інших містах і провінціях. Розробивши мережу організації, він залишає організаційну працю і залучається до ідеологічно-виховного сектора. ОСС домовляються з «Новим Шляхом» і ведуть сторінку «Стрілецьких Вістей», на якій появляються статті П. Штепи «Чин і сила чи опортунізм» та «Замітки до ідеології і політичної програми Організації Українських Націоналістів». І з того часу, здається, П. Штепа цілковито посвячує себе

літературній діяльності. Змістом своїх статей він недалеко відставав від статей Дмитра Донцова. Та окрім статей, він зачав працювати над творами глибшого і обширнішого змісту. Досліджував причини поразки визвольних змагань 18–20-х років. Збирає матеріали і пише двотомну працю «Українець і москвин».

Триста років Москва грала на струнах української душі, а тому пісеньки про «єдиновір'я», «спільний корінь», «братерство», «слов'янське братство» і «не било, нет і бить не может» української мови відігравало ключову роль у нешануванні чужої нам культури. Та коли була можливість пізнати правду про грабунки Києва боголюбськими і долгорукими, руйнування Батурина і масакру в нім Петровим військом, руйнацію Запорізької Січі байстрюками Катерини і нищення нашої інтелігенції століттями тими ж азіятами, нищення голодом мирного населення – українська душа воскресала. Не всі, правда, встигали вирости із Савлів у Павли, але Павло Штепа зумів зберегти козацьку закваску, а тому для нього не було тяжко позбутися московської отрути. І він пірнув у журналістичний світ: роками вибирав усе те, що появлялося у пресі і що можна використовувати як зброю в боротьбі проти відвічного ворога. Збирав матеріали не лише поточних видань, але і все, що писалося в минулому. Як начитана людина, він прекрасно знав, що комунізм є ворогом України, але також не забував, що комунізм – це дитина московського імперіалізму, що в Советському Союзі, як і в царській Росії, людина не варта нічого, доки не нагороджена кокардою. Як за одних, так і за других на духовні вартості людини не вважали. Там не питали, «хто ти?», тільки «чий ти?».

Доки він перебував у Брадфорд¹, то до нього добивалися тільки на кінець тижня, де він уже мав готові матриці, і нашим завданням було крутити циклостіль триста разів з кожною матрицею, бо тираж був на триста примірників. Та добре, коли все йшло так, як хотілося, але часто (і то дуже часто) матриця десь загнеться, а там друкарське чорнило не розійшлося добре – починає знову. Нам здавалося, що, працюючи наприкінці тижня в нього, ми зробили велику роботу. А хто у змозі оцінити ту роботу, яку виконував інж. Штепа кожного дня до пізньої години і сім днів на тижні? Хто оцінить людину, яка заощаджувала на їжі, щоб видати книжку – зброю проти ворогів його батьківщини? Бо не дбав, де і в чому його поховать, а витрачував заощаджені гроші на видання словників, яких уклав два – «Речивний словник» і «Словник чужослів».

Такий був Штепа. Про його самовіддану працю я говорю з власного переконання. Кожного разу, коли я наближався до дверей його помешкання, то чув стукіт його друкарської машинки. У той час він уже не належав до жодної організації, бо, як він твердив, були патріоти, які своє життя готові були віддати за добро своєї держави, а тепер у розкошах мріють, коли повернуться на рідні землі і займуть керівні становища у відновленій державі. Всі сили, твердив він, треба скерувувати на рідний край, де іде боротьба не тільки в лісах України, а й у бюрах Києва.

До церкви не ходив, хоч і був дуже побожним. Намісники богів у будь-якій вірі – це слуги диявола, адже Бог один для всіх, а обов'язком землян є славити Його, а не грати його роль. Перебільшення молитов, як і надмірне користання сонячним світлом, спричиняє звихнення, – говорив він. І я зрозумів, що людина, яка в молитві просить здоров'я і сили для іншого, стає утоптаню стежинкою у заростях чужих турбот, на якій підосилені моляться за її здоров'я. ...І я молився, не запрога-

¹ Околиця на півночі м. Торонто (Канада).

ючи Могуту до воза свого панування, а надіявся на свої власні сили. Силу Божества вбачав у наших святих – Печерська і Почасва; звідам треба черпати дух сили і використовувати ту силу не на оздоровлення свого тимчасового у цім світі тіла, а на ріст духа народу. Не перебільшувати молитву за власне благо і не уменшувати в трудах на благо народу свого. Завжди підкреслював, що справжню користь у молитві отримає той, хто поборє егоїзм молитви для власної користі. Діяти так, щоб найбільші трудівники зазрили тобі, а коли говориш, то говори так, щоб вчилися від тебе, а як пишеш, то напиши так, як не було ще написано.

Находили Великодні Свята. ... Написати так, як не було ще написано, – маячило в наших головах. Брати приклад від великих і бути прикладом для менших. Та ніщо не може перевищити діяння Сина Божого? І...

*Довгий страдницький шлях на Голгофу.
Кілька разів падав під тягарем взятого на себе хреста.
Зійшов до верху Голгофи.
Розп'яли.
Списом серце Його пробили.
Одягом Його поділилися.
Глумливу таблицю над Ним прибили.
Зганили; «врагом народа» оголосили.
Найближчі Його відцурались.
Віра в Нього у Його дітей захиталась.
Зневіра в Нього багато сердець задубила.
Вмер...
Земля затряслася в жаху. Небо спадало на недовірків.
Вмер!?
Велике серце Великої Матері Його сказало – Ні!
Не знало Воно, що саме сталося, але чуло – Ні!
Чуло Серце Матері, що приходить Щось.
Щось.
Щось величне, понад розум.
Щось яскравіше від сонця, нашої уяви.
Прийшла поклонитися не синові, тому Невідомому.
Тому Незнаному, Великому, що гряде.
Тіла нема! Порожнеча...
Але з небес несеться спів, радісний і чарівний.
ХРИСТОС ВОСКРЕС!
Несеться божественний гімн херувимів.
ХРИСТОС ВОСКРЕС!
Гімн перемоги Духа над тілом.
ХРИСТОС ВОСКРЕС!
СМЕРТЮ СМЕРТЬ ПЕРЕМІГ.*

Несеться гімн перемоги сил Божих над силами диявола.

Перемоги Добра над Злом, Правди над Кривдою. Серце Великої Матері, з святою сльозою щастя і любови, відповіло:

ВОЎСТИНУ ВОСКРЕС!

Цей величний, вічний, божественний образ чи не нагадує нам образ нашого Народу? Чи ж наш Народ не йшов Голгофою кілька сотень літ? Чи не падав кілька разів під тягарем великих ідей свого світогляду? Чи ж не дійшов уже на верхи своєї Голгофи? Чи не розп'яли його сусіди? Чи не поділилися його одягом? Чи не приби-

ли глумливу таблицю над його історією, над його мовою? Чи не зганили, чи не оголосили ворогом прогресу? Чи не відшуралася від нього його провідна верства? Чи не захиталася віра в сили свого народу у нашої інтелігенції, що шукала всілякі орієнтації, лише не на свій власний народ? Чи зневіра в Творчий Дух України не задубила серця багатьох українців? Чи ж земля не трясеться тепер під усім світом у жаху перед атомом? І чи не сказало серце Великої нашої Матері-Землі свос «Ні!» в Карпатах, в тюрмах і концтаборах устами мільйонів біласів і данилишиних? Чи не чули серця буревісників Тараса, Лесі, Франка і сучасних – чистих серцем – поетів наближення того Великого Воскресіння України? Чи не поклонилися тому Великому – що приходить – герої Крут, Базару, Бродів, УСС, УПА?

ВМЕР?

П'ятсот Українок у Кінгірі голосно на цілий світ відповіли:

ВОЇСТИНУ ВОСКРЕСІ

П'ятсот Українок, що пішли з пісню в НАСТУП на московські танки – це не лише геройство, як думає наша сліпа, глуха і безрадна еміграція. Це щось у десять разів більше, як геройство. Це щось таке, чого і приблизно не спроможна окреслити людська мова. Хіба такі геніяльні українські Касандри, як Леся Українка, могли б нам дати приблизний образ, приблизне уявлення, що так то є. Мабуть, вона окреслила б це як «Воскресіння України». Так! Але це було і щось більше. Назвімо його дуже просто: «П'ятсот безсмертних».

Тоді це не була смерть п'ятох сотень українських жінок під московськими танками; під ними навіки померла стара рабська хахландія, «раби атечества чужова». А п'ятсот українок воскресли і воскресінням воскресили порив до самостійного життя – стали БЕЗСМЕРТНИМИ. П'ятсот безсмертних своєю кров'ю зміли з України ганебну пляму столітнього рабства, ренегатства її провідної верстви, емігрантського багна, завезеного зі смітника всесвітнього братерства. А москалі тими танками відкопали Шевченків «Великий льох», де поетична уява пророка заховала Дух Святослава, Богуна, Мазепи. Сповнилося віще слово пророка – встав Дух Старої України і підніс на недосяжну, небесну височінь «П'ятсот Безсмертних» над Україною.

ВОСКРЕСЛА УКРАЇНА – Україна Прадідів Великих.

Воскресла, бо то вже не була славна оборона під Крутами, Базаром, Бродами, оборона, ВИМУШЕНА наступом ворога. Ні, це вже був НАСТУП на відступаючого ворога. П'ятсот українок своїми грудьми пробili панцир танків, відкрили підступну імперську політику москаля облудному і наївному світові.

ПРОБИЛИ.

Наслідки цього наявні. То була перемога Українського Духу. Духу над тілом. Шлях до цього вказаний ВИЩИМИ СИЛАМИ вже скоро 2000 років тому, і аж тепер починають розуміти покликани до цього.

Як дві тисячі літ тому, так і на Колимі в 1955 році залунав радісний славень перемоги: «СМЕРТЮ СМЕРТЬ ПЕРЕМІГ».

ІНКАРНАЦІЯ УКРАЇНИ.

Наші (я з гордістю підкреслюю) «П'ятсот безсмертних» своєю смертю перемогли смерть України. Душі п'ятсот безсмертних українок вознеслися до неба і розпростерли над цілим світом приготованих численних уже базарів, Тризуб Хрестителя України, а не тризуб безбожницької інтелігенції 1917 р. Блиснув Тризуб, завершений ХРЕСТОМ, а не анонімною шпичкою УНР. І цей золотий Тризуб,

завершений Хрестом, на українському блакитному небі розрісся вже над цілою Україною і чимраз яснішає і яснішає. Бачать його (з тривогою) вже і наші сліпі москвофільські блудні діти. Бачить його і ворог, лютує, стріляє з найбільших гармат, ланцюгами танків перемішує кров українських красунь із сибірським снігом. Помагають ворогові і наші свідомі та несвідомі попихачі з «сучасних самостійних рад».

Та даремно! Не досягнути безбожним пігмеям Володимирового Тризуба, завершеного християнським хрестом. П'ятсот Безсмертних піднесли його на недосяжну для матеріялістичних гармат ДУХОВУ висоту. Піднесли і з висоти вказали гасло всім суцим: **ЦИМ ПЕРЕМОЖЕШ!**

Так! **ЦИМ ПЕРЕМОЖЕМО.**

Переможемо непохитною вірою у свій, і лише у свій, народ, якому Бог простелив безповоротний шлях до слави. Переможемо непохитною вірою у премудрість відвічних законів, що їх для спасіння людства створив Могута-Бог Вірою у Всевишнього і свій народ; у Тризуб, завершений Хрестом.

І тоді почуємо з небес радісний славень мільйонів українських душ, тіла яких закатавав колись і катує тепер москаль:

*СМЕРТЮ СМЕРТЬ ПЕРЕМІГ.
ХРИСТОС ВОСКРЕС!
ВОСКРЕСЛА УКРАЇНА.
ОСАННА ВОСКРЕСЛОМУ СИНУ БОЖОМУ!
ОСАННА ХРИСТІЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ!
ОСАННА П'ЯТИСТАМ БЕЗСМЕРТНИМ!
РАДУЙСЯ, ГОРДА УКРАЇНО!*

* * *

Коли, завдяки старанням адвоката Фроляка, Штепа дістав додаткову державну допомогу (старечої пенсії не вистачало на прожиток), а місто поселило його у малооплатне помешкання на вул. Джейн у Торонті, то я вже мав можливість відвідувати його частіше, а він завжди відвідував нас, коли приїздив до міста. Тоді у нас народилася донечка, і Штепа попросився бути її дідусем. Ані моя дружина, ані я не мали своїх батьків на чужині, а тому з великою радістю погодилися на його пропозицію – придбали батька і дідуся.

З того часу на річні свята Різдва Христового і Великдень пан Штепа як член родини разом з нами зустрічав народження і воскресіння Христа.

Тепер, з часової відстані, я згадую ті часи і не можу собі простити, що не намагався його зрозуміти як патріота, як людину, що не дивилася, «хто пише», а рекомендувала читати те, «що пишуть». А я, як член підпільної організації, непохитно вірив у те, що було писане «довірно», а в пресі перечитував лише те, що «наші» писали, і лише в те вірив, а тому не міг глибше познайомитися з творами наших мислителів і класиків. Не міг зрозуміти причини, чому Павло Штепа від 1950-их років до жодного угруповання не належав і писав не те, що партія постановляла, а те, що зрощувало протимосковську боротьбу, що було підставою зростання самостійницького духу. Не що нам бажане, а що корисне ростові України. Все те, що партійщина пише, є жабодрачка, – говорив він. Завжди підкреслював те, що було на користь Україні, навіть на шкоду особистим інтересам. Уже надходить час затуплювати боротьбу проти комунізму, – говорив він у приватній розмові, – бо ко-

мунізм є лише зброя московського імперіялізму проти непокірних їм, насамперед України. Він завжди нагадував: «...вся наша енергія й увага тепер зосереджується на справі визволення. Мимоволі ми занедбуємо проблематику над закріпленням нашої державної самостійності. Ми не думаємо над тим, що з поваленням московської окупації боротьба наша з ними буде тягнутися ще довгі роки. І не лише з москалями, але і з іншими сусідами і не сусідами. А головне, що та боротьба буде провадитися не тільки на кордонах України, але і всередині її. Україна є надто пожаданим шматком земної кулі у всіх відношеннях: політичному, економічному, стратегічному і т. д. Вона може надто багато заважити на міжнародній арені за певних умов.

Незалежна Україна перекреслює не один план світових сил. Усі ті сили будуть провадити величезну боротьбу за Україну і в Українській Самостійній Соборній Державі. Боротьбу жорстоку, підлу, запеклу, підступну, не цураючись жодних засобів, плюючи на всі Божі та людські моральні закони і права; одягаючи найрізноманітніші маски, прикриваючись найшляхетнішими параванами і навіть виступаючи під жовто-блакитним прапором, з націоналістичними гаслами на устах, наші вороги вестимуть боротьбу проти нашого росту.

Немов у дзеркалі, він бачив те, що було недоступне для багатьох провідників наших націоналістичних організацій. А тому він, як і Дмитро Донцов (який був доктором, але я його тим не титулую, щоб не понизити його велич), не належав до жодної партії, а тому його всі ігнорували, що підкреслює рівень правдивого українського патріотизму.

Бути націоналістом – це не тільки називати себе націоналістом, а ставити потреби свого народу вище за свої власні, щоб заслужити достойне ім'я націоналіста. Націоналізм – це діяльна любов до своєї нації, любов, яка не контролюється розважністю. Один мудрий патріот вартий ста нерозважних націоналістів.

Пізнавши Павла Штепу, я став українцем не за національність, а за вірою. Так! Тепер я вірую в Єдиного Могуту Отця Вседержителя, який є Богом усіх земель. І доки всі народи не повірять у Єдиного Бога, війни на нашій землі не припиняться. А пізнати Могуту зможе лише той, хто на грані двох світів знайде придніпрянський духовий напрям.

Помер Павло Штепа як Великий Українець, забутий малими псевдонаціоналістами.

Болючи долею української мови, вже на смертному ложі він просив видати «Речівневий словник» (другий з черги). Фінансово П. Штепа не міг дозволити собі видання словника і мати достатньо грошей на похорон. Питав: «Що робити?» Моя дружина і я запевнили, що на похорон гроші знайдемо, – видавайте словник. І він так зробив. Інакше не міг, бо одинокую роботу, що він мав, – це писати і друкувати, друкувати і писати, не дбаючи про похорон.

Кожного разу, коли я приходив від нього додів, то задумувався над тим, що страдники за долю своєї батьківщини часто сприймають удари своєї і протилежної своїй долі, очищають себе від бруду і несправедливого звинувачення, – і де є нагорода за їхню любов і посвяту? «Люби – і не шукай причини», – доносилося з висот із вірою.

Усі винуватці, перш за все на лаві підсудних, висловлюють свою невинність. А хто є суддя наших вчинків? Хто може дати їм точну оцінку? Коли я відвідував Штепу і казав, що він, нехтуючи здоров'ям, забагато працює, що треба і для себе хоч трошки жити.

– А що є трошки? – відразу запитував мене.

І я задумувався... Те «трошки» на службі своєму народові робить людей святими, а невтомних працівників – геніями.

Чи не з причини своєї немочі ми осуджуємо інших, чи не плащиком критики ми заслоняємо свою убогість і безрадість бути шанованим? Чому наповнений нашим брудом наплечник носимо за собою, а торбинку любови до наших ближніх із замаскованими гріхами – перед собою?

Одного разу з багатьох вечорів, що я відвідував його, він розповів мені історію про смерть Олени Теліги.

Під час німецької окупації Києва була заборонена українська преса, але Олена Теліга не підпорядковувалася тому і за те її заарештували, як і багатьох інших із похідних груп. Присуд – Бабин Яр. Почувши вирок смерти, вона попросила гестапівця, щоб перед смертю розв'язав їй руки. Як тільки руки були розв'язані, вона вкусила кінчик пальця і кров'ю намалювала на чолі тризуб зі словами: «Накажіть своїм ексекторам, щоб розстрілювали мене пострілом не в голову – у тризуб, а в серце, бо, стріливши у серце, ви позбудетеся мене, а у тризуб – поцілите в долю своєї держави».

Почувши це, я молюся не за спокій душі Олени Теліги, – а до Неї. Чому до неї? Бо вона підкреслила свою любов не лише до своїх близьких, але і до всіх тих, кому тризуб не був чужим, чим зм'якшила подушку свого смертного ложа. Своім вчинком вона підкреслила, що жила для боротьби, а не боролася для життя. То ж – вічна їй пам'ять!

Усе своє життя Павло Штепа провів у злиднях і недостатках – так нам здавалося. Та коли я запропонував йому матеріальну допомогу, то він з обуренням заявив, що якби всі на світі були такими бідними, як він, то ніхто із землян не мріяв би про рай, і навіть цікавий приклад, коли два ув'язнені дістали по одній троянці на свої дні народження, один, примкнувши очі, відчував запах свободи, любови і родинного щастя, а другий нарікав на колючки і, крім них, нічого життєрадісного не міг віднайти. Бідний не той, хто не має, а той, хто не хоче мати. А я хочу мати бурхливу смерть, а не помирання. Отже, той багатий, хто позбавлений безглузлого мрійництва, а нагороджений волею жити для свого народу. Отож не можна нарікати, що рожа має колючки, але тішитися тим, що і терня, за великого хотіння, може мати рожі.

Малі люди відвертаються від блискавки, щоб очі не попсувати, а великі вдивляються у те світло, щоб віднайти свою дорогу до місця молитви за свій нарід, за свою правду. Як рівно ж ті самі малі люди, один раз побачивши лопату, знають її призначення, як і за день праці пізнають, для чого існують граблі, але, проживши цілий вік, навіть на схилі свого життя, не запитують себе: яке було його призначення – «для чого в світі ми жили?»

Завжди, коли побуваю з Павлом Штепою, набираюся сили й енергії на цілий тиждень. У муках починаю бачити щастя, як у матері, що цілу ніч сидить над хворою дитиною, навіть слід трагедії зникає, бо там, окрім любови до малятка, нічого іншого не буває. Ані одна мати у плачі над хворою дитиною не страждає, бо вона жертвує свій час із любов'ю: страждання є у жертві без любови, а жертва – це страждання з любов'ю. А що є мірилом любови? Те хвилеве задоволення малої дитини забавкою чи наближення протилежної статі для дорослого? Яке то все мізерне в порівнянні з душевним спокоєм і радістю, якими наша любов нагороджує ближнього, а жертви страждання стають для нас нагородою. Тож велика любов

матері до дитини, та все ж таки, хоч би яка вона була сильна, це є любов у однині. А уявіть собі любов батьківщини до нас і нашої до неї, як пізнається лише Богом покликаними, бо вона є любов у мільйоновому ступені.

Усі ці і їм подібні роздуми стали наслідком натхнення покійного Павла Штепи. Був він тою людиною, яка мала здібність спілкуватися на різних рівнях. Мало коли був ініціатором дискусій, але, пізнавши рівень вашої інтелігентності, як досвідчений психолог, знаходив відповідний рівень спілкування. Дуже радо відкривав заслону своєї любові, бо був переконаний, що глибина любові вимірюється гостротою болю до згаданої теми.

Як сьогодні, бачу його у себе в хаті, за столом на свято Різдва Христового повного радості і щасливого, але у своїй домівці – будь то день чи ніч – він завжди почував себе самотнім, але не покинутим у світі любові. Як син священика, знав ціну любові, але не забував, що ненависть є точилом для любові. Завжди згадував Христа, який гнав торгівців зі святині. А тому і нам треба виганяти чужі ідеології з наших праведних душ.

Диявол позбавлений почуття любові, а тому він байдужий до рівня вашої любові, зате ненависть сприймає як силу і шанує силу, особливо велику. Ворог у шаленому гоні на тебе, не має часу прислухатися до твоєї любові, а тому твоя сила любові для нього – це не що інше, як миг вітру, а тому проти нього треба наставити багнет ненависті, а не любов. Іншого порятунку нема. Не піддаватися улесливості ворога до міри, щоб вона не стала малопомітною для нас, бо тоді вона може стати подібною до довгої проказливої хвороби людини, яка з часом помирилася з нею, не усвідомивши смертельної загрози від неї, а тому і занедбала своє лікування. Найбільш ображеним ворог може бути тоді, коли він довідається, що принесені йому дари любові, які він отримує, не були ним завойовані, – дари любові у вінку ненависті.

На початках знайомства з Павлом Штепою я ставився до нього з якоюсь обережністю, бо, як мені здавалося, він проповідує ідеї націоналізму, а належати до націоналістичної організації не збирається. Чи не пішов він на співпрацю з комуністами, думав я. Будучи підкованим ідеологією націоналізму, я ставився з обачністю до «не своїх», бо підставою організаційного виховання було «що не наше, то вороже». Але то було лише на початках, а потім я пізнав, що його любов до свого народу, до України палала вогнем, який був здатний запалити найхолодніші серця. І ми, більше з моєї ініціативи, дискутували на різні теми. Я слухав, а він говорив.

– Чи надмірна любов не породжує ненависть? – не раз у приятельських розмовах я запитував його.

– Так. Ненависть – це плід любові. Але Бог сотворив людину не лише із серцем, але і з розумом.

Мама любить свою дитину, однак, щоб дитина мала щасливе життя, для неї мають бути умови збереження добробуту, має бути своя батьківщина, яка б охороняла цю дитину. І для збереження існування своєї держави мама мусить мати настільки сили волі, щоб перебороти любов до дитини і віддати її долі власної держави, посвятити її для боротьби за збереження своєї держави, виховати її в дусі неприхильності до ворога.

– Іншими словами, ви хочете сказати, що людина має бути звіром, – зауважив я.

– Не ображайте звірів. Вони вбивають інших, щоб вижити, щоб їхній рід не пішов у забуття. А наситившись, звір ніколи і нікому жодної шкоди не думає спричи-

нити. А людина?.. Візьміть світові війни, македонських і чингізханів (не згадуючи вічних малих) для прикладу. Яка була мета тих воєн? Чи були воїни тих армій або їхні родини голодними, не мали даху над головою? А коли і так, то чи була потреба завойовувати простори аж «від моря до моря»? Яке призначення мали гасла дійти до «останнього моря»? З якою метою і пощо буяли гасла «підкорити всіх», «застрашити світ». З яких причин? Навіщо? Такі питання їм навіть на гадку не приходили. Грабунки можна оправдати, але жорстокий геноцид тяжко збагнути. Злидні і просторова скрута гнала їх у світи? Та ні! Не голод їх гнав у далекі краї, не тіснота перенаселення змушувала шукати місце для житла, а те, що тільки людині притаманне – прагнення вишости, придбання лаврового вінка, бажання притиснути чоботом груди переможеного. Де ви бачили таке між звірами?

Грабували і вбивали з наміром вбратися у шовки й оксамити, а для своїх коханок здобути парюри². Отже, не далекі моря їм були потрібні і не простори «від моря до моря»? Розбещеність і віроломство гнало полководців покоряти світи. І треба було аж Божому Синові зійти у цей світ, щоб призупинити вакханалію безумних. Уявіть собі, яка безглузда мета була у тих полководців. «Дійти до останнього моря». І що – втопитися?

Але, крім планів земних архизвірів, існує Божа воля, завдяки якій Київ і Наддніпро мають силу зупинити навіть «переможців світів». Задумаймося... Не дійшовши до «останнього моря», володарі просторів чомусь надумали за Києвом і Галичем зупинитися. Їх уже перестало манити «останнє море». А Македонському скити не ставили спротиву.

Божественна сила київських пагорбів зупинила їх.

* * *

Маючи на увазі мовні потреби окраденої України, П. Штепа останніми часами, недосипаючи і недоїдаючи, полов українське мовне поле. Не знаю, звідки він мав словники І. Бойкова, І. Льохіна, А. Орла, але на підставі цих словників він укладав лексикон варваризмів. Головним джерелом відповідників до цих словників були термінологічні словники УАН, видані до 1933 року. Тисячі московізмів повизбирував він із 6-томного «Українсько-російського словника» (за ред. І. Кириченка), зі словників Калиновича, Ганича та інших. Науковці і мовники (він завжди брав у лапки ці слова, коли згадував їх) радикально висміювали його за те, але він не раз говорив: «Ризикуючи життям, молодь в Україні бореться за чистоту та права української мови. За цю боротьбу кількадесят тисяч їх караються у московських в'язницях та на каторзі. Чи не мають ті герої морального права плюнути в обличчя емігрантським мовознавцям, які не хочуть допомогти Україні боротися за її мову, не хочуть складати словників? А також плюнути в обличчя й тим емігрантським редакторам, письменникам, журналістам, які московщать, засмічують, спотворюють свою мову, хоч їх і не сягає московське НКВД».

² Парюра (*фр.* *parure* – убір, прикраса) – набір дорогіших прикрас, підібраний за якістю і видом каміння або єдністю художнього рішення. Мала парюра, або півпарюра, складалася, залежно від призначення, з 2–3 предметів: сережок, брошки, запонок. Велика, або повна, парюра містила до 15 різних предметів: діадему, намисто, брошку, сережки, браслети, кільця, гудзики, застібки, шпильки тощо.

Збирав матеріяли, вишукував словники. Наполегливо працював. А я? Не можу собі простити за те, що зібрані Штепою 33 термінологічні словники, що їх видала УАН до 1933 року і які він за власні кошти познаходив та сфільмував і передав мені, а я першого ж року після проголошення самостійності передав мікрофільми тих 33-х словників потребуючим в Україні і до сьогодні не знаю їх долі.

«Так наші вчені мовознавці змусили мене, шевця, братися за кравецтво», – багато разів нарікав він, але працював, і працював із завзятістю Сизифа. І в тій ролі він і помер.

Коли вже ніхто не відважувався друкувати його статті, звернувся до мене, щоб я написав статтю про його «Словник чужослів». Усвідомлюючи справу новотворів, я був переконаний, що вона дуже ускладнена, бо наша літературна мова розвивалася за несамовито нелюдських обставин. Багато чого в ній неусталеного, нелогічного, недослідженого, не з нашої вини поплутаного, а головне – багато керується звичкою. А звичка не завжди творить семантику слова на семантиці кореня того слова.

Я написав переповнену обуренням на наших мовознавців статтю. Писав її майже під диктат Штепи, бо не хотів відхилитися від його поглядів на потребу новотворів у сучасну пору. Користі з того не було, а мовознавці Чапленко й Овечко назвали ту статтю зухвальством.

Аналізуючи діяльність Павла Штепи, можна зрозуміти, що не випадково не друкували його творів, бо він уже не був націоналістом – був кимсь іншим, тим, для кого рамки націоналізму не були такими сильними, щоб втримати його у своїх рамках.

У його очах усі націоналісти ще були малоукраїнцями. Тоді, як малорос «просить немного» (але просить), малоукраїнство почувалося задоволеним тим, що є. І тих малоукраїнців (особливо теперішніх) Штепа ганьбив. Він писав: «Теперішнє малоукраїнство – далеко небезпечніше українській державності, ніж малоросійство. Небезпечніше, бо схований (та ще в українській личині) ворог завжди небезпечніший за відкритого. Малорос був відкрито «общеросом», відкрито йшов під двоголовим орлом, а малоукраїнець, зафарбований на жовто-блакитно, йде під тризубом (з тактичних причин). Великою трагедією малоукраїнців (і всієї України) є те, що вони несвідомі свого ідейного яничарства, що вони не відчувають кольору московських окулярів на своєму носі. Трагедія в тому, що вони несвідомі свого духовного рабства, що вірно служить найлютішому ворогові України, водночас люблячи Україну».

Дивлячись на дійсність теперішніми очима, запитуєш себе: «Ким Штепа був наділений тою передбачливістю, які сили впливали на його мислення, рішучість і ріст візії?»

А він далі казав: «Я закликав нашу еміграційну «еліту» (зжался, Боже) думати про те, що буде в Україні на другий день по розпаді СССР. Думати – це не мріяти, а науково вивчати, аналізувати всі царини життя підсоветської України, поробити синтези, конкретні передбачення (прогнози) і ГОТУВАТИ ВІДПОВІДНУ ДО ТОГО ЗБРОЮ (духовну) борцям в Україні, новим будівничим української держави. Готувати вже тепер, щоб можна було вислати в Україну вже на другий день по розпаді СССР».

Слово «зброя» вживаю не риторично, а буквально, бо на другий день по розпаді СССР вибухне в Україні кривава війна за ДУШУ і РОЗУМ українця. Хто ту війну виграє, – той визначатиме долю України на наступні століття».

Чи це не було відлуння слів Ксандри?

Він був таким, тою мізерною більшістю, а тому і не мав прихильників свого мислення, тому від нього, як Петро від Спасителя, відрікалися найбільш «націоналістичні» угруповання.

Прикро. Прикро, що націоналістична еміграція Штепу, як і Донцова, сприймала здалека. А чому? Бо не вистачало їм інтелекту зрозуміти їх.

На терезах вартости світового значення наш емігрантський націоналізм зі своїми провідниками малого калібру не мав достатньої питомої ваги, щоб переважити вагу скарбів любови до України Павла Штепи. А тому на його похороні провідні мужі націоналістичного руху, в страху бути іншими, не мали відваги бути присутніми.

Уже на смертному ложі у торонтському шпиталі він поцілував свій останній твір «Речівневий словник» і просив подарувати його лікареві, який доглядав його.

Видавши до останнього цента на видання «Речівневого словника»³, він, як виглядало, не дуже тим і журився, як і Амадеус, бо не дбав про своє тіло. Але почувши, що моя дружина і я запевнили його, що ми подбаємо про те, щоб він був похований як член нашої родини, у нашій спільній гробівниці, просльозився і промовив молитву не за себе, не за нас – як прибраної родини, а за свій народ, щоб зрозумів його.

Ми закупили подвійне місце на цвинтарі Park Lawn, у місті Торонто і поставили спільний пам'ятник, де на його боці вибито дату народження і дату смерти, а на нашому боці (коли я пишу), з волі Божої, ще пуста.

І так син нашої славної Кубані став прикладом любови до України всім нам, корінним українцям, сущим в Україні і в розсіянні.

А час іде.

1983 рік був пам'ятний тим, що возвеличник України спокійно відійшов у Вічність. Але сонце далі сходить там, де і сходило, а я далі учителюю у General Wolfe High School в м. Оквіл (Канада).

Степан ГОРЛАЧ

³ Павло Штепа. Речівневий словник. Знахідки. – Торонто, 1980. – 524 с.

ЗМІСТ

<i>Від видавців другого видання</i>	3
<i>Від видавців першого видання</i>	4

Частина I

I. Вступ	9
II Сила нації	15
III. Походження і влада москвина	24
IV. Релігія москвина	53
V. Москвини і татари	65
VI. Московщина і Київська Русь	71
VII. Москвини і німці	79
VIII. Чужинці про москвинів	91
IX. Спроби цивілізувати москвина	112
X. Московське дворянство	125
XI. Закони спадковості	134
XII. Культура і цивілізація	145
XIII. Культурна еліта в Московщині	153
XIV. Духовість москвина	172
XV. Націоналізм москвина	195

Частина II

XVI. Політичний бік історіософії	224
XVII. Ім'я Русь	243
XVIII. Споконвічна Україна	261
XIX. Українська держава скитської доби	274
XX. Українська держава сарматської доби	299
XXI. Українська Босфорська держава	312
XXII. Праукраїнці поза Україною	328
XXIII. Зайди в Україні	350
XXIV. Державницька традиція України	361
XXV. Чужинці про Україну	368
XXVI. Дещо з української культури	384
XXVII. Нищення української вишости	403
XXVIII. Україна – московська колонія	444
XXIX. Українська еліта XX ст.	472
XXX. Трагедія України 1917 року	489
XXXI. Доба Директорії	524
XXXII. Українська еміграція	551
XXXIII. Український націоналізм	577
XXXIV. Творчий дух України	603
XXXV. Призначення України	619
Післямова	632
Дод. 1. Українські науково-термінологічні словники, що їх знищили москвини в 1933 році	640
<i>Література</i>	642
С. Горлач. Син України Павло Штепа	676

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНЕ ВИДАННЯ

ШТЕПА ПАВЛЮ

**Українець і москвин:
дві протилежності**

3-є видання

Літературний редактор *Ярослав Радевич-Винницький*

Художник 1-ї стор. обклад. видання 1959 р. *Іван Яців*

Фото П. Штепи на 4-й стор. обкл. з домашньої колекції *Степана Горлача*

Свідоцтво про внесення
до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК № 1695 від 18.02.2004 р.

Видавничий кооператив «Відродження» зареєстрований 17 серпня 1990 р.
Видавнича фірма «Відродження» зареєстрована 21 листопада 1991 р.
Петром та Олександром Бобиками, Василем Іванишином

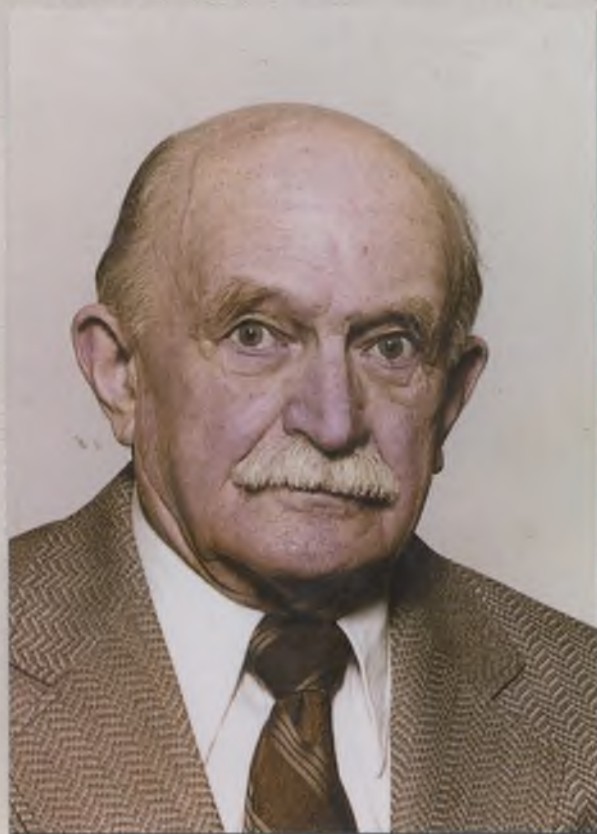
Головний редактор *Ярослав Радевич-Винницький*
Директор фірми *Ігор Бабик*
Заступник директора *Володимир Гнатик*
Коректор *Наталія Мусійчук*

Підписано до друку з готових діапозитивів 25.02.2010.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетн. Гарнітура Times.
Офсетний друк. Умовн. друк. арк. 40,13. Обл.-вид. арк. 42,14.

Видавнича фірма «Відродження»
82100, м. Дрогобич, вул. Т. Шевченка, 2.
Тел.: (03244) 2-17-94, 3-73-59.
Для листів: аб/с 10480, м. Львів-49, 79049.
Тел./факс (дирекція): (032) 240-59-39.
<http://www.vidrodzenia.org.ua>
e-mail: babyk@lviv.farlep.net

Поліграфічна фірма «Коло»
82100, м. Дрогобич, вул. Бориславська, 8.

Наші історики не дали нам справжньої історії, і заплатили ми за її незнання (і незнання народу) пекельно жахливу ціну. За незнання власної історії і власного народу, а також і за незнання московської історії і московського народу. Заплатили і ще заплатимо, якщо не викоринимо з наших душ наше фелагство; якщо не підемо хрестоносним походом проти всіх чужих теорій нашої меншвартости; якщо не повикидаємо з нашої науки (особливо з історії та археології) чужої термінології; якщо не створимо свої власні, українські, теорії і термінологію; якщо не розкриємо політичного змісту і політичної мети чужих теорій про нашу націю; якщо самі не напишемо справжньої історії (не каталог) нашої нації; якщо самі не напишемо справжньої історії московської нації. І мусимо зробити це якнайскорше, бо година великого поруху нашого з москвинами надходить, а багато наших інтелігентів мають ще почуття своєї національної меншвартости, що його набралися в чужих школах і з чужих теорій. Особливо в трагічному становищі наша інтелігенція, що народилася і вросла в тюрмі на ім'я ССРСР, бо ж москвини вщеплювали їй від коліски і кінськими дозами те почуття української меншвартости, нижчости, безсилля.

Павло Шмона

**UKRAJINECO
А
МОСКВЫН
ДВІ ПРОТИЛЕЖНОСТІ**

ISBN 978-966-538-181-5

9 789665 381815 >